E.T.A. HOFFMANN

Părerile despre viață ale motanului Murr și alte povestiri

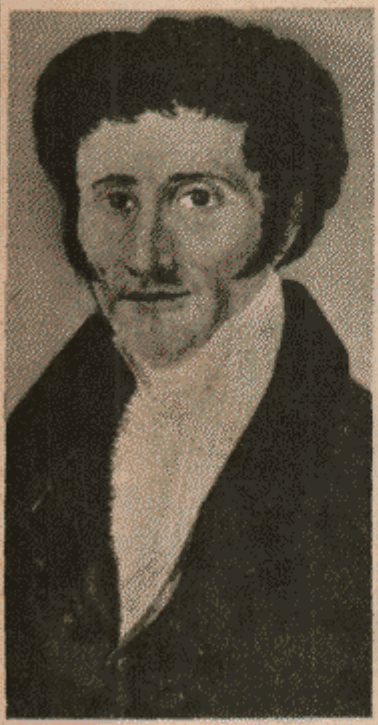

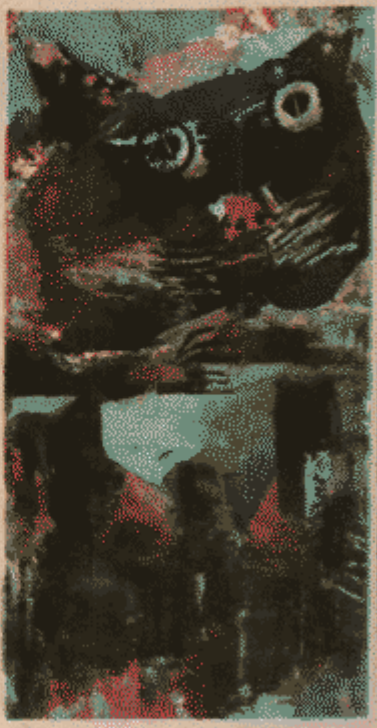

Editura Univers

clu

Clasicii

Literaturii Universale

Coperta colecției: *Vasile Socoliuc*

Ernst Theodor Amadeus

Hoffmann

PĂRERILE DESPRE VIAŢĂ ALE MOTANULUI MURR ŞI ALTE POVESTIRI

Ediţia a II-a

Traducere de Valeriu Sadoveanu şi Al. Philippide

Editura Univers

Bucureşti — 1985

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Traducerile din volumul de față au fost făcute după ediția E.T.A. Hoffmann — *Poetische Werke in sechs Bänden*, apărută la Aufbau-Verlag, Berlin, 1958.

Cu excepția povestirii *Piticuț — zis și Cinabru*, tradusă de Al. Philippide, toate celelalte texte au fost transpuse în românește de Valeria Sadoveanu.

MEŞTERUL MARTIN BUTNARUL ŞI CALFELE LUI

(1817 – 1818)

FĂRĂ ÎNDOIALĂ, cititorule, că și inima ta e copleșită de o melancolie plină de aduceri aminte, cînd treci prin acele locuri unde monumentele neasemuit de frumoase ale artei vechi germane stau mărturie vădită a strălucirii, a rivnei pioase și a simțirii curate din vremuri de mult apuse. E ca și cum ai pătrunde într-o casă părăsită. Pe masă se mai află deschisă cartea cucernică din care citea părintele familiei; încă mai e întinsă pe gherghef țesătura grea și viu colorată la care lucra stăpîna casei; felurite obiecte prețioase, rod al sîrguinței omenești, primite în dar la zile mari, stau așezate cu grijă în dulapuri curate. Parcă te aștepți ca vreunul de-ai casei să intre și să-ți ureze din toată inima bun sosit. În zadar însă îi vei aștepta pe cei pe care roata veșnic mișcătoare a timpului i-a luat cu sine; în schimb ești prada dulcelui vis pe care vechii meșteri ți-l insuflă, vorbindu-ți atît de cuvios și cu atîta vigoare încît te simți cutremurat din creștet pînă-n tălpi. Abia acum pricepi tîlcul adînc al acelor opere, căci te cufunzi în epoca lor și înțelegi evul, care a zămislit atît pe meșter, cît și lucrarea lui. Dar vai! Nu-i așa că tocmai în clipa în care ai crezut că o poți cuprinde cu brațele tale, vedenia minunată, speriată de forfota zilei, zboară pe norii străvezii ai zorilor, iar tu, cu ochii înecați de lacrimi fierbinți, rămîi cu privirea ațintită asupra acelei străluciri ce pălește tot mai mult?... Așa se face că la atingerea aspră a vieții care năvălește valuri-valuri în jurul tău te trezești și tu, deodată, din visu-ți frumos și tot ce-ți mai rămîne e un dor adînc ce-ți umple pieptul de dulci înfiorări.

Iată, iubite cititor, ce sentimente îl stăpîneau de fiecare dată cînd trecea prin multvestita cetate a Nürnbergului, pe acela care scrie aceste pagini pentru tine. Poposind în fața minunatei fîntîni din piață, ori la monumentul funerar din biserica Sfîntul Sebald, sau la capela Sfîntului Laurențiu, ori sus în burg, în fața primăriei, contemplînd capodoperele

pline de profunzime ale lui Albrecht Dürer, el se dăruia în întregime dulcilor visări care-l transportau în mijlocul splendorii vechii cetăți crăiești. Îi veneau atunci în minte stihurile nemeșteșugite ale *pater*-ului Rosenblüth.

O, Nürenberg! O, falnică cetate!
Săgeata faimei tale-n țintă bate.
Din arcu-nțelepciunii a pornit
Și adevăru-n tine-a zămislit!

Icoane ale harnicei vieți burgheze din acele vremi, cînd arta și meșteșugul își dădeau mîna într-o activitate plină de avînt, îi răsăreau clar înainte, sădindu-i în suflet o bucurie și o vioiciune fără seamăn. Îngăduie așadar, iubite cititor, să-ți înfățișez una dintre aceste icoane. Poate că o vei privi cu plăcere, ba chiar cu un surîs de voie bună; poate că și tu însuți te vei simți ca la tine acasă în căminul meșterului Martin, printre buțile și doagele sale.

Așadar, înfăptuiască-se cu adevărat lucrul pe care scriitorul acestor pagini îl dorește din adîncul sufletului.

Cum a fost ales meșterul Martin staroste al breslei și cuvintele lui de mulțumire

În ziua de 1 mai a anului 1580, preacinstita breaslă a dogarilor, sau, cum li se mai zice, a butnarilor, din slobodul oraș crăiesc Nürnberg, a ținut adunarea sa sărbătorească, potrivit vechilor datini și obiceiuri. Nu cu mult timp în urmă fusese dus la locul de veci unul dintre mai-marii breslei și în locul lui trebuia ales altul. Alegerea căzu asupra meșterului Martin. Într-adevăr, nu se afla aproape nimeni altul care să se priceapă ca el la făcutul buților trainice și frumos lucrate, nimeni altul care să cunoască așa de bine rosturile așezării vinului în hrube; de aceea și număra el printre mușteriii săi pe domnii cei mai de vază și ducea un trai îmbelșugat, ba chiar putem spune că trăia în bogăție. Drept care, iată cuvintele rostite de către preacinstitul pîrgar al breslei, Jakobus Paumgartner, la alegerea meșterului Martin:

— Tare bine ați făcut, dragi prieteni, alegîndu-l ca staroste al vostru pe meșterul Martin, căci dregătoria aceasta n-ar fi putut încăpea pe mîini mai bune. Meșterul Martin se bucură de cinstirea tuturor acelora care-l cunosc, mulțămită deosebitei lui priceperi și vechiului meșteșug de a păstra și îngriji nobila băutură a vinului. Hărnicia lui neobosită și viața cumpătată pe care o duce, cu toată averea pe care a agonisit-o, să vă fie tuturor pildă vrednică de urmat. Așadar, iubite meștere Martin, te salutăm din toată inima ca vrednic staroste al breslei noastre!

Rostind aceste cuvinte, Paumgartner se ridică în picioare și pași înainte cu brațele larg deschise, așteptînd ca meșterul Martin să se apropie. Într-adevăr, Martin își propti amîndouă mîinile în brațele jețului în care ședea și-și ridică, tacticos și greoi, trupul lui cel bine hrănit. Făcu cîțiva pași în întîmpinarea frățeștii îmbrățișări a lui Paumgartner, la care însă aproape că nu răspunse.

— Meștere Martin, vorbi Paumgartner puțin încurcat de asemenea răceală, nu cumva îți pare rău că te-am ales starostele nostru?

Meșterul Martin, după obiceiul lui, își dădu capul pe spate și, jucîndu-și degetele mîinilor pe pîntecu-i burduhănos, își împinse buza de jos înainte și-și roti ochii holbați asupra întregii adunări. După care se întoarse către Paumgartner, grăind astfel:

— Cum ar putea domnia-ta crede că-mi pare rău să primesc ceea ce mi se cuvine? Cine disprețuiește oare răsplata osîrdiei sale, cine alungă din prag pe acel rău platnic care vine în sfîrșit să aducă banii luați cu împrumut de multă vreme? Ei, oameni buni — (acum Martin se adresa către meșterii care stăteau în jurul lui) — ei, oameni buni, v-ați dat în sfîrșit seama că *eu*, *anume eu* și nimeni altul trebuie să fiu starostele cinstitei noastre bresle? Căci, ce anume cereți de la un staroste? Poate cereți să fie cel mai iscusit în meșteșugul său? Duceți-vă de vedeți butoiul meu de două sute de vedre, făcut fără foc, această adevărată capodoperă și pe urmă să-mi spuneți dacă vreunul dintre voi se poate lăuda că a săvîrșit și el ceva asemănător în privința trăiniciei și frumuseții lucrului. Vreți ca starostele vostru să aibă bani și avere? Veniți în casa mea și voi des-

chide sipetele şi scrinurile mele, ca să vă încîntaţi privirile la sclipirea aurului şi a argintului. Iar dacă spuneţi că un staroste trebuie să se bucure de cinstirea celor mari, cît şi de a celor mici, atunci vă poftesc să-i întrebaţi pe preacinstiţii dregători ai sfatului nostru; întrebaţi-i pe prinţii şi domnii din toate împrejurimile bunului nostru oraş Nürnberg întrebaţi-l pe preasfinţia-sa episcopul de Bamberg, întrebaţi-i pe toţi ce părere au despre meşterul Martin. Vă încredinţez că nu veţi auzi nimic rău despre mine.

Meşterul Martin se bătu cu palma peste pintecul lui respectabil, cu vădită mulţumire, surise cu ochii pe jumătate închişi şi, cum toţi cei de faţă tăceau şi numai ici-colo cîte o tuse vădea oarecare îndoială, vorbi mai departe:

— Bag însă de samă că mi se cere să rostesc şi cuvinte de mare mulţumire pentru că, în sfîrşit, Domnul v-a luminat minţile cînd aţi făcut alegerea. Prea bine! Ori de cîte ori mi se dă răsplata muncii mele, ori de cîte ori datornicul îşi plăteşte datoria, se înţelege că scriu în josul ţidulei: „Am primit cu mulţumiri, eu, Tobias Martin, butnar!“ Primiţi aşadar mulţumiri din toată inima pentru că, alegîndu-mă starostele vostru, v-aţi plătit o datorie veche. De altfel, vă făgăduiesc că voi îndeplini îndatoririle dregătoriei mele cu toată credinţa şi cu toată osîrdia. Şi, pe cît îmi va sta în puteri, nu voi pregeta să ajut breasla, să vă ajut şi pe fiecare dintre voi, la nevoie, cu sfatul ori cu fapta. Doresc din toată inima să păstrez vestita noastră breaslă la înălţimea şi în cinstirea de care se bucură astăzi. Vă poftesc — pe domnia-ta, cinstite pîrgar, şi pe voi toţi, dragi prieteni şi meşteri — să veniţi duminica viitoare la un ospăţ prietenesc. Şi atunci, cu sufletele înveselite, la un pahar de vin de Hochheim, de Johannisberg sau de oricare alt vin nobil veţi pofti a bea din pivniţa mea îndestulată, să chibzuim ce lucruri de folos am putea face spre binele nostru al tuturor! Încă o dată vă poftesc din toată inima.

Feţele venerabililor meşteri, care se întunecaseră vădit la cuvîntarea trufaşă a lui Martin, se luminară acum şi, după tăcerea aceea posacă, urmă o sporovăială veselă, din care se puteau desprinde multe cuvinte de laudă privind înaltele merite ale meşterului Martin şi ale neasemuitei sale pivniţe. Făgăduiră cu toţii că vor veni duminica viitoare

și dădură mîna cu noul staroste, care le-o scutură din toată inima; ba chiar pe cîte unul din meșteri, Martin îl strînse ușurel către sine, chip îmbrățișîndu-l. Astfel se despărțiră plini de voie bună.

Ce s-a petrecut după aceea în casa meșterului Martin

Pentru a ajunge acasă, pîrgarul Jakobus Paumgartner trebuia să treacă prin dreptul casei meșterului Martin. Cînd se aflară amîndoi în fața porții și Paumgartner vroi să-și urmeze calea înainte, meșterul Martin își scoase tichia din cap și, cu o plecăciune respectuoasă și cît putea el de adîncă, îi adresă următoarele cuvinte:

— Ce bine mi-ar părea, iubite și cinstite domn, dacă ați binevoi să intrați cîteva clipe în umila mea căsuță și să-mi îngăduiți a afla desfătare și învățătură în cuvintele înțelepte ale domniei-voastre.

— Iubite meștere Martin, îi răspunse Paumgartner zîmbind, mă opresc bucuros la domnia-ta, dar de ce spui că ai o casă umilă? Știu prea bine că în privința podoabelor și vaselor de preț nu te poate întrece nimeni dintre cei mai avuți locuitori ai orașului. Doar de curînd ai isprăvit frumoasa zidire care face fala vestitului nostru oraș și despre a cărei întocmire lăuntrică nici nu mai e nevoie să pomenesc, căci nu s-ar rușina de ea nici un nobil.

Bătrînul Paumgartner avea dreptate, fiindcă de îndată ce deschideai ușa lustruită și împodobită cu ferecături grele de alamă, pășeai într-o tindă încăpătoare, cu pardoseală îngrijită, cu picturi frumoase pe pereți, cu scrinuri și scaune sculptate, arătînd aproape ca o sală de festivități. De aceea fiecare asculta bucuros de invitația care, potrivit unui vechi obicei, glăsuia în versuri, pe o tăbliță agățată chiar lîngă ușă:

Cine vrea să urce aici scările,
Să aibă curate încălțările.
De nu, să și le scoată frumușel,
Ca nimeni să nu se plîngă de el.
Un om simțit, fără să i se spună,
Cunoaște singur purtarea cea bună.

Ziua fusese călduroasă și acum, la căderea serii, era zăpușeală în odăi. De aceea meșterul Martin îl pofti pe nobilul său oaspe în spațioasa și răcoroasa bucătărie de paradă. Astfel se numea pe vremea aceea încăperea din casele burghezilor înstăriți care era întocmită, într-adevăr, ca o bucătărie, dar nu spre a fi folosită în acest scop, ci era doar împodobită cu felurite ustensile casnice de preț. Îndată ce intră, meșterul Martin strigă cu glas puternic:

— Roza, Roza!

Ușa se deschise pe dată și Roza, singura fiică a meșterului Martin, intră în încăpere.

Te poftesc, iubite cititor, ca în clipa aceasta să-ți trezești în amintire capodoperele marelui nostru Albrecht Dürer. Aș dori să revezi vii siluetele tinerelor fete, cu privirea lor mîndră și totodată dulce și cuviincioasă. Gîndește-te la statura lor delicată și plină de noblețe, la fruntea frumos boltită și mai albă decît crinul, la bujorii din obraji, fragezi ca niște petale de trandafir, la buzele de culoarea vișinei coapte și a căror fierbințeală o simți parcă, la ochii plini de blîndă melancolie, umbriți de gene negre, precum raza lunii e umbrită de bolta întunecoasă a unui tufiș; gîndește-te la părul mătăsos, împletit în cozi bogate și potrivite cu măiestrie în jurul capului... gîndește-te la frumusețea cerească a acelor fecioare și o vei vedea înaintea ta pe încîntătoarea Roza. Cum ar fi putut povestitorul să-ți descrie altfel pe această copilă divină? Îngăduie-mi, totuși, să pomenesc și de un alt tînăr și vrednic artist al cărui piept a fost și el încălzit de raza strălucitoare a acelor vremuri frumoase. E vorba de pictorul german Cornelius[1], la Roma. „Nu sînt nici domnișoară, nici frumoasă!"[2] Așa cum e înfățișată Margarete, rostind aceste cuvinte, în ilustrațiile lui Cornelius pentru nemuritorul *Faust* al lui Goethe, tot astfel cred că arăta și Roza în clipele cînd se vedea silită să îndepărteze cu o fecioarelnică sfială pe admiratorii prea întreprinzători.

Cu un gest de smerenie copilărească, Roza se aplecă în fața lui Paumgartner și, luîndu-i mîna, i-o sărută. Obrajii palizi ai bătrînului domn se înroșiră deodată și, asemenea

[1] *Peter von Cornelius* (1783—1867), pictor german, care a făcut între 1810 și 1811 douăsprezece ilustrații pentru *Faust* de Goethe.

[2] Vezi replica Margaretei, în Goethe, *Faust*, P[illegible]*tații*, scena *Pe stradă*.

soarelui la asfințit care înainte de a scăpăta mai aruncă un snop de lumină, poleind cu aur tufișurile negre, în ochii oaspetelui se aprinse o clipă flacăra tinereții de mult trecute.

— Ehei, iubite meștere Martin! exclamă el cu glas sonor. Domnia-ta ești un om înstărit, un om bogat dar cel mai frumos odor pe care ți l-a hărăzit Domnul este minunata dumitale fiică. Dacă noi, bătrînii din sfatul orașului, simțim că ne crește inima și nu ne putem îndepărta privirile de la această dulce copilă, d-apoi cine le-ar putea lua în nume de rău celor tineri că rămîn încremeniți locului pe stradă cînd o întîlnesc, că la biserică în loc da a-l vedea pe Domnul nostru întru spirit, n-o văd decît pe fata domniei-tale, că pe Allerwiese, sau în alte părți unde are loc cîte o serbare, se țin scai de fiica domniei-tale, oftind, aruncîndu-i priviri galeșe și spunîndu-i vorbe mieroase, spre marele necaz al tuturor celorlalte fete. Da, meștere Martin, poți să-ți alegi ginere printre tinerii noștri patricieni, sau de oriunde vei pofti.

Chipul meșterului Martin se întunecă; îi porunci fiicei sale să aducă vin vechi și nobil și, după ce fata plecă, roșie pînă peste urechi și cu privirea în pămînt, îi vorbi astfel bătrînului Paumgartner:

— Da, iubite domn, este adevărat că fata mea e de o frumusețe aleasă și că în această privință cerul a fost darnic cu mine; dar mă mir că domnia-ta ai găsit de cuviință să pomenești acest lucru față de ea; iar cît despre un ginere dintre patricieni, nici nu poate fi vorba de așa ceva.

— Lasă, meștere Martin, îi răspunse Paumgartner rizînd, doar știi că nu poți să taci cînd ai sufletul prea plin. Și, crede-mă, văzînd-o pe Roza, începe să-mi joace și mie inima, așa bătrînă și leneșă cum este și nu se poate întîmpla nimic rău dacă spun fără înconjur ceea ce copila însăși știe prea bine.

Fata aduse vinul și două pocale mari, iar Martin împinse în mijlocul odăii masa cea grea, măiestrit sculptată. Dar nici n-apucară să se așeze bine la masă și meșterul Martin nici nu sfîrșise să umple paharele, că în fața casei se auzi un tropot de cal. Părea că s-a oprit un călăreț a cărui voce se și auzi răsunînd puternic în tindă. Roza coborî repede și se întoarse cu vestea că a venit bătrînul iuncăr Heinrich

von Spangenberg și dorește să stea de vorbă cu meșterul Martin.

— Ei, strigă Martin, se vede că seara asta e cu noroc căci mi-a sosit și mușteriul meu cel mai vechi. Sigur că-mi aduce noi comenzi, sigur că m-apuc iar de lucru.

Și cu aceste cuvinte, se grăbi să iasă în întîmpinarea oaspetelui său binevenit.

Cum și-a înălțat meșterul Martin meseria mai presus de toate celelalte

Vinul de Hochheim scinteia în frumoasele pocale șlefuite, dezlegînd limbile și inimile celor trei băutori. Cu toată vîrsta înaintată, bătrînul Spangenberg mai era încă plin de viață și se pricepea să povestească cîte o întîmplare hazlie din tinerețe, astfel încît pîntecul meșterului Martin tresălta cu putere, iar stăpînul lui trebuia să-și șteargă necontenit lacrimile prilejuite de un rîs nestăpînit. Și domnul Paumgartner lăsă la o parte, mai mult ca altă dată, gravitatea lui de staroste al pîrgarilor, sorbind din plin paharul de licoare nobilă și luînd parte la discuție. Cînd însă Roza intră cu un coșuleț curat sub braț, din care scoase o față de masă și șervete sclipitor de albe, ca omătul proaspăt căzut, cînd, cu seriozitate de gospodină, prinse a forfoti prin încăpere, așezînd tacîmurile și punînd pe masă felurite mîncăruri bogate în mirodenii și cu un zîmbet dulce îi pofti să nu refuze ceea ce fusese pregătit în grabă, atunci vorbele și rîsetele amuțiră. Atît Paumgartner cît și Spangenberg nu-și mai puteau desprinde privirile de la încîntătoarea fată; pînă și meșterul Martin, rezemat în tihnă de spătarul jilțului și cu mîinile adunate laolaltă, privea cu un zîmbet de mare plăcere îndeletnicirile ei gospodărești. Cînd fata dădu să plece, bătrînul Spangenberg sări în sus, sprinten ca un tinerel, o apucă de umeri și, cu ochii plini de lacrimi, o sărută de două sau de trei ori pe frunte, exclamînd mereu:

— Îngerașule! Fetiță dulce și cuminte!

Apoi se întoarse la locul său, cuprins parcă de îngîndurare.

Paumgartner închină în sănătatea Rozei.

— Da, începu Spangenberg după ce copilă ieşi, da, meştere Martin, cerul ţi-a dăruit cu această fată un odor pe care nici nu-l poţi preţui cît se cuvine. Ea îţi va aduce onoruri şi mai înalte căci *cine*, din orice stare ar fi, n-ar rîvni să-ţi fie ginere?

— Ei, vezi, sări Paumgartner, vezi, meştere Martin, că şi nobilul domn von Spangenberg gîndeşte ca şi mine? O şi văd pe draga noastră Roza mireasă de patrician, cu podoabă de perle scumpe în părul ei de aur.

— Dragii mei domni, grăi meşterul Martin din cale-afară de necăjit, cum puteţi vorbi într-una de un lucru la care deocamdată nici nu mă gîndesc? Roza a împlinit abia optsprezece ani şi o copilă la o vîrstă atît de fragedă nu trebuie să aibă în cap măritişul. Cum se vor potrivi treburile mai tîrziu — asta este cu totul în voia Domnului — dar un lucru e sigur, şi anume că de mîna fetei mele nu se va atinge vreun patrician sau altcineva, ci numai acel meşter de poloboace pe care eu îl voi socoti cel mai vrednic şi cel mai iscusit în meseria lui. Şi asta, bineînţeles, dacă fata mea îl va vroi, căci nu o voi sili să facă nimic pe lume împotriva voinţei ei şi cu atît mai puţin o căsătorie care nu-i e pe plac.

Spangenberg şi Paumgartner se uitară unul la altul, miraţi peste măsură de ciudatele cuvinte ale meşterului. Tuşind ca să-şi dreagă vocea, Spangenberg întrebă:

— Prin urmare nici un tînăr care nu-i din breasla dumitale nu-ţi poate peţi fata?

— S-o ferească Dumnezeu de aşa ceva! răspunse Martin.

— Dar dacă un meşter tînăr şi harnic, dintr-o breaslă nobilă, bunăoară un aurar sau chiar un artist vrednic o peţeşte pe Roza şi-i place şi ei mai mult decît oricare altul, atunci ce-ai să faci?

Meşterul Martin îi întoarse cuvîntul, dîndu-şi capul pe spate:

— Atunci îi voi spune: Arată-mi, dragă tinere, un butoi de două sute de vedre pe care l-ai legat, ca dovadă a măiestriei tale! Şi dacă nu va fi în stare de acest lucru, atunci fără nici o supărare îi voi deschide uşa şi-l voi pofti cu toată buna-cuviinţă, să încerce în altă parte.

— Şi dacă, urmă Spangenberg, acest tînăr îţi va răspunde: nu pot să arăt domniei-tale o asemenea lucrare,

dar vino, te rog, cu mine, în piața orașului, să vezi o clădire impunătoare care-și înalță spre cer turnurile zvelte — *aceea* e dovada măiestriei mele.

Meșterul Martin întrerupse nerăbdător vorbele lui Spangenberg:

— Ah, iubite domn, zadarnic te ostenești să-mi schimbi părerea. Ginerele meu trebuie să fie din breasla *mea*, căci meseria pe care o am e cea mai frumoasă din cîte pot să fie pe lume. Nu cumva îți închipui, domnia-ta, că ajunge să tragi cercurile peste doage ca polobocul să țină? Ș-apoi nu-i minunat și frumos că în meseria noastră se mai cere și priceperea de a îngriji și dichisi darul ceresc, nobila licoare — vinul — ca să-i meargă bine și să străbată în vinele noastre cu puterea și dulceața unui adevărat și înflăcărat spirit? Dar ce să mai spun de alcătuirea în sine a butoaielor? Mai întîi, ca lucrarea noastră să izbutească nu trebuie oare să cumpănim și să măsurăm toate cu cea mai mare grijă? Trebuie să fim meșteri în socoteli și măsurători, căci altfel cum am putea să prevedem proporțiile și volumul vaselor? Nici nu știi, iubite domn, cum îmi rîde inima cînd aduc un polobоc mare la masa de legat după ce cercurile au fost chibzuit lucrate cu dalta și priboiul, și cînd încep calfele să dea cu ciocanul în baschii — poc, poc... poc, poc! Ehei, ce muzică veselă! Apoi lucrarea este gata, fără nici un cusur, și crede-mă că pot să mă uit în jur cu mîndrie, cînd iau în mînă plaivazul ca să-mi pun pe fundul butoiului numele meu, cunoscut și cinstit de toți cei ce fac vin. Ai pomenit de meșteri constructori, iubite domn. Fără îndoială, o casă frumoasă este o lucrare minunată, dar dacă aș fi meșter constructor și mi s-ar întîmpla să trec pe lîngă clădirea înălțată de mine, iar de sus, din foișor, m-ar privi vreun om de nimic, vreun netot care a cumpărat casa, mi-ar arde obrazul de rușine și, de ciudă și mînie, mi-ar veni să dărîm ce-am zidit. Așa ceva însă nu mi se poate întîmpla cu clădirile mele. În ele sălășluiește spiritul cel mai curat de pe lume — nobilul vin. Binecuvîntată fie de Domnul meseria mea!

— Ai rostit o cuvîntare de laudă frumoasă și plină de foc, spuse Spangenberg; îți face cinste faptul că dai o prețuire atît de înaltă meseriei dumitale, dar nu te supăra și îngăduie-mi să urmez cu întrebările. Ce se va întîmpla dacă

vine într-adevăr un patrician să-ți pețească fata? Cînd ești cu adevărat pus în fața unui fapt, lucrurile se petrec cu totul altfel decît cum ți le-ai închipuit.

— Ah! exclamă meșterul Martin cu aprindere, ah, ce alta aș putea face decît să-i răspund cu o plecăciune cuviincioasă: „Iubite domn, dacă ați fi un butnar iscusit... dar așa...“.

— Mai ascultă ceva, îi tăie vorba Spangenberg. Ce-ai zice dacă într-o bună zi un iuncăr falnic, călare pe un armăsar de rasă și urmat de un alai strălucit de cavaleri îmbrăcați în straie bogate, s-ar opri în fața casei dumitale și ți-ar cere-o pe Roza de nevastă?

— Ehehei! exclamă meșterul Martin și mai aprins; ehehei, să vezi domnia-ta ce m-aș grăbi să trag toate zăvoarele la uși, să vezi cum i-aș striga în gura mare: „Vezi-ți de drum, vezi-ți de drum, preatemute domn iuncăr! Roze ca a mea nu înfloresc pentru domnia-ta. Ți-aș putea da pivnița mea cu vinuri, ți-aș putea da grămezile mele de aur, ia-o și pe slujnicuță pe deasupra — dar mai bine vezi-ți de drum!

Bătrînul Spangenberg, stacojiu la față, se ridică din jilț, își sprijini pumnii în masă și, cu privirea plecată, vorbi iarăși după o clipă de tăcere:

— Acum, meștere Martin, îți pun ultima întrebare: dacă iuncărul care s-ar opri în fața casei dumitale ar fi chiar fiul meu, dacă aș fi și eu cu dînsul — și atunci ți-ai zăvorî ușa? Și atunci ai crede că am venit de dragul pivniței cu vinuri și a grămezilor dumitale de aur?

— N-aș crede cîtuși de puțin așa ceva, răspunse meșterul Martin, cîtuși de puțin, iubite și stimate domn. V-aș deschide cu toată dragostea ușa și v-aș pofti să vă folosiți de toată casa mea; dar în ceea ce privește pe Roza, iată ce v-aș spune: „Dacă ar fi vrut cerul ca bravul domn iuncăr al domniei-tale să fie un butnar vrednic și iscusit, în lumea întreagă nu s-ar afla ginere mai pe placul meu, dar așa?!“... Ah, iubite domn, de ce mă necăjești și mă chinuiești cu asemenea întrebări ciudate? Iaca, sfatul nostru vesel s-a curmat și pocalele pline tînjesc. Să nu mai vorbim de ginere și de nunta Rozei și îngăduie-mi să beau în sănătatea fiului domniei-tale, care, după cîte am aflat, e un iuncăr de toată mîndrețea.

Meșterul Martin închină paharul, iar Paumgartner îi urmă pilda, exclamînd:

— Să punem capăt cuvintelor în doi peri și să-ți trăiască feciorul!

Spangenberg ciocni cu ei, apoi zise cu un zîmbet silit:

— Se înțelege că am vorbit în glumă, căci numai o patimă nesocotită l-ar putea îndemna pe fiul meu s-o pețească pe fata dumitale, neținînd seamă nici de rang, nici de obîrșie, cînd el își poate alege o soție din familiile cele mai de neam. Totuși ai fi putut să-mi răspunzi mai prietenos.

— Vai, iubite domn, nici în glumă nu pot vorbi altfel decît aș vorbi, dacă lucrul acela de mirare, născocit de domnia-ta, s-ar întîmpla cu adevărat. Nu te supăra că sînt mîndru, căci însăși domnia-ta poți mărturisi că nu se află pe aceste meleaguri meșter butnar mai iscusit decît mine, că mă pricep la vinuri, că respect cu toată strășnicia înțeleapta ordonanță cu privire la vinuri, dată de împăratul Maximilian, care odihnește astăzi întru Domnul, că mă feresc, ca bun creștin ce mă aflu, de orice fărădelege, că nu-mi afum polobocul cel de două sute de vedre decît cu un singur *lot* de pucioasă, de cea mai curată, cît trebuie pentru întreținere; de toate acestea, iubiții mei domni, vă veți încredința cu prisosință, gustînd vinul meu.

După ce se așeză iarăși la loc, Spangenberg se sili să pară vesel, iar Paumgartner aduse vorba despre altele. Dar după cum un maestru se străduiește zadarnic să mai scoată acorduri melodioase dintr-un instrument ale cărui strune au fost odată dezacordate, tot astfel vorba între cei trei nu se mai putea închega. Spangenberg își chemă slugile și părăsi posac casa în care intrase atît de plin de voie bună.

Prorocirea bătrînei bunice

Meșterul Martin, pe care plecarea supărată a vechiului și bunului său mușteriu îl cam pusese pe gînduri, se întoarse către Paumgartner care tocmai își golise paharul și se pregătea să-și ia rămas bun:

— Nu pricep ce urmărea bătrînul cu cuvintele sale și de ce, pînă la urmă, s-a și supărat.

— Iubite meștere Martin, începu Paumgartner, ești un om vrednic și cu frica lui Dumnezeu și fiecare are dreptul să prețuiască ceea ce săvîrșește cu vrednicia lui și ceea ce i-a adus bogăția și cinstirea celorlalți. Nu este îngăduit însă ca toate acestea să-l împingă spre trufie, căci trufia este potrivnică învățăturii creștine. Chiar și la întrunirea de azi a breslei nu ai avut dreptate, punîndu-te mai presus de toți ceilalți meșteri. Nu zic ba, s-ar putea să fii în meseria dumitale mai priceput decît alții, dar dacă chiar dumneata le scoți ochii cu asta, n-ai să le stîrnești decît supărarea și ciuda. Și acum, poftim! la ce ai ajuns în seara asta! Doar nu poți să fii atîta de orbit, încît să bănuiești în cuvintele lui Spangenberg altceva decît o glumă pentru a te pune la încercare și a vedea cît de departe poți merge cu trufia dumitale încăpățînată. Cinstitul domn trebuie să se fi simțit tare jignit că dumneata n-ai vrut să vezi decît lăcomie la nobilii pețitori ai Rozei. Și încă toate ar fi fost bune dacă te arătai mai înțelegător atunci cînd Spangenberg a adus vorba chiar de fiul lui. De ce nu i-ai spus: „Da, iubite și stimate domn, dacă ai veni domnia-ta însuți cu feciorul domniei-tale să-mi petești fata, n-aș fi de loc pregătit pentru asemenea cinste înaltă și hotărîrile mele cele mai strașnice s-ar zdruncina"... Da, de ai fi vorbit astfel, nu se putea întîmpla nimic alta decît că, uitînd jignirile, bătrînul Spangenberg ar fi zîmbit vesel și și-ar fi recăpătat toată voia bună.

— Ocărăște-mă, vorbi meșterul Martin, ocărăște-mă în toată legea, căci așa mi se cuvine, dar crede-mă că auzindu-l cum rostește asemenea năzdrăvănii, parcă mi s-a pus o gheară în gît și n-am putut răspunde alta, decît ceea ce i-am răspuns.

— Și apoi, urmă Paumgartner, mai este și gîndul acela sminti de a nu-ți mărita fata decît după un butnar. Dumneata spui că soarta fetei dumitale e în voia cerului și totuși, în prostia dumitale pămîntească, te împotrivești pînă și puterii divine, hotărînd dinainte, cu încăpățînare, să-ți alegi ginere dintr-un cerc mărginit de oameni. Asta ar putea să te nenorocească și pe dumneata și pe Roza. Renunță, meștere Martin, renunță la asemenea sminteală copilărească și nevrednică de un bun creștin și îngăduie să se facă voia cerului, care va sădi în inima curată a fetei dumitale hotărîrea cea bună.

— Ah, cinstite domn, rosti meșterul Martin, uitînd orice trufie; abia acum văd cît am greșit nespunîndu-ți toate de la început. Domnia-ta socoți că numai prea marea prețuire ce-o dau meseriei mele m-a dus la hotărîrea neclintită de a nu o mărita pe Roza decît după un meșter butnar. Să știi că nu-i așa și că mai am alt temei, pe cît de straniu pe atît de tainic. Nu vreau să te las să pleci, pînă nu afli despre ce e vorba, nu vreau să te culci în seara asta supărat pe mine. Te poftesc din toată inima să te așezi și să mai stai cîteva clipe. Iată aici încă o sticlă din vinul cel mai vechi pe care iuncărul l-a disprețuit în supărarea lui. Fă-mi acest hatîr.

Paumgartner rămase uimit de stăruința și felul deschis de a vorbi al meșterului Martin, lucruri care nu erau nicidecum în firea acestuia; se părea că omul își simțea inima apăsată de o povară de care era dornic să scape. Îndată ce Paumgartner se așeză și bău un pahar de vin, meșterul Martin începu astfel:

— Domnia-ta știi că buna mea nevastă a murit curînd după venirea pe lume a Rozei, din cauza nașterii grele. Pe vremea aceea mai trăia încă bunica mea, dacă se poate spune că mai trăiește despre un om care zace zi și noapte nemișcat în pat, surd, orb și abia în stare să scoată cîte un cuvînt. Roza a fost botezată și doica ședea cu ea în odaia în care zăcea bunica mea. Eu eram nespus de mîhnit și, totodată, cînd mă uitam la frumoasa copilă, simțeam un ciudat amestec de bucurie și de tristețe, și atîta tulburare, încît nu mai eram în stare de nimic, ci stăteam mereu la căpătîiul bătrînei mele bunice, pe care o socoteam fericită, căci toate durerile pămîntești îi deveniseră străine.

Și cum mă uitam într-o zi la chipul palid al bătrînei, am văzut-o deodată zîmbind ciudat; ai fi zis că trăsăturile ei ofilite se netezeau, iar obrajii veștejiți prindeau culoare. S-a ridicat în capul oaselor și, mînată parcă de o putere miraculoasă, și-a întins brațele țepene, lucru care pînă atunci nu fusese în stare să-l facă. Am auzit-o deslușit chemînd cu glas slab și dulce: „Roza, draga mea Roza!“ Doica i-a adus copilul pe care ea l-a luat în brațe și a prins a-l legăna. Dar, închipuie-ți, cinstite domn, mirarea, ba chiar spaima mea, auzind-o cîntînd cu glas limpede și puternic un cîntec

în felul imnurilor vesele ale domnului Hans Berchler, stăpînul hanului, „La spirit", din Strassburg, care suna așa:

Copilă dragă cu obrajii de floare,
Roza, ascultă porunca cea mare:
Să n-ai în inimă decît pe Dumnezeu,
De orice rău să fii ferită
Să nu nutrești vreo dorință smintită,
Și să nu-ți bați joc de nimeni niciodată.
El îți va aduce o căsuță aurie
Plină de miresme bogate.
Îngeri albi vor cînta cu bucurie
Cîntecul dragostei adevărate.
Căsuța cea strălucitoare
El ți-o va pune la picioare.
Ai să-l îmbrățișezi în prag
Fără să-l întrebi pe tatăl tău
Dacă mirele i-i drag.
În casă, căsuță aduce
Har, noroc și comoară.
Fii cu luare-aminte, fecioară,
La vorba cea adevărată,
Ca să trăiești de Domnul binecuvîntată!

După ce bunica și-a isprăvit cîntecul, a așezat cu grijă fetița pe pat și, punîndu-și mîna ofilită și tremurîndă pe fruntea ei, a bolborosit cuvinte neînțelese, dar fața-i strălucitoare arăta că rostește rugăciuni. Apoi și-a lăsat capul să cadă pe pernă și în clipa cînd doica s-a depărtat cu copilul a suspinat adînc. Murise.

— Într-adevăr, zise Paumgartner după ce meșterul Martin tăcu — într-adevăr, e o poveste stranie; dar nu văd de loc ce legătură are cîntecul profetic al străbunicii cu hotărîrea dumitale încăpățînată de a nu o mărita pe Roza decît cu un meșter butnar.

— Dar e cît se poate de limpede, răspunse meșterul Martin, că, luminată de harul dumnezeiesc în ultimele clipe ale vieții sale, bătrîna a prorocit ce trebuie să se întîmple Rozei ca să fie fericită. Mirele care, cu căsuța lui, aduce în casă har, noroc și comoară nu poate fi decît un meșter butnar iscusit, care a construit la mîine lucrarea lui cea mai de

seamă — căsuța cea frumoasă și curată. Ce altă căsuță se umple de miresme bogate, decît polobocul de vin? Iar atunci cînd vinul fierbe, el murmură și susură — iată deci îngerașii care vin și pleacă, valuri-valuri, cîntîndu-și cîntecele lor vesele. Da, da! Bătrîna mea bunică nu s-a gîndit la nici un alt mire, decît la un meșter butnar, și așa rămîne.

— Iubite meștere Martin, dumneata înțelegi cuvintele bătrînei în felul dumitale. *Eu* însă nu le pot da acest înțeles și rămîn la convingerea că trebuie să lași toate după cum va fi voia cerului și dorința inimii fetei dumitale; socot că acesta este sensul prorocirii.

— Iar eu, îl întrerupse nerăbdător Martin, eu rămîn la părerea că ginere nu-mi poate fi nimeni altul decît un meșter butnar iscusit!

Paumgartner fu cît pe-aci să se mînie din pricina încăpățînării lui Martin, dar se stăpîni și se ridică din jeț spunînd:

— E tîrziu, meștere Martin. Ne ajunge atîta băutură și atîta vorbă, care nu par a ne mai fi de folos.

Cînd ieșiră în tindă dădură peste o femeie tînără cu cinci băieți, dintre care cel mai mare nu putea să aibă mai mult de opt ani, iar cel mic poate nici șase luni. Femeia plîngea în hohote. Roza îi întîmpină, exclamînd:

— Doamne, Dumnezeule! Valentin a murit; iat-o pe soția lui cu copiii.

— Cum? A murit Valentin?! strigă Martin zguduit. Vai, ce nenorocire, ce nenorocire! Gîndește-te, cinstite domn, vorbi el către Paumgartner, că Valentin era calfa mea cea mai bună, omul cel mai vrednic și credincios. Acum cîtva timp s-a rănit foarte rău cu toporul, pe cînd întorcea unul din poloboacele cele mari. Rana s-a înveninat, pricinuindu-i o fierbințeală grozavă și bietul om a murit în floarea vîrstei.

Vorbind, meșterul Martin se apropie de sărmana femeie care, scăldată în lacrimi, se tînguia că de-acum înainte au să-i moară copiii de foame.

— Cum? șopti Martin, asta-i părerea pe care o ai despre mine? Bărbatul dumitale s-a rănit lucrînd în atelierul meu și acum crezi că am să te las pe drumuri? Nu; de azi înainte toți veți face parte din casa mea. Mîine, sau cînd veți găsi de cuviință, îl vom înmormînta pe bietul dumitale bărbat, iar după aceea te vei muta cu copiii la ferma de lîngă Frau-

entor, unde se află atelierul meu cel mare în aer liber, în care lucrez zilnic cu calfele mele. Acolo poți să îngrijești de gospodărie, iar eu îți voi creşte băieții, ca şi cînd ar fi copiii mei. Şi să ştii că-l iau în casa mea şi pe bătrînul dumitale socru. Pe vremuri, cînd avea braţul vînjos, a fost şi el o calfă vrednică. Şi dacă acum puterile nu-i mai îngăduie să lucreze cu maiul şi cu băţicul, ori la masa de tras doage, tot va fi în stare să mai mînuiască barda ori să-mi răzuiască doagele cu zgîrciul. Într-un cuvînt, va fi primit împreună cu dumneata în casa mea.

Dacă meşterul Martin n-ar fi sprijinit-o la timp, femeia, copleşită de durere şi emoţie, s-ar fi prăbuşit la picioarele lui. Copilaşii mai vîrstnici i se agăţară de poala hainei, iar cei doi mai mici, pe care Roza îi ţinea în braţe, îşi întindeau mînuţele spre el, ca şi cum ar fi priceput tot.

Luîndu-şi rămas bun, bătrînul Paumgartner spuse zîmbind şi cu ochii înecaţi în lacrimi:

— Nu-i chip să fie cineva supărat pe dumneata, meştere Martin.

Cum s-au cunoscut doi tineri, Friedrich şi Reinhold, de felul lor calfe

Pe un tăpşan înverzit, la umbra unor copaci înalţi, stătea întins un flăcău arătos, pe nume Friedrich. Soarele scăpătase şi pale de lumină trandafirie luceau în adîncul cerului. În depărtare se putea zări desluşit oraşul crăiesc Nürnberg, ce se întindea în vale, cu turnurile lui falnice profilate pe asfinţitul care le polcia vîrfurile cu aur. Tînărul, sprijinit într-un cot pe traista de drumeţ, arunca priviri pline de dor în vale. Rupse cîteva flori care creşteau lîngă el în iarbă şi le aruncă în văzduh, către asfinţit, apoi îşi coborî iarăşi privirea tristă, în timp ce lacrimi fierbinţi îi scînteiau sub pleoape. Într-un tîrziu îşi ridică fruntea, întinse braţele ca şi cînd ar fi vrut să cuprindă o făptură dragă şi începu să cînte cu glas limpede şi plăcut:

O, drag oraşul meu,
Priveliştе-nsoritŭ,
Eu te-am purtat mereu

În inima-mi trudită.
Din zarea purpurie
Să cadă trandafiri,
Fiori de bucurie
Și-a dragostei-mpliniri.
O, inimă, fii tare
Și în durere și-n dulce desfătare.
Tu, asfințit scînteietor,
Fii credincios-mi vestitor,
Înlăcrămata mea solie
Către acea care mi-i dragă mie.
Și dac-ar fi acum să mor,
Și florile te-ar întreba,
Tu, fără a pregeta,
Răspunde-le: S-a prăpădit de dor.

După ce-și isprăvi cîntecul, Friedrich scoase din traista de drum un bulgăre de ceară pe care-l încălzi la sîn și prinse a modela din el, cu grijă mare și cu meșteșug, un trandafir frumos cu multe petale delicate. Lucrînd, îngîna încetișor, ca pentru sine, cîte o strofă din cîntecul de adineauri și era atît de adînci în gînduri încît nici nu observă că de o bucată de vreme în spate i se oprise un tînăr chipeș, care urmărea cu mult interes munca lui.

— Bravo, prietene, rosti în sfîrșit tînărul, îmi place lucrarea pe care-o plăsmuiești.

Friedrich căută speriat înapoi, dar văzînd lumina prietenoasă din ochii negri ai străinului, i se păru că-i un vechi cunoscut; răspunse zîmbind:

— Vai, iubite domn! Cum poți dumneata lua în seamă un joc copilăresc, menit doar să-mi alunge urîtul în timpul călătoriei.

— Apoi dacă dumneata numești joc copilăresc o floare gingaș modelată atît de asemuitor naturii, înseamnă că ești un sculptor dibaci și cu multă experiență. Mi-ai dat două prilejuri de desfătare: întîi mi-a mers drept la inimă cîntecul dumitale, pe care l-ai cîntat atît de frumos pe melodia turnătorului de litere Martin Häscher, iar acum admir măiestria dumitale în plăsmuirea formelor. Încotro te îndrepți?

— Ținta călătoriei mele este chiar înaintea ochilor noștri, îi răspunse Friedrich. Mă întorc la locul meu de baștină, în vestitul oraș crăiesc Nürnberg. Însă soarele a scăpătat, de aceea am de gînd să mîn la noapte în satul acela din vale, iar mîine, cum se va lumina de ziuă, voi porni iarăși la drum, ca să ajung către prînz la Nürnberg.

— Ce bine-mi pare! exclamă plin de bucurie tînărul. Avem același drum, căci și eu merg tot la Nürnberg. Rămîn peste noapte și eu cu dumneata în sat și mîine pornim mai departe. Și acum hai să mai stăm de vorbă!

Tînărul, pe nume Reinhold, se trînti în iarbă, lîngă Friedrich, și urmă:

— După cum te-am văzut modelînd, sînt sigur că ești un mare meșter turnător. Ori poate ești aurar sau argintar?

Friedrich, cu o privire tristă, pironită în pămînt, răspunse abătut:

— Vai, cinstite domn, dumneata mă socoți un om mai vrednic și mai însemnat decît sînt în realitate. Îți voi spune fără înconjur că am învățat meseria de dogar și acum vreau să intru calfă la un meșter vestit din Nürnberg. De bună seamă că mă vei disprețui, aflînd că nu mă pricep să modelez chipuri frumoase și să le torn în tipare, ci pun doar cercuri la butii și hîrdaie.

Reinhold izbucni în ris și exclamă:

— Asta-i din cale-afară de nostim, zău! Dumneata aștepți să te disprețuiesc pentru că ești dogar — în timp ce eu am aceeași meserie.

Friedrich îl privi încremenit de uimire, neștiind ce să creadă, căci îmbrăcămintea lui Reinhold nu se potrivea de loc unei calfe de dogar plecată la drum. Haina lui din postav negru cu revere de catifea, gulerul de dantelă fină, săbioara scurtă și bereta cu pană lungă care atîrna în jos, te făceau să te gîndești mai degrabă la un negustător cu stare; pe de altă parte, era în chipul și în întreaga făptură a tînărului ceva nelămurit, care nu te lăsa să crezi că-i negustor. Observînd îndoiala lui Friedrich, Reinhold își scoase din sacul de drum șorțul de piele și sculele de dogar și, arătîndu-le, spuse:

— Uite aici, prietene, uită-te la toate acestea! Acum mă crezi că-ți sînt tovarăș de breaslă? Știu că veșmintele

mele te-au pus pe gînduri, dar află că eu vin din Strassburg unde dogarii umblă îmbrăcați ca nobilii. Bineînțeles, ca și tine, avusesem și eu dorința de altceva, dar acum socotesc meseria de dogar mai presus de orice și mi-am clădit pe ea visuri frumoase de viitor. N-ai făcut și tu la fel? Dar parcă aș zice că seninătatea tinereții tale a fost umbrită de un nor negru, care te împiedică să privești vesel în juru-ți. Cîntecul de adineaori era plin de dor și jale, dar erau în el accente care ar fi putut izvorî și din pieptul meu, și te privesc ca și cînd aș ști tot ce te apasă pe suflet. Deci, poți să mi te mărturisești, cu atît mai mult cu cît și așa vom fi la Nürnberg buni tovarăși, nu?

Reinhold își petrecu brațul pe după umărul lui Friedrich, privindu-l cu prietenie. După o clipă de tăcere, acesta îi răspunse:

— Cu cît mă uit mai mult la tine, cu atît mă simt mai atras de ființa ta, iubite prietene; aud deslușit în adîncul inimii o voce care răspunde ca un ecou fidel la chemarea unui spirit înrudit. Îți voi mărturisi tot ce am pe suflet. Să nu-ți închipui însă că aș avea să-ți încredințez cine știe ce taine; voi vorbi totuși, pentru că numai în inima unui prieten este loc pentru o durere străină și pentru că din primele clipe de cînd ne-am cunoscut, te-am socotit cel mai apropiat prieten. Am învățat prin urmare dogăria și m-aș putea lăuda că-mi cunosc bine meșteșugul, dar încă din copilărie toată ființa mea se simțea atrasă către o artă mult mai frumoasă. Voiam să devin un meșter iscusit în turnarea de chipuri și în argintărie, așa cum au fost Peter Vischer și italianul Benvenuto Cellini. Am lucrat cu o osîrdie plină de înflăcărare la un vestit argintar din orașul meu de baștină, domnul Johannes Holzschuer, care deși nu era turnător de chipuri, a știut să-mi dea toate îndrumările în această privință. În casa domnului Holzschuer obișnuia să vină adesea domnul Tobias Martin, butnarul, împreună cu fata lui, frumoasa Roza. Fără să-mi dau seama, m-am trezit deodată îndrăgostit. Am părăsit orașul meu natal și am plecat la Augsburg ca să mă desăvîrșesc în arta turnătoriei, dar abia atunci am simțit cu adevărat că inima mea ardea în vîlvătăile dragostei. În închipuirea mea n-o vedeam și n-o auzeam decît pe Roza; orice trudă, orice stăruință care nu ducea la împlinirea dorinței mele, mi se părea searbădă.

Şi atunci am ales singura cale cu putinţă ca s-o pot dobîndi pe Roza. Meşterul Martin e hotărît să nu-şi mărite fata decît cu un dogar, care îşi va face în casa lui lucrarea de meşter şi va fi în toate celelalte privinţe vrednic de Roza. Aşa că am renunţat la arta mea şi am învăţat meseria de dogar. De aceea mă duc la Nürnberg, ca să intru calfă la meşterul Martin. Acum însă cînd am ajuns atît de aproape de oraş şi chipul Rozei îmi apare mai luminos şi mai viu ca niciodată, mă simt copleşit de sfiiciune, de teamă şi de chin. Acum văd limpede cît de smintit a fost gîndul meu. De unde poţi şti că Roza mă iubeşte, sau că mă va iubi vreodată?

Reinhold, care ascultase povestea lui Friedrich cu o atenţie mereu crescîndă, îşi sprijini fruntea în mîini şi, acoperindu-şi ochii cu palma, întrebă cu glas înăbuşit:

— Dar Roza nu ţi-a dat niciodată vreun semn de dragoste?

— Ah, exclamă Friedrich, cînd am părăsit Nürnbergul, Roza era aproape o copilă. E adevărat că nu-i eram urît şi că-mi zîmbea cu dulceaţă cînd rupeam împreună cu ea flori, din grădina domnului Holzschuer, ca să împletim cununi, dar...

— Atunci, mai este încă o speranţă! exclamă deodată Reinhold cu atîta putere şi cu un glas atît de strident, încît Friedrich aproape se sperie.

Apoi Reinhold se ridică fără veste în picioare, zăngănindu-şi sabia şi rămase înţepenit în faţa lui Friedrich; umbrele nopţii care cădeau pe chipul lui dintr-o dată îngălbenit îi schimonosiră trăsăturile blînde şi tinereşti în aşa fel, încît Friedrich exclamă cu spaimă;

— Dar ce-i cu dumneata? şi se depărtă cu doi paşi înapoi, lovind cu piciorul traista lui Reinhold.

Se auzi un sunet de coarde.

Reinhold strigă mîniat:

— Vezi că-mi spargi lăuta, nenorocitule!

Cu un gest brusc îşi scoase instrumentul din traistă şi zăngăni coardele cu atîta înverşunare, de parcă ar fi vrut să le rupă. Curînd însă cîntecul deveni mai potolit şi mai melodios. După un timp, Reinhold, vorbind cu tonul blînd de mai înainte, zise:

— Hai să mergem, dragă frate, devale, în sat. Am aici, în mînă, un mijloc bun de-a alunga duhurile rele care ne-ar putea ieşi în cale şi s-ar lega mai ales de mine.

— Ce vorbeşti, frăţioare! răspunse Friedrich. De ce-ţi închipui că nişte duhuri rele ar vrea să ne aţină calea? Dar cîntă frumos şi te rog să continui.

Pe bolta albastră a cerului răsăriseră stele aurii. Vîntul nopţii îşi flutură aripa, foşnind încetişor deasupra cîmpiei înmiresmate. Murmurul pîraielor se auzea mai tare, iar dinspre pădurea îndepărtată venea fîşîitul înăbuşit al copacilor întunecoşi. Friedrich şi Reinhold porniră la vale cîntînd şi melodia dulce a cîntecelor lor de dor plutea în văzduh limpede şi sonoră, ca pe aripi de lumină.

Cînd ajunseră la locul unde trebuia să mîie peste noapte, Reinhold îşi zvîrli cît colo lăuta şi traista de drumeţ, ca, într-o pornire furtunoasă, să-l strîngă la piept pe Friedrich, care simţi îndată pe obraji lacrimile fierbinţi ale prietenului său.

Cum au fost primiţi cei doi tineri, Reinhold şi Friedrich, în casa meşterului Martin

Trezindu-se a doua zi dimineaţă, Friedrich simţi lipsa noului său prieten care se trîntise lîngă el pe culcuşul de paie; nevăzînd nicăieri nici lăuta, nici traista, îşi închipui că, din pricini pe care el nu le ştia, Reinhold l-a părăsit şi a apucat pe alt drum. Cum făcu însă cîţiva paşi spre casă, Reinhold îi ieşi în întîmpinare, cu traista pe umăr, cu lăuta sub braţ şi îmbrăcat cu totul altfel decît în ajun. Îşi scosese pana de la tichie, nu mai purta sabie şi-şi pusese, în locul hainei aceleia frumoase, tivită cu catifea, o haină simplă de orăşean, de o culoare nebătătoare la ochi.

— Ei, frăţioare, strigă el veselindu-se de mirarea prietenului său. Acum cred că nu te mai îndoieşti că sîntem cu adevărat tovarăşi de meşteşug şi buni prieteni. Trebuie să recunoşti însă că, pentru un îndrăgostit, ai dormit cam multişor. Uite ce sus e soarele. Trebuie să pornim la drum fără zăbavă.

Friedrich era tăcut şi gînditor, răspundea anevoie la întrebările lui Reinhold, abia luînd în seamă glumele lui.

Reinhold, dimpotrivă, plin de voie bună, mergea cu pas săltăreț, chiuind și aruncîndu-și tichia în aer. Cu cît se apropiau însă de oraș, cu atît și el devenea mai tăcut.

— De atîta apăsare, de teamă și de dor simt că mă lasă puterile; hai să ne odihnim puțin aici, sub acești copaci, zise Friedrich cînd ajunseră aproape de porțile Nürnbergului și se trînti istovit în iarbă.

Reinhold se așeză lîngă el și, după o scurtă tăcere, începu să vorbească:

— Desigur că purtarea mea de aseară a trebuit să te mire, dragă frățioare, dar în timp ce-mi vorbeai despre dragostea ta și păreai atît de nemîngîiat, mi-au trecut prin cap tot felul de prostii, care m-au tulburat, și aproape că mi-aș fi ieșit din minți, dacă frumosul tău cîntec și lăuta mea n-ar fi alungat duhurile rele. Azi-dimineață însă, cînd m-a deșteptat cea dintîi rază a soarelui, m-am simțit iarăși plin de voie bună, căci încă de cu seară gîndurile cele negre se risipiseră. Am ieșit degrabă afară și tot plimbîndu-mă de colo-colo printre tufișuri, m-am gîndit la o mulțime de lucruri frumoase. Mă minunam de întîmplarea care a făcut să ne întîlnim și de dragostea pe care o simt în sufletul meu pentru tine. Mi-a venit în minte un fapt care s-a petrecut acum cîtva timp în Italia, tocmai cînd eram și eu acolo; aș vrea să ți-l povestesc, pentru că arată cum nu se poate mai bine de ce e în stare o prietenie adevărată. Ascultă deci: Un prinț, prieten și protector mărinimos al artelor frumoase, făgăduise o răsplată foarte mare pentru un tablou cu un subiect hotărît de el și care, deși încîntător, era foarte greu de dus la capăt. Doi pictori tineri, pe care îi lega o strînsă prietenie și care de obicei lucrau împreună, hotărîră să-și încerce norocul. Își împărtășiră proiectele și discutară multă vreme despre felul cum ar putea fi învinse greutățile prezentate de subiect. Cel mai în vîrstă dintre ei, care avea mai multă experiență în desen și în așezarea grupurilor, își concepu și schiță curînd tabloul, apoi se apucă să-l ajute pe cel mai tînăr, care se împotmolise chiar de la început și era gata să renunțe la lucrare, dacă celălalt nu l-ar fi îmbărbătat neîncetat cu sfaturile lui. Dar cînd ajunseră să picteze, tînărul, care era mare meșter în ceea ce privește culorile, a putut da, la rîndul lui, indicații prețioase pe care pictorul mai vîrstnic le urmă cu mult folos,

astfel că pînă la sfîrșit ieși că pictorul cel tînăr nu desenase niciodată mai bine un tablou, iar cel vîrstnic nu folosise niciodată mai bine culorile.

Cînd lucrarea fu gata, cei doi prieteni se îmbrățișară călduros, fiecare fiind fericit și încîntat din toată inima de opera celuilalt și fiecare socotindu-l pe celălalt vrednic să primească răsplata făgăduită. Cum însă se întîmplă ca răsplata să fie acordată celui mai tînăr dintre ei, acesta exclamă rușinat:

„De ce mi s-a dat mie această răsplată?! Doar meritul meu nu poate fi comparat cu cel al prietenului meu. Fără sfatul, fără ajutorul lui neîncetat, aș fi putut oare să fac ceva vrednic de luat în seamă?"

Celălalt îi răspunse însă:

„Dar nu m-ai ajutat și tu pe mine cu sfaturi prețioase? Nici tabloul meu nu-i rău, dar tu ai primit răsplata, așa precum se cuvenea. Să urmărești același țel, fără și cu toată osîrdia, este un lucru vrednic de prieteni, iar laurii, care-l încunună pe învingător, îl cinstesc și pe cel învins. Îmi ești și mai drag acuma, pentru că ai luptat cu atîta vitejie și cu izbînda ta mi-ai adus și mie faimă și cinste."

Nu-i așa că pictorul a avut dreptate? încheie Reinhold. O luptă dîrză, dar fără gînduri josnice sau ascunse, în vederea atingerii aceluiași țel, ar trebui să unească și mai strîns doi prieteni, nicidecum să-i despartă. Sau crezi că într-un suflet nobil ar putea să-și găsească sălaș invidia meschină sau chiar ura perfidă?

— Niciodată, răspunse Friedrich. Firește că niciodată. Noi amîndoi ne-am împrietenit și ne unește o dragoste frățească; curînd vom duce la bun sfîrșit, în orașul Nürnberg, lucrarea noastră de meșteri, un straşnic poloboc de două sute de vedre, și să mă ferească Dumnezeu de orice invidie, dacă polobocul tău, iubite frate Reinhold, va ieși mai bun decît al meu.

— Ha, ha, ha! rise Reinhold zgomotos. N-am nici o grijă în privința lucrării tale de meșter, ai s-o faci, spre bucuria tuturor butnarilor. Vreau să-ți spun doar că atunci cînd e vorba de calculat grosimea și proporțiile, de desenat rotunjimea butiei, poți să te bizui pe mine. Tot astfel și în ce privește alegerea lemnului. Doage de lemn de stejar de stîncă, fără cari, fără vine albe sau roșii — iată ce ne tre-

buie şi să ştii că ochiul meu nu dă greş. Poţi fi încredinţat că am să te ajut şi cu sfatul, şi cu fapta. Şi asta nu va face ca lucrarea mea de meşter să fie mai puţin izbutită.

— Dar, pentru Dumnezeu, ce ne-a venit să discutăm cine va face cea mai bună lucrare de meşter? Nu cumva avem de gînd să ne certăm din pricina asta? Cea mai bună lucrare de meşter pentru a cîştiga mîna Rozei! Nu pricep cum de-am ajuns să vorbim despre asta... simt că în capul meu s-au amestecat acuma toate!

— Aş, de unde, frate! exclamă Reinhold rizînd într-una. Nimeni nu s-a gîndit la Roza. Tu eşti un visător. Dar, să ne grăbim, să ajungem mai repede în oraş.

Friedrich iuţi pasul şi restul drumului îl făcu frămîntat de felurite gînduri. La han, în timp ce se spălau şi-şi scuturau hainele de colb, Reinhold îi spuse lui Friedrich:

— La drept vorbind, în ceea ce mă priveşte, habar n-am la ce meşter să intru calfă. Nu cunosc pe nimeni aici şi m-am gîndit că aş putea veni cu tine la meşterul Martin. Poate că mă va primi să lucrez la el.

— Mi-ai luat o piatră de pe inimă, răspunse Friedrich. Dacă vom fi împreună, îmi voi învinge mai uşor teama şi sfiala.

Astfel, cei doi tineri porniră cu pas sprinten către casa meşterului Martin, vestitul butnar. Era chiar în duminica aceea cînd iscusitul butnar dădea ospăţul cu prilejul alegerii lui ca staroste, şi tocmai la amiază. De aceea, cînd Reinhold şi Friedrich intrară în casa meşterului Martin, îi întîmpină clinchet de pahare şi larma veselă a meseniilor.

— Vai, să ştii că am nimerit la o oră nepotrivită! exclamă descurajat Friedrich.

— Ba dimpotrivă, răspunse Reinhold. Cred că am ajuns la ora cea mai potrivită, căci la un ospăţ atît de vesel meşterul Martin trebuie să fie plin de voie bună şi gata să ne împlinească dorinţele.

Meşterul Martin căruia i se vestise venirea lor, ieşi numaidecît în tindă, înveşmîntat în straie de sărbătoare şi cu o roşeaţă care se vădea tare bine pe nas şi pe obraji. Cum îl zări pe Friedrich, strigă:

— Ei, ia uite-l pe Friedrich! Te-ai întors, băiete? Frumos din partea ta! Şi ai îmbrăţişat preacinstita meserie de butnar? Ce-i drept, domnul Holzschuer se strîmbă tare

urît cînd aude de tine și zice că s-a pierdut un mare artist, căci e de părere că ai fi putut turna chipuri și parapete tot atît de frumoase ca și acelea ce se pot vedea la Sfîntul Sebald sau pe casa lui Fugger din Augsburg; dar toate astea sînt palavre. Foarte bine ai făcut c-ai ales meseria care trebuia. Îți urez din toată inima bun venit!

Rostind aceste cuvinte, meșterul Martin îl prinse de umeri și, după cum îi era obiceiul, îl strînse la piept cu mare bucurie.

Primirea prietenoasă a meșterului Martin îl îmbărbătă pe Friedrich și orice urmă de sfială dispăru din sufletul lui. Nu numai că-i mărturisi cu toată îndrăzneala cu ce rugăminte venise, ci-l recomandă și pe Reinhold.

— Drept să vă spun, răspunse meșterul Martin, ați picat tocmai la timp, căci e mult de lucru și duc lipsă de lucrători. Fiți bineveniți amîndoi. Lăsați-vă aici lucrurile și intrați; e adevărat că ospățul e aproape pe sfîrșite, totuși puteți încă să vă așezați la masă și Roza va avea grijă de voi.

Și spunînd asta, meșterul Martin îi duse pe dată în încăperea unde se aflau cinstiții meșteri, în frunte cu preaonorabilul mare staroste Jakobus Paumgartner, toți cu obrajii aprinși. Desertul tocmai fusese servit și vinul nobil scînteia în pocalele cele mari. Veselia atinsese punctul acela cînd fiecare vorbea despre altceva și toți își închipuiau că se înțeleg unii pe alții; din cînd în cînd cîte un meșean izbucnea într-un rîs zgomotos, fără să știe nici el de ce anume. Dar în clipa cînd meșterul Martin intră la braț cu cei doi tineri și vesti cu glas tare că au sosit două calfe, atît de dorite și în același timp înzestrate cu excelente dovezi de meseriași, se făcu deodată tăcere și ochii tuturor se ațintiră cu bunăvoință și încuviințare asupra acelor flăcăi chipeși. Reinhold, cu privirea senină, se uita în jurul se ațintiră cu bunăvoință și încuviințare asupra acelor lui cu mîndrie, pe cînd Friedrich se uita în pămînt și-și tot răsucea tichia în mîini. Meșterul Martin le arătă un loc la capătul de jos al mesei. dar tocmai acel loc se dovedi a fi cel mai minunat, căci îndată apăru Roza, care se așeză între Reinhold și Friedrich, avînd grijă ca fiecare dintre ei să primească din belșug bucatele cele mai gustoase și vinul cel mai bun.

Roza cea frumoasă, strălucind de grație și drăgălășenie, așezată între cei doi tineri chipeși și în mijlocul bătrînilor meșteri bărboși, era o priveliște încîntătoare, care te făcea să te gîndești la un nouraș luminat de primele raze ale zorilor, rătăcind singuratic pe cerul întunecat, sau la niște frumoase flori de primăvară care-și înalță capetele viu colorate deasupra ierbii cenușii. Copleșit de fericire, Friedrich abia mai îndrăznea să răsufle; doar cînd și cînd arunca pe furiș cîte o privire spre aceea de care sufletul îi era atît de plin. Stătea cu nasul în farfurie, nefiind în stare să înghită nici o îmbucătură. În schimb, Reinhold nu-și mai desprindea privirea scînteietoare de la tînăra fecioară. Începu să povestească atît de minunat de lungile lui călătorii încît Rozei i se păru că niciodată nu mai auzise ceva atît de frumos.

Parcă toate cîte le povestea Reinhold apăreau în fața ei vii, în mii și mii de chipuri mereu schimbătoare. Era numai ochi și urechi și nici nu-și dădu seama că Reinhold, furat de propriile-i cuvinte înflăcărate, îi apucase mîna, strîngîndu-i-o la pieptul lui.

— De ce stai așa de mut și încremenit? se întrerupse el deodată, întorcîndu-se către Friedrich. Nu cumva ți-ai pierdut graiul? Hai să ciocnim un pahar în sănătatea acestei dragi și frumoase copile, care ne ospătează cu atîta mărinimie.

Cu mîna tremurîndă, Friedrich luă pocalul cel mare pe care Reinhold i-l umplu și, silit de stăruințele lui, îl goli pînă la cea din urmă picătură.

— Și acum, să ne trăiască bunii noștri meșteri! strigă Reinhold umplînd din nou paharul și Friedrich trebui să-l golească și pe acesta.

Tăria de foc a vinului străbătu în pieptul lui Friedrich, trezindu-i sîngele adormit, care începu acuma să-i joace în toate vinele.

— Ah, cît de bine mă simt! înglnă el, în timp ce fața i se îmbujora; ah, niciodată nu m-am simțit așa de bine!

Roza, care ar fi putut înțelege aceste cuvinte cu totul altfel, îi zîmbi cu nespusă dulceață. Descătușat de orice sfială, Friedrich prinse a vorbi:

— Dragă Roza, dumneata, desigur, nu-ți mai aduci de loc aminte de mine?

— Vai, dragă Friedrich, cum aș fi putut să te uit atît de repede? răspunse fata cu ochii plecați. La bătrînul domn Holzschuer — deși eram pe-atunci doar un copil — te jucai cu mine și știai totdeauna să născocești ceva frumos, ceva demn de luare-aminte. Iar coșulețul acela atît de drăguț, făcut din sîrmă subțire de argint, pe care mi l-ai dăruit atunci de Crăciun, să știi că-l am și acuma și-l păstrez cu grijă, ca pe-o amintire scumpă.

Ochii tînărului, ametiți de fericire, se umplură de lacrimi; încercă să vorbească, dar din pieptul lui ieșiră, ca un suspin adînc, doar două cuvinte:

— O, Roza, dragă Roza!

— Am dorit mereu, din toată inima, să te revăd, urmă fata; niciodată însă nu mi-am închipuit că ai să înveți dogăritul. Ah, cînd mă gîndesc la lucrurile acelea frumoase pe care le făceai la meșterul Holzschuer, îmi pare rău că n-ai rămas la meșteșugul dumitale.

— Ah, Roza, rosti Friedrich, numai de dragul dumitale mi-am părăsit meșteșugul la care țineam atît de mult!

Abia apucă să rostească aceste cuvinte și pe dată simți atîta spaimă și rușine că ar fi fost mai bucuros să-l înghită pămîntul. Îi scăpase cea mai necugetată mărturisire cu putință. Roza, ca și cum ar fi înțeles totul, își întoarse fața, în timp ce Friedrich se căznea zadarnic să mai găsească alte cuvinte. Deodată domnul Paumgartner izbi puternic cu cuțitul în masă și vesti adunării că domnul Vollrad, vestit maestru cîntăreț, va începe un cîntec. Domnul Vollrad se ridică în picioare, își drese glasul și cîntă un cîntec atît de frumos, pe melodia de aur a lui Hans Vogelgesang, încît inimile tuturor fremătară de bucurie. Chiar și Friedrich își veni în fire din stinghereala care-l cuprinsese. Domnul Vollrad mai cîntă alte cîntece frumoase, pe melodii încîntătoare, ca de pildă: melodia dulce a lui Hans Vogel, aceea unduitoare a lui Ambrosius Metzger, apoi melodia înfloratā a lui Josef Schmirer și altele, după care spuse că dacă în jurul mesei se află cineva care se pricepe la minunatul meșteșug al maeștrilor cîntăreți, să poftească a cînta și el un cîntec. Atunci se ridică Reinhold și spuse că dacă i se va îngădui să se acompanieze la lăută după maniera italiană, atunci va cînta și el, făgăduind totodată, că va respecta

întocmai melodia germană. Nimeni neavînd nimic împotrivă, Reinhold își aduse lăuta și, după cîteva acorduri încîntătoare în chip de preludiu, începu următorul cîntec:

Unde-i izvorul viu
Cu suc de viță aurliu?
E-ascuns adînc în beci
Sub bolte reci,
Și-ți bucură privirea
Cu sclipirea
A mii de nestemate.
Au cine șipotul cu vinul spumegînd
L-a zămislit în gînd
Și l-a zidit
Atît de iscusit?
Izvorul minunat
Cu vinul ca de jar
A fost cu sîrg lucrat
De meșterul butnar.
Cu focul vinului curgînd în vine
De dragoste curată sufletul lui plin e.

Cîntecul plăcu tuturor cît nu se poate spune, dar mai mult decît oricui meșterului Martin, ai cărui ochi scînteiau de bucurie și încîntare. Neluîndu-l în seamă pe Vollrad care lungea vorba despre gingașa melodie a maestrului cîntăreț Hans Müller, pe care — spunea el — tînărul o respectase destul de bine, neluîndu-l în seamă pe Vollrad, meșterul Martin se ridică din jețul său și strigă, înălțîndu-și cupa:

— Vino încoace, vrednic butnar și maestru cîntăreț ce ești; cu mine, cu meșterul tău Martin, trebuie să golești acest pahar!

Reinhold trebui să dea ascultare poruncii. Cînd se întoarse la locul lui, îi șopti lui Friedrich, care sta dus pe gînduri:

— Acum e rîndul tău; cîntă-le cîntecul de aseară.

— Ești nebun? exclamă Friedrich înfuriat.

Atunci Reinhold vorbi cu glas puternic către întreaga adunare:

— Preacinstiți domni și meșteri! iubitul meu prieten Friedrich, pe care-l vedeți aici de față, știe cîntece mult mai frumoase și are un glas mult mai plăcut decît al meu. Dar pentru că acuma e răgușit din pricina prafului de pe drum, vă va cînta altă dată, pe melodiile cele mai minunate.

Toți se grăbiră să-l copleșească pe Friedrich cu laude, ca și cînd ar fi cîntat într-adevăr în fața lor. Unii meșteri au fost chiar de părere că vocea lui e mai plăcută decît cea a lui Reinhold; așa, de pildă, meșterul Vollrad, după ce mai goli un pahar, afirmă cu toată convingerea că Friedrich respectă mult mai bine frumoasele melodii germane decît Reinhold, la care se vădește prea mult maniera italiană. La toate astea, meșterul Martin își zvîrli capul pe spate și, plesnindu-și cu palma pîntecele rotund, strigă:

— Aflați că ei sînt calfele *mele*, ale *mele*, zic — ale meșterului dogar Tobias Martin din Nürnberg!

— Da, da! ale dumitale! calfele grozave ale meșterului Martin! încuviințară toți meșterii, dînd din cap și sorbind ultimele picături din pocalele lor înalte.

Oaspeții își luară în sfîrșit rămas bun. Pentru Reinhold și Friedrich, meșterul Martin hotărî cîte o cameră frumoasă și luminoasă în casa lui.

Cum a sosit a treia calfă în casa meșterului Martin și ce s-a întîmplat mai departe

După ce Reinhold și Friedrich lucrară vreme de cîteva săptămîni la meșterul Martin, acesta își dădu seama că în ce privește măsurătoarea cu rigla și pasnicul, calculul și potriveala din ochi, Reinhold nu-și găsea pereche, lucrurile stînd însă cu totul altfel cînd venea vorba de geală, de bardă sau de mai. Aici, Reinhold ostenea repede și treaba nu sporea, oricît s-ar fi căznit. În schimb, Friedrich geluia și dădea sprinten cu ciocanul, fără să vădească vreun semn de oboseală. Amîndoi aveau însă o purtare cuviincioasă, cu multă veselie și voie bună, ce pornea mai ales de la Reinhold. Pe deasupra, în toiul muncii și mai cu seamă cînd se întîmpla ca Roza să fie prin preajmă, nu-și cruțau gîtlejurile cîntînd împreună, cu glasurile lor plăcute, care

se potriveau atît de bine, cele mai frumoase cîntece. Iar dacă Friedrich, aruncînd priviri furișe spre Roza, cădea în tonul melancolic, Reinhold trecea îndată la un cîntec glumeț, născocit de el și care începea cu cuvintele: „Polobocul nu-i lăută, nici lăuta poloboc", astfel că adeseori meșterul Martin lăsa jos baticul ridicat pentru lovitură, ca să-și țină pîntecele de rîs. Era vădit că cele două calfe, și mai ales Reinhold, se bucurau de toată dragostea meșterului Martin și, în același timp nu era greu de văzut că și Roza căuta prilej să vină și să zăbovească în atelier mai des decît îi fusese pînă atunci în obicei.

Într-o zi, meșterul Martin intră foarte îngîndurat pe poarta atelierului său de vară. Reinhold și Friedrich tocmai îmbinau un polobocel. Meșterul se opri înaintea lor cu brațele încrucișate pe piept și le zise:

— Nu pot să vă spun, dragii mei, cît de mulțumit sînt de voi, dar iată că mă aflu la mare încurcătură. De la Rin ne sosesc vești că anul acesta va fi, în ce privește viile, cel mai binecuvîntat din cîți s-au pomenit vreodată. Un învățat a spus despre cometa care a suit acum pe cer că va fecunda cu razele ei pămîntul și acesta își va trimite toată dogoarea focului, datorită căruia fierb metalele în măruntaiele lui, spre vița însetată ce va rodi belșug de ciorchini, făcînd să mustească focul lichid din care se va fi adăpat fiecare mlădiță. Abia peste alți trei sute de ani se va mai ivi o constelație atît de prielnică. Așa că o să fie de lucru pînă peste cap. Unde mai pui că și preasfinția-sa episcopul de Bamberg mi-a scris, comandîndu-mi un poloboc de cele mari. La toate acestea nu vom putea face față și trebuie neapărat să-mi mai caut o calfă pricepută Dar n-aș vrea să luăm între noi un necunoscut oarecare din drum, cu toate că am atît de mare zor. Dacă însă știți voi undeva vreo calfă bună cu care să vă placă să lucrați, eu sînt gata să-l aduc încoace, chiar dacă asta m-ar costa ceva bani.

N-apucase meșterul Martin să isprăvească bine vorba, cînd un flăcău înalt și voinic strigă cu glas puternic:

— Hei, ia spuneți-mi, nu-i aici cumva atelierul meșterului Martin?

— Desigur, răspunse acesta, îndreptîndu-se cu pași hotărîți spre el; aici este, numai nu-i nevoie să răcnești și să faci atîta larmă; nu se intră așa în casa unor oameni.

— Ha, ha, ha! rise tînărul. Pesemne că domnia-ta eşti însuşi meşterul Martin, căci chiar astfel mi-ai fost descris: pîntecos, cu bărbie dublă, cu ochii scînteietori şi nasul roşu. Binevoieşte a primi bineţele mele, meştere Martin.

— Şi ce poftești dumneata de la meşterul Martin? întrebă acesta, foarte nemulţumit.

— Sînt calfă de dogar, răspunse flăcăul, şi voiam numai să întreb dacă aş putea intra să lucrez la domnia-ta.

Uimit de faptul că în clipa cînd tocmai se gîndise să caute o calfă, se şi ivise una, meşterul Martin făcu doi paşi înapoi şi-l măsură din cap pînă în picioare. Tînărul însă îl privi îndrăzneţ şi cu ochi strălucitori. Văzîndu-i pieptul lat, umerii vînjoşi şi pumnii puternici, meşterul Martin îşi zise în gînd: „Tocmai de un asemenea flăcău am nevoie", şi-i ceru îndată să-i arate dovezile.

— Nu le am la mine, îi răspunse tînărul, dar le voi aduce în scurtă vreme şi vă dau acum cuvîntul meu că voi munci cu cinste şi credinţă, ceea ce e de-ajuns.

Şi, fără să mai aştepte răspunsul meşterului Martin, calfa se îndreptă spre atelier, îşi lepădă tichia şi sacul de drum, îşi scoase pieptarul şi, încingîndu-se cu şorţul, zise:

— Acuma, spune-mi, meştere Martin, ce am de făcut.

Năucit de purtările îndrăzneţe ale străinului, meşterul Martin trebui să se reculeagă o clipă, după care vorbi:

— Dovedeşte-mi, tinere, că eşti un butnar de ispravă; ia gărdinarul şi fă gardina la polobocul ce se află acolo, pe scăunoaie.

Calfa cea străină îndeplini cele poruncite cu repeziciune, putere şi îndemînare deosebită, după care exclamă rîzînd zgomotos:

— Ei, meştere Martin, încă te mai îndoieşti că sînt un dogar de ispravă?!... Dar grozave scule mai aveţi! urmă el, plimbîndu-se de colo-colo prin atelier şi cercetînd uneltele şi lemnul pregătit; ce-i cu ciocănelul acela? Se joacă de bună seamă copiii cu el. Şi toporaşul ăsta... o fi pentru ucenici?

Vorbind aşa, aruncă în sus maiul cel greu, care făcea deznădejdea lui Reinhold şi pe care Friedrich îl mînuia doar cu trudă, precum şi toporul zdravăn cu care lucra însuşi meşterul Martin. După aceea rostogoli la o parte, ca pe

niște mingi, două poloboace din cele mari și luă în mînă o doagă groasă, încă nelucrată.

— Ia uite, meștere, ce stejar bun pentru toiege... ca sticla are să se spargă!

Și doaga izbită de tocilă se rupse drept în două cu un trosnet puternic.

— Nu cumva ai de gînd, iubită calfă, grăi meșterul Martin, nu cumva ai de gînd să zvîrli afară polobocul cel de două sute de vedre, sau să-mi dărîmi tot atelierul? În loc de mai, n-ai decît să iei grinda ceea de colo, iar ca să ai și un topor după gustul dumitale, aș putea să-ți aduc de la primărie spada lui Roland, lungă de trei coți.

— Tocmai ce mi-ar trebui! strigă tînărul și în ochi i se aprinseră scîntei. Îndată însă își coborî privirea și spuse cu glas domolit: M-am gîndit, dragă meștere, că pentru munca dumitale atît de căutată ai nevoie de calfe voinice și de aceea am fost cam îndrăzneț și prea lăudăros, voind să-mi arăt puterea. Primește-mă, totuși, la dumneata și am să îndeplinesc cu toată grija orice lucru îmi vei cere.

Meșterul Martin îi privi fața cu luare-aminte și trebui să recunoască în sinea lui că n-a întîlnit pînă atunci trăsături mai nobile și totodată atît de cinstite. I se părea chiar că tînărul îi trezea amintirea vagă a cuiva pe care l-a iubit și l-a stimat odinioară, dar nu-și putu limpezi această amintire; totuși, datorită ei, îl primi îndată pe tînăr, cerîndu-i numai să aducă fără întîrziere dovezi temeinice precum că face parte din breaslă. Între timp, Reinhold și Friedrich erau gata cu butoiul și acum puneau cercurile. Cînd ajungeau aici, obișnuiau întotdeauna să cînte. Începură și de data asta un cîntec pe melodia lui Adam Puschmann. Konrad însă (astfel se numea noua calfă) care lucra cu gealăul, le strigă:

— Ce mai e și pițigăiala asta? Parcă ar chițcăi niște șoareci aici în atelier. Dacă vreți să cîntați, apoi cîntați așa ca să salte inima omului de bucurie și să aibă chef de muncă. Așa cînt eu cîteodată.

Și îndată începu un cîntec sălbatic de vînătoare, cu hăuituri, imitînd lătrăturile haitei de cîini și chiuitul vînătorilor, cu un glas atît de puternic și pătrunzător, încît poloboacele cele mari zbîrnîiau și se cutremura tot atelierul. Meșterul Martin își astupă amîndouă urechile cu mîinile,

iar copiii doamnei Marta (văduva lui Valentin), care se jucau în atelier, se ascunseră sub grămezile de lemn pentru doage. În clipa aceea intră Roza, uimită şi speriată de răcnetele acelea înspăimîntătoare, care nu puteau fi numite cîntec. Îndată ce o zări, Konrad tăcu, îşi lăsă gealăul şi se apropie de ea, salutînd-o cu cea mai aleasă bună-cuviinţă. Apoi i se adresă cu glas blînd şi cu o lucire de foc în ochii lui căprui şi luminoşi:

— Preafrumoasă domnişoară, venirea domniei-tale în această biată colibă de muncitori, a fost ca ivirea unei dulci zări trandafirii; o, dacă v-aş fi zărit o clipă mai devreme, nu v-aş fi rănit urechile gingaşe cu sălbăticia cîntecului meu vînătoresc! — Ci încetaţi o dată (strigă el către meşterul Martin şi celelalte calfe), încetaţi cu larma asta supărătoare. Cît timp frumoasa domnişoară ne face cinstea să stea printre noi, maiul şi baticul să amuţească. Nu vrem să auzim decît glasul dulce al domniei-*tale* şi să ascultăm cu capetele plecate ce *va* binevoi să ne poruncească nouă, preasupuşilor ei servi.

Reinhold şi Friedrich se uitară unul la altul uimiţi, însă meşterul Martin izbucni în hohote de rîs şi strigă:

— Hei, Konrad! Acum văd că eşti nebunul cel mai poznaş dintre toţi cei care au încins vreodată şorţul de piele. Întîi îmi vii aici ameninţînd, ca un uriaş necioplit, să sfărîmi tot, pe urmă prinzi a hăuli de ne spargi urechile şi, ca să pui vîrf ţicnelii, o iei pe fata mea Roza drept o domnişoară nobilă şi te porţi ca un iuncăr îndrăgostit.

— Pe frumoasa dumitale fată, răspunse Konrad senin, pe frumoasa dumitale fată o cunosc prea bine, iubite meştere Martin, şi află că e cea mai minunată domnişoară care se află pe pămînt. Domnul să binevoiască a-i hărăzi pe cel mai nobil dintre tineri drept paladin credincios şi plin de dragoste cavalerească.

Meşterul Martin se ţinea cu amîndouă mîinile de pîntece, tuşind şi icnind în hohote de rîs, printre care abia izbuti să scoată următoarele cuvinte:

— Bine, foarte bine, scumpul meu, n-ai decît s-o iei pe Roza şi de-aci înainte drept o domnişoară nobilă, nu te opreşte nimeni; dar acuma fii bun şi întoarce-te frumuşel la gealăul tău.

Konrad rămase o clipă nemişcat, cu privirea în pămînt, apoi, trecîndu-şi palma peste frunte, rosti cu glas coborît:

— Da, aşa-i; şi făcu precum i se poruncise.

Roza se aşează, după cum avea obiceiul, pe un butoiaş, şters cu grijă de praf de Reinhold şi împins lîngă ea de Friedrich. La cererea meşterului Martin, amîndoi începură din nou frumosul cîntec, întrerupt de ieşirea sălbatică a lui Konrad, care, tăcut şi cufundat în gînduri, lucra mai departe la gealău.

După ce tinerii isprăvirâ cîntecul, meşterul Martin le spuse:

— Cerul v-a înzestrat cu un har deosebit, dragii mei băieţi. Nici nu vă puteţi închipui cît de mult preţuiesc arta minunată a cîntului. La vremea mea, am vrut şi eu să devin un maestru cîntăreţ, dar, oricît m-am străduit, n-a fost chip. Toată truda şi silinţa mea mi-au adus doar rîs şi batjocură. La întrecerile libere ba adăugam o silabă acolo unde nu trebuia, ba scurtam cuvintele acolo unde nu era nevoie; ori încălcam măsura versului, ori schimbam melodia sau, chiar, o cîntam fals. Voi, însă, veţi izbuti mai bine decît mine, ca să se adeverească vorba că ce nu poate face meşterul, pot face calfele lui. Duminica viitoare, la ceasul obişnuit, după predica de amiază, va fi la biserica Sfînta Katharina o întrecere a maeştrilor cîntăreţi, unde voi doi vă veţi putea arăta măiestria, căci înainte de întrecerea principală va avea loc o întrecere liberă, la care puteţi lua parte şi voi, şi orice străin înzestrat cu darul cîntatului. Ascultă, Konrad, strigă după aceea meşterul Martin către tejgheaua la care lucra Konrad, n-ai vrea şi dumneata să iei parte la întrecere şi să-ţi cînţi frumosul cîntec vînătoresc?

— Nu-ţi bate joc de mine, dragă meştere, răspunse Konrad, fără a-şi ridica privirea. Fiecare să se ducă acolo unde îi este locul. În timp ce domniile-voastre veţi asculta cu folos întrecerea dintre cîntăreţi, eu îmi voi căuta plăcerile pe Allerwiese.

Într-adevăr, lucrurile se petrecură aşă cum prevăzuse meşterul Martin, Reinhold se urcă pe podiumul anume pregătit şi cîntă cîteva cîntece pe melodii deosebite ce plăcură foarte mult tuturor maeştrilor cîntăreţi, deşi erau de părere că ar putea fi învinuit nu de greşeli, ci de o anumită manieră străină, despre care nici ei înşişi n-ar fi putut spune

în ce anume sta. După aceea se urcă pe podium Friedrich, își scoase bereta, se uită cîteva clipe drept înainte, și, aruncînd spre adunare o privire care — ca o săgeată de foc — lovi inima Rozei, și o făcu să suspine adînc, începu un cîntec atît de frumos, pe delicata melodie a lui Heinrich Frauenlob, încît toți maeștrii recunoscură într-un singur glas că nici unul dintre ei nu l-ar putea întrece pe tînărul butnar.

Spre înserat, cînd întrecerea cîntăreților luă sfîrșit, meșterul Martin, plin de voie bună, se îndreptă cu Roza spre Allerwiese, ca să încheie astfel o zi atît de izbutită. Reinhold și Friedrich căpătară îngăduința de a-i însoți. Roza mergea între ei doi. Friedrich, cu fața strălucind de bucurie și amețit de fericire după laudele pe care le primise de la maeștrii cîntăreți, se încumeta să rostească și cîte un cuvînt mai îndrăzneț, pe care fata, plecîndu-și cu sfiiciune pleoapele, se făcea că nu-l aude. Mai degrabă vorbea cu Reinhold care sporovăia vesel, așa cum îi era felul, cutezînd chiar s-o ia de braț. Încă de departe auziră larma voioasă de pe Allerwiese. Ajungînd la locul unde tinerii petreceau cu diferite jocuri și unele întreceri cavalerești, auziră mulțimea strigînd mereu:

— A cîștigat, a cîștigat! Tot el a cîștigat! Cu el nu se poate măsura nimeni!

Făcîndu-și drum prin gloată, meșterul Martin află că toate aceste laude și chiote nu erau adresate nimănui altuia decît propriei sale calfe, Konrad. Acesta întrecuse pe toți la fugă, la lupta cu pumnii, la aruncatul suliței. În clipa cînd meșterul Martin se apropia, Konrad tocmai striga dacă vrea cineva să se măsoare cu el într-un duel vesel cu spade boante. Cîțiva fii de nobili, deprinși cu acest joc cavaleresc, primiră provocarea. După scurt timp însă, Konrad birui pe toți adversarii, fără prea multă trudă, așa că laudele pentru îndemînarea și puterea lui nu mai conteneau.

În vremea asta soarele scăpăta, roșeața amurgului se stinse și întunericul nopții prinse a se întinde. Meșterul Martin împreună cu Roza și cu cei doi tineri se așezară la odihnă lîngă un izvor ce susura voios. Reinhold povesti multe lucruri minunate despre depărtata Italie, în timp ce

Friedrich, tăcut şi fericit, privea în ochii fetei. Curînd se apropie de ei Konrad, cu pas nesigur, ca şi cum n-ar fi fost hotărît dacă trebuie sau nu să se alăture celorlalţi. Meşterul Martin îi strigă:

— Haide, vino încoace, Konrad. Te-ai purtat vitejeşte colo pe pajişte, aşa cum îmi place mie să se poarte o calfă şi cum îţi stă bine şi ţie. Haide, îndrăzneşte! Aşază-te lîngă noi, îţi dau voie!

Konrad aruncă o privire sfredelitoare spre meşterul Martin care îi făcea din cap semne prietenoase, apoi rosti cu glas înăbuşit:

— De domnia-ta nu mă sfiesc cîtuşi de puţin şi nici nu am cerut îngăduinţa de a mă aşeza aici; de altfel, nici nu vin la *domnia-ta*. Mi-am lăsat toţi adversarii întinşi pe nisip într-un joc cavaleresc şi voiam să întreb pe frumoasa domnişoară dacă n-ar vrea să-mi dăruiască, în chip de răsplată, buchetul de flori pe care-l poartă la sîn. Rostind aceste cuvinte, Konrad se propti într-un genunchi în faţa fetei şi o rugă privind-o drept în faţă cu ochii lui căprui şi luminoşi. Frumoasă Roza, dă-mi aceste flori mîndre, ca răsplată a izbînzii mele. Să nu-mi respingi rugămintea!

Fără să şovăie, Roza desprinse florile de la piept şi i le dădu lui Konrad rîzînd:

— Ştiu prea bine că unui cavaler atît de viteaz i se cuvine asemenea cinste din partea unei doamne; aşa că te rog să primeşti din partea mea florile acestea, aşa vestejite cum sînt.

Konrad sărută buchetul oferit şi-l prinse de bereta sa, în timp ce meşterul Martin, ridicîndu-se, striga:

— Cine a mai văzut asemenea caraghioslicuri!... Hai mai bine să pornim spre casă, căci se lasă noaptea.

Meşterul mergea înainte. Konrad luă în chipul cel mai delicat şi cuviincios braţul Rozei, Reinhold şi Friedrich păşeau în urma lor, fără nici un chef. Cei cu care se întîlneau pe drum se opreau să-i privească, spunîndu-şi între ei:

— Ia uitaţi-vă, acesta este bogatul butnar Tobias Martin cu fata lui cea frumoasă şi harnicele lui calfe. E o plăcere să te uiţi la ei!

Ce a vorbit doamna Marta cu Roza despre cele trei calfe. Sfada dintre Konrad și meșterul Martin

Fetele tinere au obiceiul să revadă în gînd plăcerile unei zile de sărbătoare abia în dimineața următoare, acest joc de mai tîrziu al amintirii părîndu-li-se și mai frumos decît petrecerea adevărată. La fel și Roza, a doua zi, se afla singurică în odaia ei, cu mîinile în poală și capul, plin de gînduri, ușor aplecat înainte, uitînd de fus și de ac. De bună seamă că auzea în minte cîntecele lui Reinhold și ale lui Friedrich și îl vedea pe Konrad biruindu-și potrivnicii, apoi cerîndu-i răsplata vitejiei sale, căci fata ba îngîna ușor cîteva versuri dintr-un cîntec, ba șoptea: „Vrei buchetul meu?“ și atunci se îmbujora toată, lumini scînteiau sub pleoapele ei lăsate și suspine dulci îi umflau pieptul.

Dar iată că doamna Marta intră în odaie și Roza se bucură că are cui povesti cu de-amănuntul toate cîte se petrecuseră la biserica Sfînta Katharina și pe Allerwiese. Cînd Roza isprăvi de istorisit, doamna Marta spuse surîzind:

— Ei, dragă Roza, curînd vei putea alege între trei peținori chipeși.

— Pentru Dumnezeu, ce vrei să spui, doamnă Marta?! exclamă fata speriată, roșind pînă la rădăcina părului. Eu... trei peținori?

— Lasă, drăguță, urmă doamna Marta, nu te preface că nu știi nimic și că nici nu bănuiești nimic. Ar trebui să fii oarbă de-a binelea ca să nu vezi că cei trei tineri ai noștri, Reinhold, Friedrich și Konrad, sînt îndrăgostiți pînă peste cap de tine.

— Cum îți trece așa ceva prin minte, doamnă Marta? îngînă Roza, acoperindu-și ochii cu palmele.

— Haide, haide, rușinoasa mea, rise doamna Marta cuprinzîndu-i umerii cu un braț; ia-ți mîinile de la ochi și privește-mă drept în față: să vedem dacă mai poți tăgădui că n-ai băgat de seamă de mult că cele trei calfe te poartă numai pe tine în gînd și în inimă. Ei așa-i, așa-i că nu poți tăgădui? D-apoi chiar ar fi fost lucru de mirare ca ochii unei fete să nu vadă îndată asta. Se-nțelege c-ai băgat de seamă cum își întorc privirile de la lucrul lor spre tine, cum mișcările lor devin mai sprintene cînd intri în atelier. Cum Reinhold și Friedrich încep cîntecele lor cele mai frumoase,

cum pînă şi sălbaticul acela de Konrad se face mai blajin şi mai prietenos; cum caută fiecare să se afle în preajma ta, cum se luminează faţa aceluia căruia îi dăruieşti o privire sau o vorbă bună! Ehei, fata mea, oare nu-i frumos să vezi că tineri atît de chipeşi se întrec căutînd, care mai de care, să-ţi placă?!... Însă dacă şi cînd va fi să alegi pe vrenul dintre tinerii aceştia trei, vezi, asta nu sînt în stare să-ţi spun, căci eşti prietenoasă şi bună faţă de toţi, deşi eu... dar lasă, să nu vorbesc despre asta. Dacă ai veni la mine şi m-ai întreba: „Doamnă Marta, pe care dintre aceşti trei tineri mă sfătuieşti să-l aleg?“ firesc că ţi-aş răspunde: „Dacă inima ta nu-ţi spune limpede şi răspicat: *acesta* este, atunci lasă-i pe toţi trei în plata Domnului“. Altminteri Reinhold îmi place foarte mult, şi Friedrich îmi place, de asemenea şi Konrad; pe de altă parte aş avea şi cîte ceva de spus împotriva fiecăruia. Într-adevăr, dragă Roza, cînd îi văd pe tinerii aceştia muncind cu atîta spor, mă gîndesc întotdeauna la bietul meu Valentin care, poate, nu era făcut pentru o muncă mai aleasă, în schimb avea în tot ceea ce lucra un fel al lui, cu totul deosebit. Era neîndoielnic că munceşte cu drag şi tragere de inimă, pe cîtă vreme tinerii aceştia mie mi se pare că numai se prefac şi au în cap cu totul altceva decît meşteşugul lor, ba chiar că el le este o povară pe care şi-au luat-o de bunăvoie şi acum o poartă vitejeşte. Cu Friedrich mă înţeleg cel mai bine, are o fire deschisă şi blajină; pare cel mai apropiat de noi şi pricep tot ce spune. Cel mai mult preţuiesc la el felul cum te iubeşte, cu sfiiciunea unui copil cuminte, încît abia îndrăzneşte să te privească şi se roşeşte cînd îi vorbeşti.

La aceste vorbe ale doamnei Marta, ochii fetei părură a se umezi de lacrimi. Se ridică de pe scaun şi răspunse cu faţa întoarsă spre fereastră:

— Şi mie mi-e foarte drag Friedrich, dar să nu mi-l vorbeşti de rău pe Reinhold!

— Cum aş putea să fac aşa ceva? Reinhold este fără doar şi poate cel mai frumos dintre toţi. Ce ochi are! Zău, cînd te săgetează cu privirea lui strălucitoare, simţi cum îţi străpunge inima! Dar e ceva straniu în firea lui, ceva care mă sperie şi mă îndepărtează. Îmi închipui că atunci cînd domnul Martin îl vede pe Reinhold muncind în atelierul său şi-i porunceşte cutare sau cutare lucru, trebuie să se simtă

cum m-aș simți eu dacă cineva mi-ar aduce în bucătărie oale și cratițe de aur și de nestemate și ar trebui să le folosesc drept vase obișnuite, iar eu n-aș îndrăzni nici măcar să le ating. Vorbește și povestește într-una, și-ți pare că o muzică dulce te poartă pe aripile ei; dar cînd stau să mă gîndesc bine la ceea ce spune, îmi dau seama pînă la urmă că n-am priceput nici un cuvînt. Iar cînd se întîmplă să glumească și el în felul nostru și mă gîndesc că, totuși, nu se deosebește de noi, dintr-o dată are o înfățișare atît de aleasă, încît mă bagă în sperieți. Cu toate acestea, n-aș putea spune că felul lui de-a fi aduce cu aerele pe care și le dau unii domnișori nobili — nu, e cu totul altceva. Într-un cuvînt, îmi vine să cred — Dumnezeu să mă ierte! c-ar avea de-a face cu duhuri de sus, ca și cum ar fi de pe altă lume. Și Konrad, care-i un flăcău năprasnic și fălos, are în el ceva al dracului de nobil, care nu se prea potrivește cu șorțul lui de piele. Pe lîngă asta se poartă ca și cînd el ar fi stăpîn, iar toți ceilalți ar trebui să-l asculte. Și în timpul acesta scurt de cînd e aici a izbutit, cu răcnetele lui, să-l silească pe meșterul Martin să-i facă pe plac. Pe de altă parte, Konrad e atît de curajos și de cinstit, încît nu poți să fii supărat pe el. Aș putea spune chiar că, așa sălbatic cum e, mi-e mai drag decît Reinhold, căci chiar dacă vorbește adeseori tare de te înspăimîntă, totuși înțelegi foarte bine ce spune. Mă prind că flăcăul ăsta a fost odată soldat — oricît ar vrea el acuma să se prefacă. De aceea se pricepe așa de bine la arme și și-a însușit și unele apucături cavalerești care nu-i stau rău de loc. Acum spune-mi pe față, dragă Roza, care din acești trei îți place *dumitale* mai mult?

— Nu-mi pune asemenea întrebări stînjenitoare, dragă doamnă Marta. Atîta pot să-ți răspund că, în ceea ce-l privește pe Reinhold, eu nu gîndesc la fel cu dumneata. E adevărat că nu seamănă cu ceilalți și că atunci cînd vorbește îmi pare că în fața mea se deschide deodată o grădină frumoasă plină de flori și fructe minunate, o grădină cum nu se află pe acest pămînt, dar îmi place mult s-o am înaintea ochilor. De cînd Reinhold e la noi, multe lucruri îmi apar altfel și ce era înainte cețos și nelămurit în sufletul meu a devenit acum atît de clar și luminos, încît văd totul limpede.

— Te-am prins, Rozal spuse doamna Marta dînd să plece și amenințînd-o pe față cu degetul. Va să zică Reinhold

va fi cel ales! Nici prin cap nu mi-ar fi trecut una ca asta!

Petrecînd-o pînă la ușă, Roza îi răspunse:

— Te rog, dragă doamnă Marta, te rog să nu presupui și să nu-ți închipui nimic: lasă lucrurile pe seama zilelor ce vor veni. Ce vor aduce *ele*, va însemna voia cerului căreia trebuie să ne supunem smeriți, cu toții.

În vremea asta, în atelierul meșterului Martin lucrul era în toi. Ca să poată face față tuturor cererilor, meșterul mai tocmise cîteva ajutoare și ucenici și acum ciocănitul și bocănitul se auzeau neîncetat pînă hăt-departe. Reinhold isprăvise măsurătorile polobocului celui mare, pe care-l lucrau pentru episcopul de Bamberg și-l întocmise, împreună cu Friedrich și Konrad, cu atîta iscusință, încît meșterul Martin, căruia îi rîdea inima de bucurie, nu mai înceta cu laudele:

— Asta se cheamă lucru cu adevărat. Are să iasă un polobocel cum n-am mai făcut altul, afară, bineînțeles, de acela cu care am luat titlul de meșter.

Cele trei calfe puneau acum cercurile pe doagele potrivite și tot ce era în jur răsuna de loviturile ciocanelor. Bătrînul Valentin răzuia cu osîrdie, iar doamna Marta ședea chiar în spatele lui Konrad, cu cei doi prunci mai mici în poală, în timp ce copiii ceilalți, cu multă larmă și chiote ve-ele, se jucau rostogolind cercuri. Era atîta zvon voios, că aproape nici nu băgară de seamă cînd a intrat în atelier bătrînul domn Johannes Holzschuer. Meșterul Martin îi ieși întru întîmpinare și-l întrebă cuviincios ce poftește.

— Păi, răspunse Holzschuer, voiam să-l mai întîlnesc pe dragul meu Friedrich, care văd că lucrează acolo cu atîta hărnicie. Pe urmă, dragă meștere Martin, în beciul meu se simte lipsa unui poloboc mai măricel, și aș vrea să te rog să mi-l faci. Uite, văd că se întocmește acolo un poloboc, tocmai cum mi-ar trebui mie; ați putea să mi-l dați și să-mi spuneți numai prețul.

Reinhold, care se odihnise cîteva clipe în atelier și tocmai se pregătea să urce pe schelă, auzi cuvintele lui Holzschuer și-i spuse, întorcînd spre el capul:

— Ehei, dragă domnule Holzschuer, trebuie să vă puneți pofta în cui, căci *acest* poloboc îl facem pentru luminăția-sa episcopul de Bamberg.

Meșterul Martin își împreună mîinile la spate, scoase piciorul stîng înainte și, ridicînd fruntea, aruncă o privire spre poloboc, după care rosti cu fală:

— Dragă meștere, numai după calitatea aleasă a lemnului și grija cu care a fost lucrat acel poloboc ți-ai fi putut da seama că asemenea lucru măiestrit se potrivește doar unei pivnițe princiare. Pe drept cuvînt a spus calfa mea, Reinhold, că trebuie să-ți iei gîndul de la așa ceva; dar după culesul viilor o să-ți întocmesc o frumusețe de polobocel, tocmai pe potriva pivniței dumitale.

Bătrînul Holzschuer însă, supărat de trufia meșterului Martin, fu de părere că galbenii lui cîntăreau întocmai atîta cît și cei ai episcopului de Bamberg și că pentru banii lui va găsi pe altcineva să-i facă o treabă bună. Meșterul Martin izbuti cu greu să-și stăpînească mînia ce-l copleșea, căci nu-i era îngăduit să-l jignească pe domnul Holzschuer, un bătrîn atît de stimat de dregătorii orașului și de toți tîrgoveții. În clipa aceea însă, Konrad dădu o lovitură de ciocan atît de puternică, încît tot ce era împrejur bubui și zăngăni; meșterul Martin își slobozi mînia care clocotea în el, strigînd cît îl ținea gura:

— Ce faci, neghiobule! vrei să-mi spargi butoiul, de dai așa ca nebunul?

— Ho, ho! strigă Konrad, înfruntîndu-l cu privirea pe meșter. Ho, meșterașule! Și-apoi de ce nu l-aș sparge?

Și zicînd acestea, lovi atît de strașnic, încît cercul cel mare al butoiului sări, răsturnîndu-l pe Reinhold de pe scîndura îngustă a schelei; totodată, ecoul surd al izbiturii arăta că s-a sfărîmat și o doagă.

Scos din fire de furie și de mînie, meșterul Martin se repezi și, smulgînd din mîinile lui Valentin lemnul pe care acesta îl răzuia, îl lovi zdravăn pe Konrad în spate, urlînd:

— Cîine afurisit!

Konrad se răsuci ca fulgerul și rămase o clipă încremenit; apoi pălălăi de furie i se aprinseră în ochi și, scrîșnind din dinți, răcni:

— M-ai lovit?

Dintr-o săritură coborî de pe schelă și, apucînd de pe jos toporul, îndreptă o lovitură năprasnică spre meșterul Martin. I-ar fi crăpat capul, dacă Friedrich nu l-ar fi tras pe meșter deoparte, astfel încît toporul îi atinse numai

brațul, din care însă începu îndată să curgă sînge. Martin, gras și neajutorat cum era, își pierdu echilibrul și, rostogolindu-se peste tejgheaua la care tocmai lucra ucenicul, se prăbuși la pămînt. Toți se năpustiră la Konrad care lovea în aer cu toporul plin de sînge răcnind ca un turbat:

— În iad, în iad am să-l trimit!

Cu o putere de uriaș se scutură de cei care-l țineau, repezindu-se să dea a doua lovitură bietului meșter, care zăcea jos la pămînt, icnind și gemînd, cînd în ușa atelierului apăru Roza, palidă ca moartea de spaimă. Zărind-o, Konrad rămase cu toporul ridicat în aer, ca prefăcut într-o stană de piatră. Apoi zvîrli toporul și, împreunîndu-și mîinile la piept, strigă cu un glas care îi înfioră pe toți cei de față:

— O, Doamne, Dumnezeule! Ce-am făcut! și se năpusti îndată afară din atelier.

Nimeni nu se gîndi să-l urmărească.

Cu multă trudă îl ajutară pe bietul meșter Martin să se ridice în picioare. Se văzu îndată că toporul nu atinsese decît carnea moale a brațului și rana nu era cîtuși de puțin primejdioasă. Bătrînul domn Holzschuer, pe care meșterul Martin îl tîrîse în căderea lui, fu scos și el de sub talaș și, pe cît era cu putință, liniștiră și pe copiii doamnei Marta, care plîngeau în hohote pentru bunul tăicuț Martin. Meșterul era cu totul năucit și spunea mereu că dacă diavolul acela de calfă ticăloasă n-ar fi stricat mîndrețea de poloboc, nici nu i-ar păsa de rană.

Fură aduse niște tărgi pentru cei doi bătrîni, căci și Holzschuer se zdruncinase destul de tare în căzătura lui. El ocăra meseria care punea la îndemîna oamenilor asemenea unelte ucigașe și-l implora pe Friedrich să revină cît mai curînd la frumosul său meșteșug, la turnătoria de statui, la nobilele metale.

Seara, cînd începu să se întunece, Friedrich împreună cu Reinhold, pe care cercul îl lovise zdravăn și care își simțea mîinile și picioarele ca de lemn, se îndreptară amîndoi foarte abătuți, înapoi spre oraș. Deodată auziră lîngă un gard niște suspine și gemete înăbușite. Se opriră locului și văzură o momîie înaltă ridicîndu-se de la pămînt; recunoscură imediat pe Konrad și, speriați, făcură un pas îndărăt.

— Ah, dragii mei, vorbi Konrad cu glas jalnic, nu vă fie așa de teamă de mine. Voi mă socotiți un ucigaș tică-

los, dar nu-i adevărat, nu-i adevărat. Nu putem face altfel! *Trebuia* să-l ucid pe burtosul cela de meşter. De fapt ar trebui să merg acum cu voi şi să-l omor! Dar nu, nu — s-a sfîrşit, n-o să mă mai vedeţi! Salutaţi-o din partea mea pe frumoasa Roza, pe care o iubesc peste măsură! Spuneţi-i că atît cît voi trăi, voi purta florile ei la piept, că mă voi împodobi cu ele atunci cînd... dar poate că va mai auzi vorbindu-se despre mine! Rămîneţi cu bine, dragii şi bunii mei tovarăşi!

Cu aceste cuvinte, Konrad o luă la fugă peste cîmp, fără ca ceilalţi să-l poată opri.

— Se petrece ceva deosebit cu băiatul acesta, murmură Reinhold; nu-i putem nici cîntări, nici măsura fapta după măsura obişnuită. Poate că mai tîrziu va ieşi la iveală taina care îi apasă sufletul.

Reinhold părăseşte casa meşterului Martin

Pe cît de vesel era odinioară atelierul meşterului Martin, pe atît de trist devenise acum. Reinhold, nefiind în stare să lucreze, stătea încuiat în camera lui; Martin, cu braţul legat de pe urma rănii, blestema necontenit neîndemînarea ticălosului aceluia de străin. Roza, ba chiar şi Marta cu copiii ei, ocoleau locul smintitei încăierări, aşa încît zgomotul pe care-l făcea Friedrich, silit acum să isprăvească singur şi cu multă trudă polobocul cel mare, răsuna lugubru, asemenea loviturilor de topor ce doboară iarna copacii în pădurea pustie.

O adîncă mîhnire copleşi curînd inima lui Friedrich, căci i se părea acum vădit lucrul de care se temuse mereu. Pentru el nu mai era nici o îndoială că Roza îl iubeşte pe Reinhold. Nu numai că toată prietenia şi unele cuvinte dulci erau doar pentru el, dar de cînd acesta nu venea la atelier, Roza nici nu se mai gîndea să plece de-acasă, firește pentru a-şi putea îngriji mai bine iubitul. Într-o duminică, pe cînd toată lumea se ducea ca să petreacă voios, meşterul Martin, înzdrăvenit aproape de tot, îl pofti pe Friedrich să vină împreună cu el şi cu Roza pe Allerwiese. Friedrich nu primi şi, copleşit de suferinţă şi de dor, fugi spre colina aceea unde se întîlnise pentru întîia oară cu Reinhold. Se

prăbuși în iarba înaltă, plină de flori, și, la gîndul că steaua speranței, care-i lucise tot timpul pe drum la întoarcerea lui acasă, s-a cufundat deodată în bezna nopții, tocmai cînd ajunsese la liman, la gîndul că toate străduințile sale se asemuiesc trudei zadarnice a cuiva care, în vis, își întinde, plin de dor, brațele spre năluciri deșarte, lacrimi fierbinți îi țîșniră din ochi, picurînd pe flori și acestea își plecau capetele micuțe, ca și cum ar fi împărtășit chinul amar al tînărului. Pe nesimțite, suspinele care izvorau din pieptu-i îndurerat, se prefăcură în cuvinte și melodie:

Unde te-ai dus,
O, a nădejdei stea?
Departe, sus,
Lucești azi altuia
Și-i dăruiești sclipirea ta!
O, vînturi de asfințit,
Bateți în pieptu-mi chinuit,
Stîrniți întreaga jale,
Ce sufletul mi-l frînge,
În lacrime de sînge.
Copaci întunecați
De noapte înveșmîntați
Ce îmi șoptiți din frunză fremătînd?
Voi, aurite zări,
De ce nu-mi arătați
Unde-i al meu mormînt?
Sub brazde reci,
Voi adormi pe veci.

După cum se întîmplă adeseori, durerea sufletească, și chiar cea mai adîncă, negăsind altă cale decît lacrimile și cuvîntul, se preface încet-încet într-o melancolie mai puțin amară și sufletul se luminează de o blîndă rază de nădejde. Tot astfel și Friedrich, după ce-și cîntă cîntecul, se simți, fără să știe cum, întărit și înviorat. Vîntul de seară, copacii întunecați, pe care-i invocase în versul său, păreau că-i murmură cuvinte de consolare, iar dîrele de lumină aurie se înălțau pe cer asemenea unor visuri dulci în care îi se arată o fericire depărtată. Tînărul se ridică și coborî dealul, îndreptîndu-se spre sat. I se părea că Reinhold

păşeşte alături de el, ca atunci cînd l-a întîlnit pentru întîia oară. Îi reveniră în minte toate cuvintele pe care le rostise acesta. Cînd îşi aminti de povestirea lui despre întrecerea între cei doi pictori, pricepu deodată tot. Nu mai încăpea îndoială că Reinhold o mai văzuse şi înainte pe Roza şi se îndrăgostise de ea. Numai această dragoste îl mînase la Nürnberg, în casa meşterului Martin, şi tîlcul poveştii cu cei doi pictori nu putea fi altul decît acel al rivalităţii dintre el şi Friedrich la mîna Rozei. Friedrich auzi în gînd cuvintele pe care le spusese atunci Reinhold: „O luptă dîrză, dar fără gînduri josnice sau ascunse, în vederea atingerii aceluiaşi ţel, ar trebui să unească şi mai strîns doi prieteni, nicidecum să-i despartă. Într-un suflet nobil niciodată nu-şi poate găsi sălaş invidia meschină sau ura perfidă."

— Da, exclamă Friedrich cu glas tare, da, iubite prietene, chiar pe tine te voi întreba, fără să mă feresc; tu trebuie să-mi spui dacă a mai rămas vreo speranţă pentru mine!

Soarele se ridicase de mult pe cer, cînd Friedrich bătu la uşa lui Reinhold. Cum nimeni nu-i răspunse, împinse uşa, care nu mai era încuiată de data asta, şi intră. În aceeaşi clipă se opri pironit locului, ca o stană de piatră. Roza, în plină strălucire a graţiei şi frumuseţii ei, îi apărea înaintea ochilor, pictată în mărime naturală; razele soarelui de dimineaţă scăldau minunatul tablou întins pe şevalet. Pensula aruncată pe masă, culorile încă umede pe paletă — toate arătau că pictorul mai lucrase la tablou cu puţin timp înainte.

— O, Roza, Roza! O, Doamne, Dumnezeule! suspină Friedrich.

În aceeaşi clipă, Reinhold, care intrase în odaie în urma lui, îl bătu pe umăr şi-l întrebă zîmbind:

— Ei, ce zici, Friedrich, de tabloul meu?

Friedrich îl îmbrăţişă, exclamînd:

— Eşti un om extraordinar, un artist fără pereche! Da, acum s-au limpezit toate pentru mine. *Tu, tu* ai cîştigat răsplata pentru care eu, un nevrednic, m-am încumetat să lupt! Căci ce sînt eu faţă de tine? Ce înseamnă arta mea faţă de a ta? Ah, îmi făurisem şi eu un plan! Te rog să nu rîzi de mine, Reinhold! Ştii, mă gîndisem, cît de frumos ar fi să plăsmuiesc chipul încîntător al Rozei şi să-l torn în

argint curat, dar asta nu-i decît o copilărie! În schimb tu... tu! Cît de minunat, cît de dulce zîmbește, în toată strălucirea frumuseții ei! Ah, Reinhold, ești un om fericit, de o mie de ori fericit! Toate s-au înfăptuit așa cum ai spus tu odinioară. Am luptat amîndoi, tu ai învins și trebuia să învingi, dar eu îți rămîn și de aici înainte prieten credincios. Trebuie să părăsesc însă această casă, să părăsesc meleagurile unde m-am născut și am crescut, căci ar fi peste puterile mele s-o mai văd pe Roza; simt că aș muri. Să nu mi-o iei în nume de rău, multiubitul meu prieten! Chiar astăzi, în clipa asta, plec în lume, plec încotro mă va mîna chinul dragostei, durerea mea fără mîngîiere.

Cu aceste cuvinte, Friedrich dădu să iasă din odaie, dar Reinhold îl opri, vorbindu-i cu blîndețe:

— Nu trebuie să pleci, căci lucrurile se pot petrece cu totul altfel decît îți închipui tu. A sosit timpul să-ți spun toate cîte pînă acum ie-am ținut ascunse. Că nu sînt butnar, ci pictor, cred că știi și nădăjduiesc că, judecînd după tablou, îți dai seama că nu sînt dintre cei mai neînsemnați. Încă în fragedă tinerețe am plecat în Italia — țara artei — și acolo am avut norocul să fiu ucenicul unor mari maeștri care m-au primit și au hrănit cu foc viu scînteia ce mocnea în mine. Astfel s-a făcut că m-am înălțat curînd, picturile mele au devenit vestite în întreaga Italie și ducele de Florența m-a luat la curtea lui. Pe vremea aceea nu voiam să știu nimic de arta germană și, fără să fi văzut tablourile voastre, îndrugam verzi și uscate despre ariditatea și desenul prost, despre duritatea unui Cranach sau Dürer. Într-o zi însă, un negustor de tablouri aduse la galeria ducelui o mică pictură a Madonei, făcută de bătrînul Albrecht; tabloul acesta îmi produse o impresie atît de profundă, încît mi-a pierit orice gust pentru somptuozitatea tablourilor italiene și am hotărît pe dată să cercetez în patria mea, Germania, capodoperele care mă interesau acum în mod exclusiv. Am venit aici, la Nürnberg, și cînd am zărit-o pe Roza, mi s-a părut că acea Marie, care, în chip atît de ciudat îmi umpluse sufletul de lumină, coborîse pe pămînt. Am trecut prin ceea ce treci și tu, dragă Friedrich, întreaga mea ființă ardea în vîlvătăile dragostei. Nu mă gîndeam decît la un singur lucru: s-o privesc pe Roza; nimic altceva nu mai există pentru mine și chiar arta o prețuiam numai și numai pentru

că o puteam desena şi picta pe Roza, mereu pe ea. Am încercat să mă apropii de dînsa, după felul îndrăzneţ al italienilor; toate străduaniile mele au rămas însă zadarnice. Nu era chip să pătrund în casa meşterului Martin în vreun fel care să nu dea de bănuit. M-am hotărît s-o cer pe Roza de soţie, dar am aflat că meşterul Martin era hotărît să nu-şi mărite fata decît cu un butnar iscusit. Atunci mi-a venit în minte planul năstrunic de a învăţa dogăria la Strassburg, după care să intru calfă în atelierul meşterului Martin. În ceea ce priveşte restul, lăsam cerul să hotărască. Cum mi-am pus planul în aplicare, asta o ştii, dar trebuie să mai afli şi altceva: acum cîteva zile meşterul Martin mi-a spus că am să fiu un dogar de ispravă şi ar fi bucuros să mă aibă de ginere, căci îşi dă seama că mă străduiesc să cîştig bunăvoinţa Rozei şi că ea mă place.

— Nici nu se putea altfel! exclamă Friedrich, adînc îndurerat. Da, da, *a ta* va fi Roza. Cum ar putea nădăjdui asemenea fericire un biet om ca mine?

— Uiţi un lucru, urmă Reinhold; uiţi, frate Friedrich, că Roza nu a întărît încă ceea ce şiretul meşter Martin crede că a înţeles. E drept că ea s-a purtat pînă acum foarte drăguţ şi foarte prietenos faţă de mine, dar cu totul în alt chip se trădează o inimă care iubeşte. Făgăduieşte-mi, dragă Friedrich, să te stăpînești încă trei zile şi să lucrezi la atelier, ca şi pînă acum. Aş fi putut şi eu să mă întorc la lucru, dar de cînd am început să pictez tabloul mi-e o silă nespusă de meseria aceea fără nici un haz. Simt că n-aş mai putea lua un ciocan în mînă, orice s-ar întîmpla. Peste trei zile am să-ţi spun, fără înconjur, cum stau treburile între Roza şi mine. De se va întîmpla ca într-adevăr eu să fiu fericitul căruia Roza îşi va dărui inima, atunci poţi pleca în lume şi vei afla că timpul lecuieşte şi rănile cele mai adînci.

Friedrich făgădui să aştepte pînă ce i se va hotărî soarta.

După trei zile, în care timp Friedrich se ferise s-o întîlnească pe Roza, de emoţia aşteptării inima îi bătea aproape să-i spargă pieptul. Ca prin vis, umbla de colo-colo în atelier, cînd meşterului Martin prilej îndreptăţit să-l mustre bombănind, ceea ce nu era cîtuşi de puţin în firea lui. De altfel, cu bătrînul părea că se mai petrecuse un lucru din pricina căruia îi pierise orice chef. Pomenea mereu de vicleşuguri

josnice și de nerecunoștință, dar nu lăsa să se înțeleagă despre ce e vorba.

Cînd se înseră, în sfîrșit, și Friedrich porni spre oraș, aproape de poartă îi ieși înainte un călăreț în care îl recunoscu pe Reinhold. Îndată ce-l zări, Reinhold exclamă:

— Aha, tocmai voiam să te întîlnesc! Sări de pe cal și petrecîndu-și hățurile după braț, îl prinse pe Friedrich de mînă. Hai să facem o bucată de drum împreună, îi zise el. Acum pot să-ți spun cum stau lucrurile cu dragostea mea.

Friedrich observă că Reinhold își pusese aceleași veșminte pe care le purta cînd se întîlniseră pentru întîia oară, iar pe șaua calului legase o boccea. Avea fața palidă și părea buimăcit.

— Îți urez noroc, frățioare, începu Reinhold cu un glas cam ascuțit. De azi înainte poți ciocăni în pace la butoaiele tale — îți las locul liber. Chiar acum mi-am luat rămas bun de la frumoasa Roza și de la preacinstitul meșter Martin.

— Cum? Ai de gînd să pleci? întrebă Friedrich simțind că un curent electric îi străbate tot trupul; să pleci cînd meșterul Martin vrea să te aibă de ginere și Roza te iubește?

— Dragă frățioare, îi întoarse vorba Reinhold, asta e o nălucire a geloziei tale. A ieșit la iveală că Roza m-ar fi luat de bărbat numai din supunere și ascultare, dar în inima ei de gheață nu lucește nici o scînteie de dragoste. Ha, ha! Era să devin un strașnic dogar. Zi de zi aș fi răzuit la cercuri și rindeluit la doage, duminica dimineața m-aș fi dus cu preacinstita-mi soață la biserica Sfînta Katharina sau la Sfîntul Sebald, iar seara m-aș fi plimbat pe Allerwiese, și așa, an după an.

— Nu-ți bate joc de traiul simplu și cinstit al burghezului, îl întrerupse Friedrich pe Reinhold, care rîdea zgomotos. Dacă într-adevăr Roza nu te iubește, asta nu e vina ei. Văd însă că ești tare mînios și tare pornit.

— Ai dreptate, răspunse Reinhold. Așa-i felul meu prostesc să facă larmă, ca un copil răsfățat, atunci cînd mă simt rănit. Îți închipui, cred, că am stat de vorbă cu Roza despre dragostea mea și despre bunăvoința tatălui ei față de mine. Deodată i-au țîșnit lacrimi din ochi și mîna i-a tremurat într-a mea. Întorcîndu-și fața, a șoptit: „Se înțelege că trebuie să mă plec în fața voinței tatălui meu!"

Mi-a fost de-ajuns. Ciudata mea minie te ajută, dragă Friedrich, să vezi adînc în sufletul meu; trebuie să înțelegi că lupta pentru dobîndirea Rozei a fost o iluzie țesută de închipuirea mea smintită. După ce am sfîrșit tabloul, m-am liniștit și am adesea senzația ciudată că Roza e tabloul, iar tabloul a devenit adevărata Roza. M-a prins un dezgust de păcătoasa aceea de meserie și înțelegînd că se apropie clipa cînd gata-gata am să devin meșter și am să mă însor, m-am speriat ca și cum ar fi fost să intru la închisoare și să fiu legat de butuc. De altfel, cum ar putea copila aceea divină, pe care o port în inimă, să-mi fie nevastă? Niciodată! Soarta ei este să strălucească veșnic frumoasă și tînără în capodoperele pe care le va crea spiritul meu neostoit. Ah, abia aștept! Cum am putut oare să fiu necredincios artei dumnezeiești? Curînd mă voi scălda iarăși în miresmele tale arzătoare, fermecător tărîm, patrie a tuturor artelor!

Cei doi prieteni ajunseră la locul unde drumul, pe care Reinhold urma să apuce, cotea spre stînga.

— Aici ne despărțim! exclamă Reinhold; îl strînse pe Friedrich cu putere și timp îndelungat la pieptul său, se aruncă pe cal și dispăru în galop.

Friedrich îl urmări cu privirea fără să scoată nici un cuvînt, apoi, frămîntat de cele mai ciudate simțăminte, cobori spre casă

Cum a fost alungat Friedrich din atelier

În ziua următoare, meșterul Martin lucra posac la polobocul cel mare pentru episcopul de Bamberg; Friedrich, care abia acum simțea cu adevărat amărăciunea despărțirii de Reinhold, nu era în stare nici el să scoată vreun cuvînt, și cu atît mai puțin să înfiripe un cîntec. Într-un tîrziu, Martin aruncă ciocanul și, încrucișîndu-și brațele pe piept, rosti cu glas surd:

— A plecat și Reinhold; era un pictor de seamă și m-a tras pe sfoară, zicînd că e butnar. Dacă aș fi putut bănui una ca asta, atunci cînd a venit în casa mea împreună cu tine, prefăcîndu-se cu atîta viclenie, cum l-aș mai fi dat pe ușă afară! O față atît de deschisă și cinstită, și cîtă minciună și înșelătorie ascundea dedesubt! Ei, acu a plecat, iar tu

ai să-mi rămîi credincios şi ai să te ţii de meserie. Şi cine ştie în ce fel ai să-mi devii odată şi mai apropiat. Dacă ajungi un meşter de ispravă şi Roza te vrea, în sfîrşit, înţelegi ce vreau să spun, aşa că străduieşte-te să-i fii fetei pe plac.

Rostind aceste cuvinte, luă din nou ciocanul în mînă şi se apucă sîrguincios de treabă. Friedrich nu-şi putea da seama de ce cuvintele meşterului Martin îi străpunseseră parcă pieptul şi simţea urcînd în el o spaimă ciudată, întunecîndu-i orice rază de nădejde. După multă vreme, Roza apăru iarăşi în atelier; era însă foarte tăcută şi, după cum Friedrich observă, spre marea lui mîhnire, avea ochii înroşiţi de plîns. „A plîns din pricina lui, deci îl iubeşte", îi spunea un glas lăuntric. De aceea nu îndrăzni să-şi ridice privirea spre aceea pe care o iubea atît de mult.

Polobocul cel mare era gata şi abia acum, admirînd această lucrare izbutită, meşterul Martin îşi recăpătă voioşia.

— Da, fiule, spuse el, bătîndu-l pe Friedrich pe umăr, rămîne aşa cum ne-am înţeles: dacă izbuteşti să cîştigi dragostea Rozei şi să faci un poloboc strașnic pentru titlul de meşter, ai să-mi fii ginere. Atunci ai să poţi intra şi în nobila breaslă a maeştrilor cîntăreţi şi ai să dobîndeşti cinste.

Meşterul Martin avea din ce în ce mai mult de lucru, astfel încît fu nevoit să mai tocmească două calfe, nişte flăcăi foarte muncitori, dar cam necioplţi, pe care lungile drumeţii îi stricaseră din cale-afară. În locul sporovăielii vesele şi plăcute de odinioară, în atelier se auzeau acum glume grosolane; în locul cîntecelor dulci ale lui Reinhold şi ale lui Friedrich, răsunau lălăituri necuviincioase. Roza ocolea atelierul, aşa că Friedrich nu putea s-o vadă decît rar şi în treacăt. Iar cînd, trist şi plin de dor, îi spunea suspinînd: „Ah, dragă Roza, dacă aş putea să stau din nou de vorbă cu dumneata, ca atunci cînd erai atît de prietenoasă, ca pe vremea cînd Reinhold era încă la noi!" ea îşi cobora stingherită privirile, murmurînd: „Ai să-mi spui ceva, dragă prietene?"

Friedrich rămînea mut, pironit locului, iar clipa cea minunată pierea ca un fulger ce se aprinde în amurg, mistuindu-se aproape chiar atunci cînd l-ai zărit.

Meşterul Martin stăruia ca Friedrich să-şi înceapă lucrarea de meşter. Alesese cu mîna lui cea mai frumoasă bucată de stejar, fără nici un fel de vine sau noduri, care se afla de

mai bine de cinci ani în depozitul său de lemne. În afară de bătrînul Valentin, nimeni n-avea dreptul să-i dea lui Friedrich o mînă de ajutor în timpul lucrului. Însă Friedrich începuse să simtă, din pricina acelor calfe grosolane, un dezgust din ce în ce mai mare pentru meserie şi i se ridica un nod în gît ori de cîte ori se gîndea că lucrarea lui de meşter îi va hotărî soarta pentru totdeauna. Teama aceea ciudată care-i răsărise în suflet, atunci cînd meşterul Martin lăudase credinţa lui faţă de meserie, se contura acum în chip înfricoşător de limpede. Abia acum îşi dădea seama că se va prăpădi de umilinţă într-o meserie cu totul potrivnică firii sale de artist. Reinhold şi portretul Rozei nu-i mai ieşeau din minte. Totodată şi propria lui artă îi apărea acum din nou în toată strălucirea ei. Adesea, simţindu-se copleşit de chinul sufletesc pricinuit de munca aceea fără farmec, dispărea, sub cuvînt că se simte bolnav, ca să dea o fugă pînă la biserica Sfîntul Sebald. Petrecea acolo ore întregi, admirînd minunatul monument al lui Peter Vischer şi exclamînd plin de încîntare:

— O, Doamne, să concepi asemenea operă, s-o înfăptuieşti — oare poate să fie ceva mai frumos pe lume?

Dar cînd trebuia să se întoarcă iar la cercuri şi doage — căci numai astfel putea s-o dobîndească pe Roza — i se părea că nişte gheare de foc îi sfîşie şi-i sîngerează inima şi că din pricina chinurilor cumplite trebuie să-şi dea duhul fără a afla vreo mîngîiere. Îl revedea adeseori în vis pe Reinhold, care îi arăta desene ciudate ce trebuiau turnate în metal şi în care chipul Rozei apărea ca o minune — cînd sub formă de floare, cînd ca înger cu aripi. Îi lipsea însă ceva şi Friedrich îşi dădea seama că, înfăţişînd-o pe Roza, Reinhold uitase inima; o adăuga *el* acum la desen şi atunci parcă toate florile şi toate frunzele desenului prindeau viaţă şi mişcare, cîntînd şi răspîndind în jur miresme dulci, iar nobilul metal i-o înfăţişa pe Roza ca într-o oglindă sclipitoare; visa că-şi întinde, plin de dor, braţele spre iubita lui, că imaginea ei se destramă în ceaţă, că în locul acelei imagini apare chiar ea, frumoasa Roza, şi-l strînge pătimaş la pieptu-i înflăcărat de dragoste.

Din pricina nesuferitei meserii de butnar, starea lui se înrăutăţea din ce în ce mai tare şi Friedrich începu să caute mîngîiere şi ajutor la fostul lui meşter, Johannes Holzschuer.

Acesta îi îngădui să înceapă în atelierul lui o mică lucrare. Friedrich o concepuse de mult și, spre a-și cumpăra argintul și aurul trebuincios, pusese, vreme îndelungată, deoparte, simbria ce o primea de la meșterul Martin. Așa că Friedrich, a cărui față de o paloare de mort întărea pretextul că ar fi măcinat de o boală grea, nu mai trebălui aproape de loc prin atelier și trecură luni în șir fără ca lucrarea lui de meșter — un poloboc mare de două sute de vedre — să înainteze cîtuși de puțin. Meșterul Martin îi puse în vedere, cu destulă asprime, că trebuie să lucreze măcar atît cît îi îngăduie puterile și astfel Friedrich fu silit să se întoarcă la butuc și să ia din nou nesuferitul ciocan în mînă. În timp ce calfa lucra, meșterul Martin se apropie și cercetă cercurile; deodată se făcu stacojiu la față și țipă:

— Ce-nseamnă asta? Cum lucrezi, Friedrich? Cine a îndoit cercurile — o calfă care vrea să devină meșter, sau un nepriceput de ucenic care și-a vîrît abia de trei zile nasul în atelier? Vino-ți în fire, Friedrich! Ce diavol a intrat în tine și te zăpăcește?... Să-mi strici bunătate de stejar, lucrarea ta de meșter! Nătîngule!

Copleșit de toate chinurile iadului care ardeau în el, Friedrich nu se mai putu stăpîni; zvîrli toporul și strigă:

— Am isprăvit cu toate, meștere! Chiar de-ar fi să mă coste viața, de-ar fi să mă prăpădesc în chinuri, nu, nu mai pot lucra în meseria asta grosolană, căci o putere de neînvins mă atrage spre arta mea minunată. Ah, n-am cuvinte să spun cît de mult o iubesc pe Roza, o iubesc cum nimeni altul n-ar putea s-o iubească și numai de dragul ei am făcut aici munca asta, de care mi-i silă peste măsură; acum am pierdut-o pe Roza, știu că de dorul ei aș putea să mă prăpădesc, dar nu merge altfel; mă întorc la arta mea, la cinstitul și vechiul meu meșter Johannes Holzschuer, pe care l-am părăsit în chip rușinos.

Ochii meșterului Martin se aprinseră de mînie. Abia izbuti să spună, cu glas întretăiat:

— Cum și tu? Minciună și înșelăciune? M-ai tras pe sfoară *pe mine?* Meserie grosolană, zici? Dogăria? Piei din ochii mei, netrebnicule! Afară!

Și meșterul Martin îl înșfăcă de umeri pe bietul Friedrich, zvîrlindu-l afară din atelier, în rîsetele batjocoritoare

ale calfelor celor grosolane și ale ucenicilor. Numai bătrînul Valentin își împreună mîinile și, privind îngîndurat în gol, șopti:

— Mi-am dat eu seama că băiatul are în cap alte gînduri decît poloboacele noastre.

Doamna Marta plînse amarnic, iar copiii ei își arătară părerea de rău cu țipete și bocete, căci Friedrich obișnuia să se joace cu ei și să le aducă adesea prăjituri.

Epilog

Oricît de mîniat ar fi fost meșterul Martin pe Reinhold și pe Friedrich, nu putea să nu recunoască în sine că, o dată cu ei, voia bună pierise din atelierul lui. Noile calfe îi pricinuiau zilnic numai supărări și necazuri. Era nevoit să aibă grijă de toate lucrurile mărunte și numai cu multă trudă și caznă izbutea să facă în așa fel, încît munca să meargă după placul lui. Adesea, apăsat de grijile zilei, ofta cu amar:

— Ah, Reinhold, ah, Friedrich! De ce m-ați păcălit atît de urît, de ce n-ați rămas niște butnari de ispravă?

Ajunse pînă acolo încît îl bătea gîndul să se lase cu totul de meserie.

Așa amărît stătea într-o seară acasă, cînd domnul Jakobus Paumgartner și meșterul Johannes Holzschuer intrară pe neașteptate. Martin își dădu seama că ei veniseră să stea de vorbă despre Friedrich și, într-adevăr, domnul Paumgartner aduse îndată vorba despre el, iar meșterul Holzschuer se porni să-l laude pe tînăr în toate chipurile. După părerea lui, nu-ncăpea nici o îndoială că Friedrich, atît de înzestrat și de sîrguincios cum era, va deveni nu numai un meșter aurar iscusit, ci și un minunat turnător de statui, care va călca pe urmele lui Peter Vischer. După aceea, domnul Paumgartner începu să-l mustre pe Martin pentru felul neomenos cu care s-a purtat față de bietul băiat și amîndoi stăruiră ca atunci cînd Friedrich va fi un meșter aurar de ispravă și un bun turnător de statui, bătrînul Martin să i-o dea de nevastă pe Roza, firește în cazul cînd ea ar împărtăși dragostea lui înflăcărată.

Meșterul Martin îi lăsă pe amîndoi să vorbească în voie, apoi, scoțîndu-și tichia de pe cap, spuse zîmbind:

— Domniile-voastre văd că luați cu tot dinadinsul partea calfei, care m-a păcălit în chip atît de nerușinat. Bine, eu îl iert; nu-mi cereți însă ca, de dragul lui, să-mi schimb hotărîrea nestrămutată; în ceea ce o privește pe Roza, nu se poate face nimic.

În clipa aceea intră în cameră Roza, palidă și cu ochii plînși, aducînd pe masă pahare și vin.

— Așadar, începu domnul Holzschuer, sînt nevoit să nu mă împotrivesc sărmanului Friedrich, care vrea să plece din țară pentru totdeauna. A făcut la mine o lucrare frumoasă pe care dorește — dacă domnia-ta, dragă meștere, îngădui — s-o ofere Rozei spre amintire. Ia uitați-vă!

Cu aceste cuvinte, bătrînul Holzschuer scoase un pocal de argint, lucrat cu un meșteșug neasemuit, și-l întinse către meșterul Martin care, fiind mare iubitor de asemenea obiecte, îl luă și-l prețui cu privirea, răsucindu-l în toate felurile. Într-adevăr, cu greu s-ar fi putut găsi un obiect de argint lucrat mai artistic decît acest vas mic. Jur împrejur șerpuiau împletituri delicate de frunze de viță și de trandafiri; printre trandafiri și boboci apăreau îngerași; alți îngerași, care se mîngîiau drăgăstos, erau gravați în interior, pe fundul aurit al vasului. Cînd pocalul era plin, părea că îngerașii înoată, ivindu-se și cufundîndu-se într-un joc grațios.

— Pocalul, zise meșterul Martin, este într-adevăr foarte frumos și îl voi păstra dacă, în schimbul lui, Friedrich vrea să primească de două ori prețul lui în galbeni sunători.

Rostind aceste cuvinte, meșterul Martin umplu paharul și-l duse la gură. În aceeași clipă ușa se deschise încet, și Friedrich intră înăuntru. Pe fața lui de o paloare cadaverică era zugrăvit chinul cumplit al despărțirii de ființa pe care o iubea cel mai mult pe lume. Îndată ce-l zări, Roza strigă cu glas sfîșietor:

— O, dragul meu Friedrich! și, aproape în nesimțire, căzu la pieptul lui.

Meșterul Martin puse pocalul pe masă și văzînd-o pe Roza în brațele lui Friedrich, holbă ochii de parcă ar fi avut în fața lui năluci. Apoi, luă din nou pocalul și privi în el, fără să spună un cuvînt. Deodată se ridică de pe scaun și întrebă cu glas de tunet:

— Roza... Roza, așadar, îl iubești pe Friedrich?

— Ah, murmură fata, nu mai pot tăinui: îl iubesc mai mult decît însăşi viaţa mea! Inima voia să mi se spargă, în piept, atunci cînd dumneata l-ai alungat.

— Atunci, îmbrăţişează-ţi logodnica, Friedrich. Da, da, logodnica ta! strigă meşterul Martin. Paumgartner şi Holzschuer, miraţi peste măsură, se uitau unul la altul, dar meşterul Martin vorbi mai departe, continuînd să ţină pocalul în mînă: O, Dumnezeule! Nu s-au petrecut oare toate întocmai cum a prorocit bătrîna? „El îţi va aduce o căsuţă aurie, plină de miresme bogate... Îngeri albi vor cînta de bucurie... Căsuţa cea strălucitoare, el ţi-o va pune la picioare, tu ai să-l îmbrăţişezi în prag, fără să întrebi pe tatăl tău dacă mirele i-i drag!"... Ah, ce neghiob am fost! Iată căsuţa cea strălucitoare, îngeraşii, mirele! E-he-hei, domnii mei, acum toate merg strună, mi-am găsit ginerele!

Acela care a fost tulburat vreodată de un vis urît — crezînd că zace în bezna mormîntului şi se trezeşte deodată într-o zi senină de primăvară, plină de miresme, soare şi cîntec, şi vede cum fiinţa care îi este mai dragă decît orice pe lume vine la el şi-l îmbrăţişează, deschizîndu-i cerul — numai acela ar putea înţelege ce simţea Friedrich şi ar putea pricepe fericirea lui fără margini. Nu era în stare să scoată nici un cuvînt şi o ţinea strîns la piept pe Roza, de parcă nu ar fi vrut să-i mai dea drumul. Ea se desprinse cu blîndeţe din strînsoarea lui şi-l trase către meşterul Martin, în timp ce Friedrich striga:

— O, dragă meştere! E oare într-adevăr cu putinţă? Mi-o dai pe Roza de nevastă şi îmi este îngăduit să mă întorc la arta mea?

— Da, da, răspunse meşterul Martin. Poţi să crezi ce-ţi spun, căci nici nu e chip să fie altfel; n-ai împlinit *tu* prezicerea bătrînei bunici? Nu mai este nevoie de lucrarea ta de meşter.

Atunci Friedrich zîmbi cu toată faţa luminată de fericire şi răspunse:

— Ba nu, dragă meştere, dacă nu ai nimic împotrivă, voi face cu bucurie polobocul drept cea din urmă lucrare a mea de butnar, după care mă voi întoarce la cuptorul de topit.

— O, bunul și vrednicul meu fiu! exclamă meșterul Martin cu ochii strălucitori de mulțumire, bine zici, împlinește-ți lucrarea de meșter și pe urmă vom sărbători nunta.

Friedrich se ținu de cuvînt și lucră pînă la sfîrșit polobocul cel de două sute de vedre și toți meșterii socotiră că numai cu greu s-ar mai putea face un lucru atît de frumos. Asta umplu de bucurie inima meșterului Martin care spunea mereu că cerul nu-i putea hărăzi un ginere mai bun.

În sfîrșit, veni și ziua nunții. Polobocul lui Friedrich, umplut cu vin din cel mai de soi și împodobit cu flori, fu așezat în tinda casei; meșterii breslei, cu pîrgarul Jakobus Paumgartner în frunte, veniră cu nevestele lor, urmați de meșterii aurari. Cînd alaiul dădu să pornească spre biserica Sfîntul Sebald, unde tînăra pereche urma să fie cununată, pe stradă răsunară trîmbițe și în fața casei meșterului Martin se auzi nechezat și tropot de cai. Martin alergă spre fereastra din foișor. În fața casei se opri domnul Heinrich von Spangenberg în strălucitoare straie de sărbătoare; cîțiva pași în urma lui se afla un tînăr și mîndru cavaler, cu spadă sclipitoare la șold și cu beretul împodobit cu nestemate scînteietoare și pene colorate. Alături de cavaler, meșterul Martin văzu o doamnă de o frumusețe răpitoare, călărind un buestraș alb ca neaua. Paji și slujitori, îmbrăcați în straie viu colorate, făceau cerc în jurul lor. Trîmbițele amuțiră și atunci bătrînul domn Spangenberg strigă către fereastră:

— Hei, meștere Martin, am venit nu de dragul vinului din pivnițele dumitale și nici de dragul aurului, ci numai pentru că e nunta Rozei; mă primești, dragă meștere?

Meșterul Martin își aduse aminte de cuvintele lui și, cam rușinat, se grăbi să coboare ca să-l primească pe înaltul cucăr. Bătrînul domn descălecă și, dînd binețe, intră în casă. Pajii se repeziră s-o ajute pe doamnă să alunece jos de pe cal, cavalerul îi oferi brațul și amîndoi păși după domnul cel bătrîn. Dar în clipa cînd meșterul Martin îl zări pe tînărul cavaler, sări ca ars înapoi și, pocnindu-și palmele, exclamă:

— Dumnezeule din ceruri! Konrad!

Cavalerul cuvîntă zîmbind:

— Da, dragă meștere, eu sînt calfa dumitale Konrad. Iartă-mi rana pe care ți-am pricinuit-o. La drept vorbind, dragă meștere, trebuia să te ucid, după cum cred că-ți dai seama, dar iată că lucrurile au luat altă întorsătură.

Meșterul Martin, din cale-afară de tulburat, răspunse că tot era mai bine că nu a fost ucis, iar cît privește zgîrietura aceea de topor, a uitat de ea de mult.

Cînd meșterul Martin intră cu cei doi oaspeți în încăperea unde se adunaseră ceilalți nuntași, toți fură uimiți de frumusețea acelei doamne, care semăna leit cu mireasa, de-ai fi zis că sînt surori gemene. Cu o cuviință plină de noblețe, cavalerul se apropie de mireasă și-i vorbi astfel:

— Frumoasă Roza, îngăduie lui Konrad să ia parte la nunta ta. Nu-i așa că nu mai ești minioasă pe calfa aceea smintită, care a fost gata să-ți pricinuiască o mare durere?

Deoarece atît mirele și mireasa, cît și meșterul Martin se priveau mirați și năuciți, bătrînul domn von Spangenberg luă cuvîntul:

— Văd că n-am încotro și că trebuie să vă trezesc eu din vis. Acesta este fiul meu Konrad și alături o vedeți pe iubita lui soție, care se numește Roza, ca și mireasa. Adu-ți aminte, meștere Martin, de discuția noastră. Atunci cînd te-am întrebat dacă n-ai mărita-o pe Roza nici chiar cu fiul meu, întrebarea mea nu era fără rost. Băiatul era îndrăgostit nebunește de fata dumitale, silindu-mă să nu mai țin seamă de nimic și s-o pețesc chiar eu. Cînd i-am povestit în ce fel m-ai respins, el a luat hotărîrea nechibzuită de a intra la dumneata în chip de calfă, ca să dobîndească dragostea fetei și apoi să o răpească. Ei, dar dumneata l-ai vindecat cu lovitura aceea zdravănă în spate. Îți mulțumesc pentru asta, deoarece el a găsit o domnișoară nobilă care, la urma urmei, s-ar putea să fie tocmai *acea* Roza care fusese în inima lui de la început.

În vremea asta, doamna cea frumoasă, felicitase în cuvinte dulci și alese pe mireasă, punîndu-i la git un șirag bogat de perle, ca dar de nuntă.

— Uite, dragă Roza, îi spuse ea apoi, arătîndu-i un mănunchi veștejit pe care-l scoase dintre florile ce-i împodobeau sînul, acestea sînt florile date odinioară de dumneata lui Konrad al meu, drept răsplată pentru vitejia lui; le-a păstrat credincios pînă în clipa cînd m-a văzut pe mine, și atunci te-a trădat, dăruindu-mi-le mie. Nu i-o lua în nume de rău!

Roza, cu obrajii roșii ca focul, îi răspunse coborîndu-și rușinată privirea:

— Ah, nobilă doamnă, cum puteți spune așa ceva? Putea oare iuncărul să iubească vreodată pe o biată fată ca mine? Pe *dumneavoastră* v-a iubit, și numai pentru că și pe mine mă cheamă Roza și semănăm puțin, numai de aceea mi-a făcut curte, dar gîndindu-se numai la dumneavoastră.

Pentru a doua oară dădu să pornească alaiul, cînd intră un tînăr îmbrăcat după moda italienească, în strai negru de mătase, cu guler de horbotă fină și lanțuri de aur la git.

— O, Reinhold, dragul meu Reinhold! strigă Friedrich, aruncîndu-i-se în brațe.

Mireasa și meșterul Martin scoaseră și ei chiote de bucurie:

— Reinhold, a venit bunul nostru Reinhold!

— Nu ți-am spus, iubite prietene, zise Reinhold, îmbrățișîndu-l cu căldură, nu ți-am spus oare că toate au să se brodească minunat pentru tine? Îngăduie-mi să-ți sărbătoresc și eu nunta, pentru care am venit anume de foarte departe și păstrează în casa ta, ca amintire veșnică, tabloul pe care pentru tine l-am pictat și pe care ți l-am și adus.

La porunca lui, doi slujitori veniră înăuntru cu un tablou impunător într-o ramă minunată de aur. Tabloul înfățișa pe meșterul Martin lucrînd în atelier cu calfele sale: Reinhold, Friedrich și Konrad, la polobocul cel mare, precum și pe frumoasa Roza intrînd pe ușă. Toți fură uimiți cît de adevărat erau zugrăvite toate și se minunau de splendoarea culorilor.

— Ehei, zise Friedrich zîmbind, asta este lucrarea ta de meșter dogar; a mea o poți vedea colo jos, în tindă; dar curînd voi mai face și alta!

— Știu tot, răspunse Reinhold și te socot fericit. Fii credincios artei tale, care se potrivește mai mult cu viața de familie decît a mea.

La ospățul de nuntă, Friedrich se afla între cele două Roze; în fața lui ședea meșterul Martin, avînd în dreapta și în stînga pe Konrad și Reinhold. Domnul Paumgartner umplu pocalul lui Friedrich pînă la margini cu suc de viță nobilă și închină în sănătatea meșterului Martin și a iscusitelor sale calfe, după care pocalul făcu înconjurul mesenilor, începînd de la nobilul iuncăr Heinrich von Spangenberg, apoi pe rînd la toți cinstiții meșteri, după cum erau așezați în jurul mesei. Toți închinară în sănătatea meșterului Martin și a strașnicelor sale calfe.

PITICUŢ

Zis şi Cinabru

— O poveste —

(1819)

CAPITOLUL ÎNTÎI

Micul monstru. — Primejdia iminentă ce amenință un nas de pastor. — Cum prințul Paphnutius a introdus reforme în țara lui și zîna Rosabelverde s-a retras într-o mănăstire

ÎN APROPIEREA unui sat, chiar lîngă drum, stătea pe pămîntul înfierbîntat de soare o biată țărancă zdrențuroasă. Flămîndă și însetată, istovită, săraca femeie căzuse jos sub povara vreascurilor ce le purta în coșarca din spate și pe care le adunase din pădure cu mare osteneală. Abia mai putea răsufla și aproape credea că are să moară de oboseală, dar, în același timp, se gîndea că poate va sfîrși astfel cu necazurile. Totuși mai avu atîta putere să dezlege fringhiile cu care era legată coșarca și să se tîrască pînă la o pajiște din apropiere. Acolo începu să se vaiete în gura mare:

— De ce oare numai peste mine și peste bietul meu bărbat trebuie să cadă toate necazurile? Numai noi în tot satul, cu toate că lucrăm din greu, rămînem mereu săraci și abia cîștigăm cu ce să ne astîmpărăm foamea. Acum trei ani, cînd bărbatu-meu a săpat în grădină și a găsit banii aceia de aur, am crezut că ni s-a întors iar norocul în casă și au venit iar vremuri bune. Și pe urmă? Ne-au călcat hoții și ne-au furat banii, casa și grajdul ne-au ars, grîul pe cîmp ni l-a bătut grindina și, ca să ne fie nenorocirea și mai mare, ne-a pedepsit Dumnezeu și cu stîrpitura asta pe care am născut-o ca să ajungem de rîsul satului... La Sfîntul Laurențiu a împlinit trei ani și încă nu se poate ține pe piciorușele lui subțiri ca niște bețe, nu poate să meargă și în loc să vorbească, hîrîie și miaună ca o pisică. Și doar mănîncă stîrpitura ca un băiat voinic de opt ani, dar nu se prinde nimic. De ne-ar ajuta Dumnezeu să scăpăm, și noi și el, și să nu

mai fie nevoie să-l hrănim, chinuindu-ne și luptîndu-ne tot mai greu cu sărăcia! Că de mîncat și de băut are să mănînce și are să bea mereu, dar de muncit, niciodată! Doamne, Doamne, asta e mai mult decît poate îndura un om! Mai bine ar fi să mor!

Și țăranca începu să plîngă și să ofteze pînă cînd, istovită, adormi.

Femeia avea dreptate să fie necăjită de stîrpitura pe care o născuse cu trei ani în urmă. Ceea ce, la prima vedere, putea să fie luat drept o bucată de lemn noduros și răsucit, era un copil diform, înalt numai de două palme, ce se dăduse jos din coșarca în care șezuse de-a curmezișul și se tăvălea acum mîrîind prin iarbă. Capul îi era vîrît în umeri, spatele îi era rotund ca un dovleac și de sub piept îi atîrnau piciorușele subțiri ca niște bețe, așa încît copilul semăna cu o ridiche despicată în două. Un ochi mai puțin pătrunzător nu putea vedea mare lucru din fața lui, dar uitîndu-te mai bine, zăreai un nas ascuțit și lung, care țîșnea dintr-un smoc de păr negru și țepos, și doi ochi mici, negri și scînteietori ce dădeau feței bătrînicioase și zbîrcite înfățișarea unui spiriduș.

În timp, ce așa cum am spus, femeia căzuse, împovărată de durere, într-un somn adînc și copilașul ei se tăvălea pe lîngă dînsa, domnișoara von Rosenschön, care se retrăsese la mănăstirea din apropiere, tocmai trecea pe acolo, întorcîndu-se de la plimbare. Și, cum era o fire cucernică și miloasă, se înduioșă văzînd mizeria din fața ei.

— O, Doamne! exclamă ea, cîtă nenorocire și cît necaz întîlnești pe lumea asta! Biata femeie! Știu că trăiește ca vai de lume, muncește peste puteri și a căzut aici doborîtă de foame și de osteneală! Abia acum îmi simt sărăcia și neputința! O, de-aș putea să ajut atîta cît vreau! Totuși, puținul care mi-a mai rămas, puținele daruri pe care soarta dușmănoasă nu mi le-a răpit încă și nu mi le-a putut nimici, astfel că mai dispun de ele, am să le întrebuințez ca să ajut pe nenorocita asta. Bani, chiar dacă aș avea, nu ți-ar folosi la nimic, sărmană femeie, ba poate chiar ți-ar face și mai rău. Ție și bărbatului tău nu vă este hărăzită bogăția și cui nu-i dat să fie bogat aceluia îi pier banii din buzunar, nici el nu știe cum, n-are de pe urma lor decît supărare, și cu cît are bani mai mulți cu atît sărăcește mai tare. Eu știu însă

că, mai mult decît orice sărăcie și orice necaz, ceea ce îți roade inima e faptul că ai născut stîrpitura asta, care îți stă pe cap ca o povară grea și ticăloasă pe care trebuie s-o duci toată viața. Mare, frumos, voinic, deștept, copilul nu poate să ajungă, dar poate că i s-ar putea ajuta în alt chip.

Domnișoara von Rosenschön se așează jos pe iarbă și luă copilul în brațe. Stîrpitura se zbătu și se zvîrcoli, mîrîi și voi s-o muște de deget. Ea însă îi spuse:

— Stai, stai liniștit, gîndăcelule!

Și îl dezmierdă ușor cu mîna pe cap, de la frunte la ceafă. Netezi astfel părul zburlit al copilului așa încît părul se revărsă în bucle frumoase și moi pe umerii ridicați și pe spinarea ca dovleacul. Copilul, în vremea asta, se liniștise tot mai mult și adormise. Domnișoara îl așeză cu grijă lîngă mamă-sa, o stropi pe aceasta cu o licoare frumos mirositoare dintr-o sticluță, apoi plecă repede.

Cînd femeia se trezi se simți ciudat de înviorată și de întremată. Parcă ar fi mîncat zdravăn și ar fi băut un vin bun.

— Cît de puțin am dormit și ce bine mă simt, zise ea. Dar iacă soarele acuși apune, hai să mergem acasă!

Și spunînd asta, vru să-și pună în spate coșarca, dar văzu că prichindelul nu mai era înăuntru. Chiar în clipa aceea el se ridica scîncind din iarbă. Cînd îl văzu, mamă-sa pocni din palme de mirare și strigă:

— Piticuț! Piticuț! cine ți-a pieptănat părul așa de frumos? Piticuț! Piticuț! ce bine ți-ar sta ție părul dacă n-ai fi un copil atît de uricios și de obraznic! Haide acuma! Vino-ncoace să te pun în coșarcă!

Femeia vru să-l ia și să-l așeze deasupra vreascurilor, dar Piticuț zvîrli din picioare, rînji și mieună:

— Nu vreau!

— Piticuț! Piticuț! strigă mamă-sa uimită, dar de unde ai învățat să vorbești? Dacă ești atît de frumos pieptănat și vorbești așa de bine, atunci poți și să mergi!

Femeia își puse coșarca în spate, Piticuț i se agăță de șorț și amîndoi porniră spre sat.

În drum trecură prin fața casei pastorului. Tocmai atunci, acesta stătea în ușă cu băiatul lui cel mai mic, un copil de trei ani, frumos, cu cîrlionți aurii. Cînd o văzu pe femeia cu

coșarca grea în spate și cu Piticuț care i se ținea de șorț, pastorul îi spuse:

— Bună seara, cumătră Liese, ce mai faci?! Ți-ai încărcat prea tare coșarca, abia mai poți merge. Vino-n-coace și stai puțin aici pe bancă, lîngă ușă. Am să poruncesc slujnicei să-ți aducă un pahar de vin.

Femeia nu așteptă să-i spună de două ori, își puse jos coșarca și tocmai voia să deschidă gura și să-și verse toată jalea și tot necazul, cînd Piticuț, din cauza mișcării repezite pe care o făcuse mamă-sa, își pierdu echilibrul și căzu rostogolindu-se la picioarele pastorului. Acesta se aplecă repede și-l ridică, spunînd:

— Hei, cumătră Liese, cumătră Liese, ce băiețaș frumos ai! E o adevărată binecuvîntare cerească să ai asemenea copil!

Și zicînd acestea, îl luă pe Piticuț în brațe și începu să-l dezmierde, fără să pară că observă cum obraznica stîrpitură mîrîia și scheuna și voia să-l muște de nas. Cumătra Liese stătea locului, uluită, și se uita la pastor cu ochii holbați neștiind ce să creadă.

— Vai, domnule pastor, spuse Liese cu glas plîngător, cum poate un om ca dumneavoastră să rîdă de o biată femeie pe care Dumnezeu, numai el știe de ce, a pedepsit-o destul cu stîrpitura asta!

— Ce tot vorbești? spuse pastorul foarte serios, ce tot vorbești dumneata, femeie? Ce rîs? Ce stîrpitură? Ce pedeapsă a lui Dumnezeu? Nu te înțeleg de fel și văd doar atîta că dumneata trebuie să fii orbită cu totul dacă nu ți-e drag băiețașul ăsta așa de frumușel! Sărută-mă, mititelule!

Pastorul îl strînse la piept pe copil, dar Piticuț mîrîi.

— Nu vreau!

Și se repezi din nou la nasul pastorului.

— Ia uite obraznicul și ticălosul! strigă Liese speriată.

În clipa asta, băiatul pastorului spuse:

— Tată, ce frumos te porți tu cu copiii! Toți trebuie să te iubească!

— Auzi, exclamă pastorul în timp ce ochii îi străluceau de bucurie, auzi, cumătră, Liese, ce frumos vorbește băiețașul dumitale cu care te porți atît de urît! Văd eu că niciodată n-ai să-ți iubești copilul, oricît ar fi el de drăguț și de

cuminte. Ascultă, știi ceva, dă-mi-l mie să-l cresc și să-l îngrijesc. Sărmană cum ești, băiatul îți este mai mult o povară. Mie însă are să-mi facă plăcere să-l cresc ca pe copilul meu!

Nemaiputînd să-și vină în fire de mirare, Liese zise:

— Cum, domnule pastor, dumneavoastră chiar vreți să luați pe bicisnicul ăsta și să-l creșteți și să mă scăpați de necazul ce-l am cu el?

Totuși, cu cît ea spunea că băiatul e urît și bicisnic, cu atita pastorul afirma mai cu tărie că, în orbirea ei, nici nu merită să fie binecuvîntată de Dumnezeu cu darul de preț al unui asemenea copil minunat. La urmă, mînios, pastorul luă pe Piticuț în brațe și intră în casă, încuind ușa după dînsul.

Liese rămase încremenită, neștiind ce să mai creadă: „Ce-o fi pățit oare domnul pastor, își spuse ea, că s-a îndrăgostit de Piticuț al meu și îl crede frumos și deștept?... Oricum ar fi, Dumnezeu să-i ajute că m-a scăpat de povară și și-a luat-o lui pe cap... Să-l vedem cum are s-o poarte! Hei! ce ușoară îmi pare acum coșarca de cînd nu mai stă Piticuț înăuntru și, cu el, cea mai împovărătoare grijă!"

Și luîndu-și coșarca în spate, Liese porni veselă și despovărată, văzîndu-și de drum.

Chiar dacă n-aș vrea eu să-ți spun, binevoitorule cititor, tu ai și ghicit, desigur, că nu era lucru curat cu domnișoara von Rosenschön sau Rosengrünschön, cum o chema altădată. Căci numai datorită faptului că ea îl dezmierdase pe cap pe Piticuț și îi netezise părul, pastorul credea acum că Piticuț e un copil frumos și cuminte și îl luase la dînsul. Totuși, iubite cititor, în ciuda spiritului tău ascuțit, s-ar putea să faci presupuneri greșite sau chiar, în dauna acestei povești, să sari mai multe file, doar ca să afli mai repede ce este cu această mistică domnișoară. Așadar, e mai bine să-ți povestesc **de pe acum** ceea ce știu despre ea.

Domnișoara von Rosenschön era înaltă, cu o statură maiestuoasă și nobilă, și cu o fire puțin cam mîndră și poruncitoare. Fața ei, deși se putea numi desăvîrșit de frumoasă, făcea, mai ales cînd domnișoara privea ca de obicei foarte serios drept înainte, o impresie stranie, aproape ceplăcută, pricinuită de un semn deosebit de ciudat între sprîncene, pe care văzîndu-l, te întrebai dacă era într-adevăr nu putință ca o domnișoară nobilă ca ea să-l poarte. În

același timp însă, și mai ales pe vremea trandafirilor, cînd cerul era senin, ea avea în căutătură atîta grație și atîta bunătate, încît, privind-o, oricine se simțea cuprins de o dulce și irezistibilă vrajă. Cînd am avut mulțumirea s-o întîlnesc, prima și ultima oară, părea să fie o femeie în floarea vîrstei, ajunsă pe culmea cea mai desăvîrșită a vieții și m-am gîndit că mare noroc am avut s-o văd pe această culme și să mă minunez de frumusețea ei, care, desigur, n-avea să mai dureze multă vreme. Dar mă înșelam. Cei mai bătrîni din sat spuneau că o cunoșteau așa pe domnișoara von Rosenschön de cînd își aduceau aminte și că niciodată n-o văzuseră altfel, nici mai bătrînă, nici mai tînără, nici mai urîtă, nici mai frumoasă decît acuma. Așadar timpul nu părea să aibă nici o putere asupra ei și chiar numai acest fapt putea să pară ciudat. Mai erau însă și alte multe lucruri, și oricine s-ar fi gîndit puțin la ele s-ar fi mirat tot atît de tare, ba chiar nici nu și-ar mai fi putut reveni din această uimire. Mai întîi de toate se vedea foarte bine la dînsa înrudirea cu florile al căror nume îl purta. Nu numai că nimeni pe lume nu putea crește niște roze la fel de frumoase ca ea, dar trandafirii răsăreau chiar din cel mai uscat și mai păcătos spin pe care domnișoara îl înfigea în pămînt. Pe urmă, era sigur că ea, în plimbările-i solitare prin pădure, sta de vorbă cu glasuri ciudate ce se auzeau din copaci, din tufișuri, din izvoare și din pîraie. Un tînăr vînător o văzuse chiar în mijlocul pădurii înconjurată de tot felul de păsări cu pene strălucitoare, neobișnuite prin părțile acestea și care zburau pe lîngă ea, și o mîngîiau și păreau că-i spun multe lucruri plăcute și vesele cu cîntecul și cu ciripitul lor, deoarece ea rîdea și se bucura auzindu-le. Iată de ce, atunci cînd domnișoara von Rosenschön venise la mănăstire stîrnise imediat atenția tuturora de prin împrejurimi. Primirea ei în mănăstire se făcuse la porunca prințului. Baronul Prätextatus von Mondschein, stăpînul moșiei în a cărei apropiere se afla mănăstirea, și ocrotitorul acestui așezămînt, nu putuse așadar să spună nimic împotrivă, deși era frămîntat de cele mai groaznice îndoieli. Într-adevăr, zadarnice fuseseră cercetările lui în *Cartea turnirurilor* de Rixner și prin cronici ca să afle familia Rosengrünschön. Din această pricină, și pe bună dreptate, el se îndoia de noblețea domnișoarei care nu putea arăta nici

un arbore genealogic cu treizeci și două de ramuri și prin urmare nu putea intra într-o mănăstire nobilă. În sfîrșit, o rugă, mihnit și cu lacrimi în ochi, să-și schimbe măcar numele și să-și spună Rosenschön, căci numele acesta ar mai putea însemna ceva și cu el s-ar mai putea găsi vreun strămoș. Domnișoara îi făcu pe plac.

Poate că mînia lui Prătextatus împotriva domnișoarei fără strămoși se va fi arătat într-un chip sau altul, dînd de bună seamă prilej zvonurilor rele care s-au răspîndit mai pe urmă în sat. La convorbirile vrăjitorești din pădure, fără nici o însemnătate de altfel, în sine, se adăugară și alte întîmplări ce merseră din gură în gură punînd lumea pe gînduri și aruncînd o lumină echivocă asupra firii domnișoarei. Mătușa Anne, nevasta șoituzului, pretindea că, atunci cînd domnișoara stă la fereastră și strănută tare, se corăslește laptele în tot satul. Dar de abia se dovedi că lucrul acesta e adevărat și se întîmplă ceva și mai cumplit. Michel, copilul învățătorului, șterpelise niște cartofi copți din bucătăria mănăstirii și fusese prins de domnișoara von Rosenschön, care îl amenințase, zîmbind, cu degetul. De îndată, copilul rămase cu gura deschisă, ca și cum ar fi avut mereu în gură un cartof fierbinte, așa încît sărmanul trebui de atunci înainte să poarte o pălărie cu marginea foarte lată în față, fiindcă altfel i-ar fi ploaut în gură. În curînd fu lucru sigur că domnișoara se pricepe să descînte focul și apa, să cheme furtuna și grindina, să încîlcească părul, și așa mai departe. Și nimeni nu se mai îndoia acum de spusele ciobanului care văzuse cu spaimă la miezul nopții pe domnișoara zburînd călare pe o mătură și avînd în fața ei o rădașcă uriașă dintre ale cărei cîngi țîșeau flăcări albastre!

Lumea începu să se frămînte, oamenii voiau să ucidă pe vrăjitoare și mai-marii satului hotărîră nici mai mult, nici mai puțin decît s-o ridice pe domnișoara din mănăstire și s-o arunce în apă ca să se facă dovada obișnuită de vrăjitorie. Baronul Prătextatus nu curmă zvonurile și își spuse zîmbind: „Așa pățesc oamenii simpli care n-au strămoși și care n-au o spiță veche cum are un Mondschein".

Cînd află de nenorocirea ce o amenința, domnișoara fugi în orașul de reședință. Curînd după aceea, baronul Prătextatus von Mondschein primi poruncă din partea

prințului țării prin care i se făcea cunoscut că nu există vrăjitorie și i se ceru să vire la închisoare pe mai-marii satului pentru pofta lor neghioabă de-a vedea cum înoată o domnișoară dintr-o mănăstire nobilă, iar celorlalți țărani și femeilor lor să le spună să nu se atingă de dînsa, că altfel vor fi aspru pedepsiți cu bătaia. Țăranii se liniștiră, de frica pedepsei, și din clipa aceea nu mai vorbiră decît de bine pe domnișoara von Rosenschön, fapt care avu pentru sat și pentru dînsa cele mai folositoare urmări.

La cancelaria prințului se știa foarte bine că domnișoara von Rosenschön nu era alta decît zîna Rosabelverde, vestită și cunoscută în lumea întreagă. Iată povestea ei:

Nu era pe pămînt țară mai plăcută decît micul principat în care se găsea moșia baronului Prätextatus von Mondschein, unde locuia domnișoara von Rosenschön, în sfîrșit, acolo unde, iubite cititor, s-au întîmplat toate cîte vreau acuma să ți le povestesc pe larg.

Înconjurată de niște munți înalți, țărișoara asta, cu livezile ei înflorite, cu rîurile ei repezi și fîntînile țîșnitoare, mai ales că nu se găseau orașe, ci numai sate frumoase și, ici și colo, palate singuratice, semăna cu o grădină minunată prin care locuitorii se plimbau, liberi de orice povară a vieții. Toți știau că în țară domnea prințul Demetrius; dar nimeni nu simțea stăpînirea lui și asta făcea ca toată lumea să fie mulțumită. Cei ce îndrăgeau libertatea, locurile frumoase și o climă dulce nu puteau să-și aleagă alt loc mai plăcut decît principatul acesta. Printre alții, și multe zîne bune, cărora, după cum se știe, le place mai mult decît orice căldura și libertatea, veniră și se așezară aici. Lor, negreșit, li se datorește faptul că, aproape mai în fiecare sat, dar mai cu seamă prin păduri, se întîmplau foarte des minuni dintre cele mai încîntătoare, iar oricare dintre locuitori, pătruns de farmecul și de bucuria acestor minuni, credea în miracol și, fără să știe, tocmai din pricina asta, era și rămînea un cetățean destoinic. Zînele cele bune, care trăiau în voia lor, bucuros ar fi hărăzit viața veșnică minunatului Demetrius. Dar asta nu era în puterea lor. Demetrius muri și la tron urmă fiul lui, Paphnutius. Acesta, chiar de pe cînd trăia tatăl său, fusese supărat că, după părerea lui, poporul și statul erau lăsate în părăsire, neîngrijite cum se cuvine. El se hotărî să guverneze și numi ca prim-

ministru al țării pe valetul său Andres care, odinioară, pe cînd prințul se afla la un birt de dincolo de munți și își uitase punga acasă, îi împrumutase șase ducați, scoțîndu-l cu asta dintr-o mare încurcătură.

— Vreau să guvernez, dragul meu! îi spuse Paphnutius.

Andres citi în privirile stăpînului său gîndurile ce-l frămîntau, i se aruncă la picioare și rosti solemn:

— Sire, ceasul cel mare a bătut! Prin alteța-voastră, o țară se ridică strălucind din haosul întunecat. Sire, vă roagă aici cel mai credincios vasal, în piept și în gîtlej cu miile de voci ale sărmanului și nefericitului popor! Sire, introduceți și la noi ideile iluminismului.

Paphnutius fu zguduit de sublimele gînduri ale ministrului său. Îl ridică de jos, îl strînse furtunos la piept și spuse hohotind de plîns:

— Ministre... Andres... îți sînt dator șase ducați... îți sînt dator și mai mult decît atît... fericirea mea... domnia mea! O, slujitor credincios și priceput!

Paphnutius voi să pună imediat să se tipărească un edict, scris cu litere de-o șchioapă, care să se afișeze în toate părțile și prin care să anunțe că din clipa aceea s-au introdus în țară reformele iluministe, toți locuitorii trebuind să se supună acestor reforme.

— Sire, spuse Andres, sire, nu merge așa!

— Dar cum, dragul meu? întrebă Pahnutius, și luîndu-l pe ministru de cheutoare, îl duse cu el în cabinetul lui, și închise ușa.

— Sire, începu Andres, așezîndu-se pe un taburet în fața prințului, sire, efectul edictului alteții-voastre cu privire la reforme ar putea să fie distrus într-un chip foarte neplăcut, dacă nu-i adăugăm o măsură care poate părea aspră, dar care este înțelept să fie luată. Înainte de-a păși la reforme, adică înainte de-a tăia pădurile, de-a face navigabil rîul, de-a planta cartofi, de-a îmbunătăți școlile la sate, de-a sădi salcîmi și plopi, de-a pune pe copii să cînte pe două voci rugăciunea de dimineață și de seară, înainte de-a face șosele și de-a vaccina oamenii, este nevoie să alungăm din țară pe toți aceia care au credințe primejdioase, care nu se supun rațiunii și ademenesc poporul cu tot felul de prostii. Ați citit *O mie și una de nopți* alteță, căci știu că înălțatul vostru părinte, odihnească-l Domnul în pace,

iubea asemenea cărți fatale și vi le-a dat să le citiți, pe vremea cînd alteța-voastră călărea pe cal de lemn și mînca turtă dulce. Așadar iată! Din cartea aceea cu totul confuză cunoașteți desigur, alteță, așa-zisele zine, însă desigur nu bănuiți că multe dintre aceste primejdioase ființe s-au așezat în țara voastră, chiar aici în apropierea palatului alteții-voastre, și stîrnesc numai scandal și dezordine.

Răsturnîndu-se pe spate în jilț, prințul exclamă, palid la față:

— Cum?! Ce spui, Andres?!... Zine... aici, în țară la mine?

Andres urmă:

— Alteță, nu avem de ce să fim neliniștiți. Vom porni cît de curînd război, cu înțelepciune, împotriva acestor dușmani ai civilizației. Da! Dușmani ai civilizației numesc eu pe aceste zine, fiindcă numai ele sînt acelea care, abuzînd de bunătatea părintelui vostru, sînt vinovate că statul nostru zace încă în cel mai adînc întuneric. Ele sînt în primejdioasă legătură cu miraculosul și, sub numele de poezie, răspîndesc o otravă care face pe oameni cu desăvîrșire incapabili să slujească reformele iluminismului. Pe urmă, au tot felul de obiceiuri nesuferite și potrivnice ordonanțelor polițienești, obiceiuri din cauza cărora n-ar trebui să fie tolerate în nici un stat luminat. Așa, de pildă, aceste neobrăzate nu se sfiesc să se plimbe prin văzduh în trăsuri trase de porumbei, de lebede și chiar de cai înaripați. Și acum întreb pe alteța-voastră, face oare să ne ostenim să alcătuim și să introducem un tarif de accize bine ticluit, atunci cînd există oameni în țara noastră în stare să arunce pe horn, oricărui cetățean ușuratic, mărfuri nevămuite, cîte vor? De aceea, alteță, imediat ce reformele vor fi anunțate, afară cu zinele! Palatele lor vor fi înconjurate de poliție, li se vor lua primejdioasele lor averi, și vor fi date afară ca niște vagabonde, să se ducă în țara lor care, după cum alteța-voastră știe din *O mie și una de nopți*, se numește Djinistan.

Prințul întrebă:

— Poștalionul merge în țara aceea, Andres?

— Deocamdată nu, răspunse prim-ministrul, dar după introducerea reformelor se va putea organiza un serviciu zilnic de poștalioane și în direcția aceea.

— Andres, urmă prinţul, oare felul cum vom proceda împotriva zînelor nu va fi socotit prea aspru? Oare populaţia, obişnuită, cu ele, nu va murmura?

— Am şi pentru asta un mijloc, spuse Andres. Nu toate zînele, alteţă, vor fi trimise în Djinistan. Vom păstra cîteva în ţară. Dar nu numai că le vom răpi acestora orice mijloace de-a dăuna reformelor, ci vom întrebuinţa noi mijloace potrivite ca să facem din ele cetăţeni folositori ai unui stat luminat. Dacă se vor împotrivi să se mărite cu oameni serioşi, atunci vor putea, sub o severă supraveghere, să se îndeletnicească cu diverse treburi folositoare. să împletească ciorapi pentru soldaţi, cînd e război, sau să facă altceva. Veţi vedea, alteţă, că oamenii, atunci cînd zînele vor umbla toată ziua în mijlocul lor, nu vor mai crede în ele, şi asta e tot ce poate fi mai bine. Aşadar, murmurele, dacă vor fi, se vor stinge de la sine. În ce priveşte uneltele zînelor, acestea vor intra în vistieria princiară, porumbeii şi lebedele vor fi predate bucătăriei palatului, să se facă din ele fripturi delicioase, iar caii înaripaţi vom încerca să-i civilizăm şi să-i transformăm în animale utile, tăindu-le aripile şi punîndu-i în stabulaţie permanentă, procedeu pe care sperăm să-l introducem imediat, o dată cu reformele.

Paphnutius fu foarte mulţumit cu toate proiectele ministrului său şi chiar de a doua zi totul se îndeplini aşa cum fusese hotărît.

Pretutindeni fu afişat edictul ce anunţa introducerea reformelor. Poliţia pătrunse în palatele zînelor, le confiscă averile iar pe ele le arestă.

Nu se ştie prin ce întîmplare, zîna Rosabelverde era singura care aflase cu cîteva ceasuri mai înainte că reformele vor fi introduse şi profitase de aceasta ca să dea drumul lebedelor şi să-şi ascundă trandafirii magici şi celelalte lucruri de preţ. Ea mai ştia de asemenea că fusese aleasă să rămînă în ţară, lucru la care se supuse, deşi cu mare scîrbă.

Nici Paphnutius, nici Andres nu putură să priceapă de ce zînele care fură strămutate în Djinistan erau atît de vesele şi spuneau că nu ţin de loc la averile pe care le pierduseră.

— Eu cred, spuse Paphnutius revoltat, că Djinistan e un stat mult mai frumos decît al meu și ele rîd de mine și de edictul meu și de reformele care de-abia acuma își vor arăta **roadele.**

Geograful și cu istoricul curții primiră ordinul să facă o dare de seamă amănunțită cu privire la țara aceea.

Aceștia fură amîndoi de acord că Djinistan e o țară păcătoasă, fără cultură, fără civilizație, fără învățătură, salcîmi și vaccinare și că, de fapt, ea nici nu există. Și ceva mai rău decît să nu existe, nu se poate întîmpla unui om sau unei țări.

Paphnutius se liniști.

Cînd crîngul în floare unde **se** afla palatul părăsit al zînei Rosabelverde fu tăiat și Paphnutius, ca să dea exemplu, vaccină el însuși pe toți țăranii satului vecin, zîna îl întîmpină pe prinț în pădurea prin care acesta se întorcea în palat împreună cu ministrul Andres. Ea îl puse la strîmtoare pe prinț cu tot felul de vorbe meșteșugite și mai ales cu cîteva scamatorii măiestre și ciudate pe care le ținuse ascunse de poliție, și îl îmbrobodi atît de bine, încît prințul o rugă din tot sufletul să accepte un loc în singura, și deci cea mai bună mănăstire de maici din țară, unde va putea face și drege ce va vrea, fără să-i pese de edict.

Zîna Rosabelverde primi propunerea și veni la mănăstire unde își luă, după cum am mai spus, numele de domnișoara von Rosengrünschön iar mai pe urmă, la cererea insistentă a baronului Prätextatus von Mondschein, se numi domnișoara von Rosenschön.

CAPITOLUL AL DOILEA

Poporul necunoscut pe care învățatul Ptolomeus Philadelphus l-a descoperit în călătoriile lui. — Universitatea din Kerepes. — Cum i-a zburat studentului Fabian o pereche de cizme pe deasupra capului și cum profesorul Mosch Terpin l-a poftit la ceai pe studentul Baltbasar

ÎN SCRISORILE confidențiale pe care celebrul învățat Ptolomeus Philadelphus le-a scris prietenului său Rufin, pe vremea cînd se afla în îndepărtate călătorii, găsim următorul pasaj interesant:

„Tu știi, dragul meu Rufin, că nimic nu-mi displace mai mult pe lume decît razele arzătoare ale soarelui, care îmi istovesc vlaga trupului și îmi ostenesc atît de mult spiritul, încît toate gîndurile mi se încîlcesc și încerc zadarnic să isc ceva clar în mintea mea. Din pricina asta, am obiceiul, acuma, în mijlocul verii, să mă odihnesc ziua și să-mi urmez noaptea călătoria. Așa și noaptea trecută, vizitiul meu se rătăcise din pricina întunericului prea mare ieșise din drumul cel drept și tihnit și ajunsese din nebăgare de seamă pe șosea. Cu toate că datorită zdruncinăturilor cumplite eram azvîrlit dintr-un colț în altul al caleștii așa încît capul meu, plin de cucuie, semăna cu un sac de nuci, totuși nu m-am trezit din somnul adînc în care căzusem decît atunci cînd, printr-o izbitură grozavă, am fost aruncat din caleașcă. Soarele îmi strălucea în față și prin bariera care era chiar înaintea mea am văzut turnurile înalte ale unui oraș frumos. Vizitiul, care se văicărea cumplit fiindcă nu numai oiștea, ci și roata de dinapoi a caleștii se rupsese, izbindu-se de bolovanul din mijlocul șoselei, nu se mai gîndea la mine. Mi-am înăbușit, înțelepțește, mînia și i-am spus numai domol că e un ticălos și că trebuie să se gîndească că Ptolomeus Philadelphus, cel mai

vestit învățat al timpului, șade în c... și deci să lase oiștea și roata în pace. Cunoști, dragă Rufin, puterea pe care o am asupra inimii omenești. Vizitiul a sfîrșit de îndată cu văicărelile și m-a ajutat să mă ridic. Din fericire, nu mă lovisem rău și am putut astfel să merg pe jos, în timp ce vizitiul tîra după el cu greu caleașca stricată. Nu departe de poarta orașului pe care îl văzusem în zare m-am întîlnit cu o mulțime de oameni așa de ciudați la înfățișare și la îmbrăcăminte, încît m-am frecat la ochi ca să văd dacă sînt treaz sau dacă nu cumva un vis caraghios m-a dus într-un tărîm fabulos. Oamenii aceștia, socotiți pe drept de mine ca fiind locuitori ai orașului pe a cărui poartă îi văzusem ieșind, purtau pantaloni lungi și foarte largi, croiți după moda japoneză, din stofă scumpă, catifea, *manchester*, postav fin sau chiar pînză colorată, împodobiți din belșug cu galoane, panglici și șnururi; hainele le erau scurte de tot, de abia le acopereau șalele, și erau cele mai multe de culoare deschisă, numai cîteva erau negre. Părul le atîrna nepieptănat și sălbatic pe umeri și pe spate; pe cap purtau o tichie mică și ciudată. Mulți aveau gîtul gol, după moda turcilor și a grecilor, alții, dimpotrivă, purtau în jurul gîtului și la piept o bucată de pînză albă asemănătoare întrucîtva cu un guler de cămașă, așa cum trebuie să fi văzut și tu, dragă Rufin, în portretele strămoșilor noștri. Deși acești oameni păreau cu toții să fie foarte tineri, totuși vorba le era groasă și aspră, mișcările lor erau stîngace și la mulți se observa o umbră ușoară sub nas, ca și cum ar fi avut în acel loc o mustață. Multora dintre ei le ieșea din pulpana surtucelor niște țevi lungi de trestie de care atîrnau ciucuri mari de mătase. Alții scoseseră bețele acestea, le puseseră la capătul de jos niște măciulii mai mici sau mai mari, unele din ele chiar foarte mari și ciudat lucrate; suflînd în aceste măciulii printr-o trestie foarte subțire, scoteau cu iscusință nouri de fum artificial. Alții purtau în mînă săbii mari și strălucitoare, ca și cum s-ar fi dus să întîmpine pe dușman. Alții aveau, atîrnate de umăr sau legate de spate, mici cutii de piele sau de tinichea.

Îți închipui, dragă Rufin, că eu, care caut să-mi îmbogățesc cunoștințele prin observarea atentă a oricărui fenomen nou pentru mine, m-am oprit și am privit cu băgare de seamă pe acești oameni ciudați. Văzîndu-mă, ei

se adunară în jurul meu și strigară: «Filistean! Filistean!» și riseră cu mare zgomot. Asta m-a supărat. Într-adevăr, dragă Rufin, se poate închipui ceva mai jignitor pentru un mare savant decît să se creadă despre dînsul că ar fi coborîtor din poporul acela care, acum cîteva mii de ani, a fost ucis cu ajutorul unei fălci de măgar? M-am recules repede, reluîndu-mi demnitatea nativă și am spus ciudaților oameni dimprejurul meu că sper că mă aflu într-un stat luminat și că mă voi adresa poliției și justiției ca să spăl ocara ce mi se făcuse. Toți începură să mormăie. Chiar aceia care pînă acuma nu suflaseră fum scoaseră din buzunar mașinăriile trebuitoare pentru aceasta și toți îmi aruncară în față nouri groși de fum care, după cum am observat de abia acum, răspîndeau o duhoare de nesuferit și mă amețeau. Apoi proferară asupra mea un fel de blestem, ale cărui cuvinte, dragă Rufin, din pricina urîțeniei lor, nici nu ți le pot repeta. Mă gîndesc la ele numai cu adîncă groază. Atîta știu că parcă era vorba de bătaie cu biciul. În sfîrșit, au plecat rîzînd batjocoritor. Vizitiul meu care auzise și văzuse și el tot ce se întîmplase începu să-și frîngă mîinile și să spună: «O, domnule! după cele ce s-au întîmplat, vă sfătuiesc să nu mai intrați în oraș! Toată lumea are să vă întoarcă spatele și sînteți în primejdie să fiți bă...» Nu l-am lăsat să sfîrșească și am plecat cît am putut mai repede spre satul din apropiere. Acuma stau într-o odăiță din singurul han al acestui sat și îți scriu. Voi face tot posibilul să aflu cît mai multe despre poporul barbar și ciudat care locuiește în acel oraș. Am aflat chiar de pe acum multe ciudățenii cu privire la moravurile, la apucăturile și la limba pe care o vorbesc oamenii de acolo. Îți voi povesti totul cu exactitate."

După cum vezi, iubite cititor, cineva poate să fie un mare savant și totuși să nu cunoască fenomenele cele mai obișnuite ale vieții, părîndu-i-se vis ceea ce toată lumea știe. Ptolomeus Philadelphus studiase și el, și cu toate acestea nu știa cum sînt studenții și nici nu știa măcar că se afla în satul Hoch-Jakobsheim din apropierea celebrei Universități din Kerepes, atunci cînd scria prietenului său Rufin despre o întîmplare care în capul lui se prefăcuse într-o aventură ciudată. Blajinul Ptolomeus se speriase atunci cînd întîlnise niște studenți, care se duceau veseli și bine dispuși la cimp. Ce spaimă l-ar fi cuprins dacă ar

fi sosit în Kerepes cu un ceas mai înainte și dacă întîmplarea l-ar fi dus în fața casei lui Mosch Terpin, profesorul de științe naturale! Sute de studenți, ieșind din casă, l-ar fi înconjurat, vorbind zgomotos între ei, și în capul lui s-ar fi iscat închipuiri încă și mai ciudate în fața acestei învălmășeli.

Cursurile lui Mosch Terpin erau cele mai frecventate din toată Universitatea din Kerepes. Terpin era, cum am mai spus, profesor de științe naturale. Explica deci cum plouă, cum tună, cum fulgeră, de ce soarele strălucește ziua și luna noaptea, cum și de ce crește iarba și așa mai departe, astfel încît orice copil trebuia să priceapă. Adunase toată natura într-un mic și drăguț compendiu ca s-o poată avea oricînd comod la îndemînă, putînd să scoată din compendiu răspuns la orice întrebare, ca dintr-un sertar. Renumele lui data de-atunci de cînd, după multe experiențe, ajunsese la fericita concluzie că întunericul provine în primul rînd dintr-o lipsă de lumină. Aceasta, precum și faptul că el știa să transforme cu deosebită îndeminare experiențele în scamatorii amuzante, îi aducea foarte mulți auditori. Îngăduie acum, iubite cititor, fiindcă tu îi cunoști pe studenți mai bine decît celebrul savant Ptolomeus Philadelphus și fiindcă nu ești nici timid, nici visător ca dînsul, îngăduie, deci, să te duc la Kerepes, în fața casei profesorului Mosch Terpin, în momentul cînd el și-a terminat prelegerea. Atenția ta este imediat atrasă de către unul dintre studenții care ies acum de la curs. E un tînăr bine făcut, de vreo douăzeci și trei, douăzeci și patru de ani, ai cărui ochi negri strălucesc de duh și de vioiciune. Privirea lui ar fi aproape semeață, dacă tristețea visătoare care-i învăluie palidul chip nu i-ar domoli focul. Haina lui de postav negru fin, împodobită cu catifea, este croită aproape după vechea modă germană și cu ea se potrivește foarte bine gulerul de dantelă albă precum și bereta de catifea care îi acoperă buclele castanii. Portul acesta îl prinde de minune fiindcă el, cu firea lui, cu cuviința lui în mers și în mișcări, cu înfățișarea lui, pare într-adevăr să aparțină unor frumoase și blajine vremi trecute, așa că nu te gîndești de loc la fandoselile unora care nu fac decît să maimuțărească obiceiuri de altădată greșit înțelese și să le aducă în împrejurările prezentului, tot așa de greșit înțelese și ele. Tînărul acesta

nu este altul decît studentul Balthasar, băiatul unor oameni de treabă şi cu stare, cuminte, deştept, silitor, şi despre care, cititorule, în povestea minunată ce-am început-o, am de gînd să-ţi istorisesc multe lucruri.

Serios, adîncit în gînduri, după cum era felul lui, Balthasar se îndrepta spre poarta oraşului ca să se ducă nu în sala de arme, ca toţi colegii lui, ci în dumbrava care e la depărtare de cîteva sute de paşi de Kerepes. Fabian, prietenul lui, un băiat frumuşel şi vioi, care avea şi el aceeaşi fire, fugi după dînsul, strigîndu-l din urmă:

— Balthasar! Ce faci? Iar vrei să te duci în pădure şi să te plimbi singur, ca un filistin melancolic, în timp ce băieţii ceilalţi se exercită în nobila artă a scrimei? Te rog, Balthasar, lasă apucăturile astea neroade şi misterioase şi fii iarăşi vioi şi vesel cum erai altădată. Haide! Să mergem să facem cîteva reprize şi după aceea, dacă vrei numaidecît să te plimbi, vin şi eu cu tine.

— Ştiu că intenţiile tale sînt bune, răspunse Balthasar, şi de aceea nu mă supăr că de-atîtea ori alergi după mine ca un nebun şi-mi strici multe plăceri de care tu habar n-ai. Faci şi tu parte dintre oamenii aceia ciudaţi care cred că cine se plimbă singur e numaidecît melancolic şi care vor să-l mîntuiască şi să-l curarisească în felul lor, ca şi curteanul acela linguşitor care voia să-l curarisească pe Hamlet, numai că acesta cînd curteanul i-a spus că nu ştie să cînte din flaut, i-a dat o lecţie, zdravănă. Eu, dragă Fabian, te scutesc de această lecţie dar te rog în acelaşi timp din tot sufletul să-ţi găseşti alt tovarăş pentru nobila artă cu sabia şi cu floreta şi să mă laşi să-mi continui drumul în linişte.

— Nu, nu, răspunse rîzînd Fabian, nu scapi aşa de mine! Dacă nu vrei să mă însoţeşti în sala de arme, vin eu cu tine în pădure! Datoria prietenului credincios este să-ţi alunge tristeţea. Hai să mergem, dragă Balthasar, dacă vrei să fie aşa!

Şi Fabian îşi luă de braţ prietenul şi plecă împreună cu dînsul. Balthasar strînse din dinţi supărat şi se închise într-o tăcere posomorîtă, în timp ce Fabian istorisea vrute şi nevrute. Printre acestea se strecurară şi multe prostii, aşa cum se întîmplă cînd cineva povesteşte lucruri vesele, fără să se mai oprească.

Cînd intrară în umbra răcoroasă și înmiresmată a pădurii, cînd auziră frunzele foșnind și parcă suspinînd de dor, piraiele murmurînd minunate melodii și păsările cîntînd și trezind ecourile care le răpundeau din munți, Balthasar se opri, își ridică brațele în sus și spuse:

— O, acuma mă simt iarăși bine!... nespus de bine!

Fabian își privi prietenul cu oarecare uimire, ca unul care nu pricepe bine ce vrea să spună celălalt și care nu știe ce să facă.

Balthasar îl luă de mînă și zise plin de bucurie:

— Nu-i așa, frate, că și ție ți se deschide acuma inima și că înțelegi și tu acuma taina minunată a singurătății pădurii?

— Nu te înțeleg întru totul, răspunse Fabian, dar dacă vrei să spui că o plimbare prin pădure îți face bine, atunci sînt și eu de părerea ta. Și mie îmi place să mă plimb, mai ales în tovărășia cuiva cu care pot să stau de vorbă despre lucruri interesante și instructive. De exemplu, cu profesorul nostru Mosch Terpin e o adevărată bucurie să te plimbi. Cunoaște orice plantă și orice iarbă cît de mică și știe cum se numește și cărei clase aparține și se pricepe și în meteorologie...

— Stai, încetează! Te rog, oprește-te, strigă Balthasar. Ai vorbit despre lucruri care m-ar face să înnebunesc dacă n-ar exista un leac împotriva lor. Felul în care profesorul vorbește de natură îmi sfîșie sufletul. Sau, mai degrabă, mă apucă o groază cumplită, ca și cînd aș vedea pe un nebun, care se crede rege și stăpînitor, cum dezmiardă o păpușă de paie crezînd că-și îmbrățișează logodnica prințesă! Așa-zisele lui experiențe mi se par o groaznică batjocură a ființei divine, al cărei suflu ne întîmpină în mijlocul naturii și trezește în adîncul sufletului nostru cele mai sfinte presimțiri. Citeodată aș fi ispitit să-i sfărîm toate sticlele, toate fiolele, toate instrumentele, dacă nu m-aș gîndi că maimuța nu se lasă de jucat cu focul, pînă nu-și frige labele... Vezi, Fabian, gîndurile acestea mă frămîntă la cursurile lui Mosch Terpin și de aceea vă par atunci mai melancolic și mai mizantrop decît oricînd. Am impresia în momentele acelea că îmi cad casele în cap și o spaimă cumplită mă împinge afară din oraș. Aici, însă, o liniște dulce îmi umple sufletul. Stau culcat pe iarbă, prin-

tre flori, mă uit în sus la cerul albastru și deasupra mea și a pădurii pline de chiot văd cum trec norii aurii ca niște visuri splendide dintr-o lume de departe, plină de bucurie și de fericire!... O, Fabian! atunci se ridică din propriul meu piept un duh minunat pe care îl aud vorbind în cuvinte misterioase cu frunzele, cu copacii, cu valurile pîriului; nu pot descrie bucuria care îmi cuprinde, cu o dulce și melancolică încleștare, întreaga ființă!

— Ei, spuse Fabian, ăsta-i iarăși vechiul cîntec, despre melancolie, și bucurie, și pîraie, și copaci care vorbesc. Toate versurile tale sînt pline de asemenea lucruri drăguțe, care sună destul de pasabil la ureche și pot fi întrebuințate cu folos dacă nu cauți și altceva în ele. Dar spune-mi, dragul meu *melancholicus*, dacă prelegerile lui Mosch Terpin te supără într-adevăr atît de tare, spune-mi pentru ce te duci să le asculți, de ce nu lipsești de la nici una dintre ele și stai acolo tăcut și țeapăn, cu ochii închiși, ca un somnambul?

— Dragul meu, răspunse Balthasar închizînd ochii, te rog nu mă mai întreba! O forță necunoscută mă atrage în fiecare dimineață în casa lui Mosch Terpin. Îmi prevăd chinurile și totuși nu pot rezista, o fatalitate tenebroasă mă împinge!

— Ha! ha! rise cu hohot Fabian, ce nostim! ce poetic! ce mistic! Forța necunoscută care te atrage în casa lui Mosch Terpin stă în ochii albaștri ai frumoasei Candida! Că ești îndrăgostit lulea de drăgălașa fată a profesorului, știm cu toții de multă vreme și de asta îți trecem cu vederea himerele și ideile tale caraghioase. Așa se întîmplă cu îndrăgostiții. Te afli în prima fază a bolii și trebuie să treci, la vîrsta ta, prin toate neroziile prin care eu și mulți alții am trecut, slavă Domnului! fără un public care să ne compătimească. Dar să mă crezi, dragul meu, că...

Între timp, Fabian își apucase din nou prietenul de braț și pornise cu el mai departe. Ieșiseră acum din desiș și ajunseseră pe drumul ce străbătea prin mijloc pădurea, cînd Fabian văzu cum venea către ei, în trap, un cal fără călăreț, învăluit într-un nor de praf...

— Hei-hei! exclamă el întrerupîndu-și vorba, ia uite, mîrțoaga asta a luat vînt și și-a răsturnat călărețul... hai s-o prindem și să-i căutăm pe urmă stăpînul prin pădure.

Și Fabian se așează în mijlocul drumului.

Calul se apropia mereu. Deodată, în șa începu să se deosebească parcă o mogîldeață neagră care se zvîrcolea, iar pe de lături zăriră două cizme bălăngănindu-se încoace și încolo. Fabian auzi chiar în fața lui un „prrr! prrr!" strident și chiar în aceeași clipă o pereche de cizme îi zburară pe lîngă nas, iar printre picioare i se rostogoli un obiect ciudat și negru. Calul sta neclintit și, cu gîtul întins pînă la pămînt, adulmeca pe mititelul lui stăpîn care se tăvălea în praf și care, în sfîrșit, izbuti cu mare greutate să se ridice în picioare. Prichindelul avea capul vîrît adînc între umerii înalți și, cu ghebul din spate și din piept, cu trupul scurt și piciorușele lui subțiri și lungi, de paianjen, părea un măr înfipt într-o furculiță, măr în care s-a cioplit o mutră de om. Cînd Fabian văzu stîrpitura asta stranie, izbucni într-un hohot de rîs. Prichindelul însă își înfundă țanțoș pe ochi pălărioara pe care și-o ridicase de jos și, sfredelindu-l pe Fabian cu priviri aprige, întrebă cu o voce aspră, groasă și răgușită:

— Acesta e drumul la Kerepes?

— Da, domnule, răspunse Balthasar domol și grav și întinse mititelului cizmele adunate din drum.

Toate încercările pe care le făcu prichindelul ca să-și încalțe cizmele rămaseră zadarnice; se împiedică și se rostogoli gemînd în praful drumului. Balthasar așeză cizmele cu turetcile în sus, îl ridică binișor pe prichindel și, lăsîndu-l ușurel în jos, îi vîrî piciorușele în cizmele prea grele și prea largi pentru dînsul. Prichindelul, tot țanțoș, îi spuse, cu o mînă sprijinită în șold și cu cealaltă la pălărie:

— *Gracias*[1], domnul meu!

Și îndreptîndu-se spre cal, apucă hățurile. Dar toate încercările de-a atinge scările și de-a se sălta în șa rămaseră zadarnice. Balthasar, mereu serios și blajin, se apropie și îl ajută pe prichindel să se urce. Dar acesta probabil își luase prea mare vînt căci, în aceeași clipă în care ajunse sus, se și rostogoli jos, de cealaltă parte.

— Nu cu atîta grabă, musiu! spuse Fabian, izbucnind din nou în rîs.

---

[1] Mulțumesc (span.).

Scuturîndu-şi praful de pe haine, prichindelul răspunse foarte supărat:

— Ia, te rog, mai slăbeşte-mă cu musiu al dumitale! Eu sînt student şi dacă şi dumneata eşti student, atunci e o insultă pe care mi-o aduci cînd îmi rizi aşa în nas ca un caraghios. Mîine avem să ne batem în duel, la Kerepes.

— Ei, al naibii, spuse Fabian rizînd într-una, ia uite domnule ce băiat straşnic şi cum se pricepe de bine în chestii de curaj şi de onoare studenţească!

Şi apucîndu-l pe prichindel, fără să-i pese de zvîrcolirile acestuia, îl puse pe cal, care o luă imediat la trap, nechezînd vesel.

Fabian se ţinea de coaste aproape să se înăbuşe de-atîta ris. Balthasar spuse:

— Ce cruzime să rîzi de un om pe care natura l-a năpăstuit în halul acesta! Dacă e în adevăr student, atunci trebuie să te baţi cu el şi, împotriva uzului academic, duelul nu poate avea loc decît cu pistolul, fiindcă adversarul tău nu poate ţine în mînă spada sau floreta.

— Cît de serios şi de sumbru priveşti iarăşi lucrurile, răspunse Fabian. Nu mi-a trecut niciodată prin cap să rid de un om bicisnic şi diform. Dar, ia spune-mi, de ce o asemenea pocitanie s-apucă să se urce pe cal, cînd nici nu ajunge să se uite măcar peste gîtul animalului? De ce s-apucă să se încalţe cu nişte cizme uriaşe? Cine-l pune să se îmbrace cu o redingotă lungă pînă la pămînt, cu atîtea panglici, şi ciucuri, şi galoane şi să-şi aşeze pe cap o pălărie de catifea atît de ciudată? Şi de ce, mă rog, îşi ia mutra asta mîndră şi obraznică şi se opinteşte să scoată asemenea sunete barbare? Te întreb, dacă face toate astea, nu merită oare să rizi de el ca un caraghios ce este? Eu mă întorc repede în oraş. Vreau numaidecît să văd ce senzaţie are să stîrnească sosirea domnului *studiosus* pe ducipalul dumisale!... Cu tine astăzi nu-i nimic de făcut! La revedere!

Şi Fabian porni zorit înapoi spre oraş.

Balthasar părăsi drumul mare şi se pierdu în desişul pădurii. Aici se aşeză pe un covor de muşchi; se simţea cuprins, chiar copleşit de sentimente amare. O iubea desigur pe Candida, dar faţă de toată lumea şi chiar faţă de el însuşi ascunsese în adîncul sufletului această iubire. Atunci cînd Fabian vorbise de asta aşa, de-a dreptul, cu

atita nesocotință, avusese impresia că niște mîini aspre și obraznice rup vălul din fața icoanei pe care nu îndrăznise s-o atingă și i se părea acum că sfînta din icoană *pe el* are să fie supărată veșnic. Da, vorbele lui Fabian i se păreau o batjocorire groaznică a întregii lui ființe, a celor mai frumoase vise ale lui.

— Care va să zică, exclamă el supărat, care va să zică, Fabian, tu mă crezi un prost îndrăgostit, un nătărău care aleargă la cursurile lui Mosch Terpin pentru ca măcar o oră să poată sta cu Candida sub același acoperiș, care rătăcește singuratic prin pădure ca să viseze la iubita lui și pe urmă să mai și scrie ce visează, un neghiob care strică arborii crestînd în coaja lor nume caraghioase, care în fața fetei nu scoate nici o vorbă, ci numai suspină și geme și face o mutră plouată, de parcă l-ar durea stomacul, care păstrează la piept, pe piele, florile veștejite purtate de ea sau chiar mănușa ce a pierdut-o — în sfîrșit un om care e în stare de tot felul de nebunii copilărești! Și de aceea, tu, Fabian, mă necăjești, și de aceea toți băieții rîd de mine, și de aceea eu și toată lumea mea lăuntrică sîntem poate un obiect de batjocură! Și Candida... atît de frumoasă... atît de...

În clipa cînd rosti acest nume, Balthasar simți ca un pumnal în inimă. O voce lăuntrică îi șopti foarte limpede că se ducea în casa lui Mosch Terpin numai pentru Candida, că scria versuri pentru dînsa, că îi cresta numele pe copaci cu briceagul, că în prezența ei amuțea, suspina și gemea, că prin urmare făcea toate nebuniile pe care i le spusese Fabian. Abia acum simți Balthasar cît de mult o iubea pe Candida, dar în același timp văzu că o iubire curată și adîncă apare în viața exterioară sub forme cam caraghioase, lucru ce trebuie, desigur, atribuit ironiei adînci pe care natura o pune în orice manifestare omenească. Avea poate dreptate în privința asta, dar n-avea dreptate cînd începu să se supere din această pricină. Visurile care îl legănau de obicei pieriseră, glasurile pădurii i se păreau sarcasm și batjocură. Balthasar porni repede înapoi spre Kerepes. Dar, deodată, auzi o voce strigîndu-l:

— Domnule Balthasar... *Mon cher* Balthasar![1]

[1] Dragul meu (franc.).

Balthasar ridică ochii și rămase pe loc ca lovit de o vrajă, cînd văzu venind către el pe profesorul Mosch Terpin la braț cu fiica sa Candida. Aceasta, cu obișnuitul ei aer sincer și vesel, salută din cap pe studentul care se-mpietrise ca o statuie.

— Balthasar, *mon cher* Balthasar, spuse profesorul, dumneata ești cel mai silitor și cel mai iubit dintre auditorii mei!... Am observat la dumneata că iubești natura cu toate minunile ei, ca și mine, care mă înnebunesc după ea, nu altceva!... Ce mai faci? Desigur că ai adunat niscaiva plante prin păduricea noastră!... Ai găsit ceva interesant?... Știi ce? Să facem cunoștință mai de aproape! Vino pe la mine... oricînd ești binevenit... Am putea să experimentăm împreună... Mi-ai văzut pompa pneumatică? Uite... *mon cher*... mîine seară se adună la mine un cerc de cîțiva prieteni, ca să bea ceai și să mănînce tartine cu unt... Vor sta de vorbă... Vino, te rog, și dumneata... Ai să cunoști pe un tînăr foarte simpatic, care mi-a fost recomandat în chip deosebit... *Bonsoir*, *mon cher!*... Bună seara, *au revoir*... La revedere!... Vii mîine la curs?... Bun, *mon cher*, *adieu!*

Fără să mai aștepte răspunsul lui Balthasar, profesorul Mosch Terpin plecă împreună cu fiică-sa.

Balthasar, în uimirea lui, nici nu îndrăznise să ridice ochii, dar privirea Candidei îl ardea în piept, simțea răsuflarea ei și un dulce fior îl cuprinse.

Orice supărare îi trecuse. Privi plin de încîntare după Candida, pînă cînd ea se mistui printre copaci. Apoi tînărul se întoarse încetișor din nou în pădure, ca să viseze mai frumos decît oricînd.

CAPITOLUL AL TREILEA

În care se povesteşte cum Fabian n-a ştiut ce să mai spună. — Candida şi alte fecioare care nu trebuie să mănînce peşte. — Ceaiul literar al lui Mosch Terpin. Tînărul prinţ

FABIAN MERGEA repede, cu gîndul să-l ajungă pe prichindelul ciudat care pornise călare înaintea lui. Dar se înşelase fiindcă atunci cînd ieşi din pădure văzu în zare cum un alt călăreţ, înalt şi voinic, se alăturase piticului şi cum amîndoi intrau acum pe poarta oraşului Kerepes.

„Hm, îşi spuse Fabian, chiar dacă a sosit înaintea mea pocitania călare, totuşi am să ajung la vreme ca să văd spectacolul pe care are să-l provoace apariţia lui. Dacă e într-adevăr un student, atunci toată lumea o să-l îndrepte la «Calul înaripat» şi dacă şi acolo o să se oprească cu «prr, prr» şi o să-şi arunce întîi cizmele, azvîrlindu-se pe urmă după ele şi dacă o să se înfurie cînd au să înceapă băieţii să rîdă, apoi să te ţii, băiete, să vezi ce comedie o să fie!»

Cînd Fabian ajunse în oraş, se aştepta să întîlnească pe stradă, în drum spre „Calul înaripat", numai oameni rizînd. Totuşi nu era aşa. Toţi umblau ca de obicei, liniştiţi şi serioşi. Tot aşa de serioşi se plimbau în piaţa din faţa „Calului înaripat" cîţiva studenţi care se adunaseră acolo şi vorbeau între dînşii. Fabian era convins că prichindelul încă nu sosise, dar deodată, aruncînd o privire prin poarta hanului, în curte, văzu cum un slujitor ducea tocmai atunci la grajd calul binecunoscut al piticului. Fabian se repezi imediat la cel dintîi cunoscut pe care îl întîlni şi îl întrebă dacă n-a sosit la han un pici caraghios. Cel pe care îl întrebase Fabian nu ştia nimic şi nu ştiau nici ceilalţi, cărora tînărul le povesti acum întîmplarea cu prichindelul ce se dădea drept student. Toţi rîseră, dar îl asigurară că o asemenea arătare, aşa cum o descrisese el, nu se ivise pe acolo.

E drept, spuseră ei, că acum vreo zece minute au sosit doi călăreți foarte voinici și înalți, pe niște cai frumoși, și au tras la „Calul înaripat". Fabian întrebă:

— Unul dintre ei nu era pe calul pe care îl duc chiar acum la grajd?

— Da, da, i se răspunse. Cel care călărea pe calul ăsta era ceva mai mic de stat, dar foarte bine făcut, frumos la chip și cu un păr buclat, admirabil. Trebuie să fie și un foarte bun călăreț pentru că a sărit de pe cal cu o agilitate și cu o distincție de parcă era primul maestru de călărie al curții.

— Și nu și-a pierdut botforii și n-a căzut jos? întrebă Fabian.

— Doamne ferește! se împotriviră ceilalți. Ce tot vorbești? Un călăreț atît de bun ca dînsul!

Fabian era uluit. În clipa asta îl văzu pe Balthasar venind. Se repezi spre el și povesti cum prichindelul cu care s-au întîlnit în fața porților orașului și care a căzut de pe cal a sosit aici și cum toată lumea spune despre el că e bărbat frumos și călăreț minunat.

Balthasar răspunse liniștit și grav:

— Vezi, dragă Fabian, că nu toată lumea își bate joc ca tine de oamenii nenorociți și năpăstuiți de natură...

— Dar nu e vorba, îl întrerupse Fabian, de nici o batjocură, ci numai de faptul dacă poate fi numit bărbat frumos și elegant un omuleț de-o șchioapă, care seamănă cu o ridiche...

Balthasar confirmă și el spusele lui Fabian în ce privește statura și înfățișarea studentului pitic. Ceilalți afirmară încă o dată că străinul cel mic e un bărbat frumos și elegant, în timp ce Fabian și Balthasar susțineau morțiș că niciodată n-au văzut un omuleț mai pocit. Lucrurile rămaseră așa și toți se despărțiră foarte mirați.

Se făcuse noapte. Cei doi prieteni se îndreptară spre locuința lor. Balthasar spuse, aproape fără voia lui, că l-a întîlnit pe profesorul Mosch Terpin care l-a invitat la dînsul pentru seara următoare.

— Ce fericit muritor! exclamă Fabian, ce preafericit muritor! Acolo ai s-o vezi pe iubita ta, pe domnișoara Candida, și ai să stai de vorbă cu ea!

Balthasar, jignit din nou, se smulse de lîngă Fabian și voi să plece. Totuși, se răzgîndi, rămase locului și spuse, stăpînindu-și necazul:

— Se poate să ai dreptate, dragă Fabian, cînd mă iei drept un caraghios care s-a îndrăgostit prostește, poate chiar așa sînt. Dar prostia asta este o rană dureroasă și adîncă care mi-a cuprins sufletul și care, dacă e atinsă din greșeală, ar putea, din pricina durerii prea mari, să mă împingă la cine știe ce nebunii. De aceea, dacă ții într-adevăr la mine, nu-mi mai pomeni numele de Candida!

Fabian răspunse:

— Balthasar, prietene, iei iarăși lucrurile îngrozitor de tragic; dar, în starea în care ești, nici nu se poate altminteri. Totuși, ca să nu ne sfădim, îți făgăduiesc că numele de Candida nu va mai fi rostit de mine, pînă cînd tu însuți nu-mi vei da prilejul. Acuma îngăduie-mi să-ți mai spun numai un singur lucru, și anume, prevăd că dragostea ta are să-ți aducă tot felul de supărări. Candida este o fată foarte drăguță, însă nu se potrivește de loc cu firea ta melancolică și visătoare. Cînd ai s-o cunoști mai bine, firea ei simplă și veselă are să-ți pară lipsită de poezia pe care tu o cauți pretutindeni. Asta are să te pună pe gînduri și totul are să se sfîrșească cu zbucium mare, durere închipuită și deznădejde din belșug... Așa! Mîine seară sînt și eu, ca și tine, invitat la profesorul nostru, care are să ne distreze cu tot felul de experiențe amuzante. Și acuma, noapte bună, visătorule! Dormi, dacă poți dormi în ajunul unei zile atît de însemnate ca aceea de mîine!

Și cu acestea se despărți de prietenul lui care căzuse pe gînduri.

Fabian avea destule motive ca să prevadă lui Balthasar și Candidei o mulțime de momente nefericite și patetice; căci firea amîndurora părea într-adevăr să dea din belșug prilej pentru așa ceva.

Candida era, oricine trebuie să mărturisească asta, o fată foarte drăguță, cu ochi care te luminau pînă în adîncul sufletului și buze trandafirii, puțin cam groase. Am uitat dacă părul ei, frumos de altfel, și pe care știa să și-l orînduiască fantastic în tot felul de împletituri stranii, era mai mult blond sau mai mult negru, doar atîta îmi aduc bine aminte, că avea ciudata însușire de-a deveni tot mai

întunecat cu cît îl priveai mai mult. Fata era mlădioasă, înaltă, vioaie, mai ales cînd era în tovărăşie plăcută. Talia ei făcea să se treacă uşor cu vederea că mîna şi piciorul ar fi putut fi mai mici şi mai delicate. Candida citise *Wilhelm Meister* al lui Goethe, poeziile lui Schiller şi *Inelul fermecat* a lui Fouqué, dar uitase aproape tot ce citise. Cînta destul de binişor la pian şi se acompania cîteodată şi din gură. Dansa cele mai noi *françoise* şi gavote şi scria lista rufelor date la spălat cu o caligrafie fină şi citeaţă. Dacă ar fi fost ceva de criticat la fata asta ar fi fost poate faptul că vorbea cam gros, că se strîngea prea tare în corset, că se bucura prea mult de-o pălărie nouă şi că mînca la ceai prea multe prăjituri. Desigur, unii poeţi exaltaţi ar mai fi găsit la ea şi alte lucruri care să nu le placă, dar şi poeţii aceştia au prea multe pretenţii. Mai întîi, ei vor ca la fiecare vorbă pe care o spun, domnişoara să cadă imediat într-un extaz somnambulic, să suspine adînc, să-şi dea ochii peste cap, la nevoie chiar să leşine puţintel sau chiar să orbească cîteva clipe, ca dovadă a celei mai înalte trepte a celei mai feminine feminităţi[1]. Pe urmă, zisa domnişoară trebuie să cînte versurile poetului pe melodia care a ţîşnit (ei, domnişoarei) din inimă, însă să se îmbolnăvească imediat din pricina asta; pe urmă să facă ea însăşi versuri, dar să se ruşineze foarte cînd se află că scrie poezii, deşi versurile, scrise cu litere delicate, pe hîrtie fină şi parfumată, le-a dat cu mîna ei poetului care şi el, la rîndul lui, se îmbolnăveşte de plăcere, lucru cu neputinţă să i-l iei în nume de rău. Există asceţi poetici care merg şi mai departe şi găsesc că e împotriva gingăşiei feminine ca o fată să rîdă, să mănînce, să bea şi să se îmbrace elegant, după cum cere moda. Aceştia aproape că seamănă cu sfîntul Ieronim, care interzicea fecioarelor să poarte cercei şi să mănînce peşte. Ele trebuiesc — aşa porunceşte sfîntul — să mănînce numai puţină iarbă fiartă, să fie mereu flămînde, dar fără să simtă foamea, să se îmbrace cu haine grosolane şi rău cusute, care să le ascundă talia, şi mai cu seamă să-şi aleagă de tovarăşă o persoană serioasă, palidă, tristă şi puţintel murdară!...

[1] Aluzie satirică la Liane, preagingaşa eroină din romanul *Titan* al scriitorului german *Jean Paul*. Liane obişnuia să orbească trecător ori de cîte ori avea o emoţie puternică.

Candida era o fire cu totul simplă și veselă. De aceea, nimic nu-i plăcea mai mult decît o conversație care se mișca pe aripile ușoare ale unui umor sănătos. Rîdea de tot ce era cu haz. Nu suspina decît cînd ploaia îi strica plimbarea pe care avusese de gînd s-o facă sau cînd șalul cel nou, cu toată grija ei, se păta. Dar cînd se ivea prilejul, dovedea că are o simțire profundă care nu degenera niciodată în sensibilitate exagerată. De aceea, și mie, și ție, iubite cititor, nouă, care nu sîntem niște exaltați, fata asta ne-ar fi plăcut foarte mult. Cu Balthasar însă, foarte ușor se putea întîmpla altfel! Dar în curînd are să se vadă întrucît profeția prozaicului Fabian fusese îndreptățită sau nu!...

Că Balthasar n-a putut dormi toată noaptea, cuprins de-o dulce neliniște: ce putea fi mai firesc decît asta!? Cu sufletul plin de imaginea iubitei, el se așeză la masă și scrise un număr oarecare de versuri agreabile și sonore care zugrăveau starea lui într-o mistică poveste despre iubirea privighetorii pentru trandafirul roșu. Voia să aducă poemul la ceaiul literar al lui Mosch Terpin și să lovească deodată cu el în inima neînarmată a Candidei, cum și unde va putea mai bine.

Fabian zîmbi ușor cînd, potrivit înțelegerii, veni la ora hotărîtă să-l ia pe Balthasar și îl găsi pe acesta îmbrăcat elegant, așa cum nu-l văzuse niciodată. Avea un guler din cea mai fină dantelă de Bruxelles; haina lui, scurtă, cu mîneci despicate, era de catifea. Purta botine franceze cu tocuri înalte și ascuțite și canafuri de argint, o pălărie englezească din cel mai fin castor și mănuși daneze. În felul acesta, el era îmbrăcat nemțește din cap pînă în picioare și costumul îi stătea nespus de bine, mai ales că își încrețise frumos părul și își pieptănase bărbuța.

Lui Balthasar îi bătea inima de bucurie cînd, acasă la Mosch Terpin, Candida îi ieși înainte, îmbrăcată ca fetele germane de pe vremuri, prietenoasă, arătîndu-se drăgălașă atît în priviri cît și în vorbe și în toată ființa ei, așa cum era ea întotdeauna.

— Scumpă domnișoară! suspină Balthasar din adîncul inimii cînd Candida, chiar Candida cu mîna ei, îi oferi o ceașcă de ceai.

Fata îl privi cu ochii ei luminoși și spuse:

— Aveți aici rom și *maraschino*[1], biscuiți și *Pumpernickel*[2], dragă domnule Balthasar, luați tot ce vă place!

În loc însă să se uite la rom și la *maraschino*, la biscuiți și la *Pumpernickel* și să ia din ele, Balthasar, în extaz, nu-și putea smulge privirile de la Candida și căuta cuvintele care să exprime ceea ce simțea în clipa aceea. Chiar atunci însă, profesorul de estetică, un om înalt și vînjos, îl apucă zdravăn de spate, îl învîrti în loc — așa încît Balthasar vărsă pe jos mai mult ceai decît se cuvine — și spuse cu glas tunător:

— Tinere Lucas Cranach, nu bea apa asta păcătoasă, ai să-ți strici complet stomacul german... Uite, în odaia de-alături, Mosch al nostru a pregătit o baterie cu sticle de vin nobil de viță renană. Haide să le punem la bătaie!

Și îl tîrî după el pe Balthasar care se simțea foarte nenorocit.

Dar tocmai atunci Mosch Terpin ieși din odaia de alături, ducînd de mînă un omuleț mititel și ciudat și spunînd:

— Doamnelor și domnilor, vă prezint pe un tînăr foarte înzestrat și plin de calități rare, căruia nu-i va fi greu, sper, să vă cîștige simpatia. E domnul Cinabru, care a sosit abia ieri la universitatea noastră, unde vrea să studieze dreptul.

Fabian și Balthasar recunoscură de la prima vedere pe prichindelul pe care îl întîlniseră în fața porții orașului și care căzuse de pe cal.

Fabian spuse încet lui Balthasar:

— Ce zici? Să-l provoc pe pitic la un duel cu fluierul sau cu sula cizmărească? Pentru că de alte arme nu mă pot servi contra unui adversar atît de primejdios.

— Să-ți fie rușine, răspunse Balthasar, că-ți bați joc de un om pipernicit dar care, după cum ai auzit, are calități rare și în modul acesta înlocuiește prin valoare spirituală calitățile fizice refuzate de natură.

Și îndreptîndu-se spre prichindel, Balthasar spuse:

— Domnule Cinabru, căderea dumneavoastră de ieri, de pe cal, sper că n-a avut urmări neplăcute!

Cinabru se înălță în vîrful picioarelor, proptindu-se într-un bastonaș pe care-l purta în mînă, așa încît acuma ajungea cu fruntea aproape pînă la șoldul lui Balthasar, își

[1] Lichior de cireșe (ital.).
[2] Pîine neagră de Westfalia.

dădu capul pe spate, se uită în sus foarte furios și spuse cu o voce de bas, sforăitoare:

— Nu știu la ce vă referiți. Despre ce vorbiți, domnule?... Cădere de pe cal?... Eu am căzut de pe cal?... Nu știți, probabil, că eu sînt cel mai bun călăreț care există, că eu nu cad niciodată de pe cal, că am făcut campania ca voluntar la chiurasieri și am dat lecții de călărie în manej ofițerilor și soldaților! Hm... hm... auzi colo! Căzut de pe cal!... Eu să cad de pe cal!

Și voi să se întoarcă repede, dar bastonul pe care se proptise alunecă și prichindelul se rostogoli jos la picioarele lui Balthasar. Acesta se aplecă să-l ridice și îi atinse fără să vrea creștetul capului. Mititelul scoase un țipăt strident care răsună în toată sala și făcu pe musafiri să sară speriați de la locurile lor. Toți veniră în jurul lui Balthasar și îl întrebară pentru ce a țipat așa de groaznic. Profesorul Mosch Terpin spuse:

— Să nu te superi, dragă domnule Balthasar, dar a fost o glumă cam ciudată. Ai vrut, se vede, să ne faci să credem că a călcat cineva o pisică pe coadă.

— Cîț! Cîț! strigă o cucoană nervoasă și leșină imediat de spaimă.

Strigînd și ei „cîț! cîț!" cîțiva domni bătrîni, care sufereau de aceeași idiosincrasie, se repeziră pe ușă afară.

Candida, care turnase toată sticluța ei cu colonie peste doamna nervoasă, îi șopti lui Balthasar:

— Ce nenorociri stîrnești cu mieunatul dumitale îngrozitor, dragă domnule Balthasar!

Tînărul nu mai pricepea nimic. Roș la față de necaz și de rușine, el nu putu să scoată o vorbă pentru a spune că nu el, ci domnul Cinabru a mieunat atît de groaznic.

Profesorul Mosch Terpin observă încurcătura lui. Se apropie de el prietenos și îi zise:

— Lasă, lasă, domnule Balthasar, liniștește-te! Am văzut eu. Te-ai așezat pe jos și, țopăind în patru labe, ai imitat de minune pe un motan supărat că l-a călcat cineva pe coadă. Îmi plac și mie asemenea amuzamente din domeniul istoriei naturale, dar de! la un ceai literar...

— Dar, domnule profesor, izbucni Balthasar, n-am fost eu...

— Bine, bine, îl întrerupse profesorul.

Candida se apropie de ei.

— Hai, consolează-l pe Balthasar, îi spuse profesorul, căci e necăjit rău de cele ce s-au întîmplat...

Fetei îi era milă de bietul Balthasar care stătea foarte încurcat, cu ochii plecați, în fața ei. Îi întinse mîna și șopti zîmbind:

— Ce oameni caraghioși și aceștia care se tem într-atîta de pisici!

Balthasar sărută mîna fetei care îl privea cu ochii ei senini și vioi. Se simți deodată în al nouălea cer de bucurie și nu se mai gîndi la Cinabru și la mieunat.

Agitația încetase și toată lumea era iar liniștită. Doamna nervoasă sta la masă și mînca zdravăn biscuiți pe care îi înmuia în rom, spunînd că în felul acesta sufletul îngrozit de forțele potrivnice se înviorează și că după spaima cumplită urmează nădejdea fierbinte...

Și cei doi domni bătrîni, cărora, afară, le trecuse printre picioare un motan adevărat, se întoarseră liniștiți în odaie și se duseră, ca mulți alții dintre invitați, la masa de joc.

Balthasar, Fabian, profesorul de estetică și alți cîțiva tineri, se așezară lîngă doamne. Domnul Cinabru luase un scăunel și, cu ajutorul acestuia, se urcase pe sofa, unde acuma sta între două doamne și arunca în jurul lui priviri scînteietoare și mîndre.

Balthasar socotea că a sosit clipa potrivită să citească poemul lui cu iubirea privighetorii pentru trandafirul roșu. Așadar, spuse, cu timiditatea obișnuită la tinerii poeți, că, dacă nu s-ar teme că va stîrni supărare și plictiseală și dacă ar putea nădăjdui oarecare îndulgență din partea stimaților auditori, ar îndrăzni să citească o poezie, cea mai recentă producție a muzei sale.

Cum doamnele sfîrșiseră încă demult de discutat noutățile tîrgului, cum fetele vorbiseră destul despre ultimul bal la primărie și se puseseră chiar de acord în ce privește ultima modă a pălăriilor și cum domnii nu mai puteau aștepta nici o mîncare și nici o băutură decît peste vreo două ceasuri, Balthasar fu invitat de toată lumea să nu mai întîrzie și să le facă această mare plăcere.

Tînărul scoase manuscrisul și citi.

În acest timp, propria-i operă, care într-adevăr era compusă cu reală simțire poetică, îl entuziasmă tot mai

mult. Lectura lui, tot mai expresivă, trăda focul lăuntric al îndrăgostitului. Și pe cînd citea, suspine ușoare din partea femeilor și exclamații ale bărbaților: „minunat! splendid! delicios!" îl convinseră că poezia lui îi captivase pe toți...

Sfîrși de citit. Toți exclamară:

— Ce poezie!... Ce cugetare!... Ce fantezie!... Ce versuri frumoase!... Ce muzicalitate!... Mulțumesc... mulțumesc, domnule Cinabru, pentru marea plăcere pe care mi-ați făcut-o...

— Cum? Ce? strigă Balthasar.

Dar nimeni nu-l luă în seamă. Toți se înghesuiau în jurul lui Cinabru care stătea pe sofa, umflîndu-se în pene ca un curcănaș și mîrîia cu vocea lui uricioasă:

— O, vă rog, vă rog... nu e mare lucru... e o bagatelă pe care am scris-o la repezeală, noaptea trecută...

Profesorul de estetică spuse:

— Splendid... minunat... Domnule Cinabru... prietene! Afară de mine, ești cel mai mare poet din lume... Vino să te îmbrățișez, suflet minunat!

Și luă de pe sofa pe prichindel, îl ridică în sus, îl strînse la piept și îl sărută.

Cinabru se purtă însă foarte urît. Izbi cu piciorușele în burta proeminentă a profesorului și orăcăi:

— Lasă-mă în pace! Lasă-mă în pace! Mă doare... mă doare... Am să-ți scot ochii! Am să-ți rup nasul cu dinții!

— Nu, zise profesorul așezîndu-l pe sofa, nu, dragă prietene, nu trebuie să exagerezi cu modestia!

Mosch Terpin, care se sculase de la masa de joc, veni și el și strînse mîna lui Cinabru, spunîndu-i, foarte grav:

— Minunat, tinere! Toate laudele pe care le-am auzit cu privire la talentul dumitale au fost mai prejos de ceea ce aflu acum...

Profesorul de estetică, entuziasmat, propuse

— Care dintre domnișoare vrea să răsplătească cu o sărutare pe domnul Cinabru pentru poezia dumisale ce exprimă cu atîta înflăcărare sentimentul iubirii?

Candida se ridică și, roșie la față, se apropie de prichindel, îngenunche și îi sărută gura scîrboasă, cu buzele vinete.

— Da, strigă atunci Balthasar ca înnebunit deodată, da, Cinabru! Tu ai scris poezia cu privighetoarea și trandafirul roșu și tu meriți răsplata pe care ai primit-o!...

Şi luindu-l pe Fabian, îl duse în odaia de-alături unde îi spuse:

— Fă-mi plăcerea şi uită-te bine la mine şi răspunde-mi pe urmă drept şi cinstit dacă eu sînt sau nu studentul Balthasar, dacă tu eşti într-adevăr Fabian, dacă sîntem în casa lui Mosch Terpin, dacă visăm... dacă sîntem nebuni... strînge-mă de nas sau scutură-mă ca să mă trezesc din visul ăsta urît...

— Cum poţi să te porţi ca un nebun, răspunse Fabian, numai din gelozie, fiindcă tînăra Candida l-a sărutat pe Cinabru! Trebuie să recunoşti şi tu că poezia pe care a citit-o prichindelul era într-adevăr foarte bună...

— Dar cum se poate să spui asta, Fabian?! strigă Balthasar, cu expresia celei mai adînci uimiri.

— Da, da, urmă Fabian, poezia lui Cinabru era excelentă şi a meritat să fie sărutat de Candida... Omuleţul ăsta are într-însul calităţi mai preţioase decît o figură frumoasă. Dar chiar în ce priveşte figura lui: nu mi se mai pare acum atît de respingătoare ca la început. Cînd îşi citea poezia, inspiraţia lăuntrică îi înfrumuseţa faţa, aşa încît uneori îmi părea că e un băiat bine făcut şi drăguţ, deşi abia ajungea cu capul pînă la marginea mesei. Lasă încolo gelozia ta zadarnică şi, ca poet, împrieteneşte-te cu un poet!

— Cum? strigă Balthasar furios, cum? Să mă mai şi împrietenesc cu pocitania asta pe care aş vrea s-o strîng de gît?

— Asta înseamnă să nu mai asculţi de loc de raţiune, răspunse Fabian. Şi acuma hai să ne întoarcem în sală. Trebuie să se fi întîmplat ceva nou fiindcă aud aplauze.

Balthasar îşi urmă maşinal prietenul.

Cînd intrară, văzură pe profesorul Mosch Terpin singur în mijlocul sălii, ţinînd încă în mînă instrumentele cu care tocmai făcuse cine ştie ce experienţă de fizică şi avînd pe faţă o expresie de mare uimire. Toată lumea era adunată împrejurul lui Cinabru care, proptit în baston, stătea înălţat în vîrful picioarelor şi, foarte mîndru, primea aplauzele ce se revărsau din toate părţile asupra lui.

Apoi, toţi se întoarseră iar către profesor, care făcea acuma o nouă experienţă interesantă. Abia sfîrşi şi toţi se împeziră din nou împrejurul lui Cinabru strigînd:

— Minunat!... Splendid, domnule Cinabru!

Atunci, sări și Mosch Terpin și veni spre prichindel strigînd de zece ori mai tare decît ceilalți:

— Minunat! Splendid, domnule Cinabru!

Printre musafiri se afla și tînărul prinț Gregor care își făcea studiile la universitate. Prințul era un bărbat foarte frumos. Gesturile lui erau atît de nobile și de degajate, încît se vedea imediat la el originea înaltă și obișnuința de a trăi în lumea mare.

Prințul Gregor nu se mai dezlipea de lîngă Cinabru, și îi aducea acestuia nemăsurate laude, numindu-l poet minunat și fizician remarcabil.

Grupul pe care îl alcătuiau aceștia doi împreună, stînd alături, era ciudat. Lîngă înaltul și bine făcutul Gregor, omulețul pipernicit, care cu nasul în sus abia se putea ține pe picioruşele lui subțiri, forma un contrast cumplit. Privirile tuturor femeilor erau îndreptate într-acolo, însă nu spre prinț ci spre Cinabru care se ridica în vîrful picioarelor, dar cădea mereu pe călcîie, și, astfel, se legăna întruna în sus și în jos ca un diavol cartezian[1].

Profesorul Mosch Terpin veni spre Balthasar și îi spuse:

— Ce spui de dragul meu Cinabru? Are foarte multe calități, și acuma, cînd mă uit mai bine la dînsul, înțeleg cum stau lucrurile cu el. Preotul care l-a crescut și mi l-a recomandat se exprimă foarte misterios în privința originii lui. Ia uite ce maniere distinse are și ce degajat se poartă! Cu siguranță că e de sînge princiar, poate chiar un fiu de rege!

În clipa aceea, se anunță că masa e servită. Cinabru se îndreptă bălăbănindu-se spre Candida, o luă neîndemînatic de mînă și o conduse în sufragerie.

În culmea furiei, Balthasar se repezi pe ușă și prin întuneric, ploaie și furtună, plecă acasă.

---

[1] Jucărie asemănătoare cu un hopa-mitică.

CAPITOLUL AL PATRULEA

În care se povestește cum violonistul italian Sbiocca l-a amenințat pe domnul Cinabru că îl aruncă în contrabas și cum referendarul Pulcher n-a putut căpăta postul de la Ministerul Afacerilor Străine. — Despre vameși și miracole prohibite. — Balthasar e vrăjit cu un mîner de baston

BALTHASAR STĂTEA în pădure pe o stîncă acoperită cu mușchi și se uita gînditor în prăpastia în care un pîriu se rostogolea spumegînd printre bolovani și tufe de mărăcini. Nouri groși treceau și se scufundau după munți; foșnetul copacilor și al apelor răsuna ca un scîncet înăbușit și păsări de pradă croncăneau, ridicîndu-se din desișuri și zburînd o dată cu nourii.

Studentului i se părea că aude în minunatele voci ale codrului tînguirea naturii, i se părea că el însuși se va mistui în această tînguire și că ființa lui întreagă era numai un sentiment de durere adîncă și fără leac. Inima îi era copleșită de melancolie și în timp ce lacrimile îi șiroiau, duhurile pîriului se uitau parcă în sus spre dînsul și întindeau din valuri brațe albe ca să-l tragă în prăpastia rece.

Deodată se auzi din depărtare un sunet de corn limpede și vesel care îi pătrunse mîngîietor în suflet, trezind într-însul dorul și speranța. Se uită împrejur și, pe cînd cornul suna mereu, umbra pădurii nu i se mai păru atît de tristă, iar vuietul vîntului și foșnetul frunzelor nu-i mai sunară atît de jalnice.

— Nu! strigă el sărind de pe stîncă și privind cu ochi scînteietori în jurul lui, nu! n-a pierit încă orice speranță! Văd că în viața mea a pătruns un mister sumbru, o vrajă rea care vrea să mă doboare, dar am să sfărîm această vrajă, chiar dacă aș ști că am să pier și eu! Atunci cînd,

tirit și copleșit de sentimentul care îmi zbuciuma pieptul, am mărturisit Candidei că o iubesc, nu mi-am citit oare fericirea în privirile ei, nu mi-am simțit oare fericirea în strîngerea ei de mînă? Însă, îndată ce apare pipernicitul acela, toată dragostea Candidei se revarsă asupra lui. Ochii ei numai la stîrpitura aceea se uită și suspine de dor îi umflă pieptul cînd prostănacul acela se apropie de dînsa sau îi ia mîna. E ceva misterios în el și, dacă aș crede în basme prostești, aș spune că tînărul acesta e vrăjit și are puterea de-a fermeca oamenii. Nu e oare lucru nebunesc că toți rid și își bat joc de omulețul bicisnic și pocit și pe urmă, cînd se ivește în mijlocul lor, îl laudă cu toții spunînd că e studentul cel mai deștept, cel mai învățat și cel mai frumos? Dar ce să mai vorbesc? Chiar și mie mi se întîmplă cîteodată aproape la fel și mi se pare și mie că Cinabru e deștept și drăguț!... Numai în prezența Candidei, vraja nu mai are nici o putere asupra mea și Cinabru rămîne o stîrpitură neroadă și scîrboasă... Și totuși!... mă împotrivesc puterii dușmănoase și în adîncul sufletului presimt că o întîmplare neașteptată are să-mi pună la-ndemînă arma cu care am să-l dobor!

Balthasar porni înapoi pe drumul spre Kerepes. Cum mergea pe o cărare, zări pe șosea o trăsură plină cu bagaje din care cineva îi făcea semn cu batista. Se apropie și văzu că era domnul Vincenzo Sbiocca, violonist virtuos, renumit în toată lumea; tînărul, care luase cu el doi ani lecții de vioară, îl prețuia foarte mult pentru felul lui de-a cînta. Sbiocca spuse, sărind din trăsură:

— Îmi pare bine, dragă domnule Balthasar, îmi pare bine, dragul meu prieten și elev, că te întîlnesc ca să-mi iau rămas bun de la dumneata!

— Cum? întrebă Balthasar, cum, domnule Sbiocca, doar nu vei fi vrînd să pleci din Kerepes, unde toată lumea te stimează și te admiră?

— Da, răspunse Sbiocca roșu la față de mînie, da, domnule Balthasar, plec dintr-un loc în care toți oamenii sînt smintiți și care seamănă cu un ospiciu de nebuni. N-ai fost aseară la concertul meu, fiindcă te aflai la țară; dacă ai fi venit acolo, mi-ai fi putut da ajutor împotriva turbaților acelora care m-au răpus!

— Dar ce s-a întîmplat, pentru Dumnezeu, ce s-a întîmplat? strigă Balthasar.

Sbiocca urmă:

— Cîntam cel mai greu concert al lui Viotti. E mîndria și bucuria mea cea mai mare. M-ai auzit cum îl cînt și ți-a plăcut întotdeauna. Ieri eram într-o dispoziție minunată... cu sufletul senin... *spirito allato*, adică. Nici un violonist pe lume, nici chiar Viotti însuși, n-ar fi cîntat ca mine. Cînd am sfîrșit, aplauzele au izbucnit cu furie... *furore* adică, așa cum mă așteptam. Cu vioara la subsuoară fac cîțiva pași înainte ca să mă înclin și să mulțumesc... Și, cînd colo, ce văd și ce aud? Toată lumea, fără să-mi dea nici o atenție, se îngrămădește într-un colț al sălii și strigă: „*Bravo... bravissimo*, divinule Cinabru!... Ce cîntec!... Ce ținută! ce expresie! ce tehnică!" Mă reped într-acolo, răzbat printre spectatori și ce văd? Un individ pipernicit, înalt de trei palme, care fornăia cu glas respingător: „Vă rog, vă rog, am cîntat cum am putut, dar bineînțeles sînt cel mai mare violonist din Europa și din toate celelalte continente!" „Mii de draci, strig atunci, cine a cîntat, eu ori viermele ăsta?" Și vreau să mă reped la el și să-l înșfac cu toată digitația. Lumea însă se năpustește asupra mea și începe să vorbească tot felul de prostii, că sînt invidios, gelos, răutăcios și altele la fel. Și deodată unul strigă: „Și ce compoziție! și toți strigă după el. „Și ce compoziție! divinule Cinabru!" compozitor sublim!" Atunci încep să zbier și mai tare: „Ce! Sînteți nebuni?" Concertul era de Viotti și eu l-am cîntat, eu, eu, celebrul Vincenzo Sbiocca!" Și atunci mă iau cu toții pe sus, spun că asta-i nebunie italienească — *rabbia*, o întîmplare ciudată — și mă duc cu forța într-o încăpere alăturată și mă tratează ca pe un bolnav, ca pe un nebun. Nu trece mult și dă buzna înăuntru *signora* Bragazzi care cade jos leșinată. Pățise și ea ca și mine. Imediat după ce și-a terminat aria, toată sala a răsunat de: „*Brava... bravissima...* Cinabru!" și toți strigau că nu mai există altă cîntăreață cum e Cinabru!" Și acesta fornăie iar blestematele lui cuvinte! „Vă rog! vă rog!"... Acuma, *signora* Bragazzi e bolnavă grav și nu mai are mult pînă să moară. Cît despre mine, fug de-aici ca să scap de oamenii ăștia nebuni! Rămîi cu bine, dragă domnule Balthasar! Dacă îl vezi pe *signorino* Cinabru, spune-i, te rog, să nu care cumva să-l prind pe

la vreun concert la care am să fiu și eu. Dacă-l văd, îl iau de picioarele lui de gindac și îl vîr în contrabas, să stea acolo toată viața și să dea concerte și să cînte arii cît i-o plăcea. Rămîi cu bine, dragă Balthasar, și nu da uitării vioara!

Și domnul Vincenzo Sbiocca îmbrățișă pe Balthasar, ce încremenise de mirare, apoi se urcă în trăsura care porni repede.

„N-am avut eu dreptate, își spuse Balthasar, cînd m-am gîndit că Cinabru ăsta e vrăjit și farmecă lumea?"

În clipa asta, un tînăr trecu în goană, palid, cu deznădejdea pe față. Lui Balthasar îi stîrni milă. I se păru că recunoaște în tînărul acela pe unul dintre prietenii lui și se repezi după dînsul în pădure.

După ce făcu așa vreo douăzeci, treizeci de pași, văzu că e referendarul Pulcher care se oprise sub un copac gros și, cu privirile spre cer, spunea:

— Nu! Nu mai pot răbda rușinea asta! Toată speranța vieții mele a pierit! Orice nădejde s-a dus! Rămîi cu bine viață... lume... speranță... iubito.

Și deznădăjduitul Pulcher scoase un pistol din buzunar și îl duse la tîmplă.

Balthasar se repezi ca fulgerul la dînsul, îi smulse pistolul din mîini și îl aruncă, zicînd:

— Pulcher! Pentru Dumnezeu! Ce-i cu tine? Ce vrei să faci?

Tînărul nu-și putu veni în fire decît abia după cîteva minute. Căzuse aproape leșinat pe iarbă. Balthasar se așeză lîngă el, spunîndu-i cuvinte de îmbărbătare, fără să știe cauza deznădejdii lui.

După ce îl întrebă de o sută de ori ce lucru atît de groaznic i s-a întîmplat încît l-a făcut să se gîndească la sinucidere, Pulcher suspină adînc și, în sfîrșit, vorbi:

— Tu cunoști, dragă Balthasar, situația mea și știi cît sînt de strîmtorat. Știi, de asemenea, că îmi pusesem toate speranțele în postul de împiegat care e vacant la Ministerul Afacerilor Străine și știi cu cîtă rîvnă și cu cîtă sîrguință m-am pregătit ca să-l pot căpăta. Lucrarea scrisă am făcut-o și am aflat cu mare bucurie că ministrul a fost foarte mulțumit de ea. Plin de încredere, m-am prezentat azi-dimineață la examenul oral. În sala de examen am găsit pe un individ mititel și diform, numit Cinabru, pe care desigur că îl cunoști.

Consilierul de legație care trebuia să mă examineze m-a primit cu prietenie și mi-a spus că pentru postul pe care voiam să-l ocup s-a prezentat și domnul Cinabru, așa că ne va examina *pe amîndoi*. Consilierul m-a luat apoi la o parte și mi-a spus la ureche: „Concurentul dumitale nu e de loc primejdios. Lucrarea scrisă pe care a făcut-o e foarte slabă". Examenul a început. Am răspuns la toate întrebările. Cinabru nu știa nimic, absolut nimic. În loc să răspundă, nu făcea decît să fornăie și să orăcăiască lucruri ininteligibile. Dădea mereu din picioare, așa încît a căzut de vreo cîteva ori de pe scaunul înalt pe care stătea și a trebuit să-l ridic. Inima îmi tremura de mulțumire. Privirile prietenoase pe care consilierul le arunca prichindelului le consideram drept o amară ironie. Examenul s-a terminat. Și acuma, închipuie-ți spaima mea, parcă un trăsnet m-ar fi lovit, cînd l-am văzut pe consilier luîndu-l în brațe pe Cinabru și spunîndu-i: „Minunat!... Ce cunoștințe vaste!... Ce inteligență!... Ce pătrundere!" Pe urmă, către mine: „M-ai decepționat, cu totul, domnule Pulcher!... N-ai știut absolut nimic! Și te rog să nu te superi, dar felul în care ți-ai făcut curaj pentru examen e împotriva oricărei bune-cuviințe, e lipsit de decență... Nici nu puteai să stai pe scaun, cădeai mereu și domnul Cinabru a trebuit să te ridice. Diplomații trebuie să fie cumpătați și chibzuiți. Bună ziua!" Mie tot nu-mi venea să cred. Mi se părea totul o fantasmagorie. M-am dus la ministru. Nu m-a primit și mi-a trimis vorbă că nu înțelege cum de mai am îndrăzneala să-l mai plictisesc cu vizita mea, după felul cum m-am purtat la examen... A aflat totul! Postul pe care voiam să-l ocup a fost dat domnului Cinabru! Și așa, o forță infernală mi-a răpit orice speranță și de aceea acuma vreau să-mi pun capăt vieții. Lasă-mă, Balthasar.

— Nu te las de loc! spuse Balthasar. Ascultă întîi ce am să-ți spun.

Și-i povesti lui Pulcher tot ce știa despre Cinabru de la prima apariție a acestuia la poarta orașului Kerepes și cele ce i se întîmplaseră lui acasă la Mosch Terpin și ceea ce chiar adineauri îi istorisise Sbiocca.

— E sigur, deci, continuă el, că în tot ce face stîrpitura asta e ceva misterios, dar crede-mă, prietene Pulcher, dacă e în joc vreo vrajă diabolică, trebuie să ne împotrivim cu dîrzenie. Izbînda e sigură, cu condiția să avem curaj.

De aceea, nu te descuraja și nu lua hotărîri pripite. Să ne unim și să pornim la luptă împotriva prichindelului vrăjit.

— Vrăjit! strigă Pulcher, vrăjit, da! e vrăjit fără nici o îndoială! Totuși, dragă Balthasar, ce-i asta? Visăm sau ce? Vrăjitorie... farmece... mai există azi așa ceva? N-a introdus oare pe vremuri prințul Paphnutius cel Mare ideile iluminismului și n-a alungat din țară tot ce e monstruos și incomprehensibil? Cum se poate ca acestea să fi pătruns iarăși prin contrabandă? Trebuie numaidecît să anunțăm poliția și direcția vămilor. Dar nu, nu, nu se poate! De vină în nenorocirea noastră e numai nebunia oamenilor și, cum foarte tare mă tem, o colosală mituire... Blestematul acesta de Cinabru trebuie să fie grozav de bogat! Deunăzi sta în fața monetăriei și lumea îl arăta cu degetul și spunea: „Ia uitați-vă la ăsta! Toți banii care se fabrică aici sînt ai lui!“

— Nu cred! spuse Balthasar. Nu cred, prietene referendar. Nu cu banii constrînge el duhurile rele; altceva e la mijloc! E drept că prințul Paphnutius a introdus ideile iluminismului, spre binele și folosul poporului lui și al urmașilor lui, însă au mai rămas încă multe lucruri miraculoase și incomprehensibile. Eu cred că s-au mai păstrat, așa, pentru casă, cîteva miracole drăgălașe. De exemplu, și acuma tot mai răsar din niște păcătoase de semințe copaci frumoși, și fructe, și cereale de tot felul, cu care ne îndopăm trupul. Se mai permite și acuma florilor și insectelor să poarte pe petale și pe aripi culori strălucitoare și chiar tot felul de semne și de scrisuri ciudate despre care nimeni nu știe dacă sînt în ulei, în guașă sau în acuarelă și nici un profesor de caligrafie nu poate citi acele semne, iar de copiat nici vorbă! Oho! Pulcher, chiar în mine însumi simt cîteodată atîtea ciudățenii! Îmi pun atunci pipa deoparte și încep să mă plimb prin odaie și o voce stranie îmi șoptește că eu însumi sînt un miracol. Vrăjitorul Microcosmus mă are în puterea lui și mă împinge spre tot felul de nebunii! Atunci însă, Pulcher, ies din casă și alerg în mijlocul naturii și pricep tot ce-mi spun florile, și apele, și o atmosferă dumnezeiască mă învăluie!...

— Vorbești ca în friguri, spuse Pulcher.

Dar Balthasar, fără să-l ia în seamă, își întinse brațele spre orizont, cuprins parcă de un dor adînc.

— Ascultă și acuma, spuse el, ascultă, Pulcher, ce muzică divină răsună prin pădure în foșnetul vîntului de seară! Auzi tu cum piraiele cîntă tot mai tare? Cum frunzele și florile cîntă și ele?

Pulcher trase cu urechea ca să audă muzica de care vorbea Balthasar.

— Într-adevăr, spuse el, se aude o muzică prin pădure, cea mai fermecătoare și mai minunată pe care am auzit-o pînă acum vreodată și care îmi pătrunde pînă în adîncul sufletului. Totuși, nu e vîntul, nici frunzele nu sînt și nici florile care cîntă așa, ci mai degrabă am impresia că cineva atinge clopotele grave ale unei armonice.

Pulcher avea dreptate. Într-adevăr, acordurile tot mai pline, tot mai tari și care răsunau tot mai aproape, se asemănau cu sunetele unei armonice, a cărei mărime și putere trebuie însă să fi fost nemaipomenite. În curînd, în fața celor doi prieteni care porniseră acuma mai departe apăru un spectacol atît de minunat, încît de mirare se opriră înmărmuriți. La mică depărtare de dînșii trecea încet într-o trăsură, un om îmbrăcat aproape chinezește, doar că pe cap purta o beretă largă împodobită cu pene mari. Trăsura părea o scoică deschisă, de cristal scînteietor; cele două roți înalte ale trăsurii păreau și ele lucrate din același material. Cînd se învîrteau, răsunau sunetele acelea de armonică pe care cei doi prieteni le auziseră de departe. Doi inorogi albi cu hamuri aurite trăgeau trăsura pe capra căreia, în loc de vizitiu, ședea un fazan argintiu ținînd în cioc hățurile aurii. La spatele trăsurii sta un cărăbuș mare, auriu, care, fluturînd din aripi, părea că face vînt omului ciudat din scoică. Cînd trecu prin fața celor doi prieteni, el îi salută dînd din cap. În clipa aceea, din mînerul strălucitor al bastonului ce-l purta în mînă, o rază îl nimeri pe Balthasar, care simți deodată un junghi arzător în piept și se cutremură, scoțînd un țipăt înăbușit.

Omul din trăsură îl privi și îi făcu un semn prietenos. Cînd ciudatul echipaj dispăru printre copaci și în timp ce ecoul dulce al sunetelor de armonică încă mai răsuna,

Balthasar, în culmea extazului și a bucuriei, își îmbrățișă prietenul și rosti:

— Pulcher, sîntem salvați! Acesta e omul care va sfărîma vraja blestemată a lui Cinabru!

— Nu știu, spuse Pulcher, nu știu ce e cu mine în clipa asta, dacă visez sau dacă sînt treaz, dar de un lucru sînt sigur: că un sentiment de bucurie mă pătrunde și că speranța și liniștea se întorc iarăși în sufletul meu.

CAPITOLUL AL CINCILEA

Cum prințul Barsanuph dejunînd cu ciocîrlii de Leipzig și rachiu de Danzig, s-a pătat cu unt pe pantalonii de cașmir și a înălțat pe secretarul intim Cinabru la rangul de consilier special intim. — Cărțile cu imagini ale doctorului Prosper Alpanus[1]. — Cum un portar a mușcat de deget pe studentul Fabian, cum acesta a purtat o haină cu coadă și de aceea lumea a rîs de el. — Fuga lui Balthasar

MINISTRUL AFACERILOR STRĂINE, la care domnul Cinabru fusese numit secretar intim, era un urmaș al baronului Prätextatus von Mondschein, cel ce căutase zadarnic prin cronici și hrisoave arborele genealogic al zînei Rosabelverde. Îl chema și pe el tot Prätextatus von Mondschein, ca și pe strămoșu-său, avea o cultură aleasă, maniere distinse, știa bine gramatica, își scria numele cu litere franceze, avînd și un scris citeț și lucra citeodată chiar *el însuși*, mai ales cînd era vreme urîtă. Prințul Barsanuph, un urmaș al marelui Paphnutius, îl iubea foarte mult, fiindcă avea răspuns la orice întrebare, juca în orele de răgaz popice cu alteța-sa, se pricepea de minune în negocieri financiare și era neîntrecut în gavotă.

Baronul Prätextatus von Mondschein invitase pe prinț la un dejun cu ciocîrlii de Leipzig și rachiu de Danzig. Cînd alteța-sa veni, găsi în anticameră, printre diverși agreabili diplomați, pe Cinabru care, proptit în baston, îl privi cu ochișorii lui strălucitori și, fără să-i pese de prezența prințului, își vîri în gură o ciocîrlie friptă pe care tocmai o șterpelise de pe masă. Cînd dădu cu ochii de dînsul, prințul zîmbi cu bunăvoință și spuse ministrului:

[1] Nume inspirat de medicul italian *Prosper Alpinus* (1553—1617).

— Mondschein! Cine e băiatul ăsta drăguț și deștept? Cu siguranță că el redactează rapoartele acelea atît de bine stilizate și de frumos scrise pe care le primesc de la dumneata în ultimul timp.

— Da, preamilostive stăpîne, răspunse Mondschein. E cel mai iscusit și mai deștept funcționar pe care soarta l-a hărăzit birourilor mele. Îl cheamă Cinabru și îl recomand cu toată căldura bunăvoinței voastre. E la mine abia de cîteva zile.

— Și tocmai de aceea, spuse un tînăr frumușel care se apropiase de dînșii, și tocmai de aceea, dacă excelența-voastră îmi permite să observ, colegul meu n-a lucrat încă nimic. Rapoartele care au avut norocul să fie remarcate cu bunăvoință de alteța-voastră sînt întocmite de mine.

— Ce vrei dumneata? se răsti la el prințul.

În vremea asta, Cinabru venise chiar lîngă prinț și, mestecînd ciocîrlia, plescăia din gură de poftă și plăcere.

Tînărul era într-adevăr cel care redactase rapoartele.

— Ce vrei dumneata? îl mai întrebă încă o dată alteța-sa.

Spui că nici n-ai pus pînă acum mîna pe condei? Și pe urmă faptul că te înghesui în mine și mănînci ciocîrlii fripte și, după cum observ acuma spre marea mea supărare, mi-ai pătat pantalonii cei noi de cașmir, ca și faptul că plescăi așa de necuviincios din gură, dai toate acestea dovedesc din belșug completa dumitale incapacitate pentru orice carieră diplomatică! Du-te frumușel acasă și să nu mai apari în fața mea, afară doar dacă n-ai să-mi aduci ceva cu care să-mi scoți pata de pe pantaloni. Poate că atunci voi fi iarăși binevoitor! Apoi, către Cinabru: Tineri ca dumneata, Cinabru, sînt o podoabă a statului și merită să fie puși în valoare. De acum înainte, ești consilier special intim!

— Mulțumesc, formă Cinabru în timp ce înghițea ultima îmbucătură și își ștergea gura cu amîndouă mîinile. Mulțumesc, am să lucrez așa cum se cuvine.

— Încrederea în sine, spuse prințul cu glas tare, e dovada forței lăuntrice pe care trebuie s-o aibă orice om de stat vrednic.

Și, după aceste vorbe, prințul luă un păhărel de rachiu de Danzig pe care însuși ministrul i-l oferi și care îi plăcu foarte mult. Noul consilier trebui să se așeze între prinț și ministru. Mîncă nemaipomenit de multe ciocîrlii și bău

vin de Malaga și rachiu de Danzig unul după altul și fornăi și mormăi printre dinți și dădu vajnic din picioare și din mîini, tot înălțîndu-se pe scaun, deoarece abia ajungea cu nasul la marginea mesei.

După dejun, prințul și ministrul exclamară:

— E un adevărat *gentleman* acest consilier special intim!...

— Pari atît de vesel, spuse Fabian prietenului său Balthasar, și ochii îți strălucesc... Te simți fericit? O, Balthasar, poate că visezi lucruri frumoase dar trebuie să te trezesc din vis, e datoria mea de prieten.

— Ce s-a întîmplat? întrebă Balthasar îngrijorat.

— Da, continuă Fabian, trebuie să-ți spun! Fii curajos, dragul meu! Gîndește-te că nici o nenorocire pe lume nu te lovește mai dureros și totuși nici una nu-i mai ușor de învins decît asta!... Candida...

— Pentru Dumnezeu, strigă Balthasar speriat, Candida! Ce e cu Candida?... A murit?

— Liniștește-te, spuse Fabian, liniștește-te! N-a murit, dar e ca și moartă pentru tine! Află că Cinabru a fost făcut consilier special intim și că e ca și logodit cu Candida care, Dumnezeu știe cum, pare să fie foarte îndrăgostită de el.

Fabian se aștepta ca Balthasar să izbucnească în tînguiri cumplite și în blesteme. În loc de asta, spuse zîmbind:

— Dacă asta e tot, atunci nu-i nici o nenorocire.

— Cum? N-o mai iubești pe Candida? întrebă mirat Fabian.

Balthasar răspunse:

— O iubesc pe Candida cu toată pasiunea și toată înflăcărarea ce pot să vibreze în sufletul unui tînăr. Și știu că ea mă iubește și că numai o vrajă afurisită o ține înlănțuită; în curînd însă, voi sfărîma lanțurile acestui vrăjitor, în curînd voi nimici pe monstrul care a fermecat-o.

Balthasar povesti apoi prietenului, în amănunt, despre omul minunat pe care îl întîlnise în pădure într-un echipaj atît de ciudat. Și încheie spunînd că, din clipa în care o rază din mînerul bastonului acelui om ciudat îl lovise în piept, în sufletul lui răsărise gîndul statornic că Cinabru nu era altceva decît o pocitanie vrăjită a cărui putere omul acela are s-o sfărîme.

— Dar cum se poate, strigă Fabian cînd prietenul lui sfîrşi de vorbit, cum se poate, Balthasar, să-ţi treacă prin minte asemenea gînduri ciudate şi nebuneşti?! Omul pe care tu îl crezi un vrăjitor nu-i altul decît doctorul Prosper Alpanus care locuieşte într-un conac nu departe de oraş. E drept că pe seama lui s-au răspîndit cele mai stranii zvonuri, aşa încît aproape ai putea să crezi că e un al doilea Cagliostro[1]; dar de asta el singur e de vină. Îi place să se învăluie într-o obscuritate mistică, să-şi dea înfăţişarea unui om care cunoaşte tainele adînci ale naturii şi care porunceşte unor forţe necunoscute. Pe urmă, are cele mai bizare obiceiuri. Aşa, de exemplu, trăsura lui este construită atît de ciudat, încît un om cu fantezie bogată, aşa ca tine, este ispitit să ia totul drept o apariţie de basm. Aşadar, ascultă! Gabrioleta lui are forma unei scoici şi e argintată în întregime; între roţi e o flaşnetă care cîntă singură, cînd trăsura începe să meargă. Ceea ce tu ai crezut că-i un fazan argintiu era desigur jocheul lui îmbrăcat în alb şi tot aşa ai luat volanele unei umbrele deschise drept elitrele unui cărăbuş auriu. Căluţilor lui albi le înşurubează pe frunte nişte coarne mari ca să pară animale fabuloase. De altfel, e adevărat că doctorul Alpanus poartă un baston de trestie foarte frumos, cu un cristal mare în loc de mîner şi despre al cărui efect minunat se spun sau mai degrabă se născocesc multe lucruri fabuloase. Se spune că raza acestui cristal n-o poate suporta un ochi omenesc. Dacă doctorul acoperă mînerul cu un văl subţire şi dacă te uiţi ţintă la el, atunci imaginea persoanei la care te gîndeşti apare în afară, ca într-o oglindă concavă.

— Adevărat? îl întrerupse Balthasar, adevărat? Aşa se spune? Şi altceva ce se mai povesteşte despre domnul doctor Prosper Alpanus?

— O, răspunse Fabian, nu-mi mai cere să-ţi vorbesc despre asemenea scamatorii şi farse absurde. Doar ştii că mai există încă şi acuma oameni aventuroşi care, împotriva raţiunii, cred în toate aşa-zisele minuni din basme.

— Trebuie să-ţi mărturisesc, continuă Balthasar, că mă văd nevoit să mă alătur şi eu acestor oameni aventuroşi şi fără raţiune. Lemnul argintat nu este străveziu,

---

[1] *Alessandro Cagliostro* (1743—1795), pe numele adevărat *Giuseppe Balsamo*, vestit aventurier şi alchimist italian.

o flașnetă nu sună ca o armonică, un fazan argintiu nu e un jocheu și o umbrelă de soare nu e un cărăbuș aurit. Din două una: ori omul acela ciudat pe care l-am întîlnit nu era doctorul Prosper Alpanus de care vorbești tu, ori doctorul e stăpîn într-adevăr peste niște taine extraordinare.

Fabian spuse:

— Ca să te vindeci cu totul de ciudatele tale visuri, cel mai bun lucru este ca să te duc chiar acum la doctorul Prosper Alpanus. Ai să vezi tu însuți că doctorul e un medic obișnuit și că nu se plimbă cu inorogi, fazani argintii și cărăbuși aurii.

— Dragă Fabian, spuse Balthasar cu ochii strălucitori, ai rostit acuma cea mai adîncă dorință a sufletului meu... Să mergem numaidecît.

În curînd cei doi tineri ajunseră în fața porții cu zăbrele a parcului în mijlocul căruia era conacul doctorului Alpanus. Poarta era încuiată.

— Cum intrăm? întrebă Fabian.

— Sînt de părere să batem în poartă, răspunse Balthasar și apucă ciocanul de metal care atîrna chiar lîngă broască.

Imediat după ce ridică ciocanul, începu să se audă un murmur subteran ca un tunet îndepărtat, ce păru apoi că se pierde într-o mare adîncime. Poarta zăbrelită se învîrti încetișor. Cei doi prieteni intrară și trecură printr-o alee lungă și largă în fundul căreia se zărea conacul. Fabian spuse:

— Ei? Simți aici ceva extraordinar, ceva fermecat?

— Eu aș crede, răspunse Balthasar, că felul în care s-a deschis poarta n-a fost chiar așa de obișnuit, și pe urmă totul aci mi se pare atît de minunat, atît de magic. Unde mai sînt copaci atît de frumoși ca în parcul acesta? Mulți copaci chiar, cu trunchiurile lor strălucitoare, cu frunzele lor de smarald, am impresia că sînt dintr-un tărîm necunoscut și îndepărtat...

Fabian zări două broaște, de o mărime neobișnuită, care, chiar de la poartă, săriseră deoparte și de alta, pe lîngă cei doi prieteni, și mergeau acum alături de dînșii.

— Frumos parc, spuse el, în care există asemenea dihănii!

Și aplecîndu-se, luă de jos o pietricică cu care voi să arunce în broaște. Acestea însă săriră într-o parte după niște tufe și îl priviră cu niște ochi omenești.

— Stați, stați! strigă Fabian, ținti spre una din broaște și zvîrli cu piatra în ea.

În clipa asta, o femeie mărunțică și urită care ședea la marginea drumului, orăcăi:

— Ce bădăran! Să-ți fie rușine că dai cu pietre în niște bieți oameni care muncesc din greu aici în grădină ca să-și cîștige o ticăloasă de pîine!

— Hai să mergem, șopti speriat Balthasar văzînd că broasca se preschimbase într-o babă.

O privire aruncată în tufiș îl convinse că cealaltă broască se prefăcuse acuma într-un omuleț care se îndeletnicea cu plivitul buruienilor.

În fața conacului, era o pajiște largă și frumoasă pe care păsteau cei doi inorogi, în timp ce în văzduh răsunau acorduri minunate. Balthasar spuse:

— Ei, vezi? Auzi?

— Nu văd, răspunse Fabian, altceva decît doi căluți albi care pasc și ce se aude în văzduh e probabil o harfă eoliană.

Arhitectura simplă și frumoasă a conacului, mare și cu un cat, îl încîntă pe Balthasar. El trase de cordonul clopoțelului. Ușa se deschise imediat și o pasăre mare, din neamul struțului, cu pene aurii strălucitoare, apăru, în chip de portar, înaintea celor doi prieteni.

— Ia privește, spuse Fabian lui Balthasar, ia privește ce livrea absurdă! Dacă vrem cumva mai tîrziu, să dăm individului ăstuia un bacșiș, o fi avînd el oare o mînă cu care să-l ia și să-l vîre în buzunar?

Apoi întorcîndu-se spre struț, îl apucă de penele strălucitoare care se umflau pe gîtlej, sub cioc, ca un bogat plastron de dantelă și spuse:

— Șarmantul meu amic, anunță-ne la domnul doctor!

Struțul nu spuse nimic decît: „Cîrrr!" și-l mușcă de deget pe Fabian.

— Ei al dracului, strigă Fabian, individul pare să fie într-adevăr o afurisită de pasăre!

În clipa asta, o ușă se deschise și doctorul îi întîmpină pe cei doi prieteni. Un om mititel, slab, palid! Avea pe creștet o tichioară de catifea, de sub care se revărsa un păr frumos, în bucle lungi; purta un veșmînt indian, lung, de culoare galbenă, și niște cizmulițe roșii, tivite sus cu o blană colorată sau cu puf, nu se putea deosebi bine ce

anume. Fața lui era liniștită și blajină, dar avea ceva curios: cînd te uitai mai bine și mai atent la el, aveai impresia că o altă față mai mică te privește din fața lui, ca dintr-o cutiuță de sticlă.

Zîmbind cu grație, Prosper Alpanus spuse încet și cam tărăgănat:

— V-am zărit, domnii mei, pe fereastră. Știam de altfel mai de mult că aveți să veniți la mine, sau cel puțin dumneata, dragă domnule Balthasar. Vă rog să mă urmați!

Prosper Alpanus îi duse într-o cameră înaltă și rotundă, de jur împrejurul căreia atîrnau niște perdele albastre. Lumina intra printr-o fereastră așezată sus, în cupolă, și se revărsa pe masa de marmură lucioasă, purtată de un sfinx și așezată în mijlocul odăii. Încolo, nu se vedea nimic extraordinar.

— Cu ce vă pot servi? întrebă Prosper Alpanus.

Balthasar îi povesti atunci toată întîmplarea cu Cinabru, începînd de la prima apariție a acestuia în Kerepes și încheie spunînd cum i-a trecut prin minte că el, doctorul Prosper Alpanus, este magul binevoitor care va împiedica pe Cinabru să-și continue opera ticăloasă și vrăjitorească.

Prosper Alpanus stătu cîteva clipe adîncit în gînduri. Apoi spuse cu fața gravă și ton adînc!

— După tot ce mi-ai povestit, Balthasar, nu mai rămîne nici o îndoială că e ceva misterios în Cinabru. Trebuie însă mai întîi să cunoaștem dușmanul cu care ne luptăm și să aflăm cauza al cărei efect vrem să-l distrugem... E de bănuit că Cinabru acesta este o mandragoră. Vom vedea îndată.

Prosper Alpanus trase de unul din șnururile de mătase care atîrnau de tavan, de jur împrejurul odăii. O perdea se dădu într-o parte foșnind, în-folii groase în legături aurite apărură și o scară ușoară de lemn de cedru se dezvălătuci. Prosper Alpanus se urcă pe scară și scoase din raftul de sus un volum în-folio pe care îl puse pe masa de marmură, după ce îl șterse de praf cu un pămătuf de pene de păun.

— Opera aceasta, spuse el, tratează despre mandragore, care sînt toate descrise aici. Poate că ai să găsești pe Cinabru al dumitale și atunci îl avem în mînă.

Cînd Prosper Alpanus deschise cartea, cei doi prieteni zăriră o mulțime de gravuri colorate care înfățișau tot felul de omuleți ciudați și diformi, cu niște chipuri schimonosite. Îndată ce Alpanus atingea pe vreunul din acești omuleți, acesta învia, sărea din carte, țopăia și se legăna foarte caraghios pe masa de marmură, plesnea din degete și făcea cu picioruşele lui strîmbe piruete și salturi, cîntînd și cîrîind, pînă cînd Prosper îl lua de cap și îl așeza din nou în carte unde omulețul se turtea și se potolea, devenind iarăși imagine colorată.

În felul acesta, fură cercetate toate imaginile din carte, dar ori de cîte ori Balthasar era pe punctul să strige: „Uite-l! Acesta e Cinabru", el observa, privind mai atent, că, spre părerea lui de rău, omulețul nu era Cinabru.

— E foarte ciudat, spuse Prosper Alpanus cînd sfîrșiră de răsfoit cartea. Totuși, urmă el, s-ar putea ca Cinabru să fie un gnom. Să vedem!

Și se urcă încă o dată cu o rară ușurință pe scara de cedru, scoase un alt in-folio, îl șterse frumos, îl puse pe masa de mamură și îl deschise, spunînd:

— Cartea aceasta tratează despre gnomi: poate dăm aici de Cinabru.

Cei doi prieteni zăriră și aici o mulțime de gravuri viu colorate care înfățișau niște demoni galbeni și foarte urîți. Și cînd Prosper Alpanus îi atingea, începeau să orăcăiască și să plîngă, se tîrau greoi din filele cărții și se rostogoleau gemînd și mîrîind pe masa de marmură, pînă cînd doctorul îi vîra iarăși în carte.

Nici printre aceștia Balthasar nu-l găsi pe Cinabru.

— Ciudat, foarte ciudat! zise doctorul și căzu pe gînduri. După cîteva clipe, urmă: Regele gîndacilor nu poate să fie, fiindcă acesta, știu sigur, e tocmai acuma ocupat în altă parte. Mareșalul paianjenilor iar nu poate să fie, fiindcă mareșalul paianjenilor e într-adevăr urît, însă deștept și îndeminatic, și trăiește din munca brațelor lui, fără să-și atribuie faptele altora... Ciudat, foarte ciudat...

Tăcu iarăși cîteva minute. În vremea asta se auzeau limpede tot felul de voci minunate care răsunau cînd în sunete izolate, cînd în acorduri depline.

— Aveți pe aici o muzică foarte frumoasă, domnule doctor! spuse Fabian.

Prosper Alpanus nu păru să dea vreo atenție lui Fabian și se uită țintă la Balthasar, întinzînd brațele spre dînsul și mișcîndu-și degetele, ca și cum l-ar fi stropit cu niște picături invizibile. Apoi, luă amîndouă mîinile lui Balthasar și spuse prietenos și grav:

— Numai cea mai pură consonanță a principiului psihic în legea dualismului este prielnică operațiunii pe care am s-o săvîrșesc acum. Veniți după mine.

Prietenii îl urmară pe doctor prin mai multe odăi unde afară de cîteva animale ciudate care se îndeletniceau cu cititul, cu scrisul, cu pictura, cu dansul, nu se afla nimic deosebit. În sfîrșit, o ușă cu două canaturi se deschise și cei doi prieteni ajunseră în fața unei perdele groase, în dosul căreia Prosper Alpanus dispăru, lăsîndu-i într-un întuneric adînc. Perdeaua se dădu foșnind într-o parte și cei doi prieteni se găsiră într-o sală de formă ovală plină de un magic clarobscur. Cînd te uitai la pereți, aveai impresia că privirea ți se pierde prin nesfîrșite crînguri verzi și lunci cu flori, cu izvoare și piraie. Mireasma misterioasă a unei arome necunoscute unduia în aer, părînd că poartă cu ea sunetele dulci ale armonicii. Prosper Alpanus apăru îmbrăcat în alb, ca un brahman, și puse în mijlocul sălii o oglindă mare și rotundă de cristal, peste care aruncă un văl.

— Vino, spuse el cu glas adînc și solemn, vino în fața acestei oglinzi, Baltahasar, și îndreaptă-ți gîndurile numai către Candida dacă *vrei* din tot sufletul ca ea să ți se arate în clipa care există acuma în spațiu și în timp...

Balthasar făcu așa cum i se spunea, în timp ce Prosper Alpanus se așeză în spate, descriind cu amîndouă mîinile cercuri în jurul lui.

Trecură cîteva clipe și din oglindă se ridică un abur albastru. Candida apăru, mișcîndu-se ca și cum ar fi fost în carne și oase. Dar lîngă ea stătea odiosul Cinabru și îi strîngea mîna și o săruta... Și Candida îl ținea îmbrățișat pe monstru și îl dezmierda!...

Balthasar voi să strige, dar Prosper Alpanus îl luă de umeri și strigătul i se înăbuși în piept.

— Fii calm! spuse încet Prosper, fii calm, Balthasar! Ia varga asta și lovește-l pe Cinabru, fără să te miști însă din loc!

Balthasar făcu așa și văzu, cu bucurie, cum prichindelul se răsucește, se învirtește și se rostogolește pe jos. Furios, tînărul se repezi înainte, dar imediat imaginea se spulberă în fum și ceață. Prosper Alpanus îl trase pe Balthasar cu putere îndărăt, strigînd:

— Oprește-te! Dacă spargi oglinda magică, sîntem pierduți cu toții... Să mergem la lumină!

La invitația doctorului, prietenii părăsiră sala și trecură alături într-o odaie luminată.

— Slavă Domnului, spuse Fabian răsuflînd adînc, slavă Domnului că am ieșit din sala aceea afurisită! Aerul înăbușitor aproape că mi-a tăiat răsuflarea și pe urmă, au mai fost și scamatoriile astea neroade pe care nu le pot de loc suferi.

Balthasar voi să răspundă dar tocmai atunci Prosper Alpanus intră.

— E sigur acuma, spuse el, că Cinabru nu e nici mandragoră, nici gnom, ci un om ca toți oamenii. Dar este în joc o forță tainică și vrăjită pe care încă n-am izbutit s-o lămuresc și din cauza asta nu pot deocamdată să fac nimic. Vino iar cît de curînd pe la mine, Balthasar, avem să vedem atunci cum îi dăm de capăt. La revedere!

— Care va să zică, spuse Fabian, apropiindu-se de bătrîn, dumneata ești un vrăjitor, domnule doctor, și totuși nu-i poți veni de hac păcătosului aceluia de Cinabru. Ei bine, domnule, eu cred că, în ciuda imaginilor, păpușilor și oglinzilor dumitale magice și în ciuda uneltelor dumitale caraghioase, ești numai un șarlatan pur și simplu. Lui Balthasar, care e îngrăgostit și scrie versuri, poți să-i spui și să-l faci să creadă tot ce vrei, dar cu mine ai nimerit-o rău! Eu sînt un om luminat și nu permit absolut nici un miracol.

Rîzînd mai tare și mai vesel decît te-ai fi putut aștepta de la dînsul, Prosper Alpanus răspunse:

— Dumneata poți să crezi ce vrei. Dar să știi că, dacă nu sînt chiar un vrăjitor, dispun totuși de trucuri destul de nostime.

— Desigur din *Magia* lui Wiegleb sau din altă parte! strigă Fabian. Dar în privința asta ți-ai găsit nasul în profesorul nostru Mosch Terpin, cu care nu te poți compara, deoarece el e om cinstit și ne arată întotdeauna că totul

se petrece în chip natural și nu se învăluie în atîtea mistere ca dumneata, domnule doctor... Așa, și acuma am onoarea să te salut.

— O, spuse doctorul, doar n-ai să pleci de la mine atît de mînios?!

Și îl mîngîie de cîteva ori pe amîndouă brațele de la umeri pînă la încheietura mîinii, încît Fabian simți un fior ciudat și întrebă neliniștit:

— Dar ce faci, domnule doctor?

— Umblați sănătoși, domnilor, spuse doctorul. Pe dumneata, domnule Balthasar, sper să te revăd în curînd... În curînd vom găsi ce ne trebuie.

Cînd trecură pe lîngă portarul cel galben-auriu, Fabian spuse, apucîndu-l de plastron:

— Și totuși n-ai să capeți *nici* un bacșiș, dragul meu!

Portarul însă nu spuse nici acum decît „Cîrrr!" și-l mușcă din nou pe Fabian de deget.

— Bestie! strigă Fabian și porni repede mai departe. Cele două broaște însoțiră respectuos pe oaspeți pînă la poarta care se deschise și se închise cu o bufnitură înăbușită.

— Nu știu zău, spuse Balthasar care mergea pe drum în urma lui Fabian, nu știu zău, frate, ce fel de haină ciudată ai astăzi, atît de lungă în spate și cu mineci așa de scurte!

Fabian văzu cu mirare că haina lui scurtă se lungise dinapoi pînă la pămînt și că, dimpotrivă, mînecile, care fuseseră foarte lungi, se scurtaseră acuma pînă la coate.

— Ei drăcie, dar ce-i asta?! strigă el și începu să tragă de mineci și să salte din umeri.

La început, păru să ajute la ceva, însă cînd intrară pe poarta orașului, mînecile se scurtară și haina se lungi la spate atît de tare, încît, cu toate că Fabian trăgea, se sucea și sălta din umeri, mînecile ajunseră în curînd sus de tot, dezvelindu-i brațele, iar la spate îi crescu o trenă, care se lungea într-una. Lumea se oprea și rîdea cu hohote, străngarii se năpusteau cu droaia să calce, chiuind, pe această hlamidă nesfîrșită și îl răsturnau pe Fabian, dar cînd acesta se ridica, din trenă nu lipsea nici o bucată... ba, dimpotrivă se făcea și mai lungă. Rîsetele și chiotele sporeau mereu, pînă cînd Fabian, pe jumătate nebun se

repezi într-o casă a cărei uşă era deschisă. Imediat trena dispăru.

Balthasar nu mai avu timp să se mire prea mult de vraja ciudată ce se abătuse asupra lui Fabian. Referendarul Pulcher îi ieşi în cale, îl apucă de braţ, îl duse pe o stradă lăturalnică şi îi spuse:

— Cum? Încă n-ai plecat? Mai stai încă aici cînd zbirul te caută în toate părţile cu un ordin de arestare?

— Ce-i asta? Despre ce vorbeşti? întrebă Balthasar plin de mirare.

Pulcher urmă:

— Gelozia te-a tîrît atît de departe, încît ai intrat cu forţa în casa lui Mosch Terpin, l-ai găsit acolo pe Cinabru cu logodnica lui şi i-ai dat prichindelului o bătaie soră cu moartea!

— Cum asta?! strigă Balthasar. Azi am lipsit toată ziua din Kerepes. E o minciună sfruntată.

— Bine, bine! îl întrerupse Pulcher. Ideea absurdă a lui Fabian de a-şi pune o haină cu trenă te salvează. Nimeni nu se mai gîndeşte în clipa asta la tine... Deocamdată să scapi de arestare! Pe urmă, o să vedem ce-i de făcut! Nu te mai duce acasă! Dă-mi cheia, am să-ţi trimit eu tot ce-ţi trebuie!... Şi acuma pleacă repede la Hoch-Jakobsheim!

Şi Pulcher îl duse pe Balthasar, pe străzi dosnice, afară din oraş, în satul Hoch-Jakobsheim, unde vestitul învăţat Ptolomeus Philadelphus scrise remarcabila lui carte despre semiţia necunoscută a studenţilor.

CAPITOLUL AL ŞASELEA

Cum consilierul special intim Cinabru a fost pieptănat în grădina lui şi a făcut o baie de rouă în iarbă. — Ordinul „Tigrul verde". — Ideea fericită a unui croitor al teatrului. — Cum domnişoara von Rosenschön şi-a vărsat cafea pe haine şi Prosper Alpanus a asigurat-o de prietenia lui

PROFESORUL MOSCH TERPIN era în culmea fericirii. Şi spunea:

„Mi se putea oare întîmpla un noroc mai mare decît să-l am la mine în casă, ca student, pe consilierul special intim? Acuma o ia pe fiică-mea de nevastă... e ginerele meu... prin el cîştig favoarea prinţului Barsanuph şi mă urc şi eu pe scara pe care se caţără scumpul, micuţul meu Cinabru... E drept că uneori mi se pare şi mie de neînţeles cum de s-a putut îndrăgosti Candida într-atîta de prichindelul ăsta. De obicei femeile dau mai mare atenţie unei înfăţişări plăcute, decît unor însuşiri sufleteşti deosebite. Şi cînd mă uit cîteodată la omuleţul ciudat, am impresia că nu poate fi numit chiar atît de frumos... ba chiar e... *bossu*[1]... sst... sst... pereţii au urechi... E favoritul prinţului... are să se caţăre tot mai sus... tot mai sus... şi mi-e ginere!..."

Mosch Terpin avea dreptate. Candida arăta o dragoste neţărmurită faţă de prichindel şi cînd unul sau altul dintre aceia pe care vraja ciudată a lui Cinabru nu-i fermecase dădea să se înţeleagă că domnul consilier special intim nu e de fapt decît un pitic diform, tînăra pomenea îndată de părul foarte frumos cu care l-a dăruit natura.

[1] Cocoşat (franc.).

Cînd Candida vorbea așa, nimeni nu suridea mai malițios decît referendarul Pulcher.

Pulcher îl urmărea pas cu pas pe Cinabru și în privința aceasta îl ajuta cu multă rîvnă secretarul intim Adrian, tînărul pe care vraja lui Cinabru era cît pe ce să-l dea afară din slujbă și care își redobîndise favoarea prințului numai fiindcă îi adusese o substanță excelentă pentru scos petele.

Consilierul special intim Cinabru locuia într-o casă frumoasă, cu o și mai frumoasă grădină, în mijlocul căreia era un loc împrejmuit cu tufișuri mari și pe care creșteau niște trandafiri minunați. Se observase că, la nouă zile o dată, Cinabru se scula încetișor în zorii zilei, se îmbrăca, oricît de greu îi era, fără ajutorul valetului, se scobora în grădină și dispărea în tufișurile care împrejmuiau acel loc.

Bănuind aici un mister, într-o noapte în care se împlineau, după cum aflaseră de la valetul lui Cinabru, nouă zile de cînd prichindelul fusese în locul acela, Pulcher și Adrian îndrăzniră să sară zidul grădinii și să se ascundă în tufiș.

Abia începuse să se zărească de ziuă cînd ei văzură pe prichindel cum venea într-acolo pufăind și strănutînd. fiindcă mergea prin mijlocul unui strat de flori și firele de iarbă pline de rouă îl loveau peste nas.

Cînd ajunse pe pajiștea cu trandafiri, prin aer trecu o adiere cu sunet dulce și mireasma florilor se făcu mai pătrunzătoare. O femeie frumoasă, acoperită de văluri, cu aripi la umeri, coborî din văzduh, se așeză pe un scăunel în mijlocul trandafirilor și spuse încetișor;

— Vino, copilașule!

Apoi îl luă pe genunchi pe Cinabru și îi pieptănă cu un pieptene de aur părul lung ce i se revărsa pe spate. Asta părea că-i face foarte bine prichindelului, deoarece clipea din ochi, își întindea piciorușele și mîrîia și sfîrîia aproape ca un motan. Totul dură vreo cinci minute. Femeia îi mai netezi încă o dată, cu un deget, părul din creștet și atunci Pulcher și Adrian zăriră în vîrful capului lui Cinabru o fîșie subțire și roșie ca focul.

Femeia spuse:

— La revedere, copilașule! Fii cuminte, fii cît poți mai cuminte!

Prichindelul răspunse:

— La revedere, mămico, sînt destul de cuminte, n-ai nevoie să-mi repeți asta atît de des!

Femeia se ridică încet și dispăru în văzduh.

Pulcher și Adrian înmărmuriseră de mirare. Cînd însă Cinabru, voi să plece, Pulcher se luă după el și strigă:

— Bună dimineața, domnule consilier special intim! O, ce frumos v-ați pieptănat astăzi!

Cinabru întoarse capul și, cînd îl zări pe Pulcher, voi să fugă. Însă neîndemînatic și slăbănog cum era, cu picioruşele lui subțiri, se împiedică și căzu în iarba înaltă, așa încît firele se scuturară peste el, scăldîndu-l în rouă. Pulcher se repezi și îl ajută să se ridice, dar Cinabru fornăi către el;

— Ce cauți, domnule, în grădina mea? Pleacă de aici!

Și țopăind, o luă la fugă spre casă cît putu de repede.

Pulcher scrise lui Balthasar despre această ciudată întîmplare și îi făgădui să-și sporească încă pe-atît atenția față de pocitania vrăjită. Cinabru păru foarte nemîngîiat de ceea ce i se întîmplase. Se așeză în pat și gemu și se văită atît de tare, încît vestea că s-a îmbolnăvit ajunse în curînd la ministrul Mondschein și la prințul Barsanuph.

Prințul Barsanuph trimise imediat favoritului pe medicul lui curant.

Acesta după ce îi luă pulsul, spuse lui Cinabru:

— Domnule consilier special intim, dumneavoastră vă sacrificați pentru interesele statului. Munca istovitoare pe care o depuneți v-a doborît la pat. O îndelungă meditare v-a pricinuit suferința nemaipomenită pe care probabil o îndurați. Sînteți foarte palid și tras la față, însă prețiosul dumneavoastră cap dogorește îngrozitor. N-o fi cumva o inflamație cerebrală? Oare grija pentru prosperitatea statului să fi provocat asta? Imposibil!... Îmi dați voie, vă rog!...

Medicul curant văzuse desigur pe capul lui Cinabru fîșia aceea roșie pe care o descoperiseră Pulcher și cu Adrian. După ce încercase de la distanță cîteva pase magnetice și suflase în felurite chipuri înspre bolnav, ceea ce-l făcu pe acesta să miaune și să scîncească, medicul voi acum să-i treacă mîna pe deasupra capului și îi atinse creștetul din nebăgare de seamă. Cinabru sări în sus, spumegînd de mînie, și dădu medicului, care tocmai se aplecase peste dînsul,

o palmă atît de zdravănă cu mînuțele lui ciolănoase, încît toată odaia răsună.

— Ce vrei cu mine? strigă el. Ce vrei cu mine? De ce mă tot gidili pe cap? Nu sînt bolnav. Sînt sănătos, foarte sănătos, am să mă scol chiar acuma și am să mă duc la conferința cu ministrul! Șterge-o de-aici!

Medicul fugi înspăimîntat. Cînd povesti prințului Barsanuph ce-a pățit, acesta exclamă încîntat:

— Ce zel în slujba statului!... Ce demnitate, ce măreție în purtarea lui!... Ce om e acest Cinabru!

— Domnule consilier special intim, îi spuse micului Cinabru ministrul Prätextatus von Mondschein, ce splendid lucru este că dumneata, cu toate că ești bolnav, vii la conferință. În chestiunea importantă privitoare la curtea din Kakatuk am compus un memoriu... chiar *eu* l-am compus și te rog să-l expui *dumneata* prințului, deoarece lectura dumitale spirituală va scoate în relief lucrarea pe care apoi alteța-sa va recunoaște că este a mea.

Memoriul cu care Prätextatus voia să strălucească fusese însă redactat de către Adrian.

Ministrul se înfățișă cu prichindelul la prinț. Cinabru scoase memoriul pe care i-l dăduse ministrul și începu să citească. Însă cum lectura nu mergea prea bine și Cinabru nu făcea decît să mîrîie lucruri neînțelese, ministrul îi luă hîrtia din mînă și citi singur.

Prințul păru foarte încîntat și încuviință, exclamînd de cîteva ori:

— Frumos!... Bine spus!... Splendid!... Just!...

Cînd ministrul sfîrși, prințul se duse drept la Cinabru, îl ridică în brațe, îl strînse la piept, chiar în locul unde avea prinsă (el, prințul) steaua „Tigrul verde", și spuse, bîlbîindu-se și suspinînd, în timp ce lacrimi îi curgeau pe obraji:

— Un asemenea om!... Asemenea talent!... Atîta zel!... Atîta dragoste!... Nu, e prea mult, e prea mult! Apoi, mai calm: Cinabru! Te numesc ministru! Fii mereu credincios patriei, fii mereu un brav slujitor al Barsanuphilor care te vor răsplăti și iubi! Și, întorcîndu-se către ministru, cu o privire supărată: observ, dragă baroane von Mondschein, că de cîtăva vreme puterile îți slăbesc. Un repaus la moșia dumitale are să-ți facă bine!... La revedere!

Ministrul se îndepărtă, mormăind printre dinți vorbe neînțelese și aruncînd priviri aprige lui Cinabru care, după obiceiul lui, proptit în bastonaș, se înălța în vîrful picioarelor și se uită mîndru și obraznic în jur.

Prințul spuse:

— Dragul meu Cinabru, îți voi acorda distincții potrivit marilor dumitale merite. Primește deci din mîinile mele ordinul „Tigrul verde"!

Și prințul voi să-i atîrne cordonul ordinului pe care porunci unui valet să i-l aducă repede; însă, din cauza trupului diform al lui Cinabru, cordonul nu voia de loc să stea ca lumea, ci ba se ridica prea sus, ba atîrna, bălăbănindu-se, prea jos.

Prințul era foarte meticulos și în privința aceasta, ca și orice altă chestiune referitoare la adevărata prosperitate a statului. Ordinul „Tigrul verde" trebuia să stea între capătul de sus al șoldului și noadă, în poziție oblică, la treișaisprezecimi de deget depărtare de aceasta din urmă. Acum, era cu neputință de obținut lucrul acesta. Valetul, trei paji și cu prințul ajutară, dar orice osteneală fu degeaba. Cordonul trădător aluneca încoace și încolo și Cinabru, supărat, începu să cîrîie:

— Dar ce mă trageți atîta în toate părțile? Lăsați fleacul ăsta să atîrne cum o fi! Doar sînt ministru acuma și rămîn ministru!

Prințul spuse mînios:

— La ce bun am un Consiliu al ordinelor, dacă în ce privește cordoanele există o organizare atît de absurdă, care e cu totul împotriva voinței mele? Răbdare, dragă Cinabru! Lucrurile au să se schimbe în curînd!

La porunca prințului, Consiliul ordinelor, dimpreună cu doi filozofi și un naturalist care tocmai venea de la Polul Nord[1] și trecea prin țară, se întruniră ca să găsească modul cel mai nimerit în care i s-ar putea atîrna ministrului Cinabru cordonul „Tigrului verde". Pentru ca să-și adune puterile trebuitoare unei asemenea consfătuiri importante, tuturor membrilor li se spuse să nu cugete nimic timp de o săptă-

[1] Probabil aluzie glumeață la scriitorul german *Adelbert von Chamisso* (1781—1838), care, în 1818, tocmai se întorsese dintr-o călătorie în jurul lumii.

mină; și, pentru ca să poată izbuti aceasta și totuși să rămînă activi în serviciul statului, li se recomandă să se ocupe în tot acest timp cu lucrări de contabilitate. Străzile din jurul palatului unde Consiliul ordinelor, filozofii și naturalistul aveau să se întrunească, fură acoperite cu paie pentru ca huruitul trăsurilor să nu-i tulbure pe acești înțelepți și tot din această pricină se interzise în apropierea palatului orice muzică și chiar orice convorbire cu glas tare. În palat, toți umblau cu pantofi de pîslă și vorbeau prin semne.

Șapte zile în șir, din zori pînă seara tîrziu, duraseră ședințele și încă nu se ajunsese la nici o încheiere.

Prințul, foarte nerăbdător, trimise de cîteva ori să le spună să găsească neapărat o rezolvare iscusită. Dar totul fu zadarnic.

Naturalistul cercetase cît se poate mai bine natura lui Cinabru, măsurase înălțimea și lățimea cocoașei și prezentase consiliului un calcul exact. Tot el spuse, în sfîrșit, că poate ar fi mai bine să fie chemat spre consultare croitorul teatrului.

Oricît de ciudată era această propunere, totuși, în încurcătura în care se găseau cu toții, fu acceptată în unanimitate.

Croitorul teatrului, domnul Kees, era un om șiret și foarte priceput. Îndată ce luă cunoștință de acest caz dificil și văzu calculul naturalistului, găsi un mijloc minunat pentru a fixa cordonul în poziție normală.

— Trebuie, spuse el, ca la piept și la spate să se coasă un anumit număr de nasturi de care să fie prins cordonul ordinului.

Încercarea reuși peste măsură de bine.

Prințul fu încîntat și aprobă propunerea Consiliului ordinelor ca de acum înainte ordinul „Tigrul verde" să fie împărțit în mai multe clase, după numărul nasturilor cu care era acordat. De exemplu: ordinul „Tigrul verde" cu doi nasturi, cu trei nasturi și așa mai departe. Domnul ministru Cinabru primi ca o distincție deosebită, pe care nimeni n-o mai putea pretinde, ordinul cu douăzeci de nasturi de diamant, și asta fiindcă tocmai douăzeci de nasturi cerea forma ciudată a trupului său.

Kees primi ordinul „Tigrul verde" cu doi nasturi de aur și, deoarece prințul, cu toată ideea fericită pe care o avusese

acesta, îl socotea drept croitor prost și deci nu voia să-și facă hainele la dînsul, Kees fu numit mare costumier intim titular al prințului...

Doctorul Prosper Alpanus se uita gînditor, de la fereastra conacului său, la cele ce se petreceau în parc. Toată noaptea se căznise să întocmească horoscopul lui Balthasar și cu acest prilej descoperise multe amănunte care aveau oarecare legătură cu Cinabru. Socotea totuși că lucrul cel mai important era ceea ce se întîmplase cu prichindelul atunci cînd acesta fusese surprins de Adrian și Pulcher.

Prosper Alpanus tocmai voia să-și cheme inorogii ca să-i aducă scoica și să meargă la Hoch-Jakobsheim, cînd văzu venind o trăsură care se opri la poarta parcului. I se spuse că domnișoara von Rosenschön dorește să vorbească domnului doctor.

— Să poftească, spuse Prosper Alpanus.

Domnișoara intră. Purta o haină lungă, neagră și era înfășurată în văluri ca o matroană. Prosper Alpanus, cuprins de o ciudată bănuială, își luă bastonul și îndreptă spre domnișoara von Rosenschön razele care țîșneau din miner. Fulgere sclipiră împrejurul ei și deodată ea apăru în haină albă străvezie, cu aripi de libelulă pe umeri și cu trandafiri roșii și albi, în păr.

— Ei! Ei! murmură Prosper, apoi își ascunse bastonul sub halat și imediat domnișoara von Rosenschön apăru îmbrăcată ca mai înainte.

Prosper Alpanus o invită cu prietenie să șadă. Domnișoara von Rosenschön îi spuse că demult voia să-l viziteze pe domnul doctor la conacul lui și să-l cunoască pe omul proslăvit de toată lumea ca un înțelept binefăcător. Îl roagă deci pe domnul doctor să ia asupră-și asistența medicală a mănăstirii din apropiere, deoarece doamnele bătrîne retrase aci sînt de multe ori bolnave și n-are cine să le îngrijească. Prosper Alpanus răspunse politicos că nu mai practică de multă vreme medicina, totuși, prin excepție, va veni la mănăstire cînd va fi nevoie. Întrebă apoi pe domnișoara von Rosenschön dacă nu cumva și ea suferă de ceva. Domnișoara spuse că simte numai din cînd în cînd junghiuri reumatice în picioare, cînd răcește, acuma însă e sănătoasă. Apoi începu să vorbească despre lucruri indiferente. Prosper

o întrebă dacă n-ar vrea să ia o ceaşcă de cafea. Domnişoara răspunse că aşa ceva nu se poate refuza. Se aduse cafeaua, însă oricît se silea Prosper să toarne în cești, acestea rămîneau tot goale, deşi cafeaua curgea din cană.

— Ei! Ei! spuse zîmbind Prosper Alpanus, ce răutăcioasă cafea!... N-aţi vrea, domnişoară, să turnaţi dumneavoastră?

— Cu plăcere, răspunse domnişoara şi luă cafetiera.

Totuşi, deşi nici o picătură de cafea nu curgea din cafetieră, ceaşca se umplea tot mai tare, aşa încît cafeaua începu să se reverse pe masă şi de aici pe haina domnişoarei.

Ea puse repede cana la o parte şi îndată cafeaua dispăru fără urmă. Prosper Alpanus şi domnişoara von Rosenschön se uitară o clipă unul la altul în tăcere. Domnişoara spuse:

— Mi se pare, domnule doctor, că citeaţi o carte foarte interesantă, cînd am sosit eu.

— Da, e adevărat, răspunse doctorul, cartea asta cuprinde lucruri cu totul remarcabile.

Şi voi să deschidă cărţulia cu margini aurite care era pe masă în faţa lui. Totuşi, zadarnică încercare. Cartea se închidea mereu, din nou, cu un pocnet sonor.

— Ei! Ei! spuse Prosper Alpanus, ia încercaţi şi dumneavoastră, domnişoară.

Şi îi întinse cartea care, îndată ce ea o atinse, se deschise singură. În toate filele se desprinseră şi se lăţiră, devenind un uriaş in-folio, foşnind prin odaie.

Domnişoara se dădu înapoi speriată. Doctorul închise cu putere cartea şi toate filele uriaşe dispărură. Apoi, ridicîndu-se de pe scaun, spuse, zîmbind blajin:

— De ce ne pierdem noi vremea, domnişoară, cu astfel de scamatorii păcătoase? Fiindcă nu sînt altceva decît scamatorii banale ce-am făcut pînă acum. Mai bine să trecem la lucruri mai înalte.

— Vreau să plec! strigă domnişoara şi se ridică de pe scaun.

— Asta, spuse doctorul, nu se poate decît dacă vreau eu. Pentru că, trebuie să vă spun, stimată domnişoară, că sînteţi acum cu totul în puterea mea!

— În puterea dumitale! strigă minioasă domnişoara. În puterea dumitale, domnule doctor! Ce nebunească închipuire!

Şi ea îşi desfăşură haina de mătase şi zbură în chip de fluture negru către tavanul odăii. Îndată însă vijîi şi Prosper Alpanus după dînsa sub chipul unei straşnice caradaşce. Fluturele negru, ostenit, se lăsă în jos şi se preschimbă în şoricel. Caradaşca sări după el în chip de motan cenuşiu, mieunînd şi pufnind. Şoricelul se preschimbă atunci într-un colibri cu pene strălucitoare. Deodată, în jurul conacului, se auziră tot felul de glasuri ciudate şi tot felul de insecte minunate şi păsări ale pădurii zburară, iar la ferestre se ţesu o plasă de aur. Şi atunci, în mijlocul odăii, apăru zîna Rosabelverde strălucind în toată măreţia şi splendoarea, în haină albă, încinsă cu cingătoare de diamente, cu trandafiri albi şi roşii în părul ei întunecat. În faţa zînei sta magul, în hlamidă ţesută cu aur, cu o coroană strălucitoare pe cap şi în mînă purtînd toiagul cu mîner sclipitor.

Rosabelverde se îndreptă spre mag. Din părul ei, căzu un pieptene de aur şi se sparse pe lespezile de marmură, de parcă ar fi fost de sticlă.

— Vai mie! Vai mie! strigă zîna.

Deodată, în jurul măsuţei, apăru iarăşi domnişoara von Rosenschön în haina-i neagră şi în faţa ei, doctorul Prosper Alpanus.

Acesta spuse foarte liniştit, în timp ce turna fără nici o piedică minunata cafea de Moca în ceştile chinezeşti

— Eu cred, dragă domnişoară, că acuma ştim cu prisosinţă cum stăm unul faţă de altul. Îmi pare foarte rău că pieptenele dumitale atît de frumos s-a spart pe lespezile acestea tari.

— Numai stîngăcia mea e de vină, spuse domnişoara, sorbind cu voluptate cafeaua. Pe lespezile *acestea* nu trebuie să laşi să cadă ceva, fiindcă, dacă nu mă înşel, ele sînt scrise cu ieroglife ciudate, care par, celui care le vede, numai nişte vine de marmură obişnuite.

— Talismane uzate, spuse Prosper, talismane uzate sînt lespezile acestea, şi nimic altceva.

— Dar bine, doctore, exclamă domnişoara, cum se face că nu ne-am cunoscut mai demult şi nu ne-am întîlnit niciodată pe drumurile noastre?

— De vină este, bună domnişoară, răspunse Prosper Alpanus, numai educaţia noastră deosebită! În timp ce dumneata, în Djinistan, puteai să te laşi în voia firii dumi-

tale, eu, ca student, stam închis în piramide și ascultam cursurile profesorului Zoroastru, un bătrîn morocănos, dar care știa o mulțime de lucruri. Sub domnia prințului Demetrius, mi-am luat reședința **în țărișoara** asta plăcută.

— **Cum? spuse** domnișoara; **și n-ai fost** expulzat **cînd** prințul Paphnutius a introdus reformele iluminismului?

— Nu, răspunse Prosper. Am izbutit să-mi ascund adevărata mea fire, silindu-mă să dovedesc, prin diverse scrieri, că am cunoștințe speciale în ce privește iluminismul. Am dovedit, astfel, că fără voința prințului nu e îngăduit să tune și să fulgere, și că vremea frumoasă și recolta bună o datorăm numai și numai silințelor lui și nobleții lui, care discută în palat cu multă înțelepciune această problemă, în timp ce afară, la cîmp, poporul de rînd seamănă și ară. Prințul Paphnutius m-a înălțat atunci la rangul de prim-președinte al reformelor iluministe, un post pe care l-am aruncat ca pe o povară, o dată cu disimularea mea, atunci cînd a trecut furtuna.

În taină eram folositor cum puteam. Adică, ceea ce *noi*, **dumneata** și cu mine, numim într-adevăr folositor... Știi dumneata, domnișoară, că eu am fost acela care ți-a dat de veste că are să vie poliția iluminismului?... că numai datorită mie mai ai încă lucrușoarele frumoase pe care mi le-ai arătat adineauri?... Pentru Dumnezeu, uită-te puțin pe fereastră!... Nu mai cunoști oare parcul în care te plimbai adesea și stăteai de vorbă cu duhurile prietenoase ce locuiesc în copaci... în flori... în izvoare?... Parcăl acesta l-am salvat prin știința mea. E la fel ca și pe timpul bătrînului Demetrius. Prințul Barsanuph, din fericire, nu se prea sinchisește de vrăjitori, e un om de treabă care lasă pe fiecare să trăiască și să facă vrăjitorie cît îi place, numai să nu **se** observe și să plătească neabătut dările. Așa că acum trăiesc aici, ca și **dumneata** în mănăstirea dumitale, fericit și fără grijă!

— Doctore, spuse domnișoara cu lacrimi în ochi, doctore, ce spui dumneata?... Ce revelații!... Da, recunosc și eu acuma cîrngul acesta, în care am gustat cele mai adînci bucurii! Doctore!... Om mărinimos, căruia îi datoresc atîta!... Și tocmai dumneata să fii atît de aspru cu protejatul meu!...

Doctorul răspunse:

— Dragă domnișoară, tirită de bunătatea dumitale înnăscută, ți-ai risipit darurile pentru un netrebnic. Cinabru este, și rămîne cu tot ajutorul pe care i l-ai dat. un trîntor pocit care, acum cînd s-a spart pieptenele de aur, e în mîinile mele.

— Fie-ți milă, doctore! se rugă domnișoara.

— Uită-te, rogu-te, aici, spuse doctorul arătîndu-i horoscopul lui Balthasar.

— Domnișoara se uită și exclamă îndurerată:

— Da! dacă așa stau lucrurile, atunci trebuie să mă dau înapoi în fața unei puteri mai înalte... Bietul Cinabru!...

— Mărturisește acuma, preabuna mea domnișoară, spuse zîmbind doctorul, mărturisește că femeile au citeodată idei foarte bizare, urmărind cu îndărătnicie un gînd născut într-o clipă și neluînd în seamă atingerea dureroasă cu lumea... Cinabru trebuie să-și ispășească soarta, însă *după aceea* va ajunge la niște onoruri mari și nemeritate. Prin asta vreau să aduc prinosul meu puterii, bunătății și vredniciei dumitale.

— Om minunat ce ești, rămîi prietenul meu!

— De-a pururea! răspunse doctorul. Prietenia și tainica mea înclinare față de dumneata, frumoasă zînă, nu vor înceta niciodată. Îndreaptă-te cu încredere către mine, ori de cîte ori vei avea nevoie și... bea cafea la mine, ori de cîte ori vei avea poftă.

— La revedere, preacinstite mag, nu voi uita niciodată bunăvoința și cafeaua dumitale.

Și domnișoara von Rosenschön, adînc mișcată, se ridică să plece.

Prosper Alpanus o întovărăși pînă la poarta grădinii, în timp ce toate glasurile minunate ale pădurii răsunau.

La poartă aștepta, în locul trăsurii, scoica de cristal înhămată cu cei doi inorogi a doctorului. La spate își întindea aripile cărăbușul auriu. Pe capră sta fazanul argintiu, cu hățurile de aur în cioc și uitîndu-se cuminte la domnișoara von Rosenschön.

Cînd trăsura, huruind, trecu prin pădurea plină de miresme, domnișoara von Rosenschön se simți purtată în cele mai fericite timpuri ale vieții sale de zînă.

CAPITOLUL AL ŞAPTELEA

Cum profesorul Mosch Terpin cerceta natura în pivniţa princiară. — Myctes Beelzebub. — Desperarea studentului Balthasar. — Influenţa binefăcătoare a unei vile de ţară bine gospodărite asupra fericirii casnice. — Cum Prosper Alpanus a dat lui Balthasar o tabacheră de bagă şi a pornit apoi călare

BALTHASAR, CARE STA ascuns în satul Hoch-Jakobsheim, primi următoarea scrisoare de la referendarul Pulcher, din Kerepes:

„Treburile noastre, dragă Balthasar, merg din ce în ce mai rău. Duşmanul nostru, ticălosul de Cinabru, a devenit ministru al Afacerilor Străine şi a căpătat marele ordin al «Tigrului verde», cu douăzeci de nasturi. El este acum favoritul prinţului şi taie şi spînzură. Profesorul Mosch Terpin nu-şi mai vine în fire de bucurie şi se îngîmfă prosteşte. Prin mijlocirea viitorului său ginere, a căpătat postul de director general al Afacerilor naturale, post care îi aduce bani cu duiumul şi o mulţime de alte foloase. Ca director general, cenzurează şi revizuieşte eclipsele de soare şi de lună, precum şi prevederile meteorologice din calendarele permise în stat şi cercetează mai cu seamă natura în oraşul de reşedinţă. Datorită acestor ocupaţii, primeşte din pădurile princiare cele mai rare păsări şi cele mai alese animale pe care, tocmai pentru a le cerceta natura, le frige şi le mănîncă. În momentul de faţă, scrie (sau cel puţin aşa pretinde), un studiu asupra cauzei care face ca vinul să aibă alt gust decît apa şi de ce mai produce şi alte efecte; lucrarea o va dedica ginerelui său. Cinabru a făcut în aşa fel ca Mosch Terpin, în vederea lucrării acesteia, să studieze zilnic în pivniţa princiară. A studiat pînă acum o jumătate de butie de vin vechi de Rin precum şi cîteva duzini de sticle de şampanie şi se

ocupă acuma de un butoi de Alicante. Pivnicerul își frînge mîinile! Așadar profesorului, care, după cum știi, e fără pereche de lacom, îi merge foarte bine și ar duce cea mai plăcută viață, dacă n-ar trebui cîteodată, cînd grindina pustiește holdele, să plece la țară ca să explice fermierilor prințului pentru ce a căzut grindina, și astfel să mai capete și proștii aceia puțină învățătură, ca să se ferească pe viitor de asemenea lucruri și să nu mai ceară scutire de plata arendei din cauza unui fapt de care numai ei sînt vinovați.

Ministrul nu poate uita bătaia pe care i-ai dat-o. A jurat să se răzbune. Nu vei mai putea să te arăți prin Kerepes. Și pe mine mă persecută pentru că am văzut felul misterios în care l-a pieptănat o cucoană cu aripi. Atîta timp cît Cinabru rămîne favoritul prințului, nu voi putea aspira să capăt un post bun. Steaua mea cea potrivnică voiește ca să mă întîlnesc cu pocitania întotdeauna acolo unde nici nu gîndesc și mereu într-un chip care îmi este fatal. Deunăzi, ministrul a venit la muzeul zoologic, îmbrăcat de paradă, cu spadă, decorații și cordon. După obiceiul lui, s-a proptit în baston, înălțîndu-se în vîrful picioarelor, în fața vitrinei în care sînt maimuțele americane. Tocmai atunci au intrat în sală niște străini și unul dintre ei, zărind pocitania, a strigat: «O!... ce maimuțoi nostim!... ce animal drăguț!... E podoaba muzeului!... Cum se numește oare? Și din ce țară o fi?»

Directorul muzeului, foarte grav, a spus atunci, atingînd cu mîna umerii lui Cinabru: «Da, e un exemplar foarte frumos, un maimuțoi splendid din Brazilia, așa-numitul *Mycetes Beelzebub... Simia Beelzebub Linnei... niger, barbatus, podiis caudaque apice bruneis*[1]... Maimuță urlătoare!»

«Ascultă, domnule! s-a stropșit prichindelul, dumneata trebuie să fii nebun, eu nu sînt *Beelzebub caudaque*... nu sînt maimuță urlătoare, sînt Cinabru, ministrul Cinabru, cavaler al ordinului Tigrul verde cu douăzeci de nasturi!»

Eu, care eram pe acolo, nu m-am putut opri și am izbucnit într-un rîs cumplit.

«A! dumneata ești, domnule Pulcher?» s-a răstit el la mine, privindu-mă cu ochii-i vrăjitorești, roșii de mînie.

[1] Maimuță urlătoare... Beelzebub, maimuța lui Linné... neagră, cu barbă, în partea de jos a corpului și la vîrful cozii roșie-cafenie (lat.).

Străinii îl luau mereu drept maimuțoi și voiau să-i dea niște alune. Cinabru s-a înfuriat și mai tare, i s-a tăiat răsuflarea și nu s-a mai putut ține pe picioare. A fost chemat valetul lui, care l-a luat de subsuori și l-a dus la trăsură.

Nu știu de ce, dar întîmplarea asta îmi dă o licărire de speranță. E cea dintîi neplăcere pe care o are pocitania vrăjită.

Un lucru e sigur: că acum cîteva zile, în zori, Cinabru s-a întors din grădină foarte abătut. Probabil că femeia înaripată n-a mai venit, căci buclele lui frumoase au dispărut. Părul îi atîrna zburlit pe spate și se zice că prințul Barsanuph i-ar fi spus: «Nu-ți neglija atît de tare toaleta, dragă Cinabru; am să-ți trimit pe frizerul meu!» La care Cinabru ar fi răspuns foarte politicos că, dacă are să vină, are să-l arunce pe individ pe fereastră. «Ce suflet strașnic! Nu-i chip să te atingi de dînsul!» a spus atunci prințul și a plîns foarte tare.

La revedere, dragă Balthasar! Nu-ți pierde orice speranță și ascunde-te bine, ca să nu te poată prinde!"

Deznădăjduit de cele ce-i scrisese prietenul, Balthasar alergă în adîncul pădurii, tînguindu-se cu glas tare:

— Să mai sper? Ce să mai sper cînd orice nădejde a pierit, cînd toate stelele au dispărut și întunericul cel mai de nepătruns... de nepătruns mă înconjoară! Soartă nefericită!... M-a doborît puterea întunecată care mi-a cuprins viața!... E o nebunie să mai sper vreo salvare de la Prosper Alpanus, de la acest Prosper Alpanus, care m-a ademenit cu meșteșuguri diavolești și m-a alungat din Kerepes, făcînd ca bătaia pe care am dat-o imaginii din oglindă să cadă cu adevărat pe spatele lui Cinabru!... O, Candida!... Dacă aș putea măcar să te uit! Dar scînteia dragostei arde în mine mai tare ca niciodată!... Văd pretutindeni imaginea iubitei care își întinde brațele spre mine și îmi zîmbește!... Știu!... Tu m-ai iubit, Candida, și tocmai de aici vine durerea mea ucigătoare și fără nădejde, fiindcă n-am putut să te scap de vraja fără leac ce te-a cuprins!... Trădătorule Prosper! ce ți-am făcut de ți-ai bătut astfel joc de mine?

Noaptea venise și toate culorile pădurii se topeau acum în cenușiu. Deodată, printre copaci, se zări o lumină ciudată. Mii de gîze zburară, zbîrnîind din aripi. Cărăbuși luminoși se legănau în văzduh și fluturi pestriți pluteau împrăștiind

polen parfumat. Zbirnîitul şi bîzîitul deveniră o muzică dulce ce dezmierda inima sfîşiată a lui Balthasar. Deasupra lui, lumina se făcu tot mai puternică. Tînărul se uită în sus şi zări cu uimire pe Prosper Alpanus care plutea, călare pe o insectă stranie, asemănătoare unei libelule cu culori strălucitoare.

Prosper Alpanus se coborî spre tînărul nostru şi se aşeză lîngă el, în timp ce libelula se lăsă pe o creangă şi îşi amestecă glasul în cîntecul ce răsuna acuma prin pădure.

Prosper atinse fruntea tînărului cu florile pe care le avea în mînă şi îndată un dor proaspăt de viaţă se aprinse în sufletul lui Balthasar.

Doctorul Alpanus spuse:

— Eşti foarte nedrept cu mine, Balthasar, învinuindu-mă de cruzime şi de trădare, tocmai în clipa cînd am izbutit să stăpînesc vraja ce ţi-a zguduit viaţa şi cînd, ca să te găsesc mai repede şi să te împac, am venit călare pe libelula mea favorită, aducînd tot ceea ce poate sluji mîntuirii tale... Dar e adevărat că nimic nu-i mai amar decît chinurile dragostei, nimic nu seamănă cu nerăbdarea unui suflet deznădăjduit şi chinuit de dor şi de dragoste... Te iert, pentru că şi mie mi s-a întîmplat la fel atunci cînd, acum vreo două mii de ani, iubeam o prinţesă indiană numită Balsamina şi cînd, deznădăjduit, am smuls barba vrăjitorului Lothos, care era cel mai bun prieten al meu, şi de aceea, după cum vezi, eu nu port barbă, ca să nu păţesc la fel... Dar nu e locul nimerit ca să-ţi istorisesc toate pe larg, deoarece orice îndrăgostit vrea să audă vorbindu-se numai de dragostea *lui*, fiindcă numai pe ea o crede vrednică de luat în seamă, tot aşa cum orice poet numai versurile *lui* le ascultă cu plăcere. Aşadar, să vorbim despre ce trebuie!... Află deci că Cinabru este copilul unei biete ţărănci şi îl cheamă Piticuţ. Şi-a luat numai din vanitate mîndrul nume de Cinabru. Domnişoara von Rosenschön sau, mai exact, vestita zînă Rosabelverde, căci ea şi nimeni alta este acea doamnă, l-a găsit pe marginea drumului. Dînsa a crezut că tot ceea ce natura a refuzat cu vitregie mititelului pocit va putea fi înlocuit dacă îl va înzestra cu darul ciudat şi tainic datorită căruia tot ceea ce vreun alt om bine înzestrat gîndeşte, vorbeşte sau săvîrşeşte în prezenţa lui se pune pe socoteala sa. În tovărăşia unor oameni cultivaţi, deştepţi şi spirituali

trece și el drept cultivat, deștept, spiritual și, în general, drept cel mai desăvîrșit din specia cu care vine în conflict.

Această vrajă ciudată stă în trei fire de păr, roșii ca focul, pe care prichindelul le are în creștetul capului. Orice atingere a acestor fire de păr, mai mult, orice atingere a capului, e dureroasă pentru el, ba chiar primejdioasă. De aceea zîna a lăsat ca părul lui subțire și zburlit să crească în bucle dese și frumoase care, apărîndu-i capul, îi acoperă în același timp acele fire de păr roșii și întăresc vraja. La nouă zile o dată, zîna îl pieptăna pe Cinabru cu un pieptene magic de aur și, în felul acesta, nimicea orice faptă avînd de scop spulberarea vrajei. Însă un talisman puternic, cu care am întîmpinat-o pe zînă cînd a venit la mine, a spart pieptenele.

Rămîne acum ca să i se smulgă cele trei fire de păr roșu și el va cădea din nou în nimicnicia lui de mai înainte! Ție, dragă Balthasar, îți este hărăzită această rupere a vrăjii! Tu ai curaj, putere și îndeminare, așa că ai să duci lucrurile la bun sfîrșit. Ia cristalul acesta, apropie-te de Cinabru acolo unde îl găsești; îndreaptă-ți privirea ascuțită, prin cristal, către capul lui și atunci cele trei fire de păr au să se ridice în vîrful capului. Apucă-l și ține-l bine, nu lua în seamă mieunatul strident pe care are să-l scoată, smulge-i dintr-o dată cele trei fire de păr și arde-le pe loc. Trebuie numaidecît ca firele să fie smulse *dintr-o dată* și arse *imediat*, fiindcă altfel ar mai putea produce tot felul de efecte primejdioase. Așadar, bagă bine de seamă să apuci firele de păr cu îndeminare, să le ții strîns și să faci asta cînd are să fie prin apropiere foc sau vreo luminare aprinsă.

— O, Prosper Alpanus, spuse Balthasar, ce puțin am meritat prin neîncrederea mea mărinimia asta!... Simt acuma în adîncul sufletului că suferința îmi va fi curmată și că o fericire cerească îmi deschide porțile ei de aur!...

Prosper Alpanus urmă:

— Îmi plac tinerii care, ca tine, dragă Balthasar, poartă în sufletul lor curat dragoste și dor și în ale căror inimi mai răsună încă acordurile acelea minunate ce vin din tărîmul îndepărtat, plin de minuni dumnezeiești, și care e țara mea. Oamenii fericiți și înzestrați cu această muzică lăuntrică sînt singurii ce pot fi numiți poeți, deși sînt ocărîți cu acest nume mulți care iau primul contrabas în mînă, trag cu arcușul pe el și cred că zbîrnîitul fără șir al coardelor gemînd

sub pumnul lor este o muzică splendidă ce le țîșnește din suflet... Știu, dragul meu, că ție, de multe ori, ți se pare că înțelegi murmurul izvoarelor, foșnetul crengilor, că amurgul îți grăiește cu vorbe limpezi și înțelese... Da, Balthasar!... În acele clipe pricepi într-adevăr vocile minunate ale naturii, căci din propriul tău suflet se ridică sunetul divin pe care îl aprinde armonia minunată din firea cea adîncă a naturii! Tu cînți la pian și știi, o, poete, că sunetul pe care l-ai atins este urmat ca un ecou de sunetele înrudite... Această lege a naturii nu este o simplă metaforă!... Da, poete, tu ești mult mai bun decît cred nenumărați dintre aceia cărora le-ai citit încercările tale de-a pune pe hîrtie muzica lăuntrică! Aceste încercări nu sînt mare lucru. Totuși ai făcut o bună schiță în stil istoric atunci cînd, cu pragmatică extindere și exactitate, ai scris povestea iubirii dintre privighetoare și trandafirul roșu, care s-a întîmplat sub ochii mei. E o lucrare foarte bună.

Prosper Alpanus tăcu o clipă; Balthasar se uită plin de mirare la dînsul, nemaiștiind ce să creadă cînd îl auzi pe bătrîn spunînd că poemul pe care el îl socotea drept cel mai fantastic din cîte s-au scris vreodată era o lucrare istorică.

Prosper Alpanus urmă, în timp ce obrazul îi era luminat de un zîmbet plăcut:

Fără îndoială că vorbele mele te miră și desigur că multe lucruri ți se par ciudate la mine. Gîndește-te, însă, că eu, după părerea tuturor oamenilor cuminți, sînt un personaj care nu apare decît în basme și tu știi, dragă Balthasar, că asemenea personaje se poartă foarte straniu și trăncănesc tot felul de năzbîtii, mai ales atunci cînd spusele lor ascund lucruri care nu sînt tocmai de aruncat... Dar să ne întoarcem la vorba noastră!... Dacă zîna Rosabelverde a avut atîta grijă de pocitul de Cinabru, tu, Balthasar, ești protejatul meu. Ascultă deci ce m-am gîndit să fac pentru tine!... Vrăjitorul Lothos a fost ieri pe la mine. Mi-a adus mii de salutări, dar și mii de tînguiri din partea prințesei Balsamina care s-a trezit din somn și care, în sunetele dulci din *Șartah Bhade*[1], poemul acela minunat înfățișînd prima noastră dragoste, întinde brațe pline de dor spre mine. De asemenea și vechiul meu prieten, ministrul Yuchi, îmi

[1] Corect *Șastra Bhade*, o poezie indiană.

face semn prietenește din steaua polară... Trebuie să plec spre îndepărtata Indie!... Doresc să văd în stăpînirea ta moșia mea, pe care o părăsesc. Mîine dimineață mă duc la Kerepes și fac un act de donație în care voi apărea ca unchiul tău. Dacă vraja lui Cinabru se desface și dacă apari în fața lui Mosch Terpin ca stăpîn al unei moșii frumoase și al unei averi mari, atunci cînd ai să ceri mîna Candidei, el are să ți-o dea cu multă bucurie. Ceva mai mult!... Dacă te muți cu Candida în conacul meu, atunci fericirea căsătoriei tale e asigurată! Îndărătul copacilor acelora splendizi, crește tot ce trebuie în casă: nu numai fructe minunate, ci și varză frumoasă și tot felul de legume, cum nu se găsesc nicăieri. Soția ta va avea întotdeauna cea mai bună salată, cel mai bun sparanghel. Bucătăria este astfel întocmită încît oalele nu dau niciodată în foc și nici o mîncare nu se strică, chiar dacă ai întîrziat la masă cu un ceas. Covoarele, jilțurile și sofalele sînt așa făcute, încît oricît ar fi de neglijenți servitorii, e imposibil să se păteze. Tot așa porțelanul nu se sparge niciodată, nici paharele, chiar dacă servitorii le-ar azvîrli pe jos. În sfîrșit, ori de cîte ori soția ta pune să se spele rufele, pe pajiștea cea mare din dosul casei e vreme frumoasă, chiar dacă împrejur ar ploua, ar tuna și ar fulgera. Totul, cu alte cuvinte, este astfel alcătuit ca tu, alături de Candida, să te bucuri de fericirea casnică, în liniște și nestingherit!... Și acuma, e vremea să mă duc și eu acasă și, în tovărășia prietenului meu Lothos, să-mi încep pregătirile de plecare. Să ne vedem cu bine, Balthasar!

Prosper șuieră de două ori și libelula veni bîzîind. Bătrînul apucă hățurile și se urcă în șa. Tocmai se avîntase să plece, cînd se opri deodată și se întoarse spre Balthasar, spunînd:

— Era cît pe ce să uit de prietenul tău Fabian. Într-un acces de supărare și violență, l-am pedepsit prea aspru pentru indiscreția lui. Uite aici, în cutiuța asta, este ceva care are să-i aducă mîngîiere!...

Prosper dădu lui Balthasar o cutiuță de bagà lustruită, pe care tînărul o puse în buzunar, ca și micul ochean pe care Prosper i-l dăruise mai înainte, pentru descîntarea lui Cinabru.

Prosper Alpanus zbură printre copaci, în timp ce vocile pădurii răsunau tot mai dulce și mai adînc.

Balthasar se întoarse la Hoch-Jakobsheim, plin de bucurie și de nădejde.

CAPITOLUL AL OPTULEA

Cum Fabian, din cauza hainei lui prea lungi, a fost considerat drept un sectar religios. — Cum prințul Barsanuph s-a ascuns după paravan și l-a scos din slujbă pe directorul general al Afacerilor naturale. — Fuga lui Cinabru din casa lui Moseh Terpin. — Cum Moseh Terpin a vrut să călărească pe un fluture și să fie împărat și cum după aceea s-a dus să se culce

ÎN ZORII ZILEI, cînd drumurile și străzile erau încă pustii, Balthasar se furișă în Kerepes și se duse de îndată la prietenul său Fabian. Cînd bătu la ușă, un glas slab și plîngăreț spuse:

— Intră!

Palid, desfigurat, cu o durere adîncă întipărită pe față, Fabian stătea întins pe pat.

— Dar ce e, pentru Dumnezeu!? spuse Balthasar. Ce ai? Ce s-a întîmplat?

Ridicîndu-se anevoie în capul oaselor, Fabian răspunse cu o voce stinsă:

— Dragă Balthasar! Cu mine s-a sfîrșit... s-a sfîrșit! Vrăjaș blestemată pe care Prosper Alpanus a aruncat-o asupra mea ca să se răzbune mă duce la pieire!

— Cum se poate asta? întrebă Balthasar, Vrajă, vrăjitorie... altădată nu credeai în astfel de lucruri.

— O, răspunse Fabian cu glas plîngăreț, acuma cred în orice, în vrăjitori, și în vrăjitoare, și în gnomi, și în ondine, în regele șobolanilor, și în mandragore... cred în tot ce vrei! Cine pățește ce am pățit eu crede orice! Îți aduci aminte de scandalul infernal cu haina mea, cînd am venit de la Prosper Alpanus! Dacă ar fi fost numai atîta! Ia uită-te puțin prin odaie, dragă Balthasar!

Balthasar se uită și văzu de jur împrejur, atîrnate pe pereți, o mulțime de fracuri, mantale, vestoane, de toate formele și de toate culorile.

— Dar ce? exclamă el. Ai de gînd să deschizi prăvălie de haine vechi, Fabian?

— Nu rîde, răspunse tînărul. Toate hainele astea le-am făcut la cei mai renumiți croitori, trăgînd nădejde că am să scap de blestemul care apasă asupra veșmintelor mele. Dar degeaba. E destul să port cîteva minute o haină care îmi vine de minune, ca turnată pe corp, și deodată mînecile mi se urcă la umeri și haina se lungește la spate de șapte coți. Desperat, mi-am făcut spențerul acela cu mîneci foarte lungi. Mă gîndeam: „N-aveți decît să vă scurtați mîneci! Lungește-te, haină, cît vrei: are să fie tocmai bine și îmbrăcămintea are să devină pe măsura mea!" Aș! Peste cîteva minute s-a întîmplat la fel ca și cu celelalte haine! Toată arta și îndemînarea celor mai buni croitori n-au putut să facă nimic împotriva vrăjii blestemate. Că lumea își bătea joc de mine oriunde mă arătam, asta se înțelege de la sine. Curînd, însă, nevinovata mea încăpățînare de-a apărea în asemenea haine îndrăcite a dat loc la altfel de păreri. Femeile mă socoteau vanitos și de prost-gust deoarece, împotriva oricărei bune-cuviințe, ieșeam numai cu brațele goale, din cauză, probabil, că le credeam frumoase. Teologii strigau că sînt un sectar religios și discutau numai dacă aparțin de secta mineciștilor sau de cea a pulpaniștilor, dar erau de acord că amîndouă sectele sînt la fel de primejdioase, deoarece amîndouă predică libertatea desăvîrșită a voinței și îndrăznesc să gîndească ce vor. Diplomații erau de părere că sînt un revoluționar. Afirmau că prin haina mea cu coadă lungă voiam să stîrnesc nemulțumirea în popor, răzvrătind oamenii împotriva guvernului și că aparțin desigur unei asociații secrete al cărei semn distinctiv e mîneca scurtă. Se pare că încă de mult se găsesc ici și colo indicii dovedind prezența membrilor acestei asociații care sînt tot așa de primejdioși ca și iezuiții, ba chiar și mai primejdioși, fiindcă năzuiesc să introducă pretutindeni poezia, stricătoare oricărui stat, și se îndoiesc de infailibilitatea suveranilor. În sfîrșit, chestiunea a devenit tot mai gravă și rectorul mi-a trimis vorbă să mă prezint în fața lui. Am presimțit că dacă îmi pun haina e o nenorocire, de aceea am apărut în vestă.

Cînd m-a văzut așa, rectorul s-a înfuriat, crezînd că vreau să-mi bat joc de dînsul. S-a răstit la mine, spunîndu-mi că dacă pînă într-o săptămînă nu apar în fața lui cu o haină cuviincioasă, are să mă dea afară din universitate. Astăzi e ultima zi! Nenorocitul de mine! Blestemat să fie Prosper Alpanus!

— Stai! spuse Balthasar, stai și nu blestema pe unchiu-meu care mi-a dăruit o moșie. Nici ție nu-ți vrea răul, deși trebuie să mărturisesc că a pedepsit prea aspru îndrăzneala cu care l-ai întîmpinat. Dar iată că ți-am adus ceva care îți va fi de ajutor. Uite, îți trimite tabachera asta, care va pune capăt tuturor suferințelor tale!

Și Balthasar scoase cutiuța de bagă, pe care i-o dăduse Prosper Alpanus, și o întinse lui Fabian.

Acesta zise:

— Ce să fac cu fleacul ăsta? Ce influență poate să aibă o tabacheră asupra formei hainelor mele?

— Asta nu știu, răspunse Balthasar, însă unchiu-meu poate și n-are să mă înșele; am în el cea mai mare încredere. Sînt de părere să deschizi tabachera, să vedem ce-i în ea.

Fabian o deschise și... din tabacheră ieși un frac negru, cu o croială minunată și din cea mai fină stofă. Cei doi prieteni nu putură să-și oprească un strigăt de uimire.

— O, spuse Balthasar, acuma te înțeleg, Prosper Alpanus! Haina asta are să se potrivească și are să destrame toată vraja!

Fabian își puse repede fracul și ceea ce bănuise Balthasar se întîmplă într-adevăr. Frumoasa haină îi venea atît de bine, cum nu-i venise nici una pînă acum și nici vorbă să se scurteze mînecile și să se lungească la spate.

Nebun de bucurie, Fabian se hotărî să se ducă de îndată la rector.

Balthasar istorisi în amănunt prietenului ce vorbise cu Prosper Alpanus și cum acesta îi dăduse mijlocul să-i facă de petrecanie pocitaniei. Fabian care devenise cu totul alt om și nu se mai îndoia de nimic, proslăvi mărinimia lui Prosper Alpanus și se oferi să ajute și el la spulberarea vrăjii lui Cinabru. În clipa aceea Balthasar zări pe fereastră pe Pulcher, care se furișa posomorît pe sub ziduri.

Fabian, rugat de Balthasar, scoase capul pe fereastră și îl chemă.

Cum intră, Pulcher zise:

— Ce haină frumoasă ai, Fabian!

Acesta îi răspunse că Balthasar are să-i explice totul şi porni la rector.

Cînd Balthasar povesti lui Pulcher tot ce se întîmplase, referendarul spuse:

— E tocmai timpul ca demonul acesta blestemat să fie omorît. Chiar astăzi are loc logodna lui cu Candida. Cu prilejul acesta, Mosch Terpin dă o mare recepţie la care l-a invitat şi pe prinţ. Vom merge şi noi şi-l vom ataca pe prichindel. Luminări în sală au să fie destule, aşa că vom putea să-i ardem imediat firele de păr ticăloase.

Prietenii mai stăteau încă de vorbă, cînd Fabian intră cu faţa strălucind de bucurie.

— Puterea hainei, zise el, puterea hainei, care a ieşit din tabacheră, s-a dovedit straşnică. Cînd am intrat la dînsul, rectorul mi-a zîmbit cu mulţumire. „Aşa da, mi-a spus el, aşa da!... Mă bucur, Fabian, că te-ai smuls din ciudata dumitale rătăcire!... Capete înfierbîntate ca dumneata se lasă uşor tîrîte spre extreme. Eu n-am considerat niciodată purtarea dumitale drept exaltare religioasă; am socotit-o mai degrabă un patriotism greşit înţeles, o aplecare către lucruri extraordinare, întemeiată pe exemplul eroilor antichităţii!... Bun! Să lăsăm asta! Ai o haină foarte frumoasă şi minunat croită! Slavă statului, slavă lumii, că tinerii inimoşi ca dumneata poartă asemenea haine cu mîneci şi pulpane atît de potrivite! Rămîi credincios, Fabian rămîi credincios acestei virtuţi şi acestui gînd serios, din care se naşte adevăratul eroism!“ Rectorul m-a îmbrăţişat cu lacrimi în ochi. Nici eu nu ştiu cum, dar m-am trezit deodată scoţînd din buzunar tabachera de bagă din care ieşise fracul. „Te rog!“ spuse rectorul împreunînd degetul cel mare cu arătătorul. Fără să ştiu dacă era tutun înăuntru, am deschis tabachera. Rectorul luă o priză, apoi îmi strînse cu putere mîna. Lacrimile îi curgeau pe obraji. Îmi spuse, adînc mişcat: „Ce tînăr minunat! Ce priză straşnică! Totul a fost dat iertării şi uitat! Vino să mănînci cu mine la prînz!“ După cum vedeţi, dragii mei, suferinţa mea s-a sfîrşit şi dacă astăzi, după cum este de aşteptat, izbutim să alungăm vraja lui Cinabru, atunci veţi fi şi *voi* fericiţi!

În sala luminată cu o sută de lumînări, micul Cinabru stătea într-o haină roșie-stacojie, brodată, și purta ordinul „Tigrul verde" cu douăzeci de nasturi, cu spada la șold și pălăria cu pene sub braț. Lîngă dînsul, Candida, în rochie de mireasă, era strălucitoare de tinerețe și grație. Cinabru îi luase mîna pe care acum i-o săruta rînjind. Fata îl privea cu dragoste. Era un spectacol groaznic și numai orbirea în care vraja lui Cinabru îi cufundase pe toți era pricina pentru care nimeni nu-l apuca de gît pe prichindel ca să-l arunce în focul din cămin. Lumea se adunase în cerc, în jurul logodnicilor, la o distanță respectuoasă. Numai prințul Barsanuph sta lîngă Candida și se silea să arunce în jurul lui priviri binevoitoare, cărora, de altfel, nimeni nu le dădea vreo atenție. Toți se uitau numai la logodnici și urmăreau buzele lui Cinabru care, din cînd în cînd, mormăia vorbe ininteligibile, urmate imediat de un murmur de admirație din partea oaspeților.

Venise clipa în care trebuiau schimbate inelele de logodnă. Mosch Terpin ieși înainte cu o tavă pe care străluceau verighetele. Tuși ca să-și dreagă glasul. Cinabru se înălță cît putu în vîrful picioarelor, așa încît ajunse cu capul pînă aproape de coatele logodnicei. Toți așteptau cu încordare. Deodată se auziră glasuri străine, ușa sălii se deschise cu putere, intră Balthasar, după el Pulcher și Fabian! Toți trei se repeziră în mijlocul sălii.

— Ce-i asta? Cine sînt? întrebară toți de-a valma.

Prințul Barsanuph strigă îngrozit:

— Revoltă... rebeliune... să vie garda!

Și sări, ascunzîndu-se după un paravan.

Mosch Terpin îl recunoscu pe Balthasar, care se apropie de Cinabru.

— Domnule Balthasar, strigă Mosch Terpin, ai înnebunit? Ți-ai pierdut mințile? Cum îndrăznești să vii aici! Domnilor, vă rog, dați-l afară pe mojicul ăsta!

Fără să-i pese de nimic, Balthasar scoase ochеanul lui Prosper și se uită prin el drept la capul lui Cinabru. Ca lovit de un curent electric, Cinabru dădu un țipăt strident de răsună toată sala. Candida căzu jos leșinată. Cercul invitaților se împrăștie. În fața ochilor lui Balthasar apăru smocul de păr roșu; atunci se repezi la Cinabru și îl apucă. A-

cesta începu a izbi cu piciorul în podele, zvîrcolindu-se, zgîriind și mușcînd.

— L-am prins!... L-am prins! strigă Balthasar.

Fabian și Pulcher îl înhățară pe prichindel și acesta nu mai putu face nici o mișcare. Balthasar apucă bine firele de păr roșu, i le smulse dintr-o dată din cap, se repezi la cămin și le aruncă în foc; firele arseră pîrîind, în timp ce se auzea un zgomot asurzitor și toți se treziră ca dintr-un vis.

După ce se ridică anevoie de la pămînt, Cinabru prinse a înjura și a striga, poruncind ca obraznicii răzvrătiți care au atacat persoana sacră a primului-ministru să fie arestați și aruncați în închisoare! Însă toți se întrebau unii pe alții:

— Dar de unde a răsărit piticul ăsta cocoșat?... Ce vrea?

În acest timp, prichindelul zbiera mereu, bătînd din picior:

— Eu sînt ministrul Cinabru... eu sînt ministrul Cinabru!... Am „Tigrul verde" cu douăzeci de nasturi!

Toți izbucniră în rîs, veniră împrejurul lui, îl ridicară pe sus și și-l azvîrliră ca pe o minge. Nasture după nasture îi sărea de pe haină; Cinabru își pierdu pălăria, spada, pantofii. Prințul Barsanuph ieși de după paravan și veni și el. Prichindelul țipă strident:

— Prințe Barsanuph... Alteță!... Salvați-vă ministrul! Favoritul!... Ajutor!... Ajutor!... Statul e în primejdie... Tigrul cu pete verzi... Vai! vai!

Prințul aruncă o privire supărată prichindelului și se îndreptă repede spre ușă. Mosch Terpin îi ieși în cale, dar prințul îl luă și-l duse într-un colț, unde îi spuse cu ochi aprinși de mînie:

— Cum de-ai cutezat să faci prințului dumitale, părintelui țării, o farsă neroadă!... Mă inviți la logodna fiicei dumitale cu ministrul Cinabru și în loc de ministru găsesc o pocitanie oribilă pe care ai îmbrăcat-o în haine scumpe... Domnule, știi dumneata că gluma asta e o crimă de înaltă trădare pe care aș pedepsi-o aspru dacă n-ai fi un om complet stupid, care merită să stea la casa de nebuni? Te demit din postul de director general al Afacerilor naturale și îți interzic orice studiu în pivnița mea... *Adieu!*

Și prințul ieși ca o furtună.

Mosch Terpin se repezi tremurînd de mînie la Cinabru, îl apucă de părul lui lung şi zburlit şi îl tîri la fereastră:

— Jos cu tine, strigă el, jos cu tine, pocitanie afurisită, care m-ai înşelat atît de cumplit şi mi-ai răpit toată fericirea vieţii!

Şi voi să-l arunce pe Cinabru pe fereastră, dar directorul muzeului zoologic, care era şi el de faţă, se repezi ca fulgerul, îl apucă pe pitic şi îl smulse din mîinile lui Mosch Terpin.

— Staţi puţin, spuse el, staţi puţin, domnule profesor, nu vă atingeţi de proprietatea princiară! Nu e o pocitanie, e *Mycetes Beelzebub*, *Simia Beelzebub* care a fugit din muzeu!

— *Simia Beelzebub! Simia Beelzebub!* se auzi din toate părţile şi toţi izbucniră în hohote de rîs.

Directorul muzeului îl luă pe Cinabru în braţe, dar cînd se uită bine la dînsul, spuse supărat:

— Dar ce-i asta! Nu e *Simia Beelzebub*, e o pocitanie caraghioasă! Ptiu! Ptiu!

Şi îl aruncă pe pitic în mijlocul sălii. Prichindelul, în mijlocul hohotelor de rîs ale întregii asistenţe, o zbughi pe uşă orăcăind şi mîrîind; fugi pe scări în jos şi de aici, repede, acasă, fără ca nici unul dintre servitorii lui să-l observe.

În vreme ce în sală se petreceau toate acestea, Balthasar se dusese în odaia în care fusese aşezată Candida, căzută în leşin. Se aruncă la picioarele ei, îi acoperi mîinile de sărutări, chemînd-o cu cele mai dulci nume. Fata se trezi, în cele din urmă, cu un oftat adînc şi cînd îl zări pe Balthasar, spuse plină de bucurie:

— Tu eşti... în sfîrşit, tu eşti, dragă Balthasar! Eram aproape să mor de dor şi de durere!... Şi acuma tot îmi mai răsună în suflet cîntecul privighetorii îndrăgostită de trandafirul roş...

Şi îi povesti tot, tot; cum un vis rău şi urît o învăluise, cum un monstru fioros îi prinsese inima şi cum a trebuit să-l iubească, fiindcă nu putea altminteri. Monstrul a ştiut să se prefacă în aşa fel, încît semăna cu Balthasar. Dar cînd se gîndea bine la acesta, îşi dădea seama că pocitania nu era Balthasar, pe urmă însă iarăşi i se părea, nici ea nu ştia de ce, că trebuie să-l iubească pe monstru, tocmai de dragul lui Balthasar.

Tînărul îi explică atît cît trebuia ca să n-o tulbure prea mult. Apoi urmară, așa cum se întîmplă între îndrăgostiți, mii de jurăminte de veșnică iubire și credință.

Mosch Terpin intră, frîngîndu-și mîinile și tînguindu-se. Cu el veniră și Pulcher și Fabian care încercau mereu, dar zadarnic, să-l consoleze.

— Nu! strigă Mosch Terpin, nu, sînt un om complet distrus! Nu mai sînt director general al Afacerilor naturale!... Nu mai pot face studii în pivnița princiară... Am căzut în dizgrația prințului!... Mă gîndeam c-am să devin și eu cavaler al „Tigrului verde" cel puțin cu cinci nasturi!... Acuma totul s-a dus!... Ce are să spună oare excelența-sa domnul ministru Cinabru cînd are să audă că l-am socotit o pocitanie, un *Simia Beelzebub cauda prehensili*[1], sau cum îi zice! O, Doamne! va trebui acuma să îndur și ura lui!... Alicante!... Alicante!...

— Dar, domnule profesor! îl consolau prietenii, domnule director general, gîndiți-vă, vă rog, că nu mai există nici un ministru Cinabru! N-ați greșit cu nimic! Pocitania, prin vraja cu care l-a înzestrat zîna Rosabelverde, v-a înșelat și pe dumneavoastră, ca și pe noi toți!

Și Balthasar povesti cum s-au întîmplat toate, de la început. Profesorul asculta, asculta într-una, iar cînd Balthasar, sfîrșit, spuse:

— Sînt treaz?... Visez?... Vrăjitoare... vrăjitori... zîne... oglinzi magice... simpatii... cum pot eu să cred asemenea absurdități?

— O, domnule profesor, spuse Fabian, dacă ați fi purtat și dumneavoastră, ca și mine, o haină cu mîneci scurte și cu trenă, ați crede absolut orice!

— Da, strigă Mosch Terpin, da! așa este! un monstru vrăjit m-a amăgit... Nu mă mai pot ține pe picioare... mă urc în tavan... Prosper Alpanus mă răpește... plec călare pe un fluture... zîna Rosabelverde mă piaptănă... și devin ministru, rege... împărat!...

Și Mosch Terpin începu să sară prin casă, strigînd și chiuind, așa încît toți crezură că și-a pierdut mințile... În sfîrșit, căzu istovit într-un jilț. Candida și Balthasar se apro-

---

[1] Corect: *Simia caudata barbata cauda prehensili:* maimuță cu coadă, bărboasă, cu o coadă îmbîrligată (lat.).

piară de el. Îi mărturisiră că se iubesc, că nu mai pot trăi unul fără celălalt; și totul era atît de trist, încît chiar profesorul plînse puțintel.

— Da, spuse el suspinînd, da, tot ce vreți, copii! Luați-vă, iubiți-vă... și flămînziți împreună, fiindcă eu nu dau Candidei nici un ban zestre...

În ce privește flămînzirea, spuse Balthasar zîmbind, speră să-l convingă mîine pe domnul profesor că despre asta nu poate fi de loc vorba, deoarece unchi-său, Prosper Alpanus, va avea grijă de dînsul.

— Fă asta! spuse profesorul istovit, fă asta, fiul meu, dacă poți, dar mîine. Pentru că, dacă nu vreau să înnebunesc și să-mi crape capul, trebuie să mă duc imediat să mă culc!

Și Mosch Terpin plecă imediat la culcare.

CAPITOLUL AL NOUĂLEA

Încurcătura unui camerist fidel. — Cum bătrîna Liese a stîrnit o răzmeriță și ministrul Cinabru a alunecat din fugă. — Modul remarcabil în care medicul prințului a explicat moartea năpraznică a lui Cinabru. — Cum prințul Barsanuph s-a înduioșat, a mîncat ceapă și cum pierderea lui Cinabru a rămas de neînlocuit

TRĂSURA DOMNULUI ministru Cinabru așteptase aproape toată noaptea zadarnic în fața casei lui Mosch Terpin. De cîteva ori i se spuse valetului că excelența-sa a plecat desigur de multă vreme; valetul răspunse că nu se poate, deoarece excelența-sa n-a putut să pornească acasă, pe jos, prin ploaie. Cînd, în sfîrșit, luminile fură stinse și ușile închise, slujitorul trebui să plece cu trăsura goală. Acasă îl trezi pe camerist și îl întrebă dacă ministrul a venit și în caz că da, în ce stare a sosit.

— Excelența-sa, îi spuse încet la ureche cameristul, a venit ieri seara tîrziu, asta e sigur... și acuma e în pat și doarme. Însă... dragul meu!... cum și în ce chip... am să-ți povestesc tot... dar pune-ți lacăt la gură! Dacă excelența-sa află că eu eram pe coridor, în întuneric, sînt un om pierdut! Rămîn fără slujbă! Fiindcă e drept că excelența-sa e mic de stat, dar e cumplit de iute, se supără foarte ușor și nu se mai poate stăpîni la mînie; chiar ieri a alergat cu sabia scoasă după un șoarece care a îndrăznit să treacă prin camera de culcare a excelenței-sale!... Și cum îți spun!... Ieri seara îmi luasem mănătăluța și tocmai voiam să mă duc nițel la cafenea să fac o partidă de table cînd, deodată, aud un hîrșîit în fața mea pe scară, și cineva mi se repede printre picioare pe coridor, cade jos și scoate un mieunat grozav și grohăie... o, Doamne! să nu spui o vorbă despre asta, că sînt pierdut!... Vino mai aproape!... Și cum îți spun, grohăie așa cum obiș-

nuiește să grohăie excelența-noastră cînd bucătarul a ars friptura de vițel sau cînd nu-i e ceva pe plac în treburile statului!

Ultimele cuvinte cameristul le spusese valetului la ureche, cu mîna la gură. Acesta se dădu înapoi cu uimire și exclamă:

— Cum se poate?

— Da, continuă cameristul, acel cineva care mi-a trecut printre picioare pe coridor a fost fără nici o îndoială excelența-sa. Am auzit foarte bine cum împingea scaunele prin odăi și deschidea ușile una după alta, pînă a ajuns în camera de culcare. N-am îndrăznit să mă duc după dînsul, iar după vreo două ceasuri m-am furișat pînă la ușa dormitorului și am tras cu urechea. Excelența-sa sforăia ca de obicei cînd are treburi multe. Dragul meu! „În cer și pe pămînt sînt mai multe lucruri decît visează înțelepciunea noastră"[1], așa am auzit eu odată spunînd la teatru un prinț care umbla îmbrăcat în negru și care se temea cumplit de un om îmbrăcat în carton cenușiu... Ieri s-a întîmplat desigur ceva foarte important că excelența-sa a venit acasă atît de repede! Prințul a fost și el la profesor; poate că a vorbit de una sau de alta — vreo reformă pe ici, pe colo — și ministrul s-a și apucat de ea, a fugit de la logodnă și lucrează acuma pentru binele țării. Am văzut eu după cum sforăie: trebuie să fie ceva important! Te pomenești, dragul meu, că avem să purtăm iarăși părul împletit în coade! Și acuma, hai să mergem ca niște servitori credincioși ce sîntem și să ascultăm la ușa dormitorului dacă excelența-sa mai este în pat și cugetă tot atît de tare.

Valetul și cameristul se duseră la ușă și ascultară. Cinabru sforăia și șuiera strașnic. Cei doi fură cuprinși de un mare respect și cameristul spuse adînc mișcat:

— Ce mare om este domnul ministru al nostru!

Chiar de a doua zi dimineață jos, la ușa locuinței ministrului, se iscă o larmă grozavă. O țărancă bătrînă, îmbrăcată ca vai de lume, în niște haine de sărbătoare uzate de mult, pătrunse în casă și ceru portarului s-o conducă imediat la băiatul ei, Piticuț. Portarul îi spuse că acolo locuiește excelența-sa domnul ministru Cinabru, cavaler al ordinului

[1] Se referă la W. Shakespeare, *Hamlet*, actul I, scena 5.

„Tigrul verde" cu douăzeci de nasturi și că pe nici unul dintre servitori nu-l cheamă Piticuț. Atunci femeia începu să strige ca o nebună, chiuind de bucurie că domnul ministru Cinabru cu douăzeci de nasturi este chiar fiul ei, Piticuț. La strigătele femeii și la ocările portarului toți cei din casă alergară să vadă ce este și larma se făcu și mai mare. Cînd cameristul veni să-i alunge pe nerușinații ce tulburau somnul excelenței-sale, tocmai o aruncau în stradă pe femeia pe care toți o socoteau nebună.

Femeia se așeză afară, pe treptele casei, și începu să plîngă și să se tînguie că servitorii nu vor să-i dea drumul la băiețașul ei, Piticuț, care acum a ajuns ministru. Lumea începu să se adune în jurul bătrînei, în timp ce dînsa le spunea tuturor că ministrul Cinabru nu-i nimeni altul decît băiatul ei pe care, cînd era mic, îl chemase Piticuț. Oamenii nu mai știau acuma dacă femeia e nebună sau dacă e ceva adevărat în ceea ce spunea.

Bătrîna nu-și mai lua ochii de la ferestrele lui Cinabru. Deodată izbucni într-un rîs cu hohote, bătu din palme și strigă veselă:

— Uite-l!... Uite-l!... Băiețașul meu! Bună dimineața, Piticuț! Bună dimineața, Piticuț!

Oamenii se uitară în sus și cînd îl văzură pe Cinabru în haina lui stacojie, cu ordinul „Tigrul verde" atîrnat de gît, stînd la fereastra care ajungea pînă în podele, așa încît figura lui se vedea bine prin geamurile mari — toți începură să rîdă și să strige:

— Piticuț, Piticuț! Ia uitați-vă la maimuțoiul acela împopoțonat. Ce pocitanie! Piticuț! Piticuț!

Portarul și ceilalți servitori ieșiră afară să vadă de ce rîde și se bucură lumea atîta. Dar cum își zăriră stăpînul, începură și ei să rîdă și mai tare decît ceilalți și să strige:

— Piticuț! Piticuț! Pocitanie! Pocitanie!

Abia acum păru să-și dea seama ministrul că larma din stradă îl privea pe dînsul. Deschise fereastra, se uită în jos, începu să strige, să sară în sus de furie, amenințînd cu garda, cu poliția, cu închisoarea pe toți cei care se adunaseră în fața casei.

Dar cu cît excelența-sa striga mai tare cu atît larma și rîsul creșteau. Lumea începu să arunce în ministru cu pietre,

cu legume, cu fructe, cu ce-i cădea în mină. Cinabru fu nevoit să se dea înapoi.

— O, Doamne! strigă îngrozit cameristul, dihania aceea stă chiar la fereastra excelenței-sale. Ce să fie asta? Cum a ajuns pocitania acolo, în odaie?

Și cameristul se repezi în sus pe scări însă, ca și mai înainte, găsi încuiată ușa de la dormitorul ministrului. Îndrăzni să bată încetișor... Nici un răspuns!...

În vremea asta, Dumnezeu știe din ce pricină, lumea în stradă începu să murmure că pocitania caraghioasă este într-adevăr Piticuț care și-a luat mărețul nume de Cinabru și care s-a ridicat prin tot felul de minciuni și vicleșuguri rușinoase. Glasurile crescură tot mai tare:

— Jos cu pocitania! Jos cu el! Jos cu haina de ministru a lui Piticuț! Să-l punem în cușcă! Să-l ducem la bîlci! Să-l poleim și să-l dăruim copiilor drept jucărie!... Să mergem sus! Să mergem sus!

Și mulțimea se repezi spre casă.

Cameristul își frîngea deznădăjduit mîinile.

— Răzmeriță!... Scandal!... Excelență!... Deschideți!... Salvați-vă! striga el.

Însă nu se auzi nici un răspuns. ci numai un geamăt slab.

Ușa de la intrare fu spartă. Mulțimea începu să urce scările tropăind și rizînd sălbatic.

Cameristul se repezi cu toată puterea în ușa dormitorului care ieși din țîțini, zăngănind. Excelența-sa nu era nicăieri!

— Excelență! strigă cameristul, excelență, n-auziți răzmeriță? Excelență, dar unde dra... Doamne, iartă-mă! Unde binevoiți să vă aflați acuma?

Așa striga cameristul, alergînd desperat prin odăi. Dar prin pereții de marmură nu se auzea nici un răspuns, nici un sunet, decît doar ecoul batjocoritor al propriilor lui vorbe. Cinabru părea dispărut fără urmă. Afară larma parcă se mai potolise. Cameristul auzi glasul plîngător și adînc al unei femei care se adresa mulțimii și, cînd se uită pe fereastră, văzu că oamenii, vorbind în șoaptă unii cu alții, părăseau încetul cu încetul casa, aruncînd spre ferestrele de sus priviri grave.

— Răzmerița pare că a trecut, spuse cameristul. Acuma desigur că are să iasă și excelența-sa din locul unde s-a ascuns.

Se întoarse în dormitor bănuind că tot acolo trebuie să fie Cinabru.

Căutînd mereu în dreapta și în stînga, cameristul zări niște picioruşe subțiri care ieşeau dintr-un vas de argint cu toartă, ce sta de obicei lîngă toaletă, pentru că ministrul îl prețuia foarte mult, fiindu-i dăruit de prinț.

— Doamne, Dumnezeule! strigă cameristul îngrozit. Dacă văd bine, picioarele de colo sînt ale excelenței-sale domnului ministru Cinabru, stăpînu-meu! Se apropie și uitîndu-se înăuntru, spuse cutremurat de spaimă: Excelență! Excelență! Pentru numele lui Dumnezeu, dar ce faceți... ce faceți acolo înăuntru?

Cum însă Cinabru nu răspundea nimic, cameristul își dete seama de primejdia în care plutea ministrul și își spuse că era timpul să lase la o parte orice respect. Apucă pe Cinabru de picioare și îl trase afară... Vai! excelența-sa era mort...! Mort! Cameristul începu să se tînguie amar. Valetul și ceilalți servitori alergară cu toții care încotro. Fu chemat medicul prințului. În vremea asta cameristul șterse cu prosoape curate pe bietul lui stăpîn, îl puse în pat și îl acoperi cu perne de mătase, așa că nu se mai vedea acum decît fața lui îngustă și zbîrcită.

Domnișoara von Rosenschön intră în odaie. Ea fusese aceea care, nu se știe cum, potolise mulțimea. Se duse spre Cinabru. După dînsa venea bătrîna Liese, mama lui Piticuț.

Mort, Cinabru părea mai frumos decît fusese vreodată în viață. Ochii lui mici erau închiși, năsucul foarte alb, gura strîmbată puțin de un zîmbet blînd. Părul castaniu-întunecat se revărsa în bucle încîntătoare. Domnișoara von Rosenschön mîngîie pe cap pe Cinabru și imediat străluci un smoc de păr roșu.

— O! exclamă ea, cu ochi strălucitori de bucurie, o, Prosper Alpanus! o, tu, înalt magistru, te-ai ținut de cuvînt! Cinabru și-a ispășit soarta și cu ea orice păcate!

— Vai, Doamne, spuse bătrîna Liese, dar acesta nu e Piticuț al meu! Piticuț n-a fost niciodată atît de frumos! Am venit degeaba la oraș și dumneavoastră nu m-ați sfătuit cum trebuie, domnișoară!

— Nu mai bombăni, bătrîno, răspunse domnișoara. Dacă ai fi urmat întocmai sfatul meu și dacă n-ai fi venit aici înaintea mea și n-ai fi pătruns în casă, ar fi mai bine acum pentru dumneata. Îți mai spun o dată: mititelul care șade întins colo în pat este cu adevărat băiatul dumitale, Piticuț!

— Ei, dacă e așa, zise bătrîna cu ochii strălucind de bucurie, dacă excelența-sa e într-adevăr copilul meu, atunci am să moștenesc lucrurile astea frumoase, tot ce-i aici, casa cu tot ce e în ea!

— Nu, spuse domnișoara, acuma nu se mai poate. Ai pierdut prilejul să te îmbogățești. Dumitale, după cum am mai spus, nu-ți este dat să fii bogată!

Femeia rosti cu lacrimi în ochi:

— Dar nici măcar nu pot să-l iau pe sărmanul meu băiețaș, să-l pun în șorț și să-l duc îndărăt acasă? Domnul pastor are o mulțime de păsărele și veverițe împăiate. Am să-l rog să-mi împăieze și pe Piticuț al meu și am să-l așez pe șerin, îmbrăcat ca acum, cu haina roșie, cu cordonul și cu steaua pe piept.

Domnișoara răspunse aproape supărată:

— Acesta e un gînd nerod, nu se poate!

Femeia începu să plîngă și să ofteze și să se tînguie:

— Ce folos am eu că Piticuț al meu a ajuns ministru și bogat? Dacă ar fi rămas la mine, dacă l-aș fi crescut în sărăcia mea, n-ar fi căzut în oala aceea de argint afurisită, ar trăi și acuma, și poate că aș fi avut bucurie de pe urma lui! L-aș fi purtat pe drumuri în coșarcă și lumea ar fi avut milă și mi-ar fi făcut pomană cu cîte ceva, dar așa...

În anticameră se auziră pași. Domnișoara von Rosenschön o împinse afară pe bătrînă, spunîndu-i să o aștepte jos la ușă, fiindcă atunci cînd are să plece, are să-i dea un mijloc sigur cu care va putea pune capăt oricărei nevoi.

Rosabelverde se apropie acum încă o dată de Cinabru și spuse:

— Biet Piticuț! Copil vitreg al naturii. Am vrut să-ți fac numai bine! A fost fără îndoială o nebunie să cred că darul frumos cu care te-am împodobit pe dinafară are să strălucească pînă în sufletul tău și are să trezească un glas care să-ți spună: „Nu ești așa cum te socotește lumea, însă silește-te să fii asemeni aceluia pe ale cărui aripi te avinți,

ologule şi neinaripatule!" Dar nici un glas nu s-a trezit înlăuntrul tău! Spiritul tău greoi şi mort n-a putut să se înalţe şi nu ţi-ai părăsit prostia, grosolănia, neîndeminarea! O, dacă ai fi fost numai ceva mai puţin bădăran şi necioplit, ai fi scăpat de acest sfîrşit nemernic! Prosper Alpanus a avut grijă ca acuma, în moarte, să fii din nou socotit drept ceea ce în viaţă ai părut numai că eşti, datorită puterii mele. Dacă poate, cumva, te voi mai vedea în chip de gîndăcel, de şoarece sprinten sau de ageră veveriţă, mă voi bucura mult... Dormi în pace, Piticuţ!

În timp ce Rosabelverde ieşea din odaie, intră medicul prinţului împreună cu cameristul.

Medicul, după ce se uită la Cinabru şi se convinse că orice mijloc de a-l readuce în viaţă e zadarnic, spuse:

— Dar pentru Dumnezeu, cum s-a întîmplat asta, domnule camerist?

— O, răspunse acesta, o dragă, domnule doctor, răzmeriţa sau revoluţia, cum vreţi să-i spuneţi — e totuna — uria şi se frămînta afară, în stradă, grozav. Excelenţa-sa, cu gîndul la viaţa preţioasă a domniei-sale, a vrut desigur să se refugieze în toaletă, a alunecat şi...

— Aşadar, spuse doctorul solemn şi emoţionat, de frică să nu moară, a murit.

Uşa se deschise cu putere şi înăuntru năvăli prinţul Barsanuph palid la faţă, urmat de vreo şapte şambelani încă şi mai palizi.

— E adevărat? E adevărat? strigă prinţul.

Dar cum zări cadavrul, se dădu înapoi şi spuse, cu ochii spre cer şi cu adîncă durere în glas:

— O, Cinabru!

Cei şapte şambelani rostiră şi ei după prinţ:

— O, Cinabru! şi scoaseră, ca şi prinţul, batistele din buzunar şi le duseră la ochi.

— Ce pierdere! urmă prinţul, după cîteva clipe de jale mută. Ce pierdere ireparabilă pentru stat! Unde să mai găsesc un om care să poarte cu atîta demnitate ca Cinabru ordinul „Tigrul verde" cu douăzeci de nasturi! Şi dumneata, doctore, cum ai putut să laşi să moară un asemenea om? Spune-mi... cum s-a întîmplat asta... cum a putut să se întîmple?... Care a fost cauza? De ce a murit?

Doctorul examină cu multă atenție pe prichindel, pipăi mai multe locuri unde se simțea altădată pulsul, mîngîie capul de la creștet pînă la ceafă, își drese glasul și începu:

— Alteță! Dacă m-aș mulțumi să plutesc la suprafață, aș putea spune că ministrul a murit din pricina totalei lipse de respirație și această lipsă a fost cauzată de imposibilitatea de-a respira și această imposibilitate la rîndul ei a fost provocată prin elementul, prin umoarea în care a căzut ministrul. Aș putea spune că, în modul acesta, ministrul a murit de o moarte umoristică, însă departe de mine această superficialitate, departe de mine mania de-a voi să explic prin cauze fizice mărunte ceea ce își are cauza firească și incontestabilă numai în domeniul psihicului pur... Alteță! Trebuie să vorbesc pe față! Ministrul a găsit primul germene al morții în ordinul „Tigrul verde" cu douăzeci de nasturi!

— Cum? strigă prințul țintindu-l pe medic cu ochi scînteietori de mînie, cum? Ce-ai spus? Ordinul „Tigrul verde" cu douăzeci de nasturi pe care răposatul îl purta, pentru meritul de a fi contribuit la prosperitatea statului, pe care-l purta cu atîta grație și cu atîta demnitate, *aceasta* e cauza morții lui? Dovedește-mi-o sau... Ce spuneți de asta, domnilor?

— Trebuie să dovedească, trebuie să dovedească sau... strigară într-un glas cei șapte șambelani palizi.

Medicul urmă:

— Alteță! Voi dovedi totul, așa că nu e vorba de nici un *sau!*... Lucrurile stau în chipul următor: Decorația grea care atîrnă de cordon, dar mai ales nasturii de la spate au avut o influență pernicioasă asupra ganglionilor coloanei vertebrale. În același timp, steaua ordinului de pe piept a exercitat o presiune asupra acelei regiuni noduroase și fibroase dintre triped și vinele mezenterice pe care o numim plexul solar și care predomină în țesutul labirintic al plexurilor nervoase. Acest organ dominant stă în multiple relații cu sistemul cerebral și, firește, presiunea ganglionilor a fost primejdioasă și pentru acesta. Nu este însă oare libera conducere a sistemului cerebral condiția conștiinței, a personalității, ca expresie a desăvîrșitei unități de ansamblu într-un focar? Nu este oare procesul vital activitatea în amîndouă sferele, în sistemul ganglionar și în sistemul cerebral?...

Bun! Aşadar, acea presiune a stingherit funcţiunile organismului psihic. Mai întîi l-au năpădit idei negre despre jertfele nerecunoscute a duse statului prin portul dureros al acelui ordin, şi aşa mai departe. Starea generală a devenit tot mai precară pînă cînd dizarmonia totală a sistemului ganglionar şi a celui cerebral a provocat, în sfîrşit, încetarea totală a conştiinţei şi suprimarea totală a personalităţii. Această stare noi o denumim prin cuvîntul *moarte!*... Da, alteţă! Ministrul îşi pierduse personalitatea, prin urmare era mort, cînd a căzut în vasul acela fatal... Astfel, moartea lui n-a avut o cauză fizică, ci o cauză psihică, nemăsurat de profundă.

— Doctore! zise prinţul supărat, doctore, pălăvrăgeşti de o jumătate de ceas şi blestemat să fiu dacă pricep o iotă din ceea ce spui. Ce vrei cu psihicul şi cu fizicul dumitale?

— Principiul fizic, replică doctorul, este condiţia vieţii pur vegetative; principiul psihic, dimpotrivă, condiţionează organismul uman care îşi găseşte motorul existenţei numai în spirit, în gîndire.

Prinţul răspunse foarte supărat:

— Tot nu pricep despre ce e vorba!

— Vreau să spun, alteţă, urmă doctorul, că fizicul se referă numai la viaţa pur vegetativă, fără gîndire, aşa cum apare în plante, pe cînd psihicul se referă la gîndire. Şi fiindcă în organismul uman predomină gîndirea, medicul trebuie să înceapă întotdeauna cu gîndirea, cu spiritul, şi să considere trupul numai ca un vasal al spiritului, vasal care trebuie să se supună ordinelor seniorului său.

— Oho! spuse prinţul, oho, doctore! Să isprăvim cu vorba! Curarisește-mi trupul, dar lasă-mi spiritul în pace; de la spirit n-am avut încă niciodată neplăceri! De altfel, doctore, în general, eşti un om confuz, şi dacă n-aş fi aici lîngă trupul ministrului meu şi n-aş fi înduioşat, aş şti ce să fac!... Şi acuma, domnilor, să mai vărsăm cîteva lacrimi la catafalcul celui trecut întru veşnicie şi după aceea să mergem la masă!

Prinţul îşi duse batista la ochi şi suspină, şambelanii făcură şi ei la fel, apoi plecară cu toţii.

Jos, la uşă, stătea bătrîna Liese care avea atîrnate de braţ cîteva funii de ceapă aurie foarte frumoase. Privirea prinţului căzu întîmplător pe aceste cepe. Înălţimea-sa se

opri, durerea îi pieri de pe chip, zîmbi blajin și binevoitor și spuse:

— În viața mea n-am văzut ceapă atît de frumoasă. Trebuie să aibă un gust foarte bun. Vinzi ceapa, femeie?

— Da, alteță, răspunse Liese cu o plecăciune adîncă. Din vînzarea ei trăiesc și eu cum pot. E dulce ca mierea. Gustați, alteță!

Și Liese întinse prințului o ceapă dintre cele mai frumoase. Prințul o luă, zîmbi, plescăi ușor din buze apoi spuse:

— Dați-mi un briceag, domnilor!

Prințul luă briceagul, curăți frumos ceapa și muscă din ea.

— Ce gust, ce dulceață, ce iuțeală, ce tărie! exclamă el, în timp ce ochii îi scînteiau de plăcere. Și am parcă impresia că-l văd în fața mea pe bietul Cinabru care îmi face semn și îmi șoptește: „Cumpărați-o! Mîncați din ceapa asta, alteță! Prosperitatea statului o cere!"

Prințul dădu bătrînei cîteva monede de aur și șambelanii trebuiră să-și umfle buzunarele cu ceapă. Mai mult! Înălțimea-sa dădu ordin ca numai Liese să procure ceapă pentru masa princiară. Și astfel, mama lui Piticuț, fără să ajungă chiar bogată, scăpă de nevoi și de necazuri. De bună seamă că aici fusese la mijloc vreo vrajă tainică a zînei Rosabelverde.

Înmormîntarea lui Cinabru a fost una dintre cele mai frumoase din cîte s-au văzut în Kerepes. Prințul și toți cavalerii „Tigrului verde" urmară coșciugul cu mîhnire adîncă. Toate clopotele răsunară și chiar cele două tunuri pentru artificii, pe care prințul le cumpărase foarte scump, bubuiră de cîteva ori. Mulțimea plîngea și se tînguia că statul și-a pierdut cel mai trainic sprijin și spunea că niciodată nu va mai veni la cîrmă un om atît de deștept, de mărinimos, de blajin și atît de plin de neobosită rîvnă pentru binele tuturora, cum a fost Cinabru.

Într-adevăr, pierderea n-a mai putut fi înlocuită; căci niciodată nu s-a mai găsit un ministru căruia să i se potrivească pe trup atît de bine ca neuitatului Cinabru ordinul „Tigrul verde" cu douăzeci de nasturi.

ULTIMUL CAPITOL

Melancolice rugăminți ale autorului. — Cum profesorul Mosch Terpin s-a liniștit, și Candida n-a putut niciodată să se supere. — Cum un cărăbuș i-a bîzîit ceva la ureche doctorului Prosper Alpanus, cum acesta și-a luat rămas bun, iar Balthasar a avut parte de o căsătorie fericită

ȘI ACUM VINE VREMEA cînd cel care a scris aceste file ce ți se adresează, iubite cititor, trebuie să se despartă de tine. El se simte acum cuprins de melancolie. Ar mai ști să povestească încă multe lucruri despre isprăvile minunate ale lui Cinabru și fiindcă dorința de-a povesti i-a răsărit neînvinsă din suflet, ți-ar fi istorisit cu multă plăcere acele fapte. Și totuși, uitîndu-se înapoi peste toate întîmplările care au avut loc în cele nouă capitole, vede că s-au petrecut în ele atîtea lucruri ciudate, nebunești și împotriva oricărei rațiuni, încît dacă ar mai istorisi alte întîmplări la fel, ar fi în primejdie ca, abuzînd de îngăduința ce i-ai arătat-o, să-și atragă supărarea ta. El te roagă, cu melancolie și cu teama care l-au năpădit cînd a scris vorbele: „ultimul capitol", să binevoiești a privi cu suflet senin și chiar a te împrieteni cu ciudatele făpturi datorate de poet inspirației acelui duh numit Phantasus, de-a cărui fire bizară și capricioasă poate s-a lăsat prea mult înrîurit. De aceea nu te supăra nici pe unul, nici pe celălalt: pe poet și pe duhul capricios! Dacă, iubite cititor, ai zîmbit cîteodată citind această poveste, atunci ai fost în starea de spirit pe care ți-a dorit-o autorul acestor file și de aceea el speră că ai să-i ierți multe!

De fapt, povestea ar fi putut să se sfîrșească cu moartea tragică a lui Cinabru. Dar nu este oare mai plăcut atunci cînd la sfîrșit e o nuntă veselă în loc de o tristă înmormîntare?

Aşadar să ne mai gîndim puţin la Candida şi la Balthasar...

Profesorul Mosch Terpin era, de obicei, un om luminat şi plin de experienţă care obişnuia de multă vreme, potrivit adagiului *nil admirari*, să nu se mai mire de nimic pe lume. Acuma însă se întîmplă că, părăsindu-şi toată înţelepciunea, fu nevoit să se minuneze tot mai tare, astfel încît, pînă la urmă, începu să se tînguie că nici el nu mai ştie dacă e într-adevăr profesorul Mosch Terpin, care odinioară conducea Afacerile naturale ale statului, şi dacă mai umblă într-adevăr cu capul sus şi pe picioarele sale.

Mai întîi fu mirat cînd Balthasar îi recomandă pe doctorul Prosper Alpanus drept unchiul lui, şi cînd acesta îi arătă actul de donaţie prin care Balthasar devenea posesorul unui conac cu pădure, arătură şi păşune, la un ceas depărtare de Kerepes şi cînd, abia crezîndu-şi ochilor, văzu menţionate în inventar mobile preţioase, ba chiar drugi de aur şi de argint, a căror valoare întrecea cu mult bogăţiile tezaurului princiar. Fu de asemenea mirat atunci cînd privi prin ocheanul lui Balthasar bogatul sicriu în care zăcea Cinabru şi avu deodată impresia că n-a existat niciodată un ministru Cinabru, ci numai un prichindel pocit, necioplit şi obraznic, care a fost luat din greşeală drept un ministru Cinabru deştept şi înţelept.

Mirarea lui Mosch Terpin atinse culmea atunci cînd Prosper Alpanus îl plimbă prin conacul lui, îi arătă biblioteca şi alte lucruri minunate şi făcu chiar cîteva experienţe amuzante cu plante şi animale ciudate.

Profesorul se gîndi atunci că cercetările lui naturaliste nu aveau nici o valoare şi că sta în mijlocul unei splendide lumi vrăjite, închis ca într-un ou. Gîndul acesta îl tulbură în asemenea măsură, încît începu să plîngă şi să se tînguie ca un copil. Balthasar îl duse imediat în pivniţa spaţioasă a conacului în care profesorul zări butoaie grozave şi sticle minunate. Balthasar îi spuse că aici poate studia mai bine decît în pivniţa prinţului şi în parc poate cerceta natura cît va voi.

Cu acestea profesorul se linişti.

Nunta lui Balthasar fu celebrată la conac.

Şi el şi prietenii lui, Fabian şi Pulcher, cu toţii fură uimiţi de frumuseţea Candidei, de vraja pe care o răspîndeau

veşmintele ei, întreaga-i făptură. Şi într-adevăr o învăluia o vrajă, căci zîna Rosabelverde, care, uitîndu-şi supărarea, era şi dînsa de faţă la nuntă sub înfăţişarea domnişoarei von Rosenschön, o îmbrăcase ea însăşi pe Candida şi o împodobise cu cei mai frumoşi trandafiri. Şi se ştie că o haină trebuie să vină bine cînd a pus mîna o zînă. Afară de asta, Rosabelverde dăruise miresei un colier foarte frumos care avea o putere magică. Imediat ce îl punea la gît, Candida nu se mai putea supăra niciodată de toate fleacurile, de o fundă rău înnodată, de o pieptănătură nereuşită, de o pată pe haină sau de alte lucruri de acelaşi soi. Însuşirea asta pe care i-o dădea colierul împrăştia pe faţa ei o deosebită graţie şi seninătate.

Mirii erau în culmea bucuriei şi totuşi — drept urmare a vrăjii tainice şi înţelepte a lui Alpanus — aveau cîte o privire şi cîte o vorbă şi pentru bunii prieteni veniţi la nuntă. Prosper Alpanus şi Rosabelverde avuseseră grijă ca nunta să fie împodobită cu cele mai alese minuni. Pretutindeni răsunau din copaci muzici încîntătoare şi mese se înălţau pline de cele mai alese mîncăruri, cu butelii de cristal din care curgeau vinuri nobile, împrăştiind flacăra vieţii în vinele oaspeţilor.

Noaptea venise. Peste parc se întinseseră curcubee de flăcări. Păsări şi insecte strălucitoare zburau şi, cînd scuturau din aripi, ţîşneau mii de scîntei, alcătuind tot felul de figuri, mereu altele, care dansau şi se legănau în văzduh şi dispăreau apoi printre arbori. Şi muzica pădurii răsuna tot mai tare şi vîntul nopţii adia, murmurînd tainic şi răspîndind miresme dulci.

Balthasar, Candida şi prietenii lor recunoscură în toate acestea puternica vrajă a lui Alpanus, însă Mosch Terpin, pe jumătate beat, rîdea şi spunea că toate acestea le-a făcut maşinistul operei princiare şi artificier al prinţului.

Deodată se auziră sunete de clopot. Un cărăbuş auriu veni în zbor, se aşeză pe umărul lui Prosper Alpanus şi păru că-i bîzîie ceva la ureche.

Prosper Alpanus se ridică de la locul unde şedea şi spuse grav şi solemn:

— Dragă Balthasar, dragă Candida, prieteni! A venit vremea! Lothos mă cheamă! Trebuie să plec...

Bătrînul se apropie de miri și le vorbi în șoaptă. Balthasar și Candida erau foarte mișcați. Prosper îi îmbrățișă pe amîndoi cu multă dragoste.

Apoi se întoarse spre domnișoara von Rosenschön și stătu cu ea de vorbă în șoaptă. Desigur că zîna îi dădea felurite porunci în chestiunile vrăjitorești, pe care el le primi cu plăcere.

În acest timp, din văzduh se coborî o trăsurică de cristal, trasă de două libelule strălucitoare pe care le mîna fazanul argintiu.

— Rămîneți cu bine! spuse Prosper Alpanus, apoi se urcă în trăsură și se ridică peste curcubeele de flăcări, tot mai sus, pînă cînd vehiculul se zări în înaltul cerului ca o steluță și pieri curînd după nori.

— Frumos mongolfier[1]! mormăi Mosch Terpin și, copleșit de puterea vinului, căzu într-un somn adînc.

Urmînd învățăturile lui Prosper Alpanus și folosindu-se de stăpînirea conacului minunat, Balthasar ajunse într-adevăr un bun poet și fiindcă celelalte însușiri ale moșiei pe care le lăudase Prosper se dovediră adevărate, în ce o privește pe Candida, și fiindcă nici ea nu-și scoase niciodată de la gît colierul dăruit la nuntă de domnișoara von Rosenschön, e de la sine înțeles că Balthasar se bucură de cea mai fericită căsnicie de care a avut vreodată parte un poet cu o femeie frumoasă...

Astfel, povestea lui Piticuț zis și Cinabru are într-adevăr un foarte vesel

sfîrșit

[1] Denumire a primului balon cu aer, înălțat de frații Mongolfier

PĂRERILE DESPRE VIAŢĂ ALE MOTANULUI MURR

împreună cu fragmente din
biografia capelmaistrului
Johannes Kreisler
alcătuită din foi de maculatură răzleţe

Editate de E.T.A. Hoffmann
(1820—1822)

PĂRERILE DESPRE VIAȚĂ ALE MOTANULUI MURR

Volumul întîi

CUVÎNT ÎNAINTE
DIN PARTEA EDITORULUI[1]

Nici o altă carte nu are mai multă nevoie de un cuvînt introductiv decît cea de față, deoarece, fără o lămurire a felului neobișnuit în care a fost alcătuită, va părea o îngrămădire întîmplătoare de fapte fără legătură.

De aceea, editorul roagă pe stimații cititori să citească, serios și cu băgare de seamă, mai ales acest cuvînt înainte.

Editorul mai sus-amintit are un prieten de care este legat trup și suflet și pe care-l cunoaște tot atît de bine cum se cunoaște pe el însuși. Acest prieten i-a vorbit într-o zi cam în felul următor: „Întrucît, dragă amice, ai editat pînă acum atîtea cărți și te pricepi așa de bine, nu-ți va fi greu să găsești printre cunoștințe vreun domn cumsecade care, la recomandarea ce i-o vei face să tipărească manuscrisul unui tînăr autor plin de talent și înzestrat cu cele mai strălucite calități. Acest tînăr merită să-l iei sub oblăduirea ta".

Editorul a făgăduit să facă tot ce-i va fi cu putință pentru a-l ajuta pe acest tovarăș din breasla scriitoricească. Totuși s-a cam minunat cînd prietenul i-a mărturisit că manuscrisul aparține unui motan, pe nume Murr, și conține părerile acestuia despre viață; cum însă apucase să-și dea cuvîntul și cum, pe de altă parte, începutul povestirii i se părea destul de bine scris, a vîrît manuscrisul în buzunar și, fără să mai zăbovească, s-a dus drept la domnul Dümmler[2] de pe Unter den Linden și i-a propus editarea cărții motanului.

Domnul Dümmler i-a răspuns că pînă atunci nu i s-a mai întîmplat să numere printre scriitorii lui un motan și nici nu a aflat că vreunul dintre stimații lui colegi ar fi avut de-a face cu un scriitor de acest fel; el însă ar fi dispus să încerce.

---

[1] E.T.A. Hoffmann.

[2] *Ferdinand Dümmler* (m. 1846), editor berlinez.

Manuscrisul a intrat în tipografie şi editorul a primit curînd primele spalturi de corectură. Închipuiţi-vă însă spaima lui cînd şi-a dat seama că, din loc în loc, povestea lui Murr se întrerupea şi-i urma un text străin, aparţinînd altei cărţi, care conţinea biografia capelmaistrului Johannes Kreisler.

După amănunţite şi îndelungate investigaţii, editorul a izbutit, în cele din urmă, să afle următoarele: aşternîndu-şi părerile pe hîrtie, motanul Murr făcuse ferfeniţă, fără să-i pese, o carte pe care o găsise la stăpînul său şi ale cărei file le folosise, cu toată candoarea, în parte ca sugativă, în parte punîndu-le ca sprijin sub foile proprii. Aceste file rămăseseră în manuscris şi, din eroare, fuseseră tipărite ca făcînd parte din el.

Adînc ruşinat, editorul a trebuit să-şi recunoască vina personală pentru acest amestec haotic şi eteroclit, căci datoria lui era ca, înainte de a-l trimite la tipar, să parcurgă atent manuscrisul motanului. Totuşi, anumite împrejurări îi pot aduce o oarecare consolare.

Mai întîi, preaamabilul cititor se va putea descurca lesne dacă va binevoi să ţină seamă de indicaţiile din paranteze: *F.m.* (file de maculatură) şi *M.r.p.* (Murr reia povestirea). Pe de altă parte, după cît se pare, cartea cea ferfeniţită nici nu a ajuns vreodată în librării, aşa că nimeni n-a auzit de ea. Cel puţin prietenii capelmaistrului se vor bucura, pentru că, datorită vandalismului literar al motanului, vor avea prilejul să afle unele amănunte stranii din viaţa unui om destul de interesant în felul lui.

De aceea editorul nădăjduieşte că greşeala lui va fi privită cu îngăduinţă.

În sfîrşit, este adevărat şi faptul că, adeseori, autorii datorează ideile lor cele mai îndrăzneţe şi metaforele cele mai extraordinare binevoitorilor zetari, care contribuie la înălţarea stilului cu ajutorul aşa-numitelor greşeli de tipar. Astfel, de pildă, în partea a doua a *Nocturnelor*[1] sale, la pagina 326, autorul pomenea de boschetele vaste ce se aflau într-o grădină. Zetarului nu i s-a părut destul de genial şi a înlocuit cuvîntul *boschete* cu *caschete*. Tot aşa, în poves-

[1] Culegere de opt nuvele şi povestiri ale lui E.T.A. Hoffmann, apărute în 1817.

tirea *Domnișoara Scudéry*[1], datorită intervenției dibace a zețarului, sus-amintita domnișoară apare nu într-o *rochie* neagră, ci într-o *roșie* neagră de mătase grea, ș.a.m.d.

Totuși, să dăm fiecăruia ce i se cuvine! Nici motanul Murr, nici biograful anonim al capelmaistrului Kreisler nu trebuie să se împăuneze cu pene străine; de aceea editorul se adresează amabililor cititori cu rugămintea stăruitoare de a face cuvenitele îndreptări înainte de a începe lectura opului, ca să nu rămînă cu o părere mai bună, sau mai rea, despre cei doi autori, decît o merită ei în realitate.

De altfel, în erată sînt trecute numai greșelile de tipar importante, cele mărunte fiind lăsate la discreția binevoitorului cititor.

Și, în sfîrșit, editorul își îngăduie să-i asigure pe cititorii săi că l-a cunoscut personal pe motanul Murr și s-a convins că este o persoană cu o fire blîndă și maniere agreabile. Trăsăturile lui sînt redate fidel pe coperta acestei cărți[2].

E.T.A. Hoffmann

Berlin, noiembrie 1819

---

[1] Povestire de E.T.A. Hoffmann, apărută în 1820.

[2] Portretul motanului Murr desenat de E.T.A. Hoffmann prin octombrie sau noiembrie 1819.

PREFAȚA AUTORULUI

Cu sfială, cu inima cît un purice, dau în vileag cîteva file din viața, suferințele, speranțele și dorurile mele, file izvorîte din adîncul sufletului meu în clipele de răgaz și de inspirație poetică.

Voi rezista, voi putea rezista oare în fața tribunalului sever al criticii? Însă această strădanie vă este închinată vouă, suflete sensibile, ființe cu fire adevărată de copii, inimi curate, înrudite cu a mea, da, vouă, și o singură lacrimă prelingîndu-se ca o perlă din ochiul vostru, mă va mîngîia, îmi va alina rana pricinuită de oprobriul rece al unor recenzenți nesimțitori!

Berlin, mai (18—)

Murr
(Étudiant en belles lettres)[1]

[1] Student în litere (franc.).

CUVÎNT ÎNAINTE

Anulat de către autor

Cu certitudinea și seninătatea propriu geniului autentic, dau lumii această biografie a mea, ca să afle cum devii un motan celebru și să-mi recunoască pe deplin calitățile în toată amploarea lor, să mă iubească, să mă aprecieze, să mă stimeze, să mă admire și chiar să mă adore puțin.

Iar de se va găsi cineva destul de îndrăzneț ca să se îndoiască de valoarea incontestabilă a acestei cărți extraordinare, să ia aminte că are de-a face cu un motan înzestrat cu spirit, inteligență și gheare ascuțite.

Berlin, mai (18—)

Murr
(Homme de lettres très renommé)[1]

[1] Scriitor foarte renumit (franc.).

P.S. Asta e din cale afară! S-a tipărit pînă și acel cuvînt înainte al autorului, care trebuia suprimat! Nu-mi mai rămîne altceva de făcut decît să-l rog pe stimatul cititor să nu ia prea în nume de rău motanului literaturizant tonul cam semeț al acestui cuvînt înainte; multe prefețe umile ale altor autori sensibili, traduse în limbajul adevărat al convingerii tăinuite în adîncul inimii lor, n-ar suna într-un chip diferit.

Ed.

PARTEA ÎNTÎI

Senzația existenței. Lunile de tinerețe

ORICE S-AR ZICE, VIAȚA are în ea ceva frumos, ceva minunat, chiar sublim. „O dulce obișnuință a existenței!" exclamă în tragedia aceea eroul din Țările-de-Jos[1]. Spun și eu la fel, dar nu ca eroul acela, în clipa plină de durere cînd este nevoit să se despartă de viață — o, nu! — ci tocmai în clipa cînd întreaga mea ființă se simte pătrunsă de o nețărmurită bucurie la gîndul că a pășit definitiv pe făgașul acestei dulci obișnuințe, din care nu are nici un chef să iasă vreodată. Adică, vreau să spun că acea forță spirituală, puterea aceea necunoscută, sau cum s-o mai fi numind principiul care ne cîrmuiește și care, într-o anumită măsură, mi-a impus pomenita obișnuință — fără a-mi cere în prealabil părerea — n-ar putea să aibă intenții mai puțin bune decît acelea ale omului prietenos la care m-am angajat și care nu-mi ia niciodată de sub nas peștele, tocmai cînd i-am dat de gust.

O, Natură, măreață și sublimă Natură! Simt în pieptul meu înfiorat întreaga ta voluptate, întregul tău farmec! Suflul tău mă învăluie ca o șoaptă tainică! Noaptea e cam răcoroasă și voiam... dar acela care citește, sau nu citește aceste rînduri nu poate pricepe înalta mea însuflețire, căci nu cunoaște poziția înaltă la care m-am ridicat. Mai exact ar fi să spun: „m-am cățărat", dar nici un poet nu vorbește de picioarele lui, chiar dacă ar avea patru, ca mine, ci numai de aripile sale, chiar și atunci cînd nu le are din naștere, ci i-au fost întocmite de vreun mecanic iscusit. Deasupra mea se bolțește întinsul cerului înstelat, luna plină își revarsă razele scînteietoare, iar în juru-mi, acoperișuri și turnuri plutesc ca într-o mare de foc cu sclipiri argintii. Jos, viitoarea zgomotoasă a străzilor se potolește treptat, tăcerea nopții e din ce în ce mai adîncă — norii se risipesc — o porumbiță singuratică flutură în jurul clopotniței, scoțînd țipete jal-

[1] Referire la Goethe, *Egmont*, actul V.

nice de dor... Ce-ar fi dacă micuța s-ar apropia puțin de mine?!... Sufletul mi-e răscolit de un simțământ straniu și o dorință fierbinte mă îmboldește spre dînsa cu o putere de neînvins... O, vino, frumoasa mea, vino să te string la inima-mi rănită de amor, să nu mă despart de tine niciodată!... Dar perfida zboară și se vîră în porumbar, lăsîndu-mă pe acoperiș cu singurătatea mea nemîngîiată. Ah, cît de rar întîlnești o adevărată apropiere sufletească în vremurile astea reci, uscate și lipsite de dragoste...

Oare umbletul în două picioare este într-adevăr ceva atît de important încît specia numită „om" să aibă dreptul a pretinde la o hegemonie asupra noastră, a tuturor acelora care pășim cu mai multă siguranță pe patru? Da, știu, ei își fac o părere grozavă despre ceva care s-ar afla în capul lor și care s-ar numi rațiune. Nu-mi pot da seama exact ce anume înțeleg prin asta. Un lucru însă e limpede: dacă, după cît pot deduce din unele spuse ale stăpînului și binefăcătorului meu, rațiunea nu înseamnă nimic altceva decît aptitudinea de a acționa conștient și a te feri de prostii, atunci n-aș dori să schimb cu nici un om. Conștiința, cred eu, se dobîndește numai prin obișnuință, iar venirea în viață și trecerea prin ea se face fără să știi cum. Cel puțin așa s-au petrecut lucrurile cu mine și, după cît înțeleg, nu se găsește pe întreg pămîntul vreun om care să știe din proprie experiență cum și unde s-a născut și nu află toate acestea decît numai din tradiție, care, pe deasupra mai este adesea și nesigură. Orașe întregi se ceartă între ele pentru cinstea de a fi locul de naștere al vreunui om celebru; tot astfel va rămîne pe veci incert — întrucît nici eu nu știu nimic precis în privința asta — dacă am văzut lumina zilei, sau mai bine zis n-am văzut-o eu, ci am fost văzut în ea de către scumpa mea măicuță, în pivniță, în pod sau în magazia de lemne. Zic că nu eu am văzut lumina zilei deoarece, așa cum este propriu speciei noastre, ochii mei erau acoperiți de un văl. Îmi amintesc vag de anumite zgomote, un fel de mîrîit sau sforăit în jurul meu, zgomote pe care le reproduc și eu aproape involuntar, atunci cînd sînt cuprins de mînie. Mai clar, aproape perfect conștient, mă revăd într-o cutie foarte strîmtă, cu pereții moi, unde abia puteam respira și scoteam țipete jalnice. Simțind că în cutie pătrunde ceva și mă apucă destul de nedelicat de trup, am avut prilejul să-mi întrebuințez

prima putere miraculoasă cu care m-a înzestrat natura. Din lăbuțele mele de dinainte, acoperite cu o blăniță catifelată, am scos niște gheruțe ascuțite și foarte agile, implîntindu-le în obiectul acela care mă înșfăcase și care, după cum am aflat mai tîrziu, era o mînă omenească. Acea mînă m-a scos din cutie, m-a aruncat jos și îndată după aceea am simțit două lovituri strașnice pe obrajii pe care cresc astăzi niște mustăți respectabile. Acum îmi dau seama că mîna aceea, rănită de jocul mușchilor din lăbuțele mele, mi-a aplicat o pereche de palme; am făcut astfel prima experiență în legătură cu cauza și efectul în domeniul moral, și tocmai un instinct moral mi-a dictat să-mi retrag ghearele tot atît de iute pe cît le scosesem. Mai tîrziu, această retragere a ghearelor a fost considerată, pe drept cuvînt, ca un act de cea mai mare amabilitate și drăgălășenie din partea mea, căpătînd denumirea de „lăbuță catifelată".

După cum am spus, mîna m-a aruncat la pămînt. Curînd după aceea m-a apucat iar de cap, apăsîndu-l în jos, astfel încît am nimerit cu botișorul într-un lichid din care, nici eu nu știu cum — probabil în virtutea unui instinct fizic — am început a linchi, ceea ce mi-a produs o senzație de profundă mulțumire interioară. Știu că era lapte alb și dulce, că-mi fusese foame și că, după ce l-am băut, m-am săturat. Astfel, după educația morală, a început și cea fizică.

Am fost apucat din nou, dar de data asta mai delicat, de două mîini care m-au așezat într-un culcuș moale și cald. Mă simțeam din ce în ce mai bine și am început să-mi manifest buna dispoziție scoțînd acele sunete ciudate, proprii numai speciei mele, pe care oamenii le definesc prin expresia destul de potrivită de „a toarce". Astfel, educația mea în ce privește viața progresa cu pași uriași. Ce privilegiu, ce neprețuit dar ceresc să-ți poți exprima mulțumirea lăuntrică prin sunete și gesturi. Întîi am miorlăit, apoi mi-a venit acel talent inimitabil de a-mi mlădia coada în cele mai delicate arabescuri și, în sfîrșit, darul minunat de a exprima cu ajutorul singurului cuvîntel „miau" bucurie, durere, plăcere și entuziasm, teamă și disperare, pe scurt: toate senzațiile și pasiunile, cu feluritele lor nuanțe. Ce înseamnă limbajul omenesc în comparație cu mijlocul acesta, cel mai simplu dintre toate mijloacele de a te face înțeles. Dar să continuăm po-

vestea plină de tîlc și învățăminte a zbuciumatei mele tinereți!

Într-o zi m-am trezit din somn și m-am pomenit scăldat într-o lumină orbitoare care m-a speriat; vălul de pe ochi îmi căzuse, vedeam!...

Pînă m-am obișnuit cu lumina și mai ales cu panorama pestriță a lucrurilor ce se înfățișau privirilor mele, am strănutat îngrozitor de cîteva ori la șir; curînd însă a început să meargă excelent cu vederea, ca și cum aș fi folosit-o de cînd lumea.

O, văzul! Minunată, splendidă obișnuință, fără de care ar fi foarte greu să te menții în viață. Ferice de cei înzestrați cu harul de a se deprinde tot atît de lesne ca și mine cu vederea!

Nu tăgăduiesc însă că am fost cuprins de oarecare panică și am scos aceleași țipete jalnice ca și atunci, în cutiuța aceea strîmtă. Îndată s-a ivit un bătrîn uscățiv, pe care nu-l voi uita niciodată, întrucît, cu toate vastele mele relații, nu am mai întîlnit o altă figură care să-i semene cît de cît. La specia mea se întîmplă adesea ca individul cutare sau cutare să poarte o blană albă cu pete negre; dar rar găsești un om care să aibă creștetul acoperit cu păr alb ca neaua și totodată niște sprîncene negre ca pana corbului, așa cum era cazul la educatorul meu. Purta în casă un halat scurt, galben-închis, de care m-am speriat și de aceea, atît cît îmi îngăduia slăbiciunea mea de atunci, m-am lăsat să lunec jos de pe perna cea moale. Omul s-a aplecat spre mine cu un gest care mi s-a părut prietenos și mi-a inspirat încredere. Cînd m-a apucat, am avut grijă să mă feresc de jocul muscular al ghearelor, zgîriatul și bătaia fiind pentru mine idei care se legau automat; într-adevăr, omul avea intenții bune, căci mă puse din nou în fața unei străchini cu lapte dulce, pe care l-am lipăit cu lăcomie, ceea ce păru că-l bucură foarte mult. Mi-a vorbit îndelung, dar nu-l înțelegeam, căci pe vremea aceea, fiind doar un mucos de motănel fără experiență, înțelegerea limbajului omenesc îmi era încă străină. În general nu pot spune decît prea puține despre binefăcătorul meu. Un singur lucru e cert, și anume că trebuie să fi fost foarte priceput în multe domenii și cu o mare experiență în ale științei și artei, căci toți acei care veneau la el (printre aceștia am observat oameni care exact în locul unde blănița

mea are de la natură o pată gălbuie, adică pe piept, aveau o stea sau o cruce) se purtau foarte politicos, ba uneori chiar cu un respect plin de sfială, așa cum m-am purtat și eu mai tîrziu față de pudelul Skaramuz, și nu-i spuneau altfel decît multstimate sau preaiubite maestre Abraham. Numai două persoane îi spuneau scurt: „Dragul meu", și anume, un bărbat înalt și costeliv, în pantaloni verzi și ciorapi albi de mătase, și o femeie scundă și foarte grasă, cu părul negru și o mulțime de inele pe toate degetele. Domnul acela se pare că era un prinț, iar femeia, o cucoană evreică.

Cu toate că primea vizitatori atît de distinși, maestrul Abraham locuia într-o cămăruță la mansardă, așa că mi-a fost foarte comod, ieșind pe fereastră, să fac primele plimbări pe acoperiș și în podul casei.

Da! Sînt sigur că nu m-am putut naște decît într-un pod. Ce pivniță, ce magazie de lemne? Optez pentru pod! Climă, patrie, moravuri și obiceiuri — neștearsă rămîne pecetea voastră, numai voi plăsmuiți alcătuirea interioară și exterioară a cetățeanului lumii. Care sete obîrșia acelui sentiment al altitudinii, a acelei năzuințe spre tot ce este înalt, pe care o simt în adîncul ființei mele? De unde extraordinara mea iscusință la cățărat, de unde arta, vrednică de invidiat, a celor mai geniale și îndrăznețe salturi? Ah, pieptul mi se umflă de o dulce melancolie! Dorul podului natal se trezește cu putere! Ție îți închin aceste lacrimi pure, o, frumoasa mea patrie, ție, acest nostalgic și totodată triumfător „miau!" Pe tine te cinstesc aceste salturi precum și aceste rînduri, pătrunse de virtute și patriotism! Tu, podul meu, îmi dăruiești cu mărinimie șoricei, pe lîngă care se mai poate apuca un cîrnat, sau cîte o costiță pusă în horn la afumat, ba chiar poți vîna și cîte o vrabie sau poți prinde cîte un porumbel. „Puternică și copleșitoare mi-e dragostea față de tine, o, patrie!"[1]

Dar în privința...

(F.m.). „.... nu vă amintiți oare, stimate domn[2] de năprasnica furtună care i-a smuls avocatului pălăria din cap și a

---

[1] Citat din vodevilul *Insula fantomelor* de compozitorul *Wilhelm Gotter* (1746—1797).

[2] Redare liberă a conținutului unui fragment din *Călătorie sentimentală* de *Laurence Sterne*.

aruncat-o, în Sena în timp ce trecea peste Pont-Neuf? Ceva asemănător se întîlnește și în Rabelais[1], dar de fapt nu furtuna i-a răpit avocatului pălăria, căci omul o ținea bine îndesată pe cap, apăsînd-o cu mîna, în timp ce poalele pelerinei îi fluturau în voia vîntului. Un grenadir a smuls, în fugă, pălăria de castor, care se afla între mîna lui și perucă, strigînd în gura mare: „Bate un vînt grozav, domnule"! De fapt, nu pălăria de castor a fost zvîrlită în valurile Senei, ci nenorocita de pălărie de fetru a grenadirului. Vijelia a purtat-o spre moarte prin înec. Știți, preastimate domn, că după o clipă, un al doilea soldat, cu aceeași exclamație: „Bate un vînt grozav, domnule!" a trecut în goană pe lîngă avocatul care sta înmărmurit și, înșfăcînd de guler pelerina, i-a smuls-o de pe umeri și îndată după aceea un al treilea soldat, scoțînd aceeași exclamație: „Bate un vînt grozav, domnule!" i-a smuls din mîini bastonul de trestie spaniolă, cu mîner de aur. Avocatul a răcnit cu disperare, a aruncat cu peruca în ultimul dintre cei trei golani și a pornit cu capul gol, fără pelerină și fără baston, să redacteze cel mai bizar din toate testamentele și să trăiască cea mai extraordinară aventură. Toate acestea le știți, stimate domn!"

„Nu știu, nimic, mi-a răspuns prințul nu știu nimic și, în general, nu pricep, maestre Abraham, cum poți dumneata să-mi îndrugi atîtea năzdrăvănii. Cunosc, firește, Pont-Neuf — se află în Paris; e drept că nu l-am trecut niciodată pe jos, ci numai cu trăsura, cum se potrivește rangului meu. Pe avocatul Rabelais nu l-am văzut niciodată, iar în ceea ce privește festele soldățești, în viața mea nu m-am preocupat de ele. Pe vremea cînd, în tinerețe, îmi comandam armata, porunceam ca o dată pe săptămînă toți iuncării să fie biciuiți pentru prostiile pe care le făcuseră, sau aveau de gînd să le facă în viitor; bătaia prostimii era însă treaba sublocotenenților, tot în fiecare săptămînă, după exemplu meu, și anume sîmbăta, așa încît duminica nu se afla nici un iuncăr și nici un soldat prost în toată armata, care să nu-și fi primit cuvenita rație de lovituri. Drept rezultat, pe lîngă morala însușită cu ajutorul biciului, trupa era deprinsă în general să primească lovituri, fără să fi întîlnit vreodată inamicul, iar

[1] Yorik, personajul din *Călătorie sentimentală*, găsește fragmentul mai sus-amintit pe o filă de maculatură care ar fi fost scrisă de François Rabelais.

cînd îl întîlnea, nu putea face altfel decît doar să lovească. Aceasta pentru lămurirea dumitale, maestre Abraham. Și acum, pentru numele lui Dumnezeu, ce vrei să spui cu furtuna aceea și cu avocatul dumitale Rabelais, jefuit pe Pont-Neuf? Încă nu te-ai scuzat pentru faptul că petrecerea a fost întreruptă, încheindu-se cu o învălmășeală haotică; pentru faptul că un proiectil luminos mi-a intrat în păr; că iubitul meu fiu a căzut într-un bazin și a fost stropit din cap pînă în picioare de niște delfini perfizi; că prințesa, fără văl și cu poalele rochiei sumecate, a trebuit să fugă, asemenea Atalantei, prin parc; că... dar cine ar putea înșira toate nenorocirile din noaptea aceea fatală! Ei, maestre Abraham, ce spui?"

„Preastimate domn, i-am răspuns eu cu o plecăciune smerită; numai furtuna, vijelia aceea groaznică, ce s-a dezlănțuit în toiul petrecerii, numai ea a fost de vină. Pot eu oare să poruncesc elementelor? De altfel, n-am fost și eu victima unei întîmplări nefericite? Nu mi-am pierdut și eu pălăria, haina și mantaua, asemenea acelui avocat, pe care presupus vă rog să nu-l confundați cu vestitul scriitor francez Rabelais! N-am oare..."

— Ascultă prietene, îl întrerupse Johannes Kreisler pe maestrul Abraham. Deși a trecut destul de multă vreme, totuși despre ziua de naștere a prințesei și despre sărbătorirea organizată de tine cu acest prilej se mai vorbește încă și astăzi, ca despre un mister de nepătruns, și sînt sigur că după obiceiul tău, ai pus la cale multe șotii. Dacă și pînă atunci lumea te socotea drept un fel de vrăjitor, apoi se pare că datorită acelei petreceri părerea aceasta s-a întărit și mai mult. Spune-mi drept, cum s-au întîmplat toate? Știi că n-am fost de față atunci...

— Tocmai asta m-a făcut să turbez, îi luă maestrul Abraham vorba, tocmai faptul că, mînat de cine știe ce furii ale iadului, ai fugit de aici ca un nebun, tocmai de aceea am solomonit elementele naturii, punîndu-le să tulbure o petrecere care-mi sfîșia inima pentru că lipseai tu, adevăratul erou al piesei; o petrecere care la început a lîncezit mizerabil, iar apoi nu a adus unor persoane dragi decît chinul unor visuri înspăimîntătoare, numai durere și groază. Află deci acum Johannes, că privirea mea a pătruns în adîncurile sufletului tău și a descoperit acolo o taină plină de primejdii, asemenea unui vulcan ce clocotește, gata să erupă în orice

clipă, mistuind cu flăcările lui năprasnice tot ce va întîlni în cale. În adîncurile ființei noastre sînt lucruri despre care nici prietenii cei mai apropiați nu pot vorbi între ei. De aceea ți-am ascuns cu grijă ceea ce descoperisem în tine; în schimb, cu ajutorul acelei petreceri, a cărei semnificație mai profundă o avea în vedere nu pe prințesă, ci pe o altă ființă iubită și pe tine însuți, voiam să zgudui întregul tău „eu". Chinurile cele mai tăinuite urmau să prindă viață în tine, sfîrtecîndu-ți pieptul cu puteri înzecite, asemenea unor furii trezite din somn. Un leac, luat din chiar adîncurile infernului și pe care nici un medic înțelept nu trebuie să se sfiască să-l aplice în stările de paroxism, urma să-ți aducă, asemeni unui bolnav în agonie, moartea sau vindecarea!... Află Johannes, că onomastica prințesei coincide cu onomastica Juliei, care e botezată ca și dînsa, Maria.

— O, exclamă Kreisler, sărind în picioare, cu o lucire sumbră în privire, o maestre, îți este oare dată puterea să-ți bați joc de mine în felul acesta atît de îndrăzneț!? Ești oare fatalitatea însăși, de știi ce se petrece în adîncurile ființei mele?

— Om violent și nesocotit ce ești! răspunse calm maestrul Abraham. Cînd oare se va transforma focul mistuitor din pieptul tău într-o flacără pură, alimentată de acel simț aritstic profund care sălășluiește în tine și vibrează pentru tot ce este frumos și bun? Mi-ai cerut să-ți descriu petrecerea aceea fatală; atunci ascultă-mă liniștit. Dacă însă te simți istovit peste măsură și nu mai ești în stare de așa ceva, te las singur și plec.

— Povestește! răspunse Kreisler cu glas înăbușit și se așeză la loc, îngropîndu-și fața în mîini.

Cu un ton deodată vioi, maestrul Abraham începu:

— Nu vreau să te obosesc, dragă Johannes, cu descrierea tuturor rînduielilor pline de tîlc, care se datorau, în cea mai mare parte, spiritul inventiv al prințului. Întrucît petrecerea a început seara tîrziu, nu e nevoie să-ți mai spun că întregul parc ce împrejmuiește castelul de vară era iluminat din belșug. Mă străduisem să obțin cu ajutorul acestor lumini unele efecte neobișnuite, ceea ce am izbutit numai în parte, căci, la porunca expresă a prințului, pe fiecare alee urma să apară, cu ajutorul unor lămpi multicolore, fixate pe niște tăblii

negre, monograma prințesei cu coroana princiară deasupra. Deoarece aceste tăblii erau fixate pe niște stilpi înalți, semănau destul de bine cu acele avize în care se spune că fumatul este oprit sau că trecerea pe la vamă este obligatorie. Principalul punct de atracție al sărbătorii era teatrul, înjghebat în mijlocul parcului din tufișuri și ruine artificiale; îl cunoști, de altfel. Pe scena acestui teatru actorii din oraș urmau să joace o piesă alegorică, destul de neghioabă, ca să placă extraordinar de mult; de data asta era compusă chiar de către prinț, ceea ce înseamnă că era izvorîtă „din luminația condeiului", ca să folosesc expresia plină de duh a unui director de teatru care a prezentat odată o piesă scrisă de un prinț. Distanța de la castel pînă la teatru era destul de mare. Potrivit ideii poetice a prințului, un geniu plutind în văzduh urma să lumineze calea cu ajutorul a două torțe. Afară de aceste torțe, toate celelalte lumini trebuiau să fie stinse și numai atunci cînd familia princiară și suita se vor fi așezat pe scaune, teatrul să fie iluminat subit. De aceea drumul a rămas în întuneric. Zadarnic m-am opus, invocînd greutatea de a pune în funcțiune această mașinărie de-a lungul întregului drum; prințul citise ceva asemănător în *Les Fêtes de Versailles*[1] și pentru că ulterior descoperise singur ideea poetică, stăruise să fie executată. Pentru a evita orice mustrare nemeritată, am lăsat geniul cu torțele pe seama mașinistului teatrului. În clipa cînd perechea princiară, urmată de întreaga suită, a ieșit pe ușa salonului, o păpușă bucălată, învești mîntată în culorile princiare, fu lăsată în jos de pe acoperișul castelului. În mîini ținea două torțe aprinse. Păpușa s-a dovedit însă prea grea și, înainte ca alaiul să fi înaintat douăzeci de pași, mașina s-a înțepenit, iar spiritul protector al casei princiare a rămas atîrnat în aer; lucrătorii au început să tragă mai tare de fringhii și atunci păpușa s-a răsturnat cu capul în jos și din torțele aprinse au început să curgă picături fierbinți de ceară. Prima picătură a căzut chiar pe prinț care a suportat durerea cu o liniște stoică, renunțînd însă, într-o oarecare măsură, la gravitatea mersului său și pășind grăbit înainte. Păpușa, cu capul în jos și picioarele în sus,

[1] Lucrarea *Petrecerile de la Versailles*, inițial denumită *Plăcerile insulei fermecate (Les plaisirs de l'isle enchantée)*, apărută la Paris în 1664, a fost atribuită lui Molière.

continua să planeze deasupra cortegiului din care făceau parte mareșalul curții, iuncării și ceilalți curteni, astfel încît stropii fierbinți, cădeau cînd pe capul unuia, cînd pe nasul altuia. Ar fi fost o dovadă de lipsă de respect din partea lor să-și arate pe față suferința, tulburînd vesela sărbătoare; de aceea era o priveliște din cele mai caraghioase să-i vezi pe bieții oameni — adevărată cohortă de Scaevoli[1] stoici — stăpînindu-și durerea cu fețele schimonosite, izbutind chiar să schițeze cîte un zîmbet jalnic; pășeau în tăcere, scoțînd doar din cînd în cînd suspine înăbușite. În același timp, văzduhul răsuna de timpane și trîmbițe, iar sute de voci strigau: „Trăiască prințesa noastră! Trăiască prințul nostru!" astfel încît contrastul patetic dintre fețele acelea laocooniene[2] și jubilarea mulțimii dădeau întregii scene o maiestate greu de închipuit.

Pînă la urmă însă mareșalul cel bătrîn și gras a ajuns la marginea răbdării și cînd o picătură fierbinte i-a căzut drept pe obraz, a sărit în lături, cuprins de furia disperării; dar, încurcîndu-se în fringhiile mașinii zburătoare, care erau întinse la o mică înălțime de-a lungul drumului, s-a prăvălit la pămînt, strigînd cît îl ținea gura: „Drăcia dracului!" În aceeași clipă s-a sfîrșit și rolul pajului aerian. Masivul mareșal al curții l-a tras după sine cu toată greutatea lui, prăbușindu-l în mijlocul cortegiului, care s-a ferit în lături, scoțînd țipete puternice. Torțele s-au stins și s-a făcut întuneric beznă. Toate acestea s-au petrecut în imediata apropiere a teatrului. Am avut grijă să nu mă slujesc de fitilurile care ar fi aprins imediat toate lămpile și focurile, ci am zăbovit cîteva minute, așa ca întreaga societate să aibă timpul să se împrăștie printre copaci și tufișuri. „Lumină! lumină!"[3] a strigat prințul, asemenea regelui din *Hamlet*. „Lumină! lumină!" strigau voci nenumărate și răgușite.

Cînd s-a făcut lumină, mulțimea împrăștiată semăna cu o oaste zdrobită care se adună iarăși anevoie după bătălie.

[1] *Casius Mucius*, erou legendar roman, și-a lăsat mîna dreaptă să ardă deasupra focului unui altar, de unde a primit porecla de Scaevola, adică stîngaci.

[2] Adică avînd fețele schimonosite de durere; aluzie la cunoscutul grup plastic reezentînd lupta tragică a personajului mitologic Laocoon și a celor doi fii ai săi, care ar fi fost sugrumați de doi șerpi.

[3] Shakespeare, *Hamlet*, actul III, scena 2; cuvintele sînt rostite însă de Polonius' nu de rege.

Cu acest prilej șambelanul a dovedit prezență de spirit căci, datorită strădaniilor sale, în cîteva minute, ordinea a fost restabilită. Prințul, urmat de curtenii săi cei mai apropiați, s-a urcat pe un fel de tron de flori, ridicat în mijlocul locului destinat spectatorilor. De îndată ce perechea princiară s-a așezat, a început să cadă peste tron, cu ajutorul unui ingenios dispozitiv al pomenitului mașinist, o ploaie de flori. Nemiloasa fatalitate a voit însă ca un crin roșu să cadă drept pe nasul prințului, mînjindu-i fața cu o pulbere roșie, datorită căreia înfățișarea lui a căpătat un aer de neasemuită maiestate, aer cu deosebire potrivit pentru solemnitatea sărbătorii.

— Asta-i culmea! asta-i culmea! exclamă Kreisler, izbucnind într-un hohot de rîs nebun, de se cutremurau pereții.

— Nu te mai zgudui atîta de rîs, spuse maestrul Abraham. Și eu am rîs în noaptea aceea, cum n-am mai rîs în viața mea; eram dispus la cele mai zănatice șotii și, asemenea spiridușului Puck, eram gata să încurc lucrurile și mai mult. Cu atît mai adînc mi-a fost apoi străpuns pieptul de săgețile, pe care eu însumi le îndreptasem asupra altora. Ei, să povestesc mai departe! Alesesem tocmai momentul acelei neghioabe ploi de flori ca să înnod firul nevăzut ce trebuia să străbată întreaga sărbătoare și să zguduie, ca un curent electric, cele mai tăinuite adîncuri ale persoanelor cu care voiam să intru în legătură cu ajutorul dispozitivului secret, născocit de mine... Nu mă întrerupe, Johannes, stai liniștit și ascultă... Julia, împreună cu prințesa, se afla în spatele alteței-sale, ceva mai la o parte, astfel că le puteam vedea pe amîndouă. Îndată ce timpanele și trîmbițele amuțiră, în poalele Juliei a căzut un boboc de trandafir, ascuns printre violete parfumate și, asemenea suflării ușoare a unei adieri de seară, s-a auzit melodia cîntecului tău, care pătrunde pînă în suflet *Mi lagnero tacendo della mia sorte amara*[1].

Nu fi îngrijorat în ce privește executarea lui, căci a fost cîntat de patru dintre cei mai buni cornești ai noștri, așezați la o distanță mare. Julia mai întîi s-a speriat, dar cînd a început cîntecul, a scos o ușoară exclamație și apăsînd buchetul la piept, a șoptit prințesei: „Sînt sigură că s-a întors!"

Prințesa a îmbrățișat-o cu un gest pătimaș și a exclamat: „Nu, nu, niciodată!" atît de are, încît prințul și-a întors

[1] Mă voi tîngui în tăcere de soarta mea amară (ital.).

minios fața spre ea, aruncindu-i un: „*Silence!*“[1] iritat. La drept vorbind, de fapt n-avea de gînd să se supere prea tare pe prințesă, dar trebuie să-ți spun că machiajul lui, care s-ar fi potrivit cum nu se poate mai bine unui *tiranno ingrato*[2] dintr-o operă, îi dădea un aer de permanentă furie; astfel, cuvintele cele mai duioase și situațiile cele mai gingașe, menite să înfățișeze alegoric fericirea conjugală a unei perechi încoronate, erau irosite în van. Faptul acesta îi zăpăcea de-a binelea atît pe actori, cît și pe spectatori. Chiar și atunci cînd, la pasajele subliniate anume cu roșu în exemplarul său, prințul îi săruta mîna prințesei și-și ștergea o lacrimă cu batista, aceste gesturi părea că le face cu o ură atît de inversunată, încît curtenii din preajma lui șopteau între ei: „O, Doamne! ce o fi avînd oare preabunul nostru stăpîn?“

Trebuie să-ți spun, dragă Johannes, că în timp ce în față, pe scenă, se juca piesa aceea stupidă, eu plăsmuiam cu ajutorul oglinzii magice un spectacol fantomatic, ce se desfășura în fund, în cinstea divinei Julia; melodiile pe care le-ai creat în inspirația ta sublimă se depănau una după alta; ba mai mult chiar: cînd mai departe, cînd mai aproape, răsuna ca o chemare plină de dor numele Juliei. Dar tu nu erai acolo, tu lipseai, dragul meu Johannes! De aceea, chiar dacă, după sfîrșitul spectacolului a trebuit să-l laud pe Ariel al meu, așa cum a făcut și Shakespeare cu Prospero al său, deci, chiar dacă a trebuit să spun că toate au mers de minune, aveam senzația că tot ceea ce întocmisem cu atîta chibzuință era sarbăd și lipsit de viață. Cu deosebita ei delicatețe sufletească, Julia înțelesese tot. Era însă ușor emoționată ca după un vis frumos, căruia în viața de toate zilele nu-i acordăm prea multă importanță. În schimb, prințesa era cufundată în gînduri. Se plimba la braț cu Julia pe aleile luminate ale parcului, în timp ce curtea se adunase la bufetul instalat într-un pavilion. Pregătisem în acest moment lovitura cea mare, dar tu lipseai, tu lipseai, dragă Johannes. Alergam furios de colo-colo, să văd dacă toate sînt puse la punct pentru marele joc de artificii, care urma să încheie serbarea. Aruncînd o privire spre cer, am zărit licărind în noapte, deasupra Stîncii Ulilor, norașul cel roșietic prevestitor de furtună, care lunecă

[1] Liniște! (franc.).
[2] Tiran urît (ital.).

ușurel, iar cînd ajunge deasupra noastră, izbucnește deodată într-un trăsnet înspăimîntător. După cum știi și tu, ținînd seama de poziția norului, pot să calculez, cu precizie de o secundă, momentul cînd urmează să aibă loc explozia. Deoarece pînă atunci era mai puțin de o oră, m-am hotărît să mă grăbesc cu artificiile. În aceeași clipă mi-am dat seama că Ariel al meu începuse acea fantasmagorie, care trebuia să hotărască tot, căci am auzit corul din capela cea mică, în fundul parcului, intonînd cîntecul tău: *Ave maris stella*[1]. M-am îndreptat grabnic într-acolo. Julia și prințesa erau îngenuncheate afară, în fața capelei. Nici n-am ajuns bine, cînd... dar tu lipseai, tu lipseai, dragul meu Johannes. Îngăduie-mi să păstrez pentru mine cele ce s-au întîmplat căci, vai! a rămas fără nici un efect ceea ce eu socotisem ca o capodoperă a artei mele și am aflat ceva, ce prostul de mine nici nu bănuisem...

— Vorbește odată! exclamă Kreisler. Spune-mi tot, tot, maestre, așa cum s-a întîmplat!

— În nici un caz, răspunse bătrînul Abraham. Ție nu-ți va folosi la nimic, iar pentru mine ar fi o durere sfîșietoare dacă ar trebui să-ți mai spun că propriile mele duhuri m-au umplut de groază! „Norul — iată o idee grozavă! am exclamat eu. Să se sfîrșească toate într-o învălmășeală nebună!" Cu aceste cuvinte am alergat spre locul de unde se trimiteau focurile de artificii. Prințul îmi poruncise să dau semnalul cînd totul va fi gata. Cu ochii mereu ațintiți asupra norului ce se ridica tot mai sus deasupra Stîncii Ulilor, am calculat momentul și am făcut semn să se înceapă. Îndată, s-a adunat la locul hotărît întreaga curte, întreaga societate. După obișnuitele demonstrații cu roțile de foc, rachetele, sferele și alte trucuri banale, a apărut în sfîrșit monograma prințesei, scrisă cu foc chinezesc, strălucitor; deasupra ei, însă plutea cînd sclipind tare, cînd destrămîndu-se într-o zare de lumină albă lăptoasă, numele Juliei. Clipa cea mai însemnată sosise. Am aprins focul de artificii cel mare și, odată cu șuieratul rachetelor ce se înălțau, a izbucnit și furtuna cu fulgere singerii și tunete asurzitoare, de care s-au cutremurat și pădurile, și munții. Uraganul s-a năpustit asupra parcului, umplîndu-i

[1] *Te salut stea a mării* (lat.). Compoziție de E.T.A. Hoffmann (1808).

desișurile cu vaierele a mii de voci. Am smuls trompeta din mîinile unui muzicant, care fugea îngrozit, și am început să trîmbițez triumfător, în timp ce salvele focurilor de artificii țineau isonul bubuitului de tunet.

Pe cînd maestrul Abraham povestea acestea, Kreisler sări în picioare și începu să umble de colo-colo prin încăpere, agitîndu-și brațele. Pînă la urmă, nemaistăpînindu-și entuziasmul, exclamă:

— Minunat! Splendid! În asta îl recunosc pe maestrul meu Abraham, de care sînt legat trup și suflet!

— O, îi răspunse acesta, știu prea bine că îți place tot ce este sălbatic și înfiorător; am uitat totuși să-ți spun un lucru care te-ar fi făcut să cazi pradă forțelor sinistre din lumea duhurilor. Poruncisem să fie acordată harpa eoliană care, după cum știi, e așezată deasupra havuzului celui mare, astfel încît furtuna cînta pe acea harpă ca un organist îndrăcit. Acordurile uriașei orgi răsunau printre vuietele uraganului și bubuitul tunetului. Tot mai des și mai des se învălmășeau sunetele acelea puternice, formînd un fel de balet al furiilor, de un stil atît de măreț, încît mă îndoiesc că ai putea să auzi vreodată așa ceva între pereții de carton ai unui teatru! Dar, în sfîrșit, după o jumătate de ceas s-a potolit totul. Luna a apărut printre nori, iar vîntul nopții a alinat cu murmurul lui spaima pădurii și a uscat lacrimile tufișurilor negre. Din cînd în cînd se mai auzea doar harpa eoliană, asemenea dangătului unor clopote îndepărtate. M-a cuprins o stranie înseninare. Te simțeam atît de aproape de mine, dragul meu Johannes, încît mi se părea că, dintr-o clipă într-alta vei răsări în fața mea din mormîntul speranțelor spulberate și al visurilor neîmplinite, și vei cădea la pieptul meu. Atunci, în liniștea nopții, mi-am dat dintr-o dată seama de jocul meu nesăbuit, căci voiesem să rup cu forța nodul împletit de soarta întunecată. Eram ca o ființă străină, o apariție necunoscută, țîșnită din sînul meu și, străbătut de un fior de gheață, m-am îngrozit de mine însumi. Mi s-a părut că văd dansînd și țopăind prin parc o mulțime de flăcărui tainice, dar nu erau decît slujitorii care, înarmați cu felinare, căutau pălăriile, perucile, podoabele de cap, spadele, încălțările și șalurile pierdute în timpul tumultului. Am fugit, apoi m-am oprit o clipă pe podul cel mare, la intrarea în oraș, ca să mai arunc

o privire înapoi spre parcul care, în lumina magică a lunii, părea o grădină fermecată unde își începeseră horele spiriduși sprințari. Deodată am auzit un glas subțirel și pițigăiat, care aducea a scîncet de nou-născut. Am bănuit îndată o faptă mîrșavă și m-am aplecat grabnic deasupra balustradei, descoperind la lumina lunii un pisoiaș care, agățat de stîlp, se lupta din răsputeri ca să-și salveze viața. Probabil că cineva a vrut să înece niște pui de pisică și biata jivină a reușit să iasă la suprafață. „În sfîrșit, mi-am zis eu, chiar dacă nu e un copil, e totuși o biată viețuitoare care imploră salvarea cu scîncetul ei, și datoria ta este s-o salvezi."

— O, bunule Just[1], unde este Tellheim[2] al tău?! exclamă rizînd Kreisler.

— Dă-mi voie, dă-mi voie, continuă maestrul Abraham; nu-i tocmai cazul să mă compari cu Just, căci sînt mai just decît Just. Acesta a salvat un cîine, așadar un animal pe care oricine îl tolerează bucuros în preajma sa, ba chiar de la care poți spera să obții și anumite servicii plăcute ca, de pildă, să-ți aducă vreun obiect sau să poarte după tine mănușile, punga de tutun sau luleaua; eu însă am salvat un motan, un animal socotit de mulți ca antipatic și perfid; un animal socotit incapabil de sentimente frumoase și de o prietenie sinceră; un animal care nu renunță niciodată la atitudinea lui ostilă față de om. Da, am salvat un motan și am făcut-o din pură filantropie. M-am cățărat peste balustradă și, nu fără primejdie, m-am aplecat, am înșfăcat pisoiul care mîrlăia jalnic și l-am vîrît în buzunar. Cînd am ajuns acasă, m-am dezbrăcat în grabă și, cum eram istovit, m-am trîntit pe pat. Dar abia am apucat să închid ochii, că m-a trezit un mieunat jalnic ce părea să vină dinspre dulapul meu de haine. Uitasem cu desăvîrșire de pisoi și-l lăsasem în buzunar. Am eliberat jivina din temnița ei și, drept răsplată, m-a zgîriat atît de tare, încît mi-a umplut degetele de sînge. Era cît pe ce să azvîrl motanul pe geam, dar m-am stăpînit, rușinat de furia mea meschină și de această sete de răzbunare, pe care nu se cade s-o simți nici față de un om, și cu atît mai puțin față de o biată ființă necuvîntătoare. În sfîrșit, ca să nu mai lungesc vorba, mi-am dat toată osteneala să-l cresc pe acest motan pînă ce s-a făcut mare. Este animalul cel mai isteț,

[1-2] Personaje din Lessing, *Minna von Barnhelm*.

cel mai cuminte, ba chiar aș spune cel mai bitru din lume. Îi lipsesc doar studii superioare și de aceea m-am gîndit la tine, dragă Johannes. Sînt sigur că nu-ți va fi de loc greu să suplinești această lipsă și, prin urmare, sînt hotărît să ți-l încredințez ție pe motanul Murr, căci așa l-am numit. Deși în momentul de față Murr nu este încă *homo sui juris*[1], totuși l-am întrebat dacă primește să intre în serviciul tău. El s-a declarat mulțumit.

— Nu prea ai nimerit-o, maestre Abraham! îi răspunse Kreisler. Doar știi foarte bine că preferințele mele merg mult mai mult spre specia canină, că n-am o simpatie deosebită pentru pisici.

— Te rog foarte mult, dragă Johannes, te rog din suflet să-l primești pe motanul Murr, care promite atît de mult, măcar pînă ce mă voi întoarce din călătorie. În acest scop l-am și adus cu mine; așteaptă la ușă un răspuns favorabil. Cel puțin, du-te să-l vezi.

Cu aceste cuvinte maestrul Abraham deschise ușa. Pe ștergătoarea de paie dormea, încolăcit, un motan care putea fi numit, în felul lui, o frumusețe. Dungile cenușii și negre ce-i brăzdau spatele se uneau pe cap într-o singură linie, formînd pe frunte una dintre cele mai bizare ieroglife. Coada-i pufoasă era, de asemenea, brăzdată de dungi și avea o lungime cu totul neobișnuită. Veșmîntul acesta pestriț lucea în lumina soarelui, dînd impresia că între dungile cenușii și cele negre mai sînt și dire aurii.

— Murr! Murr! îl chemă maestrul Abraham.

— Mirr! Mirr! îi răspunse foarte deslușit motanul, sculîndu-se și rotunjindu-și spinarea cu o neasemuită grație.

Totodată căscă niște ochi verzi care scînteiau de spirit și de inteligență. Cel puțin așa afirma maestrul Abraham, iar Kreisler n-a putut să nu fie de acord că fizionomia motanului era neobișnuită, originală, că avea capul destul de mare ca să-și însușească științele, și că încă de pe acum, la vîrsta asta tînără, avea mustața destul de albă și de lungă ca, la nevoie, să-i dea înfățișarea impozantă a unui înțelept elin.

— Dar cum se poate să dormi oriunde te-ai afla? îi vorbi maestrul Abraham. Așa ai să-ți pierzi toată vioiciunea și ai să devii un motan posac. Spală-te frumos, Murr!

---

[1] Un om care e propriul său stăpîn (lat.).

Motanul se așează îndată pe labele de dinapoi, iar cu lăbuțele de dinainte se șterse grațios pe frunte și pe obraji, după care scoase un „miau" voios și sonor.

— Iată-l pe domnul capelmaistru Johannes Kreisler, în serviciul căruia vei intra de aci înainte, continuă maestrul Abraham.

Motanul ridică spre capelmaistru niște ochi mari și scînteietori, începu să toarcă și sări pe masa care se afla lîngă Kreisler; iar de acolo, fără a mai sta mult pe gînduri, sări drept pe umărul lui, ca și cînd ar fi vrut să-i spună ceva la ureche. Apoi sări din nou jos și, tot continuînd să toarcă și fluturîndu-și coada în aer, dădu ocol noului său stăpîn, de parcă ar fi vrut să facă mai îndeaproape cunoștință cu el.

— Pe cinstea mea! exclamă Kreisler, pînă la urmă îmi vine să cred că individul ăsta cenușiu e înzestrat cu inteligență și se trage din ilustra familie a motanului încălțat.

— Un lucru pot să spun, îi răspunse maestrul Abraham, că motanul Murr este animalul cel mai plin de haz din lume, un adevărat măscărici; totuși e cuminte și manierat, nu ca unii cîini care te plictisesc cu guduratul lor insistent și nelalocul lui.

— Privind acest motan inteligent, zise Kreisler, mă cuprinde iarăși tristețea că puterea noastră de cunoaștere este îngrădită într-un cerc așa de strîmt. Cine ar putea spune, cine ar putea bănui măcar, pînă unde merg facultățile intelectuale ale animalelor? Cînd din natură ne rămîne ceva, sau mai bine zis, totul, cu neputință de pătruns, avem numaidecît la îndemînă tot soiul de nume și ne fălim cu stupida noastră știință școlărească, nu cu mult mai mare decît lungul nasului. În felul acesta, întrebuințînd denumirea de instinct, lichidăm și întreaga capacitate spirituală a animalelor care se manifestă adesea atît de minunat. Aș vrea totuși să aflu răspunsul la o singură întrebare, și anume dacă o dată cu noțiunea de instinct, de imbold orb și necontrolat, mai este compatibilă și aptitudinea de a visa. Că, de pildă, cîinii au vise foarte agitate, aceasta o știu toți cei care au observat cum doarme un cîine de vînătoare, în timp ce visează întîmplările petrecute în cursul vînătorii. Caută, adulmecă, mișcă din labe, ca și

cînd ar urmări un vinat, gifiie și asudă. Despre motani care să viseze n-am auzit încă pînă acum.

Maestrul Abraham își întrerupse prietenul:

— Motanul Murr nu numai că are vise foarte vii, ci, după cum vei observa destul de ușor, cade adesea într-o dulce reverie, într-o visătoare toropeală, într-un fel de delir somnambulic, într-un cuvînt, în starea aceea ciudată, dintre vis și realitate, care, pentru firile poetice, este socotită drept momentul zămislirii ideilor geniale. Aflîndu-se în asemenea stare, am observat de cîtăva vreme că Murr geme și suspină într-un fel atît de ciudat, încît trebuie să-mi închipui uneori că ori este îndrăgostit, ori scrie o tragedie.

Kreisler izbucni într-un hohot de rîs sonor și exclamă:

— Ei bine, vino atunci la mine, Murr, tu, motan înțelept, cuminte și poetic; vom...

(M.r.p.) ...primei mele educații, în privința lunilor mele de tinerețe, mai sînt încă foarte multe de spus.

Căci este un lucru pe cît de interesant, pe atît de edificator, cînd un om înzestrat cu o inteligență peste cele obișnuite descrie în cele mai mici amănunte, în autobiografia sa, toate evenimentele din tinerețe, oricît ar părea ele de neînsemnate. De altfel, ar fi oare cu putință ca unui mare geniu să i se întîmple ceva banal? Tot ce a întreprins, sau ce nu a întreprins în copilăria sa, are cea mai mare importanță și aruncă o lumină vie asupra sensului profund și a tendințelor esențiale a nemuritoarei sale opere. Adolescentul ambițios, dar chinuit de îndoiala dacă îi vor ajunge puterile să-și atingă țelul, se simte îndată îmbărbătat citind despre cutare sau cutare om de seamă, care, copil fiind se juca și el de-a soldații, se îndopa cu dulciuri sau chiar primea și cîte o chelfăneală, cînd era obraznic, sau făcea vreo boroboață. „Întocmai ca și mine! Întocmai ca și mine!“ exclamă încîntat adolescentul și nu se mai îndoiește că, asemeni idolului său adorat, este și el un mare geniu.

Unii l-au citit pe Plutarh sau, să zicem, numai pe Cornelius Nepos și au devenit mari eroi; alții au citit tragediile anticilor în traducere și, pe lîngă ele, pe Calderon și pe Shakespeare, pe Goethe și pe Schiller și au devenit dacă nu chiar mari poeți, măcar buni versificatori, foarte prețuiți de public. Tot astfel și scrierile mele: și ele vor trezi în pieptul vreunui tînăr motan plin de entuziasm, flacăra

sublimă a poeziei. Iar dacă nobilul motan adolescent va studia pe acoperiș aventurile mele biografice[1], dacă va pătrunde sensul înalt al ideilor cuprinse în cartea pe care o țin acuma sub gheare, atunci, cu pieptul umflat de o sublimă mîndrie, va exclama:

— Murr, divinule Murr! Tu, cel mai falnic din întreg neamul tău! Ție, numai ție îți datoresc tot, numai pilda ta mă face mare!

Trebuie relevat ca un lucru vrednic de laudă că, în educația pe care mi-a dat-o, maestrul Abraham nu s-a călăuzit de perimatul Basedow, și nici n-a urmat metoda lui Pestalozzi, ci mi-a acordat libertatea deplină de a mă educa singur, în măsura în care mă conformam numai unor anumite principii normative, socotite de maestrul Abraham absolut indispensabile pentru traiul în societate, acesta însumînd toată forța ce stăpînește în lume. Fără ele ar merge toate alandala și ar ploua numai cu ghionturi și cucuie. Totalitatea acestor principii, maestrul a numit-o politețe naturală, spre deosebire de cea convențională, potrivit căreia trebuie să spui „Binevoiți a mă scuza!", cînd te îmbrînceșe vreun mitocan sau cînd te calcă cineva pe labă. S-ar putea ca această politețe să fie necesară oamenilor, dar nu văd cum s-ar putea potrivi și pentru neamul meu, născut liber; iar întrucît principala metodă cu care maestrul mi-a inculcat aceste principii a fost o anumită și blestemată mlădiță de mesteacăn, pot, pe drept cuvînt, să mă plîng de asprimea educatorului meu. Aș fi plecat de la el, dacă o înclinație înnăscută spre cultură superioară, nu m-ar fi legat de maestru. Cu cît mai multă cultură — cu atît mai puțină libertate! — iată un adevăr. O dată cu cultura cresc și necesitățile, iar o dată cu necesitățile... Ei, dar tocmai de satisfacerea imediată a unor necesități naturale, fără a ține seama de timp și loc, maestrul m-a dezvățat în primul rînd și categoric cu ajutorul acelei mlădițe fatale. Apoi a venit rîndul acelor pofte care, după cum m-am convins mai tîrziu, își au obîrșia doar într-o anumită dispoziție sufletească anormală. Această dispoziție ciudată care, poate, este produsă de însuși organismul meu psihic,

[1] Aluzie ironică la adresa romanului *Aventurile biografice petrecute sub craniul unei uriașe* de Jean Paul.

mă îndemna să las în părăsire laptele, ba chiar și friptura, bucate pe care mi le punea înainte maestrul, și să sar pe masă pentru a șterpeli de acolo bunătățile pe care le rezervase pentru el însuși. Am simțit vigoarea mlădiței de mesteacăn și m-am lăsat păgubaș. Îmi dau seama că maestrul avea dreptate, abătindu-mi interesul de la asemenea lucruri, deoarece știu că mulți dintre bunii mei prieteni și tovarăși, mai puțin educați și mai puțin cultivați ca mine, au avut mari neplăceri din pricina aceasta, ba chiar au nimerit în cele mai tragice situații. Am aflat că un motan tînăr și plin de perspective a plătit cu pierderea propriei cozi lipsa de voință, atunci cînd nu și-a putut învinge pofta de a-și vîri botul într-o oală cu lapte. Devenind obiect de dispreț și de batjocură, a trebuit să se retragă în singurătate. Avea dreptate așadar maestrul, dezvățîndu-mă de asemenea apucături; în schimb, nu-i pot ierta că a pus piedici năzuințelor mele spre știință și artă.

Ceea ce mă atrăgea mai mult decît orice în odaia maestrului era masa de lucru, pe care se îngrămădeau cărți, manuscrise și tot felul de instrumente ciudate. Aș putea spune că masa lui era un fel de cerc magic care mă fascina; cu toate acestea, încercam un sentiment de teamă sacră, ce mă împiedica să-mi urmez în voie instinctul. Pînă la urmă, într-o zi, cînd maestrul lipsea de acasă, mi-am biruit teama și am sărit pe masă. Ce voluptate să șezi astfel în mijlocul manuscriselor și cărților, răvășindu-le în voie! O, nu, nu zburdălnicia ci o nepotolită curiozitate științifică m-a îndemnat să apuc cu lăbuțele un manuscris și să-l tot întorc cînd pe o parte, cînd pe alta, pînă ce s-a făcut ferfeniță. Maestrul a intrat și, văzînd cele petrecute, s-a năpustit asupra mea strigînd aceste cuvinte jignitoare: „Bestie afurisită!". Apoi mi-a tras o bătaie atît de zdravănă cu mlădița de mesteacăn încît, scîncind de durere, m-am ascuns sub sobă, de unde nici un fel de cuvinte prietenești nu m-au putut scoate toată ziua. Cred că asemenea pățanie ar fi dezvățat pe oricine, o dată pentru totdeauna să mai dea ascultare chiar și îndemnurilor pe care i le-a sădit natura! Dar, abia refăcut după usturimea durerilor, am sărit iar pe masă, credincios irezistibilei mele înclinații. Firește că o singură exclamație din partea maestrului meu, o frîntură de frază, ca de pildă: „Ia vezi!",

era de-ajuns să mă alunge iar de acolo, astfel încît n-a mai putut fi vorba de nici un fel de studii. Cu toate acestea am așteptat cu răbdare un moment prielnic pentru a-mi începe studiile, și, într-adevăr, acest moment n-a întîrziat să vină. Într-o zi, cînd maestrul, pregătindu-se de plecare, și-a amintit de manuscrisul rupt, m-am ascuns așa de bine în odaia lui, încît nu m-a putut descoperi ca să mă alunge. Cum a închis ușa, dintr-o săritură am și fost pe masă, chiar în mijlocul hîrtiilor, fapt care mi-a produs o plăcere de nedescris. Cu o mișcare dibace a lăbuței am deschis un tom gros ce se afla în fața mea, ca să văd dacă îmi va fi cu putință să înțeleg literele. E drept că, la început, străduințele mele au fost cu totul zadarnice; nu m-am lăsat însă, ci am tot privit în carte, așteptînd ca vreun spirit să se pogoare asupra-mi și să mă învețe cititul. În timpul acestei contemplații am fost surprins de maestru, care se năpusti asupra mea urlînd: „Ia te uită la bestia asta afurisită!" Nu mai era nici o scăpare, de aceea mi-am lipit urechile de ceafă și m-am ghemuit cît am putut mai bine, simțind dinainte mlădița pe spinare. Deodată însă maestrul s-a oprit cu mîna ridicată, gata să lovească, apoi a izbucnit în rîs:

— Nu cumva citeai, motane? De la asta nu pot, nu vreau să te opresc. Ian te uită, ian te uită, ce dorință de cultură îl stăpînește!

Mi-a luat volumul de sub lăbuțe, s-a uitat la el și a rîs și mai zgomotos:

— Ce să zic, am impresia că ți-ai făcut chiar o mică bibliotecă de referințe, pentru că altfel nu-mi pot explica cum de a ajuns această carte pe masa mea! Ei bine, citește, studiază cu sîrg, dragă motane; la nevoie îți îngădui să și însemnezi pasajele cele mai importante cu cîte o zgîrietură ușoară.

Rostind aceste cuvinte îmi puse iarăși în față cartea deschisă. După cum am aflat mai tîrziu, era lucrarea lui Knigge: *Despre relațiile cu oamenii;* din această minunată carte am extras multă înțelepciune practică. Parcă se adresa direct sufletului meu și, mai ales, este extrem de indicată pentru motanii care vor să joace un rol în societatea umană. După cîte sînt informat, acest aspect al cărții a fost pînă

acum cu totul trecut cu vederea, din care pricină s-a tras uneori concluzia greșită că omul ce s-ar călăuzi întocmai după regulile din această carte va trece drept un pedant rigid și lipsit de suflet.

De atunci maistru nu numai că îmi tolera prezența pe masă, ci era chiar bucuros dacă, în timp ce lucra, săream și mă instalam între manuscrisele din fața lui.

Maestrul Abraham avea obiceiul să citească adesea cîte un pasaj cu glas tare. În asemenea împrejurări nu scăpam prilejul să mă așez în așa fel, încît să pot privi cartea fără să-l stingheresc, ceea ce îmi era cu atît mai ușor, cu cît natura m-a înzestrat cu o privire deosebit de ageră. Astfel, comparînd cuvintele rostite cu semnele din carte, am învățat curînd să citesc. Dacă cineva găsește acest lucru greu de crezut, înseamnă că nu are nici cea mai mică idee despre talentul cu totul deosebit cu care am fost înzestrat de la natură. Geniile care mă înțeleg și mă prețuiesc nu vor pune la îndoială o metodă didactică folosită poate și de ei. Totodată nu pot trece sub tăcere nici interesantele observații pe care le-am făcut în legătură cu înțelegerea perfectă a limbajului omenesc. Am constatat cu toată luciditatea că, de fapt, nu știu cum am ajuns la această înțelegere. Se pare că observația respectivă este valabilă și pentru oameni, ceea ce însă nu mă miră de loc, pentru că în anii copilăriei această specie este considerabil mai stupidă și mai neajutorată decît noi. Chiar cînd eram încă un pisoi mititel, nu mi s-a întîmplat niciodată să-mi vîr singur degetele în ochi, să încerc să apuc focul sau lumina, sau să mănînc cremă de ghete în loc de dulceață de vișine, așa cum fac de obicei copiii mici.

Cînd am ajuns să citesc în mod curgător și să mă pătrund, zilnic, tot mai mult, de ideile altora, am simțit dorința irezistibilă de a pune la adăpost de uitare propriile-mi gînduri, zămislite de geniul meu. Pentru aceasta aveam nevoie însă de arta atît de grea a scrisului. Oricît de atent aș fi urmărit mîna maestrului meu în timp ce scria, nu izbuteam totuși să surprind specificul acestui mecanism. Am studiat lucrarea bătrînului Hilmar Curas[1] — singu-

[1] *Hilmar Curds*, profesor la gimnaziul Joachimsthal din Berlin, autorul manualului de caligrafie *Calligraphia Regia* (1714).

rul manual de caligrafie pe care-l avea maestrul meu — şi era cît p-aci să ajung la concluzia că dificultatea enigmatică a scrisului nu poate fi înlăturată decît datorită manşetei pe care o purta mîna desenată pe copertă; faptul că maestrul meu scrie fără manşetă nu s-ar datora decît unei mari perfecţiuni dobîndite prin exerciţiu, asemenea dansatorului pe sîrmă care ajunge să se poată lipsi de prăjina ce-i slujeşte de balansoar. Am căutat cu înfrigurare să-mi fac rost de nişte manşete şi eram gata să rup scufia bătrînei menajere spre a o adapta la lăbuţa mea dreaptă, cînd deodată, într-una din acele clipe de inspiraţie caracteristice marilor genii, mi-a venit ideea genială care a rezolvat întreaga problemă. Şi anume, am bănuit că imposibilitatea de a ţine condeiul sau creionul, aşa cum o face maestrul, nu se datoreşte decît diferenţei de structură a mîinilor noastre, bănuială care s-a adeverit. Trebuia să inventez un alt gen de scris, potrivit cu conformaţia lăbuţei mele drepte, şi l-am şi inventat. Astfel, din organizarea specifică a individului iau naştere sisteme noi...

A doua mare dificultate am întîmpinat-o muind pana în cerneală. Nu reuşeam de loc să-mi feresc în timpul acestei operaţii lăbuţa, care nimerea mereu în călimară ceea ce a avut ca rezultat inevitabil că primele litere, trase mai mult cu laba decît cu pana, ieşeau cam groase şi lăbărţate. Nepricepuţii ar putea, prin urmare, considera primele mele manuscrise mai mult ca hîrtie pătată cu cerneală. Geniile însă vor descoperi fără nici o greutate pe motanul genial chiar în primele lui opere, minunîndu-se de adîncimea şi bogăţia spiritului, care ţîşnea, pentru întîia oară, dintr-un izvor nesecat. Pentru ca viitorimea să nu se sfădească într-o zi relativ la cronologia operelor mele nemuritoare, declar aici că întîi am scris romanul filozofic, sentimental şi didactic *Gîndire şi intuiţie* sau *Motanul şi ciinele*. Numai această lucrare ar fi de-ajuns ca să stîrnească vîlvă în lumea întreagă. Apoi, cu talentul meu universal, am scris o lucrare politică intitulată: *Cursele de şoareci şi influenţa lor asupra concepţiilor şi activităţii pisicimii*, urmată de o tragedie plină de inspiraţie: *Kawdallor, regele şobolanilor*. Această tragedie s-ar fi putut reprezenta de nenumărate ori pe oricare scenă, culegînd cele mai zgomotoase aplauze. Sus-amintitele producţii ale spiritului

meu, plin de năzuințe sublime, deschid seria operelor mele complete; motivele care au prilejuit scrierea lor vor fi expuse la locul cuvenit?

Pe măsură ce învățam să țin mai bine pana și lăbuța nu mai mi-era mînjită de cerneală, stilul îmi devenea și el, firește, mai atrăgător, mai elegant și mai clar; aveam o preferință netă pentru almanahuri ale muzelor, am scris și diverse lucrări amuzante, devenind foarte curînd omul senin și amabil care sînt și astăzi. Era cît p-aci să scriu încă de pe atunci un poem eroic în douăzeci și patru de cînturi, dar cînd l-am terminat a ieșit altceva, fapt pentru care Tasso și Ariost pot să mulțumească cerurilor din mormintele lor. Căci dacă de sub gheara mea ar fi ieșit într-adevăr un poem eroic, n-ar mai fi citit nimeni pe nici unul dintre ei.

Am ajuns acum la...

(F.m.) ...pentru o mai bună înțelegere este necesar să se expună stimatului cititor întreaga situație, cu toate amănuntele și cît se poate de clar.

Oricine a avut măcar o dată în viață prilejul să tragă la hanul simpaticului orășel Sieghartsweiler a auzit numaidecît vorbindu-se de prințul Irenäus. Să zicem că-i comanda hangiului niște păstrăvi, care în regiunea aceea sînt delicioși; hangiul îi răspundea în chip neîndoios:

— Aveți dreptate, domnule. Milostivul nostru prinț obișnuiește și el să mănînce păstrăvi cu deosebită plăcere, iar eu știu să gătesc acești pești gustoși întocmai ca la curte.

Din cele mai noi manuale de geografie, hărți și buletine statistice, călătorul bine informat știa doar atîta: că orășelul Sieghartsweiler, împreună cu Stînca Ulilor și toată împrejurimea, a fost de mult încorporat marelui ducat prin care călătorea acum; de aceea era plin de mirare, găsind aici un prinț milostiv și o curte. Lucrul acestă are următoarea explicație:

Prințul Irenäus domnise într-adevăr asupra unui stătuleț din apropierea Sieghartsweilerului și din balconul castelului său aflat în orășelul de reședință, avea, cu ajutorul unui ochean bun, o privire de ansamblu asupra tuturor teritoriilor sale. Era deci firesc să fie în permanență informat de bucuriile și necazurile țării sale, precum și de fericirea iubiților lui supuși. În orice clipă putea ști cum merge grîul lui Peter din colțul cel mai îndepărtat al țării,

după cum putea ușor observa dacă Hans și Kunz își îngrijeau destul de bine via. Se zice că în timpul unei plimbări dincolo de graniță, prințul Irenäus și-ar fi pierdut țărișoara din buzunar; însă un singur lucru este cert, că într-o ediție nouă, prevăzută cu numeroase anexe, în care se descrie marele ducat, țara prințului Irenäus este trecută și înregistrată în toată regula. Prințul a fost scutit de osteneala cirmuirii, alocîndu-i-se din veniturile țării un buget destul de rotunjor, pe care urma să-l cheltuiască în plăcutul orășel Sieghartsweiler.

În afară de țărișoara lui, prințul Irenäus mai posedase și o frumușică avere personală, care îi fu lăsată neatinsă, astfel că s-a văzut transferat din rangul unui mic domnitor în situația unui particular cu vază, care-și putea rîndui viața după bunul său plac.

Prințul avea faima unui om de mare cultură, care se interesează de științe și arte. La aceasta trebuie să mai adăugăm că grijile domniei îi păreau adesea o povară prea grea; ba și-ar fi exprimat chiar în versuri dorința romantică de a se retrage într-o căsuță modestă, lîngă murmurul unui pîrîu, spre a duce acolo, înconjurat de cîteva animale domestice, o viață idilică *procul negotiis*[1]. S-ar fi putut crede astfel că, dînd cu totul uitării rolul său de domnitor, prințul își va rîndui un trai tihnit, cum îi stă în puteri s-o facă un particular înstărit și independent. Toate acestea sînt însă departe de adevăr!

E posibil ca înclinația prințului spre artă și știință să nu fie decît o parte integrantă a vieții de curte. Bunele maniere cer să posezi picturi și să asculți muzică și ar fi rău ca legătorul de cărți al curții să trîndăvească în loc să înveșmînteze sîrguincios literatura cea mai recentă în aur și piele. Dar dacă această înclinație este o parte integrantă a vieții de curte, ea trebuie să dispară o dată cu declinul acestei vieți înseși și nu poate constitui, ca un lucru cu o existență de sine stătătoare, o mîngîiere pentru pierderea unui tron sau a unui scăunel princiar, pe care ești deprins să ședi.

Prințul Irenäus le-a păstrat pe amîndouă — și viața de curte și înclinația spre arte și știință — crezînd în juru-i

[1] Departe de treburi (lat.).

un vis dulce în care figura el însuşi, împreună cu anturajul său şi întregul Sieghartsweiler.

Şi anume, se prefăcea a fi prinţ suveran, menţinînd întreaga curte, cu un cancelar, un colegiu al finanţelor ş.a.m.d.; conferea decoraţii ale casei sale, acorda audienţe, dădea baluri la curte, la care, de cele mai multe ori, luau parte între douăsprezece şi cincisprezece persoane, întrucît aici primirea era mult mai strictă decît la curţile cele mari; iar oraşul dovedea suficientă candoare pentru a considera toată această falsă strălucire a unei curţi fantomatice drept ceva care îi face cinste. De aceea blajinii locuitori ai Sieghartsweilerului îl intitulau pe prinţul Irenäus „preaslăvitul nostru domn", iluminînd oraşul cu prilejul onomasticii sale şi al onomasticilor membrilor familiei princiare, şi în general, se sacrificau bucuros pentru plăcerile curţii, după pilda atenienilor[1] din *Visul unei nopţi de vară* a lui Shakespeare.

Trebuie să recunoaştem că prinţul îşi juca rolul cu un patos autentic, transmiţînd acest patos şi anturajului său. Apare, bunăoară, la clubul din Sieghartsweiler, unul dintre consilierii financiari: sumbru, interiorizat, laconic. Nori grei par să plutească pe fruntea lui; cade mereu pe gînduri, apoi tresare ca un om trezit brusc. În jurul lui nimeni nu mai îndrăzneşte să vorbească tare, toţi calcă în vîrful picioarelor. Orologiul bate ceasurile nouă, consilierul sare deodată în picioare, îşi ia pălăria şi în zadar ar încerca cineva să-l mai reţină; cu un zîmbet demn şi plin de subînţeles, el declară că-l aşteaptă vrafuri de acte, că va fi nevoit să-şi sacrifice toată noaptea spre a se pregăti pentru următoarea şedinţă trimestrială a colegiului, deosebit de importantă, care va avea loc a doua zi; cu pas grăbit se îndreaptă spre ieşire, lăsînd în urma lui lumea împietrită de admiraţie faţă de uriaşa însemnătate şi greutate a funcţiei sale. Şi care-i importantul referat pe care bietul om trebuie să-l întocmească peste noapte? — Pur şi simplu au sosit facturile trimestriale pentru spălatul rufelor de la diferitele departamente — bucătărie, sufragerie, garderobă etc. şi lui îi incumbă referatul în această problemă. Oraşul îl compătimeşte pe bietul vizitiu-şef al prinţului, totuşi, în faţa patosului sublim al cole-

[1] În piesa lui Shakespeare, şase meseriaşi distrează curtea ducelui Atenei cu un spectacol de amatori.

giului princiar, exclamă: „Sever, dar drept!“ Potrivit instrucțiunilor primite, vizitiul în chestiune a vîndut o jumătate de trăsură, devenită inutilizabilă; dar, sub sancțiunea unei concedieri imediate, colegiul finanțelor i-a cerut să probeze în termen de trei zile unde a lăsat cealaltă jumătate, care poate mai era utilizabilă.

O stea, care strălucea în chip cu totul deosebit la curtea prințului Irenäus, era doamna consilier Benzon, văduvă între treizeci și patruzeci de ani, odinioară de o frumusețe impunătoare și încă plină de farmec și acum. Era singura persoană a cărei origine nobilă era pusă sub semnul îndoielii și pe care prințul o admisese totuși, o dată pentru totdeauna, la curte. Inteligența pătrunzătoare a doamnei Benzon, spiritul ei viu, înțelepciunea practică și mai ales o anumită rezervă, atît de indispensabilă artei de a domina, nu se dezmințeau nici o clipă, astfel că ea era cea care trăgea toate sforile la această curte în miniatură. Julia, fata ei, crescuse împreună cu prințesa Hedwiga și doamna consilier influențase dezvoltarea spirituală a prințesei în asemenea măsură încît, în cercul familiei, aceasta părea o străină, contrastînd izbitor mai ales cu fratele ei. De altfel prințul Ignaz era blestemat să rămînă veșnic copil: era aproape cretin.

În opoziție cu doamna Benzon, dar tot atît de influent și amestecîndu-se tot atît de mult în chestiunile cele mai intime ale curții princiare, deși într-un fel cu totul diferit, se afla personajul bizar pe care ai avut prilejul, iubite cititor, să-l cunoști în calitatea lui de magician și de *maître de plaisir*[1] al curții lui Irenäus.

Împrejurările în care maestrul Abraham a nimerit în familia princiară sînt destul de neobișnuite.

Ilustrul și răposatul părinte al lui Irenäus avea o fire blajină și obiceiuri simple. El înțelegea că orice manifestare de putere, în loc să iște un nou avînt, mai degrabă va distruge mecanismul șubred al micului său stat. De aceea lăsase lucrurile să-și urmeze cursul lor obișnuit. Neavînd prilej să dea dovadă de o inteligență sclipitoare, sau de alt har deosebit, se mulțumi să facă în așa fel, încît toată lumea să se simtă bine în principatul lui, asigurîndu-și față de străinătate o poziție asemănătoare celei a femeilor care

[1] Maestru organizator al distracțiilor (franc.).

sînt cu atît mai ireproşabile, cu cît se vorbeşte mai puţin de ele. Iar dacă această curte mică era austeră şi ceremonioasă, în vechiul stil francon, şi dacă prinţul nu avea de loc înţelegere pentru anumite idei generoase caracteristice epocii, de vină era rigiditatea schelăriei pe care marii maeştri de ceremonii, şambelanii şi mareşalii curţii o ridicaseră cu atîta trudă şi migală în interiorul ţării. În cadrul acestei schelării se învîrtea însă o rotiţă pe care nici un maestru de ceremonii şi nici un mareşal n-ar fi izbutit vreodată s-o oprească. Această rotiţă era înclinaţia înnăscută a prinţului pentru aventură, pentru tot ce era straniu şi misterios. După pilda gloriosului calif Harun al Raşid, prinţul avea obiceiul să se travestească şi să cutreiere oraşul şi ţara cu scopul de a-şi satisface sau măcar de a-şi alimenta această înclinaţie, care se deosebea atît de puternic de celelalte tendinţe ale caracterului său. Cu asemenea prilej îşi punea pe cap o pălărie rotundă şi lua o mantie cenuşie, astfel încît toată lumea ştia îndată că prinţul nu trebuie să fie recunoscut.

Se întîmplă într-o zi ca, travestit astfel şi incognito, prinţul să străbată aleea ce ducea de la castel spre un loc îndepărtat, la o căsuţă singuratică, în care trăia văduva unui bucătar princiar. În clipa cînd ajunse în faţa acestei căsuţe, prinţul zări doi indivizi, învăluiţi în mantii lungi, care tocmai se strecurau afară pe uşă. Prinţul se feri din calea lor şi istoriograful casei Irenäus, după relatările căruia scriu aceste rînduri, afirmă că prinţul nu ar fi putut fi observat atunci, chiar dacă ar fi purtat în locul mantiei cenuşii cel mai sclipitor veşmînt de ceremonie, cu toate decoraţiile pe el, şi asta pentru simplul motiv că era noapte şi întuneric beznă. Cînd cei doi bărbaţi înfăşuraţi în mantii trecură încet pe lîngă el, prinţul deslusi clar următoarea convorbire:

— Frate şi excelenţă, spunea unul dintre ei, vino-ţi, te rog, în fire! Măcar de data asta nu fi măgar! Omul trebuie să plece, înainte ca prinţul să afle ceva despre el; altfel îl vom avea mereu pe capul nostru pe blestematul acela de vrăjitor, care ne va duce la pieire cu scamatoriile lui diavoleşti.

— *Mon cher frère*[1], îi răspunse celălalt, potoleşte-te; cunoşti doar sagacitatea mea şi *mon savoir faire*[2]. Mîine

[1] Scumpul meu frate (franc.).
[2] Dibăcia mea (franc.).

am **să-i arunc cîteva monede** acestui individ primejdios, și atunci poate **să-și** arate scamatoriile aiurea. Aici însă nu are voie să mai rămînă. Prințul e și așa un...

Restul nu s-a mai putut auzi, astfel că prințul n-a aflat ce părere avea mareșalul curții despre el, căci chiar mareșalul și cu fratele său, marele maestru de vînătoare, se strecuraseră din casă și rostiseră acele fatale cuvinte. Prințul îi recunoscuse foarte bine după glas.

E lesne de închipuit că imediat **lucrul** cel mai important pentru prinț a fost să-l caute pe primejdiosul vrăjitor, pe care trebuia să-l cunoască. A bătut la ușă. Văduva a ieșit cu un sfeșnic în mînă și văzîndu-l cu pălăria aceea rotundă pe cap și cu mantia cenușie, l-a întrebat cu o politețe rece:

— Cu ce vă pot fi de folos, *monsieur?*

Cînd umbla travestit și nu trebuia să fie recunoscut, prințului i se spunea *monsieur*. Înălțimea-sa s-a informat de străinul care trăsese la ea și a aflat că nu era nimeni altul decît un vestit și iscusit scamator, posesor a numeroase certificate, concesii și privilegii și care intenționa să-și arate talentele pe aceste meleaguri. Văduva i-a mai spus că l-au vizitat doi domni de la curte, pe care i-a uimit în asemenea hal cu niște lucruri cu totul inexplicabile, săvîrșite în fața lor, încît acești domni au plecat galbeni la față **și** năuci, aproape ca ieșiți din minți.

Prințul a cerut să fie condus îndată sus. Maestrul Abraham (căci nu era nimeni altul decît el) l-a primit ca pe un oaspe de mult așteptat și a închis ușa în urma lui.

Nimeni nu știe ce a făcut atunci maestrul Abraham; un lucru însă este sigur: prințul a rămas toată noaptea la dînsul, iar a doua zi dimineața a poruncit să se pregătească la castel un apartament pentru maestrul Abraham, în care alteța-sa putea să pătrundă nevăzut din odaia de lucru, datorită unui coridor secret. Se mai știe de asemenea că prințul nu i-a mai spus niciodată mareșalului curții *mon cher ami*[1] și că nu i-a mai cerut niciodată marelui maestru de vînătoare să-i spună minunata poveste despre iepurele cel alb și cu un corn în frunte, pe care el (adică marele maestru de vînătoare) nu l-a putut împușca în cursul primei sale

[1] Scumpul meu prieten (franc.).

expediții vînătorești în pădure. Asta i-a cufundat pe cei doi frați în atîta mîhnire și disperare, încît peste scurtă vreme amîndoi au părăsit curtea. Sigur este, în sfîrșit, că maestrul Abraham a stîrnit mirarea curții, a orașului și a țării întregi, nu numai prin fantasmagoriile sale, ci și prin stima de care se bucura din ce în ce mai mult din partea prințului.

În privința scamatoriilor executate de maestrul Abraham mai sus pomenitul istoriograf al curții lui Irenäus povestește atîtea lucruri de necrezut, încît nu le-am putea repeta fără riscul de a pierde încrederea stimatului cititor. Performanța pe care istoriograful o consideră drept cea mai extraordinară dintre toate, ba despre care afirmă chiar că reprezintă o dovadă de netăgăduit că maestrul Abraham are relații primejdioase cu forțe străine și supranaturale, nu este totuși altceva decît acel miraculos hocus-pocus acustic, care mai tîrziu a făcut atîta vîlvă sub denumirea de „lecioara invizibilă"; încă de pe atunci maestrul Abraham știuse s-o prezinte mai ingenios, mai fantastic și mai senzațional decît s-a făcut vreodată.

Lumea mai susținea că și prințul înfăptuia împreună cu maestrul Abraham anumite operațiuni magice; în legătură cu scopul lor, se iscase printre doamnele de la curte și printre curteni o nostimă, neghioabă și absurdă întrecere de presupuneri. Toți erau de acord că maestrul Abraham îl învăța pe prinț să facă aur — fapt care putea fi dedus din fumul care ieșea uneori din laborator — și că prințul, sub îndrumarea maestrului, lua parte la tot felul de conciliabule cu spiritele, conciliabule, de altfel, foarte folositoare. Toți erau încredințați că prințul nu-i acordă noului primar al orășelului brevetul, și nici măcar sobarului princiar nu-i aprobă un supliment de salariu, fără a consulta constelațiile sau *spiritum familiarem*[1], pe nume *Agathodemon*[2].

Cînd prințul cel bătrîn a murit și i-a urmat la tron Irenäus, maestrul Abraham a părăsit țara. Tînărul prinț, care nu moștenise nimic din înclinația spre aventură și mister a tatălui său, l-a lăsat să plece; curînd însă a constatat că forțele magice ale maestrului Abraham se dovediseră foarte folositoare în alungarea unui anume spirit rău care se cui-

[1] Spiritul casei, familiei (lat.).
[2] Spiritul produselor agricole, îndeosebi al vinului, la greci.

bărise din cale-afară de bucuros la curțile mici. E vorba de spiritul infernal al plictisului. La asta trebuie să mai adăugăm că stima de care maestrul Abraham se bucurase la curte îl impresionase adînc pe tînărul prinț. Uneori prințului Irenäus i se păruse că maestrul Abraham este o făptură supranaturală, mai presus de tot ce e omenesc. Se spune că această senzație deosebită s-ar trage de la un moment memorabil din istoria tinereții prințului. Pe cînd era copil încă, a intrat, îndemnat de curiozitatea caracteristică acestei vîrste, în odaia maestrului Abraham și a stricat prosteşte o mică mașinărie pe care bătrînul tocmai o terminase de construit cu multă trudă și artă. Înfuriat peste măsură de pozna strengarului princiar, maestrul Abraham i-a tras o palmă zdravănă, după care l-a dat afară din odaie, repede și fără delicatețe. Printre lacrimi și sughițuri de plîns, odrasla princiară n-a putut să scoată decît două cuvinte: „Abraham... *soufflet*[1]“, așa că maestrul de ceremonii, dezolat, nu s-a încumetat să cerceteze mai adînc primejdioasa taină, pe care trebuia să aibă doar îndrăzneala s-o bănuiască.

Prințul simțea o mare dorință să-l păstreze pe maestrul Abraham în rolul lui de principiu motor al mașinăriei curții; însă toate strădaniile lui pentru a-l aduce înapoi au fost zadarnice. Abia după acea fatală plimbare, cînd prințul Irenäus și-a pierdut țărișoara și și-a instalat curtea himerică în Sieghartsweiler, abia atunci s-a întors și maestrul Abraham. Nici nu se putea un moment mai potrivit, căci, afară de faptul că...

(M.r.p.) ...o întîmplare importantă care, ca să folosesc expresia biografilor plini de duh, a însemnat începutul unei epoci noi în viața mea.

Cititori!... Adolescenți, bărbați, femei, voi toți acei sub a căror blană bate o inimă simțitoare, voi toți care prețuiți virtutea și recunoașteți dulcile chingi cu care ne înlănțuie natura, voi mă veți înțelege... și iubi!

Ziua fusese înăbușitoare și am petrecut-o dormind după sobă. În sfîrșit s-a lăsat seara și o boare răcoroasă a pornit să sufle prin fereastra deschisă a maestrului meu. M-am deșteptat din somn cu un simțămînt fără nume, de durere

[1] Palmă, afront (franc.).

și de voluptate totodată, care îmi umplea pieptul, trezind cele mai dulci speranțe. Copleșit de aceste presimțiri m-am ridicat cu acea arcuire expresivă a șirii spinării pe care omul indiferent o numește „cocoașa pisoiului". „Afară, în sînul Naturii!" mă îndemna parcă un glas tainic; ascultînd îndemnul, m-am suit pe acoperiș, hoinărind sub razele asfințitului de soare. Deodată am auzit venind din pod niște sunete atît de dulci, atît de tainice și totodată atît de cunoscute și de îmbietoare, încît m-am simțit atras ca de o forță misterioasă și de neînvins. Am părăsit frumusețile naturii și m-am strecurat printr-o lucarnă, în pod. Am zărit îndată o pisică mare și frumoasă, cu pete albe și negre, care, așezată într-o poziție comodă pe picioarele de dinapoi, scotea acele chemări îmbietoare, și începu a mă cerceta cu ochi sfredelitori. M-am oprit îndată în fața ei și, îmboldit de o forță lăuntrică, am încercat să întonez și eu melodia pe care o cînta frumoasa cu pete albe și negre. Trebuie să mărturisesc că lucrul acesta mi-a reușit cum nu se poate mai bine; pentru psihologii care-mi vor studia viața și personalitatea, notez aici că această clipă marchează începutul încrederii în talentul meu muzical înnăscut și, se-nțelege, o dată cu această încredere și începutul talentului însuși. Bălțata m-a fixat drept în ochi, a amuțit, apoi, cu un salt năprasnic, s-a năpustit asupra mea. Eu, neașteptîndu-mă la nimic bun, i-am arătat ghearele, dar în aceeași clipă ea începu să strige, în timp ce lacrimi îi țîșneau din ochi:

— Fiule, o, fiul meu, vino grabnic în labele mele! Apoi, cuprinzîndu-mă pe după gît și stringîndu-mă cu pasiune la piept, urmă: Da! tu ești! Ești fiul meu, iubitul meu copil, pe care l-am născut fără prea multe dureri!

Eram adînc emoționat și ar fi fost de-ajuns acest sentiment pentru a mă convinge că bălțata era într-adevăr maică-mea; cu toate acestea am întrebat-o dacă e sigură de acest lucru.

— Ah, asemănarea asta, îmi răspunse bălțata, acești ochi, trăsăturile feței, mustățile, blana — toate, toate îmi amintesc, din păcate prea bine, de infidelul ingrat, care m-a părăsit. Ești leit tatăl tău, dragă Murr (căci așa ți s-a spus); nădăjduiesc însă că, împreună cu frumusețea tatălui tău, ai moștenit și modul blajin de a gîndi, precum și firea blîndă a mamei tale Mina. Tatăl tău avea maniere

foarte alese; pe frunte îi puteai citi o demnitate impunătoare, iar în ochii lui verzi sclipea o inteligență ageră, în timp ce în jurul mustății și pe obraji îi juca un zîmbet fermecător. Aceste avantaje fizice, precum și mintea lui vioaie și ușurința plină de eleganță cu care prindea șoareci mi-au cucerit inima... Curînd însă a ieșit la iveală caracterul lui de tiran neînduplecat, pe care a știut atîta vreme să-l ascundă... Sînt cuprinsă și acum de oroare, amintindu-mi că îndată după nașterea ta, tatăl tău a fost stăpînit de pofta nesăbuită de a te mînca, pe tine și pe frații tăi.

— Dragă măicuță, i-am întrerupt eu vorba, dragă măicuță, nu trebuie să condamni așa, fără nici o rezervă, această înclinare. Poporul cel mai cult din lume a atribuit neamului zeilor pofta ciudată de a-și mînca odraslele; dar, după cum a putut fi salvat un Jupiter, tot astfel am scăpat și eu![1]

— Nu te înțeleg de loc, fiule, răspunse Mina. Am impresia că vorbești prostii, sau, poate, vrei cumva să-ți aperi părintele. Nu fi nerecunoscător față de mine, căci ai fi fost sfîșiat și înghițit, fără îndoială, de acel tiran sîngeros, dacă nu te-aș fi apărat vitejește cu aceste gheare ascuțite, dacă nu te-aș fi scăpat de urmăririle acestuï barbar, ascunzîndu-te cînd în pivniță, cînd în pod, cînd în grajd... Pînă la urmă tatăl tău m-a abandonat și de atunci nu l-am mai văzut niciodată. Și totuși inima mea mai bate încă pentru el!... Era un motan chipeș!... Datorită prestanței și manierelor sale distinse, mulți îl luau drept un conte, aflat în trecere prin aceste meleaguri... Am crezut apoi că voi putea duce o viață liniștită în cercul restrîns al familiei, îndeplinindu-mi datoriile de mamă, dar a trebuit să primesc încă o lovitură groaznică... Într-o zi, întorcîndu-mă acasă dintr-o scurtă plimbare, m-am pomenit că atît tu, cît și toți frații tăi ați dispărut... O bătrînă descoperise în ajun adăpostul meu și rostise fel de fel de vorbe fatale, pomenind de aruncat în apă și alte asemenea grozăvii. În sfîrșit! E o fericire neașteptată că tu, fiule, ai fost salvat. Vino, dragul meu, să te mai string o dată la piept!...

Bălțata mea măicuță mă mîngîie cu gingășie, după care se interesă amănunțit de condițiile mele de viață. I-am

---

[1] Legenda spune că titanul Cronos, tatăl lui Jupiter, obișnuia să-și înghită copiii, de teamă ca aceștia să nu-i ia locul.

povestit totul, fără a uita să pomenesc de studiile mele superioare şi de felul în care am izbutit să le fac.

Mina păru însă mai puţin impresionată decît era de aşteptat de calităţile excepţionale ale fiului ei. Da, mi-a dat a înţelege destul de clar că eu, cu toată inteligenţa mea extraordinară am apucat, în ce priveşte cultura, pe o cale greşită, care mă poate duce la pierire. M-a prevenit, mai ales, să nu cumva să-i arăt maestrului Abraham cunoştinţele mele profunde, căci bătrînul va căuta să tragă numai foloase de pe urma lor, pe mine ţinîndu-mă însă în cea mai apăsătoare robie.

— E adevărat, vorbi Mina, eu nu mă pot lăuda că am cultura ta; în schimb, am aptitudini naturale şi anumite talente foarte plăcute, cu care m-a înzestrat firea. Printre ele voi aminti, de pildă, puterea de a scoate scîntei din blana mea, atunci cînd sînt mîngîiată. Şi totuşi, cîte neplăceri nu mi-a pricinuit pînă acum chiar acest talent! Copiii şi adulţii m-au tot pipăit pe spate de dragul acestui foc de artificii, spre marea mea plictiseală; iar atunci cînd săream jos ca să scap, sau îmi arătam ghearele, eu, o fiinţă sfioasă şi sălbatică, trebuia să mă las ocărîtă, ba chiar şi bătută. Îndată ce maestrul Abraham va afla că ştii să scrii, va face din tine, dragul meu Murr, copistul său; şi atunci, lucrul la care te-ai înhămat acum numai din propriul tău imbold ţi se va cere ca o obligaţie.

Mina îmi spuse încă multe lucruri privitoare la relaţiile mele cu maestrul Abraham, precum şi unele privitoare la educaţia mea. Abia mai tîrziu mi-am dat seama că ceea ce luasem la început drept dispreţ faţă de ştiinţă era o dovadă a marii înţelepciuni practice a bălţatei.

Am aflat că Mina trăia în condiţii destul de grele la o bătrînă din vecinătate şi că adesea nu găsea cu ce să-şi potolească foamea. Faptul acesta m-a impresionat profund; am simţit că în pieptul meu dragostea filială se trezeşte cu violenţă şi, aducîndu-mi aminte de frumosul cap de scrumbie care-mi rămăsese de la cină, am hotărît să i-l ofer iubitei mele mame, pe care o găsisem în chip atît de neaşteptat.

Dar cine ar putea măsura nestatornicia inimii acelora care rătăcesc sub clarul de lună!... De ce oare destinul nu ne-a făcut imuni faţă de jocul năprasnic al pasiunilor fatale!...

De ce sîntem nevoiți — biete trestii tremurătoare — să ne îndoim sub furtunile vieții?... O, soartă vitregă!... O, apetit, numele tău este motan![1]... Cu capul de scrumbie în gură, m-am cățărat pe acoperiș aidoma unui *pius* Aeneas[2] și mă pregăteam să intru pe lucarnă... În clipa aceea am fost cuprins de o stare, care, în mod paradoxal, înstrăinîndu-mă de eul meu, a dat totodată în vileag eul meu adevărat. Cred că m-am exprimat clar și precis, astfel încît oricine va putea recunoaște în descrierea stării mele ciudate pe psihologul a cărui privire pătrunde în abisurile sufletești... Dar, să-mi urmez vorba!

Senzația aceasta stranie, țesută din poftă și dezgust, mi-a obnubilat mintea... m-a copleșit... mi-a frînt puterea de rezistență, într-un cuvînt: am mîncat capul de scrumbie!

Cu groază am auzit-o pe Mina mieunînd și strigîndu-mă pe nume... Cuprins de remușcări și copleșit de rușine am sărit înapoi în odaia maestrului meu și m-am vîrît sub sobă. Acolo, m-au torturat cele mai înfiorătoare vedenii. O vedeam pe Mina, pe bălțata mea mamă regăsită, abandonată, nemîngîiată, jinduind la hrana făgăduită și aproape gata să leșine de foame... Ah! vîntul care geme în horn rostește numele Mineil... Mina, Mina! foșnesc hîrtiile maestrului meu; Mina, Mina! scîrțîie șubredele scaune de nuiele; Mina! se tînguie ușa sobei, sfîșiindu-mi sufletul... Am hotărît s-o invit pe biata Mina să împartă cu mine măcar laptele de la micul dejun. La gîndul acesta m-am simțit cuprins de o pace sufletească aidoma răcorii odihnitoare a umbrei! Mi-am lăsat urechile pe spate și am adormit...

Voi, suflete sensibile, care mă înțelegeți atît de bine, vă dați seama, dacă sînteți cu adevărat niște motani cumsecade, și nu niște măgari, că această furtună din pieptul meu trebuia să-mi limpezească cerul tinereții, asemeni unui uragan binefăcător care, împrăștiind norii negri, face să apară un peisaj luminos și împrospătat. O, deși la început capul de scrumbie mă apăsa pe suflet, am învățat totuși să înțeleg ce înseamnă poftа și că e o crimă să te împotri-

---

[1] Parafrazare după cuvintele lui Hamlet: „Ți-e numele femeie, slăbiciune!" (Actul I, scena 2.).

[2] Piosul Aeneas (lat.). Aeneas, erou troian legendar, a fost cîntat de Homer pentru simțămintele lui pioase și pentru înțelepciunea sa.

veşti naturii-mume. Fiecare să-şi caute singur capul de scrumbie şi să nu se substituie iscusinţei celorlalţi care, mînaţi de cuvenitul apetit, şi-l vor găsi pînă la urmă pe al lor.

Închei acest episod din viaţa mea, episod care...

(F.m.)... nu există nimic mai neplăcut pentru un istoriograf sau un biograf decît — ca şi cum ar călări un mînz sălbatic — să fie silit să sară încoace şi încolo prin hăţişuri, căutînd zadarnic un drum bătut. Aşa i se întîmplă, iubite cititor, aceluia care s-a apucat să aştearnă pe hîrtie cele ce a putut afla despre viaţa extraordinară a capelmaistrului Kreisler. Ar fi vrut bucuros să înceapă cu următoarele cuvinte: În micul orăşel N. sau, să zicem, B. ori K., şi anume în lunea după Sfînta Treime a anului cutare, sau de Paşte, Johannes Kreisler a văzut lumina zilei. De o asemenea frumoasă ordine cronologică nu poate fi însă vorba, întrucît nefericitul biograf nu dispune decît de date fragmentare ce i-au fost transmise oral şi pe care este silit să le prelucreze fără întîrziere, spre a nu le uita cu desăvîrşire. În ce împrejurări a avut loc această transmitere a datelor, vei afla, iubite cititor, încă înainte de sfîrşitul cărţii şi atunci, poate vei fi mai îngăduitor faţă de structura rapsodică a ansamblului sau, poate, cu tot aspectul său fragmentar, vei găsi că un fir conducător uneşte vădit toate părţile componente.

În clipa de faţă nu mai este de povestit altceva decît faptul că, într-o seară frumoasă de vară, scurtă vreme după ce prinţul Irenäus s-a stabilit în Sieghartsweiler, prinţesa Hedwiga şi Julia se plimbau prin parcul castelului. Razele asfinţitului învăluiau pădurea cu o maramă aurie. Nu fremăta nici o frunză. Copacii şi tufişurile aşteptau cu răsuflarea oprită mîngîierea vînticelului de seară. Liniştea nu era întreruptă decît de vuietul pîrîului, spumegînd pe albia lui de prundiş alb. Braţ la braţ, cele două fete păşiră în tăcere pe cărările dintre straturile de flori şi trecură podeţele aruncate peste nenumăratele cotituri ale pîrîului, pînă ce ajunseră în marginea parcului, la iazul cel mare în care se oglindeau ruinele pitoreşti ale depărtatei Stînci a Uliilor.

— Cît e de frumos! exclamă Julia, din adîncul inimii.

— Hai să intrăm în coliba pescarilor, propuse Hedwiga. Soarele dogoreşte încă prea puternic; de altfel, dinăuntru, prin fereastra de la mijloc, privelişteа este şi mai frumoasă,

căci împrejurimile formează de acolo o vedere cu planuri multe, ca un adevărat tablou.

Julia o urmă pe prințesă care, îndată ce intră și aruncă o privire pe fereastră, își exprimă regretul că nu are la îndemînă creion și hîrtie pentru a desena peisajul în acea lumină „picantă" cum o numea ea.

— Aproape că te invidiez pentru iscusința cu care poți desena copaci, tufișuri, dealuri și lacuri imitînd atît de bine natura, zise Julia. Dar eu, chiar dacă aș putea desena tot atît de frumos ca tine, n-aș izbuti să redau niciodată un peisaj după natură, ba chiar cu atît mai greu, cu cît priveliștea ar fi mai frumoasă. Copleșită de bucurie și de încîntarea contemplării n-aș mai fi în stare să mă apuc de lucru.

La aceste cuvinte ale Juliei, chipul prințesei se lumină de un anumit zîmbet care, la o fată de șaisprezece ani, îți putea da de gîndit. Maestrul Abraham, în felul lui ciudat de a se exprima, era de părere că asemenea joc al mușchilor feței se poate compara cu vîrtejurile de la suprafața apei cînd în adîncuri se petrece ceva primejdios... Oricum, destul e că prințesa a zîmbit; însă în clipa cînd își întredeschise buzele trandafirii spre a-i răspunde blîndei Julia, cea nepricepută în artă, răsunară în preajmă acorduri atît de puternice și atît de violente, încît cu greu puteai bănui că instrumentul ar fi o chitară obișnuită.

Prințesa amuți și amîndouă fetele ieșiră în grabă din coliba pescărească.

Răsuna melodie după melodie, legate prin cele mai ciudate treceri, prin cele mai neobișnuite acorduri. Din cînd în cînd se auzea o voce sonoră de bărbat, care, ori părea că epuizează toată dulceața cîntecului italian, ori — întrerupîndu-se dintr-o dată — ataca o melodie gravă și sumbră, însoțind-o ba de un recitativ, ba de cuvinte puternic accentuate.

Se auzea zgomotul iscat de acordatul chitarei, apoi cîteva acorduri întrerupte brusc... iar acordatul chitarei... din nou cuvinte violente, rostite cu mînie... apoi melodii... și iarăși acordatul instrumentului.

Curioase să-l vadă pe acel ciudat virtuoz, Hedwiga și Julia se apropiară pe furiș, tot mai mult, pînă ce zăriră

un bărbat îmbrăcat în negru, așezat cu spatele spre ele, pe un colț de stîncă, la marginea lacului, cufundat în muzica și vorbele lui.

Tocmai își acordase chitara **într-un** fel **cu** totul neobișnuit; încercă doar cîteva acorduri, apoi exclamă:

— **Iar** am greșit... sunetul nu-i pur... cînd cu o comă prea jos, cînd cu o comă prea sus! Apoi, desprinzînd instrumentul din panglica albastră atîrnată pe umăr, îl luă cu amîndouă mîinile și, ținîndu-l în fața lui, vorbi astfel: Spune-mi, încăpățînat-o, unde sălășluiește cu adevărat muzicalitatea **ta, în ce ungher** al tău s-a ascuns gama cea pură, sau, poate **vrei să te** răzvrătești împotriva maestrului tău, susținînd că urechea i-a fost strivită pe nicovala gamei temperate și că enarmonia lui nu-i decît o farsă copilărească? Am impresia că-ți bați joc de mine, deși am mustața tunsă mai frumos decît cea a maestrului Stefano Pacini, *detto il Veneziano*[1], care a sădit în tine harul armoniei, rămas pentru mine o taină de nedezlegat! Și acum află, drăguță, că dacă într-adevăr nu vrei cu nici un chip să îngădui dualismul în unison al lui *Gis* și *As* sau *Cis* și *Des*[2] sau mai degrabă al tuturor celorlalte tonuri, apoi am să te dau pe mîna a nouă meșteri nemți, care te vor mustra și te **vor** domestici cu vorbe enarmonice. Și te rog să nu te arunci în brațele lui Stefano Pacini al tău și să nu cauți să **ai** întotdeauna ultimul cuvînt, ca o femeie cicălitoare. Nu **cumva** ai atîta trufie **și** obrăznicie ca să-ți închipui că toate acele duhuri ale frumuseții, care sălășluiesc în tine, nu ascultă decît de vraja irezistibilă a acelor magicieni dispăruți de mult de pe fața pămîntului, și că în mîinile unui laș...

Tăcu dintr-o dată, sări în picioare și dus pe gînduri, privi în adîncul lacului. Fetele, urmărind cu uimire purtarea lui ciudată, stăteau pironite locului după tufiș; abia mai îndrăzneau să răsufle.

Străinul întrerupse din nou **tăcerea:**

— La drept vorbind, chitara e instrumentul cel mai păcătos, cel mai imperfect din cîte se află pe lumea asta, bun de pus doar în mîna păstorilor amorezați, atunci cînd

---

[1] **Zis veneţianul (ital.).**

[2] **E vorba de diferența dintre** gama pură **și cea** temperată. **În tot acest pasaj, E.T.A. Hoffmann,** romantic, pledează pentru prima.

au pierdut mustiucul fluierului. Altfel le place mai degrabă să sufle din răsputeri în fluier, trezind ecoul cu dulci rugăte de dor și melodii de jale adresate Emmelinelor[1], care-și mină undeva în munți văcuțele, în pocnetele vesele ale biciurilor cu știchiu. O, Doamne! învață-i pe păstorii aceia care „suspină jalnic, mugind după drăguța lor"[2], că acordul se compune numai din trei sunete și este răsturnat de lovitura de pumnal a septimei, și pune-le chitara în mîini! Însă unor bărbați cu erudiție și cultură, cercetători ai înțelepților elini și la curent cu ce se petrece la curtea de la Pekin sau de la Nankin, dar care habar n-au de păstorit și oierit, ce poate să le pese de suspine și zdrăngănit de strune?... Lașule, ce te-ai apucat să faci? Adă-ți aminte de răposatul Hippel care spunea că atunci cînd vede un bărbat dînd cuiva lecții de clavir are impresia să respectivul ar fierbe niște ouă.. iar tu te-ai apucat de zdrăngănit la chitară... Lașule!.. La dracu!

Cu aceste cuvinte, străinul azvîrli instrumentul în tufiș și se depărtă cu pași repezi, fără să le fi zărit pe fete.

— Ei, întrebă Julia rizînd, ce spui, Hedwiga, de apariția asta fantastică? De unde o fi venind omul acesta ciudat, care întîi vorbește atît de frumos cu chitara lui, ca apoi s-o arunce cu dispreț, ca pe o cutie stricată?

— E o greșeală, spuse Hedwiga, cuprinsă de o mînie subită care-i coloră obrajii palizi, mare greșeală că parcul nu este închis și că poate intra în el orice străin.

— Vrei să spui că ar fi bine ca prințul să interzică în mod egoist locuitorilor din Sieghartsweiler și tuturor drumeților care trec pe aici tocmai colțișorul cel mai pitoresc din întreaga regiune? Nu pot crede că ai dori asta cu tot dinadinsul!

— Dar nu-ți dai seama, continuă prințesa și mai tulburată, ce primejdie reprezintă asta pentru noi? De cîte ori nu ne plimbăm singure, ca astăzi, departe de toți slujitorii, în cele mai retrase colțuri ale parcului! Dacă într-o zi vreun răufăcător...

---

[1] Emmeline, personajul principal din opera *O familie elvețiană* (1809) de Joseph Weigl.

[2] Cuvinte citate adesea de Hoffmann, din comedia *Cum vă place* de Shakespeare. (Actul II, scena 7.)

— Nu cumva, o întrerupse Julia pe prințesă, te temi că dintr-un tufiș poate să apară vreun uriaș din basme, sau cine știe ce cavaler-brigand fabulos, care o să ne răpească și să ne închidă în castelul lui? Într-adevăr, de asta să ne ferească Dumnezeu! Încolo, îți mărturisesc că o mică aventură, aici, în pădurea aceasta romantică, nu mi-ar displăcea de loc. Mă gîndesc la piesa lui Shakespeare *Cum vă place*, pe care mama multă vreme nu ne-a lăsat s-o citim și pe care, pînă la urmă, ne-a citit-o Lothario. Ce zici, ai avea ceva împotrivă să joci puțin rolul Celiei, în timp ce eu aș fi credincioasa ta Rosalinda? Ce facem cu virtuosul nostru necunoscut?

— Ah! răspunse prințesa, tocmai acest necunoscut... Poți să-ți închipui, Julia, că figura și vorbele lui ciudate au trezit în mine o groază inexplicabilă? Mă înfior și acum și simt că mă copleșește o stare ciudată și în același timp înfricoșătoare. Undeva în adîncurile sufletului meu, se trezește parcă o amintire, care se zbate zadarnic să se facă mai deslușită. L-am mai văzut pe acest om în niște împrejurări groaznice, care mi-au sfîșiat inima — poate că a fost numai un coșmar a cărui amintire am păstrat-o în mine; destul că omul acesta, cu purtarea și vorba lui ciudată, mi s-a părut o fantomă primejdioasă, care poate voia să ne atragă în mrejele vreunei vrăjitorii nefaste.

— Ce închipuiri! exclamă Julia. În ce mă privește, eu transform fantoma cea neagră cu chitara în *monsieur* Jacques, sau chiar în onestul Tocilă, a cărui filozofie sună cam în același fel ca și cuvintele străinului. Lucrul de căpetenie însă este să salvăm bietul instrument, pe care barbarul acela l-a azvîrlit cu atîta dușmănie în tufiș.

— Pentru numele lui Dumnezeu, o, Julia, ce ți-a venit! exclamă prințesa.

Dar, fără a o lua în seamă, Julia se vîri printre tufe și peste cîteva clipe se întoarse triumfătoare, ținînd în mîini chitara, pe care o aruncase străinul.

Biruindu-și sfiala, prințesa privi cu băgare de seamă instrumentul: forma neobișnuită îi arăta îndeajuns vechimea, chiar dacă nu ar fi fost confirmată de anul și numele meșterului său, ceea ce se putea citi clar prin gaura

de rezonanță. Într-adevăr, pe fundul chitarei erau săpate următoarele cuvinte: Stefano Pacini *fec.*[1] *Venez.* 1532.

Julia nu se putu stăpîni să nu scoată cîteva acorduri din instrumentul acela atît de grațios, și aproape că se sperie de puterea sunetului ce ieșea dintr-un obiect atît de mic.

— Ce frumos, ce frumos! exclamă ea și continuă să cînte.

Întrucît era obișnuită să se slujească de chitară doar ca să se acompanieze, era firesc să fie ispitită să cînte și din gură, ceea ce și făcu, continuîndu-și plimbarea. Prințesa o urma în tăcere. Cînd Julia se opri, Hedwiga îi spuse:

— Te rog, mai cîntă din instrumentul acesta fermecat, poate vei izbuti să alungi în infern duhurile cele rele, care au vrut să pună stăpînire pe mine.

— Duhurile tale rele să ne lase în pace și să nu se apropie niciodată de noi, îi răspunse Julia; dar de cîntat voi mai cînta, pentru că nu m-am așteptat să dau vreodată peste un instrument de care să mă slujesc atît de ușor și care să-mi placă atît de mult. Mi se pare chiar că și vocea mea sună mai frumos ca oricînd.

Începu să cînte o cantonetă italiană, complicînd melodia cu tot felul de melisme, rulade și capricii și lăsînd să curgă în voie toată bogăția de sunete ce purta în suflet.

Dacă prințesa se speriase văzîndu-l pe străin, apoi Julia înmărmuri ca o stană de piatră, zărindu-l deodată în fața ei, tocmai cînd voia să cotească într-o alee laterală.

Străinul, în vîrstă de vreo treizeci de ani, era îmbrăcat în negru, după ultima modă. Veșmintele sale nu aveau nimic deosebit în sine, cu toate acestea întreaga lui înfățișare producea o impresie ciudată, stranie. Deși hainele îi erau foarte curate, totuși se observa la ele o anumită neglijență, care părea să vină, nu atît din lipsa de îngrijire, cît mai degrabă din faptul că străinul fusese nevoit să facă o călătorie la care nu se așteptase și cu care îmbrăcămintea sa nu era potrivită. Stătea în fața lor cu haina desfăcută, cu eșarfa de la gît abia înnodată, cu ghetele atît de prăfuite că abia se mai zăreau cătărămile de aur. Pentru a se feri de soare, își îndoise în chip extravagant pe ceafă borul tricornului care, după cum se știe, se poartă numai subsuoară. Desigur că-și croise drum prin desișul cel mai adînc al par-

[1] *Fec.*, prescurtare de la *fecit* = a făcut (lat.).

culuí, pentru că părul-i negru, răvășit, era plin de ace de brad. Aruncă o privire scurtă asupra prințesei, apoi ochii lui mari și negri, lucind de un foc lăuntric, se opriră îndelung asupra Juliei; asta făcu să crească starea de confuzie a fetei într-atît, încît — cum i se întîmpla de obicei în asemenea împrejurări — ochii i se umplură de lacrimi.

— Așadar, rosti străinul cu o voce blîndă și caldă, așadar, sunetele acestea divine amuțesc în prezența mea, prefăcîndu-se în lacrimi?

Luptîndu-se din greu ca să-și biruie impresia pe care străinul o iscase la început asupra ei, prințesa îl privi cu trufie și vorbi pe un ton aproape tăios.

— Mărturisesc că apariția dumneavoastră ne surprinde, domnule! La ora aceasta prezența unor străini în parcul princiar este destul de neașteptată. Eu sînt prințesa Hedwiga.

În clipa cînd prințesa începuse să vorbească, străinul se întorsese brusc spre dînsa, privind-o drept în ochi; expresia feței lui se schimbase însă. Dispăruse aerul de nostalgie, dispăruse orice urmă de emoție; un zîmbet strîmb sublinia și mai mult expresia de ironie amară și amuzată, aproape burlescă.

Prințesa se opri la jumătatea cuvîntului, ca străbătută de un curent electric; se roși toată și-și plecă privirea în pămînt.

Străinul avea aerul că vrea să spună ceva, dar în aceeași clipă Julia îl întrerupse:

— Vai ce prostuță sînt să mă sperii în așa hal și să plîng ca un copil, prins cu degetul în borcanul de dulceață! Da, domnule, comparația este potrivită — m-am înfruptat din ceva, m-am înfruptat din cele mai dulci sunete ale chitarei dumneavoastră. Chitara poartă toată vina, dar și curiozitatea noastră. V-am auzit cînd ați vorbit atît de frumos cu ea, v-am urmărit și atunci cînd ați aruncat-o în tufiș cu atîta mînie, încît a scos un geamăt sonor; da, am văzut și asta. Am simțit ca un cuțit în inimă, nu m-am putut stăpîni și am intrat în tufiș ca s-o scot de-acolo. Și apoi, știți cum sînt fetele, am zdrăngănit puțin pe strune și am simțit că instrumentul se potrivește atît de bine cu mîna mea, încît n-am mai putut să-l las. Vă rog să mă iertați, domnule, și să binevoiți a-l primi înapoi.

Cu aceste cuvinte Julia îi întinse chitara.

— E un instrument de o sonoritate rară, spuse străinul. E de pe timpuri, numai că în mîinile mele neputincioase — dar ce spun — mîini! Minunatul duh al armoniei care este prietenul acestui instrument, trăieşte şi în pieptul meu, e însă încătuşat, ca o crisalidă în gogoaşa ei. Dar din pieptul dumneavoastră, domnişoară, el îşi ia liber zborul spre slăvile de lumină ale cerului, scînteind în mii de culori, asemenea unui fluture strălucitor. Ah, domnişoară! În timp ce aţi cîntat, toată durerea nostalgică a iubirii, tot farmecul visurilor dulci, tot dorul şi nădejdea unei inimi îndrăgostite pluteau peste păduri, ca să cadă apoi ca o rouă înviorătoare în cupa florilor înmiresmate şi în pieptul privighetorilor, amuţite pentru a vă asculta. Păstraţi deci chitara aceasta, căci numai dumneavoastră sînteţi stăpînă pe farmecul ce sălăşluieşte într-însa...

— Dumneavoastră aţi aruncat această chitară, spuse Julia, roşindu-se.

— E adevărat, răspunse străinul, apucînd cu un gest pătimaş chitara şi strîngînd-o la piept. E drept că am aruncat-o, dar acum o primesc înapoi sfinţită şi n-o voi mai lăsa din mîini niciodată.

Dintr-o dată faţa străinului luă iar acea expresie de mască bufonă şi cu un ton foarte tăios rosti:

— Preaonorate doamne, destinul sau demonul meu cel rău mi-a jucat o festă foarte urîtă, făcîndu-mă să apar în faţa domniilor-voastre *ex abrupto*[1], cum spun latinii şi alte feţe cinstite... Prinţesă, vă implor, în numele cerului, să aruncaţi o privire asupra înfăţişării mele; după felul cum sînt îmbrăcat puteţi deduce că sînt un drumeţ care a pornit într-o călătorie lungă... Vai, aveam chiar de gînd să trec prin Sieghartsweiler şi să depun în oraşul acesta frumos măcar cartea mea de vizită... Preaonorată prinţesă! Să nu vă închipuiţi că mi-ar lipsi relaţiile: aflaţi că mareşalul curţii părintelui domniei-voastre mi-a fost prieten intim. Sînt încredinţat că de m-ar vedea aici m-ar strînge la pieptul lui şi, oferindu-mi să prizez tabac, mi-ar spune înduioşat: „Aici sîntem între noi, dragul meu, aici pot să las frîu liber inimii şi tuturor simţămintelor mele". Aş fi obţinut o au-

[1] Brusc (lat.).

dientă la înălțimea-sa prințul Irenäus și v-aș fi fost prezentat, prințesă. V-aș fi fost prezentat în așa chip, încît pot paria, cu toate acordurile mele de septimă contra unei palme, că v-aș fi cîștigat bunăvoința! Dar vai! Spre nefericirea mea eternă, iată-mă silit să mă prezint aici, în locul cel mai nepotrivit, între lacul rațelor și băltoace pline de broaște! O, Doamne! de-aș putea măcar să fac vreo vrajă, de-aș putea ca această nobilă cutie de scobitori (străinul scoase o asemenea cutie din buzunarul vestei) s-o prefac *subito*[1] într-un falnic curtean al casei Irenäus, care să mă ia sub aripa lui și să spună: „Înălțimea-voastră, aveți în fața domniei-voastre pe cutare și cutare". Dar așa! *Che far, che dir.*[2] Îndurare, îndurare, o, prințesă! O, doamnelor! O, domnilor! Rostind aceste cuvinte, străinul căzu la picioarele prințesei și începu să cînte cu glas strident: *Ah, pietà, pietà, Signora!*[3]

Prințesa o prinse repede de braț pe Julia și amîndouă o apucară la fugă strigînd:

— E un nebun! un nebun scăpat din ospiciu!

Cînd ajunseră la pavilionul de vară, cele două fete întîlniră pe doamna consilier Benzon și-i căzură, gîfîind, în brațe.

— Pentru numele lui Dumnezeu, ce s-a întîmplat? Ce înseamnă fuga asta nesăbuită?

Trăgîndu-și cu greu răsuflarea, prințesa abia putu bolborosi cîteva cuvinte din care reieșea că au fost atacate de un nebun. Julia, care se liniștise, povesti calm cele petrecute, încheind cu părerea că străinul nu trebuie considerat nebun ci mai degrabă un poznaș ironic, un fel de *monsieur* Jacques, bun pentru o comedie în decorul pădurii din Ardeni.

Doamna consilier Benzon ceru să i se mai povestească o dată întreaga întîmplare, interesîndu-se de cele mai mici amănunte, insistînd să afle cum era înfățișarea străinului, mersul lui, gesturile, felul de a vorbi ș.a.m.d.

— Da! exclamă doamna consilier, în sfîrșit. Da, nu mai încape nici o îndoială: el este, nu poate fi nimeni altul decît el!

---

[1] Repede, dintr-o dată (lat.).

[2] Ce să fac, ce să spun (ital.).

[3] O, îndurare, îndurare, doamnă (ital.). Parafrazare glumeață a primelor cuvinte din *Miserere* de Nicolo Jommeli — O, îndurare, îndurare, Doamne!

— Cine? cine e? întrebă cu nerăbdare prințesa.

— Liniștește-te, dragă Hedwiga, îi răspunse doamna Benzon. Nu era nevoie să fugi cu sufletul la gură. Acest străin, care ți s-a părut atît de primejdios, nu-i cîtuși de puțin nebun. Oricît de neplăcută și nepotrivită a fost gluma pe care și-a îngăduit-o cu purtarea lui barocă, totuși cred că ai să te împaci cu el.

— Niciodată! exclamă prințesa. Nu vreau să-l mai văd niciodată pe acest măscărici incomod.

— Ehei, Hedwiga, rise doamna Benzon, ai fost într-adevăr inspirată, alegînd cuvîntul „incomod" După toate cele ce s-au petrecut se potrivește mai bine decît ai putea crede sau bănui.

— Eu, dragă Hedwiga, nu pricep de loc de ce ești atît de furioasă pe acest străin, zise Julia. În purtarea lui sminteală și în cuvintele lui fără șir, era totuși ceva care m-a impresionat profund și nicidecum neplăcut.

— Ai noroc că poți fi atît de calmă și atît de senină, răspunse prințesa cu lacrimi în ochi. Eu însă simt că ironia acestui individ înspăimîntător îmi sfîșie inima! Spune-mi, Benzon, cine-i, cine-i nebunul?

— În două cuvinte am să vă explic tot, răspunse doamna consilier. Acum cinci ani...

(M.r.o.) ...m-am convins că în adîncurile sufletești ale unui poet adevărat poate sălășlui și pietate filială, și compasiune față de greutățile semenilor săi.

O anumită melancolie m-a silit să caut singurătatea, așa cum se întîmplă adesea tinerilor romantici, cînd în sufletul lor are loc o luptă care face să se dezvolte ideile sublime. O bună bucată de vreme am dat uitării acoperișul pivnița și podul. Asemenea vestitului poet[1], retras într-o căsuță modestă, pe malul unui pîrîiaș umbrit de frunzișul des al mesteceni lor și al sălciilor pletoase, eu, legănat de visuri, gustam lîngă sobă aceleași dulci bucurii idilice. Din această pricină n-am mai văzut-o pe frumoasa, dulcea și bălțata mea mamă, Mina. Mi-am găsit mîngîiere și liniște sufletească în studiul științelor. O, științele au ceva divin într-însele!

---

[1] Probabil aluzie la epoda a II-a a lui Horațiu *Beatus ille, qui procul negotiis... (Fericit acela care, departe de treburi...)* Poetul roman nu vorbește însă de mesteceni și sălcii pletoase, ci de un stejar bătrîn...

Primească recunoștința mea fierbinte omul care le-a născocit! Cu cît mai nobilă și mai folositoare este această invenție decît invenția oribilului călugăr ce s-a apucat să fabrice praful de pușcă, un lucru de care, din pricina naturii și efectului său, mi-i pur și simplu greață. Judecata dreaptă a posterității l-a pedepsit pe barbarul, pe infernalul Barthold[1] cu disprețul ei suveran, căci pînă în zilele noastre, pentru a da cuvenita prețuire unui savant cu minte ageră, unui statistician priceput sau, în general, oricărui om înzestrat cu o vastă cultură, folosim zicala: „Asta n-a inventat praful de pușcă".

Ca învățătură pentru tineretul motănesc talentat, nu pot lăsa nesemnalat faptul că atunci cînd voiam să studiez, săream cu ochii închiși în biblioteca maestrului meu, socoteam prima carte pe care puneam gheara și o citeam apoi, oricare ar fi fost conținutul ei. Datorită acestei metode de studiu, spiritul meu a dobîndit flexibilitate și universalitate, iar cunoștințele mele au dobîndit o bogată și strălucită varietate, pe care posteritatea o va admira. Nu voi pomeni aici cărțile pe care le-am citit în șir, una după alta, în perioada melancoliei mele poetice; pe de o parte, pentru că se va ivi, poate, un alt prilej mai bun, pe de altă parte pentru că le-am uitat titlurile și aceasta iarăși se poate explica, într-o anumită măsură, prin faptul că cele mai multe titluri nici nu le-am citit, deci nici nu le-am știut vreodată. Oricine se poate declara mulțumit cu asemenea lămurire, și nu va pune la îndoială seriozitatea mea de biograf.

Mă așteptau experiențe noi.

Într-o zi, tocmai cînd maestrul meu era adînci într-un uriaș foliant, pe care-l ținea deschis în fața lui, iar eu, culcat lîngă dînsul, sub masă, pe o excelentă coală de hîrtie format englezesc „Royal", mă exercitam la scrierea elină, care părea să-mi fie cu osebire la îndegheară, un tînăr a intrat brusc în odaie; îl mai văzusem de cîteva ori la maestru și întotdeauna mă tratase cu respectul amical și calda stimă cuvenită unui talent excepțional și unui geniu necontestat. Nu

[1] Aluzie la *Konstantin Anklitzen*, un călugăr franciscan din Freiburg sau Dortmund, cu numele monahal de Bertold sau Berthold, poreclit „cel negru" din pricina cercetărilor sale în domeniul chimiei. Se spune că pe la 1260 ar fi redescoperit praful de pușcă.

numai că de fiecare dată, după ce-l saluta pe maestru, mi se adresa și mie cu un: „Bună dimineața, motane!“ dar nu uita niciodată să mă scarpine ușurel după ureche și să mă mîngîie pe spinare, astfel încît asemenea atitudine constituia pentru mine o adevărată încurajare de a-mi manifesta în fața lumii talentele înnăscute.

În ziua aceea, însă, toate urmau să ia altă întorsătură!

Spre deosebire de vizitele precedente, în urma tînărului năvăli în odaie un monstru negru și flocos, care îndată ce mă zări se și năpusti asupra mea. Cuprins de o spaimă de nedescris, am ajuns dintr-un salt pe masa maestrului, scoțînd urlete de groază și disperare, în timp ce monstrul încerca să sară și el pe masă, făcînd un vacarm asurzitor. Grijuliu, maestrul mă luă în brațe și mă vîrî în sîn, sub halatul lui de casă. Tînărul însă zise:

— Fii pe pace, maestre Abraham, pudelul meu nu face nici un rău pisicilor, ci vrea numai să se joace cu ele! Pune motanul jos și ai să te bucuri văzînd cum se împrietenesc ființele astea — cîinele meu și motanul dumitale.

Într-adevăr, maestrul a vrut să mă dea jos din brațe, dar eu m-am încleștat și am început să mă văicăresc atît de jalnic, încît stăpînul meu n-a avut ce face și a trebuit să mă așeze lîngă el pe scaun.

Îmbărbătat de protecția maestrului meu, m-am așezat pe labele de dinapoi, și, cu coada rotocol în jurul meu, am luat o poză care prin demnitatea și nobila ei mîndrie era menită să facă impresie asupra presupusului meu adversar. Pudelul se cuibări jos în fața mea și uitîndu-se țintă la mine îmi vorbi în cuvinte sacadate pe care evident nu le puteam înțelege. Temerile mele se risipiră treptat și, recăpătîndu-mi liniștea, am putut observa că în privirea cîinelui nu se putea citi decît blîndețe și intenții oneste. Involuntar, am început să-mi manifest firea încrezătoare printr-o unduire lină a cozii. În același timp și pudelul începu în felul cel mai prietenos să-și miște codița lui cea scurtă.

O, înțelesese glasul meu lăuntric și afinitățile noastre sufletești nu mai puteau fi puse la îndoială! „Cum de a putut purtarea neobișnuită a acestui străin — mi-am zis eu — să mă sperie în asemenea hal? Tot vacarmul acela, săriturile și alergatul, lătrăturile și urletele lui vădeau doar un singur lucru: că e un tînăr exuberant și afectuos,

plin de voie bună și îmbătat de libertate. În pieptul acela flocos sălășluiește bravură și o nobilă fire ciinească!"

Îmbărbătat de asemenea gînduri am hotărît să fac eu cel dintîi pas în vederea unei mai strînse apropieri între sufletele noastre și, în consecință, să cobor de pe scaun.

Îndată ce m-am ridicat și m-am întins, ciinele a prins a sări prin odaie, lătrînd zgomotos. Agitația lui nu era decît exteriorizarea unei minunate vitalități. Nemaiavînd deci motive să mă tem, m-am dat jos de pe scaun și m-am apropiat cu pași inceți și precauți de noul meu prieten. Am purces amîndoi la împlinirea acelui act, care, în interpretarea lui simbolică, arată aprofundarea cunoașterii reciproce a două suflete înrudite, act pe care miopia umană însă îl desemnează cu termenul profan și grosolan de „mirosire". Prietenul meu cel negru a poftit să guste din oasele de pui, ce se aflau în farfuria mea. Pe cît mi-a stat în putință, i-am dat a înțelege că uzanțele mondene și buna creștere mă obligă să-l tratez ca pe un oaspe. A mîncat tot, cu o poftă uimitoare, în timp ce eu stăteam la distanță, privindu-l. M-am felicitat că am avut inspirația de a pune deoparte peștele prăjit, depozitîndu-l sub culcușul meu.

După ce a luat masa, s-a încins jocul cel mai drăgălaș și, pînă la urmă, uniți trup și suflet, ne-am îmbrățișat strîns, și rostogolindu-ne ca o minge, ne-am jurat credință și prietenie eternă.

Nu pricep ce ar putea fi comic în această întîlnire a două suflete nobile, în procesul de cunoaștere reciprocă a doi tineri simpatici; însă atît maestrul meu cît și tînărul vizitator au rîs tot timpul cu hohote, spre marea mea supărare.

Noua cunoștință a produs asupra mea o impresie profundă, astfel încît, fie că mă aflam la soare, fie că eram la umbră, fie pe acoperiș, fie sub sobă, eram stăpînit de un singur gînd, un singur vis, o singură senzație: Pudel! Pudel! Pudel! Faptul acesta a făcut să-mi apară în culori strălucitoare firea intimă a speciei canine, ceea ce, la rîndul său, a determinat geneza profundului studiu de care am amintit mai sus; e vorba de *Gîndire și intuiție*, sau *Motanul și ciinele*. În această lucrare am înfățișat obiceiurile, moravurile și limba ambelor specii, ca fiind determinate de trăsăturile proprii fiecăreia dintre ele, demonstrînd că amîndouă nu

sînt decît ca niște raze, ieșite din aceeași prismă. M-am ocupat îndeosebi de caracterul limbii însăși și am demonstrat că, întrucît limba, în general, fiind sonoră, reprezintă simbolic principiul naturii, în consecință, nu poate exista decît *o singură* limbă; astfel încît limba pisicească precum și cea canină, în forma ei particular pudeliană, sînt ramuri ale uneia și aceleiași tulpini. De aceea, motanii și pudelii, însuflețiți de un spirit superior, se pot înțelege între ei. Pentru a-mi prezenta teza cu maximum de claritate, am citat exemple din ambele limbi, atrăgînd atenția asupra unor etimologii, d.p.: bau — bau; miau — miau; hau — hau; au — vau — mirr — murr — psi — ptsi etc.

După ce am scris cartea, am simțit dorința nestăvilită de a-mi desăvîrși cunoștințele de limbă pudeliană, lucru care mi-a reușit mulțumită noului meu prieten, pudelul Ponto, deși nu fără trudă, întrucît pudeliana este pentru noi, motanii, o limbă într-adevăr foarte grea. Genii există însă în toate domeniile și tocmai această genialitate o ignoră acel celebru scriitor din specia umană[1], care afirmă că pentru a putea vorbi o limbă străină, cu toate particularitățile specifice poporului respectiv, trebuie să fii puțin cam tont. Maestrul meu este, bineînțeles, de aceeași părere și admite numai cunoașterea științifică a limbilor străine, cunoaștere căreia îi opune „parleza", prin acest termen, dinsul înțelegînd abilitatea de a vorbi într-o limbă străină despre toate și despre nimic. A mers atît de departe în această privință, încît socotea conversațiile în franțuzește între domnii și doamnele de la curte, drept un fel de boală care se manifestă, asemenea crizelor de catalepsie, prin niște simptome îngrozitoare. L-am auzit făcînd această afirmație absurdă chiar față de însuși mareșalul curții princiare.

— Excelență, spunea maestrul Abraham, vă rog să binevoiți a vă observa puțin pe dumneavoastră înșivă. Cerul v-a înzestrat cu un organ vocal plăcut și armonios, dar cînd vă apucă franceza, începeți deodată să șișîiți, să graseiați, să vă pelticiți; totodată trăsăturile agreabile ale chipului excelenței-voastre se schimonosesc înfiorător; pînă și prestanța și manierele încîntătoare ale domniei-voastre dispar într-un șir de ciudate convulsiuni. Asta nu se poate

[1] Aluzie ironică la Georg Christoph Lichtenberg (1742—1799).

explica decît prin agitația vreunui demon morbid, care pune stăpînire pe excelența-voastră.

Mareșalul curții s-a stricat de rîs și, într-adevăr, era comică ipoteza maestrului Abraham, privitor la maladia limbilor străine.

Un savant ingenios dă într-o carte sfatul că dacă vrem să învățăm repede o limbă străină trebuie *să gîndim în ea*. Sfatul este excelent, însă aplicarea lui nu este lipsită de primejdii. Eu, bunăoară, am izbutit foarte curînd să gîndesc pudelian, dar m-am adîncit atît de mult în aceste idei pudeliene, încît posibilitățile mele de exprimare propriu-zise au rămas mult în urmă și nu mai înțelegeam nici eu ce gîndeam. Aceste idei neînțelese le-am așternut în cea mai mare parte pe hîrtie. Sînt uimit de profunzimea acestei limbi, pe care am prezentat-o în volumul: *Frunze de acantă*[1] și pe care n-o înțeleg încă nici acum.

Consider că aceste scurte însemnări privitoare la istoria lunilor mele de tinerețe sînt suficiente pentru a-i da cititorului o idee despre ceea ce sînt, și cum am ajuns să fiu ceea ce sînt.

Nu pot să mă despart însă de epoca de aur a vieții mele remarcabile și pline de evenimente, fără a aminti o întîmplare care, într-un sens, pune semn trecerii mele către vîrsta unei formări mai mature. Cu acest prilej tineretul motănesc va afla că nu există trandafiri fără spini și că în calea unui spirit plin de năzuințe nobile se întîlnesc multe pietre de încercare și se ridică numeroase piedici, care-i rănesc lăbuțele. Și se știe că aceste răni sînt dureroase, foarte dureroase!

Sînt sigur, dragă cititorule, că ai invidiat tinerețea mea fericită și steaua mea norocoasă! Născut în condiții modeste, din părinți distinși, dar săraci, și sortit unei morți dezonorante, am nimerit deodată în sînul lui Avram, un adevărat Peru[2] al literaturii! Nimic n-a stat în calea educației mele, nimic nu s-a împotrivit înclinațiilor mele; cu pași de uriaș înaintez spre perfecțiune, ridicîndu-mă cu mult deasupra nivelului contemporanilor mei. Deodată, însă, mă oprește un funcționar vamal, cerîndu-mi tributul, pe care sînt datori să-l plătească toți cei care trec prin această lume!

[1] Aluzie parodistică la volumul *Frunzele de lotus* (1817) de *Isidorus Orientalis*, de fapt Ferdinand August Otto Heinrich von Loeben.
[2] Metaforă care se referă la bogatele mine de aur și argint din Peru.

Cine și-ar fi putut închipui că sub florile celei **mai calde** și mai intime prietenii erau ascunși niște spini, care **urmau** să mă zgîrie și să mă rănească. Sîngeroase răni!

Oricine poartă în piept o inimă sensibilă ca a mea va înțelege lesne, din cele spuse cu privire la relațiile mele cu pudelul Ponto, ce însemna pentru mine această ființă atît de dragă; și totuși, soarta a vrut ca el să deschidă drumul catastrofei; o catastrofă care mi-ar fi fost fatală, de n-ar fi vegheat asupră-mi spiritul marelui meu strămoș. Da, cititorule, am un strămoș[1], un strămoș fără de care, într-un sens, nici n-aș fi putut exista, un strămoș mare și remarcabil, un om cu situație și vază, bogat și erudit, dotat cu calități excepționale și înzestrat cu o profundă iubire de oameni; un om de o eleganță și de un bun-gust cu totul deosebit, după ultima modă, un om... dar toate acestea fie spuse acum doar în treacăt, căci, pe viitor, va trebui să vorbesc mai pe larg despre ființa aceasta venerabilă, care nu-i nimeni altul, decît vestitul prim-ministru Hinz von Hinzenfeldt, iubit și prețuit peste măsură de lumea întreagă sub numele de „Motanul încălțat".

Dar, cum am mai spus, pe viitor voi vorbi mai pe **larg** despre cel mai nobil dintre motani!

Lucrurile ar fi putut lua altă întorsătură dar, fiind în stare să mă exprim elegant și cu ușurință în limba pudeliană, puteam oare să nu vorbesc cu prietenul meu Ponto despre ceea ce prețuiam mai presus de toate în viață, adică despre mine însumi și despre operele mele? Astfel s-a întîmplat că Ponto a aflat de aptitudinile mele intelectuale, de genialitatea mea, de talentul meu; cu acest prilej, și spre marea mea amărăciune, **mi-am** dat **seama** că o superficialitate incurabilă, ba aș spune chiar o anumită îngîmfare, îi făceau **cu** neputință orice activitate în domeniul artelor și științelor. În loc să rămînă înmărmurit de vastele mele cunoștințe, el m-a încredințat că nu poate pricepe cum de-mi bat capul cu asemenea lucruri; cît despre dînsul, toată arta lui se reduce să sară peste un baston și să facă aport, cînd stăpînul își aruncă pălăria în apă; iar în ce privește științele, era de

[1] Se referă la **cartea** scriitorului german Ludwig Tieck intitulată *Motanul încălțat. **Poveste pentru** copii, **în** patru acte* (1796).

părere că inși ca el și ca mine ne stricăm doar digestia cu asemenea treburi și ne pierdem pofta de mîncare.

În cadrul unei astfel de conversații, în timp ce încercam să-l conving pe ușuraticul meu prieten, s-a întîmplat lucrul acela groaznic. Căci, înainte ca eu să-mi fi putut da seama ce se întîmplă, a sărit...

(F.m.) ...cu această extravaganță și cu această ironie usturătoare nu vei produce decît încurcături, răspunse doamna Benzon. Numai haos și dezacord față de toate relațiile convenționale pe care le cunoaștem.

— Strașnic capelmaistru, dacă-i în stare să producă un asemenea dezacord! exclamă rizînd Johannes Kreisler.

— Fii serios! vorbi mai departe doamna consilier. De mine nu scapi cu o glumă amară. N-am să-ți dau drumul așa ușor, dragul meu Johannes! Da, așa îți voi spune, pe numele cel dulce de Johannes, ca să pot spera cel puțin că sub masca aceasta de satir se ascunde o fire blajină. De altfel, niciodată nu mă vei putea convinge că numele ăsta bizar de Kreisler nu este fals și nu s-a substituit unui alt nume, cu totul diferit.

— Doamnă consilier! exclamă Kreisler, pe chipul căruia tremurau mii de cute și încrețituri, scumpă doamnă consilier, ce aveți împotriva numelui meu cinstit? Am purtat poate și un altul, dar e mult de-atunci, iar acum mă găsesc în situația sfetnicului din *Barbă-Albastră* a lui Tieck[1], care spune: „Am avut pe vremuri un nume frumos, dar a trecut atîta timp că aproape l-am uitat; abia-abia mi-l mai aduc aminte".

— Gîndește-te puțin, Johannes, strigă doamna Benzon, sfredelindu-l cu o privire scînteietoare. Sînt sigură că numele acela, pe jumătate uitat, îți va veni din nou în minte.

— Nicidecum, scumpă doamnă; e cu neputință, ba mi se pare chiar că amintirile nelămurite despre o altă înfățișare a mea sub un alt nume datează din vremurile acelea plăcute, cînd încă nu mă născusem. Apelez la bunătatea dumneavoastră, stimată doamnă consilier, rugîndu-vă să priviți modestul meu nume în lumina cuvenită; conturul, coloritul și întreaga lui fizionomie îl fac încîntător. Mai

[1] Se referă la *Cavalerul Barbă-Albastră. Poveste pentru copii, în patru acte* de Ludwig Tieck.

mult! Întoarceți-l pe dos, disecați-l cu bisturiul gramaticii — și tilcul lui se va vădi din ce în ce mai minunat. În nici un caz numele meu nu poate veni de la *Kraus*[1] și deci, prin analogie cu cuvîntul „încreițitor de bucle" (adică „frizer"), nu pot fi socotit „încreițitor de sunete", nici simplu frizer, căci atunci numele meu s-ar scrie Kräusler. Dar cum nu putem da la o parte cuvîntul *Kreis*, rămîne doar ca Domnul să vă lumineze pentru a vă gîndi la acele sfere minunate, prin care se perindă întreaga noastră existență și din care, oricît ne-am strădui, nu putem ieși. În aceste cercuri circulă Kreisler; și se poate întîmpla ca, obosit de săriturile smintite pe care este silit să le facă, luptîndu-se cu forța misterioasă care a trasat aceste cercuri, să năzuiască să iasă din ele, chiar dacă această dorință nu-i potrivită cu constituția lui firavă. Iar suferința adîncă de pe urma acestei năzuințe s-ar putea să fie chiar ironia pe care dumneavoastră o osîndiți cu atîta asprime. Ar trebui să țineți seamă, stimată doamnă, că acea mamă viguroasă a dat naștere unui copil care a pășit în viață ca un rege încoronat; vorbesc de umor, care nu are nimic de-a face cu lepădătura de frate vitreg, sarcasmul.

— Da, suspină doamna Benzon, și tocmai acest umor, acest copil monstruos al unei fantezii deșănțate și capricioase, pe care voi bărbații cu suflete împietrite nu știți pentru cine se cuvine să fie cheltuit, încercați să ni-l prezentați drept ceva minunat și nobil, atunci cînd vreți să distrugeți cu șfichiul batjocurii tot ce ne este drag și prețios. Știi dumneata, Kreisler, că prințesa Hedwiga, după apariția dumitale bruscă și după felul cum te-ai purtat în parc, nu și-a venit în fire nici pînă acum? Cu sufletu-i sensibil, se simte rănită de orice glumă în care **se află** chiar **și cea** mai ușoară ironie la adresa ei. **Pe deasupra,** ai găsit cu cale, dragă Johannes, să te prezinți **ca un** nebun adevărat speriind-o în așa hal, încît a fost cît pe ce să se îmbolnăvească. E îngăduit oare să faci asemenea lucruri?

---

[1] Întregul pasaj este bazat pe un joc de cuvinte în limba germană. Substantivul *Krause* înseamnă „coafură în cîrlionți" sau „guler încrețit"; adjectivul *kraus* înseamnă „încrețit", „cîrlionțat", și figurat se aplică la un stil înflorit. Substantivul *Kreis* înseamnă cerc.

— Tot atît de puțin e îngăduit și unei mici prințese să încerce a-și impune neînsemnata ei personalitate unui străin cu înfățișare de om cumsecade, pe care-l întîlnește întîmplător în parcul părintelui ei, prințul, răspunse Kreisler.

— Oricum, continuă doamna consilier, apariția dumitale aventuroasă în parcul nostru putea să aibă urmări neplăcute. Că acestea au putut fi evitate și că prințesa s-a obișnuit cu gîndul de a te revedea, se datorează scumpei mele Julia. Numai dînsa îți ia apărarea; în toate purtările și în toate cuvintele dumitale, ea nu vede decît manifestarea unei stări de spirit extravagante, așa cum se întîmplă cu firile prea sensibile, sau jignite din cine știe ce pricină. Într-un cuvînt, Julia, care a citit chiar acum de curînd *Cum vă place* a lui Shakespeare, te compară cu melancolicul *monsieur* Jacques.

— O, divină copilă, cu suflet atît de delicat și pătrunzător! exclamă Kreisler, cu lacrimi în ochi.

— Afară de asta, continuă doamna Benzon, scumpa mea Julia, care te-a auzit improvizînd la chitară și în același timp cîntînd și vorbind, a recunoscut în dumneata un muzician și un compozitor sublim. Mi-a spus că în clipa aceea i-a apărut un sens nou al muzicii și că, îndemnată de o forță invizibilă, a trebuit să cînte numaidecît și ea, și a cîntat mai bine ca oricînd. Află că Julia nu putea să se împace cu gîndul că n-are să-l mai vadă niciodată pe omul acela ciudat și că-i va rămîne în amintire ca o încîntătoare nălucă muzicală; în schimb, prințesa susținea cu toată tăria că o a doua vizită a smintitului fantomatic o va ucide. Cum însă fetele acestea se înțeleg atît de bine și niciodată nu s-au sfădit pentru nimic, aș putea, pe bună dreptate, să afirm că se repetă, cu acest prilej, o scenă din fragedа lor copilărie, doar cu rolurile inversate. Julia a primit odată o păpușă... o paiață cam bizară; voia neapărat s-o arunce în foc; prințesa însă i-a luat apărarea, declarînd-o favorita ei.

Kreisler o întrerupse rîzînd:

— N-are decît să mă arunce prințesa în foc — ca pe o altă paiață — iar eu mă bizui pe dulcea protecție a frumoasei Julia.

— Te rog să consideri povestea cu paiața drept o digresiune umoristică, pe care, potrivit teoriei dumitale, nu poți s-o iei în nume de rău. De altfel, închipuie-ți că, după de-

scrierea pe care mi-au făcut-o fetele despre apariţia dumitale şi despre tot ce s-a petrecut în parc, te-am recunoscut îndată; nici nu era nevoie de dorinţa Juliei de a te revedea; oricum, aş fi pus imediat în mişcare pe toţi oamenii pe care-i aveam la îndemînă, să răscolească parcul şi întreg oraşul ca să te regăsească — atît de mult am ajuns să te preţuiesc după scurta noastră cunoştinţă. Toate cercetările au fost zadarnice şi te-am crezut dispărut; cu atît mai mare mi-a fost mirarea cînd te-am văzut intrînd la mine azi-dimineaţă. Julia se află acum la prinţesă şi poţi să-ţi imaginezi ce virtej de simţăminte contradictorii s-ar stîrni, dacă fetele ar afla în clipa aceasta despre sosirea dumitale. Ce te aduce aici în chip atît de neaşteptat pe dumneata, care ai o situaţie atît de frumoasă în calitate de capelmaistru la curtea marelui duce? Nu-ţi cer să-mi răspunzi decît dacă găseşti dumneata însuţi potrivit să mă informezi.

În timp ce doamna Benzon rostea aceste cuvinte, Kreisler căzuse adînc pe gînduri, pironindu-şi privirile în pămînt şi frecîndu-şi fruntea cu palma, ca omul care încearcă să-şi reamintească ceva uitat.

— Ah, oftă el, cînd doamna Benzon tăcu, asta-i o poveste stupidă, care nici nu merită să fie pomenită! De un lucru pot să vă asigur; ceea ce mica prinţesă a binevoit să ia drept flecăreala unui om cu mintea rătăcită, este, în fond, adevărul adevărat. Mă aflam, de fapt, într-o călătorie de vizite, atunci cînd am avut nenorocul s-o întîlnesc în parc şi s-o sperii pe copila aceea simţitoare. Tocmai veneam de la alteţa-sa marele duce în persoană, urmînd să mai fac şi aici, în Sieghartsweiler, alte vizite deosebit de importante şi de plăcute.

— O, Kreisler! exclamă doamna consilier zîmbind. (Nimeni n-o auzise vreodată rîzînd tare.) O, Kreisler, iarăşi o idee dintr-acelea bizare căreia îi dai frîu liber. Dacă nu mă înşel, reşedinţa se află la cel puţin treizeci de ore depărtare de Sieghartsweiler.

— E adevărat, răspunse Kreisler, dar nu uitaţi că ne plimbăm printr-o grădină atît de grandioasă, încît s-ar minuna de ea şi un Le Nôtre. Dacă nu credeţi că mă aflam într-o călătorie de vizite, atunci aţi putea să admiteţi că un capelmaistru cu fire sensibilă, hoinărind cu chitara în mînă prin păduri înmiresmate şi pajişti verzi, căţărîndu-se pe stînci detunate şi trecînd podeţe înguste, pe sub care

spumegă piraie de munte, ați putea, zic, să admiteți că un asemenea capelmaistru, participînd ca solist la corurile ce cîntă în juru-i, a putut foarte ușor nimeri, fără să vrea și fără nici o intenție, într-un colțișor al acestei grădini. Astfel s-ar explica apariția mea neașteptată în parcul princiar, care nu este decît o părticică a grandiosului parc sădit de Natură. Dar lucrurile nu stau chiar așa! Cînd mi-ați povestit adineauri cum o întreagă ceată veselă de vînători a primit porunca să mă hăituiască asemenea unei sălbăticiuni, am și căpătat convingerea că prezența mea aici este obligatorie. O obligație care, chiar dacă mi-aș fi urmat pribegia deșucheată, tot m-ar fi mînat spre lați. Ați binevoit să spuneți că prețuiți faptul că m-ați cunoscut; nu era oare firesc să-mi aduc aminte cu acest prilej de zilele acelea de zbucium și de suferințe, în care soarta a vrut să ne întîlnim? M-ați găsit atunci în mare cumpănă, incapabil de a lua vreo hotărîre, cu sufletul sfîșiat de contradicții. M-ați luat atunci sub prietenească dumneavoastră oblăduire și, dezvăluind în fața mea cerul senin al unei feminități desăvîrșite, ați vrut să-mi acordați o mîngîiere; ați condamnat, dar ați și iertat acel fel de viață, absurd și dezordonat, găsindu-i o rațiune sau o dezvinovățire în disperarea pricinuită de apăsarea unor împrejurări neprielnice. M-ați făcut să părăsesc un mediu pe care eu singur a trebuit să-l recunosc drept îndoielnic; casa dumneavoastră a devenit pentru mine un refugiu pașnic și amical unde, respectînd durerea dumneavoastră mută, am uitat de propriile-mi suferințe. Felul dumneavoastră de a vorbi, senin și blînd, a avut asupra mea efectul unui balsam, fără ca dumneavoastră să-mi fi cunoscut boala. Dar nu evenimentele grave ce-mi primejduiau tot viitorul au avut asupra mea o înrîurire atît de nefastă. Doream de mult să renunț la anumite legături, care mă apăsau și mă îngrijorau; nu puteam cîrti împotriva destinului, ce înfăptuia un lucru pe care eu însumi nu avusesem destulă bărbăție și voință să-l înfăptuiesc. O, nu!...

Cînd m-am simțit din nou liber, am fost cuprins de acea neliniște de nedescris, care îmi chinuise atît de des sufletul în anii tinereții. Nu e vorba de nostalgia care — după cum a spus atît de minunat poetul acela profund[1] — izvorăște

[1] Referire la Ludwig Tieck și la scrierea sa *Phantasus* (1812).

din sfere superioare și durează veșnic, căci veșnic își caută împlinirea; niciodată amăgită, nici înlocuită cu altceva, ci veșnic neîndeplinită, spre a nu muri... E mai degrabă vorba de clocotul unui dor năprasnic de ceva ce caut cu înfrigurare în jurul meu, deși stă ascuns în mine însumi; o taină adîncă, visul haotic și enigmatic al unei fericiri supreme, pe care nici visul n-o poate numi, ci numai o intuiește. Această intuiție mă supune chinurilor lui Tantal. Încă de pe vremea cînd eram copil, simțămîntul acesta punea uneori atît de brusc stăpînire pe mine, încît îmi părăseam tovarășii în mijlocul celui mai voios joc și fugeam în pădure, sus pe munte, unde mă trînteam la pămînt și plîngeam în hohote, deși eram cel mai zburdalnic dintre copii. Mai tîrziu am învățat să mă stăpînesc oarecum, dar nu pot să vă descriu chinurile pe care le îndur cînd, în cercul vesel al unor prieteni plăcuți, sau în clipe de desfătare artistică, ba chiar și în situații în care, într-un fel sau altul, era în joc amorul meu propriu, dintr-o dată totul mi se părea jalnic, meschin, fără culoare, lipsit de viață și mă simțeam rătăcit într-un pustiu spăimîntător. Un singur înger al luminii are putere asupra demonilor ce mă chinuiesc. E spiritul artei muzicale, care se înalță adesea triumfător din adîncul meu și al cărui glas face să amuțească toate suferințele pămîntești.

— Întotdeauna am crezut, vorbi doamna consilier, că muzica are asupra dumitale o înrîurire foarte puternică, și totodată nefastă, căci în timp ce, executînd o bucată frumoasă, întreaga dumitale ființă părea pătrunsă de ea, vedeam cum expresia feței ți se schimbă cu desăvîrșire. Deveneai palid, nu mai erai în stare să scoți nici un cuvînt, oftai și ochii ți se umpleau de lacrimi, pentru ca apoi, batjocoritor și plin de dispreț, să te năpustești asupra celui dintîi care ar fi îndrăznit să rostească măcar un singur cuvînt despre opera maestrului. Ba chiar...

— O, stimată doamnă consilier! o întrerupse Kreisler, trecînd brusc de la tonul serios și emoționat cu care vorbise pînă atunci, la ironia ce-i era caracteristică. Astăzi toate s-au schimbat. Nici nu vă puteți închipui cît de cuminte și de înțelept am devenit la curtea marelui duce. Sînt în stare să bat tactul cu toată tihna și seninătatea la *Don Juan* sau la *Armida;* pot face un semn amical primadonei, cînd

sare în sus şi-n jos pe treptele gamei, în cea mai uluitoare cadenţă; chiar cînd mareşalul curţii îmi şopteşte la ureche, după ce s-au executat *Anotimpurile* lui Haydn: „*C'était bien ennuyant, mon cher maître de chapelle*"[1], pot încuviinţa amabil din cap, acceptînd o priză zdravănă de tabac; ba chiar sînt în stare să ascult cu răbdare îngerească lungile discursuri, în care maestrul de spectacole, atît de competent în artă, îmi demonstrează că Mozart şi Beethoven habar n-au de canto, şi că Rossini, Pucitta, sau cum s-or mai fi numind toţi pigmeii aceia, au atins culmile muzicii de operă. O, da, stimată doamnă consilier! nici nu vă puteţi închipui cît de mult am profitat, datorită funcţiunii mele de capelmaistru, mă gîndesc mai ales la preţioasa convingere despre avantajele pe care le aduce intrarea artiştilor în slujbe oficiale, altfel, numai dracu şi cu bunică-sa sînt în stare să suporte acest soi de oameni mîndri şi îngîmfaţi. Faceţi-l pe bravul compozitor, capelmaistru sau director muzical, pe poet, *aed* de curte, pe pictor, portretist al curţii, pe sculptor, cioplitor de busturi la curte, şi în curînd nu veţi mai găsi în toată ţara nici un pierde-vară, ci numai cetăţeni folositori, manieraţi şi cu moravuri blînde...

— Ajunge, ajunge! exclamă nemulţumită doamna consilier. Iar îţi încaleci calul de bătaie şi o iei razna. De altfel îmi dau seama că la mijloc nu-i lucru curat şi tare mult aş vrea să aflu ce întîmplare neplăcută te-a silit să părăseşti reşedinţa atît de grabnic. Căci toate amănuntele apariţiei dumitale în paro arată că e vorba de o fugă.

— Iar eu, îi răspunse Kreisler calm, privind-o ţintă în ochi, pot să vă asigur că întîmplarea neplăcută care m-a alungat de la curtea marelui duce, îşi are rădăcina numai în mine însumi. Acea neliniştе despre care v-am vorbit adineauri cu mai multă insistenţă şi seriozitate decît, poate, ar fi fost nevoie, a pus stăpînire pe mine mai puternic decît oricînd; nu mai puteam să rămîn acolo. Ştiţi cît de mult m-am bucurat de postul de capelmaistru la curtea marelui duce. În prostia mea mi-am închipuit că, trăind prin artă, mă voi potoli şi că demonul meu lăuntric va fi învins. Din puţinele lucruri pe care vi le-am spus despre viaţa mea la curtea marelui duce, puteţi înţelege cît de tare m-am înşelat.

[1] A fost foarte plictisitor, dragă capelmaistre (franc.).

Nu-mi cereți să vă arăt cum am ajuns să mă conving de nimicnicia existenței mele, din pricina unui joc sarbăd cu arta sacră — joc la care am fost silit să particip și eu — precum și din pricina neroziei unor cîrpaci în ale artei, lipsiți de suflet, a unor diletanți lipsiți de gust, a întregii viitori smintite a unei lumi alcătuite numai din manechine. Într-o dimineață, a trebuit să mă prezint în fața marelui duce pentru a afla rolul ce-mi revenea la festivitățile care trebuiau să se desfășoare a doua zi. După cum era și firesc, maestrul de spectacole era și el de față și s-a năpustit asupra mea cu fel de fel de dispoziții lipsite de sens și de bungust, și pe care, bineînțeles, trebuia să le primesc. Era mai cu seamă vorba de un prolog scris de el însuși. Punctul culminant al spectacolului trebuia să fie tocmai acest prolog, pentru care îmi cerea să-i compun muzica.

„Întrucît, se adresă el ducelui, aruncînd spre mine o privire piezișă și veninoasă, de data aceasta nu este vorba de o muzică germană savantă, ci de cel mai ales *bel canto* italienesc, am creat eu însumi cîteva melodii delicate, pe care dumnealui urmează să le introducă așa cum trebuie."

Mareie duce, nu numai că a acceptat toate propunerile, ci s-a folosit de acest prilej ca să-mi dea a înțelege că nădăjduiește să-mi perfecționez cunoștințele, studiind cu cea mai mare atenție noii compozitori italieni... Stăteam acolo ca un caraghios... Ah, ce grozav mă disprețuiam!... Toate aceste umilințe îmi păreau o pedeapsă bine meritată pentru compromisurile mele, copilăresc de naive! Am părăsit castelul pentru totdeauna. Avusesem de gînd să-mi dau demisia chiar în seara aceea, dar nici măcar această hotărîre nu mi-a adus pacea sufletească, deoarece mă și vedeam victima unui ostracism ocult. Cînd am ajuns la poarta castelului, mi-am luat din bagaje chitara, pe care o aveam cu mine în alt scop, și, trimițînd înainte căruța cu lucruri, am pornit în lumea largă, drept înainte, spre zările libertății. Soarele începuse să scapete și umbrele munților și ale pădurilor se lungeau, devenind tot mai negre. Gîndul de a mă întoarce îmi era nesuferit, chiar ucigător.

„Ce forță mă silește să fac cale întoarsă?!" am exclamat eu cu glas tare.

Știam că mă aflu pe drumul spre Sieghartsweiler și mi-am adus aminte de bătrînul meu maestru Abraham, de

la care primisem în ajun o scrisoare și care bănuind situația mea la reședința ducală, mă îndemna s-o părăsesc și să vin la dînsul...

— Cum? îl întrerupse doamna consilier, îl cunoști pe bătrînul acela ciudat?

— Maestrul Abraham a fost cel mai bun prieten al tatălui meu, răspunse Kreisler. Mie mi-a fost dascăl și, într-o oarecare măsură, educator. Așadar, stimată doamnă, cunoașteți acum amănunțit prin ce împrejurare am ajuns în parcul preacinstitului prinț Irenäus și nu vă mai puteți îndoi că, la nevoie, sînt în stare să povestesc toate, calm, cu precizia istorică necesară și într-un chip atît de agreabil, încît să-mi fie și mie greață. După cum v-am spus, întreaga poveste a fugii mele de la reședința ducală îmi pare atît de stupidă și atît de ucigător de prozaică, încît nu poți vorbi despre ea, fără să te apuce un leșin la inimă. V-aș ruga, scumpă doamnă, să aveți bunătatea ca această neînsemnată întîmplare să fie oferită ca o poțiune calmantă, care s-o liniștească pe gingașa prințesă speriată și să țineți seama că un onest muzician german nu poate da dovadă de prea multă înțelepciune cînd Rossini, Pucitta, Pavesi, Fioravanti și Dumnezeu mai știe care alți ini și itta l-au pus pe fugă tocmai cînd începuse și el să poarte ciorapi de mătase și să se plimbe în caretă, cu aere distinse. Vreau să sper că pot să sper să fiu iertat!... Însă v-aș ruga să observați, buna mea doamnă, că drept ecou poetic al acestei aventuri fără haz, în clipa cînd, biciuit de demonul meu voiam să fug mai departe, m-am pomenit înlănțuit de vraja cea mai dulce. Demonul se străduia cu plăcere sadică să pîngărească pînă și cel mai intim secret al inimii mele; dar atotputernicul spirit al muzicii și-a desfăcut deodată aripile și din sunetele melodioase care s-au revărsat, s-a născut mîngîierea, s-a născut speranța, dorul aprins care e însăși dragostea nepieritoare și fericirea tinereții veșnice. A cîntat Julia!

Kreisler tăcu. Doamna Benzon aștepta cu o aprinsă curiozitate urmarea. Și deoarece capelmaistrul părea adînc cufundat în gîndurile sale, doamna consilier îl întrebă cu un ton amical, dar rece:

— Ți-a plăcut într-adevăr cum a cîntat fiica mea, dragă Johannes?

Kreisler își întări cu înflăcărare spusele, abia stăpînindu-și un oftat din adîncul rărunchilor.

— Îmi face plăcere să aud acest lucru, continuă doamna Benzon. În ceea ce privește adevărata artă a cîntului, Julia poate învăța foarte multe de la dumneata, dragă Kreisler, căci socot de pe acum ca lucru hotărît că vei rămîne aici.

— Stimată... dădu să răspundă Kreisler, dar în aceeași clipă ușa se deschise și în odaie intră Julia.

Zărindu-l pe capelmaistru, fața-i se lumină de un zîmbet dulce și un „ah" abia auzit îi scăpă printre buze.

Doamna consilier se ridică și, luîndu-l pe Kreisler de mînă, îl duse spre Julia, spunînd:

— Copila mea, iată-l pe ciudatul...

(M.r.p.)... tînărul Ponto se năpusti asupra noului meu manuscris, îl apucă de zor cu dinții și șterse putina cu el. Făcînd aceasta, avu un hohot de rîs sadic și numai atîta ar fi fost de ajuns ca să bănuiesc că ceea ce l-a îndemnat să săvîrșească această faptă urîtă nu era numai o strengărie juvenilă, ci un lucru mult mai grav. Curînd am avut prilejul să mă lămuresc pe deplin în această privință.

Cîteva zile mai tîrziu, a venit la maestrul meu omul acela în serviciul căruia se afla tînărul Ponto. După cum am aflat pe urmă, se numea domnul Lothario, profesor de estetică la liceul din Sieghartsweiler. După cuvenitele salutări, profesorul a cercetat încăperea și văzîndu-mă a zis:

— Dragă maestre, v-aș ruga să binevoiți să scoateți din odaie pe motănașul acela!

— De ce? s-a mirat maestrul. După cîte știu, nu aveți nimic împotriva pisicilor și îndeosebi împotriva favoritului meu, grațiosul și istețul motan Murr!

— Da, da, a răspuns profesorul cu un rîs batjocoritor, grațios și isteț nici vorbă! Dar v-aș ruga, maestre, să-mi faceți plăcerea de a-l îndepărta pe favoritul dumneavoastră, căci avem de discutat despre lucruri, pe care, în nici un caz, el nu trebuie să le audă.

— Cine?! a exclamat maestrul Abraham, făcînd ochii mari.

— Păi, motanul dumneavoastră, a răspuns celălalt. Vă rog să nu mă mai întrebați nimic, ci să dați urmare rugăminții mele.

— Mare ciudăţenie! a zis maestrul, deschizînd uşa cabinetului şi chemîndu-mă.

Am venit la chemarea lui dar, fără să bage de seamă, m-am strecurat iarăşi înăuntru şi m-am ascuns în raftul de jos al bibliotecii, astfel că, rămînînd nevăzut, puteam observa tot ce se petrece şi puteam auzi orice cuvînt.

Maestrul Abraham s-a aşezat din nou în fotoliul său, avîndu-l pe profesor în faţă, şi l-a întrebat:

— Ei, acum tare aş vrea să aflu de la dumneata taina aceea pe care cinstitul meu motan Murr nu trebuie s-o ştie!

Profesorul a început foarte serios şi preocupat:

— Mai întîi, aş vrea să vă întreb, dragă maestre, ce părere aveţi despre principiul că, în condiţii de bună sănătate fizică şi indiferent de aptitudinile intelectuale înnăscute, de talent sau de geniu, din orice copil se poate crea o somitate în domeniul ştiinţei sau artei, şi aceasta în cel mai scurt timp, numai printr-un anumit sistem de educaţie?

— Păi, răspunse maestrul, nu pot să am decît o singură părere despre acest principiu[1], şi anume că e stupid şi grosolan. Nu este exclus, ba e chiar foarte posibil, să viri sistematic o sumedenie de lucruri în capul unui copil înzestrat cu o bună memorie şi cu o capacitate de înţelegere cam pe potriva aceleia a maimuţelor, pentru ca apoi copilul să facă paradă cu aceste cunoştinţe în faţa lumii; ar trebui numai ca acestui copil să-i lipsească cu desăvîrşire orice har natural, căci asemenea procedeu înfiorător nu s-ar împăca de fel cu spiritul superior, ce sălăşluieşte în adîncurile fiinţei lui. Dar cine va spune vreodată că un asemenea tînăr, neghiob şi îndopat cu tot soiul de fărîmituri de cunoştinţe ar fi un învăţat în adevăratul sens al cuvîntului?

— Lumea! a exclamat vehement profesorul. Lumea întreagă! O, e groaznic! Orice credinţă într-o putere spirituală lăuntrică, superioară, înnăscută — singura care-l creează pe învăţat şi pe artist, se duce de rîpă din pricina acestui principiu înfiorător şi nebunesc.

— Nu e cazul să vă faceţi atîta inimă rea, i-a răspuns maestrul zîmbind. După cîte ştiu eu, pînă în prezent, în

[1] Principiul la care se referă Hoffmann a fost formulat de pastorul Karl Heinrich Gottfried Witte, în lucrarea intitulată *Karl Witte oder Erziehung und Bildungsgeschichte desselben (Karl Witte sau Educarea şi istoria instruirii aceluiaşi)* (1819).

buna noastră Germanie, nu a fost pregătit decît un singur produs[1] al acestei metode de educație; s-a vorbit de el o bucată de vreme, dar lumea a încetat să mai discute, constatînd că produsul acela nu era chiar atît de reușit. Afară de asta, epoca de glorie a acestui preparat a apărut o dată cu moda copiilor-minune care, ca maimuțoii și ciinii dresați cu atîta trudă, își arătau talentele în schimbul unui bilet de intrare ieftin.

— Acum vorbiți așa, a luat cuvîntul profesorul; și lumea ar fi gata să vă creadă, dacă n-ar ști că sînteți un hîtru, dacă n-ar ști că toată viața dumneavoastră este alcătuită dintr-un șir de experimente uimitoare. Nu puteți tăgădui, maestre Abraham, că n-ați experimentat acel principiu în cea mai mare taină și că n-ați vrut să-l întreceți pe omul care a creat acel produs, despre care am vorbit. Ați dorit ca, o dată gata, să vă prezentați cu elevul dumneavoastră, provocînd uimirea și disperarea tuturor profesorilor din lumea întreagă. Ați vrut să faceți pentru totdeauna de rușine minunatul dicton: *non ex quovis ligno fit Mercurius!*[2] În sfîrșit, într-un cuvînt, acel *quovis* există, însă nu și un *Mercur*, ci un motan!

Maestrul a izbucnit în hohote de rîs:

— Cum ați spus? Un motan?!

— Zadarnic încercați să tăgăduiți, a continuat profesorul; ați experimentat acea metodă pedagogică abstractă pe motănașul din cămăruța de alături. L-ați învățat să citească și să scrie; i-ați predat diferite științe, încît de pe acum se încumetă să facă pe autorul, ba încă să scrie și versuri.

— Asta-i, într-adevăr, lucrul cel mai năstrușnic care mi s-a întîmplat vreodată! a zis maestrul. Să-mi educ eu motanul și să-i predau științele! Dragă domnule profesor, ce năluciri vă tulbură mintea? Din partea mea, vă asigur că habar n-am despre vreo educație a motanului meu și, pe de altă parte, socot asemenea lucru cu totul imposibil.

— Așa?! a făcut profesorul pe un ton tărăgănat.

---

[1] Este vorba de copilul minune Karl Witte (1800—1883), care la 17 ani a devenit docent. Era fiul lui K.H.G. Witte.

[2] Mercur nu se face din orice lemn! (lat.)

Apoi a scos din buzunar un caiet, în care am recunoscut îndată manuscrisul furat de tînărul Ponto, şi a început să citească:

Nostalgia sferelor înalte

Ce simţămînt în pieptu-mi se frămîntă?
Ce-mi prevesteşte-n tainic grai fiorul?
Un duh ce-n mine pintenii şi-mplîntă?
Au e măreţul geniu ce-şi ia zborul?

Un neastîmpăr arde şi mă-neîntă
Stîrnind, neînţeles şi aprig, dorul
În care sens cu sens se ia la trîntă,
În timp ce inima mi-o mistuie amorul.

Simt că sînt dus spre ţărmuri fermecate;
Cuvintele se sting ca ferecate.
Dar a speranţei boare mă-nvioară.

Sînt slobod, lanţurile-s sfărîmate!
Din vis — aievea în tufiş se-abate!
Sus inimă! Înhaţă-o de-aripioară!

Nădăjduiesc că oricare dintre stimaţii cititori va aprecia perfecţiunea acestui minunat sonet, izvorît din adîncul sensibilităţii mele. Cu atît mai mare va fi admiraţia lui, cînd va afla că este unul dintre cele dintîi pe care le-am compus. Profesorul însă l-a citit într-adins fără nici un fel de intonaţie şi atît de mizerabil, încît eu însumi abia m-am putut recunoaşte. Cuprins de o furie subită, de altfel caracteristică tinerilor poeţi, eram gata să-mi părăsesc ascunzătoarea şi să-i sar profesorului drept în faţă, aşa ca să simtă ascuţimea ghearelor mele. Am putut totuşi să-mi stăpînesc mînia, la gîndul înţelept că, pînă la urmă, dacă voi avea de-a face cu doi adversari — profesorul şi maestrul — voi fi eu cel învins. Totuşi nu mi-am putut înăbuşi un miau mîrîit şi cu siguranţă că m-ar fi trădat, dacă, după ce profesorul şi-a isprăvit lectura, maestrul n-ar fi izbucnit din nou într-un hohot de rîs zgomotos care, pot să spun că m-a jignit mai mult decît stîngăcia rău intenţionată a profesorului.

— Oho! a exclamat maestrul. Într-adevăr, sonetul este întru totul vrednic de un motan. Totuși nu înțeleg încă gluma dumneavoastră, dragul meu profesor. Mai bine spuneți-mi fără ocol unde vreți să ajungeți.

Profesorul n-a răspuns nimic, ci, frunzărind manuscrisul, a citit din nou:

Glosă

De amor e lumea plină,
Amiciția stă deoparte.
Dragostea de noi se-aninâ.
Pe-un amic să-l cați departe.

Zvonuri dulci, îndurerate,
Cînd în jurul meu răsună,
Cine poate să îmi spună:
Vis e sau realitate?
De e dor sau de e vină,
Întrebările sînt vane:
Și în beci, și pe olane
De amor e lumea plină.

De-a amorului săgeată
Trece însă orice rană:
Cu un pic de somn și hrană
Poate fi curînd calmată
Inima îndurerată.
La a timpurilor probă
Din pasiunea lunei marte
A rămas cît praf pe tobă.
Cu cățelul lîngă sobă
Amiciția stă deoparte.

Știu...

— Nu, l-a întrerupt maestrul pe profesor, nu, prietene, începeți să abuzați de răbdarea mea! Dumneavoastră, sau altcineva pornit pe glume, v-ați amuzat să scriți versuri în spiritul unui motan, alegînd în acest scop anume pe Murr al meu, și acum vă distrați toată dimineața pe soco-

teala mea. De altfel, gluma nu e proastă și cred c-o să-i placă foarte mult lui Kreisler care, fără îndoială, va pune la cale o vînătoare pentru descoperirea autorului; s-ar putea ca, pînă la urmă, dumneavoastră să fiți fiara hăituită. Dar mai bine lepădați acum travestiul dumneavoastră atît de ingenios și spuneți-mi clar și cinstit ce vrea să însemne gluma aceasta ciudată.

Profesorul a închis caietul și, privindu-l pe maestru cu cea mai mare seriozitate, a zis:

— Aceste file mi-au fost aduse acum cîteva zile de pudelul meu Ponto, care, după cum știți, întreține relații de prietenie cu Murr, motanul dumneavoastră. E drept că manuscrisul acesta l-a adus în dinți, așa cum are, de altfel, obiceiul să aducă orice; totuși mi l-a depus nevătămat pe genunchi, dîndu-mi totodată să înțeleg limpede că îl are de la prietenul său, motanul Murr. De la cea dintîi privire mi-a sărit în ochi scrisul cu totul neobișnuit și original; după ce am citit însă cîteva pasaje, am avut, nu știu nici eu cum, impresia ciudată că s-ar putea ca toate acestea să le fi scris însuși Murr. Deși rațiunea și o anumită experiență a vieții pe care o căpătăm în mod inevitabil cu toții și care, la urma urmelor, nu e altceva decît tot rațiune — deși rațiunea îmi spunea că asemenea presupunere este absurdă, întrucît motanii nu sînt capabili să scrie și să compună versuri, totuși ideea aceasta nu mă părăsea. Pînă la urmă, am hotărît să-l țin pe motanul dumneavoastră sub observație. Știind de la Ponto că Murr își petrece o mare parte din timpul lui în pod, am scos o țiglă din acoperișul meu și am izbutit să văd bine ferestrele podului dumneavoastră. Și ce credeți că mi s-a înfățișat ochilor... Ascultați și vă minunați!... Într-un ungher retras al podului sta motanul dumneavoastră... Sta în fața unei măsuțe pe care se aflau uneltele de scris și niște hîrtie. Ședea și-și mîngîia cu lăbuța fruntea și ceafa; își trecea apoi lăbuța peste obraz și își muia pana în călimară; scria, se oprea, scria din nou, recitea ce a scris și torcea (da, l-am auzit!), torcea cu un aer de profundă mulțumire. Iar în jurul lui, vrafuri de cărți pe care, după felul cum sînt legate, le-am recunoscut ca fiind din biblioteca dumneavoastră.

— Ei, drăcia dracului! a exclamat maestrul; am să văd îndată dacă îmi lipsește vreo carte.

Vorbind astfel, maestrul s-a ridicat și s-a îndreptat spre bibliotecă. Cînd m-a zărit, a sărit ca ars înapoi, privindu-mă plin de uimire. Profesorul a strigat:

— Vedeți? Vedeți? Dumneavoastră vă închipuiți că pisoiul șade cuminte în cămăruța în care l-ați încuiat și cînd colo, el s-a strecurat în raftul de cărți ca să studieze sau, mai degrabă, ca să asculte ce vorbim noi. Acum a auzit tot și-și poate lua măsurile de precauție.

Privindu-mă țintă, cu o expresie plină de uimire, maestrul mi-a spus:

— Ascultă, motanel Dacă aș ști că, dezmințindu-ți cu desăvîrșire firea cinstită, te-ai apucat să faci versuri neghioabe, de genul celor citite adineauri de profesor, dacă aș ști că pîndești științele, în loc să pîndești șoareci, cred că aș fi în stare să-ți rup urechile, sau chiar...

Cuprins de o frică nebună, am închis ochii, prefăcîndu-mă că dorm.

— Dar nu, și-a urmat maestrul vorba, uitați-vă, dragă domnule profesor, cît de liniștit doarme onestul meu motan; spuneți și dumneavoastră dacă pe fața lui candidă se poate citi vreo urmă a poznelor de care-l învinuiți. Murr!... Murr!...

La chemarea maestrului am răspuns cu obișnuitul mrr... mrrr... am deschis ochii și m-am întins, arcuindu-mi spinarea în felul cel mai drăgălaș cu putință.

Profesorul, furios, mi-a azvîrlit manuscrisul în cap, dar eu (inspirat de viclenia mea înnăscută) m-am prefăcut că-mi închipui că vrea să se joace cu mine; săltînd și dansînd, am răvășit filele, care au început să zboare în jurul meu, ferfenițite de tot.

— Ei, acum e limpede că n-ați avut dreptate, domnule profesor, a spus maestrul. Se vede treaba că Ponto v-a înșirat minciuni. Uitați-vă cum maltratează pisoiul acesta versurile! Care poet s-ar purta în asemenea chip cu manuscrisul său?

— Eu v-am prevenit, maestre; faceți cum credeți! a răspuns profesorul, părăsind încăperea.

Am socotit că a trecut furtuna, dar cît de amarnic mă înșelasem!... Spre adînca mea mîhnire, maestrul Abraham s-a declarat împotriva studiilor mele științifice; deși se prefăcuse că nu dă de loc crezare cuvintelor profesorului, am

observat curînd că-mi pîndea orice mișcare; îmi interzicea accesul la bibliotecă, încuind-o cu cheia, și nu mi-a mai ingăduit să mă așez pe masa lui de lucru, sub hîrtii. Astfel a inceput o perioadă neagră a fragedei mele tinereți! Căci nimic nu poate pricinui mai multă durere unui geniu, decît faptul de a nu fi recunoscut, ba încă de a se vedea batjocorit și de a întîmpina piedici *tocmai* de acolo, de unde aștepta încurajare! Dar, cu cît e mai mare opreliștea, cu atît mai violentă e descărcarea, și cu cît e mai întins arcul, cu atît mai aprig zborul săgeții! De vreme ce lectura mi-a fost interzisă, spiritul meu a început să lucreze și mai liber, creînd din propria sa substanță.

Adînc nemulțumit, am petrecut, în perioada aceea, multe nopți și zile în beciurile casei, unde erau o mulțime de curse de șoareci și unde se întruneau numeroși motani de diferite vîrste și poziții sociale.

Unei minți filozofice și curajoase nu-i scapă nici cele mai ascunse corelații ale vieții trăite: ea știe să descopere felul în care, din aceste corelații, se țese viața conceptual și fenomenologic. Astfel, am putut întui în beci interacțiunea dintre cursele de șoareci și pisici. Ca motan cu un autentic simț al nobleții, n-am putut rămîne nepăsător față de influența demobilizatoare pe care aceste mașini moarte, funcționînd atît de precis, au exercitat-o asupra tineretului motănesc. Luînd condeiul am scris nemuritoarea operă, pe care o concepusem încă înainte, și anume: *Despre cursele de șoareci și influența lor asupra concepțiilor și forței de acțiune a pisicimii*. În acest opuscul am prezentat tinerilor motani molatici o oglindă în care se puteau vedea pe ei înșiși tolerînd cu indolență, nepăsare și fără cea mai mică veleitate de acțiune, ca păcătoșii de șoareci să se înghesuie la slănină! Cu slove tunătoare i-am trezit din somnolența lor. În afară de utilitatea lui directă, acest opuscul mai prezenta și un avantaj pentru mine, căci scriindu-l, nu mai trebuia să prind șoareci; și chiar și după aceea, avînd în vedere că vorbisem cu atîta vehemență, nimănui nu-i va trece prin cap să-mi ceară să dau eu însumi o pildă practică de eroismul pe care îl exprimasem.

Cu aceasta aș putea încheia prima perioadă a vieții mele, trecînd la lunile de tinerețe propriu-zise, luni care se continuă cu vîrsta maturității; îmi este însă peste putință să-i lipsesc

pe stimații cititori de ultimele două strofe din minunata glosă, deși maestrul meu n-a vrut să le asculte. Iată-le:

Știu, năvalnic te îmbie
Cupa plină-a mîngîierii,
Cînd în vraja dulce-a serii
Din boschet de iasomie
Glasul dragostei adie.
Pe poteca înflorită
Ochiu-așteaptă ca să vină
Cea iubită, cea dorită...
Și-ți apare-ntr-o clipită!
Dragostea de noi se-anină.

Dorul ăsta și sminteala
Vin, și-apoi te lasă-n pace.
Veșnic nu pot satisface
Hîrjoneala, fugăreala!
Dar se schimbă socoteala
Cînd luceafărul de seară,
Spulberînd porniri deșarte,
De-amiciție te-nfioară.
Peste ziduri, pe sub scară
Pe-un amic îl cați departe.

(F.m.)... chiar în seara aceea, într-o stare de spirit voioasă și senină cum nu se mai văzuse la dînsul de multă vreme. Starea lui de spirit lămurește cum de s-a putut petrece acel lucru nemaipomenit. Căci nu a sărit în sus ca mușcat de șarpe și nu a fugit din odaie, cum făcea de obicei în asemenea împrejurări, ci a stat și a ascultat liniștit, ba chiar cu un zîmbet binevoitor, primul act, pe cît de lung, pe atît de plicticos, al unei tragedii oribile, compusă de un tînăr locotenent cu obrajii trandafirii și păr frumos frizat, care își citea versurile cu tonul pretențios al unui poet încîntat de sine. Așadar, după ce sus-numitul locotenent a sfîrșit lectura și l-a întrebat ce părere are despre acea operă, el, cu o expresie de adîncă încîntare, s-a grăbit să-l asigure pe tînărul erou în ale armelor și ale versurilor că acest act de probă — o adevărată delicatesă oferită esteților cu gustul cel mai rafinat — conține idei splendide, de o genială origi-

nalitate, lucru ce se poate constata din însuși faptul că și alți poeți mari și consacrați, ca de pildă Calderón, Shakespeare și modernul Schiller, s-au gîndit la ele. Locotenentul l-a îmbrățișat călduros și i-a mărturisit în mare taină că, în seara aceea chiar, are de gînd să fericească cu lectura primului act — cel mai reușit din cîte s-au scris pînă acum — o întreagă societate de domnișoare dintre cele mai distinse, printre ele numărîndu-se și o contesă care citește în limba spaniolă și pictează în ulei. Primind asigurarea că va avea un succes deosebit, locotenentul a plecat entuziasmat și cu pas sprinten.

— Astăzi nu te mai înțeleg de loc, dragă Johannes, i s-a adresat mărunțelul consilier intim; cum de ai putut asculta cu atîta răbdare și atenție, ba chiar cu bunăvoință, un lucru atît de îngrozitor? Am fost cuprins de o adevărată panică în clipa cînd, profitînd de lipsa noastră de vigilență, locotenentul ne-a luat cu asalt și ne-a prins în lațurile încîlcite ale versurilor lui interminabile. Mă așteptam în orice clipă să-l întrerupi vehement, cum ai obiceiul să faci la cel mai mic prilej; cînd colo, te văd liniștit, ba chiar cu o expresie de mulțumire pe față. Iar la urmă, cînd, în ce mă privește, eram la pămînt și în culmea nefericirii, l-ai expediat cu o ironie pe care săracul de el nu o va bănui niciodată. Să-i fi spus măcar, ca să știe pentru viitor, că scrierea lui e mult prea lungă și că ar trebui amputată simțitor.

— Ah, la ce ar fi putut servi asemenea sfat?... Crezi că un poet atît de expresiv ca locotenentul nostru ar putea proceda cu vreun folos la o amputare a versurilor lui? Ele vor răsări la loc de sub condei. Parcă nu știi că versurile tinerilor noștri poeți au aceeași capacitate de reproducere ca și șopîrlele, cărora le crește coada îndată la loc, chiar dacă le-o tai din rădăcină? Te înșeli însă amarnic dacă îți închipui că am ascultat cu atenție exercițiile de lectură ale locotenentului. Eu eram adăpostit sub un măr rotat și înflorit. Furtuna trecuse, firișoarele de iarbă și florile din grădiniță își ridicau din nou capetele plecate, sorbind cu nesaț nectarul ceresc, ce picura rar din nouri. Ascultam glasul tunetului ce se stingea undeva în munții îndepărtați și al cărui ecou răsuna în inima mea asemenea prevestirii unor lucruri ce nu pot fi exprimate în cuvinte; priveam albastrul cerului care apărea cînd și cînd, ca un ochi luminos, printre

nourii învăluraţi... Unchiul îmi poruncea să intru în casă repede ca să nu-mi stric halatul cel nou şi să nu mă aleg cumva cu vreun guturai din pricina ierbii ude. Şi iar nu mai vorbea unchiul, ci un papagal ori un graur care avea chef să mă necăjească, strigîndu-mi de prin tufişuri sau Dumnezeu ştie de unde replici hazlii din Shakespeare, pe care le maimuţărea în fel şi chip. Şi apărea locotenentul cu tragedia lui!... Te rog să notezi, dragă prietene, că ceea ce m-a răpit din societatea voastră — a ta şi a locotenentului — a fost o amintire din anii mei de copilărie. M-am pomenit aievea — băieţaş de doisprezece ani — în mica livadă a unchiului meu; aveam pe mine un halat din cea mai frumoasă stambă pe care a născocit-o vreodată imaginaţia unui desenator de modele şi pot să-ţi spun, dragă prietene, că ţi-ai irosit astăzi degeaba tabacul regal, căci n-am simţit decît mireasma mărului meu înflorit. N-am simţit nici măcar uleiul de păr al versificatorului, care-şi unge capul fără a avea vreodată perspectiva să-l apere de vînt şi de ploaie cu o cunună; ba, dimpotrivă, nu are voie să-şi îndese pe cap decît pîslă şi piele în formă de chipiu, conform regulamentului. Într-un cuvînt, prietene, dintre noi trei, tu ai fost singura jertfă care şi-a pus grumazul sub cuţitul infernalei tragedii a poeticului nostru erou; căci în timp ce eu, înfăşurat cu grijă în halat, săriseм cu uşurinţa celor doisprezece ani în amintita grădină a unchiului meu, maestrul Abraham, după cum vezi, a stricat trei sau patru coale din cea mai frumoasă hîrtie de muzică pentru a tăia din ele tot felul de scene încîntătoare. Aşadar a scăpat şi el de locotenent!

Kreisler avea dreptate; maestrul Abraham se pricepea să decupeze foi de carton în aşa fel încît, deşi din haosul de tăieturi nu se putea desluşi nimic lămurit, totuşi, dacă în spatele cartonului aprindeai o luminare, umbrele aruncate pe pereţi formau felurite grupuri de figuri ciudate. Întrucît maestrul Abraham nu putea suporta în general nici un fel de lectură cu glas tare, iar exerciţiile de versificare ale locotenentului îi erau peste măsură de nesuferite, a fost firesc să apuce imediat şi cu înfrigurare hîrtia de muzică ce se afla întîmplător pe masa consilierului şi, scoţînd din buzunar o mică foarfecă, să se adîncească într-o ocupaţie care-l sustrăgea în întregime de la atentatul locotenentului.

— Ascultă, Kreisler, începu consilierul intim, spui că ceea ce te-a făcut să fii astăzi atît de blajin și bine dispus a fost o amintire din copilărie. Ascultă, dragă prietene! Ca toți acei care te iubesc și te prețuiesc, mă ricîie și pe mine că nu știu absolut nimic despre trecutul tău; mă ricîie că respingi, într-un fel atît de puțin amical, orice întrebare în legătură cu acest lucru; ba chiar arunci intenționat asupra trecutului un văl care e uneori prea transparent, pentru a nu trezi curiozitatea din pricina tablourilor ciudat deformate ce se întrevăd prin el. Fii mai deschis față de acei cărora, oricum, le-ai dăruit încrederea ta!

Kreisler îl privi pe consilierul intim cu ochi plini de mirare, **ca** unul care, deșteptat dintr-un somn adînc, se pomenește deodată în fața unui chip necunoscut. Apoi începu pe un ton grav:

— În ziua Sfîntului Ioan Gură de Aur, cu alte cuvinte la 24 ianuarie[1] una mie șapte sute și ceva, la ora amiezei, s-a născut o ființă cu cap, mîini și picioare. De bucurie, tatăl, care tocmai mînca supă de mazăre, și-a vărsat pe barbă o lingură plină; lehuza, deși nu văzuse această poznă, a rîs atît de tare, încît au plesnit toate coardele lăutei, pe care un muzicant îi cînta noului-născut ultima sa *Murky*[2]. În consecință, pomenitul muzicant a jurat pe scufia de atlaz a bunicii sale că micul Hans Hase va rămîne, în ceea ce privește muzica, un cîrpaci nenorocit. În vremea asta, tatăl și-a șters bărbia și a rostit cu patos: „Numele lui va fi, într-adevăr, Johannes, dar partea a doua nu se va adeveri. Muzicantul..."

Dar consilierul îl întrerupse:

— Te implor, dragul meu Kreisler, nu mai începe iarăși cu umorul acela afurisit care, îți mărturisesc, îmi taie răsuflarea. Nu-ți cer să-mi dai o autobiografie pragmatică, nu-ți cer decît să-mi spui cîteva amănunte în legătură cu viața pe care ai dus-o înainte de a te fi cunoscut. Te asigur că nu ai nici un motiv să iei în nume de rău o curiozitate,

---

[1] La 27 ianuarie, s-a născut W.A. Mozart. În semn de venerație față de acest compozitor, Hoffmann și-a schimbat cel de-al treilea nume din Wilhelm în Amadeus. Aici el substituie zilei de naștere a lui Mozart propria sa zi de naștere — 24 ianuarie.

[2] Piesă muzicală populară în secolul al XVIII-lea, caracterizată prin reflectarea octavelor de jos în sus de către bași.

care își are izvorul în sincera mea simpatie pentru tine. Și-apoi, de vreme ce ești o făptură atît de bizară, trebuie să admiți, oricine este îndreptățit să-și închipuie că numai o viață plină de cele mai fantastice întîmplări a putut modela structura unui suflet ca al tău.

— O, ce eroare grosolană! răspunse Kreisler, cu un adînc suspin. Tinerețea mea e asemenea unui deșert arid, fără flori, fără verdeață, cu spiritul și sufletul amorțite de o singurătate pustiitoare!

— Nu, nu! exclamă consilierul. Nu, nu-i adevărat, deoarece știu cel puțin că în acest deșert se află o grădiniță cu un măr în floare, a cărui mireasmă este mai puternică decît tabacul meu regal. Așa că, dragul meu Johannes, vreau să-mi povestești amintirile tale din prima tinerețe, amintiri care, după cum ai spus chiar tu, ți-au năpădit astăzi sufletul.

Maestrul Abraham, care tocmai terminase tonsura călugărului capucin, decupat din hîrtie, se amestecă și el în discuție:

— Și eu sînt de părere că, ținînd seama de dispoziția dumitale de astăzi — destul de acceptabilă — cel mai bun lucru pe care l-ai putea face este să-ți deschizi inima, sau sufletul, sau cum vrei să numești sipetul dumitale cu comori, arătîndu-ne și nouă cîte ceva. Cu alte cuvinte, de vreme ce ne-ai mărturisit că ai fugit în ploaie afară, fără voia unchiului dumitale, și că ai ascultat într-un fel superstițios profețiile tunetului din depărtare, ai putea să ne povestești mai multe despre cele ce s-au petrecut atunci. Numai să nu minți, Johannes, deoarece știi prea bine că, cel puțin în ce privește vîrsta cînd ți-ai pus cea dintîi pereche de pantaloni și ți s-a împletit pentru întîia oară părul într-o codiță, te afli sub controlul meu.

Kreisler dădu să răspundă, dar maestrul Abraham se întoarse repede către consilierul intim și-i spuse:

— Nici nu-ți poți închipui, preastimabile, ce bir e în stare să plătească Johannes al nostru duhului rău al minciunii, cînd povestește despre prima lui tinerețe — lucru care de altfel se întîmplă foarte rar. La vîrsta cînd ceilalți copii mai gînguresc încă: „ta-ta — ma-ma!“ și-și vîră degetul în flacăra luminării, el pretinde că a observat tot ce era în jurul său și că a pătruns în inima oamenilor pînă în adîncuri.

— Îmi faci o mare nedreptate, maestre, spuse Kreisler, zîmbind cu blîndeţe. Cum aş putea să mă laud în faţa dumitale cu inteligenţa mea precoce, ca un nerod înfumurat? Dar ţie, se adresă el consilierului intim, ţie nu ţi se întîmplă oare să-ţi apară amintiri clare dintr-o perioadă considerată de unii oameni foarte inteligenţi simplă perioadă vegetativă, fără alte atribute decît instinctul, care, de altfel, este superior la animale? Eu socot că lucrurile nu sînt atît de simple. Pentru noi rămîne veşnic insondabilă clipa primei treziri la lumina conştiinţei. Cred că dacă acest lucru s-ar putea întîmpla subit, fără nici o tranziţie, spaima noastră ar fi atît de mare, încît ne-ar ucide... Care dintre noi n-a simţit oare acea teamă cînd, în cele dintîi momente după trezirea dintr-un somn adînc, începi să devii conştient de trupul tău, de tine însuţi? Dar, să nu-mi încîlcesc prea mult povestirea; vreau să spun că orice impresie psihică mai puternică, în orice perioadă a dezvoltării noastre, lasă în noi un germen, care creşte o dată cu zestrea noastră spirituală; astfel, orice durere şi orice bucurie trezită în acel ceas al dimineţii continuă să trăiască în noi; aşa că glasurile dragi şi triste pe care, deşteptîndu-ne din somn, credem că le-am auzit numai în vis, răsună în noi aievea! Ştiu că maestrul face aluzie la povestea răposatei mele mătuşi, încercînd să-mi dispute dreptul asupra acelei istorisiri. Deci, ca să-l fac să plesnească de ciudă, ţi-o voi povesti ţie, dragă amice consilier, dacă-mi făgăduieşti că-mi vei trece cu vederea o anumită doză de sentimentalism copilăresc... Ceea ce-ţi spuneam despre supa de mazăre şi despre muzicant...

— Stai, stai! îl întrerupse consilierul intim. Văd că vrei iarăşi să rîzi de mine. Asta-i împotriva tuturor regulilor jocului!

— Nicidecum, continuă Kreisler, nicidecum, iubitule! Dar trebuie să încep cu muzicantul, pentru că el creează o trecere firească spre lăuta ale cărei sunete au legănat dulcea visare a copilului. Sora mai mică a mamei dădea dovadă de o adevărată virtuozitate la acest instrument atît de ponegrit de saloanele muzicale din acea vreme. Pe oameni în toată firea, care ştiu să scrie şi să citească, ba ştiu şi mai mult decît atîta, i-am văzut lăcrimînd cînd îşi aduceau aminte cum cînta la lăută răposata domnişoară Sophie; cu atît mai puţin mi s-ar putea lua mie în nume de rău

că, pe cînd eram încă un prunc însetat şi neputincios, adică abia un germene de conştiinţă, am sorbit cu nesaţ toată melancolia sunetelor fermecate ce izvorau din adîncul sufletului cîntăreţei din lăută. Muzicantul de la căpătîiul leagănului meu era chiar dascălul ei. Se numea *monsieur* Turtel, era mic de statură şi cu picioarele strîmbe; purta o manta roşie şi o perucă albă, foarte curată, strînsă într-un fileu lat... Povestesc toate astea numai ca să dovedesc cît de limpede am păstrat în amintire figurile din acea perioadă de viaţă; nici maestrul Abraham, nici nimeni altul n-are dreptul să se îndoiască de spusele mele cînd afirm că, deşi nu aveam pe-atunci nici trei ani împliniţi, îmi amintesc clar că şedeam pe genunchii unei fete, a cărei privire blîndă îmi lumina sufletul, că aud şi acum glasul ei dulce, cum îmi vorbea şi îmi cînta, şi-mi amintesc foarte bine că-i dăruiam acelei fiinţe încîntătoare toată dragostea, toată tandreţea mea. Acea fiinţă era tocmai mătuşa Sophie care, printr-o abreviere ciudată, primise porecla de Füsschen. Într-o zi mă văicăream din răsputeri că n-o văzusem de loc pe mătuşa Füsschen. Dădaca mă duse într-o cameră unde mătuşa Füsschen stătea culcată; un bărbat în vîrstă, care se afla lîngă pat, sări de pe scaun şi, ocărînd-o pe dădacă fără milă, o scoase repede din odaie, cu mîine în braţe. Curînd după aceea m-au îmbrăcat, m-au învelit într-o plăpumioară groasă şi m-au dus într-o altă casă, la alţi oameni, care pretindeau că-mi sînt toţi unchi şi mătuşi. Mi-au spus că mătuşa Füsschen este tare bolnavă şi că, dacă aş fi rămas cu dînsa, m-aş fi îmbolnăvit şi eu tot aşa de rău. După cîteva săptămîni m-au adus iarăşi în locuinţa veche. Plîngeam, ţipam, voiam la mătuşa Füsschen. Îndată ce am ajuns în odaia ei, m-am repezit spre pat cu picioruşele mele nesigure de copil şi am tras perdelele. Patul era gol şi o doamnă, care şi ea pretindea că-mi este mătuşă, îmi spuse printre lacrimi: „N-ai s-o mai găseşti, Johannes; a murit şi acum e în pămînt...“

Desigur că nu puteam înţelege atunci sensul acestor cuvinte, dar chiar şi astăzi, amintindu-mi de acea clipă, mă înfior de senzaţia fără nume, care mi-a cuprins întreaga fiinţă. Moartea însăşi mă strîngea în mîinile-i de gheaţă. Groaza ei a pătruns în adîncurile fiinţei mele, stingîndu-mi toate bucuriile copilăriei. Ce am făcut atunci nu-mi aduc aminte; poate că n-aş fi ştiut niciodată, dacă după aceea

nu mi s-ar fi povestit de mai multe ori. Am lăsat perdeaua să cadă încet și vreme de cîteva clipe am rămas pironit locului, grav și tăcut; apoi, ca și cînd m-aș fi adîncit în mine însumi, ca să meditez asupra celor aflate, m-am lăsat pe un scăunel, care se afla acolo. Se mai spune că această tristă reculegere a unui copil, de altfel deosebit de vioi, avea ceva înduioșător; cei din jur se temeau de un șoc psihic, căci vreme de cîteva săptămîni am rămas în aceeași stare. Nu plîngeam, nu rîdeam, n-aveam chef de joacă, răspundeam morocănos, neluînd seama la cele ce se petreceau în jurul meu...

În acea clipă maestrul Abraham apucă o coală de carton, cu o mulțime de tăieturi întortocheate și o puse în dreptul luminării. Pe perete se reflectă un întreg cor de călugărițe, care cîntau la niște instrumente ciudate.

Zărind ceata de călugărițe frumos grupate, Kreisler exclamă:

— Aha, știu, maestre, ce vrei să-mi amintești! Dar chiar și astăzi îndrăznesc să afirm cu întreaga tărie că n-ai avut dreptate certîndu-mă și zicînd că sînt un copil neastîmpărat și neînțelegător, care, cu glasul distonant al prostiei lui, a tulburat tonul și măsura întregului cor al mănăstirii. Spune-mi dacă nu aveam tot dreptul să fiu zburdalnic la vîrsta cînd m-ai dus, cale de douăzeci sau treizeci de mile de orașul meu natal, tocmai la mănăstirea clarisselor, ca să ascult, în sfîrșit, muzică bisericească adevărat catolică? Și nu a fost oare cu atît mai frumos că, totuși, vechea rană a copilașului de trei ani a sîngerat din nou, cu mai multă putere încă, stîrnind un fel de nebunie, care mi-a umplut inima cu ucigătoarele delicii ale unei tristeți sfîșietoare? Nu era oare firesc, neținînd seama de tot ce mi se spunea, să susțin că deși mătușa Füsschen murise de mult, totuși numai ea, și nu altcineva cînta la instrumentul acela ciudat numit *trombetta marina?* De ce m-ai oprit cînd m-am repezit spre cor, unde aș fi regăsit-o în rochia ei verde cu funde roz!... Cu privirea pironită pe perete, Kreisler continuă cu o voce care tremura de emoție: Într-adevăr, mătușa Füsschen iese în evidență în mijlocul călugărițelor. S-a suit pe o băncuță ca să poată mînui mai ușor instrumentul acela masiv.

Consilierul trecu în față, împiedicîndu-l să mai vadă umbrele de pe perete, și-l apucă de umeri, zicînd:

— Ar fi mai înțelept, dragă Johannes, să nu te mai lași pradă visărilor tale fantastice și să nu vorbești despre instrumente care nici nu există, căci în viața mea n-am auzit de vreo *trombetta marina!*

Maestrul Abraham aruncă sub masă cartonul, făcînd să dispară astfel într-o clipă toată acea lume de călugărițe cu himerica mătușă Füsschen și cu *trombetta marina*, și exclamă:

— O, preastimate domnule consilier! Domnul capelmaistru este în momentul de față, ca de obicei, un om inteligent și liniștit, și nu un fantast ori un laș, așa cum vor să-l prezinte unii. Oare nu-i cu putință ca după moarte, cîntăreața din lăută să se fi dedat cu pasiune acelui instrument ciudat, pe care, probabil, că-l vei putea întîlni uneori și astăzi în mănăstirile de călugărițe, spre marea dumitale uimire? Cum? Spui că *trombetta marina* nu există? N-ai decît să cauți acest cuvînt în *Lexiconul muzical* al lui Koch, pe care dealtfel știu că-l ai printre cărțile dumitale.

Consilierul intim se execută pe loc și citi cu glas tare:

— „Acest vechi și foarte simplu instrument cu arcuș este alcătuit din trei scînduri subțiri, avînd o lungime de șapte picioare și la bază o lățime de șase-șapte țoli; lățimea părții superioare este însă numai de doi țoli; astfel, întregul instrument se prezintă sub forma unui triunghi care merge îngustîndu-se spre partea superioară, unde se află dispozitivul pentru întins coarda. Una dintre cele trei scîndurele joacă rolul de placă de rezonanță și este prevăzută cu cîteva orificii și o coardă unică. Instrumentul se așază într-o poziție oblică, cu partea superioară sprijinită pe piept. Coarda se apasă cu degetul mare al mîinii stîngi la înălțimea necesară, pentru obținerea tonului dorit; apăsarea trebuie să fie foarte delicată, cam ca pentru flautino sau flageolet la vioară, în timp ce cu mîna dreaptă treci arcușul pe coardă. Sunetul specific al acestui instrument, care seamănă cu sunetul unei trompete cu surdină, este determinat de căluțul special, pe care se sprijină coarda la baza plăcii de rezonanță. Forma acestui căluș se apropie de cea a unui pantofior, partea lui anterioară fiind foarte joasă și subțire, iar partea posterioară, mai înaltă și mai groasă. Coarda se sprijină pe partea posterioară a căluțului și, la atingerea cu arcușul, face să oscileze partea anterioară a căluțului, emițînd

astfel un sunet vibrant, asemănător acelui al unei trompete prevăzute cu surdină."

— Construiește-mi un asemenea instrument, maestre Abraham! exclamă consilierul cu ochii strălucind de entuziasm. Construiește-mi-l și voi zvîrli viola cu 20 de corzi într-un ungher; nu mă voi mai atinge de eufon, și voi uimi curtea și orașul cîntîndu-le cele mai minunate melodii la *trombetta marina*.

— Ți-l voi construi, răspunse maestrul Abraham, și-ți urez ca spiritul răposatei mătuși Füsschen, cea cu rochia de taftа verde, să te inspire.

Consilierul intim îl strînse călduros în brațe pe maestru, dar Kreisler se interpuse între cei doi, rostind cu oarecare enervare:

— Am impresia că sînteți mai lași decît am fost eu vreodată și pe deasupra lipsiți de inimă față de acel pe care pretindeți că-l iubiți! Fiți mulțumiți că, descriind acel instrument al cărui sunet m-a răscolit adînc, mi-ați turnat apă rece pe fruntea mea înfierbîntată, și nu-mi mai amintiți de ființa aceea care cînta la lăută! Ei, dragă amice consilier, mi-ai cerut să-ți vorbesc despre tinerețea mea, iar maestrul a croit niște siluete, care se potrivesc foarte bine cu acea perioadă, așa că ai putea fi satisfăcut de frumoasa ediție a schițelor mele autobiografice, ilustrată cu gravuri! Dar, în timp ce citeai articolul din Koch, mi-am adus aminte de colegul său întru lexicoane, Gerber, și m-am văzut întins pe masă în chip de cadavru, gata pentru o autopsie biografică. Prosectorul ar putea spune: „Nu e de mirare că în miile de vine și vinișoare din interiorul acestui tînăr curge numai sînge muzical, întrucît fenomenul este specific multora dintre rudele sale de sînge și tocmai de aceea el le este consîngean". Adică vreau să spun că cea mai mare parte dintre mătușile și unchii mei se ocupau de muzică și că, de cele mai multe ori, cîntau la niște instrumente care, încă pe vremea aceea, deveniseră o raritate, iar acuma aproape au dispărut; așa că numai în vis mai aud sunetele acelor minunate concerte pe care le-am ascultat pînă la vîrsta de zece-unsprezece ani. Poate tocmai de aceea talentul meu muzical s-a dezvoltat chiar de la început într-o direcție care se vădește în maniera mea de a orchestra și care nu e acceptată,

fiind considerată prea fantastică. Dacă tu, amice consilier, eşti în stare să-ţi stăpîneşti lacrimile cînd auzi cîntîndu-se la un instrument străvechi cum este *viola d'amore*, atunci mulţumeşte Creatorului pentru constituţia ta robustă; eu, în ce mă priveşte, nu-mi puteam stăpîni lacrimile cînd cînta cavalerul Esser; odinioară plîngeam cu adevărat ascultîndu-l pe unchiul meu, un om voinic şi impunător, căruia îi stăteau deosebit de bine veşmintele duhovniceşti. Şi am mai avut o rudă care cînta fermecător la *viola di gamba*, deşi unchiul care m-a crescut, sau, mai bine zis, nu m-a crescut, şi care avea la spinet o virtuozitate uluitoare, îi reproşa, pe bună dreptate, că nu ţine măsura. Bietul om şi-a atras dispreţul întregii familii cînd s-a aflat că pe muzica unei sarabande a dansat, plin de încîntare, un menuet à la Pompadour. În general, v-aş putea povesti multe despre distracţiile muzicale ale familiei mele, distracţii unice în felul lor; ar ieşi însă la iveală şi unele situaţii groteşti, de care ar trebui să rîdeţi; *respectus parentelae*[1] mă împiedică însă să-mi fac de ris stimabilele rude în faţa domniilor-voastre.

— Ascultă, dragă Johannes, vorbi consilierul, te rog să nu-mi iei în nume de rău dacă am să ating o coardă a sufletului tău, care, poate, vibrează dureros. Vorbeşti numai de unchii şi de mătuşile tale şi nu pomeneşti nimic nici de mama, nici de tatăl tău.

Kreisler îi răspunse adînc emoţionat:

— O, dragul meu prieten, tocmai astăzi mă gîndeam... Dar nu; destul cu amintirile şi visurile, destul despre clipa care a trecut astăzi în mine toată tristeţea simţită numai, dar nu şi înţeleasă, a copilăriei mele; acum însă parcă mi s-a aşternut peste suflet acea pace asemănătoare liniştii pline de presimţiri a unei păduri după ce furtuna s-a potolit. Da, maestre, ai dreptate, am stat sub măr, ascultînd glasul profetic al ecoului iscat de tunet. Poţi să înţelegi mai bine starea de toropeală şi de amorţire în care am rămas timp de doi ani, după moartea mătuşii Füsschen, dacă îţi voi spune că moartea mamei, care s-a întîmplat în perioada aceea, n-a produs asupra mea o impresie deosebită. Motivul pentru care tatăl meu m-a lăsat — sau a trebuit să mă lase — cu

[1] Din respect faţă de rude (lat.).

totul în grija fratelui mamei mele nu am nevoie să ți-l spun, întrucît lucruri de același fel le-ai putea citi aproape în orice roman de familie, sau în orice comedie de-a lui Iffland. Ajunge să afli că mi-am petrecut anii copilăriei, ba chiar și o parte din anii tinereții, într-o singurătate lipsită de orice mîngîiere, din pricină că eram fără părinți. Un tată, oricît de rău, este totuși mai bun decît cel mai desăvîrșit educator: asta este părerea mea; și mă îngrozesc cînd văd părinți, lipsiți de înțelegere și afecțiune, care se despart de copii trimițîndu-i în vreun institut de educație, unde aceste biete ființe sînt modelate și apretate după un anumit calapod, fără nici o considerație pentru personalitatea lor, pe care numai părinții o pot înțelege cu adevărat. În ceea ce privește educația, n-ar trebui să se mire nimeni că sînt lipsit de orice creștere, deoarece unchiul meu nu s-a preocupat nicidecum de așa ceva m-a lăsat pe mîna unor dascăli, care veneau la noi acasă, căci nu aveam voie să mă duc la școală și în același timp nici nu-mi era îngăduit că, prin vreo prietenie cu un băiat de vîrsta mea, să tulbur solitudinea casei, locuită doar de unchiul meu holtei și de un servitor bătrîn și morocănos. Nu-mi pot aminti decît de trei împrejurări în care unchiul meu, om calm și de o indiferență aproape timpă, a recurs la o foarte scurtă acțiune educativă, dîndu-mi de fiecare dată cîte o palmă. Așa încît pot spune că, în timpul copilăriei mele, am primit trei palme. Întrucît tot m-am pornit pe vorbă, aș fi putut să-ți prezint, dragă prietene, povestea celor trei palme sub forma unui trifoi romantic; mă voi mărgini însă la frunza din mijloc, știind cît de mult te pasionează studiile mele muzicale și că, prin urmare, ai fi foarte curios să afli împrejurările în care am compus pentru întîia oară. Unchiul meu avea o bibliotecă destul de cuprinzătoare în care, cînd aveam chef, puteam să cotrobăiesc și să citesc; într-o zi mi-au căzut în mînă *Confesiunile* lui Rousseau, în traducere germană. Am înghițit această carte, care nu este chiar cea mai indicată pentru un băiețaș de doisprezece ani și care ar fi putut sădi în sufletul meu germenul multor catastrofe. Curiozitatea mi-a fost însă trezită cu deosebită putere de un singur aspect al situațiilor destul de echivoce din această carte, încît tot restul l-am uitat cu desăvîrșire. Pentru mine a fost ca un șoc electric pasajul în

care copilul Rousseau, îndemnat de spiritul atotputernic al muzicii interioare și încolo lipsit de cele mai elementare cunoștințe de armonie și de contrapunct și fără nici un fel de mijloace practice, se hotărăște să compună o operă. Trage perdelele, făcînd astfel întuneric în odaie, se trînteşte pe pat, spre a se dărui în întregime inspirației fanteziei sale, și opera lui îi apare asemenea unui vis încîntător... Zi și noapte am fost obsedat de imaginea acestui moment, în care mi se părea că asupra copilului Rousseau se pogorîse harul supremei fericiri. De multe ori aveam impresia că și eu m-am împărtășit din această beatitudine și că depindea numai de mine să iau hotărîrea fermă de a face un salt spre acest paradis, întrucît spiritul muzicii mă stăpînea și pe mine cu aceeași putere. Într-un cuvînt, am ajuns pînă acolo că m-am hotărît să-i urmez pilda. Într-o seară furtunoasă de toamnă, cînd contrar obiceiurilor sale, unchiul meu plecase de acasă, am tras repede perdelele și m-am trîntit pe patul lui, ca să se zămislească în sufletul meu o operă ca la Rousseau. Dar, deși luasem toate măsurile și făceam toate sforțările pentru a invoca spiritul poeziei, acest spirit se încăpățîna să nu pogoare! În schimb, în locul ideilor sublime, tot timpul îmi suna în urechi un nenorocit de cîntecel al cărui text plîngăreț începea în felul următor: „O iubesc doar pe Ismena, și Ismena mă iubește" și nu era chip să scap de el. „Acum, îmi repetam eu cu îndîrjire, vine corul solemn al preoților: «Olimpul, sus...», dar „O iubesc doar pe Ismena" continua să-mi sune în urechi neîncetat, pînă ce am căzut într-un somn adînc. Am fost trezit de niște strigăte și am simțit un miros insuportabil, care mă sufoca. Întreaga odaie era plină de fum, iar în mijlocul acestui nor negru stătea unchiul meu, călcînd în picioare resturile unei perdele arse și strigînd: „Apă, aduceți repede apă!" Bătrînul servitor aduse foarte multă apă, pe care o turnă pe podea, stingînd astfel focul. Fumul se împrăștie, ieșind încet pe fereastra deschisă. „Unde o fi nenorocitul?" întreba unchiul, căutînd cu luminarea prin cameră. Îmi dădeam prea bine seama despre cine vorbea și tăceam chitic în fundul patului. În sfîrșit, m-a descoperit și m-a tras afară strigînd mînios: „Ieși imediat de acolo! Ai dat foc casei... nemernicule!"

La întrebările lui i-am răspuns foarte senin că, după pilda copilului Rousseau din *Confesiuni*, compuneam în pat

o *opera seria*[1] şi habar n-aveam de unde vine focul. „Rousseau, hai?! Compuneai? Opera scria?! Timpitule!“ Unchiul se bîlbîia de furie şi mi-a ars cea de-a doua palmă pe care am primit-o în viaţa mea; stăteam mut şi încremenit de spaimă. Deodată, ca un ecou al palmei, am auzit foarte desluşit: „O iubesc doar pe Ismena etc.“ Din clipa aceea am căpătat o puternică repulsie, atît pentru cîntec, cît şi pentru entuziasmul creaţiei muzicale în general.

— Dar cum de s-a iscat focul? întrebă consilierul intim.

— Nici pînă astăzi, răspunse Kreisler, nu-mi pot da seama de unde a luat foc perdeaua, distrugînd şi un frumos halat al unchiului, împreună cu trei sau patru bucle pe care obişnuia să le adauge, drept podoabă suplimentară, perucii sale. Totdeauna am avut impresia că palma am primit-o nu pentru focul, de care nu eram vinovat, ci pentru încercarea mea de compoziţie muzicală. Ciudat lucru însă: unchiul ţinea cu cea mai mare severitate să învăţ muzica, şi numai muzica, în pofida dascălilor care, înşelaţi de repulsia mea trecătoare, mă socoteau lipsit de orice înclinaţie muzicală. Ce mai învăţam sau ce nu învăţam în afară de muzică — unchiului meu îi păsa prea puţin. Ţinînd seama că şi-a manifestat de cîteva ori marea nemulţumire faţă de modul anevoios în care se desfăşura educaţia mea muzicală, ai fi putut crede că o să se bucure nespus cînd, după vreo cîţiva ani, înclinaţia mea spre muzică s-a manifestat atît de puternic, încît nu mă mai interesa nimic altceva. Dar iată că n-a fost de loc aşa. Unchiul meu se mulţumi să zîmbească uşurel cînd băgă de seamă că ajunsesem să cînt la mai multe instrumente cu o anumită virtuozitate, ba chiar că şi compuneam cîte o mică piesă muzicală, spre bucuria maeştrilor şi a cunoscătorilor. Da, zîmbea cînd eram lăudat faţă de el şi spunea cu o expresie şireată: „Se poate; nepoţelul meu e destul de trăsnit!“

Consilierul intim îl întrerupse pe capelmaistru;

— Totuşi, nu înţeleg cîtuşi de puţin de ce unchiul acesta n-a lăsat libertate deplină înclinaţiei tale ci, dimpotrivă, te-a silit să apuci pe alt drum. Căci, după cîte ştiu, nu eşti capelmaistru decît de puţină vreme.

---

[1] Operă serioasă, cu subiecte tragice, spre deosebire de opera bufă.

— Şi nici pentru multă vreme, spuse rizind maestrul Abraham, proiectind pe perete silueta ciudată a unui bărbat mărunt. Acum vreau să mă ocup puţin de preacinstitul unchi, pe care un nepot trăsnit l-a poreclit unchiul Au-Vau pentru că purta numele de August Wenzel. Da, trebuie să arăt lumii că dacă i-a dat prin cap capelmaistrului Kreisler să devină consilier de legaţie şi să se chinuiască amarnic cu lucruri cu totul împotriva firii sale, cel mai puţin vinovat este tocmai sus-numitul unchi Au-Vau.

— Te rog, maestre, nu mai vorbi despre asta, îl întrerupse Kreisler. Şi ia-l pe unchi de pe perete, căci chiar dacă arăta în realitate destul de caraghios, n-aş vrea să-mi bat joc de bătrîn, acum cînd zace în mormînt.

— Văd că azi eşti din cale-afară de cuviincios şi de delicat, îi răspunse maestrul.

Dar Kreisler, fără a-i lua în seamă cuvintele, se adresă consilierului intim:

— O să-ţi pară rău că m-ai tras de limbă, pentru că, deşi poate te aştepţi la ceva extraordinar, nu-ţi voi povesti decît lucruri foarte obişnuite, de acelea care se repetă de mii de ori în viaţa fiecărui om. Este cert, deci, că nu datorită educaţiei sau vreunei deosebite încăpăţînări a destinului — nu, nicidecum — ci numai din pricina cursului firesc al lucrurilor am ajuns acolo unde nu doream. Ai observat poate că în fiecare familie există cîte un membru, care, fie datorită unui talent deosebit, fie prin coincidenţa fericită a unor împrejurări prielnice, este săltat spre anumite culmi; îl vezi apoi stînd ca un erou în mijlocul cercului familial; toate rudele se uită la el cu admiraţie înduioşată, glasul lui imperios este ascultat cu supunere, iar cuvintele lui sînt considerate ca nişte sentinţe fără drept de apel. Acesta a fost cazul fratelui mai mic al unchiului meu. A părăsit cuibul muzical al familiei şi a devenit un personaj cu destulă greutate la reşedinţa princiară, în calitate de consilier de legaţie şi sfetnic intim al prinţului. Înălţarea lui a cufundat întreaga familie într-o admiraţie perpetuă. Numele consilierului de legaţie se rostea cu un ton solemn şi dacă cineva spunea bunăoară: „Consilierul de legaţie a scris", sau „Consilierul de legaţie a afirmat cutare sau cutare lucru", toţi amuţeau, plini de respect. Fiind deprins încă din fragedă copilărie

să-l consider pe unchiul din capitală ca pe un om care a atins scopul suprem al năzuințelor omenești, este firesc să nu fi avut și eu altă ambiție decît aceea de a călca pe urmele lui. Portretul venerabilului unchi atîrna pe perete în salonul cel mare și singura mea dorință era să mă văd și eu îmbrăcat ca unchiul din portret și tot așa de frizat. Dorința aceasta mi-a fost împlinită de educatorul meu și, într-adevăr, la vîrsta de zece ani, eram probabil foarte arătos cu peruca mea frizată și înaltă cît toate zilele, cu haina mea de un verde-deschis cu broderii fine de argint, cu ciorapi de mătase în picioare și o mică spadă la șold. Această ambiție copilărească se adîncea o dată cu vîrsta căci, pentru a mi se trezi interesul față de știința cea mai aridă, era suficient să mi se spună că-i necesară ca să pot deveni și eu consilier de legație, la fel cu unchiul. Că arta, care-mi umplea tot sufletul, ar fi trebuit să fie singura mea dorință, singurul meu scop — aceasta îmi trecea cu atît mai rar prin minte, cu cît auzeam în jurul meu vorbindu-se despre muzică, pictură și poezie, doar ca despre niște lucruri foarte plăcute, însă care nu pot servi decît pentru distracție și agrement. Repeziciunea cu care înaintam pe calea aleasă, într-o anumită măsură, de mine însumi, neîntîmpinînd nici cea mai mică piedică, datorită cunoștințelor pe care le dobîndisem și protecției unchiului din capitală nu-mi îngăduia răgazul să mă gîndesc și să înțeleg că apucasem pe un drum greșit. Scopul era atins și nu mai exista nici o posibilitate de a face cale întoarsă, cînd, cu totul pe neașteptate, arta pe care o trădasem se răzbună; mi-am dat seama că mi-am ratat viața și am fost cuprins de o deznădejde cumplită, văzîndu-mă încătușat în niște lanțuri, despre care credeam că nu vor putea fi niciodată zdrobite.

— Binecuvîntată de o mie de ori fie deci catastrofa care te-a eliberat din lanțuri! exclamă consilierul intim.

— Nu e tocmai așa, răspunse Kreisler. Eliberarea a venit prea tîrziu. Mă aflu în situația acelui captiv care, cînd, în sfîrșit și-a recăpătat libertatea, s-a simțit atît de dezobișnuit de larma lumii, ba chiar și de lumina soarelui, încît nu mai era în stare să se bucure de darul suprem al libertății; nu dorea decît să se întoarcă din nou în temnița lui.

Aici maestrul Abraham luă cuvîntul:

— Acestea nu sînt decît niște închipuiri deșarte, dragul meu Johannes, cu care te chinuiești singur și chinuiești și pe alții! Lasă, lasă că știu: soarta ți-a fost totdeauna favorabilă, dar nu ești niciodată în stare să mergi la un trap normal, ci tot cauți să te abați cînd la dreapta, cînd la stînga și de asta ești numai dumneata vinovat. Desigur, ai dreptate cînd spui că atunci cînd e vorba de copilărie, steaua dumitale ți-a fost prielnică și...

PARTEA A DOUA

Un tînăr capătă experienţa vieţii. Şi eu am fost în Arcadia

(M.R.P.)... — AR FI NOSTIM şi totodată din cale-afară de ciudat — şopti într-o zi maestrul vorbind cu sine însuşi — dacă, totuşi, mititelul acela cenuşiu de sub sobă ar avea într-adevăr calităţile pe care i le atribuie fantezia profesorului. Hm!... Cred că m-ar putea îmbogăţi mai mult decît fata invizibilă construită de mine. L-aş închide într-o cuşcă şi l-aş sili să-şi arate talentele în faţa lumii care, desigur, ar plăti bucuros oricît, ca să-l vadă. Un motan cu o cultură ştiinţifică e cu mult mai interesant decît un copil precoce, care a învăţat papagaliceşte cîteva operaţii mintale. Unde mai pui că, în acest caz, n-aş mai avea nevoie să-mi plătesc un copist! Trebuie să cercetez chestiunea asta mai de-aproape!

Auzind cuvintele fatale ale maestrului, mi-am amintit de sfaturile neuitatei mele mame, Mina. Ferindu-mă să arăt prin cel mai mic gest că l-am înţeles pe bătrîn, am decis să-mi ascund cu cea mai mare grijă cultura. De aceea, citeam şi scriam numai noaptea şi, cu acest prilej, mi-am dat seama cu recunoştinţă cît de bună a fost providenţa cînd a înzestrat specia mea umilită cu atîtea avantaje faţă de creaturile bipede care, numai Dumnezeu ştie de ce, se consideră stăpînul lumii. Pot să jur, de pildă, că în cursul studiilor mele n-am avut nevoie să recurg la serviciile fabricantului de luminări sau de ulei, întrucît fosforul din ochii mei luminează puternic chiar în bezna cea mai adîncă. Din această pricină, operele mele sînt mai presus de învinuirea adusă unor autori din vechime, şi anume că produsele spiritului lor miros a lampă.

Cu toate că sînt convins de înalta perfecţiune cu care m-a înzestrat natura, trebuie să recunosc, totuşi, că tot ce se află sub soare poartă în sine anumite imperfecţiuni care, la rîndul lor, dovedesc o anumită relaţie de dependenţă. De acele lucruri trupeşti pe care medicii le consideră nena-

turale, deși mie ele îmi par a fi foarte naturale, nici nu vreau să pomenesc; în schimb, aș vrea să subliniez, în legătură cu organismul nostru psihic, că acea dependență de care am vorbit mai sus se manifestă și în el foarte clar. Astfel, nu este oare adevărat că zborul nostru spre culmi este adeseori frînat de cîte un balast despre care nu știm nici ce este, nici de unde vine, nici cine ni l-a agățat?

Dar mai bine și mai exact este să afirm că orice rău se datorează unui exemplu dăunător și că slăbiciunea firii noastre stă doar în faptul că sîntem siliți să-l urmăm. Sînt de asemenea convins că specia umană este anume făcută să dea acest exemplu dăunător.

De pildă ție, iubite motănel, care citești aceste rînduri, nu ți s-a întîmplat să nimerești uneori într-o situație inexplicabilă chiar pentru tine însuți și pentru care ai fost mustrat cu asprime, ba chiar poate și mușcat de aproapele tău? Ai fost leneș, arțăgos, indecent, lacom, nimic nu-ți era pe plac, te nimereai totdeauna să fii acolo unde erai mai puțin dorit, stînghereai pe toți cei din jur, într-un cuvînt — un tip nesuferit! Consolează-te, motane! Această perioadă nefastă a vieții tale nu-și are rădăcina în eul tău profund. E doar tributul plătit principiului ce ne cîrmuiește pe toți, cînd ai urmat și tu exemplul rău al oamenilor care au introdus această stare vremelnică. Consolează-te, motane, căci și eu am pățit la fel!

În mijlocul acestor reflecții, am fost cuprins de dezgust — un dezgust ca atunci cînd mănînci cantități prea mari de lucruri indigeste; imediat m-am ghemuit chiar pe cartea pe care o citeam și pe manuscrisul la care tocmai lucram... și am adormit. Indolența aceasta creștea din ce în ce mai mult, încît pînă la urmă ajunsesem să nu mai am nici un chef să scriu, să citesc, să șar sau să alerg, ori să mă distrez cu prietenii mei pe acoperișuri și în beci. În schimb simțeam un imbold, mai puternic decît voința mea, să fac tot ce putea să displacă maestrului, tot ce putea să displacă prietenilor, devenindu-le astfel nesuferit. În ce-l privește pe maestru, multă vreme s-a mulțumit doar să mă alunge, cînd îmi alegeam drept culcuș vreun loc unde nu-i plăcea să mă vadă; pînă la urmă, însă, a fost nevoit să-mi tragă și cîte o bătaie. Odată, tot sărind pe masa de lucru a maestrului,

atita mi-am fluturat coada incolo și-ncoace că am ajuns s-o moi în călimara cea mare, după care am pictat pe podea și pe divan cele mai frumoase motive. Maestrul, care nu avea nici un fel de înțelegere pentru acest gen artistic, s-a înfuriat la culme. Am fugit în curte, dar acolo am pățit-o aproape și mai rău. Un motan cu o înfățișare foarte impunătoare își exprimase încă mai de mult dezaprobarea în privința purtării mele; acum, profitînd de împrejurarea că încercasem — destul de imprudent, firește — să-i șterpelesc de sub nas o bucățică gustoasă cu care tocmai se delecta, m-a luat, fără prea multă vorbă, într-o serie de palme, încît m-a năucit complet și mi-a umplut urechile de sînge. Dacă nu mă înșel, respectabilul domn îmi era unchi, căci pe față i se vedeau clar trăsăturile Minei; de altfel, și forma mustății avea un aer specific de familie... Într-un cuvînt, mărturisesc că în perioada aceea m-am întrecut pe mine însumi în obrăznicii, încît într-o zi maestrul mi-a spus:

— Nu pricep de loc, Murr, ce se petrece cu tine; pînă la urmă îmi vine a crede că ai ajuns la vîrsta golăniei!

Maestrul avea dreptate. Perioada aceasta era pentru mine fatala vîrstă a golăniei, prin care trebuia să trec, după pilda proastă a oamenilor, care, după cum am spus, au introdus această stare nefastă ca una care corespunde firii lor celei mai intime. Ei numesc această perioadă anii golăniei, deși unii rămîn toată viața lor așa; la noi nu se poate vorbi decît de săptămînile de golănie și, în ceea ce mă privește, am ieșit din această vîrstă subit, datorită unui ghiont care m-ar fi putut costa un picior sau cîteva coaste rupte. Propriu-zis *am sărit* din vîrsta golăniei într-un mod foarte violent.

Trebuie să vă spun cum s-au petrecut lucrurile:

În curtea unde locuia maestrul se afla un fel de mașinărie pe patru roți, tapisată frumos pe dinăuntru; după cum am aflat mai tîrziu, era un cupeu englezesc. În starea de spirit în care mă aflam pe vremea aceea, era foarte firesc să-mi vină pofta să mă cațăr cu trudă ca să ajung în interiorul acelei mașinării. Pernele pe care le-am descoperit acolo mi s-au părut atît de îmbietoare, atît de plăcute, încît am ajuns să-mi petrec mai tot timpul înăuntru, dormind și visînd.

O dată, tocmai în clipa cînd prin fața ochiului meu sufletesc se perindau imagini delicioase de fripturi de iepure și altele asemănătoare, am fost trezit de o smucitură puternică, însoțită de pocnete, zdrăngănituri și bubuituri. Cine ar putea să descrie groaza care m-a cuprins cînd mi-am dat seama că întreaga mașinărie, cu o larmă infernală, se pusese în mișcare, legănîndu-se și aruncîndu-mă din colț în colț! Spaima mea creștea, transformîndu-se în disperare. Mi-am luat inima în dinți și m-am încumetat să sar din mașinărie. În urma mea am auzit hohote de rîs care semănau cu nechezatul unor demoni din iad, și am putut desluși niște glasuri barbare strigînd: „Pisica! pisica! huo, huo, huo!" Fugeam orbit de furie, în timp ce în urma mea ploua cu pietre. În sfîrșit, am izbutit să ajung sub o boltă întunecoasă, unde m-am prăbușit pierzîndu-mi cunoștința.

Într-un tîrziu mi s-a părut că aud pași deasupra capului; după felul cum răsunau, am avut impresia că mă aflu sub o scară. Chiar așa era...

Dar cînd să mă strecor afară, am încremenit. În fața mea se întindeau la nesfîrșit străzi nenumărate, pe care forfoteau o mulțime de oameni, toți cu desăvîrșire necunoscuți. Unde mai pui că treceau în goană trăsuri, lătrau cîini și, culmea, o ceată întreagă, cu arme lucind în soare, bloca strada; o tobă începu să bată brusc, chiar lîngă urechea mea, atît de tare, încît am sărit de trei coți în sus. Era firesc să mi se umple sufletul de o spaimă ciudată. Îmi dădeam seama că mă aflam în lume, în acea lume pe care o întrezărisem din depărtare de pe acoperiș, de multe ori cu nostalgie, cu o anumită curiozitate. Da, mă aflam chiar în mijlocul acestei lumi, eu, un străin fără experiență. M-am strecurat cu grijă de-a lungul caselor, pînă am întîlnit în sfîrșit cîțiva tineri din specia mea. M-am oprit, încercînd să leg cu dînșii o conversație; ei însă s-au mulțumit să holbeze niște ochi din care parcă ieșeau scîntei, apoi, cu o săritură, s-au depărtat. „Tineret flușturatic, am exclamat, habar n-ai cine ți-a ieșit în cale! Așa trec prin lume spiritele mari, neobservate și neluate în seamă. Acesta este destinul înțelepciunii pieritoare." Mă așteptam la mai multă înțelegere din partea oamenilor, așa că sărind pe pervazul unei ferestre de subsol, care se ridica puțin deasupra trotuarului, am scos

citeva mieunături vesele și, după părerea mea, destul de imbietoare; toți treceau însă reci, fără pic de simpatie, abia aruncindu-mi cite o privire. Într-un tîrziu am zărit un băiețaș frumos, cu bucle blonde, care m-a privit prietenos și m-a chemat, ademenindu-mă cu degetul: „Pis! pis!"

„O, suflet nobil, tu mă înțelegi!" m-am gîndit eu. Sărind jos, m-am apropiat de el și am început să torc prietenos. Băiețașul m-a mîngîiat, dar în clipa cînd mă pregăteam să mă dăruiesc în întregime sentimentelor prietenici, mi-a strins cu atita putere coada încît, de durere, am scos un țipăt. Se pare că tocmai *acest* lucru i-a făcut cea mai mare plăcere acelei ființe răutăcioase, căci a izbucnit în rîs și, ținîndu-mă bine, ca să nu pot fugi, a încercat să repete manevra diabolică. Cuprins de o mînie dreaptă și însetat de răzbunare, mi-am înfipt ghearele adînc în mîinile și în obrajii lui: urlînd de durere, mi-a dat drumul. Dar în aceeași clipă l-am auzit strigînd: „Tyras!... Cartuș! Șo pe el!... Șo pe el!"... Lătrînd zgomotos, doi cîini s-au năpustit asupra mea. Fugeam cu sufletul la gură... cîinii după mine, gata-gata să mă înhațe... simțeam că nu mai e nici o scăpare! Înnebunit de groază, am sărit printr-o fereastră de la parter, făcînd să zăngănească geamurile și răsturnînd cîteva ghivece de flori ce se aflau pe pervaz și care au căzut cu un zgomot de tunet pe podea. O femeie, care ședea împletind la o masă, a sărit în sus speriată. A apucat un băț și s-a repezit la mine strigînd: „Îți arăt eu ție, bestie afurisită!"... Dar ochii mei care ardeau de mînie, ghearele scoase afară și mîrlăitul meu disperat au făcut-o să se oprească. Ca în tragedia aceea cunoscută[1], stătea cu bățul ridicat, aidoma tiranului, nehotărît între furie și stăpînire de sine. Deodată s-a deschis ușa; cu o extraordinară prezență de spirit, am zbughit-o printre picioarele bărbatului care tocmai intra și am avut norocul să nimeresc, din casa aceea, iar în stradă.

Istovit de toate aceste emoții, am găsit pînă la urmă un locșor liniștit și ferit unde am putut să-mi trag sufletul. Deodată a început să mă chinuie o foame cumplită și abia atunci mi-am adus aminte, cu durere, de bunul maestru Abraham de care mă despărțise soarta crudă. Dar cum să-l

[1] Se referă la Shakespeare, *Hamlet*, actul II, scena 2.

regăsesc? Priveam cu tristețe în jurul meu; nu găseam nici o posibilitate să nimeresc drumul spre casă și ochii mi s-au umplut de lacrimi amare.

Speranța mi-a reînviat însă cînd, la colțul unei străzi, am zărit o fetișcană, cu înfățișare prietenoasă, stînd în fața unei măsuțe încărcate cu piinișoare și cîrnați, de care îți lăsa gura apă. M-am apropiat încetișor; fata mi-a zîmbit. Ca să mă prezint din capul locului ca un tînăr binecrescut, cu maniere elegante, mi-am arcuit în fața ei spinarea mai frumos ca oricînd. Zîmbetul fetei s-a prefăcut într-un rîs sonor. „În sfîrșit, am întîlnit un suflet nobil, o inimă sensibilă! O, Doamne, ce dulce mîngîiere pentru un suflet rănit!" Vorbind astfel cu mine însumi, am înșfăcat un cîrnăcior de pe masă. M-am trezit însă că fata începe să țipe și dacă n-ar fi nimerit cu lemnul noduros cu care încerca să mă lovească, fără-ndoială că n-aș mai fi gustat niciodată din cîrnăciorul pe care-l luasem — bazîndu-mă pe onestitatea și umanitatea ei — nici din vreun alt cîrnăcior. Mi-am adunat ultimele puteri ca să scap de urmărirea acelui monstru feminin. Am izbutit în cele din urmă să ajung într-un loc unde am putut consuma cîrnăciorul în tihnă.

Această frugală gustare mi-a înseninat starea de spirit și cum razele calde ale soarelui îmi mîngîiau blana, am simțit cu toată plenitudinea cît de frumoasă e viața pe acest pămînt. Cînd s-a lăsat însă noaptea umedă și rece și cînd, lipsit de un culcuș moale ca acela pe care-l aveam la bunul meu maestru, m-am trezit a doua zi înghețat și înfometat, am fost cuprins de o tristețe vecină cu disperarea. „Așadar (am izbucnit eu în tînguiri) asta e lumea pe care, de pe acoperișul căminului tău, doreai atît de mult s-o cunoști? Lumea, în care te-așteptai să găsești virtuțile, înțelepciunea și etica unei culturi superioare? O, ce barbari lipsiți de inimă! Puterea lor nu stă decît în bătaie, iar înțelepciunea lor, doar într-o nemiloasă batjocură. Și singurul lor scop este persecuția plină de invidie a firilor profunde și sensibile. O, vreau să plec cît mai repede din această lume fățarnică și amăgitoare! Primește-mă în umbra ta răcoroasă, tu, dulce beci al casei mele! O, pod! O, sobă! O, singurătate, unica mea bucurie, după tine tînjește sufletul meu îndurerat!"

Copleșit de deznădejde, am închis ochii și am plîns amarnic.

Deodată o voce cunoscută mi-a răsunat în urechi:

— Murr! Murr! Cum de-ai ajuns aici, dragul meu prieten? Ce ți s-a întîmplat?

Am deschis ochii: în fața mea era tînărul Ponto.

Deși Ponto mă ofensase grav, apariția lui neașteptată mi-a adus totuși o mîngîiere. Am uitat nedreptate pe care mi-o făcuse și i-am povestit toate cele petrecute cu mine. Printre șiroaie de lacrimi, i-am înfățișat situația disperată în care mă aflam și am încheiat plîngîndu-mă de foamea care mă chinuia. În locul compătimirii la care mă așteptam, Ponto a izbucnit în hohote de rîs.

— Mare prostănac ești, măi Murr! Întîi se vîră iepurele într-un cuptor în care n-avea ce căuta și adoarme; iar cînd trăsura pornește, se sperie și sare afară; se miră grozav că, deși n-a trecut niciodată pragul casei, nu-l cunoaște nimeni, și că dă de bucluc din pricina poznelor; pe deasupra e și atît de prost, încît nu-i în stare să-și găsească drumul înapoi, la stăpînul său... Ascultă aici, amice Murr: te-ai lăudat mereu cu savantlîcul și cultura ta, ai făcut totdeauna pe grozavul cu mine, iar acum stai părăsit și disperat și toate însușirile cele mari ale spiritului tău nu te pot învăța cum să te descurci ca să-ți potolești foamea și să găsești drumul spre casă. Și dacă acel pe care-l socoți inferior ție nu te va lua acum sub oblăduirea lui, ai să mori aici în chipul cel mai rușinos; și nu se va găsi nici o ființă pe tot pămîntul căreia să-i pese de cunoștințele și de talentele tale; și nici unul dintre poeții pe care-i socotești prieteni nu va pune un amical *„Hic jacet!"*[1] pe locul unde ai să pieri din propria ta prostie. Vezi că și eu am trecut prin școală și, orice-ar zice unii, pot să citez și eu puțintică latină!... Dar ție ți-i foame, sărmane motan, și la asta trebuie găsit leac în primul rînd. Hai cu mine!

Tînărul Ponto a pornit înainte cu pas sprinten. Eu îl urmam abătut, zdrobit de cuvintele lui care, pe stomacul gol, îmi păreau a fi destul de adevărat. Dar ce tare m-am speriat cînd...

(F.m.)... pentru editorul acestor file a fost întîmplare deosebit de fericită că a putut surprinde astfel, pe viu, ciu-

[1] Aici zace ! (lat.)

data conversație dintre Kreisler și consilierul intim. Acest fapt i-a dat posibilitatea să-ți înfățișeze, dragă cititorule, cel puțin cîteva icoane din prima tinerețe a acelui personaj bizar a cărui biografie este oarecum obligat s-o scrie. Editorul crede că, în ceea ce privește conturul și coloritul lor, aceste icoane pot fi socotite destul de caracteristice și de semnificative. Cel puțin după cele povestite de Kreisler despre mătușa Füsschen și lăuta sa, nu mai poate fi pus la îndoială faptul că muzica, cu melancolia ei ciudată și cu deliciile ei cerești, a prins rădăcini cu mii de fibre în sufletul băiețașului. Nu-i deci de mirare că din acest suflet curg șiroaie de sînge fierbinte atunci cînd e rănit. Pe numitul editor l-au interesat, l-au pasionat chiar, mai ales două momente din viața capelmaistrului nostru. Și anume, în ce fel maestrul Abraham a intrat în familie, ajungînd să-l influențeze pe micul Johannes, și care a fost catastrofa ce l-a smuls pe onorabilul Kreisler de la reședința ducelui, transformîndu-l în capelmaistru, cum ar fi trebuit să fie de la început, deși putem să avem încredere în forța eternă care le face pe toate la timpul și la locul potrivit. Parte din aceste împrejurări au putut fi aflate și le vei afla și tu îndată, iubite cititor.

Mai întîi, se știe precis că la Göniönesmühl, unde s-a născut și a copilărit Kreisler, trăia un om ciudat cu o înfățișare și cu niște purtări din cale-afară de curioase. De altfel, orășelul Göniönesmühl a fost întotdeauna paradisul tuturor originalilor; deci Kreisler a crescut înconjurat de personajele cele mai ciudate care, fără îndoială, produceau asupra lui o impresie deosebit de puternică, mai ales că în anii copilăriei n-avea legături cu cei de-o seamă cu dînsul. Omul acela se numea, la fel ca și un cunoscut umorist, Abraham Liscov, și era constructor de orgi, meserie pentru care avea uneori un dispreț profund, iar alteori o ridica în slăvi, așa că, la drept vorbind, nu prea puteai să-ți dai seama ce gîndește.

După cum povestește Kreisler, în familia lui se vorbea totdeauna cu cea mai mare admirație despre domnul Liscov. Afirmau că e cel mai priceput artist din toți cîți există și regretau că firea lui capricioasă și poznele lui năstrușnice îl țineau departe de oameni. Puteai auzi cînd pe unul, cînd pe altul, vorbind ca de un noroc neașteptat, dacă domnul Liscov îi făcuse o vizită și-i acordase pianul. Cu acest prilej se

povesteau multe despre ciudățeniile lui nemaipomenite, ceea ce producea o impresie deosebit de puternică asupra lui Johannes. Copilul, fără să-l cunoască pe domnul Liscov, își făcuse o imagine precisă despre el și ardea de dorința de a-l vedea. După ce, într-una din zile, unchiul spuse că domnul Liscov va veni, poate, la ei acasă, și va repara pianul, micul Johannes nu mai avu liniște: în fiecare dimineață întreba dacă maestrul are de gînd să vină cu adevărat. Interesul copilului pentru necunoscutul domn Liscov se transformă într-o admirație plină de respect cînd, pentru întîia oară, auzi sunetele maiestuoase ale orgii din catedrală, unde unchiul se ducea rar, și cînd află că acel minunat instrument a fost construit chiar de domnul Abraham Liscov. Din clipa aceea, imaginea pe care Johannes și-o făcuse despre domnul Liscov dispăru și alta, cu totul nouă, îi luă locul. Copilul și-l închipuia acum pe domnul Liscov ca pe-un bărbat înalt, frumos, cu înfățișare impunătoare, vorbind clar și tare și, mai ales, purtînd o haină brumărie cu fireturi late de aur, cum purta nașul lui — consilierul comercial — față de ale cărui veșminte bogate micul Johanes arăta deosebit respect.

Într-o zi, pe cînd Johannes cu unchiul lui stăteau la fereastră, trecu în goană pe stradă un om mic și uscățiv, îmbrăcat într-un *roquelaure*[1] de lînă, de o culoare verde-deschis, cu clapele de pe umeri fluturînd caraghios în aer. Mai purta și un tricorn mic, înfipt marțial peste frizura lui pudrată, cu o coadă lungă ce-i atîrna pe spate. Călca apăsat, de răsuna caldarîmul, și la fiecare pas lovea puternic în pămînt cu bastonul de bambus ce-l ținea în mînă. Cînd ajunse în dreptul ferestrei, aruncă unchiului o privire tăioasă din ochii lui negri ca niște cărbuni, fără să-i răspundă la salut. Micul Johannes simțea trec fiori reci și în același timp îi venea să rîdă în hohote, dar nu putea, pentru că își simțea pieptul strîns ca într-o menghine.

— Era domnul Liscov, îi spuse unchiul.

— Mi-am închipuit, răspunse Johannes.

Domnul Liscov nu era înalt și impunător, nici nu purta o haină brumărie cu fireturi, ca nașul, consilierul comercial.

[1] Haină lungă, la modă în secolul al XVIII-lea, numită astfel după ducele francez de Roquelaure.

Foarte ciudat era însă faptul că arăta întocmai așa cum și-l închipuise copilul înainte de fi auzit orga. Johannes nu apucase însă să-și revină din cel simțământ asemănător unei spaime neașteptate, cînd domnul Liscov se opri brusc, făcu stînga-împrejur, și, cu aceiași pași zgomotoși, se apropie de fereastră; se înclină adînc în fața unchiului, apoi, o șterse, hohotind de rîs.

— Asta-i conduită de om așezat, cu studii, care prin faptul că e constructor de orgi are privilegiul să se numere printre artiști și căruia legile țării îi îngăduie să poarte spadă? Îți vine să crezi că de dimineață s-a întrecut cu paharul sau că a fugit dintr-o casă de nebuni, nu-i așa? Dar acum sînt sigur că va veni la noi și ne va repara pianul.

Unchiul a avut dreptate. Domnul Liscov s-a prezentat chiar a doua zi, dar în loc să se apuce de reparația pianului, ceru ca micul Johannes să-i cînte ceva. Copilul fu cocoțat pe un scaun, deasupra unui teanc de cărți. Domnul Liscov își rezemase coatele pe coada pianului și-l privea atît de fix în ochi, încît băiețașul se fîstîci de tot și menuetele și ariile, pe care le cînta de pe un vechi caiet de note, ieșiră pline de poticneli. Domnul Liscov asculta serios; deodată însă copilul alunecă de pe scaun și căzu sub pian. Constructorul de orgi, care îi trăsese de sub picioare băncuța, izbucni într-un hohot de rîs nestăpînit. Copilul se ridică de jos foarte rușinat, în timp ce domnul Liscov se și așezase în fața pianului, scoase un ciocan și lovea în bietul instrument fără pic de milă, ca și cînd ar fi vrut să-l facă țăndări.

— Domnule Liscov, vino-ți în fire! strigă unchiul.

În aceeași clipă, micul Johannes, fierbînd de indignare, apăsă cu toată puterea capacul pianului, care se închise cu un zgomot asurzitor. Domnul Liscov abia avu timp să-și tragă capul, ca să nu fie lovit. Băiețașul strigă:

— Dragă unchiule, dumnealui nu-i acel artist îndemînatic, care a construit orga cea frumoasă. Nu se poate să fie el, pentru că ăsta e un prost care se poartă ca un copil rău crescut.

Unchiul se minună de îndrăzneala băiatului, iar domnul Liscov îl cercetă îndelung cu privirea și mormăi:

— Ciudat domnișor!

După aceea, deschise încet și cu grijă pianul, își scoase sculele și se apucă de lucru; sfîrși peste vreo două ore, fără să rostească nici un cuvînt.

Din ziua aceea, constructorul de orgi a manifestat o deosebită simpatie pentru copil. Venea în casă aproape zilnic și izbuti să cîștige dragostea băiatului, deschizîndu-i o lume nouă și bogată, în care spiritul lui viu se putea mișca mai în libertate. Nu tocmai vrednic de laudă era faptul că Liscov — mai ales cînd băiatul se făcu mai mare — îl încuraja la tot felul de farse a căror victimă era adesea chiar unchiul, căci acesta, cu inteligența lui limitată și cu apucăturile lui caraghioase, oferea ținta cea mai potrivită. Este sigur însă că, atunci cînd Kreisler se plînge de singurătatea nemîngîiată a copilăriei lui, cînd atribuie acelei perioade descumpănirea ce-i tulbură uneori adîncurile firii, trebuie să ne gîndim mai ales la relațiile cu unchiul care l-a crescut. Copilul nu putea să respecte pe omul care trebuia să-i țină loc de tată, dar care îi apărea ca un caraghios prin tot ce făcea și spunea.

Liscov ar fi vrut să și-l apropie cu totul pe Johannes și ar fi izbutit dacă nu se opunea firea nobilă a copilului. E drept că bătrînul constructor de orgi avea o inteligență pătrunzătoare, o sensibilitate profundă și o neobișnuită vioiciune de spirit. În ce privește însă ceea ce numim în mod obișnuit umor, el nu avea acea rară și minunată stare de spirit care izvorăște din lupta celor mai antagonice principii și din intuirea adîncă a vieții în toate contingențele ei, ci poseda numai un simț acut pentru lucrurile extravagante unit cu nevoia de-a apărea bizar. Iată temeiul sarcasmului pe care Liscov îl manifesta cu orice prilej, un fel de bucurie răutăcioasă cu care urmărea pînă în cel mai mic amănunt tot ce era socotit nelalocul lui. Această bătaie de joc răutăcioasă rănise sufletul delicat al copilului și împiedicase crearea unor raporturi mai intime la care ar fi fost firesc să se ajungă, datorită sentimentelor cu adevărat părintești ale acestui prieten în vîrstă. Pe de altă parte nu putem tăgădui că bizarul constructor de orgi era cel mai indicat să trezească și să cultive germenul unui umor care se afla în sufletul copilului, umor care, de altfel, s-a și dezvoltat cu prisosință.

Domnul Liscov avea obiceiul să povestească multe despre tatăl lui Johannes cu care fusese prieten intim în tinerețe.

Ceea ce povestea nu putea fi decît în defavoarea unchiului care trecea cu totul în umbră cînd fratele lui apărea în primul plan. Într-o zi, constructorul de orgi vorbi cu admirație despre profunda muzicalitate a tatălui, luînd în bătaie de joc metoda greșită prin care unchiul predase nepotului său primele noțiuni de muzică. Johannes, mereu cu gîndul la cel care îi fusese ființa cea mai apropiată și pe care nu-l cunoscuse, cerea tot alte și alte amănunte. Deodată însă Liscov tăcu și rămase cu privirea pironită în pămînt, ca un om căruia i-a apărut în minte o icoană de odinioară.

— Ce aveți, maestre? îl întrebă Johannes. Ce gînduri vă frămîntă?

Liscov tresări ca trezit dintr-un vis și zîmbi:

— Îți mai aduci aminte, Johannes, cum ți-am tras banchetа de sub picioare și tu ai căzut sub pian, cînd te puseseră să-mi cînți menuetele acelea groaznice ale unchiului tău?

— Ah, nici nu vreau să-mi mai aduc aminte de ziua cînd v-am văzut pentru întîia oară! răspunse Johannes. Ați făcut haz pe seama unui copil.

— La care copilul a răspuns cu destulă mojicie, rise Liscov. Atunci nu-mi puteam însă închipui că în tine zace un muzician atît de desăvîrșit. De aceea, fiule, fă-mi plăcerea și cîntă-mi un coral adevărat la orga asta cu tuburi de hîrtie. Eu o să apăs pe foale.

Trebuie să mai adăugăm că Liscov avea o mare predilecție pentru tot felul de jucării, care făceau încîntarea lui Johannes. Încă de pe vremea cînd acesta era un copil, Liscov îi aducea de fiecare dată cîte o mică năzdrăvănie. Uneori Johannes primea un măr care se risipea în sute de bucățele cînd începea să-l curețe de coajă, alteori o prăjitură de o formă ciudată. În felul acesta băiatul se familiarizase cu unele trucuri ale magiei naturale și începuse să-l ajute pe Liscov la construire de mașini optice, la pregătirea unor cerneluri simpatice ș.a.m.d. Însă cea mai minunată jucărie mecanică pe care constructorul de orgi a făcut-o pentru Johannes, a fost o orgă de cameră cu tuburi de hîrtie, lungi de opt picioare. Semăna cu acel obiect de artă al lui Eugenius Casparini, bătrînul constructor de orgi din secolul al XVII-lea, obiect care poate fi văzut acum în colecția de artă din Viena. Instrumentul acela ciudat al lui Liscov avea un sunet

atît de puternic și atît de plăcut, încît te cucerea dintr-o dată. Johannes spunea că nu putea să cînte la el fără a nu fi copleșit de o emoție adîncă și că i-a inspirat multe melodii bisericești de o mare puritate.

Tînărul trebuia deci să-i cînte acum constructorului de orgi la acest instrument. După ce, la cererea lui Liscov, cîntă cîteva corale, trecu la imnul: *Misericordias Domini cantabo*[1] pe care-l compusese cu cîteva zile înainte. Cînd sfîrși, Liscov sări de pe scaun, îl strînse cu putere în brațe și exclamă rizînd în hohote:

— Bufonule, de ce mă năucești cu lamentabila ta cantilenă? Dacă n-aș fi fost totdeauna lîngă tine să apăs pe foale, n-ai fi făcut niciodată o compoziție ca lumea. Acum însă plec și te las în plata Domnului; să-ți cauți pe altcineva care să-ți fie de folos și care să țină la tine tot atît cît am ținut eu!

Ultimele cuvinte le spuse cu lacrimi în ochi. Apoi ieși brusc din odaie, trîntind cu putere ușa după el. Îndată însă își vîri din nou capul pe ușă și zise cu glas foarte blînd:

— Nu se poate altfel. Rămîi cu bine, Johannes. Dacă unchiul tău o să-și caute vesta cea roșie de mătase înflorată, spune-i că am furat-o eu și mi-am făcut din ea un turban ca să fiu prezentat marelui sultan. Adio, Johannes!

Nimeni nu-și putea explica de ce domnul Liscov a părăsit atît de brusc plăcutul oraș Göniönesmühl, fără să spună nimănui unde se duce.

Unchiul zise:

— Am bănuit de mult că omul acela fără astîmpăr are s-o ia din loc într-o zi; măcar că face niște orgi atît de frumoase, nu știe proverbul: piatra care se rostogolește nu prinde mușchi. Bine că pianul nostru e în bună stare. De exaltatul acela puțin îmi pasă!

Altfel vedea însă lucrurile Johannes, care simțea mereu lipsa lui Liscov și căruia întregul Göniönesmühl i se părea acum o temniță întunecoasă.

După sfatul constructorului de orgi, voi să pornească în lume, în căutarea altcuiva care să apese pe foale. Însă unchiul fu de părere că, deoarece și-a terminat studiile, ar

[1] Mila Domnului voi cînta (lat.).

trebui să se ducă în capitală, ca să se desăvîrșească sub oblăduirea consilierului de legație. Ceea ce s-a și întîmplat.

În această clipă, iubite cititor, biograful este foarte necăjit căci, ajungînd la cea de-a doua etapă a vieții lui **Kreisler** despre care **a** făgăduit să-ți vorbească, și anume la momentul cînd și-a pierdut postul de consilier de legație și, cum s-ar zice, a fost alungat din capitală, numitul biograf își dă seama cît de sărăcăcioase, de neînsemnate și disparate sînt informațiile de care dispune.

Totuși ar fi poate destul dacă spunem că, îndată după ce Kreisler a ocupat postul defunctului său unchi și **a** devenit consilier de legație, un puternic cap încoronat cu statură de colos[1] a făcut prințului o vizită neașteptată, recomandîndu-se drept cel mai bun prieten; l-a strîns atît de călduros în brațele lui de fier, încît prințul aproape că și-a pierdut răsuflarea. În felul lui de a fi și de-a se purta, namila avea ceva **irezistibil**, astfel că toate dorințele i se îndeplineau, chiar dacă acest lucru pricinuia tuturor necaz și suferință. Unii găsiră cam nefastă prietenia acestui bărbat puternic, ba voiră chiar **să** i se împotrivească, dar nimeriră ei înșiși într-o dilemă primejdioasă: ori să recunoască avantajele acelei prietenii, ori să caute, peste graniță, o altă perspectivă din care, eventual, să-l poată vedea într-o lumină mai bună pe acest puternic.

Printre aceștia din urmă se **afla** și Kreisler

Cu toată firea lui de diplomat, Kreisler își păstrase destul **de multă** candoare și din această pricină avea momente cînd nu știa ce hotărîre să ia. Într-unul din aceste momente întrebă pe o femeie frumoasă și în mare doliu, cam ce părere are despre consilierii de legație. Doamna îi răspunse multe și de toate în cuvinte amabile și înțelepte, din care, pînă la urmă, se înțelegea că nu are o părere prea grozavă despre un consilier de legație, care se ocupă cu pasiune de artă, dar nu i se consacră în întregime.

— Sînteți cea mai admirabilă văduvă din lume! exclamă Kreisler. Voi pleca neapărat.

Cînd, gata de plecare și cu pălăria în mînă, se pregătea cu emoție și părere de rău, să-și ia rămas bun de la acea doamnă în doliu, ea îi vîri în buzunar numirea în postul de

[1] Se referă la Napoleon I.

capelmaistru la curtea marelui duce, care înghiţise ţărişoara prinţului Irenäus.

Ar fi aproape de prisos să adăugăm că persoana în doliu era doamna consilier Benzon, care îşi pierduse de curînd soţul.

Printr-o ciudată întîmplare, doamna Benzon...

(M.r.p.)... l-am văzut pe Ponto mergînd drept spre acea vînzătoare de pîine şi cîrnaţi care fusese gata să mă omoare în bătaie, deşi mă apropiasem de ea atît de prietenos.

— Dragă Ponto, dragă Ponto, ce faci! Fii atent, fereşte-te de barbara asta nemiloasă, fereşte-te de intangibilul cîrnat, setos de răzbunare!

Astfel strigam zadarnic în urma lui Ponto, care îşi vedea mai departe de drum, neluînd în seamă cuvintele mele. Eu îl urmam la distanţă, pentru ca, în cazul că va da de bucluc, să pot şterge putina. Cînd ajunse în dreptul măsuţei, Ponto se ridică în două picioare şi începu să ţopăie graţios în jurul fetei, care se bucură nespus şi îl chemă lîngă dînsa; pudelul se apropie, îşi puse capul pe genunchii ei, apoi sări iarăşi în sus, lătră voios, ţopăind mereu în jurul mesei, în timp ce cu modestie adulmeca cîrnaţii şi privea drept în ochii fetei.

— Vrei un cîrnăcior, căţeluş cuminte ce eşti? îl întrebă ea şi, cînd pe Ponto dînd drăguţ din coadă scotea un lătrat de bucurie, luă, spre marea mea uimire, cel mai mare şi cel mai frumos cîrnăcior şi i-l întinse.

Pudelul, ca şi cum ar fi vrut să-şi arate recunoştinţa, mai făcu un pas de balet, apoi veni grabnic spre mine, îmi puse cîrnăciorul în faţă şi mă îndemnă prietenos:

— Ia-l şi întremează-te, iubitule!

După ce am mîncat cîrnăciorul, Ponto mă pofti să-l urmez, ca să mă ducă înapoi la maestrul Abraham.

Mergeam agale alături, astfel că pe drum nu ne-a fost greu să purtăm o conversaţie inteligentă.

— Recunosc, dragă Ponto, aşa am început discuţia, că tu te pricepi mai bine să te descurci în viaţă. Eu n-aş fi izbutit niciodată să înduioşez inima acelei barbare, pe care tu ai cîştigat-o atît de uşor. Dar, te rog să mă ierţi! Toată purtarea ta faţă de vînzătoarea de cîrnaţi avea ceva ce e împotriva firii mele intime. O anumită linguşire umilă, o negare a propriei demnităţi, a tot ce este nobil în tine — nu! dragul meu pudel, eu n-aş fi în stare să mă arăt atît de prietenos,

să născocesc atîtea manevre, să cerșesc atît de umil, așa cum ai făcut tu. Cînd mi-e foame sau cînd simt poftă de ceva special, mă mulțumesc să sar pe scaun, în spatele maestrului și, torcînd ușor, să fac o aluzie la dorința mea. Mai degrabă îi aduc aminte de obligația pe care și-a luat-o să se îngrijească de nevoile mele, decît să-i cer o binefacere.

Ponto izbucni în rîs și-mi spuse:

— O, Murr, iubitul meu motan! Poți să fii un bun literat și să te pricepi grozav la niște lucruri de care eu habar n-am, dar cît privește viața propriu-zis, nu cunoști lucrurile elementare și ai putea să crăpi de foame din lipsă de simț practic. În primul rînd, înainte de a mînca acel cîrnat, ai fi judecat poate cu totul altfel, căci oamenii flămînzi sînt mult mai cuminți și mai docili decît cei sătui; în al doilea rînd, săvîrșești o mare eroare în ceea ce privește așa-numita mea umilință. Știi doar că dansul și săriturile îmi plac nespus de mult, așa că adesea le practic și pe cont propriu. Cînd îmi fac gimnastica mea în fața oamenilor, mă amuză grozav că proștii de ei își închipuie că îmi arăt talentele dintr-o deosebită dragoste pentru persoana lor și numai pentru a le oferi o plăcere și o distracție. Da, să știi că așa își închipuie ei, chiar dacă reiese limpede că scopul este altul. Dragul meu, ai avut chiar adineauri prilejul să vezi un exemplu concludent. Fata ar fi trebuit să-și dea îndată seama că ceea ce mă interesa era cîrnăciorul; cu toate acestea nu mai putea de bucurie că-mi demonstram arta în fața ei — unei necunoscute — ca în fața unei persoane în stare să-mi aprecieze talentul; și datorită acestei bucurii a procedat exact cum doream eu. Omul practic trebuie să știe să prezinte lucrurile pe care le face în propriul lui interes, ca pe ceva săvîrșit de dragul altcuiva: acesta din urmă ajunge apoi să se creadă chiar foarte obligat și dispus să-i realizeze scopurile. Mulți par amabili, serviabili, modești, ai zice că trăiesc numai pentru a îndeplini dorințele altora, pe cînd în realitate nu se gîndesc decît la propriul lor eu, pe care ceilalți îl slujesc fără să-și dea seama. Așadar, ceea ce tu numești lingușire josnică, nu este altceva decît o atitudine practică, și constă în recunoașterea prostiei altora și în exploatarea ei.

— O, Ponto, i-am răspuns eu, ești un om de lume, fără îndoială, și sînt încredințat că înțelegi mai bine decît mine viața; totuși nu prea-mi vine a crede că talentele tale ciudate

îți fac cu adevărat plăcere. Cel puțin eu m-am cutremurat cînd te-ai produs în fața mea cu un „aport", aducînd stăpînului tău o splendidă bucată de friptură, pe care ai ținut-o frumos în dinți și de care nu te-ai atins, pînă ce stăpînul nu ți-a făcut un semn de încuviințare.

— Dar, ia spune-mi, dragă Murr, ce s-a petrecut după aceea? întrebă Ponto.

— După aceea, i-am răspuns eu, amîndoi, și stăpînul tău și maestrul Abraham, te-au lăudat din cale-afară de mult și ți-au pus înainte o farfurie plină de friptură, din care ai înfulecat cu o poftă uimitoare.

— Ei vezi, continuă Ponto, crezi tu oare, dragă motane, că dacă aș fi mîncat bucățica cea mică, în timp ce făceam „aport", aș mai fi primit o porție atît de mare, sau crezi că aș mai fi căpătat în veci și pe veci friptură? Află deci, tinere lipsit de experiență, că nu trebuie să te dai înapoi în fața unui sacrificiu mic, dacă vrei să obții ceva mare. Mă mir însă, că așa de citit cum ești, nu știi ce înseamnă să dai cîrnatul pe slănină. Îți mărturisesc cu laba pe inimă că dacă aș fi găsit o bucată de friptură într-un colț singuratic, aș fi mîncat-o fără să mai aștept vreo încuviințare din partea stăpînului meu — cu singura condiție ca să nu mă vadă nimeni. E în firea omului ca, într-un colț singuratic, să se poarte cu totul altfel, decît în plină stradă. Afară de asta, mai există un principiu, izvorît din profunda cunoaștere a lumii, și anume că este recomandabil să fii cinstit în lucrurile mărunte.

O bucată de vreme am rămas tăcut, meditînd asupra principiilor enunțate de Ponto; îmi aduceam parcă aminte să fi citit undeva că fiecare trebuie să se poarte în așa fel, încît purtarea lui să poată fi considerată ca un principiu general[1], sau așa cum ar dori el ca și ceilalți să se poarte cu dînsul, și mă căzneam zadarnic să împac acest principiu cu înțelepciunea practică a lui Ponto. M-am gîndit că toată prietenia de care pudelul îmi dădea dovadă în această clipă ar putea să nu aibă alt scop decît dezavantajul meu și interesul lui. I-am spus-o verde în față.

— Ponto îmi răspunse rizînd:

[1] Parafrazare a imperativului categoric enunțat de Kant.

— Ești un hîrtu! De tine nici nu poate fi vorba. Tu nu-mi poți dauce nici un fel de avantaj și nu-mi poți pricinui nici un rău. Eu nu te invidiez pentru știința ta seacă. Nu avem aceleași interese, iar dacă ți-ar trece cumva prin minte să manifești vreo ostilitate față de mine, află că-ți sînt superior ca forță și îndeminare. Un salt, o mușcătură zdravănă cu dinții mei ascuțiți te-ar pune la punct o dată pentru totdeauna.

Am fost cuprins de o frică grozavă față de propriul meu prieten. Această teamă crescu și mai tare, cînd am văzut că un pudel mare și negru i-a dat binețe în felul lor obișnuit, iar pe urmă au șușotit amîndoi între ei, aruncînd din cînd în cînd spre mine cîte o privire, în care parcă ardeau flăcări.

Mi-am lipit urechile de cap și m-am tras mai deoparte, dar curînd după aceea Ponto se despărți de prietenul său cel negru și sări iarăși spre mine, strigîndu-mi:

— Hai, amice!

— Doamne, Dumnezeule, am întrebat năucit, dar cine era bărbatul acela serios care, poate, e tot atît de înțelept și de practic ca și tine?!

— Te pomenești că te-ai speriat de bunul meu unchi, pudelul Skaramuz? mi-a răspuns Ponto. Știu că ești motan, dar văd că ai o inimă de iepure.

— Dar de ce unchiul tău se uita la mine cu niște ochi așa de învăpăiați și ce-ați tot șușotit acolo în taină și atît de suspect?

— Trebuie să-ți spun că unchiul meu e cam ursuz și, ca toți oamenii de vîrsta lui, are anumite prejudecăți exagerate. Era mirat că ne-a văzut împreună, pentru că diferența de poziție socială ar trebui să împiedice orice intimitate. L-am asigurat că ești un tînăr foarte cult, cu un caracter agreabil și că uneori mă distrezi grozav. Atunci a spus că-mi îngăduie să stau, din cînd în cînd, de vorbă cu tine, între patru ochi, dar nu care cumva să-mi dea prin gînd să te duc la vreo adunare pudeliană, întrucît nu ai și nu vei avea niciodată calitățile necesare pentru a fi primit la o asemenea adunare — fie chiar numai din pricina urechilor tale mici, care-ți trădează prea vizibil originea inferioară, și pe care pudelii cu urechi lungi le socot foarte indecente... I-am făgăduit că-l voi asculta.

Dacă pe vremea aceea aș fi știut ceva despre marele meu strămoș, motanul încălțat, care s-a ridicat la posturi și demnități înalte, devenind prieten la cataramă cu regele Gottlieb[1], aș fi putut demonstra foarte ușor lui Ponto că orice adunare pudeliană ar trebui să se considere foarte onorată de prezența unui descendent din cea mai ilustră familie; dar așa, a trebuit să rămîn în obscuritate și să îngădui ca Skaramuz și Ponto să se creadă superiori mie.

În vremea asta ne continuam drumul. Chiar în fața noastră mergea un tînăr care, scoțînd un chiot de bucurie, făcu atît de brusc un pas înapoi încît, dacă n-aș fi sărit repede la o parte, ar fi putut să mă rănească. Un chiot la fel de puternic scoase și alt tînăr, care îi venea în întîmpinare. Căzură unul în brațele celuilalt ca niște prieteni care nu s-au văzut de mult. Apoi merseră o bucată de drum împreună ținîndu-se de mînă și, în sfîrșit, se despărțiră, luîndu-și rămas bun în același mod afectuos. Cel care mergea înaintea noastră își petrecu prietenul cu privirea vreme îndelungată, apoi intră repede într-o casă. Ponto se opri, iar eu îi urmai exemplul. La catul al doilea al casei se deschise o fereastră, în cadrul căreia apăru o fată frumoasă, coz; în spatele ei stătea tînărul nostru și amîndoi rîdeau în hohote, privind în urma prietenului, de care tocmai se despărțise. Ponto aruncă o privire în sus și mormăi printre dinți ceva, ce nu am putut să înțeleg.

— De ce te-ai oprit aici, dragă Ponto? Nu mergem mai departe?

La întrebarea mea Ponto nu răspunse nimic. Într-un tîrziu scuturâ energic din cap și porni mai departe, fără să scoată un cuvînt.

Cînd ajunserăm într-o piață frumoasă, înconjurată de copaci și împodobită cu statui, Ponto rupse în sfîrșit tăcerea:

— Să ne oprim puțin aici, dragă Murr. Nu-mi ies din minte cei doi tineri care s-au îmbrățișat atît de călduros pe stradă și pe care îi leagă o prietenie ca aceea dintre Damon și Pilade.

---

[1] Personaj din basmul *Motanul încălțat* de Ludwig Tieck.

— Damon și Pithias[1] l-am corectat eu. Pilade era prietenul devotat al lui Oreste, căruia îi punea halatul, îl vira în pat și-i făcea ceai de mușețel ori de cîte ori furiile îl persecutau din cale-afară. Se simte, dragă Ponto, că nu prea ești tare la istorie.

— N-are a face, răspunse pudelul. În schimb cunosc prea bine istoria celor doi prieteni și am să ți-o povestesc cu toate amănuntele, așa cum am auzit-o de la stăpînul meu, care a spus-o de vreo douăzeci de ori. Poate că la cele două perechi — Damon și Pithias, Oreste și Pilade — ai să adaugi și a treia: Walter și Formosus. Formosus este numele tînărului care era gata să te calce, în bucuria de a-l revedea pe iubitul său prieten Walter. Uite, vezi casa aceea frumoasă cu geamuri sclipitoare? Acolo locuiește un președinte bătrîn, putred de bogat. Formosus, datorită inteligenței și abilității sale uimitoare, a știut cum să se vîre bătrînului pe sub piele, atît de bine, încît acesta îl privea ca pe propriul său fiu. Deodată însă Formosus și-a pierdut toată vioiciunea, a devenit palid, căpătînd un aer bolnăvicios; ofta de zece ori pe ceas, de parcă ai fi zis că vrea să-și dea sufletul. Nimic nu mai părea să-l intereseze, atît era de adîncit, de pierdut în sine. Multă vreme bătrînul a încercat zadarnic să afle de la el cauza acestei misterioase tristeți; pînă la urmă a ieșit la iveală că era foarte îndrăgostit de fata președintelui, singura lui odraslă. Întîi bătrînul s-a speriat, căci avea cu totul alte planuri pentru copila lui și nu se gîndea nicidecum s-o mărite cu un Formosus oarecare, un ins care nu avea nici rang, nici slujbă. Văzînd însă că tînărul se ofilea tot mai tare pe zi ce trece, bătrînul s-a hotărît s-o întrebe pe Ulrike ce părere are despre tînărul Formosus și dacă aceasta a apucat să-i spună ceva despre dragostea lui. Ulrike și-a lăsat privirile în pămînt și i-a răspuns că Formosus nu i-a făcut nici o declarație, fiind prea modest și cuviincios; dar că ea și-a dat seama de mult că o iubește, întrucît asemenea lucru nu poate trece neobservat. De altfel, Formosus îi place foarte mult și, dacă nu sînt alte piedici, și dacă tăticutul drag și scump nu are nimic împotrivă, și... într-un cuvînt, Ulrike

[1] Vestit cuplu de prieteni din Siracuza, amintit și în poezia *Ostatecul* de Schiller.

a depănat tot ce obișnuiesc în asemenea ocazii să spună fetele, care nu mai sînt în prima tinerețe și care se gîndesc serios: „Cine va fi oare acela care mă va duce în casa lui?“ În cele din urmă, președintele îi vorbi lui Formosus astfel: „Sus inima, tinere! Fii vesel și fericit — ai s-o capeți pe Ulrike a mea!“... Astfel Ulrike a devenit logodnica tînărului domn Formosus. Toată lumea se bucura de fericirea acestui tînăr drăguț și modest. Numai Walter, cu care Formosus împărțise pînă atunci toate bucuriile și toate necazurile, a fost cuprins de mîhnire și deznădejde; căci o văzuse de cîteva ori pe Ulrike, ba chiar vorbise cu ea, și se îndrăgostise încă și mai grozav decît Formosus. Dar eu îți pomenesc de dragoste și de îndrăgostiți și nici nu știu măcar dacă tu, dragă motane, ai iubit vreodată și dacă, prin urmare, cunoști acest sentiment?

— În ceea ce mă privește, dragă Ponto, nu cred să fi iubit pînă acum, căci îmi dau seama că n-am ajuns niciodată în starea aceea pe care o descriu mulți poeți. Oricum pe scriitori nu trebuie să-i crezi pe de-a-ntregul; judecînd însă după cîte am citit și știu, dragostea n-ar fi decît o stare psihică morbidă care, la specia umană, se manifestă ca demență parțială, deoarece un obiect este luat drept altceva decît este în realitate. De pildă, un bondocel de fată, care cîrpește ciorapi, o iei drept zeiță. Dar te rog să continui, iubite pudel, căci vreau să aflu povestea celor doi prieteni, Formosus și Walter.

— Walter, povesti Ponto mai departe, a căzut la pieptul lui Formosus și i-a spus printre șiroaie de lacrimi: „Îmi răpești fericirea vieții, dar pentru că e vorba de *tine*, că *tu* vei fi fericit, asta mă mîngîie; adio, iubitul meu prieten, adio pe veci!“ Apoi Walter a fugit într-un boschet și a vrut să se împuște. Sinuciderea n-a izbutit însă, deoarece, în disperarea lui, Walter uitase să-și încarce pistolul. Atunci s-a mulțumit cu unele manifestări de demență care s-au repetat în fiecare zi. Odată, Formosus, care nu-l mai văzuse pe Walter de cîteva săptămîni, a intrat pe neașteptate în camera acestuia și l-a găsit îngenuncheat și bocind în fața portretului în pastel al Ulrikei, atîrnat pe perete, înrămat și acoperit cu geam. „Nu! a strigat Formosus, strîngîndu-l pe Walter la piept. Nu, n-am putut îndura durerea și deznădejdea ta,

de aceea mi-am sacrificat fericirea... Am rupt logodna cu Ulrike și l-am convins pe tatăl ei să te accepte ca ginere... Ulrike te iubește, poate chiar fără să-și dea seama de acest lucru... Cere-i mîna... Eu plec, adio!" A dat să iasă, dar Walter l-a reținut cu sila. Acesta trăia ca într-un vis și nu voia să creadă nimic, pînă ce Formosus nu i-a arătat un bilet, scris chiar de mîna președintelui, în care acesta spunea cam așa: „Tînăr generos! Ai învins. Cu părere de rău te las să pleci, dar admir prietenia ta, vecină cu eroismul, despre care putem citi în autorii vechi. Domnul Walter, care este o persoană înzestrată cu însușiri lăudabile și are o slujbă bănoasă, poate să ceară mîna fiicei mele Ulrike; dacă ea vrea să-l ia de soț, eu, din partea mea, nu mă opun." Formosus a plecat. Walter a cerut mîna Ulrikei și ea a devenit într-adevăr soția lui. Bătrînul președinte i-a scris încă o dată lui Formosus, lăudîndu-l peste măsură și întrebîndu-l dacă i-ar face plăcere să primească trei mii de taleri. Bineînțeles, nu drept compensație, căci în asemenea caz nu e posibilă nici o compensație, ci doar ca o neînsemnată dovadă a marii lui simpatii față de el. Formosus a răspuns că președintele știe cît de modeste sînt nevoile lui și că banii nu-i pot aduce fericirea; numai timpul îl va consola de o pierdere, de care nimeni nu este vinovat, doar soarta care a aprins în pieptul scumpului lui prieten dragostea pentru Ulrike și că, prin urmare, el n-a făcut decît să se supună soartei și nu poate fi vorba de nici o faptă nobilă. De altfel, primește darul, cu condiția ca acești bani să fie trimiși unei sărmane văduve care trăiește împreună cu virtuoasa ei fiică, în cea mai neagră mizerie, la adresa cutare... Văduva a fost găsită și a primit cei trei mii de taleri destinați lui Formosus. Curînd după asta, Walter i-a scris și el lui Formosus: „Nu mai pot trăi fără tine! Întoarce-te iarăși în brațele mele!" Formosus s-a supus și cînd a sosit, a aflat că Walter renunțase la slujba lui bănoasă, cu condiția ca să-i fie dată lui Formosus, care își dorea de mult o funcție asemănătoare. Formosus a căpătat-o și a ajuns în cea mai fericită situație, dacă nu ținem seama de speranțele sale spulberate în ce privește căsătoria cu Ulrike. Întregul oraș, ba chiar întreaga țară, se minuna de nobila emulație a celor doi prieteni; faptele lor erau socotite ca

un ecou al timpurilor bune, de mult apuse, și citate ca pildă a unui eroism de care sînt în stare numai spiritele superioare.

— Într-adevăr, am spus eu, cînd Ponto și-a încheiat povestirea, după toate cîte am citit, Walter și Formosus trebuie să fie niște oameni tari și nobili care, în abnegația lor reciprocă, habar n-au de vestitul tău simț practic!

— Hm, depinde, răspunse Ponto, zîmbind cu perfidie; ar mai fi de adăugat anumite împrejurări, de care nu vorbește orașul și pe care, în parte, le-am aflat de la stăpînul meu și în parte le-am auzit chiar eu, trăgînd cu urechea... Așa, de pildă, se pare că amorul domnului Formosus n-a fost chiar atît de grozav, pe cît și-l închipuia bătrînul, pentru că, în plin paroxism al pasiunii fatale, după ce își petrecea ziua în deznădejde, în fiecare seară tînărul avea obiceiul să facă o vizită unei mici modiste, frumușică foc. Curînd după ce s-a logodit cu Ulrike, a descoperit că logodnica lui, un adevărat înger de domnișoară, avea un deosebit talent să se transforme dintr-o dată, cînd găsea prilej, într-un mic diavol. Afară de asta, a auzit, cu multă mîhnire, dintr-o sursă sigură că, în ceea ce privește amorul și norocul în dragoste, domnișoara Ulrike dobîndise în capitală experiențe cu totul speciale. Așa că, fulgerător copleșit de sentimente nobile, s-a hotărît să cedeze prietenului său pe bogata lui logodnică. Văzînd-o pe Ulrike la diferite ocazii mondene, în toată strălucirea artei sale de a se îmbrăca, Walter s-a îndrăgostit cu adevărat de dînsa. Cît despre Ulrike, ei îi era totuna pe care dintre cei doi și-l va anexa ca soț, fie Formosus, fie Walter. Walter avea într-adevăr un post bănos, dar făcuse acolo niște borboane atît de îngrozitoare, încît concedierea lui era iminentă. Preferase să-și dea grabnic demisia în favoarea prietenului său, salvîndu-și astfel onoarea printr-un act, care purta toate semnele unei intenții nobile. Cei trei mii de taleri, în hîrtii de valoare, au fost înmînați unei femei bătrîne și foarte cumsecade, care juca pe rînd cînd rolul mamei acelei modiste drăguțe, cînd cel al mătușii sau al slujnicei ei. În această afacere ea a apărut în două ipostaze. Întîi, la primirea banilor, ca mamă, apoi, după ce a dat banii și a primit un comision gras, în calitate de slujnică a fetei, pe care ai văzut-o și tu, iubite Murr, căci e chiar aceea care s-a arătat la fe-

reastră împreună cu domnul Formosus... De altfel, și Formosus și Walter, știind de mult cîte parale face întrecerea lor în noblețe, au căutat vreme îndelungată să nu se mai întîlnească, tocmai pentru a nu fi nevoiți să-și aducă laude reciproce: iată de ce, astăzi, cînd s-au întîlnit întîmplător pe stradă, s-au îmbrățișat cu atîta căldură.

Deodată se stîrni o larmă îngrozitoare. Lumea înnebunită alerga încoace și încolo, strigînd: „Foc! Foc!" Bucăți de lemn aprins zburau pe stradă, trăsurile treceau în grabă hurducnd. Prin ferestrele unei case din preajma noastră izbucniră trîmbe groase de fum și de flăcări. Ponto făcu un salt înainte, iar eu, în spaima mea, mă cățărai repede pe o scară sprijinită de o casă, și în cîteva clipe mă aflai în siguranță, pe acoperiș. Deodată toate...

(F.m.) ...cu totul neașteptat, spuse prințul Irenäus; fără a-l întreba pe mareșalul curții, fără să fie introdus de camerierul de serviciu, aproape — dar ți-o spun între patru ochi, maestre Abraham, și te rog să rămînă între noi — aproape neanunțat! Nici o livrea în anticameră. Măgarii ăia jucau cărți în vestibul. Jocul este un mare viciu. Cînd era chiar la ușă, majordomul care, din fericire, tocmai trecea pe acolo, l-a prins de poala hainei și l-a întrebat cine este și cum trebuie să-l anunțe. Omul, însă, mi-a plăcut, e un tip interesant. Dumneata parcă mi-ai spus că n-ar fi decît un simplu muzicant. Dar totuși cu un anumit rang, nu?

Maestrul Abraham îl asigură că muzicantul Kreisler trăise, ce e drept, în cu totul alte condiții și că a avut chiar cinstea de a sta la mese princiare; numai furtunile vieții l-au smuls din acele condiții. Dorește însă ca vălul aruncat peste trecutul lui să nu fie ridicat.

— Așadar este un nobil, spuse prințul. Poate un baron, sau un conte, sau chiar... În sfîrșit, nu trebuie să mergem prea departe cu presupunerile! Eu am o slăbiciune pentru asemenea mistere! Au fost niște vremuri frumoase după Revoluția Franceză, cînd marchizii fabricau ceară roșie și conții împleteau șosete de noapte, dorind să rămînă niște simpli *monsieurs*. Acel uriaș bal mascat era o adevărată plăcere. Dar, să ne întoarcem la domnul von Kreisler. Doamna consilier Benzon se pricepe la asemenea oameni; l-a lăudat și mi l-a recomandat călduros. Are dreptate. După felul

în care-și ține pălăria sub braț, mi-am dat seama îndată că este un ins cu o educație aleasă și de cel mai veritabil bonton.

Prințul mai adăugă cîteva laude la adresa înfățișării lui Kreisler, astfel încît maestrul Abraham fu convins că planurile sale au să izbutească. El își propusese să impună acestei curți îngîmfate pe prietenul său, în calitate de capelmaistru, pentru a-l reține la Sieghartsweiler. Cînd pomeni însă din nou despre această chestiune, prințul îi răspunse hotărît că nici nu poate fi vorba de așa ceva.

— Spune și dumneata, maestre Abraham, **dacă** mi-ar mai fi posibil să-l introduc pe acest om atît de agreabil în cercul intim al familiei mele, după ce voi face din el un capelmaistru, adică servitorul meu? I-aș fi putut da un post la curte — de pildă, să-l fac *maître de plaisir* sau *des spectacles* — dar omul este un perfect cunoscător al muzicii și, după cum afirmi dumneata, se pricepe bine la teatru. Trebuie să știi însă, că nu vreau să mă abat nici cu o iotă de la principiul răposatului meu părinte — Dumnezeu să-l odihnească! — care spunea întotdeauna că un maestru nu trebuie să se priceapă în nici un caz în domeniile pe care le conduce; căci își va bate prea mult capul cu diferite probleme și se va interesa prea mult de persoanele care se ocupă de ele — actori, muzicanți și așa mai departe. Prin urmare, domnul von Kreisler să-și păstreze masca de capelmaistru străin și să pătrundă cu ea în încăperile intime ale casei princiare, după pilda unui bărbat destul de distins[1] care, sub masca desigur respingătoare a unui histrion, a distrat cele mai selecte cercuri cu scamatoriile cele mai amuzante.

În timp ce maestrul Abraham se pregătea să plece, prințul exclamă din nou:

— Și apoi, deoarece dumneata se pare că ai preluat întrucîtva funcția de *chargé d'affaires*[2] al domnului von Kreisler, îți voi mărturisi că numai două însușiri nu-mi plac la el, dar poate că sînt mai mult obiceiuri, decît însușiri... Înțelegi ce vreau să spun... În primul rînd, atunci cînd îi vorbesc, se uită țintă la mine, privindu-mă drept în față. Totuși eu am o căutătură destul de străpungătoare și pot fulgera cu

[1] Se referă, probabil, la Cagliostro.
[2] Însărcinat cu afaceri (franc.).

ea grozav de amenințător, ca pe vremuri Frederic cel Mare, astfel că nici un *Kammerjunker*[1] sau paj nu îndrăznește să ridice ochii cînd, săgetîndu-l cu privirea mea cumplită, întreb pe respectivul *mauvais sujet*[2], dacă a făcut iarăși datorii, sau dacă a șterpelit din marțipan. Cînd colo pe domnul von Kreisler pot să-l tot privesc, că nu se sinchisește cîtuși de puțin, ba încă zîmbește, într-un mod care mă silește pe mine să las ochii în jos. În al doilea rînd, omul are un anumit fel de a vorbi, de a răspunde și de a continua convorbirea, încît uneori îți vine să crezi, chiar cu tot dinadinsul, că n-ai spus nimic extraordinar și că nu ești decît un fleac. Asta-i ceva insuportabil, maestre, și trebuie să ai grijă ca domnul von Kreisler să se dezvețe de asemenea însușiri sau obiceiuri!

Maestrul Abraham făgădui să facă ceea ce îi cerea prințul Irenäus și dădu din nou să plece, cînd alteța-sa îi aminti și de vădita antipatie pe care prințesa Hedwiga o manifesta față de Kreisler, adăugînd că de o bucată de vreme biata copilă era chinuită de visuri și năluciri ciudate, din care pricină medicul curții îi prescrisese pentru primăvara următoare o cură de zer. În momentul de față Hedwiga e urmărită de ciudata idee că von Kreisler ar fi fugit de la casa de nebuni și că la cel dintîi prilej e în stare să provoace cine știe ce nenorocire.

— Spune-mi, maestre Abraham, acest om atît de inteligent dă oare vreun semn, cît de mic, de sminteală?

Abraham îi răspunse că domnul Kreisler e tot atît de puțin smintit ca și el însuși, dar că uneori are purtări ciudate, căzînd în niște stări, care aproape că ar putea fi comparate cu ale prințului Hamlet, ceea ce însă îl face și mai interesant.

— După cîte știu, spuse alteța-sa, tînărul Hamlet a fost un prinț excelent, dintr-o veche și vestită casă domnitoare, numai că din cînd în cînd îl apuca ideea fixă că toți curtenii trebuie să învețe să cînte din flaut. Unor persoane de rang înalt le stă bine să aibă ciudățenii; asta le face să fie mai respectate. Ceea ce la un om fără rang și fără poziție socială

[1] Funcție la curțile princiare, cămăraș.
[2] Pierde-vară (franc.).

se socoate o absurditate, la ele nu este decît bizareria unei firi excepţionale, care trebuie să provoace uimire şi admiraţie. Domnul von Kreisler ar trebui să se ţină frumuşel pe drumul cel drept, dar dacă vrea neapărat să-l imite pe prinţul Hamlet, aceasta este desigur o lăudabilă năzuinţă spre lucruri superioare, iar obîrşia ei ar trebui poate căutată în puternica sa înclinaţie pentru studiile muzicale. Prin urmare i se poate ierta, dacă se va purta uneori cam ciudat.

Se părea că maestrului Abraham nu-i era scris să iasă din camera prinţului în ziua aceea, căci acesta îl rechemă din nou, cînd abia apucase să deschidă uşa, şi-i ceru să afle de unde s-ar putea trage ciudata antipatie a prinţesei faţă de Kreisler. Maestrul îi povesti împrejurările în care Kreisler apăruse pentru prima oară în faţa prinţesei şi a Juliei, în parcul din Sieghartshof, adăugînd că starea de iritaţie în care se afla pe atunci capelmaistrul nu se putea să nu fi avut o influenţă negativă asupra unei doamne cu nervii delicaţi.

Pe un ton cam vehement, prinţul îi dădu să înţeleagă că, după părerea lui, domnul Kreisler n-o fi venit chiar pe jos la Sieghartshof, ci că desigur trăsura îl aştepta undeva pe şleaul cel mare al parcului, întrucît numai aventurierii de rînd obişnuiesc să călătorească pe jos.

Maestrul Abraham spuse că deşi ne-am putea aminti exemplul unui brav ofiţer[1] care a făcut în goană şi pe jos drumul din Leipzig la Siracuza, fără a se opri măcar o dată pentru a-şi pune pingele noi, totuşi el este convins că într-adevăr Kreisler trebuie să-şi fi lăsat trăsura undeva în parc. Prinţul se declară mulţumit.

În timp ce acestea se petreceau în camera prinţului, Johannes se afla la doamna consilier Benzon, în faţa celui mai minunat pian pe care l-a construit în viaţa ei talentata Nannette Streicher şi acompania la pian pe Julia care cînta marele şi pasionatul recitativ al Clitemnestrei din *Ifigenia în Aulida* a lui Gluck.

Biograful de faţă este silit, spre regretul lui, să-l înfăţişeze pe eroul său — în cazul cînd vrea să facă un portret

[1] Aluzie la scriitorul Johann Gottfried Seume (1763—1810), al cărui jurnal de călătorie intitulat *Plimbare la Siracuza* a apărut în 1803, la Leipzig.

veridic — ca pe un om extravagant care, mai ales în ce privește entuziasmul muzical, poate de multe ori să pară un adevărat smintit în ochii unui observator calm. Numitul biograf a și fost nevoit să redea felul lui năstrușnic de a vorbi: „În timp ce Julia cînta, deasupra pădurii plutea toată durerea nostalgică a dragostei, tot farmecul visurilor dulci, toată speranța unei inimi îndrăgostite, lăsîndu-se apoi ca o rouă înviorătoare în cupa florilor înmiresmate și în pieptul privighetorilor, care amuțiseră ca s-o asculte". Pasajul acesta în care Kreisler a caracterizat cîntul Juliei nu spune mare lucru. Dar cu acest prilej, biograful îl poate încredința pe iubitul cititor că felul de a cînta al Juliei (pe care pronia cerească nu i-a îngăduit s-o audă el însuși vreodată) trebuie să fi avut ceva misterios, ceva cu totul deosebit. Persoane de o absolută seriozitate, care nu și-au tăiat decît de puțină vreme cozile și cărora, după examinarea vreunui important caz juridic, a vreunei ciudate și perfide maladii sau a vreunui proaspăt transport de pateu de Strassburg, contactul la teatru cu Gluck, Mozart, Beethoven și Spontini nu le-a tulburat liniștea sufletească, ba chiar asemenea persoane au declarat în repetate rînduri că e destul să cînte domnișoara Julia Benzon, ca să simtă în suflet ceva misterios, inexplicabil. Spun că sînt cuprinși de un fel de înflăcărare ce le provoacă o plăcere neasemuită și care adesea crește pînă la un punct cînd sînt în stare să facă prostii și să se comporte ca niște tineri aiuriți, care scriu versuri. Ar trebui să mai adăugăm că într-o zi cînd Julia a cîntat în fața curții, prințul Irenäus a scos un suspin adînc, care s-a auzit foarte bine, iar la sfîrșitul bucății s-a dus de-a dreptul la tînăra cîntăreață și apăsînd mîna fetei pe buzele lui a rostit pe un ton foarte plîngăreț: „Stimată domnișoară!" Mareșalul curții s-a încumetat chiar să afirme că prințul Irenäus i-a sărutat mîna, în timp ce două lacrimi i-au picurat din ochi. Dar din inițiativa soției marelui maestru de ceremonii, acest zvon a fost înăbușit, fiind socotit ca deplasat și potrivnic intereselor curții.

Julia, care avea o voce puternică și de o puritate cristalină, cînta cu acea căldură și exaltare, ce izvorăsc dintr-o simțire profundă, ceea ce explica farmecul ciudat și irezistibil pe care-l răspîndea în jur. Cînd începu să cînte, ascultătorilor li se opri respirația, copleșiți de o durere dulce și

fără nume; abia la cîteva clipe după ce se sfîrși melodia, izbucniră cu toții într-un uragan de aplauze. Numai Kreisler stătea mut și nemișcat, rezemat de spătarul scaunului. Într-un tîrziu se ridică încet și Julia își îndreaptă spre el privirea în care puteai citi clar întrebarea: „A fost într-adevăr frumos?" Dar se roși și-și plecă ochii cînd Kreisler, ducîndu-și mîna la inimă, șopti cu glas tremurat:

— Julia, și apoi, cu capul în piept și aproape furișîndu-se, dispăru în spatele cercului pe care doamnele îl formau în jurul tinerei fete.

Doamna consilier Benzon își dăduse multă osteneală ca s-o convingă pe prințesa Hedwiga să apară la serata unde urma să-l întîlnească pe capelmaistrul Kreisler. Prințesa nu se lăsă înduplecată decît atunci cînd doamna consilier îi arătă cu toată seriozitatea cît de copilăros lucru ar fi să evite pe un om numai pentru că nu-i banal, ca o monedă curentă, ci se prezintă într-un fel al lui propriu, ce-i drept cam bizar uneori. În afară de asta, Kreisler pătrunsese în intimitatea prințului și, prin urmare, prințesei îi va fi cu neputință s-o țină înainte cu încăpățînarea asta ciudată.

În tot cursul acelei seri, prințesa reuși să se comporte cu atîta îndemînare, încît Kreisler care, ca om lipsit de răutate și pornit pe concesii, ținea cu adevărat s-o împace, nu izbuti să se apropie de ea. Prințesa știu să dejoace toate manevrele lui, cu o tactică foarte fină. De aceea, doamna Benzon, care observase toate acestea, fu foarte surprinsă cînd prințesa trecu prin cercul de doamne și se îndreptă fără nici o șovăială spre capelmaistru. Kreisler era atît de cufundat în sine, încît se trezi din visarea lui abia cînd prințesa îl întrebă dacă vrea să fie singura persoană care nu are nici un cuvînt de spus despre succesul Juliei.

— Prințesă, răspunse Kreisler cu un ton care trăda o adîncă emoție, după părerea înțeleaptă a unor scriitori cu renume, cei fericiți nu au cuvinte, ci doar gînduri și priviri. Cred că am fost în al nouălea cer!

Prințesa îi zise zîmbind:

— Prin urmare, Julia noastră a fost un înger al luminii, căci a reușit să vă deschidă porțile paradisului. Acum însă v-aș ruga să coborîți din cer pentru cîteva clipe și să-mi dați ascultare și mie, un biet copil al pămîntului...

Prințesa se întrerupse, de parcă ar fi așteptat că și Kreisler să spună ceva. Văzînd însă că tace, privind-o cu ochi strălucitori, își lăsă în jos pleoapele și se întoarse atît de brusc, încît șalul subțire, care-i acoperea umerii, alunecă, aproape să cadă. Kreisler îl prinse din zbor. Prințesa se opri. Apoi, ca și cînd ar fi luptat cu sine însăși și i-ar fi fost greu să exprime ceea ce hotărîse în sufletul ei, începu cu un ton nesigur:

— Hai să vorbim cît mai prozaic despre lucruri poetice. Știu că dați Juliei lecții de canto și trebuie să recunosc că a progresat foarte mult de atunci, atît în ceea ce privește vocea, cît și execuția. Acest lucru mă face să nădăjduiesc că ați putea cultiva chiar și un talent mediocru, ca al meu. Vreau să spun...

Prințesa se opri brusc, îmbujorîndu-se la față, În clipa aceea doamna consilier Benzon se apropie și-l asigură pe Kreisler că prințesa e nedreaptă cu ea însăși, calificîndu-și talentul drept mediocru, întrucît cîntă excelent la pian și are și o voce foarte expresivă. Kreisler, căruia prințesa, în sfiala ei, i se păru deodată extraordinar de simpatică, izbucni într-un șuvoi de cuvinte amicale și sfîrși spunînd că, pentru dînsul, ar fi cea mai mare fericire dacă prințesa i-ar da voie s-o ajute cu sfatul și cu fapta la studiul muzicii.

Prințesa îl asculta cu vădită plăcere, iar cînd Kreisler sfîrși și doamna Benzon o mustră cu privirea pentru ciudata-i sfiicioune față de acest om atît de cuminte, ea îi mărturisi în șoaptă:

— Da, da, Benzon, ai dreptate. Uneori sînt prea copilăroasă.

În același timp, fără a-și întoarce ochii, apucă șalul pe care Kreisler îl ținea încă în mîini, gata să i-l întindă. Cu totul fără voie Kreisler atinse mîna prințesei. Dintr-o dată simți în inimă o puternică zvîcnitură care i se răspîndi în toți nervii, făcîndu-l să-și piardă aproape mințile.

Ca o rază de lumină, ce străbate prin nori negri, auzi glasul Juliei:

— Trebuie să mai cînt, nu e chip, dragă Kreisler, să scap de rugămințile lor. Aș vrea să încerc duetul acela frumos, pe care l-am studiat de curînd.

— Nu poți refuza Juliei acest lucru, dragă capelmaistre, hai, treci la pian, îl îndemnă doamna Benzon.

Kreisler, incapabil să scoată vreun cuvînt, se așeză la pian și, încă pe de-a-ntregul stăpînit de-un fel de beție ciudată, făcu să răsune primele acorduri ale duetului. Julia începu să cînte: *Ah che mi manca l'anima in si fatal momento*[1]...

Trebuie să spunem că așa cum se obișnuiește în cîntecele italiene, în textul acestui duet era vorba de despărțirea unei perechi de îndrăgostiți; cu *momento*[2] rima bine-înțeles *sento*[3] și *tormento*[4]; ca și în alte sute de duete de același gen, nu lipseau *Abbi pietade o cielo*[5] și *pena di morir*[6]. Totuși Kreisler compusese aceste cuvinte într-un moment de mare inspirație și emoție, astfel că, la auzul lor, oricine era înzestrat cu o ureche cît de cît sensibilă, nu putea să nu se simtă transportat. Acest duet putea fi pus alături de cele mai pasionate bucăți ale genului, și deoarece Kreisler nu urmărise lucruri care puteau fi înțelese și redate cu ușurință de o cîntăreață oarecare, ci năzuise să atingă cea mai mare expresivitate a unui moment culminant, întîmpinase dificultăți în găsirea tonalității juste. Astfel se explică de ce Julia începu cu sfială, cu o voce cam nesigură; Kreisler nu intră nici el cu mult mai bine. Curînd însă amîndouă vocile, asemenea unor lebede argintii, începură să plutească pe valurile melodiei; cînd își luau zborul cu puternice bătăi de aripi spre lumina aurie a norilor, cînd se pierdeau într-o dulce îmbrățișare, cufundîndu-se în talazurile furtunoase ale acordurilor, pînă ce suspine adînci vestiră apropierea morții; cel din urmă adio izbucni într-un strigăt de cumplită durere, ca un val de sînge dintr-o inimă sfîșiată.

Printre toți cei de față n-ai fi găsit pe nimeni care să nu fi fost adînc emoționat de duet; mulți aveau lacrimi în ochi, și chiar doamna Benzon mărturisi că n-a fost atît de impresionată nici la teatru, în fața unei scene de adio, oricît de bine jucată. Julia și Kreisler fură copleșiți de laude, toată lumea vorbea de inspirația care i-a însuflețit pe amîndoi

---

[1] O, de ce îmi lipsește curajul într-un moment atît de fatal... (ital.). Comoziție de E.T.A. Hoffmann (1812).
[2] Moment (ital.).
[3] Simt, aud (ital.).
[4] Chin, frămîntare (ital.).
[5] Corect. *Abbi pietà, o cielo* — Aibi îndurare, o, cerule! (Ital.).
[6] Pedeapsa cu moartea (ital.).

și bucata fu apreciată poate mai mult decît ar fi meritat în realitate.

Frămîntarea lăuntrică a prințesei în timpul execuției duetului n-a trecut neobservată, cu toate sforțările ei de a părea calmă și chiar de a ascunde orice interes. Lîngă prințesă stătea o doamnă de la curte, tinerică și cu obrajii rumeni, gata oricînd să plîngă ori să rîdă; prințesa îi șușotise tot felul de lucruri la ureche, fără a obține alt răspuns decît cuvinte de circumstanță, dictate de teama de a nu trece peste eticheta curții. Doamnei consilier Benzon, care ședea de cealaltă parte, îi șoptise de asemenea fel de fel de lucruri neinteresante, ca și cînd n-ar fi ascultat de loc duetul; însă doamna consilier, în felul ei sever, o rugase să amîne conversația pînă la sfîrșitul cîntecului. Acum prințesa, cu obrajii în flăcări și fulgere în ochi, prinse a vorbi atît de tare, încît glasul ei acoperi laudele întregii societăți.

— Să-mi fie îngăduit și mie să-mi spun părerea. Recunosc că duetul poate avea valoare cît privește compoziția și că Julia a mea a cîntat minunat. Dar vă întreb dacă, într-un cerc intim unde trebuie să domine o conversație amicală, unde vorbele și cîntecele ar trebui să curgă lin ca un pîrîiaș murmurînd dulce printre flori, e potrivit și se cade să se prezinte asemenea lucruri exaltate, care sfîșie inima și de a căror impresie apăsătoare nu poți scăpa? Am încercat să nu las să-mi pătrundă în urechi și în suflet acea durere sfîșietoare, ieșită parcă din infern, pe care Kreisler a redat-o prin sunete cu o artă care își bate joc de sensibilitatea noastră atît de vulnerabilă. Nu pregetați, domnule capelmaistru, să las slăbiciunea mea pradă ironiei dumitale; nu pregetați să recunosc că influența proastă a duetului dumneavoastră m-a îmbolnăvit cu adevărat. Oare nu există un Cimarosa sau un Paesiello ale căror compoziții sînt scrise anume pentru societate?

— O, Doamne! exclamă Kreisler, în timp ce mușchii feței lui vibrau, vestind, ca de obicei, un acces lăuntric de umor. O, Doamne, stimată prințesă! De-ați ști în ce măsură sînt de acord, eu, un biet capelmaistru, cu binevoitoarea și înalta dumneavoastră opinie! Nu este oare potrivnic bunelor moravuri și tuturor prescripțiilor privitoare la îmbrăcăminte să-ți porți în societate pieptul, cu toate dorurile,

chinurile și entuziasmele lui, altfel decît acoperit cu voalul celei mai perfecte cuviințenii și convențiuni? Toate aparatele de stins focul, pe care bunăvoința le așază cu grijă pretutindeni, sînt ele oare de-ajuns pentru a stinge vîlvătaia care izbucnește totuși cînd ici, cînd colo? Oricît ceai, oricîtă apă îndulcită, oricîtă conversație mondenă și oricît de agreabile melodii de flașnetă s-ar turna, cîte un incendiator nelegiuit reușește totuși să aprindă în adîncul sufletelor o rachetă Congreve[1], și atunci flăcările se înalță sus, luminează, ba chiar ard totul în jur, ceea ce nu se întîmplă niciodată cu lumina pură a lunii. Da, stimată prințesă! Da, eu, cel mai nevrednic dintre toți capelmaiștrii de pe acest pămînt, am păcătuit grav cu dezgustătorul duet care, asemenea unui infernal foc de artificii, a explodat cu sori, comete și bubuituri de tun în mijlocul întregii societăți și, după cum constat cu nespusă părere de rău, a provocat aproape peste tot incendii! Foc! Foc! Ajutor! Arde! Pompierii... Apă! Ajutor! Ajutor!

Kreisler se năpusti spre caseta cu note muzicale și o trase cu un gest brusc de sub pian. O deschise și, răvășind notele, scoase o partitură — *Molinara*[2] lui Paesiello. Se așeză la pian și începu să cînte riturnela din frumoasa și cunoscuta arietă: *La Rachelina molinarina*[3], cu care morărița își face apariția.

— Ah, dragă Kreisler! exclamă Julia foarte intimidată și speriată.

Dar Kresiler îi căzu în genunchi, implorînd-o:

— Scumpă și frumoasă Julia! Îndură-te de onorata societate! Varsă balsam peste sufletele lor nemîngîiate! Cîntă *La Rachelina!* Dacă nu cînți nu-mi rămîne altceva de făcut decît să mă prăbușesc chiar aici, sub ochii dumitale, în cea mai neagră deznădejde, la marginea căreia mă și aflu. Și zadarnic îl vei ține de pulpana hainei pe capelmaistrul pierdut, strigîndu-i: „Rămîi, o, rămîi printre noi, Johannes!“ căci el a și coborît spre Acheron[4] și încearcă cele mai ele-

---

[1] Rachetă denumită astfel după inventatorul ei, englezul *William Congreve* (1772—1828).
[2] Operă de Giovanni Paesiello (1741—1816).
[3] Mica morăriță Rachelina (ital.).
[4] Fluviu din infern.

gante sărituri într-un demoniac dans al şalului De aceea te implor, cîntă!

Julia îi îndeplini rugămintea, deşi mai mult în silă. Îndată după sfîrşitul arietei, Kreisler începu cunoscutul duet comic dintre notar şi morăriţă.

Atît vocea, cît şi metoda de a cînta a Juliei erau potrivite mai ales pentru bucăţi serioase şi patetice; cu toate acestea, cînd executa cîntece comice, dispunea de un registru sufletesc care îi îngăduia să le cînte în chip încîntător. Kreisler îşi însuşise la perfecţie maniera ciudată, dar de un farmec irezistibil, a cîntăreţilor de operă bufă italiană; de astă dată însă ajunse pînă la exagerare, căci, în timp ce vocea lui reda în mii de nuanţe dramatismul dus la culme, faţa i se schimonosea în aşa fel, încît l-ar fi făcut să rîdă şi pe un Cato[1]. Nu-i de mirare deci că întreaga asistenţă izbucni în chiote şi în hohote de rîs.

Kreisler, încîntat, sărută mîna Juliei. Ea şi-o retrase repede, cu o expresie de nemulţumire, spunîndu-i:

— Ah, domnule capelmaistru! M-au zăpăcit toanele dumneavoastră bizare, aş spune chiar extravagante. Aceste salturi mortale de la o extremă la alta îmi taie răsuflarea! Vă rog, dragă domnule Kreisler, atunci cînd sînt adînc emoţionată şi în suflet îmi mai răsună o melodie sfîşietoare, nu-mi cereţi să cînt îndată ceva comic, chiar dacă este decent şi drăgălaş. Ştiu că pot s-o fac, reuşesc, dar asta mă vlăguieşte şi mă îmbolnăveşte. Să nu-mi mai cereţi una ca asta! Nu-i aşa că-mi făgăduiţi, dragă Kreisler?

Capelmaistrul dădu să răspundă, dar în aceeaşi clipă prinţesa o îmbrăţişă pe Julia, rizînd mai zgomotos şi mai zglobiu decît ar fi socotit cuviincios soţia oricărui maestru de ceremonii.

— Vino la pieptul meu, exclamă ea, tu, cea mai frumoasă, cea mai veselă şi cea mai bună cîntăreaţă dintre toate morăriţele! Tu, Julia, îi zăpăceşti pe toţi baronii, pe toţi guvernatorii şi pe toţi notarii din lume, ba chiar şi pe... Sfîrşitul se pierdu în alte hohote de rîs. Apoi prinţesa se întoarse brusc spre capelmaistru: M-ai împăcat definitiv, dragă Kreisler!... Acum înţeleg umorul dumitale atît de schimbă-

[1] *Cato cel Bătrîn* (234—149 î.e.n.), cenzor roman, cunoscut pentru severitatea lui.

tor... E delicios, într-adevăr delicios!... Numai din contradicţia senzaţiilor celor mai diferite, din ciocnirea sentimentelor celor mai opuse, poate ţîşni, o viaţă superioară!... Primeşte mulţumirile mele... Îţi mulţumesc din toată inima... Uite, îţi ofer mîna să mi-o săruţi!

Kreisler luă mîna ce i se întindea şi simţi din nou, deşi de data aceasta nu cu aceeaşi intensitate, o zvîcnitură, de care se înfioră toată fiinţa lui; şi şovăi o clipă, înainte de a-şi apăsa buzele pe degetele delicate şi fără mănuşi, înclinîndu-se totodată cu atîta distincţie, de parcă ar fi fost tot consilier de legaţie. Nici el însuşi nu-şi putea explica de ce la atingerea mîinii prinţesei această senzaţie fizică i se părea atît de comică. „În fond, îşi zise el după ce prinţesa se depărtă, alteţa-sa' este un fel de butelie de Leyda şi zguduie oamenii de treabă cu şocuri electrice, după bunul ei plac princiar".

Prinţesa sărea şi dansa prin sală, rîzînd şi fredonînd *La Rachelina molinarina*, oprindu-se ca să îmbrăţişeze şi să sărute cînd pe una, cînd pe alta dintre doamne, asigurîndu-le că niciodată n-a petrecut mai bine şi că datoreşte această plăcere simpaticului capelmaistru. Toate acestea nu erau de loc pe placul serioasei doamne Benzon care, pînă la urmă, nu se mai putu stăpîni şi, luînd-o pe prinţesă la o parte, îi şopti la ureche:

— Te rog, Hedwiga! Ce înseamnă purtarea asta?

Cu ochii scînteind, prinţesa răspunse:

— Cred că ar fi bine să lăsăm grija protocolului şi să mergem cu toţii la culcare. Da, la culcare, la culcare!

Şi porunci să i se tragă trăsura la scară.

În timp ce prinţesa se agita, plină de-o veselie aproape spasmodică, Julia rămăsese tăcută şi îngrijorată. Sta la pian, palidă, cu capul sprijinit în mîini, cu privirea încetoşată; era vădit că proasta ei dispoziţie se transformase într-o suferinţă aproape fizică.

Şi umorul supărător al lui Kreisler se stinsese. Ferindu-se să mai discute cu cineva, se îndreptă cu paşi rari şi nesiguri spre ieşire, dar doamna Benzon îi tăie drumul:

— Nu ştiu ce dispoziţie proastă azi mi-a...

(M.r.p.) ... mi se pare atît de cunoscut, atît de familiar! Aroma dulce, nici eu nu ştiu a cărui fel de friptură, plutea

în nori albăstrii peste acoperișuri, iar susurul vintișorului de seară aducea parcă din mari, mari depărtări, un zvon de glasuri dragi:

— Murr, iubitule, unde ai dispărut atîta vreme?...

Nu știu nici eu de ce îmi vine
Să mă-nfior de fericire.
Nu e cumva o presimțire
A voluptăților divine?
O, biată inimă, spre cer
Te-nalță dintr-o săritură!
Se schimbă chinul — o, mister —
În bucurii. Și iarăși sper
Căci îmi miroase a friptură!

Astfel cîntam, cufundîndu-mă în cele mai plăcute visuri, fără să-mi pese de larma pricinuită de incendiu. Dar și aici pe acoperiș continuau să mă urmărească apariții înspăimîntătoare din lumea grotescă în care sărisem atît de brusc. Înainte de a-mi da seama ce se petrece, răsări din coșul casei unul dintre monștrii aceia pe care oamenii îi numesc coșari. În clipa cînd m-a zărit, haimanaua aceea neagră a și aruncat cu mătura după mine, strigînd:

— Ciț, motane!

M-am ferit de lovitură, sărind pe acoperișul vecin, și m-am pitit repede în jgheab. Dar cine ar putea să descrie surpriza mea plăcută, uimirea mea plină de bucurie, cînd mi-am dat seama că mă aflu chiar pe acoperișul bunului meu stăpîn! M-am cățărat cu mare agilitate de la o ferestruică la alta a podului, dar toate erau închise. Am mieunat — zadarnic însă, căci nimeni nu m-a auzit. În acest timp, norii de fum ai incendiului se înălțau tot mai sus, coloane puternice de apă țîșneau din toate părțile și mii de voci țipau învălmășite. Focul creștea tot mai amenințător, Deodată se deschise una din ferestrele podului și în ea apăru maestrul Abraham, în halatul lui cel galben.

Cînd mă văzu, mă chemă prietenos:

— Murr, dragul meu motan, iată-te în sfîrșit! Haide, vino înăuntru, blăniță cenușie!

Bineînțeles că și eu i-am arătat bucuria *mea*, prin toate mijloacele pe care le aveam la îndemînă, și astfel am săr-

bătorit minunata clipă a revederii. Cînd am sărit în pod, maestrul m-a mîngîiat, iar eu, de plăcere, am început să scot acel murmur dulce, pe care oamenii, cu ironia lor dispreţuitoare, îl numesc „tors".

— Aha, drăguţul tatii, spuse maestrul rizînd, te simţi bine, te întorci acasă dintr-o lungă pribegie; nu-ţi dai seama de primejdia în care ne aflăm. Aproape că aş vrea să fiu şi eu un motan fericit şi nevinovat, căruia nu-i pasă de foc şi de pompieri, şi ale cărui bunuri mobile nu pot să ardă, căci singurul lucru mobil pe care-l posedă spiritul lui nemuritor este el însuşi.

Cu aceste cuvinte, maestrul mă luă în braţe şi coborî în odaia lui.

Abia apucarăm să intrăm, că profesorul Lothario, urmat de alţi doi oameni, dădu buzna înăuntru.

— Vă implor, exclamă profesorul, vă implor, pentru numele lui Dumnezeu! Sînteţi în mare primejdie, maestre! Flăcările au ajuns lîngă acoperişul dumneavoastră. Îngăduiţi-ne să vă scoatem lucrurile afară!

Maestrul îi răspunse rece că, în asemenea pericol, zelul peste măsură al prietenilor este mai dăunător decît primejdia însăşi, întrucît ceea ce a fost scăpat de foc se duce de obicei de ripă, deşi, poate, într-un fel mai elegant. Pe vremuri, într-o clipă de entuziasm şi plin de cele mai bune intenţii, el însuşi aruncase pe fereastră nişte obiecte de porţelan, foarte preţioase, numai ca să le salveze de focul ce ameninţa casa unui prieten de-al său. El însă le va fi recunoscător dacă vor împacheta liniştit într-o ladă trei scufii de noapte, două haine cenuşii şi alte cîteva veşminte, printre care neapărat o pereche de pantaloni de mătase, precum şi ceva rufărie; de asemenea să pună cîteva cărţi şi manuscrise în nişte coşuri, dar să nu se atingă cumva de maşinile lui. Dacă acoperişul va fi cuprins de flăcări, atunci va părăsi casa cu toate boccelele.

— Înainte de aceasta, însă, încheie el, îngăduiţi-mi să-l întremez cu puţină hrană şi băutură pe colocatarul şi colegul meu de cameră, care s-a întors obosit dintr-o lungă călătorie. După aceea puteţi să vă vedeţi de treabă.

Toată lumea izbucni în rîs, dîndu-şi seama că de mine vorbea maestrul.

Mîncarea a fost grozav de gustoasă și frumoasele speranțe pe care le exprimasem pe acoperiș în sunete dulci de dor s-au realizat în întregime.

După ce am mai prins puteri, maestrul m-a așezat într-un coșuleț; lîngă mine a pus o străchioară cu lapte, căci era destul loc, și a acoperit coșul cu grijă, spunîndu-mi:

— Așteaptă liniștit, dragă motane, în sălașul tău întunecos, să vedem ce va fi cu noi; ca să te distrezi, ia cîte un gît din băutura ta preferată, căci dacă sări afară și te plimbi prin odaie în zarva salvatoare, te vor călca pe coadă sau îți vor strivi lăbuțele. Dacă ajung lucrurile pînă acolo, încît va trebui să fugim, voi avea chiar eu grijă să te iau de aici, ca să nu te mai rătăcești, așa cum s-a întîmplat. Apoi, adresîndu-se celorlalți: Nici nu vă puteți închipui, stimați domni și salvatori, ce motan minunat și din cale-afară de isteț este făptura asta cenușie care șade acum în coș. Naturaliștii din școala lui Gall[1] spun că motanii, înzestrați, de altfel, cu cele mai perfecte instincte, cum ar fi, bunăoară, setea de a ucide, dibăcia la furat și la făcut pozne etc., sînt lipsiți cu desăvîrșire de simțul orientării; așa că, o dată rătăciți, nu-și mai pot găsi drumul spre casă. Bunul meu Murr este însă o excepție strălucită. Acum cîteva zile am observat dispariția lui și regretam din adîncul inimii această pierdere. Dar iată că adineauri s-a întors și, după cît am temei să presupun, a folosit acoperișurile drept agreabilă stradă artificială. Acest suflet bun nu numai că a dat dovadă de înțelepciune și inteligență, ci și de cel mai sincer atașament față de stăpînul său, așa că-l iubesc acum și mai mult decît înainte.

Cuvintele de laudă ale maestrului m-au bucurat nespus. Îmi simțeam, cu o adîncă satisfacție, superioritatea față de întreaga mea specie, față de o oaste întreagă de motani rătăciți, lipsiți de simțul orientării, și mă minunam că pînă acum nu-mi dădusem seama îndeajuns de caracterul cu totul extraordinar al inteligenței mele. Îmi aminteam într-adevăr, că tînărul Ponto m-a călăuzit pe drumul cel bun și că hornarul m-a făcut să sar pe acoperișul care trebuia; cu toate

---

[1] *Franz Joseph Gall* (1758—1828), medic, întemeietor al frenologiei, potrivit căreia înfățișarea exterioară a craniului uman permite să se tragă concluzii cu privire la capacitățile spirituale.

acestea, nu mă socoteam cituși de puțin îndreptățit să mă îndoiesc de sagacitatea mea și de adevărul cuvintelor de laudă rostite de maestru. După cum am mai spus, simțeam forța care sălășluiește în ființa mea și acest simțământ era pentru mine chezășia amintitului adevăr. Că laudele nemeritate bucură și-l fac pe cel lăudat să se umfle mult mai mult în pene, decît cele meritate, după cum am citit cîndva, sau am auzit pe cineva spunînd, asta e adevărat numai pentru oameni. Motanii inteligenți sînt feriți de asemenea nerozie și sînt absolut sigur că aș fi găsit drumul spre casă chiar fără Ponto și hornar. La drept vorbind, amîndoi n-au făcut decît să-mi zăpăcească ideația. Picul acela de înțelepciune practică, cu care Ponto se lăuda atît de mult, l-aș fi putut căpăta și pe altă cale, deși variatele întîmplări pe care le-am trăit împreună cu acest amabil pudel — cu acest *aimable roué*[1] — mi-au dat un material excelent pentru epistolele amicale, formă sub care mi-am învești descrierile călătoriilor. Aceste epistole ar putea să apară cu mult succes în toate ziarele de dimineață și de seară[2] și în toate revistele elegante și liberale, întrucît în aceste scrisori sînt scoase la iveală, cu inteligență și spirit, cele mai strălucite aspecte ale eului meu, ceea ce, firește prezintă interes extraordinar pentru orice cititor. Dar știu prea bine că domnii redactori și editori se vor întreba: „Cine este acest Murr?" și, aflînd că sînt un motan, fie chiar cel mai desăvîrșit din cîți există pe lume, vor spune cu dispreț: „Un motan care se apucă să scrie!" Și chiar dacă aș avea umorul unui Lichtenberg și profunzimea unui Hamann[3] — (am auzit despre amîndoi lucruri foarte bune; dar au răposat, ceea ce, pentru orice scriitor sau poet care dorește să trăiască, este un lucru foarte riscat) — așadar, zic, chiar dacă aș avea umorul unui Lichtenberg sau profunzimea unui Hamann, tot mi s-ar restitui manuscrisul. Și asta numai pentru că, poate din pricina ghearelor mele, lumea își închipuie că n-aș avea un stil destul de

[1] Desfrînat simpatic (franc.).

[2] Se referă la „Morgenblatt", editat de Cotta, la Stuttgart, „Abendzeitung", editat de Theodor Hell, la Leipzig etc.

[3] *Johann Georg Hamann* (1730—1788), scriitor german care a exercitat o puternică influență asupra lui Herder și a poeților din curentul „Sturm und Drang". Din pricina exprimării sale obscure a fost poreclit „Magul nordului".

amuzant. Asta mă deprimă! O, prejudecată! prejudecată strigătoare la cer! Cîtă putere ai asupra oamenilor și îndeosebi asupra acelor care se numesc editori!

Profesorul și cei doi oameni care veniseră cu el se agitau înspăimîntător în jurul meu — un spectacol care, după umila mea părere, nu era deloc necesar pentru împachetarea unor scufii de noapte și a două-trei haine cenușii.

Deodată, de afară se auzi o voce cavernoasă:

— A luat foc casa!

— Oho! exclamă maestrul Abraham. Trebuie să mă duc și eu să văd cum stau lucrurile. Dumneavoastră, domnilor, rămîneți aici liniștiți. Dacă primejdia e aproape, mă întorc îndată și ne ocupăm de lucruri.

Cu aceste cuvinte, maestrul ieși din odaie.

Pe mine m-a apucat o frică grozavă în coșulețul meu. Bubuiturile ce se auzeau și fumul care începuse să pătrundă în încăpere nu făceau decît să-mi sporească groaza. Gîndurile cele mai negre îmi treceau prin minte dar dacă maestrul uită de mine? Dacă pier într-un chip rușinos, mistuit de flăcări? Simțeam în pîntec niște pișcături deosebit de neplăcute, datorită, probabil, spaimei de nedescris care mă cuprinsese. „Dar dacă, mă gîndeam eu, dacă maestrul, fals și invidios pe cunoștințele mele, m-a vîrît în acest coș ca să se descotorosească de mine și să scape astfel de orice grijă? Dar dacă această băutură, de un alb atît de nevinovat, nu e decît o otravă, pe care mi-a pregătit-o în chip perfid, ca morții să mă dea?[1] O, minunate Murr! Chiar cuprins de spaima morții, gîndești în iambi! Nu uiți ce ai citit odinioară în Shakespeare-ul lui Schlegel[2]".

În clipa aceasta maestrul Abraham își vîrî capul pe ușă, spunînd:

— Pericolul a trecut, domnilor. Așezați-vă liniștiți la masă și goliți cele cîteva sticle de vin pe care le-ați găsit în dulapul din perete. Eu mă mai urc puțin pe acoperiș, să-l mai stropesc. Dar stați, să văd întîi ce-mi face motanul.

---

[1] Aluzie la Shakespeare, *Romeo și Julieta*, actul IV, scena 3.

[2] *August Wilhelm von Schlegel* (1767—1845) a transpus în limba germană 17 drame ale lui Shakespeare, într-o traducere ce a rămas neegalată pînă azi; prima ediție a apărut în 10 volume, la Berlin, între 1797 și 1810.

Maestrul intră în cameră și, ridicînd capacul coșulețului în care mă aflam, îmi vorbi cu multă prietenie. Se interesă dacă mă simt bine și mă întrebă dacă n-aș pofti să mai mănînc niște pasăre friptă, la care i-am răspuns cu un miau dulce și repetat, întinzîndu-mă în tihnă, ceea ce maestrul interpretă, pe bună dreptate, ca un semn grăitor că sînt sătul și că doresc să mai rămîn în coșuleț, și deci închise iarăși capacul.

Acum eram definitiv convins de bunele intenții pe care maestrul Abraham le avea față de mine. Ar fi trebuit să mă rușinez de neîncrederea mea jignitoare — dacă s-ar cădea ca un om inteligent să se rușineze. „La urma urmelor, m-am gîndit eu, spaima aceea grozavă și neîncrederea care mă făcuseră să bănuiesc o întreagă catastrofă nu erau decît năluciri poetice, obișnuite la tinerii entuziaști și geniali, și de care năluciri ei au adesea nevoie ca de un fel de opiu." Drept urmare a acestor considerații, mi-am simțit inima împăcată.

N-a apucat maestrul să iasă bine din cameră și profesorul — îl puteam vedea printr-o crăpătură mică a coșulețului — a privit bănuitor spre locul în care mă aflam și le-a făcut celorlalți semn că vrea să le spună ceva important. A vorbit apoi atît de încet, încît n-aș fi înțeles nici un cuvînt dacă cerul nu mi-ar fi înzestrat urechile ascuțite cu un auz extraordinar de fin.

— Știți ce aș avea chef să fac acum? Îmi vine să mă duc la coșuleț, să ridic capacul și, cu cuțitul ăsta ascuțit, să tai beregata afurisitului de motan, care se află acolo și care, cu suficiența lui îngîmfată, își bate joc, poate chiar în clipa asta, de noi toți.

— Ce-ți trece prin minte, Lothario! exclamă unul dintre ceilalți doi. Cum să-l ucizi pe motanul ăsta frumos, care e favoritul bunului nostru maestru? Și de ce vorbești atît de încet?

Profesorul, cu glasul mereu în șoaptă, îi spuse că eu înțeleg totul; că știu să citesc și să scriu; că maestrul Abraham — bineînțeles după o metodă misterioasă și inexplicabilă

— mi-a predat științele, astfel că, după cum i-a destăinuit pudelul Ponto, m-am apucat să fac chiar pe autorul și să compun poezii; că hitrul de maestru n-a pus la cale toate acestea, decît pentru a-și bate joc de cei mai de seamă savanți și scriitori.

— Ah! zise el, abia stăpînindu-și furia. Îl și văd pe maestrul Abraham, care și așa se bucură de totala încredere a marelui duce, făcînd acum tot ce vrea cu ajutorul acestui blestemat de motan. Bestia o să devină *magister legens*[1], o să obțină titlul de doctor, și, pînă la urmă, în calitate de profesor de estetică, va ține cursuri despre Eschil, Corneille, Shakespeare... Ah, înnebunesc! Motanul ăsta o să-mi răvășească măruntaiele, și are niște gheare infame!

Auzind aceste cuvinte ale profesorului de estetică Lothario, toți se arătară peste măsură de uimiți. Unul își exprimă părerea că este cu totul imposibil ca un motan să învețe să citească și să scrie, întrucît aceste elemente ale oricărei științe cer, pe lîngă o îndemînare de care numai omul este capabil, și un anumit raționament, s-ar putea spune chiar o inteligență, care nu se întîlnește totdeauna nici la om, cununa creației, și cu atît mai puțin la un simplu dobitoc!

— Dragul meu, luă cuvîntul celălalt care, de acolo din coșulețul unde mă aflam, mi se păru a fi un om foarte serios. Dragul meu, ce numești dumneata simplu dobitoc? Așa ceva nici nu există. Adesea, cufundat în adîncă autocontemplare, simt un mare respect față de măgari și de alte animale folositoare. Nu înțeleg de ce o jivină domestică, înzestrată cu anumite predispoziții naturale fericite, n-ar putea fi învățată să citească și să scrie? Ba chiar, de ce o vietate simpatică de acest fel n-ar putea fi ridicată la rangul de savant sau de poet? Ar fi acesta oare un lucru fără precedent? Nu vreau să mă refer la *O mie și una de nopți*, ca la cea mai bună sursă istorică, de mare autenticitate pragmatică, ci-ți voi aminti doar, iubitule, de motanul încălțat, care a fost un motan cu o mare noblețe sufletească, de o inteligență pătrunzătoare și cu profunde cunoștințe.

---

[1] Magistru care citește (lat.); adică, magistru care, după o disertație publică, a obținut dreptul de a ține prelegeri la o facultate de filozofie.

Bucurat peste măsură de această laudă la adresa unui motan, despre care un glas lăuntric îmi spunea că nu poate fi decît un venerabil strămoș de-al meu, nu m-am putut stăpîni să nu strănut de două-trei, ori destul de tare. Vorbitorul se opri brusc și toți trei, foarte speriați, își întoarseră privirile spre coșulețul meu.

— *Contentement, mon cher*[1] ! exclamă într-un tîrziu bărbatul acela serios, care tocmai vorbise. Apoi continuă: Dacă nu mă înșel, stimate esteticiene, adineauri ai amintit de un pudel Ponto, care ți-a destăinuit preocupările scriitoricești și științifice ale motanului. Acesta ne duce la minunatul Berganza[2] al lui Cervantes; ultimile știri despre soarta lui ne sînt comunicate într-o carte recentă, plină de aventurile cele mai pasionante. Acest cîine ne oferă și el un exemplu edificator cu privire la firea și capacitatea de educare a animalelor.

— Dar ce fel de exemple ne citezi aici, dragul meu prieten? îl întrerupse celălalt. De cîinele Berganza ne vorbește Cervantes care, după cum știe toată lumea, a fost un autor de romane; iar povestea despre motanul încălțat este un basm pentru copii. E drept că domnul Tieck ni l-a înfățișat în culori atît de vii, încît sîntem aproape ispitiți să comitem prostia de a-l crede. Așadar, dumneata invoci doi scriitori, ca și cînd ar fi naturaliști sau psihologi serioși. Numai că scriitorii, departe de a fi așa ceva, nu sînt decît niște fantaști, care născocesc și răspîndesc tot felul de închipuiri. Și atunci, spune-mi, cum de este cu putință ca un om atît de inteligent ca dumneata să se sprijine pe niște scriitori, pentru a demonstra un lucru care este împotriva oricărui bun-simț? Lothario e profesor de estetică, așa că s-ar putea admite ca, în această calitate, s-o cam ia uneori razna, pe cîtă vreme dumneata...

— Stai puțin, dragul meu, îl întrerupse bărbatul cel serios. Nu te pripi. Gîndește-te că, atunci cînd e vorba de lucruri extraordinare și de necrezut, sîntem îndreptățiți

---

[1] În sensul de „stai liniștit". (Franc.).

[2] Referire la lucrarea lui E.T.A. Hoffmann: *Știre despre ultimele întîmplări din viața cînelui Berganza*, în care, printre altele, s-a inspirat din conversația celor doi cîini, Scipio și Berganza, personajele lui Cervantes din *Colocviul cînilor*.

să invocăm pe scriitori, întrucît simpli istorici nu se pricep de loc în acest domeniu. Da, atunci cînd extraordinarul trebuie expus în forma cuvenită și prezentat din punct de vedere pur științific, cel mai indicat lucru este ca demonstrația unor date experimentale să se ia din opera unor scriitori cu renume, pe cuvîntul cărora se poate pune temei. Am să-ți citez exemplul unui medic celebru[1] și cred că, dumneata însuți fiind un medic foarte învățat, vei fi mulțumit. Acest medic, pentru a arăta legătura noastră cu spiritul cosmic, pentru a demonstra în mod incontestabil existența unei intuiții miraculoase, în expunerea sa științifică privitoare la magnetismul animal, s-a referit la Schiller care în al său *Wallenstein* spune „În viața omului sînt clipe" și „E mai presus de orice îndoială că glasuri de-acest fel există" — și așa mai departe. Restul poți să-l citești și dumneata în tragedia cu acest nume.

— Ho-ho! exclamă doctorul, acum ai sărit la magnetism și pînă la urmă ești în stare să susții că un magnetizator, pe lîngă toate minunile pe care le face, ar putea fi și dascăl pentru motani inteligenți.

— Încă nu se știe ce efect are magnetismul asupra animalelor, îi răspunse bărbatul cel serios. Motanii, care au și așa o mare cantitate de fluid electric, după cum te vei putea convinge îndată...

Aducîndu-mi brusc aminte de Mina, care se plînsese atît de amarnic de experiențele de acest gen efectuate asupra ei, m-am speriat atît de tare, încît am scos un mieunat puternic.

— Pe Hades! exclamă profesorul, speriat. Jur pe Hades și pe toate grozăviile lui că acest motan infernal ne aude, înțelege tot ce spunem! M-am hotărît: îi sucesc gîtul cu mîinile mele.

— N-ar fi înțelept din partea dumitale, domnule profesor, n-ar fi de loc înțelept, vorbi bărbatul cel serios. În nici un caz nu voi îngădui să faci vreun rău acestui motan pe care l-am îndrăgit din toată inima, cu toate că n-am avut fericirea să-l cunosc mai de-aproape. Pînă la urmă îmi vine

---

[1] Aluzie la *C.A.F. Kluge*, care în lucrarea sa *Încercare de expunere a magnetismului animal ca mijloc terapeutic*, Berlin, 1811, se referă la drama lui Schiller *Moartea lui Wallenstein*.

să cred că ești invidios pentru că scrie versuri! Vietatea aceasta cenușie nu va putea fi niciodată profesor de estetică, fii pe pace. Nu știi că din pricina prea marelui număr de abuzuri săvîrșite, străvechile statute academice prevăd că nici un măgar nu mai poate deveni profesor și nu trebuie extinsă oare această dispoziție la toate animalele, de orice neam sau specie, inclusiv și la motani?

— Chiar dacă e așa, răspunse profesorul nemulțumit, chiar dacă motanul nu poate deveni niciodată *magister legens*, totuși, ca scriitor se va afirma, mai tîrziu sau mai devreme; profitînd de faptul că e ceva nou, va găsi editori și cititori, frustrîndu-ne astfel de onorarii importante.

— Nu văd nici un motiv ca acestui motan de treabă, simpaticului favorit al maestrului nostru, să i se interzică un drum, pe care atîția rătăcesc, fără a ține seama de puterile și de însușirile lor, răspunse bărbatul cel serios. Singura măsură de precauție pe care am putea-o lua ar fi de a-l obliga să ne lase să-i tăiem ghearele. Asta ar fi poate singurul lucru ce-l putem face deocamdată, pentru a fi siguri că nu ne va răni niciodată, cînd va ajunge autor.

Toți trei se ridicară în picioare. Esteticianul apucă un foarfece. Vă puteți închipui în ce situație mă aflam. Am luat hotărîrea să lupt cu un curaj de leu împotriva dezonoarei ce mi se pregătea și pe cel dintîi care se va apropia de mine să-l însemnez pentru toată viața. M-am pregătit să fac un salt năprasnic îndată ce vor deschide capacul coșului.

În clipa aceea intră maestrul Abraham și frica mea care începea să devină disperare, se potoli pe loc. Maestrul ridică încet capacul, iar eu, scos din minți cum eram, sării din coș și, trecînd ca o săgeată pe lîngă toți, mă pitii sub sobă.

— Dar ce-a pățit motanul?! exclamă maestrul, privind bănuitor spre ceilalți, care stăteau rușinați și, din pricina conștiinței lor încărcate, nu erau în stare să scoată un cuvînt.

Oricît de primejdioasă fusese situația mea în temniță, totuși simțeam o deosebită plăcere lăuntrică la auzul presupunerilor făcute de profesor în legătură cu eventuala mea carieră; mă bucurase mult și invidia pe care și-o exprimase fără ocol. Parcă mă și vedeam cu tichia de doctor pe frunte și tronînd la catedră! Prelegerile mele urmau să fie cele mai

frecventate de către tineretul setos de cunoştinţe. Şi nici un tînăr manierat n-ar fi luat în nume de rău rugămintea profesorului lui de a nu veni cu clini la cursuri. Nu toţi pudelii nutresc sentimente atît de amicale ca Ponto al meu; cît priveşte neamul acela de vînători, cu urechi lungi şi blege, apoi în ei nu poţi avea chiar nici o încredere; cu persoanele cele mai culte din specia mea se poartă atît de brutal, încît le silesc să-şi manifeste indignarea în felul cel mai necuviincios, cum ar fi scuipatul, zgîriatul, muşcatul etc., etc.

Cu atît mai nefaste ar fi...

(F.m.)... numai în ce priveşte pe acea doamnă de la curte, mititică şi cu obrajii rumeni, pe care Kreisler o văzuse la doamna consilier Benzon.

— Nanette, spuse prinţesa, fii bună, du-te chiar dumneata în grădină şi vezi să fie puse garoafele acelea în pavilionul meu. Oamenii sînt atît de indolenţi, încît s-ar putea să nu facă nici măcar acest lucru.

Domnişoara sări în picioare şi, după ce se înclină ceremonios, zbură din cameră asemenea unei păsărele căreia i s-a deschis colivia.

Prinţesa se întoarse către Kreisler:

— Nu pot spune o vorbă dacă nu sînt singură cu dascălul meu, care mi-e ca şi un duhovnic şi căruia îi pot mărturisi fără nici o sfială toate păcatele. În general, dragă Kreisler, vei găsi probabil că eticheta noastră rigidă e ciudată, ţi se va părea chiar plicticoasă; oriunde mă duc sînt înconjurată de doamne de onoare şi păzită ca regina Spaniei. Ar trebui ca măcar aici, în frumosul Sieghartsweiler, să ne bucurăm de mai multă libertate. Dacă prinţul ar fi la castel, n-aş fi avut voie s-o expediez pe Nanette, pe care studiile noastre muzicale o plictisesc tot atît pe cît mă stinghereşte ea pe mine. Să reluăm bucata de la capăt, acum va merge mai bine.

Kreisler, care în timpul lecţiilor era răbdarea personificată, începu din nou aria pe care prinţesa o studia. Dar oricît se străduia Hedwiga şi oricît încerca Kreisler s-o ajute, prinţesa pierdea tactul şi tonul, făcînd greşeli peste greşeli, pînă cînd, roşindu-se ca para focului, sări de pe scaun şi fugi la fereastră, ca şi cum ar fi vrut să privească parcul. Kreisler avu impresia că prinţesa plînge şi prima lui lecţie, ca şi în-

treaga scenă, i se păru destul de penibilă. Nu-i rămînea decît să încerce, tot prin muzică, să alunge acel duh antimuzical și vrămjaș, care părea că o tulburase pe prințesă. De aceea, execută la pian tot felul de melodii, făcînd variații pe tema celor mai cunoscute arii, în atîtea forme contrapunctice și cu atîtea înfloriturl melismatice, că pînă la urmă se minună el singur cît de încîntător știe să cînte la pian, uitînd și de prințesă și de toanele ei.

— Ce frumos arată Stînca Uliilor în lumina sfințitului, rosti Hedwiga, fără a întoarce capul.

Kreisler tocmai era preocupat de o disonanță, pe care, firește, trebuia s-o rezolve; n-avea cînd să admire, împreună cu prințesa, Stînca Uliilor și apusul de soare.

— Crezi că mai există undeva pe lumea asta un loc mai frumos decît Sieghartshof al nostru? întrebă prințesa mai tare și mai apăsat.

După ce făcu să răsune un energic acord final, Kreisler trebui să se ducă la fereastră, lîngă Hedwiga, supunîndu-se politicos poruncii de a face conversație.

— Într-adevăr, prințesă, zise el, parcul este minunat. Îmi place mai ales că toți arborii au frunzișul verde, ceea ce admir și ador la toți copacii, la toate tufișurile și la toate firele de iarbă. În fiecare primăvară îi mulțumesc celui Atotputernic că frunzișul este iarăși verde, și nu roșu, ceea ce nu pot suferi în tablouri și nu se întîlnește la peisagiștii mari, ca de pildă la Claude Lorrain, sau la Berghem, ba nici chiar la Hackert, care se mărginește să-și pudreze doar puțin pajiștile.

Kreisler se pregătea să-și urmeze vorba dar, zărind în oglinda fixată lîngă fereastră chipul livid și răvășit al prințesei, amuți străbătut de un fior rece, care-i îngheță inima.

Într-un tîrziu, prințesa rupse tăcerea. Fără a întoarce capul și continuînd să privească afară, spuse pe un ton mișcător, care trăda o profundă tristețe:

— Văd că soarta vrea să-ți apar întotdeauna ca urmărită de niște năluciri bizare , aș spune chiar tulburată, ca o proastă, dîndu-ți astfel prilejul să încerci asupra mea umorul dumitale mușcător. A venit vremea să te lămuresc de ce dumneata ești persoana la vederea căreia sînt cuprinsă de o stare asemănătoare unei crize nervoase, pricinuite de o fe-

bră puternică. Vei afla tot. O mărturisire sinceră îmi va ușura sufletul, făcînd totodată cu putință să rabd a te vedea, ca și prezența dumitale. Atunci cînd te-am întîlnit întîia oară, în parc, ființa dumitale și toată purtarea dumitale m-au umplut de o groază de nedescris — nici eu nu știam de ce. Adevărul este că o amintire din prima mea copilărie m-a copleșit deodată, cu toată spaima ei. Mai tîrziu această amintire a luat forma precisă a unui vis ciudat. La curtea noastră era un pictor, Ettlinger, pe care atît prințul cît și prințesa îl prețuiau mult, căci avea un talent cu adevărat extraordinar. În galerie ai să găsești picturi minunate făcute de mîna lui, și în toate tablourile ai s-o vezi pe prințesă sub chipul unuia sau altuia dintre personajele grupurilor istorice. Cea mai frumoasă pictură, însă, care stîrnește admirația nemărginită a tuturor cunoscătorilor, se află în cabinetul prințului. E portretul prințesei, în plină floare a tinereții; asemănarea e atît de mare, încît ai zice că i-a furat imaginea din oglindă, deși prințesa nu i-a pozat niciodată. Leonhard — așa i se spunea pictorului la curte — trebuie să fi fost un om bun și blînd. Aveam cel mult trei ani, și toată dragostea pe care era în stare s-o simtă inima mea de copil i-o dăruisem lui; doream să nu mă părăsească niciodată. Iar el se juca mereu cu mine, făcîndu-mi tot felul de desene mici și decupîndu-mi diferite figuri. Dar, cam după un an, a dispărut pe neașteptate. Femeia căreia îi fusese încredințată prima mea educație îmi spuse cu lacrimi în ochi că a murit. Eram nemîngîiată și nu mai voiam să stau în camera în care Leonhard se jucase cu mine. Mă foloseam de orice prilej ca să scap de sub supravegherea guvernantei mele și a cameristelor și alergam prin tot castelul strigînd: „Leonhard!“ Nu puteam încă să cred că a murit și mi-l închipuiam ascuns undeva, în castel. De aceea într-o seară, cînd guvernanta mea s-a îndepărtat pentru o clipă, m-am furișat afară din cameră, ca să mă duc la prințesă. Voiam să-mi spună unde este domnul Leonhard și să-i cer să mi-l aducă înapoi. Ușa coridorului era dată de perete și astfel am putut ajunge pînă la scara principală, pe care am urcat-o în fugă și am intrat în prima încăpere deschisă. Privind în jurul meu am văzut o ușă care mi-am închipuit că trebuie să ducă în apartamentele prințesei. Tocmai cînd mă pregăteam să ciocănesc, ușa s-a deschis brusc și din cameră a năvălit un om în haine zdrențuite și cu

părul vîlvoi. Era Leonhard, care m-a privit cu niște ochi scînteietori și fioroși. Chipul lui alb ca varul și cu obrajii supți era aproape de nerecunoscut. „Ah, domnule Leonhard! am strigat eu. Ce-i cu tine? De ce ești atît de palid, de ce-ți ard ochii, de ce te încrunți la mine?... Mi-e frică! O, fii bun, cum ai fost mai înainte... mai desenează-mi niște poze colorate frumos...“ Leonhard a sărit deodată spre mine, izbucnind într-un hohot de rîs care semăna cu un nechezat, în timp ce un lanț cu care părea încins zăngănea în urma lui. Lăsîndu-se pe genunchi în fața mea, mi-a spus cu glas răgușit: „Ho, ho... prințesă mică!... Poze colorate, zici...? Da, abia acum pot să pictez bine... Am să-ți pictez un tablou și pe frumoasa ta mămică... Nu-i așa că ai o mămică frumoasă? Numai roag-o să nu mă mai transforme iarăși... nu vreau să fiu acel om nenorocit care se numea Leonhard Ettlinger... Acela a murit de mult. Eu sînt uliul roș și pot să pictez după ce mănînc raze de culori... Da, pot să pictez dacă, în loc de vernis[1], am sînge fierbinte, dintr-o inimă vie... Îmi trebuie sîngele inimioarei tale, prințesă!“ Cu aceste cuvinte, m-a tras la el și mi-a dezvelit gîtul. Mi s-a părut că văd lucind în mîna lui lama unui cuțitaș. La țipătul meu de groază, slujitorii au alergat și s-au năpustit asupra nebunului, care însă i-a trîntit la pămînt, cu o putere de uriaș. În aceeași clipă s-a auzit un zăngănit și pași zgomotoși care urcau în grabă scările. Un bărbat înalt și voinic a năvălit în cameră, strigînd: „Isuse, mi-a scăpat! Isuse, ce nenorocire! Am să-ți arăt eu ție, diavole!“ Zărindu-l, nebunul a părut că-și pierde dintr-o dată toate puterile și a căzut jos, urlînd. Servitorii l-au legat cu lanțurile aduse de omul acela și l-au scos afară, în timp ce Leonhard urla înfiorător, ca o fiară prinsă în capcană.

Îți poți închipui ce impresie distrugătoare a făcut această scenă groaznică asupra unui copil de patru ani. Au încercat să mă liniștească și să-mi explice ce înseamnă a fi nebun. Deși nu înțelegeam prea bine, totuși am avut un fior de spaimă pe care-l simt și acum cînd văd un nebun sau cînd mă gîndesc numai la această stare groaznică, asemănătoare unui chin veșnic, fără clipă de răgaz. Dumneata, Kreisler,

[1] **Soluție colorată** a unor substanțe rășinoase sau bituminoase, care, aplicată pe anumite obiecte, formează un strat ornamental sau protector.

semeni cu nefericitul acela, de parcă i-ai fi frate. Îndeosebi privirea dumitale, adeseori atît de ciudată, îmi amintește foarte mult de Leonhard. Iată ce m-a tulburat cînd te-am văzut întîia oară și iată ce mă neliniștește, mă înspăimîntă și acum, cînd mă aflu în prezența dumitale.

Kreisler, adînc zguduit, stătea nemișcat, incapabil să scoată o vorbă. De multă vreme îl urmărea ideea fixă că nebunia îl pîndește , asemenea unei fiare ahtiate de pradă, care-l va sfîșia într-o zi. Aceeași groază, care o cutremurase pe prințesă la vederea lui, o simțea acum față de sine însuși; se lupta cu gîndul înfiorător că chiar el, într-un acces de nebunie, voise s-o omoare pe Hedwiga.

După cîteva clipe de tăcere, prințesa își urmă povestirea:

— Bietul Leonhard era îndrăgostit în taină de mama mea. Această dragoste, prin ea însăși o nebunie, a izbucnit pînă la urmă în furie și demență.

— Așadar, rosti Kreisler blînd și moale, cum îi era obiceiul după ce se potolea în el o furtună, așadar în pieptul lui Leonhard nu răsărise încă dragostea artistului...

— Ce vrei să spui cu asta, Kreisler? întrebă prințesa, întorcîndu-se brusc.

Zîmbind blînd, Kreisler răspunse:

— Am auzit cîndva, într-o comedie foarte nostimă[1], pe un servitor hîtru adresîndu-se actorilor cu următoarele cuvinte: „Voi, oameni buni și muzicanți proști!“ Auzind aceste cuvinte, am și împărțit, ca la judecata-de-apoi, pe toți oamenii în două grupe diferite: cea dintîi alcătuită din oameni buni care sînt artiști proști, sau mai bine zis, nu sînt artiști de loc, iar cea de-a doua alcătuită din adevărații artiști. Dar nu voiam să osîndesc pe nimeni la chinurile veșnice ci, dimpotrivă, doream să fie toți fericiți, fiecare în felul lui. Oamenii buni se îndrăgostesc ușor de doi ochi frumoși, își întind brațele spre ființa aceea plăcută, pe chipul căreia strălucesc ochii de care vorbeam, string pe iubită în cercuri tot mai înguste, ce se transformă pînă la urmă în verigheta, pe care o pun în degetul iubitei ca *pars pro toto*[2]. Dumneavoastră, prințesă, știți ceva lati-

[1] Scriitorul romantic german *Clemens Brentano* (1778—1842) folosește expresia în comedia *Ponce de Leon* (1804).

[2] Parte pentru întreg. (lat.).

neşte — aşadar, ca *pars pro toto*, ca o verigă a lanţului de care trag mereu, pînă ce închid simbolul amorului lor în temniţa căsătoriei. Apoi încep să strige pe un ton cu totul exaltat: „O, Dumnezeule!“ sau „O, cerule!“, sau dacă s-au consacrat astronomiei: „O, stelelor!“ ori, dacă au o înclinaţie spre păgînism: „O, zei, e a mea, îmi aparţine!“ Stîrnind această larmă, oamenii buni îşi închipuie că-i imită pe artişti. În van însă, căci, în ceea ce priveşte dragostea acestora din urmă, lucrurile stau cu totul altfel. Se întîmplă uneori ca o mînă nevăzută să smulgă vălul ce acoperea ochii numiţilor muzicieni şi deodată ei să vadă chipul îngeresc care, asemenea unei dulci şi necercetate taine, zăcuse mult, îngropat în adîncul inimii lor. E bucuria neasemuită, voluptatea fără nume a vieţii superioare ţîşnite din adîncurile firii, ce se aprinde într-un foc ceresc care luminează şi încălzeşte, fără flăcări nimicitoare; dorinţa fierbinte întinde mii de tentacule, urzind o mreajă în jurul acelei întruchipări care e a lui şi în acelaşi timp nu e niciodată a lui, pentru că dorul dăinuieşte veşnic nepotolit. Iar ea, frumoasa, mîndra, acea presimţire din sufletul artistului care a prins trup viu, începe a străluci în chip de cîntec, de imagine, de poem. Ah, prinţesă, credeţi-mă, fiţi sigură că adevăraţii artişti nu fac altceva cu braţele lor şi cu mîinile care prelungesc aceste braţe decît muzică — fie cu pana, cu penelul ori cu arcuşul. Către iubita lor adevărată întind doar antene spirituale, pe care nu se află mînă ori degete ce ar putea apuca o verighetă, ca s-o treacă în degetul adoratei, cu toată graţia cuvenită. De aceea, nu sînt de temut mezalianţe vrednice de dispreţ şi este cu totul indiferent dacă iubita care trăieşte în inima artistului este prinţesă sau e o simplă fată de brutar, cu condiţia ca aceasta din urmă să nu fie o simplă cucuvaie. După ce se îndrăgostesc, aceşti artişti creează, într-o inspiraţie divină, opere minunate şi nu se prăpădesc de oftică, nici nu înnebunesc. Îl găsesc foarte vinovat pe domnul Leonard Ettlinger că şi-a pierdut minţile; după felul adevăraţilor artişti, putea s-o iubească pe alteţa-sa cu toată ardoarea, fără nici un fel de neajunsuri.

Nuanţele umoristice cu care Kreisler îşi presăra vorbirea nu atingeau urechea prinţesei, fie că ea nu le asculta, fie că erau acoperite de ecoul unei coarde pe care capel-

maistrul o atinsese și care, în pieptul ei de femeie, vibra mai puternic decît toate celelalte.

— Dragostea unui artist!... rosti prințesa lăsîndu-se într-un jilț și proptindu-și îngîndurată capul în mîini... Să fii iubită astfel... O, e un vis minunat, un vis divin... dar numai un vis, un vis deșert...

— După cît se pare, prințesă, nu prea prețuiți visurile. Totuși numai în vis ne cresc aripi de fluture, care ne îngăduie să părăsim orice temniță strîmtă și să ne înălțăm într-un zbor plin de strălucire și de culori spre slăvile cerului. La drept vorbind, orice individ are o pornire înnăscută spre zbor și am cunoscut oameni serioși și cumsecade care se umpleau pînă seara tîrziu cu șampanie, ce le servea drept gaz, pentru ca noaptea să se poată ridica deasupra pămîntului — balon și pasager totodată.

— Să știi că ești iubită astfel... repetă prințesa, din ce în ce mai emoționată.

— În ce privește dragostea de artist, așa cum v-am zugrăvit-o, prințesă, reluă Kreisler, aveți, desigur, în fața ochilor, pilda nefericită a domnului Leonhard Ettlinger, care era artist, dar voia să iubească la fel ca oamenii obișnuiți. Nu-i de mirare că mintea lui s-a cam zdruncinat. Tocmai de aceea spun că domnul Leonhard n-a fost un artist adevărat. Artiștii poartă pe aleasa lor în inimă și nu doresc nimic altceva decît să cînte, să compună poezii sau să picteze în cinstea ei. Ei sînt, în ce privește curtoazia, asemenea cavalerilor galanți de odinioară, ba chiar, pentru puritatea lor sufletească, trebuie preferați acelor cavaleri care, cu felul lor singeros, dacă nu găseau la îndemînă vreun uriaș sau vreun zmeu, culcau la pămînt oameni de ispravă, numai ca să cinstească pe doamna inimii lor.

— Nu! strigă prințesa, trezindu-se parcă dintr-un vis; nu, nu este cu putință ca în pieptul unui bărbat să se aprindă o flacără pură ca flacăra care arde altarul zeiței Vesta[1]! Dragostea unui bărbat este o armă perfidă folosită de acesta pentru a sărbători un triumf, care pe femeie o distruge fără a-l face fericit pe el.

Pe cînd Kreisler se pregătea să-și exprime uimirea față de asemenea păreri, atît de ciudate la o prințesă în vîrstă

[1] Zeiță la latini, protectoarea focului din cămin.

de șaptesprezece, optsprezece ani, se deschise ușa și prințul Ignatius intră în cameră. Capelmaistrul era bucuros să pună capăt unei convorbiri pe care ar fi putut-o compara cu un duet perfect, unde fiecare voce trebuie să rămînă credincioasă caracterului ei propriu. În timp ce prințesa stăruia într-un *adagio* melancolic, făcînd doar cînd și cînd cîte un mordant[1] sau un tril, el, ca un bufon perfect și un *chanteur*[2] comic adevărat, intervenea cu scurte note *parlando*[3], ceea ce crea o autentică capodoperă de compoziție și execuție, astfel că ar fi dorit s-o audă pe prințesă și să se audă pe el însuși, la teatru, într-o lojă sau într-un fotoliu rezervat.

Așadar, prințul Ignatius intră, ținînd în mînă o ceașcă spartă și plîngînd cu sughițuri.

Trebuie să menționăm că, deși prințul avea aproape treizeci de ani, nu se putea despărți încă de jocurile lui preferate din copilărie. Îndeosebi, îi plăceau cețile frumoase, cu care se juca ore întregi, înșirîndu-le pe masă în fața lui și schimbînd mereu ordinea din acele șiruri, astfel că lîngă ceașca roșie venea una galbenă, alteori una verde și așa mai departe. Jucîndu-se astfel, se bucura din toată inima, ca un adevărat copil. Nenorocirea de care se tînguia acuma era că micu-i mops sărise pe neașteptate pe masă și trîntise jos cea mai frumoasă ceașcă.

Prințesa îi făgădui că va avea ea grijă să i se aducă din Paris o ceașcă nouă, după ultima modă. Prințul se declară mulțumit și toată fața i se lumină de un zîmbet. Abia acuma părea că-l vede și pe capelmaistru. I se adresă, întrebîndu-l dacă are și el cești multe și frumoase. Kreisler aflase dinainte, de la maestrul Abraham, ce trebuie să răspundă. Îl asigură pe prinț că el nu are cești atît de frumoase ca alteța-sa și că, de altfel, i-ar fi imposibil să chel tuiască atîția bani pentru cești.

— Firește, răspunse Ignatius foarte mulțumit, eu sînt prinț și de aceea pot avea toate cețile frumoase pe care le vreau, dar dumneata nu poți, pentru că nu ești prinț;

---

[1] Ornament muzical care constă din succesiunea rapidă a notei obișnuite și a secundei superioare sau inferioare.
[2] Cîntăreț (franc.).
[3] Vorbind (ital.).

și pentru că nu încape nici o îndoială că sînt prinț, înseamnă că cestile frumoase...

Cești și prinți, prinți și cești se amestecau într-un discurs tot mai încîlcit, în timpul căruia Ignatius rîdea, țopăia și bătea din palme în culmea fericirii. Hedwiga se roși și-și cobori privirea; îi era rușine de imbecilul de frate-său și-i era și teamă de ironia lui Kreisler. Acestuia însă, în starea de spirit în care se afla, imbecilitatea prințului, simptom evident al unei nebunii autentice, îi stîrnea numai milă, sentiment nelalocul lui, căci nu putea decît să mărească încordarea clipei. Pentru a-l sustrage pe bietul Ignatius de la jocul cu nefericitele acelea de cești, prințesa îl rugă să facă ordine în mica bibliotecă ce se afla într-un dulap, frumos lucrat și zidit în perete. Cît se poate de mulțumit, prințul se apucă, rizînd voios, să scoată cu grijă cărțile legate și să le așeze după format, cu cotorul aurit în afară, bucurîndu-se peste măsură de șirul strălucitor obținut astfel.

Domnișoara Nanette dădu deodată buzna în odaie, strigînd în gura mare:

— Suveranul! Suveranul împreună cu prințul!

— O, Doamne! exclamă prințesa. Nu sînt îmbrăcată! Ne-am pierdut vremea vorbind, Kreisler, fără să ne dăm seama. Am uitat cu desăvîrșire de mine însămi. De mine, de suveran și de prinț.

Dispăru împreună cu Nanette în încăperea vecină. Prințul Ignatius își continuă netulburat ocupația.

Se și auzi oprindu-se trăsura oficială a suveranului. Cînd Kreisler coborî scara principală, cei doi alergători în livrele oficiale tocmai descălecau de pe bihuncă. Acest amănunt cere o explicație...

Prințul Irenäus nu renunța la vechile tradiții, astfel că, fără a pune un măscărici, îmbrăcat în haine pestrițe și iute de picior, să alerge înaintea cailor, ca o fiară hăituită, avea printre slujitorii săi și doi alergători. Aceștia erau oameni în toată firea, bine hrăniți, suferind doar uneori de tulburări în regiunea abdominală din pricina vieții lor sedentare. Prințul avea sentimente mult prea umane, pentru a cere vreunuia din slujitorii săi să se transforme din cînd în cînd într-un ogar, sau altă potaie; ca să mențină totuși o anumită etichetă, cînd prințul făcea o ieșire oficială, cei doi alergători aveau datoria să călărească înaintea

alaiului pe o bihuncă solidă, urmînd ca, în locurile potrivite, bunăoară acolo unde se aduna o ceată de gură-cască, să-şi mişte puţin picioarele, ceea ce în chip simbolic arăta că aleargă cu adevărat... Era o privelişte plăcută.

Aşadar, alergătorii tocmai descălecaseră şi valeţii intrau pe poartă; în urma lor venea prinţul Irenäus, însoţit de un tînăr care păşea falnic, în uniforma-i de gardă napolitană, cu stele şi cruci strălucitoare pe piept.

— *Je vous salue, monsieur*[1] de Krösel, îi spuse prinţul Irenäus, văzîndu-l.

Cînd, în ocaziile mari şi solemne, acesta vorbea franţuzeşte şi nu-şi putea aminti bine nici un nume nemţesc, obişnuia să-i spună lui Kreisler „Krösel". Prinţul cel străin — căci, desigur, pe tînărul acela falnic îl avusese în vedere Nanette cînd strigase că soseşte suveranul împreună cu prinţul — îi făcu în treacăt un semn cu capul, un fel de a saluta, pe care Kreisler nu-l putea suferi, nici chiar cînd venea din partea persoanelor celor mai sus-puse. De aceea se înclină pînă la pămînt în chip atît de burlesc, încît mareşalul curţii, care-l socotea pe Kreisler un mare hitru şi, de obicei, lua drept glumă tot ce spunea şi făcea el, nu se putu împiedica să nu chicotească pe înfundate. Prinţul străin îl fulgeră pe Kreisler cu privirea-i neagră, murmurînd printre dinţi:

— Măscărici!

Apoi se grăbi să-l ajungă din urmă pe suveran, care întorsese capul spre el, cu o expresie de blîndă gravitate.

— Pentru un ofiţer din garda italiană, zise Kreisler, rizînd şi adresîndu-se mareşalului curţii, alteţa-sa vorbeşte o germană bunicică. Spuneţi-i, excelenţă, că-l pot servi, în schimb, cu o napolitană de mîna întîi şi că n-am să introduc prin contrabandă un dialect romanic sau o veneţiană vulgară, ca măştile lui Gozzi[2]; într-un cuvînt, că n-o să-l plictisesc. Spuneţi-i, excelenţă...

Dar excelenţa-sa urca acum scările, ridicîndu-şi umerii în chip de zid şi şanţ de apărare pentru urechile sale.

---

[1] Vă salut, domnule... (franc.).

[2] *Carlo Gozzi* (1720—1806), autor italian a numeroase comedii apreciate de E.T.A. Hoffmann. Personajele lui vorbeau în dialect veneţian.

Trăsura princiară, cu care Kreisler obișnuia să călătorească la Sieghartshof, se opri și bătrînul lacheu deschise portiera, întrebîndu-l dacă binevoiește să se urce. În clipa aceea, un ajutor de bucătar trecu în goană pe lîngă ei, urlînd cît îl ținea gura:

— Ce nenorocire! *Quel malheur!*

— Ce s-a întîmplat strigă Kreisler în urma lui.

— Ce nenorocire! repetă ajutorul de bucătar, plîngînd și mai amarnic. Domnia-sa domnul bucătar-șef[1] s-a prăbușit la pămînt, cuprins de disperare. Este atît de tulburat, încît ține cu tot dinadinsul să-și înfigă cuțitul de tăiat carne în piept, pentru că luminăția-sa a poruncit pe neașteptate să se pregătească un supeu și ne lipsesc stridiile pentru salata italienească. Vrea să se repeadă chiar el la oraș, dar domnia-sa maestrul grăjdar refuză să înhame caii, fiindcă nu are poruncă de la luminăția-sa.

— La asta se poate găsi leac, spuse Kreisler. Domnul bucătar-șef să se suie în trăsura asta și să facă rost de cele mai frumoase stridii din Sieghartsweiler, iar eu voi merge pe jos pînă acolo.

Zicînd acestea, se depărtă cu pași repezi spre parc.

— Ce mărinimie! Ce suflet nobil! Ce domn șarmant! strigă în urma lui bătrînul lacheu, cu ochii plini de lacrimi.

La orizont, munții ardeau în flăcările aurii ale asfințitului, al cărui reflex luneca peste pajiște, printre copaci și printre tufișuri, ca mînat de vîntul ușor de seară ce se stîrnise susurînd dulce.

Kreisler se opri la mijlocul podului ce trecea peste un braț al lacului, ducînd spre pavilionul de pescuit, și privi apa în care se reflectau, într-o scînteiere feerică, parcul cu pîlcurile-i armonioase de arbori și piscul înalt al Stîncii Ulilor, încununat de ruini alb-scîlpitoare, ca de o coroană ciudată. Lebăda domesticită, care răspundea la numele de Blanche, luneca pe suprafața lacului, înălțîndu-și cu mîndrie gîtul și fîlfîind zgomotos din aripile-i strălucitoare.

— Blanche! Blanche! strigă Kreisler, întinzînd brațele. Cîntă-mi cîntecul tău cel mai frumos și să nu crezi că vei

[1] Aluzie, probabil, la Vatel, celebrul bucătar din vremea lui Ludovic al XIV-lea, care și-a pus capăt vieții pentru că un anumit soi de pește nu a sosit la timp pentru festin.

muri după aceea! Cîntă la pieptul meu; atunci suspinele tale vor fi ale mele și eu voi pieri în flăcările dorului, pe cînd tu, plină de iubire și de viață, te vei îndepărta dusă de valurile mîngîietoare.

Nici el nu-și dădea seama ce îl emoționa dintr-o dată atît de adînc. Se sprijini de balustradă și, fără voie, închise ochii. Deodată, o auzi pe Julia cîntînd și o durere nespus de dulce îi străbătu întreaga ființă.

Nori negri luceau pe cer, depărtîndu-se; umbrele lor, asemenea unor văluri uriașe, cădeau peste munți și păduri. Undeva, spre răsărit, se auzea bubuitul surd al tunetului; vîntul nopții prinse a șuiera mai puternic, murmurul pîraielor se înteți; cînd și cînd, asemenea unei orgi, veneau din depărtare sunetele izolate ale harfei eoliene. Păsările de noapte se ridicau speriate și zburau, țipînd prin desiș. Deodată Kreisler se trezi din visarea lui și-și văzu silueta neagră în oglinda apei. Avu impresia că din adîncuri îl privește Ettlinger, pictorul nebun.

— Ehei, iată-te deci, scumpul meu *alter ego*, iubitul meu tovarăș! Ascultă, tinere! Pentru un pictor, care a cam trecut măsura, voind să folosească sînge prinçiar în loc de vernis, arăți destul de bine. Pînă la urmă, dragul meu Ettlinger, îmi vine să cred că, prin purtările tale smintite, ai reușit să prostești numeroase familii ilustre! Cu cît mai mult te observ, cu atît mai bine îmi dau seama că ai manierele cele mai alese, și prin urmare, dacă vrei, pot s-o conving pe prințesa Maria că, în ceea ce privește situația sau poziția ta aici, în apă, ești un om de rang important, și că ea te-ar putea iubi, fără să mai stea la îndoială. Dacă vrei însă, prietene, ca prințesa să semene și acum imaginii pictate de tine, atunci trebuie să procedezi ca acel diletant princiar, care potrivea asemănarea portretelor sale cu persoana portretizată, retușînd-o pe aceasta din urmă cu cîteva iscusite trăsături de penel! În sfîrșit, de vreme ce te-au trimis pe nedrept în iad, am să-ți spun și o seamă de noutăți! Află deci, stimate pensionar de ospiciu, că rana pe care i-ai produs-o bietei copile, prințesa Hedwiga, nu s-a vindecat încă de tot, astfel că durerea încercată atunci o silește să facă tot felul de grimase. Nu cumva i-ai atins inima atît de dureros, încît cînd îți zărește chipul, sîngele țîșnește fierbinte din ea, așa cum sîngerează un cadavru cînd se apropie asa-

sinul? Nu e vina mea, iubitule, că mă ia drept o stafie, și anume stafia ta. Dar, oricît aș vrea să-i dovedesc că nu sînt un strigoi, ci capelmaistrul Kreisler, în cale îmi stă prințul Ignatius, care suferă de un fel de *paranoia*, de o *fatuitas*[1] și *stoliditas*[2], care, după Kluge[3], este o foarte agreabilă varietate de sminteală. Nu-mi imita toate gesturile, pictore, atunci cînd îți vorbesc serios! Iar începi? De nu m-aș teme de guturai aș sări jos, la tine, și ți-aș trage un toc de bătaie! Du-te dracului, mim nenorocit ce ești!

Kreisler se depărtă brusc.

Se făcuse întuneric beznă. Fulgere sfîșiau norii negri. Se auzeau bubuiturile tunetului și ploaia începu să cadă în stropi mari. Dinspre pavilionul de pescuit venea o rază orbitoare de lumină și Kreisler se îndreptă cu pași grăbiți într-acolo.

Cînd se apropie de ușă își zări propriul chip, care pășea lîngă el în plină lumină. Cuprins de o groază nebună, Kreisler dădu buzna în pavilion și, palid ca un mort, căzu gîfîind pe un scaun.

Maestrul Abraham, care ședea la o măsuță, citind un foliant gros la lumina puternică a unei lămpi astrale[4], sări speriat în sus și se apropie de Kreisler, exclamînd:

— Pentru numele lui Dumnezeu, ce e cu tine, Johannes?! De unde vii la ora asta? Ce te-a înspăimîntat în așa hal?

Făcînd o sforțare nemaipomenită, Kreisler izbuti să-și recapete stăpînirea de sine și șopti cu glas înăbușit:

— N-am încotro, acum sîntem doi... Vreau să spun... eu și dublul meu, care a sărit afară din lac și m-a urmărit pînă aici. Îndură-te, maestre, ia pumnalul și străpunge-l pe ticălosul ăsta. E nebun, crede-mă, și ne poate nenoroci pe amîndoi. El a stîrnit furtuna de afară, duhurile se frămîntă în văzduh și corul lor sfîșie inima oamenilor. Maestre, maestre! Cheamă lebăda încoace. Vreau să-mi cînte, cîntul meu a împietrit, căci acel *alter ego* și-a pus mîna rece de

---

[1,2] Prostie, neghiobie (lat.).

[3] Confuzie cu *Johann Christian Reil*, autor al lucrării *Rapsodii despre aplicarea tratamentului psihic în tulburările sufletești*, Halle, 1803.

[4] Veche lampă cu ulei, cu rezervor plat.

cadavru pe pieptul meu, dar va fi silit s-o retragă şi se va întoarce iarăşi în lacul lui, dacă lebăda începe să cînte.

Maestrul Abraham nu-l mai lăsă să continue, vorbindu-i blînd şi silindu-l să dea pe gît cîteva pahare de vin tare, italienesc, pe care îl avea la îndemînă. Apoi, încetul cu încetul, începu să-l descoasă.

Dar Kreisler nu apucă bine să sfîrşească istorisirea celor întîmplate, cînd maestrul Abraham exclamă, rizînd zgomotos:

— Eşti un incorigibil fantast, un vizionar, căruia i se năluceşc vedenii! Cît priveşte organistul ce ţi-a cîntat în parc coraluri sinistre, e doar vîntul nopţii, care a străbătut văzduhul în zbor, făcînd să răsune coardele harfei eoliene. Da, da, Kreisler, ai uitat de harfa eoliană[1], care e întinsă între cele două pavilioane din fundul parcului. Cît despre acel *alter ergo*, care alerga lîngă dumneata în lumina lămpii mele astrale, am să-ţi demonstrez îndată că, în clipa cînd voi păşi pe prag, se va ivi şi dublul meu; ba, şi mai mult, oricine ar intra la mine trebuie să suporte tovărăşia unui astfel de *chevalier d'honneur*[2].

Cu aceste cuvinte maestrul Abraham se duse spre uşă şi un al doilea maestru Abraham apăru îndată lîngă el în lumina ce-l înconjura.

Kreisler observă că aceasta se datora efectului unei oglinzi concave ascunse, ceea ce îl necăji, cum se necăjeşte oricine cînd în faţa lui se dezvăluie miraculosul în care credea. Omul acceptă mai degrabă cea mai mare groază, decît explicaţia firească a lucrurilor, pe care le crede fantomatice; cu nici un chip nu vrea să se împace cu lumea asta, ci doreşte să vadă ceva din altă lume, ceva ce nu are nevoie de trup pentru a se manifesta.

— Nu pricep de loc, maestre, înclinaţia dumitale ciudată pentru asemenea scamatorii, spuse Kreisler. Dumneata, ca un bucătar iscusit îţi prepari miracolele din tot felul de ingrediente picante şi-ţi închipui că aceste isprăvi vor îmboldi pe acei oameni a căror fantezie s-a lenevit, ca sto-

---

[1] Abatele Gattoni din Milano a pus să se întindă între două turnuri cincisprezece corzi de fier acordate în aşa fel, încît dădeau o gamă diatonică. La orice schimbare din atmosferă coardele răsunau mai puternic sau mai slab (n.a.).

[2] Cavaler de onoare (franc.).

macul mincăilor. Nu există ceva mai stupid şi mai neplăcut decît să-ţi dai seama că sub afurisitele astea de scamatorii care-ţi taie răsuflarea, se ascunde un mecanism foarte firesc.

— Firesc! Tot repeţi cuvîntul „firesc", exclamă maestrul Abraham. Eşti doar un om destul de inteligent, ca să înţelegi că nimic nu se petrece în chip firesc pe lumea asta. Nimic! Sau poate îţi închipui cumva, stimate capelmaistru, că, deoarece sîntem în stare să provocăm un anumit efect, cu ajutorul mijloacelor la-ndemînă, ar fi totodată lămurită pentru noi şi cauza care izvorăşte din acel organism misterios ce produce efectul? De altfel, pînă acum ai avut destulă stimă pentru scamatoriile mele, deşi nu ai văzut-o niciodată pe aceea care-mi încununează opera.

— Vrei să vorbeşti de fata invizibilă[1]? întrebă Kreisler.

— Bineînţeles, răspunse maestrul. Tocmai această scamatorie — de altfel, e mai mult decît atît — ţi-ar fi demonstrat că pînă şi mecanismul cel mai banal, cel mai uşor de calculat, poate avea adesea o legătură cu cele mai misterioase minuni ale naturii şi poate să producă efecte care vor rămîne neînţelese, chiar dacă luăm acest cuvînt în sensul lui obişnuit.

— Hm! făcu Kreisler. Dacă ai aplicat cunoscuta teorie acustică, dacă ai ştiut să maschezi bine aparatul şi ai avut la îndemînă o fiinţă isteaţă...

— O, Chiara! exclamă maestrul Abraham, în timp ce ochii i se umplură de lacrimi. O, Chiara, dulcea mea copilă!

Kreisler nu-l văzuse niciodată pe bătrîn atît de emoţionat; de cînd îl ştia, maestrul Abraham obişnuia să biciuiască neîncetat cu ironia lui necruţătoare orice sentiment melancolic.

— Ce-i cu Chiara? întrebă capelmaistrul.

— E stupid, îi răspunse maestrul zîmbind, că apar astăzi în faţa dumitale sub chipul unui amorez plîngăreţ; dar se vede că stelele au hotărît să-ţi vorbesc acum despre un episod din viaţa mea, asupra căruia am păstrat atîta timp tăcere. Vino mai aproape, Kreisler; priveşte această carte groasă. Este lucrul cel mai minunat pe care-l posed; îl am

[1] Scamatorie frecvent reprezentată începînd de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea. E.T.A. Hoffmann o pune în legătură cu somnambulismul.

ca moștenire de la un meșter priceput în toate, pe nume Severino. Tocmai ședeam și citeam lucrurile cele mai de neînchipuit, privind-o pe micuța Chiara, a cărei imagine este reprodusă aici, cînd dumneata ai dat buzna în odaie ca scos din minți; ai început să-mi ponegrești magia, chiar în clipa cînd eram copleșit de amintirea celei mai frumoase minuni ale ei — minune care a fost a mea, cînd eram în floarea vîrstei!

— Atunci, povestește mai departe, ca să bocesc și eu împreună cu dumneata! exclamă Kreisler.

— La drept vorbind, începu maestrul Abraham, nu este chiar lucru de mirare, că, deși eram un bărbat tînăr și robust, din prea mult zel și prea mare sete de glorie, m-am îmbolnăvit, lucrînd la orga cea mare de la biserica principală din Göniönesmühl. Medicul mi-a spus: „Dragă maestre, trebuie să umbli mult, pleacă în lumea largă, cît mai departe". Ceea ce am și făcut. Mi-am îngăduit plăcerea să colind lumea în calitate de mecanic, prezentînd oamenilor tot felul de scamatorii. Treburile mi-au mers bine și ocupația asta mi-a adus și mulți bani, pînă ce am dat peste un om cu numele de Severino, care m-a luat în rîs cu scamatoriile mele și, prin diferite mijloace, aproape m-a făcut să cred, ca și pe toți ceilalți, că el are legături cu diavolul, sau cel puțin, cu alte spirite tot atît de onorabile. Cea mai mare vîlvă o stîrnea cu oracolul lui, o scamatorie care, mai tîrziu, a devenit cunoscută sub numele de fata invizibilă. În mijlocul camerei, atîrna de tavan o sferă din sticlă cea mai fină; din această sferă veneau, asemenea unor ușoare adieri, răspunsurile la întrebările puse ființei nevăzute. Ceea ce atrăgea un public numeros la aceste spectacole era nu numai caracterul inexplicabil al fenomenului, ci și glasul fantomatic, profund și pătrunzător al ființei invizibile, modul cum se potriveau răspunsurile ei și darul cu adevărat profetic pe care-l avea. Am făcut tot ce era posibil să mă apropii de Severino și i-am vorbit de scamatoriile mele mecanice; el însă a luat în derîdere toată știința mea — deși altfel decît ai făcut-o dumneata, Kreisler; în schimb ținea mult să-i construiesc o orgă hidraulică pentru folosul lui personal, cu toate că i-am demonstrat — după cum, de altfel, ne asigură și răposatul consilier de curte Meister din Göttingen în tratatul său

De veterum hydraulo[1] — că asemenea mașină hidraulică nu servește la nimic și nu economisește decît cîțiva pfunzi de aer, care, slavă Domnului, nu costă nici un ban și se găsește oriunde. Pînă la urmă, Severino mi-a mărturisit că are nevoie de sunetele deosebit de dulci ale acestui instrument pentru fata invizibilă și că este gata să-mi dezvăluie secretul, dacă îi jur pe sfînta cuminecătură că nu-l voi folosi eu însumi și nici nu-l voi destăinui altora, deși e de părere că nu este ușor să imiți invenția lui, fără să... Aici Severino se opri, cu un aer misterios și plin de dulceață, ca pe vremuri Cagliostro, cînd le vorbea femeilor despre farmecele magiei sale. Arzînd de dorința de a vedea ființa invizibilă, i-am făgăduit să-i construiesc orga hidraulică cît voi putea mai bine; atunci el îmi acordă toată încrederea, ba chiar mă îndrăgi, văzînd cît de bucuros îl ajutam. Într-o zi, pe cînd mă îndreptam spre locuința lui Severino, am văzut mulțimea adunată pe stradă. Mi se spuse că un bărbat bine îmbrăcat leșinase. Mi-am croit drum prin gloată și l-am văzut pe Severino, pe care tocmai îl ridicau și-l duceau într-o casă apropiată. Un medic care trecea pe acolo îi dădu primele îngrijiri. După ce s-au încercat mai multe mijloace ca să-l aducă în simțiri, Severino deschise în sfîrșit ochii și suspină adînc. Privirea cu care mă păroni de sub sprîncenele-i încruntate era înspăimîntătoare: ardea în ea, asemenea unui foc lugubru, toată groaza luptei cu moartea. Buzele îi tremurau, în timp ce făcea sforțări zadarnice să vorbească. Pînă la urmă se bătu furios cu mîna de cîteva ori peste buzunarul hainei. Urmînd acest semn, mi-am vîrît mîna în buzunarul lui și am scos niște chei.

„Acestea sînt cheile locuinței dumneavoastră? am întrebat eu. Severino a aprobat cu un semn al capului; apoi, arătîndu-i una din chei, am continuat: aceasta este cheia cabinetului în care n-ați vrut niciodată să mă lăsați să intru?“ Severino a aprobat din nou. Cînd mă pregăteam să-mi continui întrebările, Severino a început să geamă și să suspine, cuprins parcă de o groază nebună; broboane reci de sudoare i se iviseră pe frunte. Își întinse brațele,

[1] *Albert Ludwig Friedrich Meister* (m. 1788), autor al tratatului *Despre orgile hidraulice în antichitate.*

apoi le împreună de parcă ar fi îmbrățișat ceva, arătînd în același timp spre mine.

„Dorește să vă îngrijiți de lucrurile și aparatele lui, sau, poate, dacă moare, să le păstrați dumneavoastră", spuse medicul. Severino aprobă cu tărie din cap, apoi strigă: „*Corre!*"[1] și căzu în nesimțire. M-am îndreptat grabnic spre locuința lui; tremurînd de curiozitate, am deschis ușa cabinetului în care trebuia să se afle misterioasa fată invizibilă și nu mică mi-a fost mirarea, văzînd că încăperea era absolut goală. Unica fereastră era acoperită cu perdele grele, printre care abia pătrundea o dîră subțire de lumină. Pe peretele din fața ușii atîrna o oglindă mare. Pășind întîmplător prin fața acestei oglinzi și zărindu-mi chipul reflectat în lumina slabă din încăpere, m-am simțit pe neașteptate străbătut de o senzație ciudată, de parcă m-aș fi aflat pe scaunul electric. În acea clipă, glasul fetei invizibile rosti în italienește: „Cruță-mă măcar astăzi, tată! Nu mă biciui atît de nemilos, doar ești mort". Am deschis grabnic ușa, lăsînd lumina să pătrundă în încăpere, dar n-am putut zări ținenie de om. „Bine ai făcut, tată, că l-ai trimis pe domnul Liscov, vorbi vocea. El nu va mai îngădui să mă biciuiești și va distruge magnetul, iar dumneata nu mai poți ieși din groapa în care te va lăsa să zaci, oricît te vei zbate, pentru că de aici înainte ești mort și nu mai faci parte dintre cei vii."

Îți poți închipui lesne, Kreisler, ce groază m-a cuprins, căci nu vedeam pe nimeni, în timp ce vocea răsuna chiar lîngă urechea mea.

„Ei, drace! am exclamat atunci tare, ca să-mi fac curaj. Dacă aș vedea pe undeva vreo nenorocită de sticluță, aș face-o fărîme și atunci acel *diable boiteux*[2] ar ieși din temnița lui și ar sta acum în fața mea, dar așa..."

Deodată mi se păru că suspinele ușoare care pluteau în încăpere veneau dinspre un scrin ce se afla într-un colț, dar care mi se părea prea mic pentru a adăposti în el o ființă omenească. Totuși, m-am repezit într-acolo și am ridicat capacul. Chircită ca un vierme, o fată mă privea cu niște

[1] Fugi! (ital.).

[2] Aluzie la primul capitol al romanului *Diavolul șchiop* (1707) de scriitorul francez *Alain-René Lesage* (1668—1747). Eroul eliberează diavolul închis într-o sticlă.

ochi mari şi neasemuit de frumoşi. La chemarea mea: „Vino, mititica mea, ieşi, frumoasa mea nevăzută!" fata îşi îndreptă braţele spre mine. I-am apucat una din mîinile întinse şi deodată un şoc electric mi-a străbătut toate mădularele...

— Stai puţin, exclamă Kreisler. Ce poate să fie asta, maestre Abraham, căci şi eu cînd am atins pentru întîia oară, din întîmplare, mîna prinţesei Hedwiga, am simţit ceva asemănător; şi am mereu aceeaşi senzaţie, deşi într-o măsură mai slabă, de fiecare dată cînd alteţa-sa binevoieşte a-mi întinde mîna.

— Oho! răspunse maestrul Abraham, te pomeneşti că pînă la urmă mica noastră prinţesă este un fel de *gymnotus electricus*[1], un *raja torpedo*[2] sau vreun *trichiurus indicus*[3]. cum a fost într-un anumit grad şi dulcea mea Chiara; sau. poate, un fel de şoricel isteţ, ca acela care i-a tras stimatului *signor* Cotugno[4] o palmă zdravănă, cînd l-a apucat de spate să-l disece, ceea ce, bineînţeles, nu aveai de gînd să faci cu prinţesa! Dar, despre prinţesă vom vorbi altă dată. acum să ne întoarcem la invizibila mea. Cînd, sub efectul şocului neaşteptat al micului *torpedo*, am făcut speriat o săritură înapoi, fata mi-a vorbit cu glas fermecător în limba germană: „Te rog, nu mi-o lua în nume de rău, domnule Liscov, dar nu m-am putut stăpîni, căci durerea e prea mare". Lăsînd deoparte mirarea mea, am cuprins-o pe fată uşor de umeri şi am scos-o din dezgustătoarea temniţă în care se afla. În faţa mea stătea o fiinţă delicată şi graţioasă, de statura unei fetiţe de doisprezece ani, dar care avea cel puţin şaisprezece. Priveşte în cartea aceea; imaginea îi seamănă şi va trebui să recunoşti că nu se află pe lume un alt chip mai fermecător şi mai expresiv; ţine însă seamă că nici o imagine nu poate reda flacăra adîncă şi mistuitoare a frumoşilor ei ochi negri. Cine nu era înclinat să admire numai tenul alb ca zăpada şi părul bălai de culoarea inului trebuia să recunoască frumuseţea desăvîrşită a acestui chip

---

[1] Ţipar electric (lat.).
[2] Calcan electric (lat.).
[3] Peşte cu spadă (lat.). Cele trei specii de mai sus au însuşirea de a da şocuri electrice.
[4] *Domenico Cotugno* (1754—1822), medic din Neapole; întîmplarea este relatată după lucrarea lui Kluge *Încercare de expunere a magnetismului animal ca mijloc terapeutic.*

gingaș, căci, firește, pielea Chiarei mele era puțin prea închisă, iar părul ei negru avea luciri aprinse, noptatice. Chiara — acum știi că acesta era numele micuței invizibile — Chiara căzu la picioarele mele, ca o adevărată întruchipare a durerii și, cu lacrimi curgîndu-i șiroaie din ochi, rosti pe un ton cu neputință de redat: „*Je suis sauvée!*"[1]

Inima mi se frîngea de milă și bănuiam niște lucruri îngrozitoare. Curînd fu adus cadavrul lui Severino — a doua congestie îl ucisese după ce îl părăsisem. În clipa cînd Chiara zări mortul, lacrimile ei secară brusc. Aruncă spre trupul neînsuflețit o căutătură plină de gravitate și se depărtă, în timp ce lumea o privea curioasă și-și spunea rîzînd că fără îndoială asta trebuie să fie fata invizibilă. M-am gîndit că nu pot s-o las singură cu cadavrul. Proprietarii, care erau niște oameni de treabă, au acceptat s-o găzduiască la ei. După ce au plecat toți, m-am dus iarăși în cabinetul lui Severino și am găsit-o pe Chiara șezînd în fața oglinzii, într-o stare foarte ciudată. Privirea îi era pironită în oglindă și părea că, asemenea unei somnambule, nu-și dă seama de nimic din ce se petrece în jurul ei. Șoptea cuvinte neînțelese. Încetul cu încetul cuvintele deveniră mai deslușite și, pînă la urmă, începu să vorbească pe rînd în germană, franceză, italiană și spaniolă, despre niște lucruri care păreau să se refere la persoane îndepărtate. Mi-am dat seama cu surprindere că era tocmai ora cînd Severino obișnuia să-și pună oracolul lui feminin să vorbească. Într-un tîrziu Chiara a închis ochii, părînd că se cufundă într-un somn adînc. Am luat-o pe biata copilă în brațe și am dus-o jos, la gazde. În dimineața următoare am găsit-o pe Chiara vioaie și senină; abia acum părea să înțeleagă că este cu adevărat liberă și-mi povesti tot ce doream să aflu de la ea. Cred că n-ai să strîmbi din nas — deși știu că altminteri pui oarecare preț pe rangul nașterii — cînd ai să afli că fata nu era decît o țigăncușă care, împreună cu întreaga ei ceată murdară, se prăjea la soare sub ochii vigilenți ai poliției, în piața unui oraș mare, cînd Severino a trecut întîmplător pe acolo. „Hai să-ți ghicesc, domnișorule!" i-a strigat fetița aceea de opt ani. Severino a privit-o lung, drept în ochi, apoi a pus-o să-i ghicească în palmă și s-a arătat foarte

[1] Sînt salvată! (Franc.).

mirat. Găsise desigur ceva cu totul deosebit la fetiță, căci se îndreptă îndată spre locotenentul de poliție, care păzea ceata de țigani arestați, și-i spuse fără înconjur că este gata să plătească o sumă mare de bani, dacă i se îngăduie să ia cu el țigăncușa. Locotenentul de poliție îi răspunse grosolan că acolo nu e piață de sclavi, adăugînd însă că puștoaica nu face parte dintre ființele cu adevărat omenești și ar fi numai o belea pentru închisoare. De aceea el îi stă la dispoziție, dacă domnul vrea să dea zece ducați pentru fondul de ajutorare a săracilor din oraș. Severino și-a scos imediat punga și i-a numărat ducații. Chiara și bunica ei, care auziseră toată tîrguiala, începură să urle și să țipe, nevoind să se despartă una de alta. Atunci se amestecară zbirii și o zvîrliră pe bătrînă în căruța gata de plecare. Locotenentul de poliție, care, probabil, în clipa aceea își confunda punga cu casa de ajutor a săracilor din oraș, vîrî într-însa ducații lucitori, iar Severino o trase cu el pe micuța Chiara și încercă s-o liniștească, îndopind-o cu acadele și cumpărîndu-i o rochiță nouă, chiar din piața unde o descoperise. Desigur că tocmai în perioada aceea gîndul lui Severino era preocupat de scamatoria cu fata invizibilă și găsise la mica țigăncușă toate însușirile necesare pentru a juca un asemenea rol. Pe lîngă că i-a dat o educație îngrijită, el s-a străduit să-i influențeze organismul, care era deosebit de predispus la stări de mare tensiune. Cu ajutorul unor mijloace artificiale, Severino stîrnea aceste stări de tensiune în timpul cărora se trezea în ființa fetei un spirit profetic — (adu-ți aminte de Mesmer[1] și de operațiile sale oribile) — și de fiecare dată cînd trebuia să profetizeze, o aducea în asemenea stare. O întîmplare nefericită i-a arătat că fata devenea deosebit de sensibilă după ce i se provoca o durere; în asemenea împrejurări, darul ei de a citi în sufletul altora creștea într-o măsură aproape de necrezut, astfel că întreaga ei ființă părea complet spiritualizată. De atunci, acest om îngrozitor o biciuia cumplit, de fiecare dată, înainte de a o aduce la starea cunoașterii celei mai adînci. Pe lîngă acest chin, se mai adăuga și un altul: de cîte ori Severino pleca de acasă, o silea pe fată să stea chircită în acea ladă, astfel că dacă

[1] *Franz Anton Mesmer* (1734—1815) a reîntemeiat învățătura despre magnetismul animal.

cineva ar fi pătruns în cabinetul lui, existența Chiarei să rămînă o taină. Tot acolo stătea ascunsă în timpul călătoriilor pe care le făcea cu Severino. Soarta Chiarei era mai nefericită, mai groaznică decît a piticului pe care vestitul Kempelen[1] îl ducea cu sine și care, ascuns în păpușa înfățișînd un turc, trebuia să joace șah. În sertarul mesei de lucru a lui Severino, am găsit o sumă apreciabilă de bani, în aur și hîrtii, așa că am putut să-i asigur Chiarei un venit destul de important. Aparatul care servea drept oracol, adică instalațiile acustice din cameră și din cabinetul de lucru, l-am distrus împreună cu alte dispozitive netransportabile. În schimb, potrivit testamentului clar exprimat al lui Severino, mi-am însușit numeroase secrete din moștenirea lui. După ce am pus rînduială în toate aceste lucruri, mi-am luat cu multă tristețe rămas bun de la Chiara, pe care proprietarii casei doreau s-o țină la ei ca pe copilul lor drag, și am părăsit orașul. Trecuse aproape un an și voiam să mă întorc la Göniönesmühl, unde eram chemat ca să repar orga orașului. Dar cerul ținea se vede să mă înfățișez oamenilor ca un scamator, așa că îi dădu unui derbedeu afurisit puterea să-mi fure punga în care se afla întreaga mea avere, silindu-mă astfel pe mine — mecanic vestit, cu numeroase diplome și certificate — să fac scamatorii pentru o bucățică de pîine. Aceasta s-a întîmplat într-o mică localitate, în apropiere de Sieghartswei ler. Într-o seară, ședeam și meșteream la o cutie magică; deodată se deschide ușa și în cameră intră o făptură strigînd: „N-am mai putut îndura! A trebuit să pornesc în căutarea dumneavoastră, domnule Liscov, altfel aș fi murit de dor! Dumneavoastră sînteți stăpînul meu, dumneavoastră aveți toată puterea asupra mea!“ Cu aceste cuvinte se repede la mine, vrea să mi se arunce la picioare, eu o prind în brațe — era Chiara! Abia o mai recunoșteam; crescuse, se făcuse voinică, dar nu pierduse nimic din grația ei! „Draga mea Chiara!“ am exclamat eu, strîngînd-o în brațe cu adîncă emoție. „Nu-i așa că o să mă primiți lîngă dumneavoastră? m-a întrebat fata. Nu-i așa că n-o s-o

[1] *Wolfgang von Kempelen* (1734—1804), mecanic, inventator al unor roboți, în special al turcului jucător de șah, în care se spunea că se ascunde un pitic.

alungați pe biata Chiara care vă datorează libertatea și viața?"

Spunînd aceste cuvinte, se repezi la cufărul pe care îl adusese chiar în clipa aceea un slujitor al poștalionului și îi vîri acestuia în mînă o sumă de bani atît de mare, încît flăcăul o zbughi afară, exclamînd: „Drace! Grozavă arăpoaică!" Chiara deschise cufărul din care scoase cartea asta de aici și mi-o dădu, spunînd: „Iată, domnule Liscov, vă rog să primiți din moștenirea lui Severino lucrul cel mai de preț, pe care l-ați uitat la plecare". În timp ce eu frunzăream cartea, Chiara se apucă fără altă vorbă să-și despacheteze hainele și rufăria. Îți închipui lesne, Kreisler, că micuța Chiara m-a vîrît în mare încurcătură.

Dar, a venit timpul, băiete, să-ți faci o părere mai bună despre mine. Pentru că te-am ajutat să șterpelești pere coapte din pomii unchiului tău, agățînd pere de lemn frumos pictate în locul lor, să-i pui esență de portocale în stropitoarea cu care își uda pantalonii de pînză întinși pe iarbă la albit, obținînd astfel, fără trudă, o marmură de toată frumusețea, într-un cuvînt, pentru că te-am îndemnat la tot felul de năzbîtii, ți-ai închipuit că nu sînt decît un fel de bufon, care n-a avut niciodată inimă, sau o acoperise cu atîtea haine de măscărici că nu-i mai simțea bătăile! Nu te făli, tinere, cu sensibilitatea ta, cu lacrimile tale, căci uite, încep să boc e și eu ca tine, în chip rușinos. Dar la dracu! dacă ajungi la bătrînețe să-ți deschizi sufletul în fața unor tineri, cu ai deschide o oarecare *chambre garnie*[1]!

Maestrul Abraham se duse la fereastră și începu să privească afară. Furtuna trecuse; prin foșnetul pădurii se auzea cum cad picăturile de apă, pe care vîntul nopții le scutura de pe frunze. Dinspre castelul îndepărtat veneau sunetele vesele ale unei mutici de dans.

— Am impresia că prințul Hector își inaugurează *une partie à la chasse*[2], spuse maestrul Abraham.

— Și Chiara?... întrebă Kreisler.

— Ai dreptate, fiule, continuă maestrul Abraham, lăsîndu-se obosit în jeț. Bine faci că-mi amintești de Chiara, căci în noaptea aceasta fatală trebuie să beau pînă la ultima

[1] Cameră mobilată (franc.).
[2] Petrecere vînătorească (franc.).

picătură cupa amară a amintirilor. Ah! văzînd-o cum umblă după treburi prin casă, cu fața luminată de bucurie, mi-am dat seama că-mi va fi cu neputință să mă despart vreodată de ea, și că va trebui să-mi fie soție. Cu toate acestea i-am spus: „Dar ce vrei să fac cu tine, Chiara, dacă rămîi aici?" Chiara s-a apropiat de mine și, privindu-mă foarte serios, mi-a spus: „Maestre, în cartea pe care v-am adus-o veți găsi descrierea amănunțită a oracolului. De altfel, am văzut și eu mecanismul lui. Voi fi fata dumneavoastră invizibilă!" „Chiara! am exclamat eu uimit. Ce tot spui, Chiara? Nu cumva mă iei drept un Severino?" „O, să nu-mi vorbiți de Severino", a răspuns fata...

În sfîrșit, nu mai e nevoie să-ți povestesc toate de-a fir-a-păr, Kreisler. Știi că am uimit lumea întreagă cu fata mea invizibilă și poți să mă crezi pe cuvînt că m-am ferit să folosesc vreun mijloc artificial pentru a o duce într-o stare de exaltare pe scumpa mea Chiara și a-i stînjeni în vreun fel libertatea. Ea îmi indica timpul și ora exactă cînd se simțea, sau, mai bine zis, se va simți în stare să joace rolul invizibilei — și numai atunci vorbea oracolul meu. Pe de altă parte, pentru Chiara rolul acesta devenise o necesitate. Anumite împrejurări, pe care le vei afla mai tîrziu, m-au adus la Sieghartsweiler. Planul meu era să-mi fac o apariție foarte misterioasă. Am închiriat o locuință singuratică la văduva bucătarului-șef al prințului și cu ajutorul ei am izbutit să răspîndesc foarte repede la curte vestea despre scamatoriile mele. Lucrurile s-au petrecut așa cum mă așteptam. Prințul — e vorba de tatăl prințului Irenäus — mă vizita adesea, iar profetica mea Chiara a fost ființa vrăjită care, inspirată de o putere nepămîntească, i-a dezvăluit de multe ori propriul lui eu, astfel că unele lucruri care pînă atunci îi fuseseră ascunse, îi deveniră limpezi. Chiara, care îmi devenise soție, locuia la omul meu de încredere din Sieghartshof și venea la mine cînd se înnopta, astfel că existența ei a rămas ascunsă. Căci să știi, Kreisler, că oamenii sînt atît de însetați de miraculos, încît deși trucul cu fata invizibilă nu e posibil decît cu colaborarea unei ființe omenești, totuși întreaga poveste ar fi fost socotită drept o păcăleală de prost-gust, dacă s-ar fi aflat că fata invizibilă e făcută din carne și oase. Din această pricină, toată lumea din orașul în care trăise Severino îl ocăra, după moartea

lui, ca pe un escroc, întrucît se aflase că o ţigăncuşă vorbea din cabinetul lui; în schimb nimeni n-a luat cituşi de puţin în seamă dispozitivul acustic, prin care sunetul se transmitea în sfera de sticlă. Bătrînul prinţ muri. Eu eram sătul pînă în gît de scamatorii şi de toată povestea cu taina în jurul Chiarei. Doream să mă mut cu iubita mea soţie la Göniönesmühl şi să construiesc iarăşi orgi. Într-o noapte, tocmai cînd trebuia să joace pentru ultima oară rolul invizibilei, Chiara nu a venit şi publicul a trebuit să plece nemulţumit acasă. Inima mi se strîngea de-o spaimă neînţeleasă. Dimineaţa m-am repezit la Sieghartshof. Chiara plecase în ajun, la ora obişnuită. Ei, ce te uiţi aşa la mine, băiete? Sper că n-ai să-mi pui vreo întrebare stupidă! Ştii doar prea bine că Chiara a dispărut fără urmă — şi de atunci n-am mai văzut-o niciodată...

Maestrul Abraham sări brusc în picioare şi fugi spre fereastră. Suspina adînc, parcă ar fi lăsat să-i curgă sînge din rana deschisă a inimii. Kreisler respectă prin tăcere durerea bătrînului.

— Nu mai poţi să te întorci în oraş, capelmaistre, spuse deodată maestrul Abraham, într-un tîrziu. E aproape de miezul nopţii; afară, după cum ştii, bîntuie fantome, şi tot soiul de duhuri primejdioase ar putea să-şi vîre codiţa în treburile noastre. Rămîi aici! Trebuie să fie o adevărată nebunie...

(M.r.p.)... asemenea impertinenţe în sălaşurile sacre — vreau să spun în auditoriu. Îmi simt pieptul prins ca într-un cleşte... Plin de cele mai sublime gînduri, nu mai pot continua să scriu... Trebuie să mă opresc... trebuie să mă plimb puţin!

Mă întorc la masa mea de lucru, mă simt mai bine... Dar — cum se ştie — ce-i în inimă e pe limbă şi, bineînţeles, şi în vîrful condeiului unui poet. L-am auzit o dată pe maestrul Abraham povestind că într-o carte veche se vorbeşte despre un om ciudat; trupul lui era frămîntat de o anumită *materia peccans*[1], care nu se scurgea decît prin degete. Omul punea

[1] Materie păcătoasă sau materie morbidă (lat.). Se credea odinioară că se află într-un organism bolnav.

o coală frumoasă de hîrtie albă sub mînă și aduna astfel tot ce lepăda acea ființă rea care-l frămînta; iar despre nenorocitele deșeuri obținute astfel spunea că sînt poezii intimiste. Eu cred că asta nu-i decît o satiră răuvoitoare! E drept însă că uneori o senzație ciudată, pe care aș putea-o numi mîncărime spirituală, mă încearcă și pe mine, pînă în vîrful lăbuțelor, care sînt silite să scrie tot ceea ce gîndesc. Tocmai această senzație mă stăpînește acum... S-ar putea să fie primejdios pentru mine: unii motani induși în eroare s-ar putea înfuria în orbirea lor, ba chiar ar putea să mă facă să le simt ghearele, dar n-am încotro, trebuie să vorbesc!

Maestrul meu citise toată dimineața un in-cvarto legat în piele de porc; cînd, în sfîrșit, la ora lui obișnuită a plecat, a lăsat cartea deschisă pe masă. Îndemnat de curiozitate și de setea mea de cunoaștere, am sărit repede pe masă, ca să aflu ce fel de carte e aceea, pe care maestrul o studiază cu atîta sîrg. Era frumoasa și admirabila operă a lui Johannes Kunisperger[1] desăre influența naturală a stelelor, a planetelor și a celor douăsprezece semne zodiacale. Da, pe drept cuvînt, pot numi această operă frumoasă și admirabilă căci, citind-o, mi-au apărut cu toată limpezimea minunile ființei mele și ale peregrinărilor mele pămîntești... Ah! În timp ce scriu toate acestea, deasupra capului meu arde steaua minunată, care, în adîncă afinitate cu ființa mea, scînteiază în mine și în afară de mine. Da, simt pe frunte raza arzătoare a cometei — da, eu însumi sînt strălucitoarea stea cu coadă, meteorul ceresc, care, în piscul gloriei sale, străbate profetic și amenințător lumea. După cum toate stelele pălesc la strălucirea cometei, tot astfel v-ați cufunda cu toții în beznă, voi, montani, animale și oameni — dacă în loc să-mi ascund talentele sub obroc le-aș lăsa să strălucească în toată splendoarea lor, lucru ce depinde numai și numai de mine. Dar, cu toată natura divină ce iradiază din mine — spirit codat al luminii — împărtășesc și eu soarta tuturor muritorilor. Am o inimă prea bună, sînt un motan mult prea sensibil, simt imboldul să mă alătur celor slabi;

---

[1] *Johannes Kunisperger* (1436—1476), de fapt *Johann Müller* din Königsberg, în Franconia, matematician și astronom celebru în epoca lui, sub numele de Regiomontanus; aici se face aluzie la lucrarea lui *Arta naturală temporală a astronomiei — scurtă expunere asupra influenței naturale a aștrilor.*

din pricina asta am foarte mult de suferit... Căci la fiecare pas îmi dau seama că mă aflu singur, ca într-un pustiu, că nu aparţin acestei epoci, nu, ci unei epoci viitoare de înaltă cultură, că nu există nici măcar un singur suflet care să ştie să mă admire în măsura cuvenită. Şi-mi face atîta plăcere să fiu admirat! Chiar şi laudele din partea unor motani tineri, banali şi lipsiţi de educaţie mă încîntă nespus de mult. Mă pricep să-i uimesc; dar ce folos, că ei nu sînt în stare să nimerească tonul just al trîmbiţei de proslăvire oricît s-ar strădui şi oricît de tare ar striga „miau-miau!" Trebuie să mă gîndesc la posteritate, ea îmi va cinsti memoria. Dacă aş scrie acum o operă filozofică, cine va fi acela care va pătrunde profunzimea gîndului meu? Dacă m-aş cobori pînă la a scrie o piesă de teatru, unde sînt actorii care vor fi în stare s-o interpreteze? Dacă mă apuc de alte genuri literare, bunăoară de critică (care mi se potriveşte, fie şi numai pentru că planez mai presus de tot ce se cheamă poeţi, scriitori, artişti şi pot să mă citez pretutindeni pe mine însumi ca model, ca ideal al perfecţiunii, bineînţeles, de neatins, şi deci pot să fac aprecieri competente), cine este acela care va putea să se ridice pînă la punctul meu de vedere şi să-mi împărtăşească părerile? Există oare o labă sau o mînă care ar putea să-mi încingă fruntea cu laurii pe care îi merit? Dar pentru asta se găseşte leac: o fac singur, iar pe acela care se va încumeta să se atingă de cunună, va simţi ascuţimea ghearelor mele. Căci asemenea bestii invidioase există desigur — visez adesea că sînt atacat de ele şi, închipuindu-mi că trebuie să mă apăr, îmi rănesc propriul chip cu armele mele ascuţite... Chiar plini de conştiinţa nobilă a propriei valori, devii totuşi puţin bănuitor; dar aşa e, şi n-ai încotro! De pildă, nu de mult, am luat drept un atac ascuns împotriva virtuţilor şi superiorităţii mele faptul că în timp ce Ponto vorbea cu alţi cîţiva tineri pudeli, întîlniţi pe stradă, despre ultimele evenimente ale zilei, nici n-a pomenit de mine, deşi şedeam la şase paşi de el, pe ferestruica pivniţei mele. M-am supărat foarte tare cînd, drept răspuns la reproşurile ce i le-am adus, fantele a vrut să mă facă să cred că nici nu mă observase.

Dar a venit timpul să aflaţi, o, suflete înrudite, dintr-o lume viitoare mai frumoasă (ah! cît de mult aş vrea ca această lume a viitorului să fie în plină viitoare a prezentului, să aibă

părerile care se cuvin despre măreţul Murr şi să rostească tare aceste păreri, cu un glas atît de răsunător, încît nimic altceva să nu mai poată fi auzit, în afară de acest puternic strigăt), da, a venit timpul să aflaţi ce i s-a mai întîmplat lui Murr al vostru în anii tinereţii sale. Luaţi aminte, suflete iubite, căci se apropie un moment remarcabil al vieţii sale.

Idele lui Marte începuseră; razele blinde şi fermecătoare ale soarelui de primăvară cădeau pe acoperiş şi o flacără dulce îmi mistuia pieptul. De cîteva zile eram tulburat de o vagă neliniştе, de un dor tainic şi necunoscut. Din cînd în cînd eram mai calm, dar numai pentru a cădea iarăşi într-o stare pe care n-o bănuisem niciodată!

Dintr-o ferestruică a podului, nu departe de mine, ieşi lin şi blînd o făptură — o, de aş putea zugrăvi chipul celei mai frumoase dintre frumoase! Era învesmîntată toată în alb, doar un mic beret de catifea neagră îi împodobea fruntea încîntătoare, iar picioarele-i graţioase erau încălţate cu nişte ciorăpei tot negri. Din verdele de smarald al celor mai frumoşi ochi pe care i-am văzut vreodată, scăpăra un foc neînchipuit de dulce; mişcările uşoare ale urechilor ei ascuţite trădau virtute şi inteligenţă, iar curba unduioasă a cozii exprima o înaltă graţie şi gingăşie feminină.

Mîndra copilă părea să nu mă fi observat. Privind spre soare, clipi şi strănută. O, sunetul acesta mă străbătu cu un dulce fior pînă în adîncurile fiinţei mele, sîngele îmi zvîcnea în vine şi în artere, inima-mi era gata să plesnească. Toată încîntarea plină de durere care mă scotea din minţi izbucni într-un puternic „miau!" pe care n-am fost în stare să-l stăpînesc. Micuţa îşi întoarse repede căpşorul spre mine; în privirea ei se putea citi spaimă şi, totodată, o dulce şi copilărească sfială. Împins de o părere de neînvins, am sărit, ca pe nişte labe nevăzute, spre mîndra apariţie, ca s-o cuprind — dar în aceeaşi clipă ea a dispărut în spatele unui horn! Clocotind de furie şi deznădejde, alergam încolo şi încoace pe acoperiş, scoţînd modulaţiile cele mai jalnice. Totul în zadar, ea nu s-a mai întors. Ah, ce stare cumplită! Nu-mi mai tihnea nici un dumicat, de ştiinţe îmi era silă, nu mai puteam nici scrie, nici citi.

— O, cerule! am strigat eu a doua zi, după ce o căutasem pe frumoasa frumoaselor pretutindeni, pe acoperiş, în pod,

în beci, prin toate coridoarele casei, și mă întorsesem neminglíat acasă. Gîndurile îmi erau într-atîta stăpînite de ea, încît pînă și peștele prăjit, pe care mi-l oferise maestrul, mă privea din farfurie cu ochii ei, așa că, nebun de bucurie, am exclamat: Tu ești, o, multdorito? și l-am mîncat dintr-o înghițitură. Apoi am strigat: O, cerule, n-o fi oare asta iubirea?

M-am liniștit puțin și, ca un tînăr erudit ce sînt, am decis să clarific definitiv starea în care mă aflam. În consecință, m-am apucat — deși nu fără trudă — să studiez *De arte amandi*[1] a lui Ovidiu, precum și *Arta dragostei* a lui Manso[2], dar nici unul din simptomele caracteristice unui îndrăgostit, așa cum sînt descrise în aceste opere, nu mi se potrivea în întregime. Deodată mi-am adus aminte că am citit într-o piesă[3] că indiferența intelectuală și barba neîngrijită sînt simptomele sigure ale îndrăgostitului. M-am privit în oglindă: cerule, barba mea era neîngrijită! cerule, intelectul meu era nepăsător! Știind acum adevărul asupra stării mele, sufletul mi s-a liniștit. Am hotărît să mă întremez cu mîncare și băutură și apoi să pornesc în căutarea micuței căreia îi dăruisem toată inima mea. O dulce presimțire îmi spunea că ea se află lîngă ușă în fața casei! Am coborît treptele și, într-adevar, am găsit-o acolo! Ah, ce revedere! În pieptu-mi clocotea, asemenea talazurilor mării, voluptatea dragostei. Mismis — așa o chema, după cum am aflat mai tîrziu — ședea într-o poziție grațioasă pe lăbuțele ei dinapoi și se spăla ducîndu-și mereu o lăbuță peste urechi și obraji. Cu cîtă drăgălășie îndeplinea în fața ochilor mei toate cele cerute de curățenie și eleganță! Pentru a-și scoate în valoare farmecul dăruit de natură, nu avea nevoie de nici un fel de artificii cosmetice! Cu mai multă sfială decît întîia oară, m-am apropiat de ea și m-am așezat alături. Ea n-a fugit ci, aruncîndu-mi o privire cercetătoare, și-a lăsat pleoapele în jos.

— O, preafrumoaso, i-am șoptit, fii a mea!

---

[1] *Despre arta dragostei*, operă a poetului latin *Publius Ovidius Naso* (43 î.e.n. — 17 e.n.).

[2] *Johann Kaspar Friedrich Manso* (1760—1826), autor al lucrării *Arta dragostei. Poem didactic în trei cărți* (1794).

[3] Se referă la piesa lui Shakespeare *Cum vă place*, actul III, scena 2.

— Dar cine eşti tu, îndrăzneţule motan?[1] Mă cunoşti cumva? Dacă eşti tot atît de sincer ca şi mine, atunci jură-mi că mă iubeşti cu adevărat.

— O! am exclamat eu cu însufleţire, pe grozăviile infernului, pe sfînta lună, pe toate celelalte stele şi planete ce vor luci noaptea viitoare, pe cerul senin, îţi jur că te iubesc.

— Şi eu te iubesc, şopti micuţa, lăsîndu-şi ruşinată capul pe umărul meu.

Copleşit de pasiune, tocmai mă pregăteam s-o îmbrăţişez, cînd, deodată, doi montani uriaşi se năpustiră asupra mea cu urlete diabolice, muşcîndu-mă şi zgîriindu-mă fără milă, ba, pe deasupra, mă aruncară şi în şanţ, astfel că scursorile cele murdare mă înghiţiră. Numai cu multă trudă am izbutit să scap din ghearele acelor bestii însetate de sînge, care nu aveau nici un respect pentru rangul meu şi, urlînd de groază, am fugit pe scări în sus. Cînd m-a zărit, maestrul meu a exclamat, rîzînd în hohote:

— Murr, Murr, în ce hal eşti! Ha, ha, ha, acum pricep ce s-a întîmplat: ai pornit după aventuri, asemenea „cavalerului rătăcind în labirintul dragostei“[2] şi ţi s-a înfundat!

Spre nespusa mea dezolare, maestrul a izbucnit din nou în rîs. Apoi, a poruncit să se aducă un lighean cu apă călduţă în care, fără multă vorbă, m-a cufundat de cîteva ori — încît de atîta strănutat şi scuipat nu mai vedeam şi nu mai auzeam nimic — m-a învelit într-o bucată de flanelă şi m-a culcat în coşuleţul meu. Aproape îmi pierdusem minţile de furie şi de durere şi nu mai eram în stare să-mi mişc nici un mădular. Pînă la urmă, căldura a avut asupra mea un efect binefăcător, aşa că am putut să-mi pun ordine în idei.

„Ah, încă o decepţie amară! mă tînguiam eu. Aşadar, asta-i dragostea pe care am cîntat-o atît de minunat, ca fiind tot ce-i mai sublim în viaţă şi ne umple sufletul de o dulceaţă fără nume, înălţîndu-ne în slăvile cerului. Ah, pe mine dragostea m-a zvîrlit într-un şanţ murdar. Renunţ la

---

[1] Parafrazare după romanul *Titanul* de Jean Paul.

[2] Se referă la romanul *Cavalerul rătăcind în labirintul dragostei* sau *Povestea călătoriei şi amorurilor unui nobil german, domnul v. St. care, după numeroase excese amoroase, a aflat pînă la urmă cum pedepseşte cerul la bătrîneţe păcatele tinereţii* de scriitorul german *Johann Gottfried Schnabel* (1692 — aprox. 1750).

un sentiment care nu mi-a adus decît muşcături, o baie dezgustătoare şi o umilitoare înfofolire într-o cîrpă!"

Îndată însă ce mi-am revenit şi m-am înzdrăvenit, chipul lui Mismis a reînceput să mă obsedeze şi mi-am dat seama, spre marea mea disperare, că deşi nu uitasem ruşinea ce o păţisem, eram tot îndrăgostit. Am făcut o uriaşă sforţare să mă stăpînesc şi, ca un motan înţelept şi învăţat ce sînt am recitit Ovidiu, întrucît îmi aminteam că în *Ars amandi* dădusem şi peste nişte reţete contra dragostei.

Am citit versurile:

Venus otia amat. Qui finem quaeris amoris,
Cedit amor rebus, res age, tutus eris![1]

Plin de un zel reînnoit am vrut, dînd urmare acestei poveţe, să mă cufund în ştiinţe, dar chipul lui Mismis îmi juca în faţă, pe fiecare pagină. Mismis gîndeam, Mismis citeam şi scriam! Mi-am zis că Ovidiu o fi avut în vedere altfel de muncă şi, deoarece auzisem de la unii motani că vînătoarea de şoareci este o distracţie extraordinar de plăcută, e posibil ca printre celelalte *rebus*[2] să se înţeleagă şi vînătoarea de şoareci. De aceea, cum s-a întunecat, am pornit spre beci şi am străbătut coridoarele cele mai întunecate, cîntînd:

Mă strecuram tiptil prin codru cu puşca încărcată...[3]

Dar în locul jivinelor pe care voiam să le vînez, vedeam pretutindeni chipul frumoasei mele... Îmi apărea aievea din toate ungherele întunecate. Săgeata amorului îmi străpungea dureros biata inimă prea vulnerabilă. M-am pomenit rostind:

— Feciorelnica-i lumină luna printre nori revarsă; ca un mire şi-o mireasă, Murr şi Mismis merg spre casă!

---

[1] Venus se complace în trîndăvie. De vrei să pui capăt dragostei, cum amorul fuge de ocupaţii, găseşte-ţi o ocupaţie şi vei izbuti. (Lat.). Ovidiu, *Remedia amoris (Leacuri împotriva dragostei).*

[2] Ocupaţii (lat.).

[3] Parafrazare după poezia lui Goethe *Cîntecul de seară al vînătorului.*

Așa grăit-am eu, motan naiv, bucurîndu-mă la gîndul izbînzii ce m-așteaptă. Bietul de mine! Cu ochii învăluiți, sfielnica pisică a dispărut...

Astfel eu, făptură vrednică de plîns, cădeam tot mai mult în mrejele iubirii, pe care o stea vrăjmașă părea că mi-a aprins-o în piept spre pieirea mea. Cuprins de furie și hotărît să-mi înfrunt destinul, am revenit la Ovidiu și m-am oprit la următoarele versuri.

Exige, quod cantet, si qua est sine voce puella,
Non didicit chordas tangere, posce lyram.[1]

— Aha, am exclamat eu, sus pe acoperiș! Acolo o voi regăsi pe mîndra mea, acolo unde am văzut-o pentru întîia oară. Și n-o să aibă încotro, va trebui să cînte și dacă-mi scoate o singură notă falsă, atunci totul s-a sfîrșit, atunci sînt vindecat, sînt salvat.

Cerul era senin și luna, pe care îi jurasem dragoste pisicii Mismis, strălucea într-adevăr, în timp ce mă urcam pe acoperiș s-o caut. Multă vreme n-am putut-o zări și suspinele mele începură să se transforme în dureroase strigăte de dor.

Pînă la urmă am prins să fredonez un cîntec plin de tristețe, care suna cam așa:

Codri în freamăt, valuri în geamăt,
Șipote-n murmure line,
Plîngeți-mi durerea, cîntați sfîșierea,
Plîngeți împreună cu mine!
Ah, unde-i frumoasa
Mismis, drăgăstoasa,
Pe care o caut în van?
O, lună, o, lună!
Alină-l pe bietul motan.
Și spune-i pe care țărm fermecat rătăcește,
Pe care meleaguri domnește
Făptura ei dragă.

[1] Pune-o să cînte, dacă nu are voce... Dacă nu se pricepe să mînuiască de loc coardele, pune-o să cînte din liră, (lat.) Ovidiu, *Remedia amoris*.

Tu, sfetnic prieten, ajută-mi, aleargă,
Verigile sfarmă în grabă,
Și de-al iubirii alean,
Mîntuiește-l pe disperatul motan!

După cum vezi, iubite cititor, un poet adevărat nu are nevoie să se afle într-un codru ce freamătă și nici lîngă un izvor ce murmură, căci în valurile jucăușe ale inspirației găsește *tot* ce poftește, lucruri pe care apoi le cîntă *cum* vrea. Dacă cineva se va mira de perfecțiunea versurilor de mai sus, aceluia trebuie să-i atrag atenția că mă aflam într-o stare de extaz, inspirat de iubire. Or, este îndeobște știut că un ins care nu-i în stare să rimeze amor cu dor și fericire cu iubire, într-un cuvînt, un ins care, oricît s-ar munci, n-ar putea găsi nici măcar rimele acestea obișnuite, cînd e cuprins însă de febra amoroasă, simte deodată o inspirație poetică și nu se poate împiedica să nu țîșnească din el versuri — aidoma aceluia care, avînd guturai, nu se poate opri să nu strănute. Datorită acestui extaz al unor firi prozaice, s-au produs multe lucruri încîntătoare și, de multe ori, din această pricină, cîte o Mismis umană se bucură un timp de o reputație grozavă, fără să fie cine știe ce frumusețe. Dacă asta se poate întîmpla cu un lemn uscat, apoi ce nu ne putem aștepta de la lemnul verde? Adică, vreau să spun că dacă dragostea poate transforma în poeți niște bieți prozatori, apoi ce trebuie să se întîmple cu poeții adevărați, în acest stadiu al vieții lor?

Așadar, nu mă aflam nici în mijlocul unei păduri ce freamăta și nici lîngă un izvor ce murmura, ci ședeam pe un acoperiș înalt și golaș; lumina lunii era atît de zgîrcită că nici n-o puteai băga în seamă; cu toate acestea în versurile mele măiestrite, imploram codrii, și izvoarele, și valurile și, pînă la urmă, și pe prietenul meu Ovidiu, chemîndu-i să mă susțină, să mă ajute în suferința mea. Mi-a fost cam greu să găsesc o rimă potrivită pentru numele speciei mele; cea banală „elan" nu mi-a venit nici măcar în toiul inspirației. Faptul că am putut găsi totuși rime este încă o dovadă a superiorității speciei mele față de cea umană, întrucît, după cum se știe, cu cuvîntul „oameni" nu rimează nimic,

drept care un hitru de autor dramatic[1] a făcut observația că omul e un animal nerimat. Eu, dimpotrivă, sînt unul rimat.

Nu în deșert îmi înălțasem cîntecul de dor, nu în deșert invocasem codrii, izvoarele și luna, cerîndu-le să mi-o aducă pe stăpîna gîndurilor mele: frumoasa apărut de după un horn, pășind eteric și cu grație.

— Tu cînți așa de frumos, dragă Murr?! exclamă Mismis, zărindu-mă.

— Cum, am strigat la rîndul meu, plăcut surprins, cum, mă recunoști, suavă făptură?!

— Ah, desigur! rosti ea. Mi-ai plăcut de la prima privire și m-a durut sufletul că cei doi veri ai mei au fost atît de mojici, încît te-au împins fără milă în șanț...

— Să nu mai vorbim de șanț, dulce copilă, ci mai bine, spune-mi, spune-mi dacă mă iubești?

Mismis vorbi mai departe:

— M-am interesat de tine și am aflat că te numești Murr și că, trăind la un om foarte bun, nu numai că ai existența asigurată din belșug, ci și că te bucuri de tot confortul vieții, ba chiar ai putea să-l împarți cu o soțioară duioasă! O, te iubesc foarte mult, bunule Murr!

— Cerule! am strigat eu, în culmea fericirii. E oare cu putință? Visez oare, sau e aievea? O, rațiune, ține-te bine, ține-te bine, n-o lua rama. Ah, mai sînt oare pe pămînt? Mai calc oare pe acoperiș? Nu cumva plutesc în nori? Mai sînt oare tot motanul Murr? Nu sînt cumva omul din lună? Vino la pieptul meu, iubito! Și spune-mi întîi cum te cheamă?

— Mă cheamă Mismis, a șoptit dulce micuța, cu o sfială încîntătoare și s-a așezat lîngă mine.

Ce frumoasă era! Blana ei albă avea sclipiri argintii în lumina lunii, ochișorii ei verzi ardeau de un foc blînd și languros.

— Tu...

(F.m.)... iubite cititor, ai fi putut afla ceva mai devreme; dar dea cerul să nu mai fiu nevoit, ca pînă acum, să sar de la una la alta. Așadar, după cum am spus, tatăl principe-

[1] Se referă la *August Friedrich von Kotzebue* (1761—1819) și la comedia sa *Poetul sărac* (1813), scena 1.

lui Hector a pățit la fel ca și prințul Irenăus; adică, nici el nu știe cum, i-a căzut țărișoara din buzunar. Principele Hector nu era cîtuși de puțin înclinat spre o viață liniștită și pașnică. În ciuda faptului că tronul princiar i-a fost smuls de sub picioare, tot mai rîvnea să stea țeapăn și, dacă nu să guverneze, cel puțin să comande, așa că s-a angajat în serviciul francujilor și a dat dovadă de foarte mare bravură. Dar într-o zi, cînd o chitaristă i-a cîntat *Cunoști tu țara unde înfloresc lămîii*[1], a pornit îndată spre țara unde înfloresc într-adevăr sus-pomeniții lămîi, cu alte cuvinte la Neapole unde, în locul uniformei franceze, a îmbrăcat una napolitană. A ajuns general, cu o repeziciune de care numai un prinț e capabil. Cînd tatăl principelui Hector a murit, prințul Irenăus a deschis cartea cea groasă în care trecuse cu propria lui mînă numele tuturor capetelor încoronate din Europa și a însemnat moartea princiarului său prieten și tovarăș de *malheur*[2]. După această operație, a contemplat îndelung numele scris, a strigat tare: „Principele Hector!" și a închis cartea atît de violent, încît mareșalul curții a sărit speriat făcînd trei pași înapoi. Apoi prințul s-a ridicat de pe scaun și a început să se plimbe de colo colo prin odaie, cu pași mari, prizînd atît tabac spaniol, cît era necesar pentru a pune ordine într-un univers întreg de idei. Mareșalul curții a vorbit mult despre răposatul prinț care, în afară de mari bogății avea și o inimă *aimable*[3], despre tînărul principe Hector pe care monarhul și națiunea din Neapole îi divinizează etc. Prințul Irenăus părea că nu ia nimic în seamă; deodată, oprindu-se brusc în fața mareșalului, l-a sfredelit cu crîncena lui privire frederichiană, a rostit tare și răspicat *peut-être*[4] și a dispărut în cabinetul vecin.

— Doamne, Dumnezeule! a oftat mareșalul curții. Se vede că înălțimea-sa are gîndurile cele mai considerabile, ba poate chiar și anumite planuri.

Așa și era. Irenăus se gîndea la averea prințului, la legăturile acestuia de rudenie cu persoane importante; ajunse

---

[1] Versuri din Goethe, *Anii de ucenicie ai lui Wilhelm Meister*, *Cartea a treia*, cap. 1.
[2] Nenorocire (franc.).
[3] Iubitoare (franc.).
[4] Poate (franc.).

la convingerea că prințul Hector va schimba cu siguranță spada cu sceptrul și în minte îi încolți ideea că o căsătorie între prinț și prințesa Hedwiga ar putea da cele mai fericite roade. În foarte mare secret, *Kammerherr*-ul pe care Irenäus îl trimise îndată să prezinte condoleanțe prințului Hector ducea în buzunar un portret în miniatură al prințesei, portret a cărui asemănare mergea pînă la nuanța de culoare a tenului. Aici e cazul să menționăm că prințesa putea fi numită o frumusețe perfectă, dacă tenul ar fi avut o culoare mai puțin gălbuie. De aceea lumina luminărilor îi era cu deosebire favorabilă.

Kammerherr-ul a îndeplinit cu foarte multă îndemînare misiunea secretă a prințului, care păstrase o taină desăvîrșită asupra intențiilor sale, neîncredințîndu-le nici măcar princiarei sale soții. Zărind portretul, prințul Hector a căzut aproape în același extaz ca și colegul său princiar din *Flautul fermecat*. Ca și Tamino[1], era gata, dacă nu să cînte, cel puțin să exclame: „Portretul e fermecător", apoi, mai departe: „Ceea ce simt o fi iubire? Da, da, nu poate fi decît iubire!" Pe prinți, de obicei, nu numai iubirea îi îndeamnă să aspire la frumusețe; cu toate acestea prințul Hector nu se gîndea la alte combinații, cînd s-a așezat să-i scrie prințului Irenäus, cerîndu-i îngăduința să solicite mîna și inima prințesei Hedwiga.

Prințul Irenäus i-a răspuns că încuviințează cu drag această căsătorie pe care o dorește din toată inima, fie chiar numai și în amintirea răposatului său prieten, de aceea n-ar mai fi nevoie — la drept vorbind — de nici un fel de cerere propriu-zisă. Însă, deoarece formele trebuiesc totuși *sauvées*[2], s-ar cere ca prințul să trimită la Sieghartsweiler un om de încredere, de rang corespunzător, pentru a încheia căsătoria în numele lui și care să sară — după vechea și frumoasa datină — cu cizme și cu pinteni pe pat. Prințul Hector a dat de veste: „Voi veni eu însumi!"

Lucrul acesta, însă, nu-i prea convenea prințului Irenäus. Căsătoria prin intermediul unui împuternicit i se părea mai spectaculoasă, mai solemnă, mai princiară și se bucurase

---

[1] Personaj din opera *Flautul fermecat* de W.A. Mozart.
[2] Salvate (franc.).

dinainte de această sărbătoare. Se mai împăcă doar la gîndul că, înainte de cununie, se poate organiza o grandioasă serbare la palat. Cu acest prilej voia să atîrne de gîtul prințului Hector, în chipul cel mai solemn, Marea Cruce a unui ordin instituit de părintele lui, ordin pe care nu-l mai purta, nu mai avea dreptul să-l poarte nici un cavaler.

Așadar, prințul Hector veni la Sieghartsweiler ca s-o ia cu sine pe prințesa Hedwiga și, totodată, ca să primească Marea Cruce a unui ordin dispărut. El ceru prințului Irenäus să păstreze secretul asupra intențiilor sale, mai ales față de Hedwiga, întrucît voia întîi să se asigure de iubirea ei deplină și abia după aceea să-i ceară mîna.

Prințul Irenäus nu prea pricepea ce voia să spună prințul Hector și declară că, după cîte știa și-și amintea, această formă, adică declarația de dragoste înainte de cununie, nu s-a practicat niciodată în casele princiare. Dacă însă prin asta prințul Hector nu înțelege decît manifestarea unui anumit *attachement*, atunci ar fi de preferat ca asemenea lucru să nu se petreacă în perioada logodnei; întrucît însă tineretul ușuratic este înclinat să treacă peste toate poruncile etichetei, ar putea totuși să facă acea declarație chiar și înainte de schimbarea verighetelor, să zicem cu vreo trei minute înainte. Firește că ar fi frumos și distins dacă în acea clipă perechea princiară ar manifesta o oarecare silă reciprocă; din păcate, însă, aceste reguli ale înaltei bune-cuviințe au devenit în ultima vreme doar visuri deșarte.

Zărind-o pentru întîia oară pe prințesă Hedwiga, prințul Hector șopti aghiotantului său în dialectul napolitan, de neînțeles pentru cei din jur:

— Pe toți sfinții! E frumoasă, dar pare să se fi născut la poalele Vezuviului, atîta foc are în ochi!

Prințul Ignatius porni să se informeze cu toată insistența dacă la Neapoli se găsesc cești frumoase și cîte posedă prințul Hector; acesta sfîrșise cu toată gama de saluturi și se pregătea să se adreseze din nou prințesei Hedwiga; dar în clipa aceea ușile se deschiseră și prințul Irenäus îl pofti la ceremonia organizată în salonul cel mare, unde convocase pe toți cei care erau cît de cît vrednici de a fi primiți la curte. De data aceasta fusese mai puțină strictețe

ca de obicei, întrucît cercul de la Sieghartshof era foarte mic. Sej aflau de față și doamna Benzon cu Julia.

Prințesa Hedwiga era tăcută și îngîndurată, aproape absentă; acel străin chipeș, venit din sud, nu-i dădea nici mai multă și nici mai puțină atenție, decît oricărei alte apariții noi la curte, ba chiar văzînd că domnișoara ei de onoare, Nanette cea cu obrajii rumeni, nu mai contenea să-i șoptească la ureche cît de arătos e prințul cel străin și că în viața ei n-a văzut o uniformă atît de frumoasă, o întrebă pe ton destul de aspru dacă nu cumva se țicnise.

Prințul Hector începu să desfășoare în fața prințesei bogata și multicolora coadă de păun a galanteriei sale; ea, aproape jignită de torentul complimentelor dulcege, îl întrebă despre Italia și despre Neapoli. Prințul îi descrise un paradis, în care ea va fi zeiță și stăpînă. Cu acest prilej se arătă a fi un maestru în arta de a vorbi unei doamne într-un fel în care totul, absolut totul, se transforma într-un imn de proslăvire a frumuseții și a grației ei. Dar, în toiul acestui imn, prințesa se depărtă, îndreptîndu-se spre Julia, pe care o văzuse în preajmă. În timp ce prințul Hector, cam descumpănit de fuga prințesei Hedwiga, se apropia și el, aceasta o strîngea pe Julia în brațe, dezmierdînd-o cu mii de nume drăgăstoase:

— Iat-o pe Julia, pe scumpa mea surioară, frumoasa și dulcea mea Julia!

Prințul Hector o pironi cu o privire atît de stăruitoare și de ciudată, încît Julia, roșindu-se ca focul, își lăsă ochii în pămînt și se întoarse intimidată spre doamna Benzon care se afla alături. Dar prințesa o îmbrățișă din nou, exclamînd cu lacrimi în ochi:

— Dragă, dragă Julia!

— Prințesă, o mustră încet doamna Benzon, ce înseamnă această purtare nefirească?

Fără a ține seamă de cuvintele ei, prințesa se întoarse spre prințul Hector, pe care toate acestea îl făcuseră să-și piardă graiul. Dacă la început Hedwiga fusese tăcută, gravă, ba chiar posomorîtă, acum se dezlănțui într-o veselie excesivă. Pînă la urmă însă, coardele prea întinse cedară, și melodiile care izvorau acum din sufletul ei erau blînde, dulci,

de o gingăşie feciorelnică. Era mai amabilă ca oricînd şi prinţul Hector părea cu totul subjugat de farmecul prinţesei.

În sfîrşit, începu balul. După cîteva dansuri, prinţul Hector se oferi să le arate un dans naţional napolitan şi izbuti îndată să-i facă pe dansatori să execute perfect toate figurile, ba chiar să redea şi caracterul pasionat şi totodată gingaş al acelui dans.

Nimeni însă nu prinsese acest caracter atît de bine ca Hedwiga, care dansa cu prinţul Hector. Ea ceru să se repete dansul şi, după ce dansă a doua oară, stărui — fără a ţine seamă de avertismentele doamnei Benzon, care observaase pe chipul prinţesei o paloare suspectă — stărui să danseze şi a treia oară, spunînd că abia acum figurile îi vor reuşi cu adevărat. Prinţul era în culmea încîntării. Plutea prin sală cu Hedwiga, care părea întruchiparea însăşi a graţiei. La una din numeroasele figuri ale dansului, prinţul o strînse pătimaş la piept, dar în aceeaşi clipă Hedwiga leşină în braţele lui.

Prinţul Irenäus declară că nu se putea închipui o întrerupere mai necuviincioasă a unui bal la curte şi doar faptul că avea loc la ţară mai putea scuza, oarecum, întîmplarea.

Prinţul Hector o duse el însuşi pe Hedwiga într-o încăpere învecinată şi o aşeză pe o sofa; doamna Benzon îi frecă fruntea cu un fel de esenţă puternică pe care medicul curţii o avea la îndemînă. De altfel, medicul declară că acest leşin se datora numai tensiunii nervoase pricinuite de excitaţia dansului, şi că prinţesa îşi va reveni degrabă.

Medicul avusese dreptate, căci după cîteva clipe, prinţesa deschise ochii, scoţînd un suspin adînc. Îndată ce află că Hedwiga se simţe bine, prinţul Hector îşi croi drum prin cercul de doamne care o împresurau şi, îngenunchind în faţa sofalei, îşi exprimă nespusa părere de rău de a fi vinovat de o întîmplare ce-i sfîşie inima. Însă în clipa cînd îl zări, prinţesa, dînd semnele celui mai profund dezgust, strigă:

— Pleacă, pleacă! apoi căzu din nou în leşin.

— Să ne retragem de aici, spuse prinţul Irenäus luîndu-l de mînă. Încă n-ai aflat că prinţesa suferă adesea de asemenea reverii ciudate. Cine ştie sub ce chip straniu i-ai apărut în clipa aceasta. Închipuie-ţi că — *entre nous soit dit*[1] —

[1] Între noi fie vorba (franc.).

în copilărie m-a socotit timp de o zi întreagă drept Marele Mogol, cerîndu-mi să călăresc cu pantofi de atlaz, ceea ce pînă la urmă a și trebuit să fac, deși numai în grădina palatului.

Prințul Hector îi rise în față și porunci să vină caleașca.

Principesa, îngrijorată de starea Hedwigăi, hotărî ca doamna Benzon să rămînă la castel împreună cu Julia. Ea cunoștea influența psihică pe care doamna Benzon o exercita asupra prințesei și mai știa că asemenea crize morbide cedează de obicei în fața acestei influențe. Și de data asta Hedwiga își reveni repede sub înrîurirea cuvintelor blînde ale doamnei Benzon. Prințesa afirma nici mai mult, nici mai puțin că în timpul dansului, prințul Hector s-a transformat într-un monstru cu chip de balaur, care a împuns-o drept în inimă cu limba lui de foc.

— Doamne ferește! exclamă doamna Benzon. Te pomenești că prințul Hector este cu adevărat acel *mostro turchino*[1] din povestea lui Gozzi! Ce închipuiri! Pînă la urmă o să se întîmple ca și cu Kreisler, pe care l-ai socotit un nebun primejdios!

— Niciodată! strigă prințesa aprig. Apoi adăugă rîzînd: Drept să spun, n-aș vrea ca bunul meu Kreisler să se transforme deodată într-un *mostro turchino*, ca prințul Hector.

În dimineața zilei următoare, după ce veghease o noapte la căpătîiul prințesei, doamna Benzon intră în camera Juliei, pe care o găsi palidă și nedormită, cu căpșorul atîrnînd moale în jos, ca o porumbiță bolnavă.

— Ce-i cu tine, Julia?! exclamă speriată doamna Benzon, care nu era deprinsă să-și vadă fiica în asemenea stare.

— Ah, mamă, îi răspunse Julia cu disperare, nu mai vreau să calc niciodată pe aici. Mă cutremur toată cînd mă gîndesc la noaptea trecută. Prințul acesta are ceva înspăimîntător. Nu pot să-ți descriu ce s-a petrecut cu mine atunci cînd m-a privit. Ochii lui negri și sinistri parcă m-au săgetat ca un fulger care, dacă m-ar fi lovit, m-ar fi ucis. Să nu rîzi de mine, mamă! Era privirea unui asasin, pironită asupra victimei care moare de groază înainte ca el să fi scos pumnalul. Îți spun încă o dată că tot trupul mi-a fost stră-

[1] Monstru albastru (ital.). Referire la comedia *Monstrul albastru* de Carlo Gozzi.

bătut de un fior fără nume, cutremurîndu-mi întreaga ființă. Se vorbește despre vasiliști a căror privire, asemenea unei raze de foc, te ucide în aceeași clipă, dacă îndrăznești să te uiți la ei. Ei bine, cred că prințul Hector seamănă cu un monstru de aceștia.

Doamna Benzon izbucni într-un rîs zgomotos.

— Acum chiar că-mi vine să cred că e ceva adevărat în povestea cu *mostro turchino*, întrucît prințul Hector, deși este unul din cei mai chipeși și mai amabili bărbați, a apărut în fața a două fete ca un balaur, ca un vasilisc. Cît o privește pe prințesă, știu că e în stare să-și facă cele mai năstrușnice, închipuiri, dar ca dulcea mea copilă, blînda și senina mea Julia, să se lase pradă unor năluciri atît de smintite...

— Pe Hedwiga, o întrerupse tînăra fată, nu știu ce forță vrăjmașă vrea s-o despartă de inima mea și să mă silească să lupt cu o boală îngrozitoare, care îi pustiește sufletul! Da, nu pot numi decît boală starea prințesei, o stare împotriva căreia, sărăcuța de ea, nu poate face nimic. Aseară, cînd se depărtase grabnic de prinț și mă îmbrățișa, dezmierdîndu-mă, am simțit, cum arde toată. Și apoi dansul, dansul acela groaznic! Știi, mamă, cît de mult urăsc dansurile în care partenerilor le este permis să ne stringă în brațe! Am atunci senzația că sîntem silite să renunțăm la orice decență și să acordăm bărbaților o superioritate care — cel puțin celor capabili de sentimente delicate — nu le poate aduce nici o bucurie. Și Hedwiga nu se mai sătura de dansul acela meridional care, pentru mine, cu cît dura mai mult, cu atît mi se părea mai respingător... Iar în ochii prințului Hector ardea o bucurie satanică...

— Prostuțo, ce-ți trece prin minte? Totuși, nu te pot mustra pentru părerile tale. Păstrează-le, dar să nu fii nedreaptă cu Hedwiga; nu te mai gîndi la starea ei și scoate-ți-l din minte pe prinț. Dacă vrei, voi face în așa fel ca o bucată de vreme să nu-l mai vezi, nici pe el, nici pe Hedwiga. Da. Liniștea ta nu trebuie în nici un fel tulburată. Vino să te sărut, scumpa mea.

Cu aceste cuvinte, doamna Benzon o îmbrățișă pe Julia cu toată duioșia maternă.

Ascunzîndu-și fața îmbujorată la pieptul mamei sale, copila continuă:

— Se prea poate ca din acea neliniște îngrozitoare de care am fost cuprinsă să fi izvorît și visele ciudate care m-au tulburat atît de tare.

— Dar ce-ai visat?

— Se făcea că mă plimbam printr-o grădină splendidă în care, sub tufișuri dese și negre, înfloreau la un loc trandafiri și regina nopții, înmiresmînd aerul cu parfumul lor dulce. O lumină ciudată, ca licărirea lunii, se transforma în cîntec. Sub atingerea razei ei aurii, copacii și florile se înfiorau de plăcere, tufișurile foșneau, iar izvoarele susurau cu suspine pline de dor. Deodată mi-am dat seama că eu sînt acel cîntec care se revarsă asupra grădinii și că îndată ce strălucirea sunetelor va păli, mă voi stinge de durere. Atunci am auzit un glas blînd: „Nu te teme! Sunetul este fericire și nicidecum pieire, și eu te sprijin cu brațe puternice, iar în ființa ta sălășluiește cîntecul meu, care e etern ca și dorul!“ Kreisler stătea în fața mea și-mi spunea aceste vorbe. Am avut o senzație divină de mîngîiere și de speranță și — nici eu nu știu, mamă, cum s-a întîmplat — am căzut la pieptul lui. Deodată m-am simțit cuprinsă de niște brațe de fier și o voce îngrozitoare mi-a strigat batjocoritor: „Zadarnic te mai împotrivești, nefericito, ai murit și acum vei fi a mea!“ Mă aflam în brațele prințului Hector. Scoțînd un țipăt de groază, m-am trezit din somn și, punîndu-mi un halat, am fugit la fereastră. Am deschis-o, căci aerul din cameră mă înăbușea. În depărtare am zărit un bărbat ce privea printr-un ochean spre ferestrele castelului, și care a pornit apoi să sară într-un chip ciudat, sau mai degrabă comic, căci făcea fel de fel de *entrechats* și alți pași de dans, agitîndu-și brațele și, după cît mi-am putut da seama, cîntînd în gura mare. L-am recunoscut pe Kreisler și, cu toate că purtarea lui mă făcea să rîd cu poftă, simțeam totuși că el e duhul binefăcător care mă va apăra de prinț. Mi se părea că abia acum îi înțeleg cu adevărat sufletul și că abia acum îmi dau seama că sarcasmul lui, de care atîția se simt răniți, izvorăște dintr-o inimă bună și sinceră. Îmi venea să cobor repede în parc și să mă plîng lui Kreisler de toate grozăviile coșmarului meu.

— Un vis stupid! rosti doamna Benzon serioasă. Iar epilogul este și mai stupid. Ai nevoie de odihnă, Julia, un

somn ușor ți-ar face bine. De altfel, și eu am de gînd să dorm cîteva ore.

Cu aceste cuvinte, doamna Benzon ieși din cameră, iar Julia îi ascultă sfatul.

Cînd se trezi, soarele amiezii bătea în fereastră; în odaie plutea un puternic parfum de trandafiri și de regina nopții.

— Ce înseamnă asta! exclamă Julia plină de uimire. E visul meu!

Întorcînd capul, văzu pe spătarul sofalei, pe care dormise, un buchet splendid de trandafiri și regina nopții.

— Kreisler, dragul meu Kreisler, șopti fata, luînd buchetul și căzînd într-o dulce visare.

Prințul Ignaz trimise să întrebe dacă îi va fi îngăduit s-o vadă pe Julia pentru cîteva clipe. Aceasta se îmbrăcă în grabă și se duse în camera în care Ignaz o și aștepta cu un coșuleț plin de cești de porțelan și de păpuși chinezești. Julia, cu inima ei bună, avea răbdare să se joace ore întregi cu prințul, care-i inspira o adîncă milă. Niciodată nu-i scăpa vreun cuvînt ironic, și cu atît mai puțin vreun cuvînt jignitor, cum se întîmpla uneori altora, îndeosebi prințesei Hedwiga. De aceea prințul Ignaz prețuia foarte mult tovărășia Juliei, ba adesea o numea mica lui mireasă. Cețile erau întinse pe masă, păpușile așezate, și fata tocmai ținea — în numele unui arlechin — o cuvîntare adresată împăratului Japoniei (cele două păpuși ședeau față în față), cînd doamna Benzon intră în odaie.

După ce, cîteva clipe, privi în tăcere jocul, o sărută pe frunte, șoptind

— Copila mea bună și dragă!

Se înserase. Julia, căreia i se îngăduise să nu apară la masă, stătea singură în cameră, așteptîndu-și mama. Deodată se auzi un zgomot ușor de pași, ușa se deschise și în încăpere intră prințesa, palidă și cu privirea fixă, toată în alb ca o stafie.

— Julia, rosti ea cu glas înăbușit, poți să mă socoți stupidă, nebunatică, smintită, dar nu mă îndepărta din inimă-ți. Am nevoie de compătimirea ta, de mîngîierea ta... Numai dansul acela dezgustător m-a îmbolnăvit, aducîndu-mă în starea aceea de nemaipomenită agitație și istovire. Dar acum mi-a trecut, mă simt bine!... Prințul a plecat

la Sieghartsweiler... Simt nevoia să ies la aer. Hai să ne plimbăm prin parc.

Cînd ajunseră la capătul aleii, o lumină puternică apăru din desiș și se auziră cîntece religioase.

— E litania de seară din capela Sfintei Marii! exclamă Julia.

— Da, răspunse prințesa. Să intrăm și să ne rugăm! Roagă-te și pentru mine, Julia!

Adînc mîhnită de starea în care se afla prietena ei, fata îi răspunse:

— Să ne rugăm ca niciodată vreun duh rău să nu aibă putere asupra noastră, ca sufletul nostru curat să nu fie niciodată tulburat de ispita celui viclean.

Cînd fetele se apropiară de capela ce se afla la extremitatea parcului, se întîlniră cu țăranii care ieșeau din bisericuță după ce cîntaseră litania în fața chipului Fecioarei, împodobit cu flori și luminat. Îngenunchează. Din mica galerie construită lîngă altar, corul intonă imnul *Ave maris stella* compus nu demult de Kreisler.

Cîntarea, la început dulce și lină, devenea tot mai puternică la cuvintele *dei mater alma*[1] pentru ca la *felix coeli porta*[2] să se stingă, pierzîndu-se în depărtare pe aripile vîntului de seară.

Fetele continuau să rămînă îngenunchеate, cufundate într-o evlavie pasionată. Preotul bolborosea nedeslușit rugăciuni; iar din depărtare, asemenea unui cor de îngeri, venind din cerul acoperit de vălul nopții, răsuna imnul „*O, Sanctissima*"[3], cîntat de țăranii care se îndreptau spre casă.

În sfîrșit, preotul le binecuvîntă. Atunci fetele se ridicară în picioare și căzură una în brațele celeilalte. O simțire fără nume, în care încîntarea și durerea se împleteau deopotrivă, părea că vrea să le spargă pieptul, iar lacrimile lor erau picături de sînge, ce se preling dintr-o inimă rănită.

— El a fost, șopti prințesa.

---

[1] Maică a Domnului (lat.).

[2] Poarta fericirii cerești (lat.).

[3] O, preasfîntă (lat.). Titlul unui cor a *capella* compus de E.T.A. Hoffmann în 1808.

— Da, el a fost, răspunse Julia.

Fiecare o înțelese pe cealaltă.

Pădurea era ca încremenită, așteptînd încordată ca discul lunii să răsară și să-și reverse asupra ei aurul sclipitor. Coralul cîntat de săteni, ce se auzea încă destul de clar în liniștea adîncă a nopții, părea că se înalță spre norul purpuriu lucind peste crestele munților, ca o călăuză pentru astrul luminos, în fața căruia stelele începeau să pălească.

— Ce ne tulbură oare atît de puternic și ne sfîșie sufletul în dureri cumplite? șopti Julia. Auzi cum sună alinător acel cîntec îndepărtat? Noi ne-am rugat, și duhurile blînde ne șoptesc din nori despre o fericire cerească.

— Da, draga mea Julia, răspunse prințesa cu glas grav și ferm. Deasupra norilor se află mîntuirea și fericirea și aș vrea ca un înger din ceruri să mă poarte spre stele, înainte de a cădea sub stăpînirea forțelor întunericului. Nu mi-ar păsa că mor, dar știu că mă vor așeza în cripta princiară și strămoșii înmormîntați în ea nu vor crede că am murit; se vor trezi din înțepenirea morții la viața asta înfricoșătoare și mă vor izgoni de acolo. Și atunci nu voi fi nici între cei morți, nici între cei vii și nu-mi voi găsi nicăieri adăpost.

— Pentru Dumnezeu, ce tot spui, Hedwiga?! exclamă Julia speriată.

Prințesa continuă cu același ton ferm, aproape indiferent:

— Am visat odată ceva asemănător. Dar s-ar putea ca vreunul din cumplitii mei strămoși să fi devenit un vampir care-mi suge sîngele. Poate așa se explică desele mele leșinuri.

— Ești bolnavă, zise Julia. Ești foarte bolnavă, Hedwiga. Aerul nopții îți face rău. Trebuie să plecăm cît mai repede de aici.

Cu aceste cuvinte, o cuprinse de umeri și prințesa se lăsă condusă fără să scoată un cuvînt.

În vremea aceasta luna se ridicase sus, deasupra Stîncii Uliilor, scăldînd în lumina ei magică tufișurile și copacii, care foșneau și șușoteau gingaș, parcă dezmierdîndu-se cu vîntul nopții în mii și mii de melodii drăgăstoase.

— Și totuși e atît de frumos pe pămînt, șopti Julia. Natura ne îmbie cu darurile ei cele mai minunate, asemenea unei mame iubitoare care-și răsfață copiii.

— Crezi? întrebă prințesa. După o clipă de tăcere, își urmă vorba: La început nu voiam ca tu să-mi fi înțeles pe de-a-ntregul vorbele și te rog chiar să le socotești ca o izbucnire de proastă dispoziție. Nu cunoști încă suferința nimicitoare a vieții. Natura e crudă, ea se îngrijește numai de copiii sănătoși, pe cei bolnavi îi lasă în voia soartei, ba chiar își ridică asupra lor armele-i cumplite. Știi prea bine că odinioară natura nu reprezenta pentru mine decît un fel de galerie de tablouri, care-mi dădea prilejul să-mi exercitez mintea și mîna; acum însă toate s-au schimbat, căci nu mai simt decît cruzimea ei. Aș prefera să fiu într-o sală strălucitoare de lumini și în mijlocul unei societăți pestrițe decît să mă plimb singură cu tine prin noaptea luminată de lună.

Juliei începu să-i fie teamă; observa că Hedwiga e tot mai slabă, mai istovită; și trebuia să-și folosească toate forțele ca s-o ajute să meargă drept.

În sfîrșit, ajunseră la castel. În apropiere, pe o bancă de piatră de sub un tufiș de soc, ședea o făptură tenebroasă, cu chipul învăluit. Zărind-o, Hedwiga exclamă cu bucurie:

— Slavă Fecioarei și tuturor sfinților! Iat-o, în sfîrșit!

Prinzînd deodată puteri, prințesa Hedwiga se desprinse de Julia și se îndreptă spre silueta aceea, care se ridică, rostind cu o voce înăbușită:

— Hedwiga, biata mea copilă!

Julia observă că silueta era aceea a unei femei, învăluită din cap pînă în picioare într-o mantie cafenie; umbra adîncă nu lăsa să i se deslușească trăsăturile. Fata se opri locului, înfiorată.

Femeia și prințesa se așezară pe bancă. Femeia îi dădu cu un gest blînd buclele la o parte, apoi, punîndu-i mîinile pe frunte, vorbi într-o limbă, pe care Julia nu-și amintea să o fi auzit vreodată. După ce trecură astfel cîteva minute, necunoscuta îi strigă Juliei:

— Fetițo, du-te repede la castel și cheamă cameristele; îngrijește-te ca prințesa să fie transportată acasă. S-a cufundat într-un somn lin, din care se va trezi sănătoasă și voioasă.

Fără să mai piardă timp ca să se mire de cele ce se petreceau, Julia se grăbi să facă după cum i se spusese.

Cînd se întoarse împreună cu cameristele, o găsiră pe prințesă învelită cu grijă în șalul ei și cufundată, într-adevăr, într-un somn adînc. Femeia dispăruse.

Cînd, a doua zi, prințesa se trezi, complet însănătoșită și fără nici o urmă de tulburare sufletească, Julia, care se temea atît de mult de acea stare, o întrebă:

— Pentru Dumnezeu, spune-mi cine era femeia aceea extraordinară?

— Nu știu, răspunse prințesa. Am văzut-o o singură dată în viața mea. Îți aduci aminte, cînd eram mică m-am îmbolnăvit grav și doctorii pierduseră orice speranță. Într-o noapte m-am trezit cu ea, șezînd la căpătîiul meu; ca și acum, m-a legănat, făcîndu-mă să cad într-un somn lin, din care m-am trezit sănătoasă. Aseară, chipul necunoscutei mi-a apărut din nou în fața ochilor. Presimțeam că va veni iarăși și mă va salva, ceea ce s-a și întîmplat. În numele dragostei ce mi-o porți, te rog să nu spui nimănui despre această apariție; nici un cuvînt, nici un gest de-al tău să nu dea să se înțeleagă că s-a petrecut ceva neobișnuit. Adu-ți aminte de Hamlet și fii Horatio[1] al meu! Este sigur că în jurul acestei femei plutește un mister, dar, chiar dacă totul ar rămîne atît pentru tine cît și pentru mine o taină, cred că e primejdios să încercăm a o pătrunde. Nu e oare destul că m-am făcut bine, că sînt veselă și eliberată de toate fantomele ce mă urmăreau?

Toată lumea se miră de însănătoșirea subită a prințesei. Medicul curții afirma că plimbarea nocturnă la capela Sfintei Marii produsese acest efect drastic, provocîndu-i un șoc nervos, și că el numai cu totul întîmplător uitase să-i prescrie o asemenea plimbare.

Doamna Benzon însă își spuse în sinea ei:

„Desigur că bătrîna a vizitat-o... De data asta, fie!"

A venit momentul ca acea fatală întrebare a biografului...

(M.r.p.) ...mă iubești, așadar, Mismis? O, mai spune o dată, mai spune-mi-o de mii de ori, ca să mă sui și mai sus pe culmile fericirii și să debitez toate prostiile pe care le poate debita un tînăr amorez creat de cel mai bun romancier!... Fără îndoială, scumpa mea, că ai apucat să-ți dai seama de înclinația mea pentru cîntec, ca și de măiestria

[1] Personaj din *Hamlet* de Shakespeare; prietenul eroului principal.

mea în acest domeniu. N-ai vrea acum să-mi cînți și tu un cînticel?

— Ah, suspină Mismis, ah, iubite Murr, nu sînt noi eu lipsită de experiență în arta cîntatului, dar știi ce se petrece cu cîntărețele tinere, cînd trebuie să se producă pentru întîia oară în fața unor maeștri și cunoscători! Teama și sfiala le sugrumă vocea, și cele mai frumoase sunete, triluri și mordante rămîn înțepenite în gît, în chip mizerabil, ca niște oase de pește. Este cu neputință să cînți o arie în asemenea condiții; de aceea se obișnuiește să se înceapă cu un duet. Dragul meu, dacă n-ai nimic împotrivă, hai să încercăm un duet!

M-am declarat de acord și, pe loc, am început acel dulce duet: *Cum te-am văzut, am și căzut sub vraja ta* etc., etc. La început Mismis era intimidată, însă puternicul meu falset îi inspiră repede curaj. Avea o voce adorabilă, iar execuția era expresivă și de o mare delicatețe; într-un cuvînt, se dovedi a fi o excelentă cîntăreață. Eram fericit, deși îmi dădeam seama că amicul Ovidiu iar m-a trădat. Întrucît Mismis s-a arătat atît de iscusită la *cantare*, chestia cu *chordas tangere*[1] n-avea nici un rost și n-a mai fost nevoie să cer și o chitară.

Acum Mismis cînta cu o ușurință uimitoare, cu o expresivitate extraordinară și o eleganță supremă, cunoscutul *Di tanti palpiti*[2] etc., etc. De la forța eroică a recitativului a trecut impecabil la dulceața pur pisicească a andantelui. Aria părea scrisă anume pentru ea. Copleșit, am izbucnit într-un puternic strigăt de bucurie:

— Ah! Cu această arie Mismis poate fermeca o lume întreagă de suflete motănești sensibile!

După aceea, am intonat încă un duet dintr-o operă nounouță, care ne-a reușit și el splendid, căci părea scris anume pentru noi. Ruladele divine ieșeau minunat din gîtlejurile noastre, fiind compuse în cea mai mare parte din pasaje cromatice. Trebuie să subliniez, cu acest prilej, că specia noastră este cromatică, deci compozitorul care vrea să compună pentru noi ar face bine să aranjeze cromatic melodiile și tot restul. Din păcate am uitat numele maestrului care a

[1] A atinge coardele (lat.).
[2] De atîtea emoții (ital.). Arie din opera *Tancred* (1813) de Rossini.

compus acel duet: în orice caz este un om priceput și simpatic, un compozitor după gustul meu.

În timp ce cîntam, pe acoperiș a apărut un motan negru care ne săgeta cu ochi de foc.

— Fii amabil și îndepărtează-te, amice, i-am strigat eu; altfel îți scot ochii și te zvîrl jos. Dacă vrei însă să cînți împreună cu noi, n-am nimic împotrivă.

Știam că tînărul acela în haine negre era un bas excelent și de aceea am propus să cîntăm o compoziție care, de fapt, nu-mi plăcea dar care se potrivea bine cu iminenta mea despărțire de Mismis. Am cîntat *De nu te voi revedea, iubitule!*[1] Dar abia am apucat să declar, împreună cu basul, că zeii mă vor avea în paza lor, că un ciob enorm de țiglă a căzut între noi și o voce groaznică a strigat:

— Da tăceți odată, motani afurisiți!

Ne-am împrăștiat cuprinși de o groază nebună și ne-am refugiat în pod. O, barbari lipsiți de inimă și de sensibilitate artistică, ce rămîn nesimțitori chiar și la cele mai înduioșătoare lamentări ale suferinței amorului și nu urzesc decît răzbunare, moarte și distrugere!

După cum am mai spus, ceea ce trebuia să mă izbăvească de chinul dragostei, n-a făcut decît să mă cufunde și mai adînc în el. Mismis era atît de muzicală, încît găseam o plăcere cu totul deosebită să improvizăm împreună. Pînă la urmă a învățat să cînte atît de bine melodiile mele proprii, încît mi-am pierdut cu totul mințile și, chinuit de amor, am ajuns palid, slab și jigărit. Tîrziu, tîrziu de tot, după ce m-am torturat vreme îndelungată, mi-a venit în minte ultimul leac, deși disperat, să mă vindec de dragoste. M-am hotărît să ofer scumpei mele Mismis inima și laba mea. Ea le-a primit și, îndată ce am devenit o pereche conjugală, suferințele mele amoroase au dispărut ca prin farmec. Înfulecam cu poftă atît supa de lapte, cît și friptura, mi-am recăpătat dispoziția jovială, mustățile nu-mi mai erau răvășite, iar blana și-a redobîndit luciul ei frumos. Acum eu eram mai preocupat de toaletă decît înainte, pe cînd Mismis și-o neglija complet pe a ei. Cu toate acestea am mai compus, ca și în trecut, cîteva poezii pentru Mismis, poezii care erau cu atît mai frumoase și mai adînci, cu cît mă străduiam să

[1] Terțet din actul al II-lea al operei *Flautul fermecat* de Mozart.

potențez expresia duioșiei visătoare, pînă părea că atinge culmea supremă. În sfîrșit, i-am dedicat soției și o carte groasă, făcînd astfel și pe plan literar-estetic tot ce se poate cere de la un motan cinstit și fidel.

Mismis și cu mine duceam o viață de familie liniștită și fericită, pe ștergătorul de paie ce sta în pragul maestrului meu, dar există oare pe acest pămînt o fericire care să dureze? Curînd am observat că adesea, chiar cînd era cu mine, Mismis părea distrată; îmi răspundea neatentă la întrebări, suspina adînc și cînta numai cîntece triste de dragoste. Pînă la urmă, puterile i-au slăbit cu totul și Mismis s-a îmbolnăvit de-a binelea. Dacă o întrebam ce are, ea, ce-i drept, mă mîngîia pe obraji și-mi răspundea: „Nimic, n-am nimic, tăticuțul meu scump", dar asta nu mă mulțumea de loc. De multe ori o așteptam în zadar pe ștergătorul de paie. După ce o căutam prin pod, prin beci, și în sfîrșit o descopeream îi și făceam dulci reproșuri, Mismis se scuza pretextînd că starea sănătății ei cere plimbări lungi, ba chiar că un motan-medic îi recomandase să plece la băi. Asta nu-mi plăcea. Ea simțea supărarea mea ascunsă și mă copleșea cu mîngîieri; dar și aceste mîngîieri aveau ceva ciudat, n-aș putea spune ce anume — în loc să mă încălzească, mă înghețau — și nici asta nu-mi plăcea. Fără să bănuiesc că purtarea ei ar putea să aibă un motiv anumit, mi-am dat seama că ultima scînteie de dragoste pentru Mismis s-a stins și că mă plictiseam de moarte lîngă frumoasa mea. De aceea, eu îmi vedeam de treburile mele, ea, de ale ei. Dacă întîmplător ne întîlneam pe ștergătorul de paie, ne făceam unul altuia cele mai drăgăstoase reproșuri, eram apoi cei mai duioși soți și cîntam împreună pacea conjugală în care trăiam.

Într-o zi, basul acela negru m-a vizitat în camera maestrului meu. Întîi mi-a vorbit cam încîlcit, apoi m-a întrebat netam-nesam cum o duc cu Mismis — într-un cuvînt mi-am dat seama că negrul avea ceva suflet, și că nu știa cum să înceapă. Pînă la urmă, iată ce am aflat: Un tînăr, care slujise în armată, se întorsese și trăia în vecinătate, dintr-o pensioară zvîrlită de un mic birtaș sub formă de oase de pește și resturi de mîncare. Chipeș și de o constituție herculeană, purtînd și o uniformă străină bătătoare la ochi — negru, cenușiu și galben — avînd pe piept decorația „Slănina prăjită", primită drept răsplată pentru vitejia de care dăduse

dovadă curățind de șoareci, numai cu cîțiva camarazi, un întreg hambar, tînărul fusese remarcat de fetele și femeile din împrejurimi. Toate inimile băteau pentru el cînd își făcea apariția, dîrz și semeț, cu fruntea sus și aruncînd în jur priviri scînteietoare. După cît mă asigura negrul, tînărul se îndrăgostise de Mismis a mea, iar ea îi răspunsese cu același sentiment — și nu mai era nici o îndoială că își dădeau în fiecare noapte întîlniri amoroase, în secret, după horn sau în beci.

— Mă mir, spuse negrul, mă mir foarte tare, dragă prietene, că n-ai observat asta mai demult, cu toată sagacitatea dumitale; dar soții iubitori sînt adesea orbi și regret că datoria mea de prieten mă obligă să-ți deschid ochii, știind că ești îndrăgostit ca un nebun de minunata dumitale soție.

— O, Mucius (așa se numea negrul), am exclamat eu, te mai întrebi dacă sînt îndrăgostit de ea, dacă sînt nebun după ea, după această dulce trădătoare?! O ador, întreaga mea ființă îi aparține! Nu, buna și credincioasa mea Mismis nu-mi poate face una ca asta. Mucius, negru calomniator ce ești, primește răsplata faptei tale josnice!

Am ridicat asupra lui o labă cu ghearele scoase, dar Mucius m-a privit prietenos și mi-a vorbit calm:

— Nu te pripi, dragă prietene. Împărtășești soarta multor bărbați, vrednici de toată cinstea. Ticăloasa nestatornicie domnește pretutindeni și, din păcate, mai ales la speța noastră.

Mi-am aplecat laba ridicată și, cuprins de deznădejde, am sărit de cîteva ori în sus, strigînd plin de furie:

— E oare cu putință? E oare cu putință? O, cerule! O, pămîntule! Ce să mai invoc? Iadul![1] Și cine mi-a făcut una ca asta? Motanul negru-cenușiu-galben? Și ea, dulcea mea soțioară, altădată atît de credincioasă și de iubitoare, a fost în stare cu atîta perfidie să-l disprețuiască pe acela care s-a odihnit de nenumărate ori la pieptul ei, legănat de dulci visuri de dragoste? O, lacrimi, curgeți șiroaie, plîngînd-o pe ingrată. Mii de blesteme! N-o să-i meargă! Bălțatul acela de după horn o să dea de dracu!

— Liniștește-te, spuse Mucius, nu te lăsa pradă furiei și durerii. Ca prieten sincer ce-ți sînt, nu vreau să te mai stin-

[1] Aluzie la Shakespeare, *Hamlet*, actul I, scena 5.

gheresc în plăcuta dumitale deznădejde. Dacă, în disperarea care te-a cuprins, ai de gînd să-ţi pui capăt vieţii, aş putea să-ţi procur o excelentă otravă pentru şobolani. Dar nu voi face aşa ceva, pentru că eşti un motan amabil şi şarmant şi ar fi păcat de tinereţea dumitale. Consolează-te; las-o pe Mismis în plata Domnului; mai sînt pe lume şi alte pisici frumoase. *Adieu*, iubitule!

Cu aceste cuvinte Mucius o zbughi prin uşa deschisă.

Culcat după sobă, am avut răgazul să mă gîndesc în liniştе la descoperirea făcută de motanul Mucius şi am simţit în adîncul sufletului o tainică bucurie. Acum ştiam care era situaţia între mine şi Mismis şi se terminase cu chinurile îndoielii. Însă de vreme ce, de ochii lumii, arătasem cuvenita disperare, socoteam de asemenea necesar, tot de ochii lumii, să-i dau bălţatului o lecţie straşnică.

Am pîndit în timpul nopţii perechea de îndrăgostiţi, ascunzîndu-mă după horn, şi m-am năpustit asupra rivalului meu strigîndu-i:

— Bestie infernală de trădător!

El însă îmi era superior ca putere fizică, cum am observat, din păcate, prea tîrziu; m-a înşfăcat şi mi-a tras o chelfăneală de mi-a sfîrtecat blana, după care s-a făcut nevăzut. Mismis zăcea în nesimţire; dar, cînd m-am apropiat, a sărit tot atît de iute ca şi ibovnicul ei şi a dispărut după el în pod.

Cu oasele frînte şi cu urechile sîngerînd, m-am tîrît înapoi la maestrul meu, blestemînd gîndul care m-a pus să-mi apăr căsnicia; acum nu-mi mai părea de loc ruşinos să renunţ cu totul la Mismis în favoarea bălţatului.

„Ce soartă haină, mă gîndeam eu. Din pricina amorului romantic şi ideal sînt zvîrlit într-un şanţ, iar fericirea conjugală nu mi-a adus nimic altceva decît o bătaie zdravănă."

Nu mică mi-a fost mirarea cînd, a doua zi, ieşind din camera maestrului, am găsit-o pe Mismis şezînd pe ştergătorul de paie.

— Dragă Murr, îmi spuse ea blînd şi calm, mi se pare că nu te mai iubesc aşa de mult ca înainte, ceea ce mă doare grozav.

— O, scumpă Mismis, i-am răspuns eu cu duioşie, mi se sfîşie inima, dar trebuie să recunosc că, de cînd s-au întîmplat anumite lucruri, mi-ai devenit şi tu mie indiferentă.

— Te rog să nu mi-o iei în nume de rău, continuă Mismis, dar trebuie să-ți spun, scumpul meu prieten, că e cam multă vreme de cînd nu te mai pot suporta.

— O, cerule am exclamat eu încîntat, ce extraordinară potrivire de caracter, căci și eu simt același lucru!

După ce am căzut astfel de acord asupra faptului că nu ne putem suferi reciproc și că este necesar să ne despărțim pentru totdeauna, ne-am înlăbuțat în chipul cel mai drăgălaș, vărsînd lacrimi de bucurie și de fericire.

Apoi ne-am despărțit, încredințați fiecare de perfecțiunea și mărinimia celuilalt, și povesteam despre această perfecțiune și mărinimie oricui voia să ne asculte.

— Și eu am fost în Arcadia! am strigat, și m-am întors la artele frumoase și la științe, cu mai mult zel ca oricînd.

(F.m.) ...dumitale, zise Kreisler, ți-o spun cu toată îngrijorarea. Acalmia aceasta mi se pare mai primejdioasă decît cel mai furios uragan. Atmosfera în care se mișcă acum întreaga curte — pe care prințul Irenäus a alcătuit-o aidoma unui mic almanah cu cotoare aurite — este aidoma atmosferei care te înăbușă înainte de a se dezlănțui o furtună nimicitoare. Zadarnic organizează prințul serbări strălucite, în chip de paratrăsnet, ca un al doilea Franklin; trăsnetul tot va cădea, pîrlindu-i, poate, chiar și veșmîntul de gală. E adevărat că acum prințesa Hedwiga seamănă cu o melodie clară și lină; nu se mai aud acordurile sălbatice și dezordonate care izbucneau din pieptul ei rănit, dar... În sfîrșit! Hedwiga pășește acum mîndră și cu chipul luminat la brațul falnicului napolitan. Iar Julia, zîmbind în felul ei angelic, acceptă galanteriile lui, galanterii pe care prințul, fără să-și părăsească din ochi logodnica, i le adresează cu atîta îndeminare încît, asemenea unor lovituri în ricoșeu, își ating țelul în biata ființă tînără și lipsită de experiență, mai precis chiar decît dacă arma nimicitoare ar fi fost îndreptată asupra ei. Și cînd te gîndești că, după cîte mi-a povestit doamna Benzon, Hedwiga întîi s-a înspăimîntat de acest *mostro turchino*, iar Juliei — acestei copile blînde și liniștite — elegantul *général en chef* i-a apărut sub chip de vasilisc. O, suflete sensibile, cîtă dreptate ați avut! Drace! n-am

citit oare în istoria universală a lui Baumgarten[1] că şarpele, din pricina căruia am pierdut noi paradisul, era şi el împodobit cu solzi de aur sclipitori? La asta mă gîndesc cînd îl văd pe Hector muiat în aur din creştet pînă-n tălpi... De altfel, tot Hector se numea şi un respectabil buldog, care mă iubea foarte mult şi-mi era nespus de credincios... Tare-aş vrea să-l am acum lîngă mine şi să-l asmut asupra princiarului său tiz, cînd se plimbă umflat în pene între cele două fete. Sau spune-mi dumneata, maestre, care ştii atîtea trucuri, cum aş putea să mă transform, la momentul potrivit, într-o viespe şi să-l fac pe cinele ăsta princiar să turbeze de să-şi iasă din minţi...

— Te-am lăsat să-ţi verşi focul, dragă Kreisler, îl întrerupse maestrul. Acuma să-mi spui dacă poţi să mă asculţi liniştit, ca să-ţi dezvălui anumite lucruri care confirmă bănuielile dumitale.

— Doar am un caracter de capelmaistru, răspunse Kreisler. Nu vorbesc în sensul filozofic al cuvîntului, şi anume că mi-e angajat tot eul în firea de capelmaistru[2], ci mă refer la forţa spirituală de a rămîne calm în societate cînd mă pişcă un purice.

— Bine, bine, Kreisler, urmă maestrul Abraham, află aşadar că o întîmplare bizară mi-a dat prilejul să sondez mai adînc viaţa prinţului Hector. Ai dreptate să-l compari cu şarpele din paradis. Sub un înveliş strălucit — pe acesta nu i-l poţi contesta — se ascunde o fire depravată, aş spune chiar infamă. Plănuieşte o nelegiuire; din multe lucruri care s-au petrecut, mi-am dat seama că i-a pus gînd rău frumoasei Julia.

— Oho! exclamă Kreisler, umblînd agitat prin odaie. Ăsta ţi-e cîntecul, pasăre împodobită ce-mi eşti? Drace, drace! Iscusit băiat e prinţul nostru! Apucă deodată cu ghearele atît fructul îngăduit cît şi cel oprit. Bagă de seamă, napolitane, tu nu ştii că pe Julia o apără un capelmaistru viteaz, care, cum te vei apropia de dînsa, te va trata ca pe un afurisit de acord în cvartă-chintă ce trebuie rezolvat. Şi capelmaistrul nu şovăie, ci îşi face meseria, adică te re-

---

[1] *Siegmund Jakob Baumgarten* (1706—1757), profesor de teologie la Halle, traducătorul unei istorii universale englezeşti.

[2] Aluzie la filozofia lui *Johann Gottlieb Fichte* (1762—1814).

zolvă trimiţîndu-ţi un glonte în cap, sau străpungîndu-te cu pumnalul.

Cu aceste cuvinte Kreisler scoase şişul din baston şi, luînd poziţie de scrimă, îl întrebă pe maestru dacă arată destul de impunător, ca să străpungă un cîine princiar.

— Domoleşte-te, domoleşte-te, îi răspunse maestrul Abraham. Nici nu e nevoie de asemenea isprăvi ca să stricăm jocul prinţului. Pentru el există alte arme, şi acelea ţi le voi pune eu la dispoziţie. Aseară mă aflam în pavilionul de pescuit. Hector a trecut pe acolo împreună cu aghiotantul său. Nu m-au observat. „Prinţesa e frumoasă, a spus prinţul, dar mica Benzon e divină! Cînd am zărit-o, sîngele a început să-mi clocotească în vine. Trebuie să fie a mea, înainte de a o lua pe prinţesă de nevastă. Crezi oare că va refuza să-mi cedeze?“ „Ce femeie v-a putut rezista, alteţă?“ i-a răspuns aghiotantul. „Dracu ştie! a continuat prinţul, pare să fie o copilă virtuoasă.“ „Şi naivă, a adăugat aghiotantul rîzînd. Or, tocmai copilele virtuoase şi naive, luate prin surprindere de atacul unui bărbat deprins cu victoriile, îi cedează supuse, după care consideră că totul a fost din voia lui Dumnezeu, ba chiar se îndrăgostesc nebuneşte de învingător. La fel se va întîmpla şi cu dumneavoastră, alteţă.“ „Asta ar fi nostim! a exclamat prinţul. Dar cum să izbutesc s-o văd între patru ochi?“ „Nimic mai uşor, a răspuns aghiotantul. Am observat că se plimbă adesea singură prin parc. Dacă dumneavoastră...“

În vremea asta, cei doi s-au depărtat aşa că n-am mai putut auzi restul. Probabil că vor încerca chiar astăzi să pună la cale vreun plan diabolic, pe care trebuie să-l zădărnicim. Aş fi putut să fac asta şi singur, dar, din anumite motive, nu vreau să fiu deocamdată văzut de prinţ. De aceea trebuie să te duci dumneata imediat la Sieghartshof şi s-o pîndeşti pe Julia, cînd va ieşi, ca de obicei, spre seară la lac să hrănească lebăda domesticită. Canalia de italian a aflat probabil de această plimbare. Şi acum iată, Kreisler, primeşte armele şi instrucţiunile absolut necesare, pentru ca în bătălia împotriva acestui prinţ primejdios, să te poţi arăta ca un bun tactician...

Biograful se simte iarăşi cuprins de groază din pricina caracterului atît de fragmentar al informaţiilor, din frîntu-

rile cărora este nevoit să reconstituie povestirea de față. N-ar fi oare potrivit să spunem acum ce instrucțiuni i-a dat maestrul Abraham lui Kreisler? Căci, deși mai tirziu apare arma, totuși, tu, iubite cititor, nu vei putea înțelege semnificația ei. Dar, deocamdată, bietul biograf nu are nici cea mai mică idee despre acele instrucțiuni, datorită cărora (acest lucru însă pare cert) bravul capelmaistru a fost inițiat într-un mister extraordinar. Cu toate acestea, te poftesc, iubite cititor, să mai ai puțină răbdare. Sus-menționatul biograf își pune drept chezășie mîna cu care scrie că, încă înainte de sfîrșitul cărții, va ieși la iveală și această taină! Deocamdată se poate povesti cum, atunci cînd soarele a început să scapete spre asfințit, Julia a pornit cîntînd spre lac, cu un coșuleț de pîine albă pe braț, și s-a oprit pe podețul din preajma pavilionului de pescuit. Kreisler se afla însă ascuns în desiș, avînd și un ochean cu ajutorul căruia putea vedea din tufișuri tot ce se petrece în jur. Lebăda pluti spre podeț, în timp ce Julia îi arunca bucățele de pîine pe care pasărea le înhăța cu lăcomie. Fata cînta cu glas tare, de aceea nu-și putu da seama că prințul Hector se apropie iute de ea. Cînd îl zări, tresări speriată. Prințul îi apucă mîna, o duse întîi la pieptul lui, pe urmă la buze și apoi se rezemă lîngă Julia de balustrada podețului. În timp ce prințul vorbea cu înfrigurare, fata continua să hrănească lebăda, privind în jos.

— Nu mai face schime atît de dulcege și infame, prințule! Nu-ți dai oare seama că mă aflu și eu aproape de balustradă, și că pot să te iau la palme? O, Dumnezeule! De ce ți se îmbujorează obrajii, divină copilă? De ce-l privești atît de ciudat pe acest nemernic? Zîmbești? Da, e suflarea otrăvită, la adierea căreia inima trebuie să ți se deschidă asemenea bobocului de trandafir sub mîngîierea razelor de soare, pentru a pieri cu atît mai grabnic!

Astfel vorbea Kreisler observînd perechea pe care, cu ajutorul ocheanului puternic, o vedea aproape de el.

Prințul arunca de asemenea bucățele de pîine în apă, dar lebăda le refuza, izbucnind în strigăte zgomotoase de protest. Atunci prințul își petrecu brațul după umerii Juliei, azvîrlindu-le în așa fel, încît lebăda să creadă că fata o

hrăneşte. Cu acest prilej, obrazul lui aproape că atingea obrazul Juliei.

— Aşa, aşa, şoptea pentru sine Kreisler, aşa, stimată canalie! Ţine-ţi bine prada în gheare, preaonorabilă pasăre răpitoare ce eşti! Dar iată, e unul aici în tufiş care te-a luat la ochi şi care îţi va săgeta îndată aripile sclipitoare; vai şi amar va fi de tine şi de toată vînătoarea ta!

Prinţul o prinse pe Julia de braţ şi amîndoi se îndreptară spre pavilionul de pescuit. Dar chiar lîngă pavilion, Kreisler apăru din tufiş şi, făcînd cîţiva paşi în întîmpinarea perechii, se adresă prinţului, cu o plecăciune adîncă:

— Ce seară minunată, ce aer proaspăt, ce mireasmă înviorătoare! Probabil că vă simţiţi aici, preastimate domn, ca în frumosul Neapole.

— Cine eşti dumneata, domnule? îl apostrofă prinţul.

În aceeaşi clipă, însă, fata se desprinse de braţul lui, se apropie de Kreisler, îi întinse mîna şi-i spuse cu prietenie:

— Ce bine-mi pare, dragă Kreisler, că eşti iarăşi aici! Ştii că mi-a fost foarte dor de dumneata? Îţi mărturisesc, mama mă ceartă grozav că mă port ca un copil nesuferit şi prostcrescut cînd lipseşti măcar o singură zi. Nici nu ştiu ce m-aş face, m-aş îmbolnăvi, dacă ai înceta să te ocupi de mine şi de cîntul meu.

— Aha, exclamă Hector aruncînd priviri înveninate spre Julia şi spre Kreisler, va să zică dumneavoastră sînteţi *monsieur* de Krösel! Prinţul v-a lăudat mult.

— Fie binecuvîntată alteţa-sa, răspunse Kreisler, în timp ce pe faţa lui vibrau nenumărate creţuri mici, dîndu-i o expresie ciudată, poate că astfel voi izbuti să obţin lucrul pentru care voiam să vă implor, luminate prinţ, şi anume binevoitoarea dumneavoastră protecţie. Îndrăznesc să cred că, încă de la prima privire mi-aţi acordat bunăvoinţa domniei-voastre, căci, dintr-o pornire cu totul spontană, aţi găsit cu cale să mă înălţaţi la rangul de măscărici, şi, întrucît măscăricii sînt capabili de orice, rezultă...

— Sînteţi un om foarte glumeţ, îl întrerupse prinţul.

— Cituşi de puţin, urmă Kreisler. Ce-i drept îmi plac glumele, dar numai cele proaste, ori acelea nu mai sînt glume. În momentul de faţă aş dori foarte mult să plec la Neapole, ca să-mi notez cîteva frumoase cîntece de pescari şi

de bandiți *ad usum delphini*[1]. Domnia-voastră, luminate prinț, ca mare prețuitor al artelor, ați binevoi poate să-mi dați cîteva scrisori de recomandație...

— Sînteți un om glumeț, *monsieur* de Krösel, îl întrerupse din nou prințul, ceea ce îmi place, într-adevăr, dar acum n-aș vrea să vă mai reții din plimbarea dumneavoastră. *Adieu!*

— Nu! exclamă Kreisler. Nu vreau să pierd acest prilej de a mă arăta în toată strălucirea. Tocmai voiați să intrați în pavilion. Acolo se află un mic pian și domnișoara Julia va fi desigur atît de amabilă și nu va refuza să cînte cu mine un duet.

— Cu cea mai mare bucurie! exclamă Julia, sprijinindu-se de brațul lui Kreisler.

Scrîșnind din dinți, prințul păși semeț înainte. Pe drum Julia îi șopti lui Kreisler la ureche:

— Ce atitudine ciudată, Kreisler!

— O, Doamne, îi spuse tot în șoaptă Kreisler, te lași legănată de visuri amăgitoare în timp ce șarpele se apropie, ca să te ucidă cu mușcătura lui veninoasă?

Fata îl privi uluită. Doar o singură dată, într-o clipă de mare entuziasm muzical, Kreisler o mai tutuise.

După ce duetul se sfîrși, prințul, care și înainte strigase mereu *bravo* și *bravissimo*, izbucni în aplauze furtunoase. Acoperi mîinile Juliei de sărutări înflăcărate, jurîndu-i că nici un cîntec nu l-a emoționat atît de adînc ca acesta, după care o rugă să-i îngăduie să depună un sărut pe buzele divine, din care se revărsase torentul de nectar al sunetelor paradisiace.

Julia se feri speriată. Kreisler făcu un pas spre prinț și-i spuse:

— Întrucît alteța-voastră nu a binevoit să-mi adreseze nici măcar un singur cuvînt de laudă, pe care eu, în calitatea mea de compozitor și excelent cîntăreț, l-am meritat în aceeași măsură ca și Julia, îmi dau seama că modestele mele cunoștințe muzicale nu produc o impresie destul de puternică. Dar deoarece mă pricep și la pictură, socotesc că e o cinste să vă prezint un mic portret, înfățișînd o persoană a

---

[1] Pentru uzul moștenitorului tronului (lat.). Prin extensie, pentru uzul copiilor.

cărei viață puțin obișnuită, precum și sfîrșitul ei ciudat, îmi sînt atît de bine cunoscute, încît sînt gata să le povestesc oricui va dori să mă asculte.

— Ce om nesuferit! murmură prințul.

În timpul acesta Kreisler scoase din buzunar o cutie, în care se afla un mic portret pe care-l arătă prințului. Aceasta aruncă o privire și se făcu deodată alb ca varul; căutătura îi rămase fixă, buzele îi tremurau. Mormăind un *maledetto*[1], se năpusti pe ușă afară.

— Ce înseamnă asta? exclamă Julia speriată. Pentru Dumnezeu, Kreisler! Explică-mi ce înseamnă toate astea?

— Fleacuri, răspunse Kreisler, farse vesele, izgonire de duhuri rele! Ia priviți-l, stimată domnișoară, pe preaonoratul prinț, cum fuge peste pod făcînd pașii cei mai mari pe care îi îngăduie cinstitele sale picioare. Doamne, își trădează cu desăvîrșire firea-i idilică — nici măcar nu aruncă o privire spre lac, nu mai vrea să hrănească lebăda, afurisitul!

— Kreisler! spuse Julia. Tonul cu care vorbești mă înfioară. Presimt lucruri rele. Ce ai cu prințul?

Kreisler se depărtă de fereastra lîngă care se afla și o privi cu adîncă emoție. Fata sta în picioare în fața lui, cu palmele împreunate, ca și cînd ar fi vrut să implore un duh bun s-o elibereze de teama care-i umplea ochii de lacrimi.

— Nu, îi răspunse Kreisler. Nici un sunet fals și ostil nu trebuie să tulbure armonia cerească ce sălășluiește în sufletul tău curat. Duhurile iadului rătăcesc prin lume sub o mască înșelătoare, dar ele nu au nici o putere asupră-ți, și tu nu trebuie să le vezi îndeplinindu-și faptele lor întunecate. Liniștește-te, Julia, și îngăduie-mi să nu spun nimic. Acum totul a trecut!

În acea clipă intră doamna Benzon, tulburată la culme.

— Ce s-a întîmplat? exclamă ea. Prințul a trecut ca un turbat pe lîngă mine, fără să mă vadă. Aproape de castel, aghiotantul i-a ieșit în întîmpinare, amîndoi au avut o discuție agitată, apoi, după cîte am putut să pricep, prințul i-a dat o misiune importantă căci, în timp ce el intra în castel, aghiotantul a alergat la pavilionul în care locuiește. Grădinarul mi-a istorisit că l-a văzut pe prinț stînd pe pod împreună cu tine și, nu știu de ce, m-a cuprins o bănuială că s-au

[1] Blestematule (ital.).

întîmplat lucruri îngrozitoare. Am alergat încoace — spune-mi, ce s-a întîmplat?

Julia îi povesti tot.

— Mistere? întrebă doamna Benzon cu glas tăios, sfredelindu-l pe Kreisler cu privirea.

— Stimată doamnă consilier, răspunse Kreisler, există momente, situații... mai exact împrejurări, în care omul trebuie să-și țină neapărat gura, căci dacă o, deschide, nu poate decît să îndruge lucruri fără noimă, menite doar să enerveze pe oamenii cu scaun la cap.

Kreisler nu voi să spună mai mult, deși doamna Benzon părea jignită de tăcerea lui.

Capelmaistrul le conduse pe amîndouă pînă la castel, apoi făcu cale întoarsă spre Sieghartsweiler. Cînd dispăru pe aleile umbroase ale parcului, aghiotantul prințului ieși repede din pavilionul său și apucă pe același drum ca și Kreisler. Curînd, în adîncul pădurii, răsună o împușcătură.

În aceeași noapte, principele Hector părăsi orașul Sieghartsweiler, lăsîndu-și în scris rămas bun de la prințul Irenäus și făgăduind că se va întoarce curînd.

Trecînd în dimineața următoare prin parc, împreună cu ajutoarele sale, grădinarul găsi pălăria lui Kreisler pe care se vedeau urme de sînge. Cît despre Kreisler însuși, nimeni n-a aflat unde dispăruse. Se...

PĂRERILE DESPRE VIAŢĂ ALE MOTANULUI MURR

Volumul al doilea

PARTEA A TREIA

Lunile de ucenicie. Jocul capricios al întîmplării

(M.R.P.)... NOSTALGIA şi dorinţa înflăcărată ne umple inima, dar îndată ce am dobîndit lucrul rîvnit pentru care ne-am zbătut, trecînd prin cele mai mari greutăţi şi griji, dorinţa se preface într-o nepăsare rece, iar lucrul dobîndit îl lepădăm, ca pe o jucărie stricată. Abia am făcut însă gestul acesta, că şi urmează o amară părere de rău pentru fapta noastră pripită, şi începem din nou să luptăm, astfel că viaţa trece între dorinţă şi dezgust. Aşa e pisica! Cuvintele acestea definesc cît se poate de bine specia mea, din care face parte şi leul cel trufaş; de aceea şi vestitul Hornvilla din *Octavian* a lui Tieck[1] spune despre acest animal că este o pisică mare. Da, o repet — aşa e pisica şi nu altfel, iar inima ei e cu totul nestatornică.

Cea dintîi îndatorire a unui biograf cinstit este să fie sincer şi sub nici un cuvînt să nu se cruţe pe sine însuşi. De aceea, vreau să mărturisesc cu toată sinceritatea, cu laba pe inimă, că — în ciuda zelului neasemuit cu care m-am apucat de arte şi ştiinţe — amintirea frumoasei Mismis se trezea adesea pe neaşteptate în mintea mea, întrerupîndu-mi studiile.

Aveam impresia că nu trebuia s-o părăsesc, că am disprețuit o inimă iubitoare şi credincioasă, care fusese doar orbită de o amăgire vremelnică. Ah! de multe ori cînd voiam să mă delectez cu marele Pitagora (pe vremea aceea studiam intens matematicile), o lăbuţă delicată, încălţată în ciorăpei negri, acoperea deodată toate catetele şi ipotenuzele, şi în faţa mea apărea frumoasa Mismis cu drăgălaşa-i beretă de catifea pe cap; din ochii ei de culoarea verde ca iarba mă săgeta o privire de blînd reproş. Ce sărituri graţioase, ce încîntătoare piruete, ce unduiri ale cozii! În clipa cînd, ar-

[1] Se referă la *Regele Octavian. Comedie în două părţi* (1804) de Ludwig Tieck.

zînd de flacăra unei iubiri reînviate, eram gata s-o înlăbuţez, vedenia aceea ispititoare se mistuia în văzduh.

Nu e de mirare că asemenea visuri din Arcadia dragostei m-au cufundat într-un fel de melancolie, care nu putea fi decît dăunătoare carierei mele de poet şi savant, cu atît mai mult cu cît, foarte curînd, această melancolie a degenerat într-o lene căreia nu mă puteam împotrivi. Voiam să mă smulg cu forţa din această stare insuportabilă, luînd hotărîrea energică de-a o căuta iarăşi pe Mismis. Dar cum puneam laba pe prima treaptă care mă ducea spre zonele înalte, unde nădăjduiam s-o văd pe frumoasa visurilor mele, mă simţeam cuprins de ruşine şi sfială. Îmi retrăgeam laba şi mă refugiam trist sub sobă.

În ciuda acestei depresiuni, mă bucuram de o sănătate fizică excelentă. Am căpătat în mod vizibil mai multă greutate, dacă nu în domeniul ştiinţelor, în orice caz trupeşte. Privindu-mă în oglindă, am observat cu plăcere că, în afară de prospeţimea tinereţii, chipul meu dolofan începea să dobîndească şi ceva care inspira respect.

Pînă şi maestrul şi-a dat seama de schimbările petrecute în mine. Într-adevăr, înainte vreme torceam şi făceam salturi voioase atunci cînd îmi oferea vreo bucăţică mai gustoasă; sau mă tăvăleam la picioarele lui şi îi săream pe genunchi cînd se trezea din somn strigîndu-mi: „Bună dimineaţa, Murr!" Acum renunţasem la toate acestea, mulţumindu-mă cu un „miau!" amical şi cu acea mîndră şi elegantă arcuire a spatelui pe care cititorul cred că o cunoaşte. Ba disprefuiam chiar şi jocul de-a pasărea, care-mi plăcuse odinioară atît de mult. Pentru gimnaştii şi acrobaţii din specia mea va fi de folos să afle în ce consta acest joc. Maestrul meu lega una sau două pene de scris la capătul unei aţe mai lungi pe care le purta în sus şi în jos prin aer, de credeai că zboară cu adevărat. Eu pîndeam dintr-un colţ şi, prinzînd cadenţa, săream de atîtea ori după pană pînă o apucam şi o făceam ferfeniţă. Îndeletnicirea aceasta mă pasiona grozav; îmi închipuiam că penele sînt cu adevărat o păsărică şi mă dăruiam din toată inima jocului, astfel că spiritul şi trupul, solicitate deopotrivă, se formau şi se călleau. Da, acum chiar şi acest joc îl disprefuiam; rămîneam tolănit pe pernă, oricît se ostenea meastrul să legene penele prin aer.

Într-o zi, văzînd că abia întind lăbuța, cu ochii mijiți, spre pana aruncată chiar pe pernă, lîngă nasul meu maestrul îmi spuse:

— Ascultă, motane, te-ai schimbat cu totul. Pe zi ce trece devii tot mai nepăsător și tot mai leneș. Cred că mănînci și dormi prea mult.

Aceste cuvinte ale maestrului au căzut ca o rază de lumină în sufletul meu! Pînă atunci socotisem că tristețea lîncedă se datorește numai amintirii lui Mismis și a paradisului dragostei pierdut atît de ușuratic; abia acum îmi dădeam seama în ce măsură au intervenit exigențele vieții pămîntești, care m-au îndepărtat de sublimele mele năzuințe spre studiu. Există în natură lucruri care arată limpede că încătușata Psyche e silită să sacrifice o mare parte din libertatea ei tiranului care se numește trup. Socot că dintre aceste lucruri face parte în primul rînd gustoasa fiertură de făină cu lapte dulce și unt, precum și o pernă lată, bine umplută cu păr de cal. Menajera maestrului se pricepea grozav să facă fiertura aceea dulce, astfel că în fiecare dimineață înghițeam cu poftă cîte două farfurii pline. Dar, după asemenea mîncare, nu mai aveam nici un chef de științe, care mi se păreau nesărate, și chiar de căutam o diversiune, refugiindu-mă în poezie, nu-mi era de nici un folos. Operele cele mai prețuite ale celor mai noi autori, tragediile cele mai celebre ale celor mai vestiți dramaturgi — nimic nu reușea să-mi capteze atenția. Gîndurile îmi rătăceau haotic și cu iscusita menajeră a maestrului, fără să vrea, se găsea în conflict autorul, căci mi se părea că se pricepe mai bine decît el la gradarea potrivită a grăsimii, dulcții și cantităților... Ce fatală confuzie de vis între plăcerile spirituale și cele trupești!... Da, pot numi de vis această confuzie, căci visurile prindeau să se închege, silindu-mă să caut al doilea lucru primejdios, vreau să spun perna cea lată și bine umplută cu păr de cal, ca să mă așternd pe-un somn dulce. Și atunci îmi apărea chipul fermecător al frumoasei Mismis. Vai! înseamnă că toate se leagă între ele: fiertura de lapte, disprețul pentru știință, melancolia, perna, firea prozaică, gîndurile de dragoste!... Maestrul avea dreptate: mîncam și dormeam prea mult. Cu o seriozitate stoică am hotărît să fiu mai cumpătat. Dar slabă e firea motănească!... Cele mai fru-

moase hotăriri se spulberau la mirosul dulce al fierturii de lapte, se împiedicau de perna îmbietoare.

Într-o zi, l-am auzit pe maestru, care ieșise din cameră, adresîndu-se cuiva în coridor:

— Mă rog, fie și așa. Poate că societatea îl va mai înveseli. Dar nu cumva să-mi faceți vreo poznă pe aici, să-mi săriți pe masă, să-mi răsturnați călimara sau să-mi aruncați ceva pe jos, că vă dau afară pe-amîndoi!

Apoi maestrul întredeschise ușa, lăsînd pe cineva să intre. Acel cineva nu era altul decît amicul Mucius. Aproape să nu-l recunosc! Blana lui — de obicei netedă și lucioasă — era acum zbîrlită și neîngrijită; ochii, în fundul capului; iar înfățișarea lui, care, ce-i drept, fusese și înainte necioplită, dar totuși destul de suportabilă, căpătase acum ceva trufaș, ba chiar brutal.

— Na, scupiă el către mine, na, în sfîrșit, te revăd! Trebuie să te caute cineva sub afurisita dumitale de sobă? Dar, dă-mi voie?

Cu aceste cuvinte, se duse la farfurie și înghiți peștele prăjit pe care mi-l păstrasem pentru cină. Pe cînd înfuleca, găsi și vreme să mă întrebe:

— Ia spune, unde naiba ai dispărut? De ce nu vii niciodată pe acoperiș? De ce nu te poate vedea nimeni în nici unul din locurile de petrecere?

I-am explicat că, după ce am renunțat la dragostea pentru frumoasa Mismis, m-am consacrat în întregime științelor, așa că de plimbări nici n-ar mai putea fi vorba. Nu simt cîtuși de puțin nevoie de societate, întrucît la maestrul meu am tot ce-mi poate dori inima: fiertură de lapte, carne, pește, un culcuș moale etc. O viață liniștită și lipsită de griji este cea mai mare binefacere pentru un motan cu înclinațiile și talentele mele. Mă tem ca această pace să nu fie tulburată dacă aș începe să ies în lume, cu atît mai mult, cu cît am constatat că, din păcate, slăbiciunea mea pentru micuța Mismis nu s-a stins cu desăvîrșire și o eventuală întîlnire cu ea ar putea să mă împingă la vreo faptă pripită, pe care apoi s-ar putea s-o regret amar.

— Mai tîrziu poți să mai vii c-un rînd de pește! zise în sfîrșit Mucius, ștergîndu-și în treacăt cu laba, botul, mustățile și urechile, după care se trînti pe pernă chiar lîngă mine.

Toarse cîteva secunde în semn de satisfacție și îmi vorbi iarăși cu glas și gesturi blînde.

— Dragă frate Murr, ai avut, să știi, mare noroc că mi-a trecut prin cap să te vizitez în chilia dumitale și că maestrul m-a lăsat să intru fără să-mi facă greutăți. Ești în primejdia cea mai mare care poate să-l amenințe pe un ins ca dumneata cu doxă la cap și vlagă în vine. Vreau să spun că ești pe cale să devii un filistin dezgustător. Spui că științele nu-ți mai lasă timp să te vezi cu ceilalți motani! Nu te supăra, frățioare, dar asta-i minciună curată. Așa cum arăți — gras, gros și umflat — nu semeni de loc a unul care roade cărți. Crede-mă ce-ți spun: afurisita asta de viață comodă te-a dus la lene, de te-ai moleșit în halul ăsta. Te-ai fi simțit cu totul altfel dacă erai silit, ca unul de-ai noștri, să faci pe dracu în patru, ca să așterpelești un os de pește, sau să pui gheara pe vreo păsărică.

— Credeam, l-am întrerupt pe amicul meu, că situația dumneavoastră putea fi socotită bună și fericită. Știu că ați fost...

Mucius mă întrerupse furios:

— Lasă, despre asta vorbim noi altă dată. Și nu mai tot da zor cu „dumneavoastră", că nu pot suferi tonul ăsta. Spune-mi dumneata, pînă o să bem bruderșaft. Văd că ești un filistin și nu te pricepi la regulile de purtare ale studenților.

Am încercat să mă scuz față de prietenul înfuriat; atunci el a continuat mai potolit:

— Așadar, după cum ți-am spus, asta nu-i viață, frate Murr. Trebuie să ieși, trebuie să ieși în lume.

— Cerule! am exclamat înspăimîntat. Ce tot vorbești, frate Mucius? Ai uitat ce ți-am povestit în beci acum cîteva luni? Cum am sărit în lumea largă dintr-o trăsură englezească, și ce primejdii mă amenințau din toate părțile? Și cum, pînă la urmă, am fost salvat de bunul Ponto, care m-a adus înapoi la maestrul meu?

Mucius rise sarcastic:

— Păi da, bunul Ponto — aici e totul! Fățarnicul ăsta spilcuit și caraghios, care scoate ochii cu deșertăciunea lui și care a binevoit să se ocupe de dumneata, pentru că n-avea nimic mai bun de făcut și pentru că asta îl amuza. Dar ia încearcă să-l cauți la adunările lor de gașcă — nici n-o să te recunoască, ba chiar, întrucît nu ești din tagma lor, o

să te și sfîșie! Bunul Ponto, care-n loc să te introducă în lumea cea adevărată, ți-a spus tot felul de povești stupide de-ale oamenilor! Nu, dragul meu Murr, aventura de atunci ți-a arătat altă lume decît aceea căreia îi aparții în realitate. Crede-mă ce-ți spun, toată învățătura dumitale de unul singur nu te ajută la nimic, ba, mai degrabă, îți dăunează. Căci ai rămas un filistin și nu-i în toată lumea ceva mai plicticos și mai fără haz ca un filistin savant!

Cu toată sinceritatea i-am mărturisit amicului Mucius că nu prea înțeleg ce însemnează „filistin" și ce vrea să spună cu asta.

Mucius mi-a răspuns cu un zîmbet fermecător, așa că în clipa aceea arăta foarte drăguț și semăna iarăși cu Mucius cel de altădată:

— O, frate Murr! Degeaba aș încerca să-ți explic toate astea, căci nu vei putea înțelege ce-i un filistin, cîtă vreme dumneata însuți ești unul dintre ei. Însă dacă vrei să te mulțumești, deocamdată, cu cîteva trăsături principale ale unui filistin pisicesc, aș putea...

(F.m.)... un spectacol foarte ciudat. În mijlocul camerei stătea prințesa Hedwiga; obrazul îi era alb ca varul, privirea fixă. Prințul Ignatius se juca cu ea cum s-ar fi jucat cu o marionetă: îi ridica un braț în sus, și brațul îi rămînea în această poziție; apoi i-l cobora, și brațul se lăsa în jos. O împingea ușurel înainte, prințesa făcea cîțiva pași; o punea să se așeze într-un jilț, prințesa se așeza. Prințul era atît de absorbit de jocul acesta, încît nu-și dădu seama că intră cineva.

— Ce-i asta, prințe?! exclamă principesa-mamă.

Prințul Ignatius o asigură, chicotind și frecîndu-și mulțumit mîinile, că surioara lui, Hedwiga, a devenit acum foarte cuminte și face tot ce-i cere el; nici măcar nu-l mai contrazice și nu-l ceartă ca odinioară. Spunînd acestea se apucă s-o așeze pe prințesă în toate pozițiile, dînd totodată comenzi militare. Văzînd-o cum sta ca fermecată oricum o punea, rîdea zgomotos și țopăia de bucurie.

— Asta-i insuportabil! șopti prințesa-mamă cu tremur în glas și lacrimi în ochi.

Dar medicul curții se apropie de prinț.

— Încetați, alteță! zise el pe ton sever și poruncitor. Apoi o luă pe prințesă de braț, o întinse cu grijă pe divanul

care se afla în cameră și trase perdelele. Pe urmă se adresă prințesei-mame: În momentul de față prințesa are nevoie în primul rînd de odihnă, așa încît vă rog ca prințul să plece.

Prințul Ignatius se purtă cît se poate de urît, văicărindu-se printre sughițuri de plîns că, în ziua de astăzi, niște oameni care nu sînt prinți și nici măcar de neam nobil își permit să-l contrazică. Iar el vrea să rămînă lîngă prințesă, sora lui, care i-a devenit mai dragă decît cețile lui cele mai frumoase, iar domnul medic al curții nu are a-i da nici un fel de ordine.

— Du-te în camera dumitale, dragul meu, îi spuse blînd prințesa-mamă. Hedwiga trebuie acum să doarmă, iar după masă o să vină domnișoara Julia.

— Domnișoara Julia! exclamă prințul, rîzînd și țopăind copilăros. Domnișoara Julia! Vai ce bine-mi pare! Am să-i arăt noile mele gravuri, unde sînt înfățișat în basmul despre împăratul apelor ca prințul somonilor purtînd Marele ordin. Apoi sărută ceremonios mîna prințesei-mamă, iar pe a lui o întinse cu un aer mîndru medicului curții ca să-i fie sărutată. Acesta însă îi luă mîna și-l duse spre ușă, pe care o deschise înclinîndu-se politicos. Prințul acceptă să fie dat afară în felul acesta.

Prințesa-mamă, istovită și din cale-afară de tristă, se așeză într-un jilț și, sprijinindu-și capul în mîini, șopti cu adîncă îndurerare:

— Ce păcat groaznic apasă asupra mea, că mă pedepsește cerul atît de cumplit? Întîi fiul acesta, condamnat să rămînă veșnic copil, și acum Hedwiga, scumpa mea Hedwiga!

Prințesa-mamă se lăsă în voia gîndurilor ei negre.

În vremea asta, medicul curții izbutise cu multă trudă să strecoare în gura prințesei Hedwiga cîteva picături dintr-un medicament și chemase cameristele care o transportară în odaia ei, căci starea aceea ciudată de automatism nu se schimbase de loc. Totodată le dădu dispoziție să fie chemat îndată, la cel mai mic accident ce s-ar fi putut întîmpla prințesei. Apoi medicul se adresă prințesei-mame:

— Alteța-voastră, oricît de stranie, oricît de îngrijorătoare ar putea să pară starea prințesei, totuși vă pot asigura că va înceta repede, fără nici un fel de urmări primejdioase. Prințesa suferă de acea formă ciudată de catalepsie,

care se întîlnește atît de rar în practica medicală, încît mulți medici celebri nu au avut niciodată în viața lor prilejul s-o observe. De aceea pot să mă consider cu adevărat fericit...

Aici medicul se încurcă.

— Ah, rosti prințesa-mamă cu amărăciune, se cunoaște că ești un adevărat practician, nu te impresionează nici cea mai cumplită suferință, dacă îți poate îmbogăți cunoștințele.

— Chiar recent, urmă medicul, fără să ia în seamă reprosul prințesei, am găsit într-o lucrare științifică descrierea unui caz întru totul asemănător cu starea fiicei dumneavoastră. După cum povestește autorul, o doamnă din Vesoul a venit la Besançon în legătură cu un proces pe care-l avea. Importanța acestui proces, gîndul că pierderea lui ar umple cupa suferințelor ei, aruncînd-o în ghearele mizeriei, toate acestea o copleșeau de o neliniște ce atinse gradul unei adevărate exaltări. Noaptea nu mai putea dormi, mînca puțin, putea fi văzută în biserică rugîndu-se și făcînd mătănii într-un fel cu totul neobișnuit — într-un cuvînt starea ei anormală se manifesta în toate chipurile. Pînă la urmă, chiar în ziua cînd soarta procesului trebuia să se hotărască, a avut un accident pe care cei din jur l-au luat drept un atac de apoplexie. Medicii, chemați de urgență, au găsit-o stînd într-un jilț; avea ochii scînteietori, larg deschiși și ridicați spre cer; nu clipea și ținea mîinile în sus, împreunate a rugă. Fața ei, care pînă atunci fusese palidă și tristă, era acum îmbujorată, cu o expresie senină și mai plăcută ca de obicei. Respira liber și ritmic, pulsul era slab și rar, dar destul de ritmic și el, aproape ca la o persoană cufundată într-un somn liniștit. Extremitățile îi erau flexibile și puteau să fie așezate, fără nici o rezistență, în orice poziție. Dar tocmai în faptul că extremitățile nu-și puteau modifica de la sine poziția în care fuseseră puse era o dovadă evidentă a stării ei morbide. Dacă i se trăgea bărbia în jos, gura se deschidea și rămînea deschisă. I se ridicau pe rînd brațele, care rămîneau așa, fără să cadă jos. Dacă brațele îi erau răsucite la spate sau întinse într-o poziție în care nimeni n-ar fi fost în stare să stea multă vreme, la ea acest lucru era posibil. Corpul îi putea fi înclinat oricît de mult, niciodată nu-și pierdea echilibrul. Părea cu totul insensibilă. Au scuturat-o, au ciupit-o, au chinuit-o în toate felurile,

au pus-o cu picioarele pe cărbuni încinși, i-au strigat la ureche că va cîștiga procesul — dar zadarnic; nu dădea nici un semn de viață conștientă. Încetul cu încetul a început să-și revină, dar vorbele îi erau fără șir. Pînă la urmă...

— Continuă, spuse prințesa, văzînd că medicul s-a oprit. Te rog să nu-mi ascunzi nimic, oricît de groaznic ar fi. Nu-i așa că doamna și-a pierdut mințile?

— E destul să spun, urmă medicul, că starea foarte gravă a acestei doamne a mai durat încă patru zile și că, după întoarcerea ei la Vesoul, s-a însănătoșit deplin, fără ca boala ei ciudată să fi lăsat urmări.

Prințesa-mamă se cufundă iarăși în gîndurile ei amare, în timp ce medicul curții începu a vorbi cu lux de amănunte despre medicamentele pe care avea de gînd să le administreze prințesei Hedwiga, pierzîndu-se pînă la urmă în demonstrații atît de științifice, de parcă ar fi vorbit cu doctorii cei mai savanți, întruniți într-un consult medical.

Prințesa întrerupse, în sfîrșit, torentul de cuvinte al medicului, spunînd:

— La ce folosesc toate mijloacele științei speculative, cînd în primejdie se află însăși sănătatea spiritului?

Vreme de cîteva clipe medicul curții nu zise nimic, apoi continuă:

— Alteță, exemplul extraordinar al catalepsiei acelei doamne din Besançon arată că boala ei se datora unei cauze psihice. După ce și-a venit puțin în simțiri, medicii au început tratamentul, insuflîndu-i curaj și încredințînd-o că a cîștigat procesul acela nefericit. Cei mai experimentați medici sînt unanimi în a declara că asemenea stări sînt provocate, în primul rînd, de puternice șocuri psihice. Prințesa Hedwiga este de o sensibilitate cu totul ieșită din comun; aș putea spune chiar că sistemul ei nervos se abate întrucîtva de la normal. Pare sigur că starea ei morbidă a fost provocată de o zguduire sufletească. Trebuie să încercăm să descoperim cauza, pentru ca apoi s-o putem influența în mod eficace cu mijloace psihice. Plecarea precipitată a prințului Hector... În sfîrșit, o mamă poate vedea uneori mai adînc decît orice medic și-i poate pune acestuia la îndemînă mijloacele cele mai bune de tratament.

Prințesa-mamă se ridică în picioare și spuse cu un aer mîndru și rece:

— Chiar și o simplă burgheză nu-și dezvăluie tainele inimii ei femeiești. O casă princiară nu-și deschide sufletul decît în fața bisericii și slujitorilor ei, printre care un medic nu are dreptul să se numere.

— Dar cine poate trage o linie de despărțire atît de categorică între sănătatea trupească și cea spirituală?! exclamă medicul cu însuflețire. Medicul este al doilea duhovnic. Trebuie să i se îngăduie să privească adîncurile ființei psihice, căci altfel se află în orice clipă în primejdie de a da greș. Aduceți-vă aminte, alteță, de povestea acelui prinț bolnav...

— Destul! îl întrerupse prințesa, vădit iritată. Nu voi putea fi niciodată convinsă să săvîrșesc ce nu se cuvine, după cum nu-mi pot închipui că vreun gînd sau vreun sentiment nelalocul lui ar fi provocat boala prințesei.

Cu aceste cuvinte, alteța-sa îi întoarse spatele și plecă.

„Ciudată femeie și prințesa asta! își spuse medicul. E gata să convingă pe alții — și chiar pe ea însăși — că altul e chitul cu care natura lipește sufletul de trup, cînd e vorba de o plămădă princiară, nesuferind nici o comparație cu chitul folosit pentru noi, ceilalți bieți pămînteni, de origine burgheză. Nici nu-ți este măcar îngăduit să te gîndești că prințesa are și ea o inimă; ca acel curtean spaniol care a refuzat ciorapii de mătase, oferiți în dar doamnei sale de niște burghezi de treabă din Olanda, sub cuvînt că e o lipsă de cuviință să pomenești că regina Spaniei are și ea picioare ca toată lumea! Și totuși sînt gata să fac prinsoare că pricina groaznicei boli nervoase a prințesei Hedwiga trebuie căutată numai în acest laborator al tuturor suferințelor femeiești, care este inima."

Medicul curții se gîndi iarăși la plecarea precipitată a prințului Hector; la sensibilitatea exagerată, morbidă chiar, a prințesei Hedwiga; la purtarea ei, după cîte auzise, pătimașă față de prinț, și ajunse la concluzia că numai o neînțelegere în dragoste putea s-o rănească atît de adînc, încît să-i provoace boala. Vom avea prilejul, în cele ce urmează, să vedem dacă presupunerile medicului erau sau nu întemeiate. În ceea ce o privește pe principesa-mamă, este posibil că și dînsa presupunea ceva asemănător și de aceea socotea toate întrebările și investigațiile medicului ca necuviincioase, întrucît curtea respingea, în general, orice

sentiment profund, socotindu-l indecent și vulgar. De altfel, principesa-mamă nu era lipsită nici de sensibilitate, nici de inimă, dar monstrul acela ciudat, pe jumătate caraghios și pe jumătate dezgustător, care se numește etichetă, o apăsa ca un coșmar, neîngăduindu-i nici un suspin, nici un semn al vieții lăuntrice. De aceea putea face față unor scene ca aceea dintre prințul Ignatius și prințesa Hedwiga și putea să respingă semeț pe cel ce nu voia altceva decît să-i fie de folos.

În timp ce aceste lucruri se petreceau în castel, în parc de asemenea au avut loc unele evenimente vrednice de consemnat aici.

În tufișul din stînga intrării se afla mareșalul curții. Acesta scoase din buzunar o mică tabacheră de aur, din care luă o priză, șterse cutiuța de cîteva ori cu mîneca hainei, și o întinse către valetul prințului Irenäus, cu următoarele cuvinte:

— Dragul meu, știu că-ți plac asemenea bibelouri; primește, te rog această tabacheră ca o mică dovadă a înaltei mele bunăvoințe, pe care te poți bizui întotdeauna. Dar spune-mi, iubitule, cum a fost cu plimbarea aceea atît de ciudată și neobișnuită?

Vîrînd tabachera de aur în buzunar, valetul îi mulțumi, după care își drese glasul și urmă:

— Pot să asigur pe excelența-voastră că înălțimea-sa stăpînul nostru este foarte îngrijorat din clipa cînd, nu se știe cum, înălțimea-sa prințesa Hedwiga și-a pierdut cele cinci simțuri. Astăzi înălțimea-sa a stat în picioare lîngă fereastră vreme de cel puțin o jumătate de ceas, bătînd toba cu nobilele sale degete de la mîna dreaptă, atît de vehement, încît geamul zăngănea groaznic. Dar bătea numai marșuri, dintr-acelea cu melodii frumoase și caracter înviorător, după cum obișnuia să spună răposatul meu cumnat, trompetistul curții. Excelența-voastră știe că răposatul meu cumnat, trompetistul curții, era un om iscusit. Notele de jos sunau ca scoase de un balaur, iar cele de sus ca glasuri de privighetori, cît privește tonurile de mijloc...

— Știu, știu toate acestea, dragul meu! îl întrerupse mareșalul curții. Răposatul dumitale cumnat a fost un trompetist de mîna întîi, dar acum să-mi spui ce făcea și ce spu-

nea înălțimea-sa atunci cînd a binevoit să bată toba în geam?

— Ce făcea și ce spunea?! Hm! Nu mare lucru. Înălțimea-sa a întors capul, m-a săgetat c-o privire de foc și a scuturat cu furie clopoțelul, strigînd: „François!" „François!" „Aici sînt, înălțimea-voastră!" i-am răspuns eu îndată. Atunci înălțimea-sa a binevoit să strige cu glas furios: „De ce nu spui, dobitocule!" și apoi a strigat:

„Hainele mele de plimbare!" Am făcut ce mi se poruncise. Înălțimea-sa a binevoit să-și pună haina de mătase verde, fără stea, și să se îndrepte spre parc. Înălțimea-sa mi-a interzis s-o urmez, dar, mă înțelegeți, excelență, noi trebuie să știm unde se află înălțimea-sa, căci, dacă se întîmplă vreo nenorocire... În sfîrșit, am urmat-o pe înălțimea-sa la distanță și mi-am dat seama că s-a îndreptat spre pavilionul de pescuit.

— La maestrul Abraham! exclamă mareșalul curții în culmea mirării.

— Chiar așa, răspunse valetul, cu o expresie importantă și misterioasă.

— La maestrul Abraham! repetă mareșalul curții. E pentru întîia oară că înălțimea-sa îl vizitează acolo pe maestru.

După o tăcere semnificativă, mareșalul curții urmă:

— În afară de asta, înălțimea-sa n-a mai spus nimic?

— Absolut nimic! răspunse valetul plin de importanță. Totuși, adăugă el cu un zîmbet șiret, una dintre ferestrele pavilionului dă spre tufișul cel mare și acolo e un loc de unde se poate auzi orice cuvînt rostit înăuntru. S-ar putea chiar...

— Dacă ai vrea să faci asta pentru mine, iubitule! exclamă mareșalul curții încîntat.

— Am s-o fac, spuse valetul strecurîndu-se în tufiș.

Dar cînd se întoarse, mai-mai să se ciocnească de prinț, care trecea spre castel. Plin de respect făcu un salt înapoi.

— *Vous êtes un grand*[1] timpit! răcni prințul. Apoi strigă mareșalului un *dormez bien!*[2] și porni spre castel, urmat de valet.

Uluit, mareșalul curții rămase locului mormăind:

---

[1] Ești un mare... (franc.).
[2] Somn ușor ! (Franc.)

— Pavilionul de pescuit... maestrul Abraham... *dormez bien*. Pînă la urmă se hotărî să se ducă imediat la cancelarul imperial, pentru a se consfătui cu privire la această extraordinară întîmplare și, eventual, să-și dea seama ce constelație va răsări la curte în urma acestui eveniment.

Maestrul Abraham îl însoți pe prinț chiar pînă la tufișul în care se aflau mareșalul curții și valetul înălțimii-sale; de acolo se întoarse căci prințul nu dorea să fie văzut de la ferestrele castelului în tovărășia bătrînului. Stimatul cititor știe cît de bine i-a reușit prințului să-și ascundă această vizită secretă la maestrul Abraham. Dar, în afară de valet, mai era cineva care-l observase fără știrea lui.

Cînd să ajungă în pragul locuinței sale, maestrul Abraham fu întîmpinat de doamna consilier Benzon care se ivi pe neașteptate din aleile ce începeau să se întunece.

— Așadar, exclamă ea cu un ris amar, prințul a venit să-ți ceară sfatul, maestre Abraham! Într-adevăr, dumneata ești stîlpul de încredere al casei princiare; și tatăl și fiul beneficiază de înțelepciunea și experiența dumitale; iar atunci cînd sfatul cel bun este prea scump sau imposibil...

— Atunci, îi luă vorba maestrul Abraham, atunci există o doamnă consilier, de fapt o stea strălucitoare, care luminează totul și sub a cărei influență un biet bătrîn constructor de orgi are posibilitatea să trăiască și să-și ducă pînă la capăt modesta lui viață.

— Lasă aceste glume amare, maestre Abraham. O stea, oricît de strălucitoare, poate să pălească și pînă la urmă chiar să se stingă, dispărînd de pe orizontul nostru. Se pare că niște evenimente foarte bizare se împletesc în acest cerc familial izolat, pe care un orășel și, în plus, o mînă de oameni, obișnuiesc a-l numi *curte*. Plecarea precipitată a mirelui, atît de așteptat, starea gravă a Hedwigăi!... Toate acestea l-ar fi putut zdruncina adînc pe prințul Irenäus, dacă n-ar fi un om lipsit de orice sentiment.

— N-ați fost totdeauna de această părere, doamnă consilier, o întrerupse maestrul Abraham.

— Nu înțeleg ce vrei să spui, zise doamna Benzon cu dispreț, aruncîndu-i o privire ascuțită; după care se uită repede în altă parte.

Avînd încredere în maestrul Abraham, recunoscîndu-i chiar o superioritate spirituală, prinţul Irenäus lăsase la o parte toate scrupulele princiare; în timpul vizitelor sale în pavilionul de pescuit îşi deschisese sufletul, trecînd însă sub tăcere părerile pe care doamna Benzon le exprimase în legătură cu tulburătoarele evenimente petrecute în ziua aceea. Maestrul ştia toate acestea şi nu fu surprins de agitaţia doamnei consilier; totuşi cunoscînd-o atît de stăpînă pe sine şi atît de rezervată, era cam mirat că ea nu şi-a putut ascunde mai bine neliniştea.

Pe doamna Benzon trebuie s-o fi durut însă foarte mult că monopolul tutelei ei asupra prinţului a fost din nou primejduit — şi încă într-o clipă atît de critică.

Din motive care vor deveni poate mai clare în viitor, legătura dintre prinţesa Hedwiga şi prinţul Hector era dorinţa cea mai arzătoare a doamnei consilier. Îşi închipuia că tocmai această alianţă era în joc, şi de aceea orice amestec al unei terţe persoane i se părea o primejdie. Afară de aceasta, pentru întîia oară în viaţa ei s-a pomenit înconjurată de mistere de nepătruns, pentru întîia oară prinţul Irenäus tăcea. Nu putea exista o jignire mai mare pentru ea, care era deprinsă să tragă sforile în jocul ce se desfăşura la această curte iluzorie.

Maestrul ştia că modul cel mai potrivit de a răspunde unei femei iritate este calmul imperturbabil. De aceea nu rosti nici un cuvînt, ci porni alături de doamna Benzon, care se îndreptă îngîndurată spre podeţul atît de bine cunoscut amabilului nostru cititor. Doamna consilier se rezemă de balustradă, cu privirea pierdută spre tufişurile îndepărtate, pe care soarele, gata să asfinţească, le poleia cu razele lui de aur, de parcă şi-ar fi luat rămas bun.

— Frumoasă seară, rosti într-un tîrziu doamna Benzon, fără a întoarce capul.

— Da, răspunse maestrul Abraham. O seară liniştită, senină, ca un suflet pur şi netulburat.

— Să nu vă faceţi o părere greşită, spuse doamna Benzon, renunţînd la felul intim în care obişnuia să-i vorbească, să nu vă faceţi o părere greşită, dragă maestre, că m-a durut cînd, deodată, prinţul v-a luat numai pe dumneavoastră drept confident al său; că numai de la dumneavoastră a cerut sfat într-o chestiune în care o femeie cu experienţa lumii

l-ar fi putut sfătui și ajuta cel mai bine. Dar această susceptibilitate măruntă, pe care eu n-am fost în stare s-o ascund, a trecut, a trecut cu desăvîrșire. Acum m-am liniștit, căci n-a fost vorba decît de o încălcare a formelor. Prințul trebuia să-mi fi spus el însuși ceea ce am aflat pe o cale ocolită, și nu pot decît să aprob întru totul răspunsul pe care i l-ați dat, dragă maestre. Și chiar vă mărturisesc că eu însămi am înfăptuit ceva nu tocmai vrednic de laudă. Singura mea scuză este că nu am fost îndemnată de o simplă curiozitate feminină, ci de interesul meu profund pentru tot ce privește familia princiară. Aflați deci, maestre, că am tras cu urechea în timpul întregii dumneavoastră convorbiri cu prințul și am auzit tot ce s-a spus...

Aceste cuvinte ale doamnei Benzon treziră în maestrul Abraham un simțămînt ciudat, un fel de amestec de ironie batjocoritoare și de adîncă amărăciune. Ca și valetul prințului, își dăduse și el seama că, dacă cineva s-ar ascunde în tufișurile de sub fereastra pavilionului, ar putea auzi tot ce se vorbește înăuntru. Abraham izbutise însă cu ajutorul unui dispozitiv acustic foarte ingenios, ca orice convorbire din pavilion să ajungă la urechile celui ascuns afară abia ca un zgomot nedeslușit, din care să nu poată înțelege nici o silabă. De aceea i se păru foarte penibilă încercarea doamnei Benzon de a afla, cu ajutorul unei minciuni, o taină pe care ea o bănuia, dar pe care prințul nu o știa, și deci nu avea cum s-o destăinuiască maestrului Abraham. Cititorului îi va fi povestită la timpul potrivit convorbirea care a avut loc în pavilion între prinț și bătrîn.

— O, exclamă maestrul Abraham, numai inteligența ageră a unei femei iscusite și cunoscătoare într-ale vieții — ca a dumneavoastră — v-a mînat la pavilionul de pescuit! Cum aș putea eu, un biet bătrîn lipsit de experiență, să mă descurc fără sprijinul dumneavoastră, în toate aceste probleme? Tocmai aveam de gînd să vă istorisesc cu de-amănuntul ce mi-a spus prințul; acum acest lucru a devenit de prisos, căci știți tot. Dar poate că mă veți găsi destul de vrednic să-mi povestiți cu sinceritate toate întîmplările acelea care, cine știe, n-or fi atît de negre în realitate!

Rostind aceste cuvinte, maestrul Abraham izbuti să găsească un ton atît de sincer încît, cu toată perspicacitatea ei, doamna Benzon n-a putut să-și dea seama dacă e vorba

de o mistificare sau dacă vorbește adevărat, și această îndoială a făcut să-i scape din mînă firul pe care-l apucase și care se putea transforma într-un laț fatal pentru maestru. Căutînd zadarnic ce să născocească, stătea nemișcată pe podeț privind la apele lacului.

Maestrul se bucură cîteva clipe de frămîntarea ei, apoi gîndurile i se îndreptară spre evenimentele petrecute în cursul acelei zile. Își dădea bine seama că în centrul lor se afla Kreisler; o durere sfîșietoare îl cuprinse la gîndul dispariției prietenului său cel mai scump și, fără voia lui, suspină:

— Bietul Johannes!

Doamna Benzon se întoarse brusc spre el și-l întrebă cu un ton violent:

— Cum, maestre Abraham? Doar nu ești atît de stupid ca să crezi în moartea lui Kreisler?! Ce poate dovedi o pălărie însîngerată? Și ce l-ar fi putut face să ia deodată hotărîrea groaznică de a-și pune capăt vieții? De altfel ar fi fost găsit...

Nu mică fu mirarea maestrului Abraham cînd o auzi pe doamna Benzon vorbind de sinucidere în niște împrejurări care îndreptățeau o bănuială cu totul de alt gen. Dar înainte de a fi putut el răspunde ceva, doamna consilier continuă:

— Noi nu putem decît să ne bucurăm de plecarea acestui nefericit, care pricinuiește numai nenorociri oriunde apare. Firea lui pătimașă, amărăciunea lui înverșunată — nu pot numi altfel faimosul lui umor — răscolesc orice suflet sensibil, de care apoi își bate joc cu cruzime. Dacă disprețul tuturor convențiilor, aș spune chiar sfidarea tuturor formelor acceptate în relațiile dintre oameni, constituie dovada unei superiorități intelectuale, ar însemna să îngenunchem cu toții în fața acestui capelmaistru. Dar mai bine să ne lase în pace și să nu se ridice împotriva a tot ce e dictat de o viziune justă a vieții reale și recunoscut de toată lumea, ca formînd temelia tuturor satisfacțiilor noastre. Deci, să mulțumim cerului că a plecat; sper să nu-l mai revăd niciodată!

— Și totuși, îi răspunse maestrul Abraham blînd, ați fost întotdeauna o prietenă a bunului meu Johannes, doamnă

consilier. L-ați luat sub oblăduirea dumneavoastră într-un moment foarte critic pentru el și l-ați îndrumat chiar dumneavoastră pe o cale de la care l-au abătut tocmai convențiile acelea apărate cu atîta înflăcărare de dumneavoastră. Ce i se poate reproșa, așa, dintr-o dată, bunului meu Kreisler? Ce răutate, ascunsă în sufletul lui, a ieșit acum la iveală? Trebuie oare să-l urîm pentru că, din prima clipă cînd a pășit într-o lume nouă pentru el, viața i-a arătat un chip ostil, pentru că îl amenința crima, pentru că l-a pîndit un bandit italian?

La aceste cuvinte doamna Benzon tresări.

— Ce gînd infernal s-a zămislit în mintea dumitale, maestre Abraham? întrebă ea cu tremur în glas. Dacă este adevărat, dacă Kreisler a fost ucis într-adevăr, asta ar însemna că logodnica pe care a scos-o din minți a fost răzbunată. Un glas lăuntric îmi spune că el e singurul vinovat de starea groaznică a prințesei. A întins fără nici o milă coardele delicate ale sufletului unei bolnave, pînă au plesnit.

— În cazul acesta, răspunse maestrul Abraham mușcător, domnul acela italian s-a dovedit un om care știe să ia hotărîri fulgerătoare, întrucît răzbunarea a fost mai iute decît fapta. Stimată doamnă consilier, întrucît ați auzit tot ce am vorbit cu prințul în pavilion, vă este cunoscut desigur că prințesa Hedwiga a căzut în nesimțire în clipa cînd a răsunat împușcătura din parc.

— Într-adevăr, spuse doamna Benzon, aproape că-ți vine să crezi în toate năzdrăvăniile acelea despre care auzim acum mereu vorbindu-se: corespondențe psihice și așa mai departe! Dar, încă o dată, slavă Domnului că a plecat! Starea prințesei se poate schimba; și se va schimba. Însăși fatalitatea l-a izgonit pe acela care ne-a tulburat liniștea. Recunoaște și dumneata, maestre Abraham, că sufletul prietenului nostru este atît de plin de contradicții, încît viața nu-i poate aduce alinare. Așadar, presupunînd chiar că...

Doamna consilier se opri, dar maestrul nu-și mai putea stăpîni mînia care îi clocotea în suflet.

— Ce aveți cu toții împotriva lui Johannes?! exclamă el ridicînd tonul. Ce rău v-a făcut, ca să-i refuzați un adăpost, un loc cît de mic pe lumea asta? Nu știți? Atunci să v-o spun eu: Kreisler nu este plămădit din aluatul vostru și nu

pricepe felul vostru de a vorbi; scaunul pe care i-l oferiți să șadă în mijlocul vostru este prea mic, prea îngust pentru el. Vă supără că nu puteți să-l considerați ca pe unul de-ai voștri, deoarece nu vrea să recunoască veșnicia contractelor pe care le-ați încheiat cu privire la rînduielile vieții, și e convins că orbirea nesăbuită de care sînteți cuprinși vă împiedică să vedeți realitatea așa cum este cu adevărat, că felul solemn în care vă închipuiți că domniți asupra unei lumi pe care n-o puteți înțelege e cît se poate de comic. Toate acestea voi le numiți răzvrătire. Lui îi place mai presus de orice felul de a glumi care izvorăște din profunda cunoaștere a naturii, căci se adapă de la cele mai limpezi izvoare ale ei. Dar voi sînteți niște oameni respectabili și serioși, și nu puteți glumi. În pieptul lui sălășluiește spiritul dragostei adevărate; dar poate el oare să încălzească o inimă înghețată pe veci, o inimă în care nu s-a aprins măcar o dată scînteia capabilă să atîțe flacăra acestui spirit? Nu-l puteți suferi pe Kreisler, pentru că nu vă este pe plac superioritatea lui — pe care nu i-o puteți totuși contesta. Vă temeți de el, pentru că e preocupat de lucruri mai înalte decît cele ce se potrivesc cercului vostru strîmt.

— Maestre, spuse doamna Benzon cu glas înăbușit, maestre Abraham, zelul cu care îți aperi prietenul te duce prea departe. Ai vrut să mă jignești? Ei bine, ai reușit, căci cuvintele tale au trezit în mine unele gînduri care zăceau de mult, de mult amorțite. Spui că inima mi-i înghețată? Dar știi tu oare dacă spiritul dragostei i-a vorbit vreodată cu glas prietenos? De unde știi atît de sigur că n-am putut găsi liniște și mîngîiere decît tocmai în aceste convenții ale vieții, pe care trufașul Kreisler le disprețuiește? Nu crezi, bătrîne, tu care ai cunoscut de asemenea destule suferințe, că e un joc primejdios să te ridici mai presus de aceste convenții și să încerci a te apropia de adevărul etern, amăgindu-te pe tine însuți? Știu, Kreisler m-a socotit întruchiparea celei mai reci și mai inerte proze a vieții, și, de fapt, n-ai făcut decît să formulezi părerea lui, spunînd că am o inimă înghețată. Dar ai încercat vreodată să afli ce se ascunde sub această gheață care îmi apără pieptul ca o platoșă? E posibil ca, pentru bărbați, dragostea să nu constituie sensul vieții, ci doar înălțarea e pe un pisc de la care pornesc drumuri mai sigure; pentru *noi* însă, punctul

suprem și luminos — singurul care plămădește și formează ființa noastră — este clipa primei iubiri. Dacă o soartă potrivnică face ca această clipă să fie pierdută pe vecie, atunci pierdută este și întreaga viață pentru o femeie slabă, care se va ofili într-o existență stearsă și fără bucurii; în schimb, o femeie înzestrată cu forță sufletească se smulge cu putere și izbutește — tocmai în acest cadru al relațiilor vieții obișnuite — să-și făurească o soartă în care află echilibru și pace. Ascultă, bătrîne, am să-ți spun tot, aici, sub vălul întunericului care-mi ascunde destăinuirile. Află că atunci cînd în viața mea s-a ivit acel moment, atunci cînd l-am zărit pentru întîia oară pe *acela* care a aprins în mine tot focul dragostei de care e în stare o inimă de femeie, eu stăteam în fața altarului alături de Benzon, cel ce mi-a devenit soț — un soț bun, cum nu se întîlnesc decît foarte puțini. Prin lipsa lui de personalitate, mi-a oferit tot ce-mi puteam dori pentru a duce o viață tihnită, și buzele mele n-au rostit niciodată un cuvînt de mustrare sau de regret. M-am mărginit la sfera lucrurilor obișnuite, și, dacă în aceste limite s-a întîmplat ceva care m-a abătut din calea mea, ceva care ar putea părea condamnabil și pentru care n-aș putea găsi altă justificare decît forța unui concurs momentan de împrejurări, dreptul de a mă condamna nu-l poate avea decît femeia *aceea* care, ca și mine, a cîștigat lupta grea a renunțării la fericirea supremă, chiar dacă acea fericire nu-i în realitate decît o dulce amăgire. M-a cunoscut prințul Irenäus... Dar nu voi mai vorbi despre lucruri de mult trecute. Să ne ocupăm numai de prezent. Maestre Abraham, ți-am îngăduit să arunci o privire în adîncurile sufletului meu; acum știi de ce — ținînd seamă de felul în care se desfășoară lucrurile aici — trebuie să mă tem de imixtiunea oricărui element străin. Destinul meu propriu, care s-a hotărît în clipa aceea fatală, îmi rînjește acum ca o fantomă prevestitoare de nenorociri. Trebuie să-i salvez pe cei ce-mi sînt dragi și în această privință am planuri bine stabilite. Nu mi te împotrivi, maestre Abraham; iar dacă vrei, totuși, să lupți împotriva mea, bagă de seamă să nu rămîi de rușine chiar cu cele mai abile scamatorii ale tale.

— Femeie nefericită! exclamă maestrul Abraham.

— Femeie nefericită, strigă doamna consilier, femeie nefericită eu, care am reușit să învinge o soartă potrivnică și mi-am găsit pacea și mulțumirea tocmai acolo unde se părea că totul e pierdut?!

— Sărmană femeie nefericită! repetă maestrul Abraham cu un ton care vădea o adîncă emoție. Îți închipui că ai aflat pacea și mulțumirea și nici nu bănuiești că disperarea, asemenea unui vulcan, ți-a secătuit tot focul lăuntric. În orbirea ta încăpățînată, iei o cenușă stearpă, din care nu va încolți niciodată vreo floare, drept ogorul mănos al vieții, dăruitor de roade. Vrei să înalți un edificiu pe o stîncă detunată; oare nu te temi că se va prăbuși, chiar în clipa cînd vor flutura vesel în vînt panglicile cununii de flori, menită să vestească izbînda arhitectului? Julia... Hedwiga... Știu, pentru ele ți-ai urzit planurile cu atîta iscusință. Femeie nefericită, bagă de seamă dacă nu cumva acel simțămînt funest, acea amărăciune adîncă, pe care o reproșezi lui Johannes al meu, nu izbucnește chiar din propriul tău suflet. Gîndește-te dacă nu cumva proiectele tale atît de înțelepte nu sînt decît o revoltă îndîrjită împotriva unei fericiri pe care n-ai gustat-o niciodată și de care vrei acum să-i lipsești chiar și pe cei dragi. Știu mai mult decît îți închipui despre planurile tale, după cum știu mai mult decît crezi și despre faimoasele împrejurări ale vieții, care urmau să-ți aducă pacea sufletească și care te-au împins spre fapte condamnabile și rușinoase.

Auzind cele din urmă cuvinte ale maestrului, doamna Benzon scoase un geamăt înăbușit și nearticulat, care trăda zguduirea ei adîncă. Maestrul se opri, dar văzînd că doamna consilier tace, nemișcată ca o stană de piatră, continuă liniștit:

— Singurul lucru care nici nu mi-ar trece prin minte, ar fi să încep vreo luptă cu dumneata, stimată doamnă consilier. Cît privește așa-zisele scamatorii ale mele, știi doar prea bine că de cînd fata mea invizibilă m-a părăsit...

Amintirea celei dispărute se trezi deodată în sufletul maestrului Abraham mai vie ca oricînd; i se părea că o vede în negura depărtării și că-i aude glasul dulce.

— O, Chiara, scumpa mea Chiara! suspină el, adînc îndurerat.

— Ce-i cu dumneata, maestre Abraham? întrebă doamna Benzon, întorcîndu-se brusc spre el. Ce nume ai rostit?...

Dar, ți-o spun încă o dată, nu mai trezi trecutul. Iar pe mine nu mă judeca după acele concepții bizare, pe care le împărtășești cu Kreisler și făgăduiește-mi că nu vei abuza de încrederea acordată de prințul Irenäus. Făgăduiește-mi că nu te vei pune de-a curmezișul planurilor mele!

Maestrul Abraham era însă atît de copleșit de dureroasa amintire a iubitei sale Chiara, încît abia auzea ce-i spunea doamna Benzon și îi răspundea doar cu vorbe fără noimă.

— Nu mă refuza, maestre Abraham, continuă ea. După cîte se vede, știi într-adevăr mai mult decît presupuneam; totuși, s-ar putea să mai fiu și eu în posesiunea unor taine, a căror cunoaștere te-ar putea interesa foarte mult; ba chiar aș putea să-ți fac un serviciu prietenesc, la care nici nu te gîndești. Îți propun să conducem împreună această curte care într-adevăr are nevoie de conducerea cuiva. Ai strigat numele „Chiara" cu o durere, care...

Un zgomot puternic, venind dinspre castel, îi întrerupse vorba. Maestrul Abraham se trezi din visurile sale, zgomotul...

(M.r.p.)... să-ți spun următoarele. Oricît ar fi de însetat, un pisoi filistin începe să lingă de pe margini farfuria cu lapte, ca să nu-și mînjească botul și mustățile și să-și păstreze astfel respectabilitatea, care pentru el e mai importantă decît setea. Dacă te duci în vizită la un asemenea pisoi, îți va oferi toate bunătățile, dar la plecare te va asigura numai de prietenia lui și va înfuleca apoi, singur și netulburat, delicatesele pe care ți le oferise. Datorită tactului său care nu dă greș, un pisoi filistin dobîndește peste tot, în pod sau în beci etc., cel mai bun loc unde să se întindă în voie. Îți povestește cu de-amănuntul despre marile lui calități, adăugînd că, slavă Domnului, nu se poate plînge că aceste calități ar fi trecut neobservate de soartă. Îți lămurește foarte pe larg cum a ajuns să-și cîștige locul însemnat pe care-l deține, și-ți dezvăluie tot ce va face de aici înainte ca să-și îmbunătățească și mai mult situația. Dar dacă vrei și tu, în sfîrșit, să spui cîteva cuvinte despre tine și despre soarta ta, care ți-a fost mai puțin prielnică, îndată îl vezi pe filistin făcînd ochii mici și lipindu-și urechile de cap, ca și cînd ar dormi sau ar toarce. Un pisoi de ăsta își linge cu grijă blana, ca să fie curată și lucioasă, iar cînd vinează șoareci nu trece peste o băltoacă, fie cît de mică,

fără să nu-şi scuture la tot pasul lăbuţele, chiar dacă riscă să scape vînatul, pentru ca în toate împrejurările să rămînă o persoană elegantă, îngrijită şi bine îmbrăcată. Un pisoi filistin se teme şi evită cu grijă chiar cea mai mică primejdie; dacă tu te afli ameninţat de ceva şi-i ceri ajutor, te încredinţează, cu cele mai solemne jurăminte, de toată simpatia lui, dar îşi exprimă regretul că, situaţia în care se află în acel moment, precum şi anumite consideraţiuni de care trebuie să ţină seama, nu-i îngăduie să-ţi dea vreun ajutor. În general, toate acţiunile şi toate faptele unui pisoi filistin atîrnă în orice împrejurare de o mie şi una de consideraţiuni. Bunăoară, chiar şi faţă de micul mops care l-a muşcat de coadă, el rămîne politicos şi binecrescut, ca să nu-şi strice relaţiile cu cîinele de pază, a cărui protecţie a ştiut să şi-o cîştige; numai noaptea, pe întuneric, îl pîndeşte pe puiul acela de mops ca să-i scoată un ochi. A doua zi, îl căinează din toată inima pe scumpul lui prieten, tunînd şi fulgerînd împotriva josniciei unor duşmani perfizi. La drept vorbind, toate aceste rezerve se pot asemăna cu o bună vizuină de vulpe, din care pisoiul filistin poate să scape în clipa cînd crezi că ai pus mîna pe el. Întotdeauna preferă să stea la gura sobei, în casa lui, unde se simte în siguranţă; acoperişul îi dă ameţeli. Deci, după cum vezi, prietene Murr, acesta este şi cazul dumitale. Şi acum, dacă îţi spun că pisoiul-burş[1] este franc, cinstit, lipsit de egoism, săritor, gata întotdeauna să ajute pe un prieten, că nu cunoaşte alte consideraţiuni decît ceea ce îi dictează onoarea şi conştiinţa, într-un cuvînt că este antipodul pisoiului filistin, nu-ţi va fi greu să te ridici deasupra filistinismului, ca să devii un pisoi-burş în toată puterea cuvîntului.

Am simţit adevărul adînc din cuvintele lui Mucius. Mi-am dat seama că numai termenul de filistin nu-l ştiam, dar că asemenea caractere îmi erau foarte cunoscute, căci întîlnisem destui motani nemernici, pe care îi dispreţuisem din toată inima. Cu atît mai dureroasă era eroarea din pricina căreia aş fi putut ajunge în categoria acelor indivizi vrednici de dispreţ; de aceea m-am hotărît să urmez întru totul sfatul lui Mucius şi să devin, astfel, un pisoi-burş în

[1] Aluzie la membrii unei organizaţii studenţeşti patriotice, înfiinţate la Jena în 1815, al cărei ideal era îndreptarea moravurilor.

toată puterea cuvîntului. Odată, un tînăr i-a vorbit maestrului meu despre un prieten necredincios, caracterizîndu-l cu o expresie foarte ciudată, pe care eu n-am înțeles-o. L-a numit „tip pomădat" M-am gîndit că epitetul „pomădat" se potrivește de minune cu substantivul filistin și l-am întrebat pe prietenul meu Mucius ce părere are despre asta. N-am apucat bine să rostesc cuvîntul „pomădat", că Mucius a sărit în sus, cu un chiot de bucurie, și a exclamat strîngîndu-mă cu putere în brațe:

— Acum, prietene, îmi dau seama că m-ai înțeles pe deplin. Da, un filistin pomădat! El e acea făptură dezgustătoare care urăște nobilul spirit al tagmei bursîlor, iar noi am vrea să nimicim asemenea făpturi, oriunde le-am întîlni. Da, prietene Murr, ai dovedit că ai un simț autentic pentru tot ce este nobil și măreț. Lasă-mă să te mai string o dată la pieptul meu, în care bate o inimă germană sinceră.

Cu aceste cuvinte, prietenul meu Mucius m-a îmbrățișat din nou, spunîndu-mi că are de gînd să mă introducă în tagma bursîlor chiar în noaptea următoare și că n-aveam altceva de făcut decît să fiu la miezul nopții pe acoperiș, de unde mă va lua, ca să mă ducă la o petrecere organizată de un senior, și anume motanul Puff.

Maestrul intră în odaie. Ca de obicei, i-am sărit în întîmpinare, m-am frecat de picioarele lui și m-am tăvălit pe jos ca să-mi arăt bucuria. Mucius a holbat și el la maestru o privire în care se putea citi mulțumirea. După ce mă scărpină puțin după ceafă, maestrul își roti ochii prin cameră și, găsind toate în bună rînduială, îmi spuse:

— Bravo! Conversația voastră a decurs în liniște și pace, așa cum le șade bine unor oameni de treabă și binecrescuți. Meritați o răsplată.

Maestrul se îndreptă spre ușa care dădea în bucătărie, iar noi, Mucius și cu mine, ghicind intenția lui bună, l-am urmat cu cîte un „miau-miau" vesel. Și, într-adevăr, maestrul a deschis bufetul, de unde a scos oasele rămase de la doi pui, pe care îi mîncase în ajun. Este îndeobște cunoscut că specia mea consideră oasele de pasăre drept cea mai mare delicatesă ce se poate afla pe lumea asta; așa se explică de ce lui Mucius i s-au aprins ochii, a început să toarcă foarte tare și să-și miște coada în chipul cel mai drăgălaș, în clipa cînd maestrul

a pus strachina pe dușumea, înaintea noastră. Amintindu-mi de filistinul pomădat, împingeam către Mucius cele mai bune bucățele, giturile, coastele, tîrtițele, mulțumindu-mă cu oasele mai grosolane ale copanelor și ale aripilor. După ce am dat gata puii, voiam să-l întreb pe prietenul meu Mucius dacă ar mai fi cazul să bea o cană cu lapte dulce. Dar, avînd mereu în minte pe filistinul pomădat, am renunțat și am împins spre el cana care, după cum știam, se afla sub dulap; l-am poftit prietenește să se îndestuleze, în timp ce eu îi țineam tovărășie. Mucius dădu cana pe git, după care îmi strînse laba și-mi spuse cu lacrimi de bucurie în ochi:

— Prietene Murr, duci o viață de Lucullus[1], dar mi-ai arătat că ai o inimă nobilă și curată și că ești un prieten credincios, astfel că nu e nici o primejdie ca plăcerile deșarte ale lumii să te atragă în mlaștina filistinismului. Îți mulțumesc din toată inima!

Ne-am despărțit cu o călduroasă strîngere de labă, după strămoșescul obicei. Fără îndoială, că pentru a-și ascunde emoția profundă care-i storcea lacrimi din ochi, Mucius a zbughit-o pe fereastră ca o săgeată, ajungînd cu un adevărat salt mortal pînă pe acoperișul vecin. Chiar și eu, înzestrat de la natură cu o excelentă elasticitate, am fost mirat de această săritură îndrăzneață și am descoperit astfel încă un prilej de a-mi preamări specia, compusă din gimnaști înnăscuți care n-au nevoie de prăjini. Afară de asta, prietenul meu Mucius mi-a dovedit că îndărătul unei înfățișări necioplite și respingătoare se ascunde adesea un suflet gingaș și sensibil.

M-am întors în cameră la maestru și m-am culcat sub sobă. Aici, meditînd în singurătate asupra existenței mele de pînă acum și cîntărindu-mi recenta stare de spirit, precum și întregul meu fel de viață, m-am îngrozit la gîndul cît de aproape fusesem de marginea prăpastiei; în ciuda blănii sale cam zbîrlite, prietenul meu Mucius îmi apăru ca un adevărat înger salvator. Trebuie să părăsesc într-o altă lume, trebuie să-mi umplu golul sufletesc și să devin un alt motan. Inima îmi bătea puternic de bucuria așteptării.

---

[1] *Lucius Licinus Lucullus* (aprox. 117—57 î.e.n.), comandant de oști roman și bogat proprietar de sclavi, vestit pentru viața îmbelșugată pe care o ducea.

Mai era încă mult pînă la miezul nopții cînd, cu obișnuitul meu fel de a mă exprima: „mia-u-u", l-am rugat pe maestru să mă lase să ies.

— Cu multă plăcere, Murr, îmi răspunse el, deschizînd ușa. Din veșnica trîndăvie și din dormitul după sobă nu poate să rezulte nimic bun. Du-te, du-te, ieși din nou în lume și printre motani. Poate că întîlnești tineri cu care ai afinități sufletești și cu care te vei putea distra glumind sau ocupîndu-te de lucruri serioase.

Ah, cît de bine a presimțit maestrul că mă aștepta o viață nouă! În sfîrșit, la miezul nopții, prietenul meu Mucius veni la întîlnirea fixată și mă călăuzi peste mai multe acoperișuri, pînă ce am ajuns pe un acoperiș italian plat, unde zece tineri motani impunători, dar îmbrăcați tot atît de neglijent și de ciudat ca și Mucius, ne-au primit cu chiote de bucurie. Mucius mă prezentă noilor mei prieteni lăudîndu-mi calitățile și firea mea sinceră și credincioasă, subliniind mai ales ospitalitatea cu care l-am tratat cu oase de pește și de pui, și cu lapte dulce. Încheie spunînd că doresc să fiu primit în rîndurile lor, ca un strașnic motanburș ce sînt. Toată lumea încuviință.

După aceea a urmat un ritual solemn, asupra căruia voi păstra însă tăcerea, ca nu cumva stimați cititori din specia mea să aibă bănuiala că aș fi intrat într-un ordin secret și, pînă la urmă, să nu mă tragă și la răspundere pentru acest fapt. Îi pot încredința, cu laba pe conștiință, că nu poate fi vorba de nici un ordin secret cu atributele lui, precum statute, semne de recunoaștere etc., ci doar de o asociație bazată pe egalitate și afinitate de concepții. Într-adevăr se dovedi curînd că fiecare dintre noi preferă lapte și friptură, în loc de pîine și apă.

După terminarea părții oficiale, toți m-au sărutat și mi-au strîns laba frățește, spunîndu-mi: tu! Apoi ne-am așezat la o masă frugală, dar plină de voie bună, după care a urmat o beție strașnică. Mucius pregătise un punș pisicesc clasa întîi. Dacă vreun tînăr motan, amator de lucruri bune, ar fi cuprins de dorința arzătoare de a afla rețeta acestui băuturi delicioase, trebuie să spun cu părere de rău că nu sînt în măsură să-i dau informațiile necesare. Doar atîta știu că gustul, deosebit de plăcut, precum și tăria ei

atotbiruitoare se datorează mai ales unei doze solide de saramură de scrumbie.

Drept urmare, seniorul Puff a intonat cu o voce tunătoare, care răsuna pînă departe peste acoperișuri, frumosul cîntec *Gaudeamus igitur*[1]. Eram cuprins de o bucurie fără margini, simțind că, atît pe dinafară, cît și pe dinăuntru, sînt un adevărat *juvenis*[2] și refuzam să mă gîndesc la acel *tumulus* pe care soarta cea haină îl acordă rar speciei noastre în pămîntul pașnic și odihnitor. S-au cîntat și alte diferite cîntece frumoase, ca de pildă *Pălăvrăgeasca politicienii cît vor*[3] și altele. Într-un tîrziu, seniorul Puff dădu cu puternica-i labă în masă, anunțînd că acum trebuie să urmeze adevăratul cîntec de inițiere, și anume *Ecce quam bonum*[4]. Corul a intonat pe loc *Ecce* etc., etc.

Pînă atunci nu auzisem niciodată acest cîntec care are o compoziție atît de bine gîndită, o armonie și o melodie atît de juste, încît pe drept cuvînt poate fi numit miraculos și misterios. După cîte știu, numele compozitorului nu este cunoscut, dar mulți îl atribuie marelui Händel; alții, dimpotrivă, afirmă că el era cunoscut cu mult înainte de epoca lui Händel, întrucît potrivit cronicii de la Wittenberg, se cînta pe vremea cînd prințul Hamlet era încă student în semestrul întîi al primului an. Dar, indiferent cine a compus-o, lucrarea este măreață și nemuritoare. Este îndeosebi de admirat felul iscusit în care părțile de solo, împletite cu corul, lasă cîntăreților libertatea celor mai variate și drăgălașe improvizații. Am păstrat pînă acum în amintire unele din improvizațiile pe care le-am auzit în noaptea aceea.

După ce a sfîrșit corul, un tînăr, bălțat negru-alb, a început:

Pudelul latră prea gros,
Spițul — ca o cutră,

---

[1] *De aceea să ne bucurăm* (lat.). Începutul unui vechi cîntec studențesc. În versiunea citată aici, curentă înainte de 1750, găsim *tumulus* (movilă, gorgan) în loc de *humus* (pămînt).

[2] Tînăr (lat.).

[3] Cîntec compus de *Leopold Friedrich Günther von Göckingk* (1748—1828), publicat pentru prima oară în „Musenalmanach", în 1783, sub titlul *Cîntec de cîntat la masă*.

[4] *Uite ce bine...* (lat.). Vechi cîntec studențesc.

Unul e obez în dos,
Celălalt — ce mutră!

Corul: Ecce quam etc.

Apoi unul cenușiu:

Cînd zărești un filistin
Scoate-ți pălăria.
Tontul e de sine plin
Nu-și vede prostia.

Corul: Ecce quam etc.

Apoi unul galben:

Peștele e-n helește,
Zboară păsărica,
Aripioare cresc mereu
N-ai să prinzi nimica!

Corul: Ecce quam etc.

Apoi unul alb:

Miorlăiți și mieunați
Dar pitiți gheruța!
Fiți galanți și manierați
Menajați lăbuța!

Corul: Ecce quam etc.

Apoi prietenul meu Mucius:

Îngîmfatul maimuțoi
Își țuguie botul,
Dar dă greș cu de-alde noi —
Iaca, mușcă-ți cotul!

Corul: Ecce quam etc.

Eu ședeam alături de Mucius, așa că acum îmi veni și mie rîndul să cînt un solo. Toate pasajele solo, cîntate pînă atunci, se deosebeau atît de mult de versurile pe care le compuneam de obicei, încît eram îngrijorat, ba chiar speriat

că nu voi putea nimeri tonul și maniera potrivite. Iată de ce, cînd corul sfîrși, eu tot tăceam. Se auziră chiar cîteva glasuri strigînd *pro poena*[1] *!* Am făcut o sforțare nemaipomenită să-mi păstrez cumpătul și am început și eu îndată:

Labă-n labă, zi de zi
Rîde pisicimea.
Burși sîntem și burși vom fi
Jos burtăverzimea!

Corul: Ecce quam etc.

Improvizația mea a stîrnit o furtună de aplauze, cum rar am mai văzut. Inimoșii băieți m-au înconjurat chiuind, înlăbuțindu-mă și strîngîndu-mă la piept. Va să zică și aici mi-a fost recunoscută genialitatea. A fost una din cele mai frumoase clipe din viața mea.

După aceea s-a cîntat un înflăcărat *Mulți ani trăiască!* în cinstea mai multor motani, mari și vestiți, și îndeosebi în cinstea acelora dintre ei care, cu toată măreția și faima lor, au stat departe de orice filistinism, dovedind acest lucru atît prin cuvinte, cît și prin fapte. Apoi ne-am despărțit.

Punșul mi se cam urcase totuși la cap; acoperișurile păreau că se învîrt în fața mea, așa că numai cu greu am izbutit să mă țin pe picioare, folosindu-mi coada ca balansier. Observînd starea în care mă aflam, credinciosul meu prieten Mucius a avut grijă de mine și m-a ajutat să ajung teafăr acasă prin lucarna podului.

Aveam o senzație ciudată, necunoscută pînă atunci — un fel de gol în cap — și o bucată de vreme n-am putut...

(F.m.)...o știam tot atît de bine ca și agera doamnă Benzon; dar că voi primi chiar astăzi, chiar într-un moment ca acesta, o veste de la tine, prieten credincios, asta inima mea n-a presimțit-o de fel.

Cu aceste cuvinte, maestrul Abraham puse în sertarul mesei lui de lucru scrisoarea primită, pe al cărei plic recunoscuse cu o plăcută surpriză scrisul lui Kreisler, apoi ieși în parc. De mulți ani maestrul Abraham își făcuse obiceiul să

[1] Ca pedeapsă! (Lat.)

nu deschidă decît după ore şi chiar după multe zile scrisorile primite. „Dacă nu mă interesează conţinutul, spunea el, aminarea nu are nici o importanţă; dacă scrisoarea conţine vreo veste proastă, voi cîştiga cîteva ceasuri senine sau cel puţin netulburate; iar dacă aduce vreo veste plăcută, un om înţelept poate să mai aştepte pînă ce află bucuria". Asemenea obicei al maestrului nu este recomandabil, întrucît un om care lasă atît timp scrisorile necitite este cu totul incapabil să devină un negustor sau un autor de articole politice ori literare. De asemenea, neplăceri mari se pot ivi şi unui om care nu este nici negustor, nici ziarist. Cît îl priveşte pe biograful de faţă, părerea lui este că obiceiul maestrului Abraham nu se explică prin indiferenţa lui stoică, ci mai degrabă printr-o anumită sfială de a descoperi taina unei scrisori pecetluite. Eo plăcere cu totul aparte să primeşti scrisori, şi de aceea ne sînt deosebit de simpatice fiinţele care ne procură nemijlocit această plăcere, adică poştaşii, lucru care a mai fost remarcat undeva, de un autor spiritual. Asta s-ar putea numi o fermecătoare autoamăgire. Biograful îşi aminteşte că, pe vremuri, cînd era student, s-a chinuit aşteptînd zadarnic o scrisoare din partea unei persoane dragi; pînă la urmă, cu lacrimi în ochi, l-a rugat pe poştaş să-i aducă grabnic o scrisoare din oraşul lui natal, făgăduindu-i pentru aceasta un bacşiş frumos. Cu o mutră şireată, poştaşul i-a promis că va face întocmai. După cîteva zile i-a adus scrisoarea, care într-adevăr venise, şi i-a dat-o cu un aer triumfător, de parcă totul ar fi atîrnat numai de faptul că a vrut el să se ţină de cuvînt — şi a încasat bacşişul făgăduit. Biograful, cam înclinat el însuşi spre anumite autoamăgiri, nu ştie însă dacă şi tu, iubite cititor, eşti la fel, şi anume dacă — atunci cînd vrei să deschizi scrisoarea primită — o dată cu acea plăcere, simţi şi o teamă ciudată care îţi accelerează bătăile inimii, chiar cînd este prea puţin probabil ca scrisoarea să conţină ceva important pentru viaţa ta... Pesemne că se trezeşte în noi acelaşi sentiment de neliniştе, pe care-l încercăm cînd scrutăm negura viitorului; pentru că ajunge un gest uşor ca să scoatem la iveală ceea ce este ascuns, momentul devine culminant şi tocmai asta ne neliniştеşte... Vai, cîte speranţe frumoase nu au fost sfărîmate împreună cu peceţile fatale! Cîte visuri înflăcărate, zămislite de propriul nostru suflet, nu s-au spulberat! Peticul acela de hîrtie a fost blestemul

vrăjit, care a prefăcut în paragină o grădină înflorită unde ne pregăteam să pătrundem și viața ne apare ca un pustiu neprimitor și fără mingiiere. Dar dacă e bine să mai chibzuiești înainte de-a face gestul care deschide o tină, atunci poate s-ar cuveni să fie iertat și obiceiul nerecomandabil al maestrului Abraham, obicei adoptat și de biograful de față, începînd de la o anumită perioadă nefastă cînd toate scrisorile pe care le primea erau ca un fel de cutii ale Pandorei din care, îndată ce le desfăcea, ieșeau mii de nenorociri și necazuri. Dar chiar dacă maestrul Abraham a încuiat scrisoarea capelmaistrului în pupitrul de scris sau în sertarul mesei de lucru și a plecat să se plimbe prin parc, totuși stimatul cititor trebuie să afle conținutul ei, cuvînt cu cuvînt, chiar acum. Iată ce a scris Johannes Kreisler:

„Iubite maestre,

La fin couronne les oeuvres![1], aș putea exclama și eu asemenea lordului Clifford din *Henric al VI-lea* al lui Shakespeare, cînd nobilul duce de York i-a dat o lovitură de moarte. Căci martor îmi este Dumnezeu că pălăria mi s-a prăbușit rănită în tufiș, iar eu i-am urmat pilda, căzînd cu fața în jos, ca acela despre care se spune: «Cade, sau a căzut pe cîmpul de luptă». De obicei, asemenea oameni rar se mai ridică iarăși în picioare, în schimb credinciosul dumitale Johannes a făcut acest lucru, și încă fără nici o zăbavă. Cît despre tovarășul meu de luptă grav rănit care căzuse nu atît lîngă mine, cît peste capul meu, sau, mai bine zis, de pe capul meu, n-am mai avut cum să-i port de grijă, întrucît eram foarte preocupat să mă feresc printr-un straşnic salt lateral (folosesc cuvîntul «salt» nu în sensul lui filozofic și nici muzical, ci numai în acel utilizat la gimnastică) de țeava unui pistol ațintit asupra mea de cineva care se afla numai la trei pași de mine. Dar am făcut mai mult decît atît, căci trecînd subit de la defensivă la ofensivă, am sărit asupra purtătorului pistolului și, fără multe ceremonii, mi-am înfipt spada în el. Dumneata, maestre, mi-ai reproșat întotdeauna că nu stăpînesc stilul expunerii istorice și nu sînt în stare să povestesc ceva fără fraze și digresiuni inutile. Ce zici de relatarea aceasta concisă a aventurii mele italiene în parcul de la Sieghartshof, asupra căruia domnește un nobil prinț atît

[1] Sfîrșitul încununează operele (franc.).

de blînd, încît tolerează pînă și bandiți, desigur pentru a mai varia în mod plăcut monotonia?

Cele spuse pînă acum, dragă meastre, te rog să le iei doar ca expunerea epitomatică a conținutului capitolului istoric pe care, dacă mi-o va îngădui nerăbdarea mea și părintele abate, îl voi scrie pentru dumneata în locul unei scrisori obișnuite. Nu mai am de adăugat multe în legătură cu aventura propriu-zisă din parc. În clipa cînd a răsunat împușcătura mi-am dat seama că mie mi-era destinată deoarece, în cădere, am simțit o durere arzătoare în partea stîngă a capului, pe care domnul rector din Göniönesmühl l-a numit pe drept cuvînt *încăpățînat*. Într-adevăr, acest nobil edificiu de oase a opus o rezistență încăpățînată ticălosului plumb, așa că zgîrietura e neînsemnată. Dar te rog să-mi spui, dragă maestre, chiar acum, sau măcar în seara asta, ori cel mai tîrziu mîine dimineață, în trupul cui s-a înfipt lama spadei mele? Mi-ar face o deosebită plăcere să aflu că nu am vărsat un sînge omenesc obișnuit, ci niște puroi princiar; presupun că așa s-a și întîmplat. Maestre! Iată că întîmplarea m-a împins să săvîrșesc totuși fapta pe care spiritul acela misterios mi-o prevestise în pavilionul dumitale! Nu cumva, în clipa cînd am folosit-o ca să mă apăr de un ucigaș, mica mea spadă s-a transformat în înfricoșătoarea sabie răzbunătoare a lui Nemesis? Scrie-mi tot, maestre, și în primul rînd scrie-mi ce e cu arma pe care mi-ai dat-o în mînă, adică portretul acela în miniatură? Dar nu, mai bine nu-mi spune nimic! Acel chip de meduză, în fața căruia încremenește crima, să rămînă și pentru mine o taină nedezlegată. Am impresia că acest talisman și-ar pierde toată puterea dacă aș afla ce anume îl preface într-o armă vrăjită! Ai să mă crezi oare dacă-ți voi spune că pînă acum nici nu m-am uitat cum trebuie la chipul din miniatură? Cînd va veni vremea, îmi vei spune tot ce e necesar să aflu — și atunci îți voi restitui și talismanul. Deci, deocamdată, să nu mai vorbim despre asta! În schimb, să-mi continui capitolul de istorie.

După ce mi-am înfipt spada în acel Cineva care s-a prăbușit cu pistolul în mînă, fără să scoată o vorbă, m-am îndepărtat cu repeziciunea unui Aiax, întrucît auzisem voci în parc și mă socoteam încă în primejdie. Aveam de gînd să ajung la Sieghartsweiler; dar, din pricina întunericului care se lăsase, am greșit drumul. Alergam din ce în ce mai repede,

sperînd că voi putea găsi drumul cel bun. Am trecut peste cîmp, prin șanțuri pline de apă, m-am cățărat pe o colină abruptă și am căzut, în cele din urmă, istovit, într-un tufiș. Nu știu după cîtă vreme am văzut parcă fulgere înaintea ochilor și am simțit o durere ascuțită în cap. M-am trezit astfel dintr-un somn adînc ca moartea. Din pricina rănii pierdusem mult sînge; folosindu-mi batista, mi-am făcut un bandaj pe care l-ar fi putut invidia cel mai iscusit felcer militar pe cîmpul de luptă și, bine dispus și vesel, mi-am rotit privirea în jur. În apropiere se înălțau ruinele mărețe ale unui castel. După cum poți să-ți dai seama, maestre, nimerisem, spre marea mea surprindere, pe Stînca Uliilor.

Rana nu mă mai durea; mă simțeam ușor și înviorat. Cînd am ieșit din tufișul care-mi servise drept culcuș, soarele tocmai răsărea revărsîndu-și, asemenea unui salut matinal, razele strălucitoare asupra pădurii și cîmpiei. Păsările se trezeau în tufișuri și se scăldau ciripind în roua răcoroasă a dimineții, apoi săgetau în văzduh. La picioarele mele se întindea Sieghartshofu], învăluit încă în negura nopții; curînd însă vălurile se sfîșiară și în fața ochilor mei apărură copacii și tufișurile, arzînd în flăcări de aur. Lacul din parc părea o oglindă orbitoare; alături de acesta distingeam pavilionul de pescuit, care îmi apărea ca un punct alb; ba chiar aveam impresia că vedeam și podețul. Mi-au revenit în minte cele petrecute în ajun; dar parcă ar fi fost un trecut îndepărtat, în urma căruia n-a mai rămas decît amintirea nostalgică a unui lucru pierdut pe vecie, nostalgie ce îți sfîșie inima și, totodată, ți-o umple de o nespusă fericire. Parcă te aud, maestre, întrebîndu-mă: «Dar ce vrei, să spui de fapt, bufonule? Ce ai pierdut, pe vecie, într-un trecut îndepărtat?» Ah, maestre! Mă văd încă o dată pe Stînca Uliilor, întinzîndu-mi iar brațele, asemenea unor aripi de vultur, spre a-mi lua zborul către locul acela, unde dragostea — acea dragoste care nu cunoaște granițe nici în timp, nici în spațiu, care e eternă ca și spiritul cosmic — mi-a apărut, întruchipîndu-se într-o muzică divină, din însuși dorul arzător. Știu, chiar lîngă urechea mea se așază un afurisit de oponent flămînd, care mă contrazice invocînd pămînteasca pîine de secară, și mă întreabă cu un ton sarcastic, dacă e cu putință ca muzica să aibă niște ochi de un albastru-adînc,

îi demonstrez că sunetul muzical este şi el o privire ce străbate pînă la noi dintr-o lume de lumină, sfîşiind în calea lui văluri negre de nori. Oponentul însă merge mai departe, întrebîndu-mă pe rînd de frunte, de păr, de gură şi de buze, de braţe, de mîini, de picioare şi, cu un zîmbet perfid, îşi exprimă îndoiala că un simplu sunet muzical ar putea fi înzestrat cu toate acestea... Dumnezeule! Ştiu prea bine ce vrea să spună ticălosul acesta — nimic altceva decît că, atîta vreme cît sînt un *glebae adscriptus*[1], ca el şi ca ceilalţi, atîta vreme cît nu ne putem hrăni doar cu raze de soare şi atîta vreme cît, uneori, sîntem siliţi să ne aşezăm pe alt scaun decît acela de la catedra profesorală, tot acest dor etern care nu aspiră decît la sine însuşi şi despre care orice prost ştie să pălăvrăgească... Ah, maestre, n-aş vrea ca dumneata să iei partea oponentului aceluia flămînd; un asemenea lucru mi-ar fi tare neplăcut. Şi, spune şi dumneata, ai putea găsi măcar un singur motiv serios de a o face? Am arătat eu vreodată înclinaţie spre sminteala de prost-gust a unui licean? Ajungînd pînă la o vîrstă matură, n-am ştiut eu oare să mă port întotdeauna înţelepţeşte? Am dorit eu oare vreodată să fiu o mănuşă, numai pentru a putea săruta obrazul Juliei, ca vărul Romeo? Zică lumea ce-o vrea; dar te rog să mă crezi, maestre, că în cap nu am decît note, iar în suflet, melodia acelor note. Ce dracu! Altfel cum aş fi fost în stare să compun o bucată de muzică religioasă atît de reuşită ca *missa* de seară, pe care tocmai am terminat-o şi se află încă pe masa mea de lucru? Dar, iar m-am abătut de la capitolul istoric... Reiau deci firul.

Am auzit în depărtare o voce puternică de bărbat care se apropia tot mai mult. Curînd am zărit un călugăr benedictin coborînd pe potecă şi cîntînd un imn latinesc. Ajungînd în dreptul locului unde mă aflam, s-a oprit şi a încetat să cînte. Scoţîndu-şi pălăria cu boruri largi şi ştergîndu-şi cu o batistă sudoarea de pe frunte, şi-a rotit privirea în jur, apoi a dispărut în desiş. Am simţit dorinţa să-i ţin tovărăşie şi, întrucît era un om gras, iar soarele ardea din ce în ce mai tare, era uşor de bănuit că pornise în căutarea unui loc de odihnă, undeva la umbră. Nu mă înşelasem; întrînd în tufiş, l-am zărit pe respectabilul monah aşezat în tihnă pe o

[1] Legat de glie, iobag (lat.).

piatră acoperită cu muşchi des. O lespede ceva mai înaltă, care se afla aproape, îi servea drept masă; întinsese deasupra un ştergar alb şi, luînd din traistă pîine şi o pasăre fripta, s-a apucat să înfulece cu multă poftă. «*Sed praeter omnia bibendum quid!*»[1] a exclamat călugărul şi scoţînd din buzunar un păhărel de argint, şi-a turnat vin dintr-o damigeană mică. Tocmai se pregătea să-l bea cînd m-am apropiat de el, salutîndu-l cu un: «Lăudat fie Isus Cristos!». Cu paharul la gură, a ridicat ochii şi în aceeaşi clipă l-am recunoscut pe vechiul şi simpaticul meu prieten de la abaţia benedictinilor din Kanzheim, şi anume pe preacinstitul *pater* şi dirijor al corului, Hilarius. «Lăudat fie în veci!» a îngăimat el, privindu-mă ţintă, cu ochii larg deschişi de uimire. Mi-am amintit îndată de podoaba ce o purtam pe cap şi care îmi schimba probabil foarte mult înfăţişarea, de aceea m-am grăbit să adaug: «O, preacinstite şi iubite prieten Hilarius! Nu mă lua drept un indian fugar şi vagabond, şi nici drept un localnic lovit la cap, căci nu sînt şi nu vreau să fiu nimeni altul decît amicul dumitale, capelmaistrul Johannes Kreisler!»...

«Pe sfîntul Benedict! a exclamat călugărul bucurat. Te-am recunoscut îndată, divine compozitor şi preabunul meu prieten, dar, *per diem*[2], spune-mi de unde vii şi ce-i cu dumneata căci te socoteam *in floribus*[3] la curtea marelui duce?»

N-am stat în cumpănă să-i povestesc toate cele ce mi se întîmplaseră şi cum am fost nevoit să-mi înfig spada în trupul individului care mă alesese drept ţintă pentru exerciţiile sale de tragere cu pistolul; i-am spus de asemenea că sus-numitul trăgător era probabil un prinţ italian, numit Hector, un nume care se dă şi cîinilor de vînătoare... «Şi acum, sfătuieşte-mă, ce să fac? mi-am încheiat eu povestea. Să mă întorc la Sieghartsweiler, sau...» *Pater* Hilarius, care mă ascultase, scoţînd cîte un «Hm!» «Aşa!»... «Ei!»... «Pe sfîntul Benedict!»... îşi lăsă privirea în jos şi mormăind un «*bibamus*», îşi dădu paharul pe gît, după care spuse rîzînd: «De fapt, dragă capelmaistre, cel mai bun sfat pe care ţi

[1] Dar înainte de toate trebuie să bem ceva! (Lat.)
[2] Probabil în loc de *per deum* — pe Dumnezeu (lat.).
[3] Într-o stare înfloritoare (lat.).

l-aș putea da mai înainte de toate, este să te așezi frumușel lîngă mine și să mîncăm împreună. Îți recomand călduros aceste prepelițe, împușcate ieri de preacinstitul frate Macarius, care după cum îți amintești, nimerește orice, afară de notele din răspunsuri; iar cînd ai să simți gustul sosului cu care au fost stropite, ai să-i mulțumești fratelui Eusebius, care le-a fript anume pentru mine. Cît privește vinul, pot să-ți spun că e vrednic de gîtlejul unui capelmaistru fugar. E un adevărat Bocksbeutel, *carissime*[1] Johannes, de la bolnița Sfîntului Johann din Würzburg și din care noi, smerite slugi ale Domnului, primim cel mai bun soi. *Ergo bibamus!*[2]»

Cu aceste cuvinte, umplu paharul și mi-l întinse. Nu m-am lăsat rugat, ci am băut și am mîncat, ca unul care avea nevoie de asemenea întremare.

Pater Hilarius alesese un loc încîntător pentru a-și lua gustarea. Poiana înflorită era umbrită de frunzișul des al unui pîlc de mesteceni, iar pîriiașul cristalin, care gîngurea pe lespezile de piatră, sporea răcoarea plăcută. Singurătatea acestui loc mi-a umplut sufletul de bucurie și de pace; pe cînd *pater* Hilarius îmi povestea despre toate cele întîmplate în ultima vreme la abație, fără să uite să-și presare cuvîntarea cu obișnuitele-i glume și latineasca lui de bucătărie, eu ascultam glasurile pădurii și ale apelor, care-mi vorbeau în melodii pline de mîngîiere.

Pater Hilarius a atribuit probabil tăcerea mea îngrijorării pricinuite de cele ce mi se întîmplaseră. De aceea a umplut din nou paharul și mi-a spus, întinzîndu-mi-l:

«Nu te necăji, capelmaistre! E drept că ai vărsat sînge, și vărsarea de sînge este un păcat, dar *distinguendum est inter et inter*[3]. Fiecare ține mai mult ca orice la viața lui, căci îi este dăruită pentru o singură dată. Dumneata ți-ai apărat-o pe a dumitale, și biserica nu interzice acest lucru, ceea ce poate fi dovedit cu prisosință; nici preacinstitul nostru abate și nici vreun alt slujitor al Domnului nu-ți va refuza iertarea păcatelor, chiar dacă din greșeală ai răvășit mărunta-ie princiare. *Ergo bibamus! Vir sapiens non te abhorrebit,*

[1] Scumpule (lat.).
[2] Deci, să bem! (Lat.)
[3] Trebuie să facem deosebirea între și între (lat.).

Domine![1] Dar, iubitul meu Kreisler, dacă te întorci la Sieghartsweiler ai să fii întrebat în felul cel mai neplăcut cu privire la *cur, quomodo, quando, ubi*[2]. Iar dacă ai să vrei să-l acuzi pe prinț că te-a atacat pentru a te ucide, cine o să te creadă? *Ibi jacet lepus in pipere!*[3] Așadar, capelmaistre, vezi că... dar, *bibendum quid!*[4]»... Goli paharul care era plin ochi, apoi continuă: «Va să zică, dragă Kreisler, vezi că sfatul cel bun îl găsești în Bocksbeutel. Află deci, că tocmai mergeam la mănăstirea Toți Sfinții pentru a lua de la dirijorul corului o bucată de muzică în vederea sărbătorilor ce vin. Am răscolit zadarnic, de două-trei ori, în toate lăzile — n-am dat decît de niște vechituri folosite și răsfolosite. Cît privește bucata pe care ai compus-o în timpul ședерii dumitale la abație, apoi, dragă capelmaistre, nu mi-o lua în nume de rău, dar trebuie să-ți spun că e foarte frumoasă și nouă, dar e scrisă într-un fel atît de ciudat, încît nu e chip să-ți întorci o clipă ochii de la partitură. Cum încerci să mai arunci o privire printre gratii la cîte o fetișcană drăguță din naos, hop, ai și pierdut un tact, sau faci cine știe ce altă greșeală și s-a zis cu toată cîntarea. Te trezești că fratele Jakob îi dă zor cu di-di-di pe clapele orgei! *Ad patibulum cum illis!*[5] Aș putea deci... dar, *bibamus!*»

După ce băurăm cîte un pahar, convorbirea noastră continuă în felul următor: «*Desunt*, adică nu-s de față, iar cine nu-i de față nu poate fi întrebat; de aceea m-am gîndit că ar fi bine să te întorci îndată, împreună cu mine, la abație, care, dacă o luăm pe drumul drept, e cale de numai două ceasuri de aici. Acolo vei fi ferit de orice urmărire, *contra hostium insidias*[6]. Eu am să te aduc acolo drept muzică în carne și oase și vei rămîne cît vei avea plăcere, sau cît vei găsi cu cale. Preacinstitul abate se va îngriji să nu duci lipsă de nimic. Ai să-ți îmbraci rufăria cea mai fină, iar pe deasupra ai să tragi rasa de benedictin, care cred că-ți va sta

---

[1] Un bărbat înțelept nu-și va întoarce fața de la tine, Doamne! (lat.) Multe din aceste forme latinești umoristice își au obîrșia în *Gargantua* a lui François Rabelais.
[2] De ce, cum, cînd, unde (lat.)
[3] Acolo zace iepurele în piper! (Lat.)
[4] Ceva de băut! (Lat.)
[5] La spînzurătoare cu ei! (Lat.)
[6] Împotriva uneltirilor dușmanilor (lat.).

de minune. Dar ca să nu arăți pe drum ca rănitul din gravura cu bunul samaritean, pune-ți în cap pălăria mea, iar eu am să-mi trag gluga peste chelie. *Bibendum quid*, iubitule!»

Cu aceste cuvinte goli încă o dată paharul, apoi îl clătă în pîrîu, își strînse lucrușoarele în traistă și, îndesîndu-mi pălăria pe cap, exclamă: «Capelmaistre, să pășim agale și vom ajunge tocmai cînd vor suna *ad conventum*, *conventuales*[1], cu alte cuvinte cînd preacinstitul abate se așază la masă.»

Îți închipui ușor, maestre, **că n-aveam nimic de spus împotriva** propunerii voioșului *pater* Hilarius, căci nu putea decît să-mi convină să mă duc într-un loc, pe care-l socoteam a fi un adăpost minunat din atîtea puncte de vedere.

Pășeam fără grabă, vorbind despre unele și altele, și am ajuns, așa cum dorise *pater* Hilarius, tocmai cînd clopotul abației vestea ora mesei.

Pentru a curma din capul locului orice fel de întrebări, *pater* Hilarius îi spuse abatelui că, aflînd întîmplător că eram la Sieghartsweiler, renunțasè să mai meargă după compoziții muzicale la mănăstirea Toți Sfinții, găsind mai nimerit **să** aducă un compozitor, care poartă în el un nesecat depozit de muzică.

Abatele Chrysostomus (mi se pare că ți-am mai povestit multe despre dînsul) m-a primit cu acea bucurie sinceră, de care sînt în stare numai oamenii cu adevărat buni, și a lăudat hotărîrea luată de *pater* Hilarius.

Aș vrea să mă vezi, maestre Abraham, metamorfozat într-un călugăr benedictin în toată regula, șezînd într-o odaie înaltă și spațioasă din clădirea principală a abației și scriind de zor imnuri și cîntări de vecernie; ba chiar îmi însemnez, printre picături, idei pentru o *missă* solemnă. În jurul meu se adună copiii din cor și frații care cîntă din gură sau din instrumente; fac repetiții cu ei, dirijez în cafasul bisericii. Mă simt atît de înmormîntat în această singurătate, încît m-aș putea asemăna pe drept cuvînt cu Tartini[2]

---

[1] **La** trapeză, cei **ce fac** parte **din** trapeză (lat.)

[2] *Giuseppe Tartini* (1692—1770), compozitor și **virtuoz** violonist **italian**. Fiind urmărit din pricina **căsătoriei** sale **secrete** cu fiica **unui cardinal, s-a** refugiat într-o mînăstire.

care, temîndu-se de răzbunarea cardinalului Cornaro, s-a ascuns la mănăstirea minoriților din Assisi, unde după mulți ani l-a descoperit un prieten din Padova; acesta aflîndu-se în biserică, a privit spre cor tocmai cînd o pală de vînt dăduse o clipă la o parte perdeaua ce acoperea orchestra... Și dumitale ți s-ar fi putut întîmpla, maestre, același lucru ca și acelui locuitor din Padova, dar oricum trebuia să-ți spun unde mă aflu, căci altfel ți-ai fi putut închipui cine știe ce despre mine. Poate că s-a găsit pălăria mea și lumea se întreabă ce a devenit capul?... Maestre! Sufletul meu a aflat o pace deosebit de binefăcătoare; oare aici mi-este scris să arunc ancora? Mai deunăzi, plimbîndu-mă pe malul iazului din grădina abației, mi-am zărit în apă imaginea, mergînd alături de mine. Mi-am spus: «Omul acela, care pășește colo jos alături de mine, e un om senin și cuminte. Nu mai rătăcește ca un zănatic prin spații vagi și infinite, ci își urmează neabătut calea aleasă. Și ce noroc pentru mine că omul acela sînt chiar eu»... Odată, dintr-un alt lac, mă privise un alt *alter ego* al meu... Dar destul, să nu mai vorbim despre toate astea. Maestre, nu-mi menționa nici un nume, nu-mi povesti nimic, nici nu-mi spune măcar pe cine am străpuns. În schimb, scrie-mi mult despre dumneata... Frații au venit la repetiție, deci îmi închei capitolul de istorie, și, totodată scrisoarea. Rămîi cu bine, maestre și nu mă uita etc., etc..."

Plimbîndu-se singur prin aleile depărtate și părăginite ale parcului, maestrul Abraham medita la soarta prietenului său iubit și la împrejurarea că, aproape îndată după ce l-a regăsit, l-a pierdut din nou. În mintea lui se revedea pe sine și pe copilul Johannes la Göniönesmühl; așezat la pianul bătrînului unchi, copilul lovea clapele cu o privire mîndră și cu o putere aproape bărbătească, studiind cele mai grele sonate ale lui Sebastian Bach; drept răsplată maestrul îi vîra pe ascuns un cornet cu bomboane în buzunar... I se părea că toate acestea s-au petrecut numai cu cîteva zile în urmă și era foarte mirat că băiețașul nu era altul decît Kreisler, al cărui destin părea împletit cu jocul capricios și ciudat al unor întîmplări misterioase. Dar tot gîndindu-se la acele timpuri trecute și la prezentul atît de fatal, îi răsări înaintea ochilor imaginea propriei sale vieți.

Tatăl lui, un om sever și voluntar, îl făcuse aproape cu de-a sila să îmbrățișeze arta construirii orgelor, care pentru

el era o meserie simplă și fără multă finețe. Nu îngăduia să se apuce de construirea orgelor, decît unui meșter desăvîrșit, de aceea toți ucenicii lui trebuiau să devină întîi tîmplari și tinichigii pricepuți, și abia după aceea erau admiși la construirea mecanismului interior. Toată grija bătrînului era precizia, durabilitatea și buna funcționare a instrumentului; n-avea nici o înțelegere pentru muzicalitate și pentru ton și, ciudat lucru, tocmai acest defect se reflecta și în orgele construite de el, cărora li se reproșa pe drept cuvînt sunetul lor aspru și strident. Pe deasupra, bătrînul mai era stăpînit și de patima diferitelor jucării puerile și din vremi de mult perimate. Astfel, la una din orgele sale a adăugat două figuri reprezentînd pe regii David și Solomon care, în timpul cîntecului, își roteau plini de mirare capetele. Nu era orgă care să nu fie împodobită cu îngeri ce suflau din trîmbițe, loveau în timpane, băteau tactul, sau de cocoși care dădeau din aripi și cîntau etc. De multe ori, Abraham nu putea evita bătăile, meritate sau nemeritate, și nici să-i stoarcă bătrînului vreun semn de bucurie părintească, decît născocind vreo jucărie nouă pentru orga în construcție — bunăoară un „cucurigu" mai strident al cocoșului, sau altele de felul acesta. Abraham aștepta c-o nerăbdare plină de teamă clipa cînd, potrivit obiceiului breslelor, avea să pornească în drumeție. În sfîrșit, sosi și acest moment — și Abraham părăsi casa părintească, pentru a nu se mai întoarce niciodată acolo.

În cursul acelei drumeții, pe care o făcea în tovărășia altor calfe, dintre care cei mai mulți erau niște flăcăi desfrînați și grosolani, ajunse la abația Sfîntului Blasius, din Schwarzwald, și acolo auzi vestita orgă a bătrînului Johann Andreas Silbermann. Sunetele pline și rotunde ale acelui instrument revărsară pentru întîia oară farmecul armoniei în sufletul lui; se simți dus în altă lume și, din clipa aceea, îndrăgi cu pasiune o artă, pe care pînă atunci o practicase cu atîta dezgust. Totodată întreaga lui viață dinainte și mediul în care și-o petrecuse i se arătară atît de nedemne, încît se străduí din răsputeri să se smulgă din mocirla în care i se părea că s-a cufundat. Inteligența lui înnăscută și capacitatea de a pricepe repede lucrurile l-au ajutat să-și formeze cu pași de gigant o solidă cultură științifică; totuși, simțea adesea apăsîndu-l ca niște lanțuri grele educația lui anterioară

și viața trivială pe care o dusese... Legătura cu Chiara, acea ființă ciudată și misterioasă, a fost cel de al doilea punct luminos din existența lui; astfel, cele două elemente — trezirea simțului armoniei și dragostea Chiarei — au dat naștere acelui dualism poetic al sufletului lui, care exercita o acțiune binefăcătoare asupra firii sale necioplite, dar viguroase. Foarte curînd, după ce s-a smuls din hanurile și circiumile unde, în norii de fum de tutun, răsunau cîntece deocheate, întîmplarea, sau mai bine zis priceperea lui de a face jucării mecanice, cărora (după cum stimatul cititor a și avut prilejul să constate) știa să le dea o aparență de mister, l-a adus pe tînărul Abraham într-un mediu care însemna pentru el o lume cu totul nouă. Rămînînd totdeauna un străin, s-a priceput totuși să se mențină în acea lume, cultivînd tonul categoric cu care îl înzestrase natura. Acest ton a devenit cu timpul tot mai răspicat și, întrucît nu era tonul unui bădăran, ci se întemeia pe bunul-simț, pe o judecată sănătoasă și pe ironia care izvora din aceasta, nu e de mirare că, acolo unde tînărul n-a izbutit decît să se mențină și să fie tolerat, adultul inspira respect, ca unul ce reprezenta un principiu de temut. Nimic nu-i mai ușor decît să te impui față de anumite persoane „distinse" care, oricum, sînt întotdeauna mai prejos de părerea pe care ai putea-o avea despre ele. Tocmai la aceasta se gîndea maestrul Abraham cînd, după plimbarea prin parc, se întoarse la pavilionul de pescuit, unde izbucni într-un hohot de rîs zgomotos care-l făcu să se simtă mai bine.

Sentimentul de adîncă melancolie, care nu-i stătea de loc în fire, i-l provocaseră amintirile atît de vii despre abația Sfîntului Blasius și despre Chiara. „De ce acum îmi sîngerează atît de des rana, pe care o socoteam de mult cicatrizată? se întrebă el. De ce mă las pradă unor visări deșarte cînd ar trebui să intervin în mod activ într-o mașinărie pe care un duh rău pare s-o conducă anapoda?"... La gîndul că preocupările lui cele mai personale sînt amenințate de o primejdie neștiută nici de el, maestrul fusese cuprins de teamă, dar, aducîndu-și aminte, după cum am spus, de anumite persoane „distinse", îi veni să rîdă și se simți îndată liniștit.

Bătrînul intră în pavilion ca să citească scrisoarea lui Kreisler.

În vremea asta, la castelul princiar se petreceau unele lucruri vrednice de uimire.

— Extraordinar! striga medicul curții. Asta întrece orice practică, orice experiență!

— Așa și trebuia să se întîmple, spunea prințesa-mamă. Și prin urmare prințesa Hedwiga nu este compromisă.

Iar prințul Irenäus:

— Am interzis categoric acest lucru. Dar această *crapule*[1], măgarii ăștia de servitori, parcă n-ar avea urechi. Maestrul-pădurar trebuie să aibă grijă ca de aci înainte prințul să nu mai poată pune mîna pe pulbere!

În același timp, doamna Benzon exclama:

— Slavă Domnului, e salvată!

Prințesa Hedwiga privea pe fereastra camerei ei de culcare, făcînd rar cîte un acord la chitara pe care Kreisler o aruncase supărat și pe care o primise după aceea din nou din mîinile Juliei, sfințită, după cum spusese el. Pe sofa sta prințul Ignatius, plîngînd și văicărindu-se:

— Mă doare, mă doare!

Lîngă el, Julia curăța cu hărnicie niște cartofi pe care îi arunca apoi într-un mic vas de argint.

Toate acestea erau în legătură cu un eveniment pe care medicul l-a numit pe drept cuvînt extraordinar și întrecînd orice practică. După cum stimatul cititor a avut în mai multe rînduri prilejul să afle pînă acum, prințul Ignatius își păstrase nevinovatul gust de joacă și fericita candoare a unui copil de șase ani. Printre celelalte jucării pe care le avea, era și un tun mititel, turnat din metal, care constituia distracția lui favorită dar de care nu se putea folosi decît foarte rar, întrucît mai era nevoie și de multe alte lucruri, care nu se aflau întotdeauna la îndemînă, cum ar fi, de pildă cîteva grăunțe de pulbere, niște alice mari și o păsărică. Cînd izbutea să le strîngă pe toate la un loc, prințul Ignatius își punea oastea să mărșăluiască și judeca păsărica în fața unei curți marțiale, pentru un complot urzit în țara pierdută a prințului-tată. Apoi încărca tunul și executa păsărica, pe care o lega întîi de un sfeșnic și-i desena pe piept o inimioară neagră. Execuția nu reușea însă întotdeauna, așa

[1] Netrebnici (franc.).

că pedeapsa meritată a celui vinovat de înaltă trădare trebuia desăvîrșită cu ajutorul unui briceag.

Fritz, băiețașul grădinarului, în vîrstă de zece ani, îi adusese prințului un pietroșel de toată frumusețea, pentru care primise răsplată, ca de obicei o coroană. Prințul se furișase îndată în sala de vînătoare — vînătorii erau tocmai plecați — și găsise fără greutate săculețul cu alice și cornul cu pulbere, procurîndu-și astfel munițiile necesare. Tocmai se pregătea să înceapă execuția, care se cerea făcută de mare urgență, întrucît pietroșelul rebel ciripea gălăgios și se străduia din răsputeri să evadeze, cînd se gîndi că prințesa Hedwiga, care devenise acum atît de cuminte, nu-i va refuza plăcerea de a asista la pedeapsa capitală a micului vinovat de înaltă trădare. Prin urmare, luă la subsuoară cutia în care se afla oastea, ținînd în cealaltă mînă păsărica, și pentru că acest lucru îi fusese interzis de tatăl său, se furișă tiptil-tiptil în dormitorul Hedwigăi pe care o găsi zăcînd pe pat îmbrăcată, în starea aceea de catalepsie. Este regretabil și, după cum vom vedea numaidecît, totodată binevenit faptul că tocmai atunci camerista o lăsase singură pe prințesă.

Fără a mai sta mult pe gînduri, prințul Ignatius legă păsărica de un sfeșnic, își alinie toată oastea și încărcă tunul, după care o ridică pe prințesă din pat și o puse să se apropie de masă, explicîndu-i că ea va fi generalul comandant de oaste, iar *el* va fi prințul-suveran și, pe lîngă aceasta, va aprinde focul artileriei care-l va omorî pe rebel... Prisosul de muniții i-a fost fatal prințului căci, nu numai că a pus o încărcătură prea mare în tun, ci a mai vărsat pulbere și în jurul lui, pe masă. În clipa cînd a aprins fitilul, s-a auzit o bubuitură neobișnuită și pulberea împrăștiată a făcut și ea explozie, arzîndu-i mîna atît de tare, încît prințul a scos un țipăt puternic și n-a observat că în momentul exploziei prințesa se prăbușise la pămînt. Detunătura a răsunat tare pe coridoare și toată lumea s-a năpustit în odaie, presimțind o nenorocire; pînă și prințul și prințesa, uitînd în spaima lor de orice etichetă, s-au îmbulzit pe ușă împreună cu servitorimea. Cameristele au ridicat-o pe prințesă și au dus-o înapoi pe pat. A fost chemat în grabă medicul curții și chirurgul. Zărind lucrurile de pe masă, prințul Irenäus și-a dat seama îndată ce s-a petrecut și cu ochii scînteind de mînie

i s-a adresat prințului Ignatius, care nu înceta să țipe și să se văicărească:

— Uite, vezi, Ignaz! Iată unde te duc jocurile stupide și copilărești. Spune să te ungă cu alifie și nu mai urla ca un golan de pe stradă!... Ai merita să fii bătut cu niște vergi la po...

Buzele îi tremurau atît de tare, încît cuvintele lui deveniră nedesluşite. Cu un aer maiestuos părăsi încăperea. Servitorimea fu cuprinsă de o groază de nedescris, căci era a treia oară cînd prințul Irenäus îi spunea prințului „tu" și „Ignaz", și de fiecare dată aceasta fusese o dovadă a unei furii sălbatice, cu greu stăpînite.

Cînd medicul curții declară că criza se declanşase şi că spera ca starea gravă a prințesei să treacă în curînd, însănătoşindu-se pe deplin, prințesa-mamă rosti cu mai puțină emoție decît ar fi fost de aşteptat:

— *Dieu soit loué!*[1] Să mă țineți la curent.

În schimb, pe prințul Ignatius, care tot mai plîngea, îl îmbrățişă cu duioşie şi-l mîngîie cu vorbe blînde, după care îl urmă pe prințul Irenäus.

În vremea aceasta sosi la castel doamna Benzon, care venea împreună cu Julia s-o vadă pe biata Hedwiga. Cum auzi ce s-a întîmplat, urcă în grabă în odaia prințesei, căzu în genunchi lîngă pat şi-i luă mîna, privind-o adînc în ochi, în timp ce Julia vărsa lacrimi fierbinți, închipuindu-şi că scumpa ei prietenă este pe moarte. Deodată Hedwiga suspină adînc şi rosti cu o voce surdă, abia auzită:

— A murit?

Prințul Ignatius se opri îndată din plîns, cu toate că arsura îl durea, şi-i răspunse rizînd şi chicotind de bucurie că execuția i-a reuşit.

— Da, da, surioară prințesă a murit de tot, împuşcat drept în inimă.

— Da, răspunse prințesa, închizînd din nou ochii. Da, ştiu. Am văzut picătura de sînge care s-a scurs din inima lui şi mi-a căzut pe piept. Eu m-am prefăcut în cristal şi numai picătura trăia în cadavrul meu.

— Hedwiga, începu doamna consilier încet şi blînd. Treziți-vă din visele astea urîte. Nu mă recunoaşteți?

---

[1] Lăudat fie Domnul! (franc.)

Prințesa făcu un gest slab cu mîna, ca și cum ar fi vrut să fie lăsată singură. Doamna Benzon continuă însă:

— Hedwiga. Julia e aici.

Pe chipul Hedwigăi flutură un zîmbet. Julia se plecă asupra ei și-i sărută ușor buzele palide. Prințesa șopti abia deslușit:

— Acum a trecut tot, simt că peste cîteva minute îmi voi recăpăta puterile.

Pînă acum nimeni nu se preocupase de micul vinovat de înaltă trădare, care zăcea pe masă cu pieptul sfîșiat. Julia îl zări și în aceeași clipă își dădu seama că prințul Ignatius se apucase iar de jocurile lui dezgustătoare.

— Alteță, îi spuse ea, în timp ce obrajii i se aprinseră ca focul, alteță, ce v-a făcut biata păsărică de-ați omorît-o fără milă? E un joc stupid și crud. Mi-ați făgăduit de mult să nu mai făptuiți așa ceva, dar văd că nu v-ați ținut de cuvînt. Să știți că, dacă se mai întîmplă o dată, n-am să mai înșir în ordine cețile dumneavoastră, nici n-am să mai învăț păpușile să vorbească și nici...

— Nu te supăra, domnișoară Julia! scînci prințul Ignatius. A fost o secătură pestriță, care a tăiat pe furiș pulpanele de la tunicile soldaților și pe deasupra a urzit și o rebeliune. Au, ce mă doare, ce mă doare!

Doamna consilier Benzon se uită la prinț și la Julia cu un zîmbet ciudat:

— Cîtă văicăreală pentru cîteva degete arse! E drept că și doctorul-chirurg nu mai sfîrșește cu pregătirea alifiei aceleia. Dar cred că un leac băbesc vulgar poate ajuta și unui nobil. Să se aducă repede niște cartofi cruzi!

Și se îndreptă spre ușă, dar deodată se opri, ca și cînd i-ar fi venit ceva în gînd, se întoarse și, îmbrățișînd-o și sărutînd-o pe frunte, pe Julia, șopti:

— Tu ești copila mea dragă și vei fi întotdeauna *numai* ceea ce trebuie să fii. Însă ferește-te de nebuni excentrici și nu-ți pleca urechea la vraja funestă a cuvintelor lor pline de ispită!

Mai aruncă o privire cercetătoare spre prințesă, care părea că dormitează liniștită, și părăsi camera.

Chirurgul intră ținînd în mînă un plasture uriaș, jurînd solemn că a așteptat mult timp în camera prințului, întrucît nu și l-a putut închipui în dormitorul prințesei...

Tocmai se pregătea să-i pună prințului Ignatius plasturele, cînd camerista, ducînd pe o tăviță de argint cîțiva cartofi mari, îi tăie drumul, asigurîndu-l că, la arsuri, cartofii cojiți sînt cel mai bun leac. Julia interveni, luîndu-i tava din mînă.

— Iar eu am să pregătesc personal plasturele pentru prințișorul meu.

— Dumnezeule! se sperie chirurgul. Dar gîndiți-vă și dumneavoastră, alteță... e cu putință oare... un leac băbesc pentru un nobil prinț! Arta, numai arta, poate să ajute aici.

Vru să se apropie iarăși de prinț; acesta însă se dădu în lături, țipînd:

— Pleacă, pleacă de aici! Domnișoara Julia să-mi pregătească plasturele! Arta să se care de aici!

Arta ieși, împreună cu plasturele pregătit cu atîta pricepere, aruncînd priviri veninoase cameristei.

Julia o auzea pe prințesă respirînd din ce în ce mai puternic, dar rămase uimită cînd...

(M.r.p.)... adormii. M-am tot perpelit în culcușul meu, căutînd o poziție mai la-ndemînă. Cînd mă întindeam cît eram de lung; cînd mă făceam ghem, cu capul sprijinit pe lăbuțele mele moi și înfășurîndu-mă frumos cu coada, în așa fel, încît să-mi acopăr ochii; cînd mă trînteam pe o coastă, cu labele întinse înainte și cu coada atîrnînd indiferentă și imobilă din culcuș. Toate, toate erau zadarnice! Ideile și noțiunile deveneau tot mai confuze pînă ce, în sfîrșit, am căzut în acea stare de delir care nu poate fi numită somn, ci mai degrabă o luptă între somn și veghe, după cum susțin pe drept cuvînt, Moritz, Davidson, Nudow Tiedemann. Wienholt, Reil, Schubert, Kluge și alți autori fiziologi, care au scris despre somn și vis și pe care eu nu i-am citit.

Camera maestrului era inundată de lumina puternică a soarelui cînd m-am trezit din acest delir, din această luptă între somn și veghe, revenind la starea conștientă. Dar, ce trezire! ce conștiență!... O, tu, pui de motan, care citești aceste rînduri, ciulește-ți urechile și citește-le cu multă atenție, ca morala lor să nu-ți scape!... Ia bine aminte la cele ce-ți voi spune despre starea aceasta, a cărei indicibilă tristețe n-o pot zugrăvi decît în culori prea palide!... Ia bine

aminte, repet, şi cîntăreşte-ţi bine puterile, înainte de a gusta pentru întîia oară un punş pisicesc într-o adunare de pisici burşi. Bea cu măsură, iar dacă ţi se va reproşa acest lucru, pomeneşte de mine şi de experienţa mea; motanul Murr să fie autoritatea pe care să te sprijini şi pe care, sper, toată lumea o va recunoaşte şi preţui.

Deci, în primul rînd în ceea ce priveşte starea mea fizică, nu numai că mă simţeam groaznic de rău şi complet vlăguit, ci — un lucru care-mi pricinuia suferinţe deosebit de mari — stomacul meu ridica nişte pretenţii nesăbuite şi anormale, pretenţii care, tocmai datorită caracterului lor anormal, nu puteau fi satisfăcute, stîrnind doar o agitaţie lăuntrică, pe cît de violentă pe atît de inutilă, şi la care participau chiar şi ganglionii respectivi, tremurînd şi vibrînd morbid, sfîşiaţi de lupta neîncetată între a vrea şi a nu putea. Era dezgustător!

Dar poate chiar şi mai insuportabilă era tulburarea psihică. Împreună cu un regret amar şi pocăinţă pentru cele întîmplate în ajun — lucru pe care, de altfel, nu-l puteam socoti condamnabil — sufletul mi se umplu de o totală indiferenţă pentru toate plăcerile lumeşti! Disprefuiam toate bunurile pămînteşti, toate darurile naturii, înţelepciunea, inteligenţa, spiritul etc. Cei mai mari filozofi şi cei mai talentaţi poeţi mi se păreau păpuşi de bîlci. Dar lucrul cel mai grav era că acest dispreţ se extindea chiar asupra propriei mele persoane. Mi se părea că nu sînt decît un banal vînător de şoareci! Nimic nu putea fi mai deprimant. Gîndul că o mare nenorocire se abătuse asupra mea, că, în general, tot pămîntul nu este decît o vale a plîngerii, mă cufunda într-o durere distrugătoare. Am închis ochii şi am început să plîng amarnic!

— Ai făcut-o lată, Murr, şi acum te simţi prost!... De, aşa se întîmplă!... Culcă-te şi dormi bine, băiete, că o să-ţi treacă! exclamă maestrul văzînd că nu m-am atins de gustarea de dimineaţă şi am scos cîteva gemete de durere.

Maestrul!... O, Doamne! Habar n-avea; nu-mi cunoştea suferinţele!... El nu bănuia ce influenţă poate să aibă tovărăşia burşilor şi punşul pisicesc, asupra unui suflet sensibil!...

Cred că se făcuse amiază, iar eu nu mă mişcasem încă din culcuş cînd, deodată, în faţa mea a răsărit fratele Mu-

cius, care se strecurase în odaie prin nu știu ce minune. M-am plîns lui de starea nenorocită în care mă aflam dar, în loc să mă compătimească și să mă consoleze, așa cum speram, a izbucnit într-un imens hohot de rîs, exclamînd:

— Ha-ha-ha, frate Murr! Nu e decît o criză, e trecerea de la starea nedemnă de copilărie filistină la demnitatea de burș, iar tu îți închipui că ești bolnav și nenorocit. Nu ești încă deprins cu nobilele chefuri studențești. Dar fă-mi plăcerea să-ți ții gura și nu cumva să te plîngi maestrului de suferințele tale. Specia noastră e și așa destul de compromisă din pricina acestei boli aparente; clevetitorul neam al oamenilor i-a dat o denumire care face aluzie la noi[1], și pe care nu vreau s-o repet. Ia-ți inima-n dinți și vino cu mine. Aerul curat o să-ți priască. De altfel, primul lucru pe care trebuie să-l întreprinzi este să te dregi după beție. Haide, vino, ai să vezi singur ce înseamnă asta!

De cînd mă salvase din mlaștina filistinismului, fratele Mucius exercita asupra mea o autoritate absolută; trebuia să fac tot ce spunea el. M-am ridicat anevoie în picioare și m-am întins, atît cît îmi îngăduiau mădularele mele înțepenite, apoi l-am urmat pe credinciosul meu frate pe acoperiș. Ne-am plimbat de cîteva ori încolo și încoace și, într-adevăr, m-am simțit mai bine și înviorat. După aceea fratele Mucius m-a dus după coșul casei unde, vrînd-nevrînd, a trebuit să dau pe gît vreo două-trei pahărele de saramură de scrumbie. Asta era dresul de care-mi vorbise Mucius. O, efectul acestui tratament a fost mai minunat decît o minune! Ce să mai spun? Pretențiile anormale ale stomacului se potoliră, rumoarea din el amuți, iar sistemul ganglionar se liniști; viața îmi părea iarăși frumoasă, prețuiam din nou bunurile pămîntești, știința, înțelepciunea, inteligența, spiritul etc. Eram din nou eu însumi, neîntrecutul motan Murr! O, natură, natură! E cu putință oare ca doar cîteva picături absorbite de un motan ușuratic într-o clipă de elan nestăpînit să provoace o răzvrătire împotriva ta, împotriva principiului binefăcător pe care l-ai sădit în sufletul lui cu o dragoste de mamă și care are menirea să-l convingă că lumea aceasta, cu toate bucuriile ei, precum peștele

[1] Joc de cuvinte intraductibil. *Katzenjammer* (germ.) înseamnă „stare de mahmureală".

prăjit, oasele de pui, fiertura de lapte și așa mai departe este cea mai bună, iar el este lucrul cel mai bun în ea, căci bucuriile ei au fost create anume pentru dînsul?[1] Dar (și un motan filozof recunoaște acest lucru, ce conține o adîncă înțelepciune), acea stare lamentabilă nu este decît contraponderea care pune în mișcare reacția necesară progresului ulterior în cadrul determinărilor existenței, așa că ea (adică starea lamentabilă), își are rădăcinile în gîndirea universului etern. Dregeți-vă, tineri motani, și mîngîiați-vă cu această teză filozofico-experimentală a savantului vostru tovarăș, atît de ager la minte.

Este de-ajuns să spun că o bucată de vreme am dus o viață studențească plină de voie bună pe acoperișurile din preajmă, în tovărășia lui Mucius și a altor cinstiți și bravi tineri albi, galbeni sau vărgați. Vreau să trec la un eveniment mai de seamă din viața mea, eveniment care nu a rămas fără urmări.

O dată, la căderea nopții, tocmai cînd mergeam cu Mucius sub razele strălucitoare ale lunii la o beție organizată de băieți, m-am întîlnit cu trădătorul acela negru-cenușiu-galben care mi-o furase pe Mismis. E de la sine înțeles că am tresărit puțin la vederea odiosului rival, în fața căruia fusesem silit să cedez în chip atît de rușinos. El a trecut însă pe lîngă mine, aproape atingîndu-mă, fără să mă salute și am avut impresia că a zîmbit ironic, plin de sentimentul superiorității ce o dobîndise asupra mea. Mi-am amintit de Mismis și de bătaia pe care o mîncasem; sîngele îmi clocotea în vine! Mucius a observat frămîntarea mea și cînd îi împărtășii impresia pe care am avut-o, îmi vorbi astfel:

— Ai dreptate, frate Murr. Tipul avea o mutră obraznică; e limpede că a vrut să te insulte. Dar, lasă că aflăm noi îndată cum stau lucrurile. Dacă nu mă înșel, filistinul ăsta pestriț are o mică aventură amoroasă pe aici, prin cartier. Îl văd în fiecare seară cum dă tîrcoale în jurul acoperișului. Să așteptăm puțin, poate că acest domnișor se întoarce și atunci o să aflăm și restul.

---

[1] Aluzie umoristică la filozofia lui *Gottfried Wilhelm Leibniz* (1646—1716), care a spus despre lumea noastră că este cea mai bună dintre cele posibile.

Într-adevăr, n-a trecut multă vreme și l-am zărit pe pestriț întorcîndu-se semeț și măsurîndu-mă încă de departe cu o privire disprețuitoare. I-am ieșit curajos înainte și am trecut atît de aproape **unul** de altul, încît cozile noastre s-au atins, fără prea multă **delicatețe**. Îndată m-am oprit și, întorcîndu-mă spre el, i-am spus cu glas ferm:

— Miau!

S-a oprit și el și, întorcîndu-se la rîndul lui spre mine, mi-a răspuns sfidător:

— Miau!

Apoi ne-am văzut fiecare de drum.

— Te-a insultat! a exclamat Mucius, indignat la culme. Mîine am să-i cer socoteală obraznicului aceluia pestriț!

A doua zi Mucius s-a dus la el și l-a întrebat, în numele meu, dacă mi-a atins coada. Celălalt mi-a trimis răspuns că mi-a atins coada. La care eu i-am trimis la rîndul meu răspuns că, întrucît mi-a atins coada, trebuie să consider acest lucru drept insultă. La care el, că pot s-o iau cum vreau. La care eu, că o iau drept insultă. La care el, că eu nu sînt în stare să înțeleg ce înseamnă o insultă. La care eu, că înțeleg foarte bine și chiar mai bine decît el. La care el, că nu s-ar osteni să insulte pe unul ca mine. La care eu repet că mă consider insultat. La care el răspunde că sînt un idiot. La care eu, ca să păstrez avantajul, îi trimit răspuns că, dacă sînt un idiot, atunci el e o scîrbă de șpiț! După care a urmat provocarea la duel.

(Glosă marginală a editorului. O, Murr, motanul meu! Ori noțiunea de onoare nu s-a schimbat de loc de la Shakespeare încoace, ori te-am prins cu o minciună literară! Adică, o minciună care are menirea să dea mai mult patos și mai mare strălucire întîmplării pe care o povestești. Nu crezi că felul în care ați ajuns la duelul cu individul acela pestriț este o parodie evidentă la minciuna de șapte ori respinsă a lui Tocilă din *Cum vă place?* Nu-i așa că în descrierea așa-zisei provocări la duel regăsesc toate gradațiile de la „răspunsul curtenitor" la „gluma cuviincioasă", de la „răspunsul grosolan" și „înfruntarea curajoasă" la „împotrivirea vrăjmașă"? Și crezi că mai poți scăpa de rușine, pentru că în loc de „minciuna de circumstanță" și de „minciuna directă", tu închei cu cîteva înjurături? Murr, motanul meu! Recenzenții se vor năpusti asupra ta; dar, cel puțin, ai demonstrat că l-ai citit

pe Shakespeare în mod inteligent şi cu folos, şi asta scuză multe.)

Drept să spun, am cam băgat-o pe mînecă primind provocarea la duel; acesta urma să aibă loc cu ghearele. Mi-am adus aminte de bătaia pe care am mîncat-o de la trădătorul acela pestriţ, cînd l-am atacat, împins de gelozie şi de setea de răzbunare, şi regretam avantajul pe care-l obţinusem în dispută cu ajutorul prietenului meu Mucius. Dînsul a observat probabil că, la citirea sîngerosului bileţel, m-am îngălbenit şi şi-a dat seama de starea mea sufletească.

— Frate Murr, mi-a zis el, am impresia că primul duel la care trebuie să faci faţă te-a cam impresionat.

N-am pregetat să-mi deschid inima în faţa prietenului meu, mărturisindu-i motivul care mi-a zdruncinat curajul.

— O, frate! O, iubite frate Murr! mi-a spus Mucius. Uiţi, că atunci cînd derbedeul acesta obraznic ţi-a tras o bătaie într-un fel atît de josnic, tu nu erai decît un boboc; pe cîtă vreme azi eşti un burş în toată puterea cuvîntului. Şi apoi, lupta ta cu pestriţul n-a fost un duel adevărat după toate regulile, nici măcar o simplă *rencontre*[1], ci doar o încăierare filistină, mai prejos de demnitatea oricărui motanburş. Notează-ţi bine, frate Murr, că omul, invidios de talentele noastre excepţionale, ne învinuieşte că am avea predilecţia să ne batem într-un fel dezonorant şi injurios; iar cînd asemenea lucru se întîmplă la specia lui, el foloseşte termenul dispreţuitor de „încăierare de pisici". Măcar din pricina asta, orice motan adevărat, care are simţul onoarei şi ţine la bunele maniere, se va feri şi trebuie să se ferească de o asemenea *rencontre*. Procedînd astfel, îl va face de ruşine pe om, care, în anumite împrejurări, este înclinat să bată şi să fie bătut. Aşadar, iubite frate, lasă deoparte orice teamă şi sfială. Sus inima, şi fii convins că te vei răzbuna pentru toate jignirile pe care le-ai primit din partea fantelui ăstuia pestriţ, într-un duel după toate regulile, şi că ai să-l aranjezi cu ghearele tale în aşa fel, încît o bună bucată de vreme va fi nevoit să renunţe la amorurile lui tîmpite şi la purtările lui obraznice. Dar, stai puţin! Acum încep să-mi dau seama că, după cele ce s-au întîmplat între voi, duelul cu gheara nu poate da sa-

[1] Întîlnire, duel (franc.).

tisfacţia necesară şi că trebuie să vă bateţi într-un mod mai serios, deci cu dinţii. Să vedem ce părere au burşii.

În faţa adunării burşilor, Mucius expuse, într-un discurs excelent, cazul dintre mine şi pestriţul acela. Toată lumea se declară de acord cu oratorul, aşa că i-am trimis prin Mucius vorbă că accept într-adevăr provocarea; dar că, ţinînd seama de gravitatea insultei pe care o primisem, nu pot să mă-nvoiesc să mă bat altfel decît cu dinţii. Pestriţul încercă să obiecteze, pretextînd că ar avea dinţii tociţi şi aşa mai departe, dar Mucius îi arătă, în felul lui serios şi ferm, că aici nu poate fi vorba decît de un duel hotărîtor cu dinţii. Iar cînd mai adause că, dacă refuză, o să-i rămînă porecla de „spiţ scîrbos", pestriţul primi în sfîrşit să ne batem cu dinţii.

Veni şi noaptea în care trebuia să aibă loc duelul. La ora hotărîtă m-am prezentat împreună cu Mucius pe acoperişul casei care se afla la marginea cartierului. Curînd apăru şi adversarul însoţit de un motan impozant, care era şi mai pestriţ şi avea o expresie chiar mai obraznică şi mai nesuferită decît rivalul meu. După cum am putut presupune, era martorul lui. Amîndoi, participaseră la mai multe campanii ca tovarăşi de arme şi tot amîndoi luaseră parte şi la cucerirea hambarului, pentru care pestriţul primise ordinul „Slăninii prăjite". Afară de asta, după cum am aflat mai tîrziu, datorită iniţiativei precautului şi prevăzătorului Mucius, era de faţă şi o pisicuţă cenuşie, care se pricepea minunat la chirurgie, ştiind să îngrijească cele mai grave şi mai primejdioase răni, vindecîndu-le în foarte scurt timp. S-a stabilit ca duelul să se facă în trei sărituri şi după a treia săritură, dacă nu s-a întîmplat nimic decisiv, să se discute dacă duelul mai trebuie continuat cu alte sărituri, sau dacă incidentul trebuie considerat lichidat. Martorii au măsurat distanţa cu pasul şi ne-am aşezat în poziţie. Conform obiceiului, martorii au scos un urlet înfiorător şi noi am sărit unul asupra celuilalt.

În clipa cînd mă pregăteam să-l înşfac pe adversar, el m-a apucat de urechea dreaptă, pe care mi-a sfîşiat-o în asemenea hal, încît, fără voie, am ţipat din răsputeri.

— Despărţiţi-vă! a strigat Mucius.

Pestriţul mi-a dat drumul şi ne-am reluat iarăşi poziţiile.

Alt urlet al martorilor, altă săritură. Acum eram sigur că-l voi putea apuca mai bine pe adversar, dar trădătorul

s-a eschivat și m-a mușcat de laba stîngă, din care a început să curgă sînge.

— Despărțiți-vă! a strigat Mucius a doua oară.

— Oarecum, chestiunea s-a rezolvat, mi s-a adresat martorul adversarului. Din pricina rănii grave pe care ați primit-o la labă, sînteți *hors de combat*[1], stimate domn.

Dar furia care clocotea în mine mă împiedeca să simt vreo durere și i-am răspuns că la a treia săritură se va vedea în ce măsură mi-au slăbit puterile și întrucît chestiunea trebuie sau nu să fie considerată rezolvată.

— Bine, mi-a răspuns martorul, rizînd sarcastic; dacă țineți cu tot dinadinsul să cădeți răpus de laba adversarului dumneavoastră, care vă este superior, fie precum doriți!

Dar Mucius m-a bătut pe umăr, îmbărbătîndu-mă.

— Curaj, curaj, frate Murr! Un burș adevărat nu ia în seamă o zgîrietură ca asta! Ține-te bine!

Al treilea urlet al martorilor, al treilea salt! Cu toate că eram furios, am observat totuși un șiretlic al adversarului meu, care, la fiecare atac, făcea un mic salt în lături, și de aceea eu nu-l nimeream, pe cită vreme el mă putea înhăța în voie. De data aceasta am fost atent și am sărit și eu în lături, astfel că în vreme ce el socotea că mă poate prinde, l-am mușcat de git atît de tare, încît nici n-a mai putut să țipe, ci a scos doar niște gemete.

— Despărțiți-vă! a strigat martorul adversarului meu.

Am sărit îndată înapoi, iar pestrițul s-a prăbușit în nesimțire, în timp ce sîngele îi curgea din belșug din rană. Pisicuța cenușie se grăbi să-i dea primele îngrijiri, folosind, pentru a opri sîngele, înainte de a aplica pansamentul, un leac băbesc care, după cum m-a asigurat Mucius, îl avea întotdeauna asupra ei. Turnă pe rană un lichid cu care apoi stropi tot corpul adversarului meu leșinat. Lichidul avea un miros puternic și iute, de unde am dedus că trebuie să fie înzestrat cu un efect din cele mai drastice. Nu era „Archebuzada lui Theden[2]“ și nici „Eau de Cologne“. Mucius mă strînse cu înflăcărare la pieptul lui, spunîndu-mi:

---

[1] Scos din luptă (franc.).

[2] Lichid antiseptic, de fapt medicament împotriva rănilor provocate de armele de foc, inventat de *Johann Anton Theden* (1714—1797).

— Frate Murr, ţi-ai apărat onoarea ca un motan destoinic şi inimos... Murr, te vei înălţa pe piscurile tagmei burşilor; nu vei îngădui să-ţi fie pătat numele şi vei fi prezent întotdeauna cînd onoarea noastră va fi în joc!

Martorul adversarului meu, care pînă atunci o asistase pe chirurga c nuşie, se apropie de noi şi declară pe un ton semeţ că, în timpul celui de al treilea rund, eu aş fi luptat încălcînd regulile. Dar fratele Mucius se puse îndată în poziţie şi declară, cu fulgere în ochi şi cu ghearele scoase, că acela care se va încumeta să afirme asemenea lucru, va avea de-a face cu el, iar chestiunea s-ar putea rezolva chiar acum, pe loc. Martorul socoti că e înţelept să nu mai răspundă şi, luîndu-l în spinare pe prietenul său rănit, care în răstimp îşi mai revenise puţin. dispăru pe lucarna acoperişului. Chirurga cenuşie mă întrebă dacă vreau să-mi îngrijească şi mie rana cu leacul ei. Am refuzat, deşi urechea şi laba mă dureau. Îmbătat de victorie şi de sentimentul că am răzbunat, atît răpirea lui Mismis cît şi bătaia primită, am pornit spre casă.

Anume pentru folosul tău, tinere motan, şi după matură chibzuinţă, am descris în toate amănuntele povestea primului meu duel. Pe lîngă faptul că această întîmplare remarcabilă va fi pentru tine deosebit de edificatoare în ce priveşte problema onoarei, mai poţi trage din ea şi o morală, ce-ţi va fi de mare folos în viaţă. Bunăoară, că îndrăzneala şi curajul sînt neputincioase în faţa vicleniei şi că, prin urmare, studiul aprofundat al vicleniei este absolut necesar pentru ca să nu fii călcat în picioare ci, dimpotrivă, să te menţii în poziţie verticală. „*Chi no se aiuta, se nega*“[1], spune Brighella în *Cerşetorul fericit* al lui Gozzi, şi să ştii că are dreptate, perfectă dreptate. Ia bine aminte, tinere motan, şi nu dispreţui viclenia, căci în ea este ascunsă, ca în zăcămintele bogate, adevărata înţelepciune a vieţii.

Cînd am coborît, am găsit uşa maestrului încuiată şi a trebuit să mă mulţumesc cu ştergătorul de paie drept culcuş. Pierdusem mult sînge din pricina rănilor şi eram gata să leşin. Deodată m-am simţit purtat cu grijă în braţe. Era bunul meu maestru care mă auzise (se vede că, fără să-mi dau seama, am scîncit de cîteva ori) şi, deschizînd uşa, observase rănile mele.

---

[1] Cine nu se ajută, se neagă pe sine însuşi (ital.).

— Ce-ai pățit, bietul meu Murr! exclamă el. Trebuie să fi fost niște mușcături grozave, dar sper că nici tu nu ți-ai cruțat adversarii!

„Dacă ai ști, maestre!" am spus eu în gînd. Și iarăși am simțit cum mi se umflă pieptul la amintirea victoriei obținute și a cinstei pe care mi-o cîștigasem. Bunul maestru mă așeză în culcușul meu și, scoțînd din dulap o cutioară în care se afla o alifie, îmi puse cîte un plasture pe ureche și pe labă. Liniștit și plin de răbdare, l-am lăsat să opereze; doar atunci cînd primul pansament a început să mă cam usture, am scos un ușor „mrrr!"

— Ești un motan înțelept, Murr! spuse maestrul, nu ca impielițații aceia din neamul tău, care mîrîie, și se împotrivesc bunelor intenții ale stăpînului lor. Stai liniștit și va veni vremea să-ți lingi rana de pe labă. Atunci îți vei scoate singur pansamentul. Cît despre rana de la ureche, în privința asta nu poți să faci nimic, sărăcuțul de tine, așa că trebuie să suporți plasturele.

I-am făgăduit maestrului că-l voi asculta și, ca semn de mulțumire și recunoștință, i-am întins laba cea sănătoasă, pe care a luat-o, cum îi era obiceiul, și mi-a scuturat-o ușurel, fără să mi-o strîngă cîtuși de puțin. Știa cum să se poarte cu motanii culți.

Curînd am simțit efectul binefăcător al plasturelui și îmi părea bine că nu acceptasem fatalul leac bătrînesc al felceriței cenușii. Mucius îmi făcu o vizită și mă găsi vesel și viguros. N-a trecut mult și am izbutit să-l însoțesc iarăși la chefurile burșilor. Este ușor de închipuit entuziasmul cu care am fost primit. Toată lumea ținea acum la mine de două ori mai mult ca înainte.

De atunci am dus o viață splendidă de burș, fără să-mi pese că din pricina asta am pierdut cei mai frumoși peri din blana mea. Dar, se află oare aici pe pămînt o fericire trainică? La orice bucurie, nu te pîndește din umbră...

(F.m.)... o colină înaltă și abruptă, care la șes ar putea trece drept un munte. Spre acea colină ducea un drum larg și neted, străjuit de ambele părți de tufișuri înmiresmate. Băncile de piatră și boltele de verdeață, înșirate la distanțe mici de o parte și de alta a drumului, vădeau grijă ospitalieră pentru drumeți. Abia cînd ajungeai sus, vedeai

măreția și splendoarea edificiului care, din depărtare, ți se păruse o biserică izolată. Herbul, mitra episcopală, cîrja și crucea, săpate în piatră deasupra porții, arătau că aici fusese pe vremuri o reședință episcopală; iar inscripția *Benedictus, qui venit in nomine Domini*[1] îi invita pe oaspeții cucernici să intre. Dar oricine intra, se oprea locului, fără să vrea, surprins și încîntat de priveliștea bisericii care, cu fațada ei măreață construită în stilul lui Palladio[2] și cu cele două turnuri înalte și aeriene, ocupa centrul avînd în amîndouă laturile cîte o aripă. În clădirea centrală se aflau odăile abatelui, iar în aripi erau locuințele călugărilor, refectoriul și alte săli de adunare, precum și încăperile pentru oaspeți. În preajma mănăstirii se vedeau acareturile, ferma și casa administratorului. Iar mai jos, în vale, frumosul sat Kanzheim încingea colina și abația, ca o cunună bogată și multicoloră.

Valea aceasta se întindea pînă la poalele munților îndepărtați. Turme numeroase păsteau pe pajiștile străbătute de pîraie cristaline; locuitorii din satele risipite prin împrejurimi treceau voioși prin lanurile de grîu încărcate de spice; din tufișuri răsuna cîntul vesel al păsărilor; chemarea nostalgică a cornului străbătea pînă aici din întunecatele păduri din depărtare; iar bărci grele și încărcate cu vîrf, mînate de pînze albe, lunecau iute pe rîul ce străbătea întreaga vale și se puteau auzi saluturile vesele ale cîrmacilor. Pretutindeni domnea belșugul, binecuvîntarea darnicei naturi; pretutindeni clocotea o viață însuflețită. Văzută de sus, din ferestrele abației, priveliștea îți înălța inima, umplînd-o totodată de o bucurie adîncă.

Cu tot aerul maiestuos al bisericii, decorația ei interioară merită, poate pe drept, reprosul că este prea încărcată, vădind prostul-gust al monarhilor prin nenumăratele figurine și sculpturi în lemn, poleite cu aur. În schimb, cu atît mai puternic te impresiona stilul în care erau construite și decorate încăperile abatelui. Din galeria bisericii, intrai direct într-o sală vastă, care servea pentru întrunirile monarhilor și, totodată, pentru păstrarea instrumentelor și

[1] Binecuvîntat fie acela care vine în numele Domnului (lat.).
[2] *Andrea di Pietro*, supranumit *il Palladio* (1518—1580), vestit arhitect italian din timpul Renașterii.

notelor muzicale. Din această sală, un lung coridor format din coloane ionice, ducea în încăperile abatelui. Tapetele de mătase, picturile alese ale celor mai buni maeștri din diferite școli, busturile și statuile unor bărbați de seamă — slujitori ai bisericii — covoarele, desenul elegant al parchetelor, felurite obiecte de preț, vădeau bogăția acestei mănăstiri, din belșug înzestrată. Bogăția aceasta, care domnea pretutindeni, nu era însă luxul strălucitor care îți ia ochii fără a-i bucura și care provoacă uimire, dar nu și mulțumire. Fiecare lucru era la locul lui, nimic nu încerca să-ți cucerească izbitor atenția, nimicind efectul restului, astfel că nu te gîndeai la valoarea cutărei sau cutărei podoabe, ci erai încîntat de frumusețea și armonia ansamblului. Această senzație plăcută venea de acolo că toate erau făcute cu simțul măsurii și probabil că tocmai acest simț al măsurii constituie ceea ce numim obișnuit bun-gust. Confortul, intimitatea acestor camere ale abatelui, atingeau limitele luxului, fără ca în realitate să fie luxoase, așa că nu era ceva supărător că toate aceste bogății fuseseră aduse aici și așezate de mîna unui slujitor al Domnului. Cînd, cu cîțiva ani în urmă, abatele Chrysostomus venise la Kanzheim, poruncise să se amenajeze locuința abației în felul în care se prezenta acum; întregul lui caracter și felul lui de a fi se puteau ghici din această rînduială, încă înainte ca cineva să-l fi văzut pe el însuși și să fi avut prilejul să constate înalta sa cultură spirituală. Încă tînăr — avea numai cîțiva ani peste patruzeci — înalt, bine făcut, cu o expresie inteligentă pe fața-i cu trăsături virile, cu maniere plăcute și pline de demnitate, abatele inspira tuturor acelora care veneau în contact cu dînsul respectul cerut de rangul său. Vajnic luptător al bisericii, neobosit apărător al ordinului și al mănăstirii sale, părea totodată maleabil și tolerant. Dar tocmai această maleabilitate aparentă era o armă, pe care știa să o minuiască la perfecție și cu ajutorul căreia învingea orice rezistență, chiar și aceea a celor mai înalte foruri conducătoare. Chiar dacă puteai bănui că, sub cuvintele nemeșteșugite și blînde, ce păreau că vin direct dintr-o inimă sinceră, se ascundea o viclenie de monah, la suprafață nu puteai vedea decît abilitatea unui spirit eminent, care a pătruns toate tainele relațiilor bisericești. Abatele fusese

educat la Congregația Propagandei[1] din Roma. Nefiind nici pentru cine împotriva satisfacerii nevoilor lumești, în măsura în care nu contraveneau moravurilor duhovnicești și bunei rînduieli, el lăsa și numeroșilor săi subordonați toată libertatea la care puteau pretinde, fiecare din locul lui. Așa că, în timp ce unii dintre ei se cufundau în studiul diferitelor științe, în chilia lor singuratică, alții se plimbau plini de voioșie prin parc, ducînd conversații plăcute; pe cînd cei cu înclinații spre meditare fanatică posteau, petrecîndu-și tot timpul în rugăciuni, alții se îndestulau la mese îmbelșugate, mărginindu-și prescripțiile religioase la prescripțiile din statutul ordinului lor monahal; în timp ce unii nu părăseau niciodată incinta mănăstirii, alții porneau în lungi drumeții, ba chiar, cînd venea anotimpul potrivit, își schimbau rasa lungă pe o vestă scurtă de vînătoare și rătăceau prin păduri, dăruindu-se patimii lor cinegetice. Dar dacă înclinațiile fraților erau diferite și fiecăruia îi era îngăduit să o urmeze pe a lui, toți erau însă uniți în pasiunea lor entuziastă pentru muzică. Aproape fiecare din ei era un muzician format și printre ei se aflau și adevărați virtuoși, care ar fi putut face cinste celei mai bune capele princiare. O bogată colecție de note și un mare număr de excelente instrumente muzicale dădeau fiecăruia dintre ei posibilitatea să-și practice arta în cele mai bune condiții; iar desele concerte, cu prilejul cărora se executau operele cele mai alese, contribuiau la menținerea agilității lor muzicale.

Sosirea lui Kreisler la abație dădu din nou imbold acestor preocupări muzicale. Savanții își închiseră cărțile, evlavioșii își scurtară rugăciunile și se adunară cu toții în jurul lui Kreisler, pe care îl iubeau foarte mult și ale cărui lucrări le prețuiau mai presus de toate. Chiar și abatele simțea pentru dînsul o prietenie sinceră și, laolaltă cu toți ceilalți, se străduia pe toate căile să-i dovedească stima și dragostea lui.

Dacă locul unde era așezată mănăstirea putea fi numit un adevărat paradis, apoi și viața în incinta ei era la fel dintre cele mai confortabile și mai plăcute, la aceasta con-

[1] Congregație înființată în secolul al XVII-lea, pentru propagarea catolicismului.

tribuind în mare măsură și vinul nobil, de care părintele Hilarius se îngrijea personal.

Între frați domnea o deplină voie bună, izvorul fiind abatele însuși, iar Kreisler, care se dăruia în întregime artei, se simțea în elementul său. De aceea era firesc ca sufletul lui frământat să afle aici o pace pe care n-o mai cunoscuse de mult. Până și violența ironiei sale se mai potoli și deveni blînd și ascultător ca un copil. Dar mai mult decît toate, cîntărea faptul că aici căpăta încredere în sine însuși; acea fantomatică dublă personalitate, care se hrănea din sîngele pieptului lui sfîșiat, dispăru cu desăvîrșire.

Undeva[1] s-a spus despre capelmaistrul Johannes Kreisler că prietenii lui nu au izbutit să-l convingă niciodată să scrie o bucată pînă la capăt și, chiar dacă a reușit vreodată, s-a grăbit să-și arunce opera pe foc, deși, la început, se bucurase că izbîndise.

Acest lucru se poate să se fi întîmplat în perioada aceea nefastă cînd bietul Johannes era amenințat de o prăbușire fără nădejde și despre care biograful de față nu prea știe multe amănunte. Acum, la abația din Kanzheim, Kreisler se silea cel puțin să nu-și distrugă compozițiile, care țîșneau din străfundurile ființei sale; starea lui de spirit se exprima în dulcea nostalgie ce caracteriza lucrările sale actuale, pe cîtă vreme înainte, prin vraja lui puternică, trezea adesea din adîncurile armoniei acele duhuri violente, care stîrnesc în piepturile oamenilor spaima, groaza și toate chinurile unui dor fără speranță.

Într-o seară, în galeria bisericii se ținuse ultima repetiție pentru o *missă*, pe care Kreisler tocmai o terminase și care urma să fie executată în dimineața următoare. Frații se întorseseră în chiliile lor și Kreisler rămăsese singur în galeria cu coloane, privind panorama care se întindea în fața lui, scăldată în lumina tremurătoare a asfințitului. Fără veste avu senzația că aude încă o dată, din depărtare, compoziția lui, care numai cu cîteva clipe în urmă fusese executată cu atîta sentiment de către frați. Cînd răsună *Agnus dei*[2] simți cu și mai multă putere voluptatea clipei în care compusese această parte.

---

[1] În *Scrierile fantastice în maniera lui Callot*, de E.T.A. Hoffmann.
[2] Mielul Domnului (lat.).

Nu! exclamă el, în timp ce lacrimi fierbinți îi umplură ochii. Nu eu am făcut asta, ci tu, numai tu! Tu, care ești singurul meu gînd, singurul meu dor!

Într-adevăr, era destul de neobișnuit felul în care Kreisler compusese acest pasaj, considerat de abate și de toți frații ca expresia celei mai înflăcărate evlavii, ca expresia a însăși iubirii cerești. Într-o noapte, obsedat de *missa* pe care o începuse și pe care era încă departe de a o termina, visă că venise ziua sfîntului căruia îi era consacrată compoziția sa; clopotele au vestit începutul slujbei, el se află la pupitru, avînd în față partitura terminată. Abatele, care oficia, începe *Kirie eleison*[1]. Părțile se succed una după alta. Execuția, armonioasă și viguroasă, îl uimește și-l duce pe aripile ei pînă la *Agnus dei*. Deodată, spre groaza lui, observă că partitura are pagini albe; nici o notă nu e scrisă; frații îl privesc speriați, așteptîndu-l să dea, în sfîrșit, semnalul și să înceteze pauza care se lungea fără sfîrșit, în timp ce el lăsase bagheta în jos. Dar rușinea și teama îl apăsă ca o povară de plumb și, deși întregul *Agnus dei* este gata în inima lui, el nu-l poate transcrie pe partitură. Deodată apare un chip de înger, strălucitor de frumusețe, care trece la pupitru și începe să cînte *Agnus dei* cu o voce divină, și acest chip de înger este Julia! În culmea încîntării, Kreisler se trezise și scrisese *Agnus dei* care îi apăruse în visul acela divin. Iar acum îl visa din nou, auzea parcă vocea Juliei, cîntecul se înălța, tot mai sus, și în sfîrșit, corul intona *Dona nobis pacem*[2]. Lui Kreisler i se părea că se scufundă într-un ocean plin de mii de voluptăți ce-l copleșeau.

O ușoară bătaie pe umăr îl trezi din extazul în care era cufundat. Abatele stătea în fața lui, privindu-l binevoitor.

— Nu-i așa, fiule, începu acesta, că te bucuri din adîncul sufletului de sentimentul atît de frumos și plin de forță, căruia ai izbutit să-i dai viață? Îmi închipui că te gîndeai la *missa* pe care ai compus-o și pe care o socot cea mai reușită lucrare a ta.

Kreisler îl privea în tăcere, nefiind încă în stare să scoată măcar un cuvînt.

---

[1] Doamne, miluiește (elină).
[2] Dăruiește-ne pace (lat.).

— Haide, haide, continuă abatele zîmbind, coboară din sferele înalte la care te-ai ridicat! Sînt convins că și acum compui în gînd și nu mai părăsești munca aceasta care, pentru tine, este, bineînțeles, o plăcere, dar una primejdioasă, căci pînă la urmă o să-ți istovească toate puterile. Lasă deocamdată la o parte toate ideile tale creatoare; să facem cîțiva pași pe acest coridor răcoros și să discutăm prietenește.

Abatele începu să-i vorbească despre rînduielile mănăstirii și despre felul de viață al călugărilor, lăudînd starea de spirit cu adevărat senină și cucernică de care se bucurau cu toții, și la urmă îl întrebă pe Kreisler dacă el (abatele) nu se înșală cînd i se pare că, în timpul celor cîtorva luni pe care capelmaistrul le-a petrecut la abație, a devenit mai calm, mai voios și mai înclinat să se devoteze slujirii înaltei arte care proslăvește biserica.

Kreisler nu putea decît să admită că așa era într-adevăr și să-l asigure pe sfinția-sa că abația i s-a deschis ca un azil, în care a găsit adăpost și în care se simte atît de bine, de parcă ar fi și el unul dintre frații ordinului și că nu va mai părăsi niciodată mănăstirea.

— Părinte, spuse în încheiere Kreisler, lăsați-mi iluzia la care contribuie atît de mult acest veșmînt. Lăsați-mă să cred că, într-un moment cînd viața mea era bîntuită de furtuni, destinul binevoitor m-a ajutat să ajung la țărmul acestei insulițe, unde m-am putut refugia și unde nu mai poate fi niciodată spulberat frumosul vis care nu e nimic altceva decît însăși inspirația artistică.

— Într-adevăr, răspunse abatele cu fața luminată de o deosebită prietenie, ai dreptate, fiule. Veșmîntul pe care l-ai îmbrăcat ca să pari ca unul dintre frații noștri, îți stă foarte bine și dorința mea ar fi să nu-l mai scoți niciodată. Ești cel mai vrednic dintre toți benedictinii pe care poate să-l întîlnească cineva. După o clipă de tăcere, abatele își urmă vorba, luînd mîna lui Kreisler. Dar cu asemenea lucruri nu este de glumit. Știi, Johannes, cît de drag mi-ai devenit din clipa cînd te-am cunoscut și că sincera mea prietenie, cu trecerea timpului, a crescut împreună cu înalta mea prețuire pentru talentul tău cu totul excepțional. Purtăm o grijă deosebită pentru cei pe care-i iubim și tocmai această grijă m-a făcut să te observ cu oarecare teamă,

de cînd te afli aici, la mănăstire. Rezultatul acestei observații m-a dus la o convingere, la care nu pot renunța. De mult voiam să-ți vorbesc în această privință și așteptam un moment prielnic, care a venit acum. Kreisler! Renunță la lume și intră în ordinul nostru!

Oricît de bine s-ar fi simțit Kreisler la abație, oricît de mult ar fi dorit să-și poată prelungi șederea acolo, unde aflase liniștea și pacea, fiind totodată stimulat să se dedice în întregime activității sale artistice, totuși propunerea abatelui îl surprinse într-un fel aproape neplăcut. Ultimul lucru la care s-ar fi gîndit serios era să renunțe la libertatea lui, înmormîntîndu-se pentru totdeauna printre monarhi, deși uneori îi trecuse prin minte asemenea capriciu, ceea ce probabil nu rămăsese neobservat de abate. Îl privi foarte mirat, dar abatele nu-l lăsă să vorbească, ci continuă:

— Întîi, te rog să mă asculți liniștit, și abia după aceea să-mi răspunzi. E drept că mi-ar face plăcere să cîștig pentru biserioă un slujitor vrednic, dar însăși biserica respinge orice mijloc de convingere fals. Ea vrea doar să trezească scînteia interioară a adevăratei cunoașteri, care să aprindă flacăra credinței, nimicind orice amăgire. Așa că vreau doar să scot la iveală și să te ajut să înțelegi mai limpede ceea ce, poate, zace ascuns și încîlcit în sufletul dumitale. Trebuie, oare, Johannes, să-ți vorbesc despre prejudecățile stupide care își croiesc drum în lume, în legătură cu viața la mănăstire? Se spune că numai o catastrofă în viață îl împinge pe călugăr să se claustreze în chilia lui, unde, renunțînd la toate plăcerile lumii, duce într-un chin neîncetat o viață fără nici un fel de bucurii. Mănăstirea ar fi o temniță întunecoasă, unde domnește regretul amar al unei fericiri pierdute, precum și deznădejdea și sminteala unei autoflagelări rafinate, unde niște fantome palide și istovite duc un trai mizerabil, în timp ce se căznesc să-și alunge frica sfîșietoare bolborosind neîncetat rugăciuni!

La cele spuse de abate despre fantomele palide și istovite, Kreisler nu-și putu stăpîni un zîmbet, căci îi veniră îndată în gînd numeroșii benedictini dolofani și îndeosebi bravul Hilarius cu obrajii lui rumeni. Nu se afla pentru el chin mai mare decît să fie silit să bea vin de viță proastă. Iar cît despre teamă, n-avea decît una singură, aceea simțită în fața unei partituri pe care n-o putea descifra îndată,

— Zîmbeşti, continuă abatele, gîndindu-te la contrastul dintre tabloul pe care ţi l-am zugrăvit eu şi viaţa din mănăstire, aşa cum ai cunoscut-o aici; şi zîmbetul acesta nu e fără temei. E drept că sînt unii care, zdrobiţi de durerile pămînteşti şi renunţînd pentru totdeauna la toate fericirile şi bucuriile lumeşti, s-au refugiat la mănăstire; şi, pentru ei, este o binefacere că biserica îi primeşte, astfel că află în sînul acesteia o pace care, numai ea, îi poate mîngîia de nenorocirile suferite, ridicîndu-i mai presus de vremelnicia lucrurilor pămînteşti. Dar cît de numeroşi sînt acei pe care o înclinaţie sinceră pentru viaţa contemplativă îi mînă spre mănăstire; cît de numeroşi sînt acei care, incapabili să se adapteze lumii şi tulburaţi în fiece clipă de mărunţişurile vieţii, se simt bine numai într-o singurătate pe care şi-au ales-o singuri. Apoi, mai sînt şi alţii care, deşi nu au o înclinaţie hotărîtă pentru viaţa mănăstirească, nu-şi găsesc totuşi alt loc decît la mănăstire. Vorbesc de acei care sînt ca nişte străini în lume, pentru că aparţin unei sfere superioare, ale cărei exigenţe sînt pentru ei înşişi condiţia existenţei; asemenea oameni caută fără încetare ceea ce nu poate fi găsit pe acest pămînt; veşnic însetaţi de un dor irealizabil, sînt aruncaţi de colo colo, încercînd să afle pacea şi liniştea sufletească; pieptul lor, lipsit de orice scut, este rănit de prima săgeată şi pentru această rană nu există alt balsam decît ironia amară la adresa duşmanului, veşnic înarmat contra lor. Numai singurătatea, numai o viaţă fără schimbări şi întreruperi ostile, în primul rînd libertatea de a contempla veşnic lumea luminoasă căreia aparţin, pot să le dăruiască echilibrul şi o mulţumire lăuntrică supra-pămîntească, lucruri pe care nu le pot dobîndi în viltoarea dezordonată a lumii. Dumneata, Johannes, faci parte dintre aceşti oameni, pe care Atotputernicul îi supune poverii pămînteşti, pentru a-i înălţa spre sferele cereşti. Senzaţia aceasta vie a unei lumi superioare, care te face să te simţi străin de deşertăciunea pămîntească, şi care *trebuie* să te facă să te simţi străin de ea, iradiază puternic într-o artă, ce aparţine altei lumi şi este sădită şi se zbate în pieptul dumitale, asemenea tainei sfinte a dragostei cereşti. Această artă nu este altceva decît evlavie înflăcărată; dăruindu-te ei în întregime nu vei mai avea nimic comun cu bîlciul pestriţ al lumii şi îl vei arunca cu dispreţ, aşa cum îşi aruncă un

copil, care a devenit adolescent, jucăria stricată. Fugi pentru totdeauna de sarcasmul stupid al unor nătîngi care te-au chinuit adesea pînă ai sîngerat, bietul meu Johannes! Prietenul îți deschide larg brațele ca să te primească și să te ducă într-un port sigur, unde nu te va mai amenința nici o furtună!

Abatele tăcu.

— Cît de adînc mă pătrunde adevărul cuvintelor dumneavoastră, venerabile prieten! spuse Johannes grav și sumbru. Cu atît mai adînc, cu cît, într-adevăr, nu mă simt bun de nimic într-o lume care mi se înfățișează ca o veșnică și enigmatică neînțelegere. Și totuși, v-o mărturisesc cinstit, atîtea convingeri pe care le-am supt odată cu laptele mamei, mă fac să mă gîndesc cu groază la această haină, ce mi se pare un fel de temniță de unde nu voi mai putea ieși niciodată. Am senzația că monahului Johannes, această lume, în care capelmaistrul Johannes a întîlnit atîtea grădini pline de flori înmiresmate, îi va apărea deodată ca un pustiu arid și neprimitor; mi se pare că, pentru acela care a fost amestecat o dată în viltoarea vieții, renunțarea...

— Renunțarea? îl întrerupse abatele, ridicînd glasul. Renunțare? Despre ce renunțare poate fi vorba la dumneata, Johannes, cînd spiritul artei va crește în sufletul dumitale, cînd te vei înălța cu aripi puternice spre nourii luminați de razele soarelui? Ce alte plăceri ale vieții mai există oare, care să te poată orbi? Dar, continuă abatele cu glas mai blînd, Atotputernicul a sădit în pieptul nostru un simțămînt care, cu o putere de nelnvins, ne zdruncină întreaga ființă. E tainica legătură ce unește spiritul de corp, și spiritul își închipuie că năzuiește spre idealul suprem al unei fericiri himerice, pe cînd, în realitate, nu dorește decît ceea ce constituie necesitățile trupului; astfel ia naștere o interacțiune determinată de perpetuarea speciei umane. Este de prisos să mai adaug că am în vedere dragostea trupească și că nu consider renunțarea la ea un lucru ușor. Dar, Johannes, renunțînd, te vei mîntui de pieire. Niciodată, auzi, niciodată nu vei putea gusta și nu vei gusta din fericirea dragostei pămîntești!

Atît de solemn și cu atîta emfază rosti abatele ultimele cuvinte, de parcă în fața lui s-ar fi aflat deschisă cartea destinelor, iar dînsul i-ar fi prorocit din ea bietului Kreis-

ler toate chinurile care îl amenință și de care nu se poate feri decît salvîndu-se într-o mănăstire.

În clipa aceasta, pe chipul lui Kreisler începu acel joc al mușchilor, prevestitor al spiritului ironiei ce pune a stăpînire pe el.

— Oho! spuse capelmaistrul, sfinția-voastră nu are dreptate, nu are de loc dreptate. Sfinția-voastră face o eroare în legătură cu persoana mea; e o confuzie pricinuită de haina pe care mi-am pus-o pentru a putea, *en masque*[1], să prostesc lumea o bucată de vreme și, rămînînd necunoscut, să le spun tuturor pe nume, ca să afle cine sînt ei. Nu sînt oare un bărbat destul de acceptabil, încă în floarea vîrstei, cu înfățișare plăcută, destul de cult și cu maniere atrăgătoare? Nu pot oare îmbrăca un impecabil frac negru și o cămașă de mătase, și astfel să mă prezint fără nici o sfială în fața oricărei fiice de profesor, ori de consilier de curte, întrebînd-o fără ocol, dar cu toată dulceața de prim-amorez, în glas și fizionomie: „Preafrumoaso, vreți să-mi acordați mîna dumneavoastră, și pe lîngă ea și prețioasa dumneavoastră persoană ca anexă?“ Iar fiica de profesor își va lăsa privirea în jos și va șopti abia auzit: „Vorbiți cu *papà!*“ sau, poate, odrasla consilierului de curte îmi va arunca o privire foarte visătoare și mă va asigura că a observat de mult iubirea tainică, pe care o exprim acum în cuvinte, adăugînd în treacăt cîte ceva despre garnitura rochiei ei de mireasă. Și, o, Doamne! Cu cîtă plăcere părinții respectivi s-ar descotorosi de fetele lor, primind propunerea unei persoane atît de respectabile cum e un fost capelmaistru al marelui duce! Aș mai putea să mă avînt și în înaltele sfere romantice, începînd o idilă cu vreo fată curățică de arendaș. Mi-aș oferi inima și mîna tocmai în clipa cînd acea fată cu ochi frumoși ar pregăti brînza de capră. Sau, ca notarul Pistofolus[2], aș putea să trag o fugă pînă la moară, să-mi caut zeița printre norii divini de pulbere de făină! Unde oare nu va găsi înțelegere o inimă sinceră și cinstită care nu vrea și nu cere nimic altceva decît căsătorie!... Căsătorie!... Căsătorie!... Spuneți că nu am noroc în dragoste?... Sfinția-voastră uită cu desăvîrșire faptul că tocmai eu sînt

[1] Mascat (franc.).
[2] Personaj principal din opera *Morăriţa* de Paesiello.

omul care poate fi grozav de fericit într-un amor, a cărui temă simplă se reduce la „Dacă nu mă vrei, eu te iau" şi ale cărui variaţiuni se execută după *allegro brillante* ale nunţii, în cadrul căsniciei. Sfinţia-voastră mai ignoră şi altceva, şi anume că încă de mult m-am gîndit foarte serios să mă însor. Firește că pe vremea aceea eram încă un tînăr lipsit de experienţă şi de cultură, de fapt nu aveam decît şapte ani; totuşi domnişoara de treizeci şi trei de ani pe care mi-o alesesem ca mireasă mi-a făgăduit solemn să nu se mărite cu alt bărbat afară de mine şi nu ştiu nici eu de ce, mai tîrziu, chestiunea a rămas baltă. Rog pe sfinţia-voastră să ia notă de faptul că norocul în dragoste mi-a surîs încă din copilărie. Iar acum, să mi se aducă îndată nişte ciorapi de mătase, repede, repede ciorapi de mătase şi încălţări, ca să alerg cu picioarele mele de pretendent şi cu sufletul la gură către aceea care şi-a şi întins drăgălaşul ei deget ca să-i pun cît mai grăbit verigheta!... De n-ar fi necuviincios pentru un benedictin să se distreze topăind, aş dansa pe loc în faţa sfinţiei-voastre o matelotă[1] sau o gavotă, sau chiar un hopser[2], ca să vă dovedesc bucuria ce mă cuprinde numai cînd mă gîndesc la o mireasă şi la însurătoare. Ehei, cît priveşte norocul în dragoste şi căsătorie, cine mai e ca mine! Aş vrea ca sfinţia-voastră să-şi dea seama de acest lucru.

Cînd Kreisler se opri în sfîrşit, abatele îi răspunse:

— N-am putut să-ţi întrerup bizara cuvîntare glumeaţă care dovedeşte tocmai adevărul celor spuse de mine... Am simţit şi ascuţişul care mi-era destinat, dar care nu a reuşit să mă rănească... Mă felicit că nu am crezut niciodată în acel fel de dragoste himerică, ce pluteşte fără trup prin aer şi nu are nimic de-a face cu esenţa condiţiei umane!.. Cum e cu putinţă ca dumneata, cu această încordare morbidă a spiritului... Dar destul despre asta! A venit momentul să atacăm mai direct duşmanul primejdios care te urmăreşte. În timpul şederii dumitale la Sieghartshof n-ai auzit nimic despre soarta acelui pictor nefericit, numit Leonhard Ettlinger?

---

[1] Dans marinăresc englezesc din Wales.
[2] Vechi dans popular german.

Cînd abatele rosti acest nume, Kreisler se simţi străbătut de un fior de groază. De pe faţa lui dispăru orice urmă a acelei ironii amare, care-l stăpînise pînă atunci. Întrebă cu voce sugrumată:

— Ettlinger?... Ettlinger? Ce legătură are cu mine? Ce am eu cu el? Nu l-am cunoscut niciodată. Nu a fost decît jocul fanteziei mele exaltate cînd, o dată, mi-am închipuit că-mi vorbeşte din apa lacului.

— Linişteşte-te, spuse abatele cu blîndeţe, luîndu-i mîna; linişteşte-te, fiule. N-ai nimic de-a face cu nefericitul acela, pe care rătăcirea pricinuită de o patimă prea puternică l-a aruncat în abisul pierzaniei. Totuşi soarta lui groaznică ţi-ar putea servi drept avertisment. Fiul meu! Tu te afli pe un drum şi mai lunecos decît el, de aceea — fugi, fugi! Hedwiga... Johannes, un vis rău o ţine pe prinţesă înlănţuită în nişte verigi, care nu pot fi sfărîmate decît de un spirit liber! Iar tu?

În timp ce abatele rostea aceste cuvinte, în capul lui Kreisler roiau mii de gînduri. Îşi dădu seama că abatele cunoaşte nu numai toată situaţia din casa princiară de la Sieghartshof, ci era la curent şi cu cele petrecute acolo în timpul şederii sale. Îi era limpede că, pentru starea de iritabilitate morbidă a prinţesei, prezenţa lui constituia o primejdie, la care capelmaistrul nu se gîndise. Dar cine, afară de doamna Benzon, putea nutri această teamă şi, prin urmare, putea dori îndepărtarea lui? Fără îndoială că doamna consilier era în legătură cu abatele şi ştia de şederea lui (a lui Kreisler) la abaţie, astfel că ea pusese la cale cele întreprinse de sfinţia-sa. Îi reveniră viu în amintire toate momentele cînd prinţesa părea sub stăpînirea unei patimi ce-i creştea în suflet, dar, la gîndul că dînsul ar putea fi obiectul acelei pasiuni, simţea, nu ştia nici el de ce, o groază de nedescris. Avea senzaţia că o forţă străină încerca să pătrundă cu de-a sila în sufletul lui, ca să-i răpească orice libertate de gîndire. Hedwiga îi apăru deodată în faţă şi-l pironi cu privirea ei stranie; în aceeaşi clipă simţi în toţi nervii o zvîcnitură puternică, asemenea aceleia pe care o simţise cînd atinsese pentru întîia oară mîna prinţesei. În schimb, teama misterioasă îi dispăru cu desăvîrşire şi tot trupul îi fu străbătut de o căldură electrică binefăcătoare.

— Iar mă necăjești, mică *raja torpedo?* Doar știi că nu mă poți răni nepedepsită, căci din dragoste pentru tine m-am făcut călugăr benedictin, rosti el ca prin vis.

Abatele îl sfredeli cu privirea, de parcă voia să-i pătrundă pînă în adîncul sufletului, și îl întrebă grav și solemn:

— Cu cine vorbești, fiule?

Însă Kreisler se trezise din visare. Se gîndea că, dacă abatelui îi fuseseră povestite toate cele ce se petreceau la Sieghartshof, trebuia să știe și despre evoluția ulterioară a catastrofei care îl alungase de acolo, și tocmai despre asta era capelmaistrul dornic să afle mai multe amănunte.

— Cu nimeni, zîmbi el mucalit, nu am vorbit cu nimeni decît cu *raja torpedo* cea poznașă, care s-a amestecat, cu totul nechemată, în înțeleapta noastră convorbire, vrînd să mă zăpăcească și mai mult. Dar îmi dau seama, spre marea mea mîhnire, că anumite persoane mă consideră un neghiob tot atît de mare ca răposatul portretist de curte Leonhardus Ettlinger care, nu numai că a dorit să picteze o persoană sus-pusă, căreia, bineînțeles, îi păsa prea puțin de el, ci să o și iubească, și încă într-un fel tot atît de vulgar ca și Hans pe Grete a lui. Pentru Dumnezeu! Oare am arătat eu vreodată lipsă de respect cînd acompaniam cu cele mai frumoase acorduri cîntece pițigăiate? Am îndrăznit eu oare să ating subiecte necuviincioase sau ușuratice, cum ar fi entuziasmul și durerea, dragostea și ura, cînd mica încăpățînare princiară a binevoit să se poarte în felul cel mai ciudat, distrîndu-se cu tot felul de bizarerii și viziuni magnetice, pentru a necăji oameni cumsecade? Spuneți, am făcut eu vreodată așa ceva?

— Totuși, dragă Johannes, ai adus odată vorba despre dragostea artistului... îl întrerupse abatele.

Kreisler îl privi uimit, apoi exclamă, împreunîndu-și mîinile și ridicînd ochii spre cer:

— Doamne, Dumnezeule! Va să zică asta era! O, ființe respectabile, urmă el, în timp ce zîmbetul lui batjocoritor îi schimonosi din nou fața, iar vocea i se sugrumă de durere lăuntrică, o, ființe respectabile, nu l-ați auzit oare niciodată, fie chiar pe scîndurile celei mai ordinare scene, pe prințul Hamlet spunînd unui om cumsecade, pe nume Guildenstern: „Ești în stare să mă dezacorzi, dar nu ești în stare să cînți

pe mine?“ Drace!... E chiar cazul meu! De ce pîndiți ce se petrece în pieptul inofensivului Kreisler, dacă melodia dragostei închisă acolo vă sună distonant? O, Julia...

Uimit parcă de ceva cu totul neașteptat, abatele căuta zadarnic să dea un răspuns, în timp ce Kreisler se oprise să admire marea de foc a asfințitului.

Deodată răsunară clopotele din turnurile abației și minunatele lor glasuri cerești plutiră spre nourii auriți de ultimele raze ale soarelui.

— Cu voi vreau să zbor, o, acorduri! exclamă Kreisler, deschizîndu-și larg brațele. Toată tristețea și toată suferința să se ridice spre mine, purtate pe aripa voastră, și să se nimicească chiar în pieptul meu; iar glasurile voastre să vestească, asemenea unor soli ai păcii, că suferința a pierit transformîndu-se în speranță, în năzuința dragostei eterne.

— Sună de vecernie, spuse abatele. Îi aud pe frați vorbind. Vom continua poate mîine, dragă prietene, discuția noastră despre unele evenimente petrecute la Sieghartshof.

Kreisler, care abia acum își aduse aminte ce anume voia să afle de la abate, exclamă:

— Dar vreau să știu cît mai multe, sfinția-voastră, despre petrecerea de la nuntă și altele de acest fel! Îmi închipui că prințul nu va ezita să apuce mîna, pe care a rîvnit-o încă de la depărtare atît de mare. Nu-i așa că acest logodnic splendid n-a pățit nimic rău?

Orice urmă de solemnitate dispăru de pe chipul abatelui, care răspunse cu umorul blînd al firii lui:

— Splendidul logodnic n-a pățit nimic, bunul meu Johannes, dar se pare că pe aghiotantul său l-a înțepat o viespe în pădure.

— Ha-ha-ha! rîse Kreisler, o viespe, pe care voia s-o alunge cu foc și fum!

Frații intrară în coridor și...

(M.r.p.)... un dușman perfid care caută să smulgă unui biet și inofensiv motan bucățica de la gură. N-a trecut mult și agreabila noastră asociație de pe acoperiș a primit o lovitură, care a zdruncinat-o din temelii. Dușmanul perfid al tuturor plăcerilor pisicești s-a ivit sub chipul unui filistin turbat, pe nume Ahile. Semăna prea puțin cu tizul său homeric, afară doar dacă nu presupunem că eroismul

acestuia din urmă consta și el, cu precădere, dintr-o stîngăcie brutală și o vorbărie goală și grosolană. Ahile era, de fapt, o javră ordinară; iar stăpînul, la care intrase în serviciu, îl ținea în lanț, probabil pentru a-i întări dragostea pentru casă, așa că numai noaptea putea vagabonda liber. Mulți dintre noi îl compătimeam din tot sufletul, deși era un tip nesuferit; dar lui nu-i păsa că-și pierduse libertatea, căci era destul de stupid ca să-și închipuie că lanțul acela greu îi servește drept podoabă și distincție. Spre marele lui necaz, agapele noastre îi tulburau somnul în timpul nopții, tocmai cînd datoria lui era să inspecteze împrejurimile și să păzească bine casa de răufăcători. Sub pretext că noi tulburăm liniștea, ne amenința cu moarte și distrugere. Întrucît însă, din pricina stîngăciei, nu era în stare să ajungă nici măcar în pod, fără să mai vorbim de acoperiș, amenințările lui ne lăsau cu totul nepăsători și ne continuam tabietul ca și mai înainte. Atunci Ahile luă alte măsuri, începînd atacul împotriva noastră, așa cum un bun general obișnuiește să pornească o bătălie: întîi cu atacuri de hărțuială, apoi trecînd la ciocniri deschise. Cînd noi ne porneam să cîntăm fel de fel de șpiți, cărora Ahile le făcea din cînd în cînd cinstea de a se juca cu ei, răsturnîndu-i cu labele-i grosolane, începeau, la semnalul lui, să latre atît de bestial, încît nu mai eram în stare să înțelegem nici o notă. Ba, mai mult decît atît! Unele din aceste cozi de topor filistine au reușit să pătrundă pînă în pod și, evitînd orice luptă deschisă cînd noi le-am arătat ghearele, au stîrnit o asemenea hărmălaie, lătrînd și chelălăind, încît, dacă pînă atunci tulburasem numai somnul cînelui de pază, acum nu mai putea închide ochii nici stăpînul casei care, văzînd că larma aceasta înfiorătoare nu mai are de gînd să înceteze, porni cu un bici în mînă ca să alunge din pod pe scandalagii.

O, motane, care citești aceste rînduri! Dacă ai o inimă cu adevărat bărbată în piept, o minte luminată în cap și o ureche netocită, te întreb de-ai mai întîlnit vreodată ceva mai dezgustător, mai respingător, mai urît și totodată mai meschin, decît lătratul strident, pițigăiat și total disonant al unor șpiți cuprinși de furie? Ferește-te de aceste creaturi, care dau din coadă, se lingușesc și se fac mici pe lîngă cei mari! Să nu le acorzi nici un fel de încredere! Crede-mă, prietenia unui șpiț este mai primejdioasă decît gheara

amenințătoare a unui tigru! Dar să trecem sub tăcere experiențele pe care, din păcate, le-am avut prea des în această privință și să ne întoarcem la urmarea povestirii noastre.

Așadar, după cum am spus, stăpînul a luat biciul în mînă ca să-i alunge pe turbulenții din pod. Ce credeți însă că s-a întîmplat? Zărindu-și stăpînul, șpiții au început să dea din coadă și să-i lingă picioarele, prezentînd lucrurile ca și cînd toată larma fusese stîrnită numai de dragul liniștii lui, deși tocmai din pricina asta nu se putuse el odihni. Au lătrat, chipurile, numai ca să ne alunge pe noi care, cică, ne făceam de cap pe acoperiș, cîntînd cu voci prea stridente etc. Din păcate, stăpînul, convins de elocința limbută a șpiților, a crezut tot ce-i spuneau, mai ales că și cînele de pază, care nutrea contra noastră o ură nelmpăcată, a întărit aceste afirmații cînd a fost întrebat. Și atunci a început prigoana împotriva noastră! Eram alungați de pretutindeni; servitorii ne urmăreau cu măturile, sau aruncau după noi cu bucăți de țiglă. Mai mult! Peste tot au fost întinse lațuri și capcane, în care urma să fim prinși și unde, vai, mulți se prindeau într-adevăr! Chiar și scumpul meu prieten Mucius a dat peste ghinion, adică peste o capcană, care i-a strivit într-un hal fără de hal laba dreaptă de dinapoi.

Așa s-a terminat vesela noastră viață în comun și m-am întors la maestru, după sobă, deplîngînd în singurătate soarta nefericiților mei prieteni.

Într-o zi, domnul Lothario, profesorul de estetică, a intrat în camera maestrului meu, iar după el, cine credeți că a sărit înăuntru?... Ponto!

Nici nu am cuvinte să spun ce senzație neplăcută mi-a produs vederea lui Ponto. Deși nu era nici cîine de pază și nici șpiț, totuși făcea parte dintr-o specie a cărei ostilitate mi-a distrus viața în societatea veselă a bursilor-motani, ceea ce era de-ajuns ca să-mi apară suspectă prietenia manifestată față de mine.

Afară de aceasta, în privirea și întreaga lui înfățișare simțeam o trufie batjocoritoare, de aceea am decis ca nici să nu vorbesc cu el. Tiptil-tiptil, m-am furișat de pe perna mea și dintr-un salt am ajuns în sobă, a cărei ușă tocmai era deschisă și pe care am tras-o după mine.

Domnul Lothario a discutat cu maestrul despre lucruri care mă interesau cu atît mai puțin, cu cît întreaga mea

atenție era îndreptată spre tînărul Ponto. După ce acesta topăi prin cameră cu un aer de fante, fredonînd un cinticel, sări pe pervazul ferestrei, de unde, după obiceiul fanfaronilor, se uita pe stradă salutînd în fiece clipă cîte o cunoștință, ba chiar hămăia din cînd în cînd, pentru a atrage probabil atenția vreunei cochete din neamul lui. Fluștura-ticul acesta părea să fi uitat cu totul de mine; deși, cum am spus, nu doream să-i vorbesc, totuși nu-mi convenea de loc faptul că n-a întrebat de mine, ca și cînd nici n-aș fi existat.

Profesorul de estetică a dat însă dovadă de o purtare cu totul diferită și, după mine, mult mai politicoasă și rezonabilă, căci, după ce m-a căutat cu privirea prin odaie, l-a întrebat pe maestru:

— Dar unde este excelentul dumneavoastră *monsieur* Murr?

Pentru un onest motan-burș nu există epitet mai jignitor decît cuvîntul acesta *monsieur;* dar cîte nu trebuie să suporți pe lumea asta din partea esteticienilor! Așa că l-am iertat și eu pe profesor.

Maestrul îl asigură că de la o vreme încoace duceam o viață independentă și mai cu seamă lipseam de-acasă nopțile, așa că drept urmare arătam obosit și istovit. Adineauri eram pe pernă, dar acum nu-și poate da seama unde am dispărut atît de repede.

— Îmi vine aproape să cred, continuă profesorul, că Murr al dumneavoastră... Dar nu cumva o fi ascuns undeva pe aici și trage cu urechea? Ia să vedem puțin.

M-am retras binișor în fundul sobei, dar vă puteți închipui cît de tare mi-am ciulit urechile știind că-i vorba despre mine. Profesorul a scotocit în zadar toate ungherele, spre marca mirare a maestrului, care a exclamat rizînd:

— Zău, domnule profesor, îi faci prea mare cinste lui Murr al meu!

— Ehei, replică profesorul, nu-mi iese din cap bănuiala mea în legătură cu experimentul dumneavoastră pedagogic, cu ajutorul căruia un motan a devenit poet și scriitor. Vă mai aduceți aminte de sonetul și de glosa pe care Ponto al meu i le-a șterpelit lui Murr chiar de sub labă? Dar să lăsăm asta. Mă folosesc totuși de absența lui Murr, pentru a vă împărtăși o constatare destul de gravă și a vă reco-

manda cu toată seriozitatea să dați mai multă atenție purtării lui. Deși pisicile mă interesează prea puțin, totuși am observat că unii motani, care mai înainte au fost foarte cuminți și binecrescuți, și-au schimbat acum deodată firea, încălcind în mod grosolan bunele moravuri și buna rînduială.

În loc să-și plece capetele și să se lingușească, au început să umble țanțoși și nu se mai tem să-și arate firea lor sălbatică din naștere prin priviri scînteietoare și un mîrîit furios, ba scoțîndu-și chiar și ghearele. După cum au renunțat la modestie și la purtări pașnice, tot așa nu se mai ingrijesc nici de înfățișarea lor exterioară, nemaiostenindu-se să apară ca oameni de lume. S-a sfîrșit cu toaleta mustăților, nici pomeneală de linsul blănii ca să strălucească, sau de roaderea ghearelor crescute prea lungi. Acum hoinăresc zburliți și cu cozile ca niște mături, stîrnind groaza și dezgustul tuturor pisicilor binecrescute. Dar mai de condamnat și mai intolerabile sînt întrunirile lor secrete pe care le țin noaptea; fac cu acest prilej o larmă infernală, pe care o numesc bel-canto, deși în realitate nu este decît un urlet barbar, lipsit cu totul de cel mai elementar ritm și de cuvenita melodie și armonie. Tare, tare mă tem, maestre Abraham, că Murr al dumneavoastră a apucat-o pe un drum rău și ia și el parte la acele petreceri indecente, în urma cărora se va alege doar cu o bătaie zdravănă. Mie mi-ar părea rău dacă toată grija dumneavoastră pentru mititelul ăsta cenușiu se va irosi în zadar și dacă va ajunge, cu toată învățătura lui, la nivelul apucăturilor ordinare și deșănțate ale unor motani vulgari și desfrînați.

Auzind cum bunul meu prieten Mucius și cum frații mei mărinimoși sînt calomniați în halul acesta, nu mi-am putut stăpîni un țipăt de durere.

— Ce e asta? a exclamat profesorul. Pînă la urmă, cred totuși că Murr se ascunde undeva prin cameră! Ponto! Ponto! *Allons!* Caută, caută!

Dintr-un salt, Ponto cobori de pe pervaz și începu să adulmece prin încăpere. Cînd ajunse în fața sobei, se opri brusc, mîrîi și lătră, apoi sări în sus.

— E în sobă, asta-i sigur! strigă maestrul deschizînd ușița.

Eu am rămas liniștit la locul meu, privindu-l senin pe maestru cu ochi strălucitori.

— Chiar așa e, uite-l pitit în fundul sobei! exclamă maestrul. Ei? Nu binevoiești să ieși afară?

Deși nu aveam de loc chef să-mi părăsesc ascunzătoarea mea, trebuia totuși să ascult de porunca maestrului, dacă nu voiam să aplice forța, în care caz nu aveam nimic de cîștigat. De aceea, m-am tîrît încetișor afară. Dar de-abia am apucat să ies la lumină, că amîndoi, profesorul și maestrul, au început să strige:

— Murr! În ce hal ești! Ce înseamnă năzbîtiile astea?

Firește că eram plin de cenușă din cap pînă în picioare. Pe lîngă asta, de la o vreme, înfățișarea mea exterioară era într-adevăr de plîns, astfel că nu puteam să nu mă recunosc în descrierea profesorului despre motanii schismatici și-mi puteam ușor închipui ce figură jalnică făceam acum. Comparînd jalnica mea figură cu înfățișarea prietenului meu Ponto, care arăta într-adevăr frumos cu blana lui lucioasă și fin cîrlionțată, mă copleși rușinea. Mîhnit și tăcut, m-am vîrît într-un ungher.

— Acesta să fie inteligentul și cuviinciosul motan Murr? rîdea profesorul, elegantul scriitor, spiritualul poet care scrie sonete și glose? Nu, e un motan ordinar care-și petrece viața în bucătărie pe cuptor și care nu știe nimic altceva decît să prindă șoareci prin pivnițe și poduri. Oho! Ia spune-mi, preastimate, dacă n-ai de gînd să obții curînd un titlu academic sau să ocupi chiar o catedră, ca profesor de estetică? Într-adevăr, frumoasă mantie de *magister* ți-ai pus!

Și-i tot da înainte, batjocorindu-mă. Nu-mi rămînea nimic de făcut decît să-mi lipesc strîns urechile de cap, așa cum am obiceiul totdeauna cînd sînt certat.

Pînă în cele din urmă, amîndoi, profesorul și maestrul, izbucniră într-un hohot de rîs care mi-a sfîșiat inima. Dar și mai mult m-a jignit purtarea lui Ponto. Nu numai că a împărtășit disprețul stăpînului său, schimonosindu-se în fel și chip, dar, prin tot felul de sărituri în lături, și-a arătat sîla vădită de a se apropia de mine; se temea, probabil, să nu-și murdărească blănița lui curată. Nu-i puțin lucru pentru un motan ca mine, atît de conștient de superioritatea lui, să fie silit a suporta asemenea dispreț din partea unui pudel încrezut.

Profesorul se adînci cu maestrul într-o lungă discuție care nu părea să aibă legătură cu mine sau cu specia mea

și din care înțelegem prea puțin. Totuși atît mi-am dat seama: că era vorba dacă trebuie reprimate cu forța purtările adesea dezordonate ale unor tineri exaltați, sau dacă e mai bine să fie îngrădiți în mod abil, pe nesimțite, pînă cînd ei singuri își vor da seama și vor pune capăt unor asemenea purtări. Profesorul era pentru aplicarea forței, căci rînduiala lucrurilor spre binele tuturor cere ca fiecare om, oricît s-ar împotrivi, să fie încadrat cît mai repede în acea formă, care este determinată de relația dintre parte și întreg. Altminteri, îndată ia naștere o monstruozitate funestă, care poate pricinui tot felul de nenorociri. Profesorul mai spuse ceva despre manifestații cu *pereat*[1] și cu spargerea geamurilor, din care însă nu am priceput nimic. Maestrul, dimpotrivă, era de părere că tinerii exaltați se aseamănă cu indivizii numai pe jumătate nebuni, pe care o împotrivire fățișă îi face să fie și mai nebuni; dar dacă ajung să-și recunoască singuri rătăcirea, ei se vindecă radical, fără primejdie de recidivă.

— Totuși, replică profesorul, ridicîndu-se în sfîrșit și luîndu-și pălăria și bastonul, totuși, în ce privește forța directă aplicată purtărilor exaltate, trebuie să fiți de acord cu mine, maestre, că e necesar să se folosească fără milă în cazurile cînd asemenea purtare intervine tulburător în rînduielile vieții; și, ca să revenim la motanul dumneavoastră Murr, ce bine că, după cîte am auzit, niște spiți harnici i-au împrăștiat pe afurisiții de motani care cîntau atît de bestial și își închipuiau că sînt mari virtuozi.

— Depinde cum o iei, răspunse maestrul. Dacă ar fi fost lăsați să cînte, poate că ar fi devenit cu timpul ceea ce, greșit, își închipuiau că sînt, adică niște buni virtuozi; însă acum ei nu mai știu — probabil — ce e adevărata virtuozitate.

Profesorul își luă rămas bun, iar Ponto sări după el, fără să mă onoreze măcar cu un salut prietenesc, așa cum avusese obiceiul mai înainte.

— Și eu, se întoarse maestrul către mine, și eu am fost pînă acum nemulțumit de purtarea ta, Murr. A venit timpul să fii iarăși cuminte și înțelept, ca să-ți cîștigi o faimă mai bună decît cea de care s-ar părea că te bucuri în momentul

[1] Să piară! (Lat.)

de față. Dacă ar fi cu putință să înțelegi ce-ți spun, te-aș sfătui să fii totdeauna liniștit, totdeauna prietenos, și tot ce întreprinzi să duci la capăt fără larmă; acesta este cel mai sigur mijloc de-a căpăta un nume bun. Uite, am să-ți dau ca exemplu doi oameni: unul din ei se retrage în fiecare zi liniștit, în colțișorul lui, și bea sticlă după sticlă de vin, pînă ajunge într-o totală stare de ebrietate, pe care însă, datorită unor îndelungate exerciții, știe s-o ascundă atît de bine, încît nimeni nu bănuiește nimic. Celălalt, dimpotrivă, bea numai din cînd în cînd un păhărel de vin în societatea unor prieteni veseli și simpatici. Băutura îi deschide inima și-i dezleagă limba; pe măsură ce-i crește buna dispoziție, vorbește tot mai mult și mai înflăcărat, fără a trece însă marginile bunei-cuviințe. Dar tocmai despre el spune lumea că e un băutor pătimaș, în timp ce celălalt, bețivan ascuns, trece drept om liniștit și cumpătat. Ah, dragă Murr! Dacă ai cunoaște lumea, ți-ai da seama că filistinul care își retrage totdeauna cornițele, procedează în modul cel mai înțelept. Dar tu n-ai cum să știi ce e un filistin, cu toate că or fi destui și printre cei din specia ta!

La aceste cuvinte ale maestrului, fiind conștient de perfecțiunea cunoștințelor mele în ceea ce privește neamul pisicesc, cunoștințe dobîndite atît din învățăturile lui Mucius, cît și cu propria mea inteligență, n-am putut să-mi stăpînesc un strănut puternic și un miorlăit de bucurie.

— Ehei, exclamă maestrul, rizînd. Ehei! motanel Îmi vine să cred că mă înțelegi și că profesorul are dreptate descoperind în tine o inteligență atît de deosebită, încît te privește ca pe un rival în domeniul esteticii.

Ca să-i confirm că într-adevăr așa era, am scos un miau sonor și armonios și, fără multă vorbă, i-am sărit drept în brațe. Nu mă gîndisem că tocmai atunci maestrul își pusese halatul cel bun de mătase galbenă, cu flori mari, și că fără îndoială aveam să-l murdăresc. Cu un „dă-te jos!" maestrul mă azvîrli cu atîta furie, încît făcui o tumbă în aer. Speriat la culme, cu urechile lipite de cap și cu ochii închiși, m-am făcut mititel, pe podea. Dar trebuie să recunosc toată blîndețea caracterului bunului meu maestru căci, îndată după aceea, mi-a vorbit pe un ton prietenos:

— Haide, haide, n-am vrut să-ți fac nici un rău. Înțeleg că intenția ta a fost bună, că ai vrut să-mi arăți dragostea

ta, dar ai făcut-o într-un chip cam stingaci, și, în asemenea cazuri, nimeni nu mai întreabă de intenții! Hai, vino încoace, cenușăreasă mititică! Hai să te curăț, ca să arăți ca un motan cumsecade!

Cu aceste cuvinte, maestrul își scoase repede halatul și mă luă în brațe. Se osteni să mă perie cu o perie moale, pînă ce blana îmi deveni curată de tot, apoi luă un pieptene și mă pieptănă, pînă ce părul începu să-mi strălucească.

După ce toaleta se sfîrși, trecînd în fața oglinzii, m-am mirat eu singur cum de m-am transformat deodată în cu totul al motan. Mă găseam atît de frumos, încît, de plăcere, nu m-am putut împiedica să nu torc pentru mine însumi. Și trebuie să mărturisesc că în clipa aceea am simțit o mare îndoială în ceea ce privește atitutinea decentă și utilitatea clubului burșilor. Iar că m-am putut vîri în sobă, mi s-a părut o adevărată barbarie, pe care nu o puteam explica decît ca un fel de sălbăticire. De aceea, acum era de prisos avertismentul maestrului:

— Vezi să mai încerci odată să te ascunzi în sobă!

Noaptea următoare mi s-a părut că aud o ușoară zgîrietură la ușă, apoi un „miau" sfios, care mi s-a părut foarte cunoscut. M-am dus tiptil la ușă și am întrebat cine este. Mi-a răspuns (l-am recunoscut îndată după voce) bravul senior Puff:

— Eu sînt frate Murr, și trebuie să-ți comunic o veste din cele mai triste!

O, cerule...

(F.m.)... a făcut o mare nedreptate, scumpa și dulcea mea prietenă. Ba nu, îmi ești mai mult decît atît, ești credincioasa mea soră! Nu te-am iubit de-ajuns, n-am avut destulă încredere în tine. Abia acum îmi voi deschide inima în fața ta, căci știu...

Glasul prințesei se sugrumă și un torent de lacrimi îi țîșni din ochi, în timp ce din nou o strîngea drăgăstos pe Julia la piept.

— Hedwiga, spuse Julia blînd, nu m-ai iubit oare și înainte din toată inima? Ai avut oare taine, pe care n-ai vrut să mi le încredințezi? Ce știi? Ce anume ai aflat abia acum? Dar, nu, nu! Să nu mai vorbim despre asta, pînă

ce pulsul tău nu va începe din nou să bată normal, pînă ce ochii nu-ți vor înceta să lucească atît de sumbru!

— Nu știu ce vreți cu toții de la mine, strigă prințesa, cuprinsă deodată de enervare. Niciodată nu m-am simțit mai sănătoasă și mai plină de puteri ca acum, și voi spuneți că tot mai sînt bolnavă. Accidentul ciudat care mi s-a întîmplat v-a speriat, dar se prea poate că eu să fi avut nevoie tocmai de asemenea șocuri electrice, care frînează deodată întreaga viață a organismului; se poate ca ele să fie mai folositoare decît toate mijloacele unei arte păcătoase, care se amăgește pe sine însăși în chip atît de jalnic. Ce pacoste pentru mine acest medic al curții, care vrea să minuiască firea omului asemenea unui mecanism de ceasornic, pe care trebuie să-l ștergi de praf și să-l întorci! Mi-e groază de el, cu picăturile și esențele lui! Oare de asemenea lucru să depindă sănătatea mea? Ar însemna că viața pe acest pămînt nu e decît o glumă crudă a spiritului cosmic?

— Tocmai această exaltare, o întrerupse Julia pe prințesă, este cea mai bună dovadă că ești încă bolnavă, draga mea Hedwiga, și că trebuie să te cauți mult mai mult decît o faci.

— Și tu vrei să mă răneștil exclamă prințesa; sări brusc în picioare, alergă la fereastră, o deschise și privi spre parc.

Julia o urmă și, cuprinzînd-o cu brațul de mijloc, o imploră cu gingășie să se ferească măcar de vîntul aspru al toamnei și să nu-și întrerupă odihna pe care medicul curții o socotea atît de binefăcătoare. Dar prințesa îi răspunse că tocmai boarea rece, care pătrunde pe fereastră, o face să se simtă mai bine și o înviorează.

Julia începu să-i povestească despre timpul cît prințesa zăcuse bolnavă și în care a domnit o atmosferă întunecată și amenințătoare. Atunci o trebuit să-și încordeze toate forțele morale, pentru a nu se lăsa descumpănită de anumite evenimente, ce i-au stîrnit în suflet un simțămînt, pe care nu-l poate asemui cu nimic altceva decît cu teama cumplită de fantome. În primul rînd a fost neînțelegerea misterioasă dintre prințul Hector și Kreisler care trezea bănuielile cele mai groaznice, căci părea sigur că bietul Johannes trebuia să cadă răpus de mîna italianului răzbunător și că numai o minune, după cum asigura maestrul Abraham, îl salvase de la o moarte sigură.

— Și acest om groaznic trebuia să fie soțul tău? continuă Julia. Nu, nu, niciodată! Slavă Atotputernicului, ești salvată! Omul acela nu se mai întoarce niciodată! Nu-i așa, Hedwiga? Niciodată!

— Niciodată! răspunse prințesa încet, abia auzit. Apoi scoase un oftat adînc și continuă cu glas stins, ca prin vis: Acest foc ceresc trebuie să lumineze și să încălzească, fără a distruge cu flăcările lui nimicitoare; iar din sufletul artistului se ivește strălucind întruchiparea visului, ea însăși, iubirea lui! Așa mi-ai spus, chiar aici, în locul acesta...

— Cine a spus așa? întrebă Julia foarte tulburată. La cine te gîndești, Hedwiga?

Prințesa își trecu palma peste frunte, parcă ar fi avut nevoie de o sforțare ca să revină la realitatea din care evadase. Apoi, sprijinită de Julia, se îndreptă cu pași șovăitori spre sofa și căzu istovită. Julia, îngrijorată de starea prințesei, voi să cheme cameristele, dar Hedwiga o sili cu blîndețe să se așeze lîngă ea, șoptind încet:

— Nu, draga mea, tu, numai tu trebuie să rămîi lîngă mine, și să nu-ți închipui cumva că boala mi-a revenit. Nu, numai gîndul la fericirea supremă m-a copleșit cu putere, gata parcă să-mi spargă pieptul, și plăcerea divină s-a prefăcut într-o durere nimicitoare. Rămîi aici, lîngă mine. Tu nici nu știi ce putere minunată poți avea asupra mea! Lasă-mi să privesc în sufletul tău, ca într-o oglindă limpede și curată, să mă pot recunoaște într-însa pe mine! Julia, am adesea impresia că un har ceresc coboară asupra ta, iar cuvintele care zboară de pe buzele tale, asemenea unor șoapte de dragoste, sînt parcă profeții aducătoare de mîngîiere. Julia, fetița mea, rămîi lîngă mine; să nu mă părăsești niciodată... niciodată!

Continuînd să țină strîns mîna fetei, prințesa căzu din nou cu capul pe pernă, închizînd ochii.

Julia era, ce e drept, deprinsă cu acele clipe cînd Hedwiga cădea pradă unei exaltări morbide, dar paroxismul care se manifesta acum îi era cu totul străin și de neînțeles. De obicei era un fel de îndîrjire pătimașă, care își avea izvorul în nepotrivirea dintre sentimentul ei lăuntric și viața pe care o ducea; uneori această îndîrjire devenea aproape ură, lucru care rănea sufletul candid al Juliei. Acum însă,

Hedwiga părea că se topește într-o durere și o melancolie fără nume. Starea aceasta disperată o mișca adînc pe tînăra fată, stîrnindu-i totodată teama pentru soarta iubitei sale prietene.

— Hedwiga, exclamă ea, draga mea Hedwiga, n-am să te părăsesc niciodată. N-ai să găsești o inimă mai iubitoare și mai credincioasă ca a mea; dar vorbește, vorbește odată și încredințează-mi durerea care-ți sfîșie sufletul! Voi plînge împreună cu tine; împreună cu tine voi suferi!

Atunci pe fața Hedwigăi apăru un zîmbet ciudat; obrajii i se împurpurară ușor și, fără să deschidă ochii, șopti:

— Nu-i așa, Julia, că nu ești îndrăgostită?

La această întrebare, Julia se simți atinsă în chip ciudat, de parcă un fior de spaimă ar fi trecut prin toată ființa ei. Se află oare o inimă de fată în care să nu sălășluiască presimțirea unei pasiuni, ce pare să fie condiția însăși a existenței ei, căci numai femeia care iubește este femeie în sensul deplin al cuvîntului? Dar un suflet curat, copilăresc încă și cucernic, lasă aceste presimțiri să dormiteze, fără să caute a cerceta mai adînc, fără a încerca cu o curiozitate lascivă să smulgă vălul de pe dulcea taină, ce se dezvăluie numai în clipa în care un dor ascuns o vestește. Aceasta era acum starea Juliei și în asemenea împrejurări i se vorbea deodată despre lucruri la care nici nu îndrăznea să se gîndească. Speriată, de parcă ar fi fost învinuită de un păcat de care ea însăși nu-și dădea seama, se străduí să vadă clar în adîncurile propriului ei suflet.

— Julia, repetă prințesa, nu ești îndrăgostită? Spune-mi, fii sinceră cu mine!

— Mă întrebi într-un fel atît de ciudat, șopti fata. Ce aș putea, ce ar trebui să-ți răspund?

— Vorbește, vorbește, te rog! o imploră prințesa.

Atunci în Julia se făcu deodată lumină și găsi ușor cuvinte pentru a exprima ceea ce văzuse clar în inima ei.

— Ce se petrece în sufletul tău, cînd îmi pui asemenea întrebări? începu Julia grav și calm. Ce înseamnă pentru tine dragostea despre care îmi vorbești? Nu-i așa că trebuie să te simți atrasă atît de puternic către cel pe care îl iubești, încît să nu existi, să nu trăiești decît cu gîndul la el, să-ți jertfești tot eul tău pentru dînsul, văzînd în ființa lui toate năzuințele, toate speranțele, tot dorul și lumea

întreagă? Şi această pasiune trebuie să ne transporte pe treapta cea mai înaltă a fericirii, nu-i aşa? Mie aceste culmi îmi provoacă ameţeală, căci în faţa privirii mele se cască un abis fără fund, cu grozăviile unei pieiri fără speranţă de salvare... Nu, Hedwiga, asemenea dragoste, pe cît de groaznică, pe atît de plină de păcat, nu a pus stăpînire pe inima mea şi nu voi renunţa la speranţa că această inimă va rămîne veşnic curată şi liberă de asemenea patimă. Se poate întîmpla, însă, ca un bărbat să ne atragă atenţia mai mult decît oricare altul, ba chiar, datorită extraordinarei vigori bărbăteşti a spiritului său, să ne trezească admiraţia. Ba, şi mai mult decît atît: în preajma lui, să ne simţim pătrunse de o bucurie neînţeleasă, înălţate mai presus de noi înşine, ca şi cînd abia atunci spiritul nostru se trezeşte cu adevărat, ca şi cînd abia atunci viaţa ne dăruieşte lumina ei, sîntem vesele cînd vine şi ne întristăm cînd pleacă. Asta numeşti tu dragoste? Ei bine, de ce să nu-ţi mărturisesc? Kreisler, pe care noi l-am pierdut, mi-a trezit asemenea simţăminte şi sufăr din pricina absenţei lui.

— Julia! exclamă prinţesa ridicîndu-se ca un fulger şi sfredelind-o cu o privire înfocată. Poţi oare să ţi-l închipui în braţele alteia, fără să încerci o suferinţă cumplită?

Julia se roşi toată şi răspunse cu un ton din care se putea vedea cît era de jignită:

— Eu nu mi l-am închipuit niciodată în braţele *mele!*

— A, va să zică nu-l iubeşti! Nu-l iubeşti! strigă prinţesa cu glas strident şi căzu iarăşi pe sofa.

— O, de s-ar întoarce! suspină tînăra fată. Sentimentul pe care-l port în piept pentru omul acesta este curat şi nevinovat şi, dacă nu-l voi mai revedea niciodată, amintirea lui îmi va lumina neîntrerupt viaţa asemenea unei minunate stele strălucitoare. Dar, firește, se va întoarce, căci cum ar putea...

— Niciodată, o întrerupse prinţesa cu glas aspru şi tăios. Niciodată nu va putea, nu va îndrăzni să se întoarcă, deoarece se află în abaţia din Kanzheim, unde se pregăteşte să intre în ordinul benedictinilor, renunţînd la cele lumeşti.

Ochii Juliei se umplură de lacrimi. Se sculă în tăcere şi se îndreptă spre fereastră.

— Mama ta are perfectă dreptate, continuă prințesa. E foarte bine pentru noi că a plecat, smintitul acesta care, asemenea unui duh rău, a năvălit în inimile noastre pașnice, sfîșiindu-le. Iar muzica a fost vraja cu care a știut să ne atragă. Nu vreau să-l mai văd niciodată.

Cuvintele prințesei erau ca niște lovituri de pumnal pentru Julia; își luă pălăria și șalul.

— Cum, vrei să mă părăsești, dulcea mea prietenă? exclamă prințesa. Rămîi, o, rămîi, și consolează-mă dacă poți. Sălile astea și parcul sînt lugubre! Află că...

Cu aceste cuvinte Hedwiga o duse pe Julia la fereastră și, arătîndu-i pavilionul în care locuise aghiotantul prințului Hector, șopti cu glas înăbușit:

— Privește acolo, Julia. Zidurile acelea ascund o taină primejdioasă; administratorul castelului și grădinarul susțin că, de la plecarea prințului, nimeni nu mai locuiește în pavilion și că ușa este încuiată bine, și totuși... O, uită-te, uită-te! Vezi, acolo, la fereastră?...

Într-adevăr, Julia zări la fereastra din frontonul pavilionului o siluetă neagră care dispăru în aceeași clipă.

În timp ce simțea mîna Hedwigăi tremurînd convulsiv în mîna ei, Julia spuse că nu poate fi vorba de nici un fel de taină primejdioasă și de nici un fel de stafii, cînd e atît de ușor pentru oricare dintre servitori să se folosească pe ascuns de pavilionul nelocuit. Clădirea poate fi cercetată îndată și astfel s-ar afla pe loc ce-i cu silueta aceea care se arătase la fereastră. Dar prințesa o asigură că, la dorința ei, bătrînul și credinciosul majordon făcuse de mult acest lucru și-i jurase că n-a găsit nici urmă de ființă omenească în tot pavilionul.

— Să-ți povestesc ce s-a întîmplat acum trei nopți, continuă prințesa. Tu știi că somnul nu se prinde de mine și că am obiceiul să mă scol și să mă plimb prin odăi, pînă simt o oboseală căreia mă las pradă și numai astfel adorm. Așa s-a întîmplat că acum trei nopți, hărțuită de insomnie, am ajuns în această cameră. Deodată o rază de lumină a jucat pe perete. M-am uitat pe fereastră și am zărit trei bărbați, dintre care unul purta un felinar orb. Au dispărut cu toții în direcția pavilionului, fără să-mi pot da seama dacă într-adevăr au intrat acolo. N-a trecut mult însă și am văzut lumină tocmai la această fereastră. Înăuntru se miș-

cau niște umbre. Apoi s-a făcut iarăși întuneric, dar nu mult după aceea tufișul a fost luminat puternic, probabil dinspre ușa deschisă a pavilionului. Lumina se apropia tot mai mult. În sfîrșit, din tufiș a apărut un călugăr benedictin, care ținea o făclie în mîna stîngă, iar în cea dreaptă un crucifix. Era urmat de alți patru bărbați care duceau pe umeri o năsălie acoperită cu văluri negre. Abia au făcut cîțiva pași și o siluetă, învăluită într-o mantie largă, le-a ieșit în întîmpinare. Cei patru s-au oprit lăsînd năsălia jos; silueta aceea a dat la o parte pînzele negre, sub care s-a ivit un cadavru. Simțeam că înnebunesc și abia am mai putut să observ că cei patru au ridicat iarăși năsălia pe umeri, pornind repede după călugăr pe aleea ce duce din parc spre drumul la abația din Kanzheim. De atunci a început să apară silueta aceea în fereastră, și poate că ceea ce mă sperie, e fantoma unui om ucis.

Julia înclina să socoată toată întîmplarea drept un vis al Hedwigăi; iar dacă într-adevăr se aflase atunci la fereastră, drept o amăgire pricinuită de mintea ei exaltată. Cine putea fi mortul scos din pavilion în împrejurări atît de misterioase și de care nimeni nu știa nimic? Și cine ar mai putea crede că mortul acesta necunoscut s-a întors ca stafie în locuința de unde a fost scos? Julia îi spuse toate acestea prințesei, adăugînd că arătarea aceea de la fereastră ar putea fi foarte bine o iluzie optică, sau ar putea fi o glumă de-a bătrînului magician, maestrul Abraham, care deseori se distrează în felul acesta și care probabil a introdus în pavilion un locatar fantomatic.

— Ce repede găsim o explicație cînd se întîmplă ceva miraculos, ceva supranatural! spuse zîmbind prințesa, care acum își venise complet în fire. Cît privește mortul, tu uiți de cele ce s-au petrecut în parc, înainte de a ne fi părăsit Kreisler.

— Dumnezeule! exclamă Julia. Crezi că într-adevăr a fost săvîrșită o fărădelege? Cine? De mîna cui?

— Despre Kreisler, știi că trăiește, continuă prințesa. Dar trăiește și cel îndrăgostit de tine. Nu te uita așa de speriată! N-ai bănuit oare mai de mult cele ce trebuie să-ți spun acum, ca să fii lămurită asupra unui lucru ce ar putea să-ți fie fatal dacă mai rămîne ascuns? Prințul Hector te iubește *pe tine, pe tine*, Julia, cu toată patima violentă

caracteristică neamului său. Am fost, sînt şi acum logodnica lui; dar tu, Julia, eşti iubita lui.

Prinţesa rosti ultimele cuvinte pe un ton tăios, fără să se simtă însă vreo amărăciune în glasul ei.

— O, cerule! exclamă Julia printre lacrimi. Ai de gînd să-mi sfîşii inima, Hedwiga? Ce duh întunecat vorbeşte prin gura ta? Nu, nu; sînt gata să suport răzbunarea ta pentru toate visele urîte care te-au tulburat, dar niciodată n-am să cred în realitatea acestor vedenii groaznice! Vino-ţi în fire, Hedwiga! Tu nu mai eşti logodnica omului îngrozitor, care a fost pentru noi întruchiparea însăşi a pierzaniei! Nu se va mai întoarce niciodată, niciodată nu vei fi a lui!

— Ba da, răspunse prinţesa. Ba da! Linişteşte-te, copilă! Numai atunci cînd biserica mă va fi unit cu prinţul, numai atunci poate munstruoasa neînţelegere a vieţii, care mă distruge, se va limpezi. Pe tine, te va salva providenţa cerească. Ne vom despărţi, eu îmi voi urma soţul. Tu vei rămîne!

Adînc emoţionată, prinţesa tăcu. Nicu Julia nu era în stare să scoată vreun cuvînt. În tăcere, căzură una în braţele celeilalte, vărsînd şiroaie de lacrimi.

Li se anunţă că ceaiul este servit. Julia era mai tulburată decît ar fi putut lăsa să se presupună firea ei senină şi echilibrată. Îi era peste putinţă să rămînă în societate şi doamna Benzon îi îngădui bucuros să plece acasă, întrucît şi prinţesa dorea să se odihnească.

Întrebată de principesa-mamă, domnişoara Nannette o asigură că, în tot cursul după-amiezii şi serii, prinţesa s-a simţit foarte bine, dar că a stăruit să fie lăsată singură cu Julia. Din cîte a putut observa din camera vecină, amîndouă şi-au spus tot felul de poveşti şi au jucat teatru cînd plîngînd, cînd rizînd.

— Ce fete delicioase! şopti mareşalul curţii.

— Ce amabilă prinţesă şi ce delicioasă fată! îl corectă prinţul, fulgerîndu-l cu privirea.

Cutremurat de gafa enormă pe care o săvîrşise, mareşalul curţii voi să înghită dintr-o dată bucata de biscuit pe care o muiase în ceai. Biscuitul însă îi rămase în gît şi înaltul demnitar fu apucat de o tuse cumplită care-l sili să părăsească sala şi nu scăpă de o ruşinoasă moarte prin

asfixie, decît prin pumnul priceput al majordomului, care execută un solo de timpan pe spinarea lui.

Mareșalul, după ce izbutise să facă două gafe, temindu-se să n-o facă și pe a treia, nu mai îndrăzni să se întoarcă iar în sală și trimise rugămintea către prinț să-l scuze că se simte subit rău.

Absența mareșalului curții dezorganiză însă partida de *whist*, pe care prințul obișnuia s-o joace. Așa că, masa de joc fiind pregătită, așteptau cu toții încordați să vadă cum va proceda prințul în asemenea situație critică. Acesta însă, după ce îi îndemnă pe ceilalți cu un semn să se așeze la masa de joc, o luă pe doamna Benzon de mînă, o conduse spre o canapea și-o invită să stea alături de el.

— Totuși mi-ar fi părut rău dacă mareșalul s-ar fi înecat cu biscuitul, spuse cu glas blînd și șoptit, așa cum obișnuia să vorbească cu doamna Benzon. Se pare însă că suferă de absențe mintale, după cum am avut de mai multe ori prilejul să observ. Acum a numit-o pe Hedwiga „fată"; prin urmare în astă-seară ar fi fost un partener mizerabil la *whist*. De fapt, dragă Benzon, îmi convine și-mi face multă plăcere astăzi, în loc de joc, să schimbăm aici, ca pe vremuri, cîteva cuvinte confidențiale. Ah, ca pe vremuri! în sfîrșit, cunoști atașamentul meu față de dumneata, draga mea! El nu va pieri niciodată; inima unui prinț este întotdeauna credincioasă, afară de cazul cînd unele împrejurări de neînlăturat poruncesc altfel.

Rostind aceste cuvinte, prințul sărută mîna doamnei Benzon cu mai multă duioșie decît părea să îngăduie rangul, vîrsta și împrejurările. Cu ochii scînteind de bucurie, doamna consilier îl asigură că aștepta de mult momentul să poată vorbi în mod confidențial cu prințul, întrucît avea să-i împărtășească unele vești care nu-i vor fi neplăcute.

— Aflați deci, înălțimea-voastră, spuse doamna Benzon, că domnul consilier intim de legație a scris din nou despre problema noastră, care a luat deodată o întorsătură favorabilă, astfel că...

— Tăcere, o întrerupse prințul. Tăcere, scumpă doamnă. Să nu vorbim despre afaceri de stat! Chiar și un prinț își pune halatul și scufia de noapte atunci cînd, aproape strivit de povara guvernării, se duce la odihnă, excepție făcînd, bineînțeles, Frederic cel Mare, regele Prusiei, care, după

cum vă este cunoscut și dumneavoastră, ca femeie citită ce sînteți, își punea chiar și în pat o pălărie de plisă. Dar, voiam să spun că și un prinț are în el cu prisosință... hm! în sfîrșit, ceea ce oamenii numesc viață burgheză, căsnicie, bucuriile unui părinte și așa mai departe, așa că nu se poate sustrage cu totul acestor sentimente și i se poate ierta dacă li se dăruiește lor în clipele cînd statul și grija pentru cuvenita ordine la curte și în țară nu-l solicită în întregime. Dragă Benzon! Una din aceste clipe este și cea de față. Pe masa de lucru din cabinetul meu se află șapte hîrtii semnate, și acum lasă-mă să uit că sînt prinț; lasă-mă aici, la o ceașcă de ceai, să fiu numai un tată de familie. *Tatăl de familie german* al baronului von Gemmingen[1]. Dă-mi voie să vorbesc, da, să vorbesc despre copiii mei, care-mi fac atîtea griji, încît cad pradă unei neliniști sufletești cu totul nelalocul ei.

— Așadar, despre copiii dumneavoastră urmează să vorbim, înălțimea-voastră? repetă doamna Benzon caustic. Adică despre prințul Ignaz și prințesa Hedwiga! Vorbiți, înălțimea-voastră, vorbiți! Poate că vă voi putea sfătui și consola, asemenea maestrului Abraham.

— Da, continuă prințul. Sfat și mîngîiere mi-ar prinde bine uneori. Iată, dragă Benzon, întîi în ceea ce-l privește pe Ignatius. El n-are nevoie, firește, de aptitudini intelectuale excepționale, pe care natura le dăruiește de obicei acelora care, altfel, din pricina poziției lor sociale, ar rămîne obscuri și necunoscuți. Totuși ceva mai mult *esprit*[2] nu i-ar fi stricat, căci este și rămîne un... *simple*[3]! Uită-te la el cum șade, bălăbănind din picioare; joacă o carte greșită după alta și tot rîde și chicotește ca un băiețaș de șapte ani! Benzon, *entre nous soit dit*, nici măcar arta scrierii, în măsura în care are nevoie de ea, nu-i este accesibilă. Semnătura sa princiară arată de parcă ar fi trasă c-o gheară de pasăre. Doamne, Dumnezeule, ce va ieși din toate astea? De curînd am fost tulburat în ocupațiile mele de niște lătră-

[1] *Otto Heinrich von Gemmingen* (1755—1836), autorul dramei lipsite de valoare *Tatăl de familie german*, imitată după piesa lui Diderot *Tatăl de familie*. E.T.A. Hoffmann a văzut-o, probabil, în 1807, la Berlin.

[2] Spirit (franc.).

[3] Năting (franc.).

turi grozniice sub fereastră. Mă uit afară pentru a porunci să fie alungat spițul acela nesuferit, și cînd colo, ce să-mi vadă ochii? N-o să mă crezi, draga mea! Prințul, lătrînd ca un nebun, alerga după băiatul grădinarului! Se jucau de-a iepurele și cîinele. Mă întreb dacă asta are vreo rațiune, dacă se poate numi o pasiune princiară? Va ajunge oare prințul să se conducă vreodată singur?

— De aceea, răspunse Benzon, este necesar ca prințul să fie însurat cît mai grabnic, dîndu-i o soție care, cu farmecul, gingășia și mintea ei clară, să-i trezească simțămintele adormite, și care să fie destul de devotată pentru a se cobori pînă la nivelul lui, pentru ca după aceea să-l ridice treptat pînă la dînsa. Aceste calități sînt absolut necesare ființei destinate să aparțină prințului, pentru a-l salva dintr-o stare sufletească care, pînă la urmă — o spun cu durere, înălțimea-voastră — ar putea degenera într-o adevărată nebunie. Tocmai de aceea hotărîtoare sînt numai aceste calități atît de rare și nu trebuie să fim prea exigenți în ceea ce privește poziția socială.

— Niciodată nu au existat mezalianțe în casa noastră, spuse prințul, încruntîndu-se. Renunță la această idee, pe care eu n-o pot aproba. Altfel, am fost și sînt întotdeauna gata să-ți îndeplinesc dorințele!

— Nu-i tocmai așa, înălțimea-voastră, răspunse doamna Benzon cu un ton tăios. Cîte dorințe îndreptățite n-au trebuit de multe ori să tacă din pricina unor considerații himerice! Există însă exigențe care nesocotesc toate convențiile!

— *Laissons cela*[1], o întrerupse prințul, tușind și luînd o priză de tabac. După cîteva clipe de tăcere, își continuă vorba: Și mai multe griji decît prințul îmi face prințesa. Spune-mi, Benzon, cum de a fost cu putință să ni se nască o fată cu o fire atît de ciudată, ba mai mult, atît de bolnăvicioasă, încît îl pune în încurcătură și pe medicul curții? Doar principesa-mamă s-a bucurat întotdeauna de o sănătate înfloritoare: a avut ea oare vreo înclinație spre crize nervoase mistice? Dar chiar și eu, în ceea ce privește trupul și sufletul, n-am fost oare întotdeauna un prinț robust? Cum de s-a întîmplat să avem un copil care — trebuie s-o recunosc spre adînca mea amărăciune — adeseori pare

[1] Să lăsăm asta (franc.).

smintit și lipsit cu desăvîrșire de orice decență princiară?

— Nici eu nu înțeleg ce este cu organismul prințesei, răspunse Benzon. Mama ei a fost întotdeauna echilibrată, rațională, lipsită de orice patimă funestă.

Doamna Benzon rosti ultimele cuvinte cu glas scăzut, ca pentru sine, coborîndu-și privirea în pămînt.

— Vorbiți de principesa-mamă? o întrebă prințul apăsat, căci i se păruse necuviincios faptul că la cuvîntul „mamă" nu a fost adăugat epitetul de principesă.

— Dar de cine vreți să vorbesc? răspunse Benzon înțepat.

— Ultima criză fatală a prințesei nu mi-a zădărnicit oare toate sforțările și n-a spulberat oare toată bucuria prilejuită de o grabnică căsătorie, potrivit dorințelor mele? continuă prințul. Căci, *entre nous soit dit*, dragă Benzon, numai catalepsia subită a prințesei, pe care eu o explic pur și simplu printr-o răceală zdravănă, a fost de vină că prințul Hector a plecat atît de grabnic. El vrea să strice logodna și, *juste ciel!*[1] trebuie să mărturisesc că nu i-o pot lua în nume de rău; astfel că, chiar dacă buna-cuviință n-ar împiedica orice încercare de apropiere, însuși acest fapt m-ar opri, ca prinț, să mai fac demersuri în vederea îndeplinirii dorinței mele, la care nu renunț decît silit de împrejurări. Trebuie să recunoști, draga mea, că te cam poate speria o soție ce are accidente atît de ciudate! Nu-i așa că asemenea soție princiară — și totodată cataleptică — ar putea fi apucată de o criză de acest fel în mijlocul unei curți din cele mai strălucite, oprindu-se ca un automat și silind întreaga adunare aleasă să o imite și să rămînă nemișcată? Firește că o curte, apucată de catalepsie generală, ar putea fi socotită cea mai solemnă și cea mai sublimă din lumea întreagă, întrucît orice încălcare, cît de mică, a cuvenitei demnități ar fi imposibilă chiar și pentru persoana cea mai ușuratică. Totuși, un simțămînt care mă cuprinde în timpul jocului, în astfel de clipe de dispoziție părintească, așa cum sînt cele de acum, mă face să observ că o asemenea stare a miresei poate produce fiori reci de groază mirelui princiar. Benzon, dumneata, care ești atît de amabilă și înțelegătoare, n-ai putea găsi eventual un mijloc, o posibilitate oarecare de a drege într-un fel situația cu prințul?

[1] Cerule! (Franc.)

— Nu e nevoie de așa ceva, înălțimea-voastră! îl întrerupse Benzon cu vioiciune; ceea ce l-a făcut pe prinț să plece atît de grabnic nu a fost boala prințesei. La mijloc e un alt mister și în acest mister este amestecat capelmaistrul Kreisler.

— Cum? exclamă uimit prințul. Ce spui, Benzon? Capelmaistrul Kreisler? Așadar, e adevărat că el...

— Da, continuă doamna consilier. Da, înălțimea-voastră. Ceea ce l-a îndepărtat pe prințul Hector a fost un conflict cu Kreisler, un conflict care era să se rezolve într-un fel prea eroic.

— Un conflict, să se rezolve, într-un fel eroic! o întrerupse prințul. Împușcătura din parc... pălăria plină de sînge... Benzon! E cu neputință! Prințul... Capelmaistrul... Un duel! O *rencontre!* Nici una, nici cealaltă eventualitate nu sînt de conceput!

— Un singur lucru este cert; Kreisler a exercitat o influență mult prea puternică asupra minții prințesei, și teama aceea ciudată, groaza chiar pe care a simțit-o la început în prezența lui Kreisler, era pe cale să se transforme într-o pasiune nimicitoare. E posibil ca prințul Hector să fi fost destul de pătrunzător ca să-și dea seama de acest lucru și să fi văzut în Kreisler, care l-a întîmpinat chiar din prima clipă cu o ironie mușcătoare, un rival de care s-a socotit obligat să scape. De aici a decurs o faptă, care nu poate fi justificată decît prin ura neîmpăcată a geloziei, a ambiției rănite, și care, slavă Domnului, nu a reușit. Mărturisesc însă că toate acestea nu explică plecarea grabnică a prințului și că, după cum am spus, mai dăinuie încă un mister de nepătruns. După cum mi-a povestit Julia, prințul Hector a fugit speriat de un portret, pe care Kreisler îl avea la el și i-l arătase. Dar, oricum ar sta lucrurile, Kreisler nu mai este aici și criza prințesei a trecut! Credeți-mă, că dacă Kreisler ar fi rămas, în inima prințesei s-ar fi aprins o pasiune pentru el, cît se poate de violentă și ea ar fi preferat să moară decît să accepte mîna prințului Hector. Acum toate au luat altă întorsătură; curînd, prințul se va întoarce și căsătoria lui cu prințesa va pune capăt tuturor grijilor noastre.

— Ce insolență din partea unui nenorocit de muzicant! exclamă prințul mîniat. De el să se îndrăgostească prințesa? Din pricina lui să refuze mîna celui mai amabil dintre

prinți? Ah, *le coquin!*[1] Acum te înțeleg, maestre Abraham, abia acum te înțeleg bine! Să mi-l iei de pe cap pe omul ăsta fatal; să nu se mai întoarcă niciodată!

— Orice măsură, pe care înțeleptul maestru Abraham ar propune-o eventual în acest scop, ar fi de prisos, spuse doamna consilier. Cele necesare s-au și făcut. Kreisler se află la abația din Kanzheim, și, după cum îmi scrie abatele Chrysostomus, se va decide, probabil, să renunțe la viața lumească și să intre în rîndurile ordinului. Prințesa a și aflat despre asta de la mine, într-o clipă potrivită; și deoarece n-am observat la ea vreo emoție deosebită, cred că, după cum am spus, criza cea primejdioasă a trecut.

— Minunată, excepțională femeie! exclamă prințul. Cît atașament ați arătat față de mine și de copiii mei! Cîtă grijă pentru binele, pentru propășirea casei mele!

— Într-adevăr? întrebă Benzon cu amărăciune în glas. Chiar așa să fie? Am putut oare, mi-a fost *îngăduit* oare să mă îngrijesc totdeauna de binele copiilor dumneavoastră?

Benzon accentuă în mod special ultimele cuvinte. Prințul rămase tăcut, cu privirea pierdută în gol, învîrtindu-și degetele mari ale mîinilor împreunate. Într-un tîrziu, șopti încet:

— Angela! Încă nu s-a găsit nici o urmă? Dispărută cu desăvîrșire?

— Da, răspunse Benzon. Și mă tem că nefericita copilă a căzut victima vreunei infamii. Se spunea că a fost văzută la Veneția, dar e cu siguranță o eroare. Trebuie să recunoașteți că ați procedat cu o cruzime groaznică, smulgînd copila de la sînul mamei și surghiumind-o într-un exil fără speranță. Rana aceasta, pe care mi-a pricinuit-o asprimea dumneavoastră, nu va înceta niciodată să mă doară.

— Benzon, spuse prințul, oare nu ți-am alocat, dumitale și copilului, un venit anual important? Puteam oare face mai mult? Dacă Angela rămînea la noi, trebuia oare să mă tem în orice clipă că vor ieși în vileag *nos foiblesses*[2], tulburînd neplăcut liniștea decentă a curții noastre? O

[1] Nemernicule! (franc.)
[2] Slăbiciunile noastre (franc.).

cunoşti pe principesă, dragă Benzon! Ştii că are uneori toane ciudate.

— Prin urmare, banii, un venit anual, trebuie să compenseze pentru o mamă toate suferinţele, toată amărăciunea, toată durerea pricinuită de pierderea unui copil? Dar, înălţimea-voastră, există şi un alt fel de a te îngriji de un copil, un fel care o mulţumeşte pe mamă mai mult decît tot aurul din lume!

Benzon rosti aceste cuvinte cu un ton şi cu o privire care-l tulburară întrucîtva pe prinţ.

— Scumpa mea, începu el stînjenit, de ce aceste gînduri stranii? Nu crezi oare că şi pentru mine dispariţia fără urmă a scumpei noastre Angela e ceva foarte neplăcut, o adevărată nenorocire? Acum trebuie să fie o fetiţă frumuşică şi binecrescută, căci s-a născut din părinţi fermecători.

Prinţul sărută din nou, cu multă tandreţe, mîna doamnei Benzon, care şi-o retrase însă cu un gest brusc şi, fulgerîndu-l cu privirea, îi şopti la ureche:

— Recunoaşteţi, înălţimea-voastră, că aţi fost nedrept şi crud cînd aţi stăruit să fie îndepărtat copilul. Şi nu credeţi oare că ar fi de datoria dumneavoastră să nu refuzaţi împlinirea unei dorinţe pe care eu, în bunătatea mea, o voi considera într-adevăr ca o oarecare compensaţie pentru toate suferinţele mele?

— Benzon, răspunse prinţul cu glas şi mai scăzut, draga şi buna mea Benzon! Oare într-adevăr Angela noastră nu mai poate fi regăsită? Am să fac o faptă eroică pentru împlinirea dorinţelor dumitale, scumpa mea! Am să mă destăinuiesc maestrului Abraham şi am să-i cer sfatul. E un om înţelept şi cu multă experienţă; poate că ne va putea ajuta.

— O, îl întrerupse Benzon, lăsaţi-mă cu înţeleptul maestru Abraham! Credeţi oare că el e dispus într-adevăr să întreprindă ceva pentru dumneavoastră? Credeţi oare că este sincer ataşat persoanei şi casei dumneavoastră? Şi cum ar putea el să afle ceva în legătură cu soarta Angelei, după ce toate cercetările făcute la Veneţia şi la Florenţa au rămas zadarnice şi, ceea ce este şi mai rău, i-a fost răpit acel mijloc misterios de care se slujise pînă acum pentru a cerceta necunoscutul?

— O, vorbești de nevasta lui, de vrăjitoarea aceea, Chiara, spuse prințul.

— E foarte discutabil, răspunse Benzon, dacă femeia aceea, înzestrată cu puteri miraculoase, merită acest nume. În orice caz a fost nedrept și neomenesc să i se răpească maestrului ființa iubită, de care era atît de legat și care era, într-un fel, o parte din el însuși.

— Benzon! exclamă prințul speriat la culme. Astăzi nu te înțeleg de loc! Simt că mă apucă amețeala! N-ai fost chiar dumneata de acord ca ființa aceea primejdioasă, cu ajutorul căreia maestrul ar fi putut ajunge curînd să controleze toate relațiile noastre, să fie îndepărtată de aici? N-ai aprobat chiar dumneata scrisoarea mea către marele duce în care îi explicam că, întrucît orice fel de vrăjitorie este de mult interzisă în țară, persoanele care se ocupă de aceste lucruri nu trebuie tolerate și, din motive de siguranță, trebuie să fie închise pentru un timp? N-a fost oare din pură considerație față de maestrul Abraham că misterioasei Chiara nu i s-a făcut proces public, ci a fost luată fără nici o larmă și dusă, nici eu nu știu unde, întrucît chestiunea nu m-a mai interesat? Ce mi se poate reproșa în cazul de față?

— Iertați-mă, înălțimea-voastră, răspunse Benzon, totuși, de fapt, vi se poate pe drept cuvînt reproșa o acțiune cam pripită. Dar, aflați, înălțimea-voastră, că maestrul Abraham este informat că scumpa lui Chiara a fost luată din ordinul dumneavoastră. El tace și are o atitudine prietenoasă, dar nu credeți oare că în pieptul lui mocnește ura și setea de răzbunare împotriva aceluia care i-a răpit lucrul cel mai scump pe lume? Și tocmai acestui om vreți să-i dăruiți încrederea dumneavoastră, tocmai lui vreți să vă destăinuiți?

— Benzon, spuse prințul, ștergîndu-și de pe frunte broboane de sudoare, mă tulburi la culme, aș putea spune, într-un fel de nedescris! Doamne, Dumnezeule? Cum poate un prinț să-și piardă astfel calmul! Ei, drace! Dumnezeule, am impresia că înjur ca un dragon aici, la ceai! Benzon! De ce n-ai vorbit pînă acum? El știe totul! Acolo, în pavilionul de pescuit, cînd îmi pierdusem firea din pricina stării prințesei, mi-am deschis inima și mi-am dezlegat limba în

fața lui. I-am vorbit de Angela, i-am destăinuit, Benzon, e groaznic! *J'étois*[1] un... măgar! *Voilà tout!*[2]

— Și ce a răspuns? întrebă Benzon încordată.

— Am parcă impresia, continuă prințul, că maestrul Abraham a început el cel dintîi să vorbească despre trecutul nostru *attachement*[3] și cum aș fi putut fi un tată fericit, în loc să fiu unul *malheureux*[4]. Ce-i drept, după ce mi-am sfîrșit spovedania, el mi-a declarat zîmbind că știa toate acestea de mult și că speră că în curînd se va lămuri unde se află Angela. Și atunci multe minciuni vor fi demascate și alte iluzii spulberate.

— Așa a spus maestrul? șopti Benzon cu buze tremurătoare.

— *Sur mon honneur*[5], răspunse prințul. Chiar așa a spus. Mii de.. pardon, Benzon, dar sînt furios; ce se întîmplă dacă bătrînul vrea să mi-o plătească? *Que faire*[6], Benzon?

O clipă, amîndoi s-au privit fără să știe ce să spună.

— Înălțimea-voastră! șopti un lacheu, prezentîndu-i prințului ceaiul.

— *Bête!*[7] strigă prințul, sărind din loc și răsturnînd din cauza grabei tava și ceașca din mîinile lacheului.

Toți cei de la mesele de joc săriră speriați. Jocul se întrerupse. Prințul, stăpînindu-se cu o mare sforțare, adresă asistenței un „*adieu*" însoțit de un zîmbet amical și se îndreptă, împreună cu principesa, spre încăperile interioare. Pe fiecare chip se citea însă limpede: „Dumnezeule, ce-i asta, ce înseamnă asta? Prințul n-a jucat, a vorbit atîta timp și atît de concentrat cu doamna consilier și, deodată, s-a înfuriat în halul ăsta!"

Benzon nu-și putea închipui nici pe departe ce scenă o aștepta la locuința ei, care se afla într-o clădire laterală, așezată chiar lîngă castel. Nici nu apucă să intre că Julia sări, ca ieșită din fire, în întîmpinarea ei și... Biograful care scrie aceste rînduri este foarte mulțumit că, de data aceasta,

---

[1] Am fost (franc.).
[2] Asta-i tot! (Franc.)
[3] Afecțiune (franc.).
[4] Nefericit (franc.).
[5] Pe cinstea mea (franc.).
[6] Ce-i de făcut? (Franc.)
[7] Dobitocule! (Franc.)

poate să povestească mult mai bine și mai limpede cele ce s-au petrecut cu Julia în timpul ceaiului princiar, decît multe alte fapte din povestirea de față, care, cel puțin pînă acum, a fost cam încîlcită. Deci! Noi știm că Julia primise îngăduința să se întoarcă acasă mai devreme. Un vînător din regimentul de gardă o însoțise, purtînd o făclie. Dar abia se depărtaseră cu cîțiva pași de castel, că vînătorul se opri brusc, ridicînd făclia în sus.

— Ce este? întrebă Julia.

— Cum, domnișoară Julia, răspunse vînătorul, n-ați observat făptura care s-a furișat acolo, în fața noastră? Nu știu ce să cred. De cîteva seri încoace, tot dă tîrcoale pe aici un om care, dacă se ascunde, trebuie să aibă vreun gînd rău. Noi l-am pîndit în fel și chip, dar ne scapă printre degete, ba chiar se face nevăzut în fața ochilor noștri ca o stafie, sau ca necuratul însuși.

Julia se gîndi la arătarea din fereastra pavilionului și simți un fior de groază.

— Ah, repede, repede, să plecăm de aici! spuse ea speriată vînătorului, care-i răspunse însă rizînd că stimata domnișoară nu are de ce să se teamă căci, înainte de a se întîmpla ceva, stafia va trebui să-i sucească lui gîtul. Afară de asta, ființa necunoscută, care se arată în preajma castelului, e făcută din carne și oase ca toată lumea și, pe deasupra, se teme grozav de lumină.

Julia își trimise la culcare camerista, care se plîngea de dureri de cap și de friguri, și-și puse fără ajutorul ei veșmintele de noapte. Rămasă singură în cameră, își depănă din nou în minte toate cele ce-i spusese Hedwiga, într-o stare pe care nu putea s-o explice decît ca o supraexcitare bolnăvicioasă. Și totuși era limpede că această supraexcitare bolnăvicioasă nu putea avea decît o cauză psihică. În situații încîlcite ca aceasta, fetele cu suflet atît de curat ca al Juliei ararecri ghicesc adevărul. De aceea, amintindu-și încă o dată de cele petrecute, Julia nu-și închipuia nimic altceva, decît că prințesa este pradă acelei pasiuni groaznice, pe care ea însăși i-o zugrăvise atît de înspăimîntător, de parcă ar fi avut-o în suflet, și că omul căruia prințesa își dăruise întreaga ființă era prințul Hector. Iar acum, Dumnezeu știe de ce, Hedwiga își închipuie că prințul e îndrăgostit de alta și gîndul acesta o chinuiește și o urmărește ca o fantomă

sinistră, ceea ce explică adînca tulburare a sufletului ei. „Ah, își zise Julia, draga și scumpa mea Hedwiga! Dacă prințul Hector s-ar întoarce, te-ai convinge îndată că nu ai de ce să te temi de prietena ta!“ Dar în clipa cînd își spuse aceste cuvinte, gîndul că prințul o iubește pe ea se contură atît de viu în sufletul ei, încît se sperie de puterea și realitatea lui. Cuprinsă de o spaimă de nedescris, își zise că, dacă totuși ceea ce crede prințesa este adevărat, atunci soarta îi este pecetluită. Îi reveni iarăși în minte senzația aceea ciudată și respingătoare pe care i-o pricinuise privirea și întreaga făptură a prințului, făcînd-o să se înfioare din nou de groază.

Își aminti de clipa de pe pod, cînd prințul o cuprinsese cu brațul, hrănind totodată și lebăda; își aminti de toate cuvintele cu două înțelesuri pe care le rostise el și care, oricît de nevinovate i s-ar fi părut atunci, acum îi apăreau pline de un înțeles ascuns. Își aminti însă și de acel vis sinistru, în care s-a simțit cuprinsă de niște brațe de fier, brațele prințului care o țineau captivă în strînsoarea lor; își aminti și de clipa cînd s-a trezit și l-a zărit pe capelmaistru în grădină, cînd întreaga lui ființă i s-a părut atît de apropiată, încît a fost sigură că el o va apăra de prinț.

— Nu! exclamă Julia cu glas tare. Nu, nu e adevărat, nu poate fi adevărat, e cu neputință să fie adevărat! Nimeni altul decît duhul cel rău al iadului trezește în bietul meu suflet asemenea bănuieli pline de păcat! Nu, nu va avea putere asupra mea!

Gîndul la prinț și la clipele acelea, pline de primejdie, treziră în sufletul Juliei un sentiment al cărui caracter primejdios se vădea din faptul că, năpădită de rușine, se roși toată și ochii i se umplură de lacrimi. Ferice de buna și cucernica Julia că avea destulă putere să alunge duhul cel rău, nelăsîndu-i nici un loc în care să poată prinde rădăcini! Aici e cazul să observăm încă o dată că prințul Hector era bărbatul cel mai frumos și cel mai amabil din cîți ar putea întîlni cineva și că arta lui de a plăcea era întemeiată pe o cunoaștere adîncă a femeilor, dobîndită în cursul unei vieți pline de aventuri norocoase; deci era firesc ca tocmai o fată tînără și candidă să se sperie de forța triumfătoare, care izvora din privirea lui, din întreaga-i făptură.

— O, Johannes! rosti ea cu glas dulce. Blîndul și bunul meu Johannes! Oare nu voi găsi la tine sprijinul pe care mi l-ai făgăduit? Nu-mi poți oare vorbi tu însuți, mîngîindu-mă cu sunetele acelea divine, care răsună pînă în străfundul sufletului meu?

Julia deschise pianul și începu să cînte bucățile care-i plăceau mai mult din compozițiile lui Kreisler. Și într-adevăr, se simți îndată mai liniștită și mai senină; cîntecul o transporta într-o altă lume, unde nu mai exista nici prințul și nici măcar Hedwiga, care s-o tulbure cu vedeniile ei morbide.

„Acum, cănțoneta mea preferată!" zise Julia către ea însăși, începînd cunoscuta *Mi lagnerò tacendo*, pusă pe muzică de atîția compozitori. Într-adevăr, lui Kreisler cîntecul acesta îi reușise mai bine decît toate celelalte. Durerea dulce a unui dor pasionat era exprimată printr-o melodie simplă, dar atît de viguroasă și sinceră, încît nici un suflet sensibil nu-i putea rezista. Julia sfîrși cîntecul și, cufundată cu totul în amintirea ei despre Kreisler, mai făcu unele acorduri izolate care păreau un fel de ecou al sentimentelor ce-i umpleau sufletul. Deodată ușa se deschise. Julia întoarse capul și, înainte de a fi avut timpul să se ridice de pe scaun, prințul Hector căzu la picioarele ei, cuprinzîndu-i mîinile. Speriată, ea scoase un țipăt; dar prințul o imploră, în numele Fecioarei și al tuturor sfinților, să fie liniștită și să-i dăruiască, vreme de numai două minute, fericirea divină de a o privi și de a o auzi. Apoi, în cuvinte, care nu puteau porni decît din nebunia celei mai înflăcărate pasiuni, îi spuse că o adoră pe ea și numai pe ea; că gîndul la căsătoria cu Hedwiga îl înspăimîntă și-l ucide; că din această pricină a voit să fugă, dar, mînat de o pasiune care nu se poate stinge decît o dată cu viața lui, s-a întors pentru a-i spune că ea e totul pentru el și că viața fără ea nu are nici un sens.

— Plecați de aici! exclamă Julia îngrozită. Mă ucideți, alteță!

— Niciodată! strigă prințul sărutîndu-i mîinile cu frenezie. Niciodată! În clipa aceasta se va hotărî dacă voi trăi sau voi muri! Julia, copilă divină! Poți oare să mă respingi? Poți oare să-l respingi pe acela pentru care ești viața și fericirea? Nu, tu mă iubești, Julia, o știu. Spune-mi că mă iubești și mi se va deschide cerul fericirii supreme!

Cu aceste cuvinte prințul o cuprinse pe Julia, care era pe jumătate leșinată de spaimă, și o strînse cu putere la piept.

— Vai mie! strigă ea cu glas sugrumat. Nu se va îndura oare nimeni de mine?

În clipa aceea, ferestrele fură luminate de făclii și la ușă se auziră glasuri. Julia își simți buzele arse de un sărut și prințul dispăru în grabă.

Și astfel, aproape ieșită din minți, cum am mai spus, Julia se repezi spre mama ei, care asculta îngrozită cele ce se întîmplaseră. Fără să piardă o clipă, încercă s-o liniștească pe Julia, asigurînd-o că-l va scoate pe prinț din ascunzătoarea lui, făcîndu-l de ocară în fața tuturor.

— Te rog, mamă, să nu faci asta! o imploră Julia. Am să mor de rușine dacă principele... și dacă Hedwiga va afla ce mi s-a întîmplat...

Hohotind de plîns, își ascunse fața la pieptul mamei sale.

— Ai dreptate, îi răspunse doamna consilier. Ai dreptate, scumpa mea copilă. Deocamdată nimeni nu trebuie să afle și nici să bănuiască măcar că prințul se află aici și că te urmărește. Cei ce se află amestecați în acest complot vor fi siliți să tacă. Este în afară de orice îndoială că există persoane care s-au înțeles cu prințul: căci altfel nu ar fi putut să se ascundă el aici, la Sieghartshof, și nici n-ar fi avut posibilitatea să se strecoare pînă în apartamentul nostru. Nu pot să înțeleg cum de a izbutit prințul să iasă din casă fără să dea cu ochii de mine și de Friedrich, care-mi lumina drumul! Pe bătrînul Georg l-am găsit cufundat într-un somn adînc, care nu mi s-a părut de loc natural; dar unde e Nanny?

— Spre nenorocul meu, s-a îmbolnăvit și a trebuit s-o las să plece, șopti Julia.

— Poate că o voi vindeca eu, spuse doamna Benzon, deschizînd brusc ușa încăperii de alături. În fața ei stătea bolnava Nanny, îmbrăcată din cap pînă în picioare; ascultase la ușă și acum, cuprinsă de spaimă, se prăbuși la picioarele doamnei consilier.

Cîteva întrebări puse de doamna Benzon fură îndeajuns pentru a se lămuri că prințul, ajutat de bătrînul majordom, pe care toată lumea îl socotea atît de credincios...

(M.r.p.) ...ce aflu acum! Mucius, credinciosul meu prieten și scumpul meu frate, își dăduse sufletul în urma rănii grave pe care o primise la laba de dinapoi. Această veste tristă a fost pentru mine o grea lovitură! abia acum îmi dădeam seama ce a însemnat Mucius pentru mine! După cum îmi spusese Puff, la noapte urma să aibă loc ceremonia funebră, în beciul casei în care locuia maestrul și unde fusese transportat trupul neînsuflețit. Am făgăduit, nu numai să fiu de față, ci să mă îngrijesc și de mîncare și băutură, pentru ospățul funebru, după vechea și nobila datină. În tot cursul zilei, am cărat în beci pește, oase de găină și zarzavat din rezervele mele îmbelșugate. Pentru cititorii dornici de amănunte și care ar vrea să afle în ce fel am izbutit să transport jos băutura, consemnez că, fără nici o bătaie de cap, am fost ajutat în această privință de o slujnică amabilă. Această slujnică, pe care o întîlneam adesea în beci și pe care obișnuiam s-o vizitez și în bucătăria ei, părea să nutrească o simpatie cu totul deosebită pentru specia mea, și îndeosebi pentru mine. De aceea, oricînd ne vedeam, obișnuiam să ne jucăm în felul cel mai plăcut. Îmi oferea fel de fel de bucate care, la drept vorbind, nu erau atît de bune ca acelea pe care le primeam de la maestrul meu, dar pe care le mîncam totuși din pură galanterie, prefăcîndu-mă că-mi plac nespus de mult. Asemenea gesturi merg drept la inimă unei slujnice și de aceea reușeam să-mi ating scopul urmărit. Cu alte cuvinte, îi săream în poală și ea mă scărpina atît de plăcut pe cap și după ureche, încît mă simțeam în al nouălea cer și mă obișnuisem grozav cu mîna care „dacă în cursul săptămînii mînuiește mătura, duminica te mîngîie mai bine decît alta“[1]. Deci, m-am adresat acestei amabile persoane în clipa cînd tocmai se pregătea să scoată din beciul în care mă aflam un ulcior mare plin cu lapte dulce. În felul cel mai limpede posibil, i-am exprimat dorința mea vie de a păstra laptele pentru mine.

— Ești un prostuț, Murr, spuse fata care-mi cunoștea numele tot atît de bine ca și ceilalți locuitori ai casei și toți vecinii. Văd că ceri laptele nu numai pentru tine, ci vrei să cinstești și niște prieteni! Ei bine, fie! Păstrează-ți tot

[1] Parafrază după Goethe. *Faust*, *Partea întîi*. *În fața porții*.

laptele, blăniță cenușie, iar eu o să mă îngrijesc sus să-mi fac rost de altul.

Cu aceste cuvinte, puse jos ulciorul cu lapte și mă mîngîie puțin pe spinare, în timp ce eu îmi exprimam bucuria și recunoștința prin cîteva tumbe cît se poate de grațioase. După aceea, fata urcă scările și ieși. Notează-ți cu acest prilej, o, tinere motan, că o relație, o prietenie caldă și sentimentală cu o bucătăreasă simpatică este, pentru tinerii din specia și rangul nostru, pe cît de agreabilă, pe atît de utilă.

La miezul nopții, am coborît din nou în beci. Ce priveliște tristă și sfîșietoare! La mijloc, pe un catafalc care, potrivit cu gusturile simple pe care le avusese întotdeauna răposatul era compus numai dintr-o mînă de paie, zăcea prietenul meu atît de iubit! Toți motanii erau de față. Incapabili să scoatem vreun cuvînt, ne-am strîns labele în tăcere și ne-am așezat, cu ochii plini de lacrimi, într-un cerc în jurul catafalcului, după care am intonat un cîntec funebru. Sunetele lui sfîșietoare răsunau lugubru sub bolțile beciului. Era cel mai disperat, cel mai sinistru bocet care s-a putut auzi vreodată; nici un gîtlej de om n-a izbutit încă să scoată ceva asemănător.

După sfîrșitul cîntecului funebru, un tînăr chipeș, îmbrăcat elegant în alb și negru, ieși din cerc și, așezîndu-se la căpătîiul corpului neînsuflețit, ținu următoarea cuvîntare pe care, deși fusese improvizată sub inspirația momentului, mi-a dat-o în scris:

DISCURS FUNEBRU

la mormîntul motanului Mucius, dispărut în floarea vîrstei, candidat în filozofie și istorie.
Ținut de credinciosul lui prieten și frate,
motanul Hinzmann,
candidat în poezie și elocință.

Dragi frați întru o durere comună!
Viteji și nobili burși!

Ce este motanul? Un lucru vremelnic și trecător, ca tot ce s-a născut pe acest pămînt! Dacă este într-adevăr așa cum afirmă cei mai vestiți medici și filozofi, că moartea — căreia se supun toate făpturile — constă cu precădere din încetarea totală a respirației, ol atunci iubitul nostru

prieten, vajnicul nostru frate, credinciosul nostru tovarăș la bucurii și la durere, o! atunci, nobilul nostru Mucius a murit cu adevărat! Priviți-l! Acest suflet nobil zace acum pa paiele reci cu cele patru labe ale sale țepene și întinse! Nici cea mai ușoară suflare nu se strecoară printre buzele-i pecetluite pe veci! Ochii lui, odinioară lucind verde-auriu, cînd în blînda văpaie a amorului, cînd în focul nimicitor al miniei, s-au cufundat în orbite! O paloare mortală s-a întins pe chipul lui, urechile îi atîrnă blegi, inertă îi atîrnă și coada! O, frate Mucius! Unde sînt săriturile tale vesele[1], unde este voioșia ta, unde este buna ta dispoziție, unde este cristalinul și optimistul tău „Miau!" care bucura toate inimile, unde este curajul, devotamentul, înțelepciunea și spiritul tău ascuțit? Toate, toate ți le-a răpit moartea cea neîndurătoare și acum poate că nici nu mai știi dacă ai trăit vreodată! Și totuși, ai fost sănătatea întrupată, puterea însăși, înarmat împotriva tuturor durerilor trupești, ca și cînd trebuia să trăiești veșnic! În mecanismul de ceasornic, care punea în mișcare viața din tine, nu se stricase nici o rotiță; îngerul morții nu și-a ridicat asupra ta sabia pentru că arcul acestui mecanism s-ar fi desfășurat în întregime și nu mai putea fi întors. Nu! Un element ostil a pătruns cu violență în organismul tău și a distrus în chip barbar ceea ce mai putea dăinui încă multă vreme. Da! De cîte ori ar mai fi putut luci încă în acești ochi razele prieteniei; cîte glume și cîntece voioase ar mai fi putut izbucni de pe aceste buze, acum încremenite, din acest piept acum înțepenit! De cîte ori s-ar mai fi putut arcui această coadă, manifestînd curaj și voie bună; de cîte ori aceste labe ți-ar fi putut arăta puterea și dibăcia în săriturile cele mai îndrăznețe! Iar acum... O, poate oare natura să îngăduie ca ceea ce a fost construit de ea, prin trudă atît de îndelungată, să fie distrus înainte de vreme? Sau, poate, există într-adevăr un duh întunecat, numit întîmplare, căruia îi este îngăduit să intervină, într-un chip barbar, despotic și arbitrar, în vibrațiile care par să determine întreaga existență, conform eternului principiu al naturii? O, tu care te-ai stins! De ai putea răspunde acestei adunări întristate, dar totuși vii! Dar, stimată asistență și vajnici frați, să nu ne lăsăm

[1] Parodie după Shakespeare, *Hamlet*, actul V, scena 1.

copleşiţi de asemenea consideraţiuni profunde, ci să ne dedicăm în întregime durerii pricinuite de pierderea prematură a prietenului nostru Mucius. Se obişnuieşte ca cel ce rosteşte discursul funebru să expună asistenţei biografia completă a dispărutului, cu adăogiri şi note elogioase. Şi este bun acest obicei, căci asemenea expunere nu poate să nu trezească dezgustul plictisului chiar şi la cel mai îndurerat dintre ascultători. Or, după cum ne arată experienţa şi afirmaţiile psihologilor celor mai vrednici de încredere, acest dezgust este cel mai bun mijloc de a combate întristarea, astfel acel care rosteşte cuvîntarea funebră îndeplineşte deodată două îndatoriri, cea de a cinsti în felul cuvenit memoria răposatului, precum şi cea de a consola pe cei rămaşi în viaţă. Se pot cita exemple — şi ele nu sînt decît firesti — că după asemenea discursuri, pînă şi cei mai frînţi de durere pleacă acasă mulţumiţi şi îmbărbătaţi; bucuria de a scăpa de tortura discursului face să le dispară durerea pricinuită de pierderea răposatului.

Dragi fraţi, întruniţi aici! Oricît de mult aş vrea să urmez acest lăudabil şi sigur obicei, oricît de mult aş vrea să vă prezint în întregime şi în toate amănuntele biografia răposatului nostru prieten, transformîndu-vă, din motani îndureraţi, în motani voioşi, oricît, zic deşi, aş vrea să fac toate acestea, îmi este peste putinţă. Trebuie să înţelegeţi, scumpii mei fraţi, cînd vă spun că nu ştiu aproape nimic despre ceea ce se cheamă viaţa răposatului, adică despre naşterea, educaţia şi cariera lui ulterioară. De aceea ar fi trebuit să născocesc poveşti; dar pentru aceasta, locul în care ne aflăm, aici, la căpătîiul trupului neînsufleţit al răposatului, este mult prea grav, iar starea noastră de spirit este mult prea solemnă. Să nu mi-o luaţi, deci, în nume de rău, dragii şi scumpii mei fraţi. În schimb, în locul unei predici plicticoase, vă voi spune în cîteva cuvinte simple ce sfîrşit groaznic a avut nenorocitul acesta care zace acum în faţa noastră ţeapăn şi mort, şi ce ins strașnic a fost el în viaţă! Dar, o, cerule! M-am abătut de la tonul elocinţei, deşi îl stăpînesc la perfecţie şi sper chiar, dacă vrea soarta, să devin într-o zi profesor *poeseos et eloquentiae*[1]...

[1] De poezie şi elocinţă (lat. alterată).

(Hinzmann tăcu, își spălă cu lăbuța dreaptă urechile, fruntea, nasul și mustața, contemplă îndelung și cu o privire fixă cadavrul, tuși, își trecu încă o dată lăbuța peste obraz, apoi continuă pe un ton mai ridicat.

O, neînduplecată fatalitate! O, moarte nemiloasă! De ce a trebuit să ni-l răpești în chip atît de crud și în floarea vîrstei pe acest tînăr răposat?! Fraților! Unui orator îi este îngăduit să repete un lucru, pe care ascultătorul a avut prilejul să-l audă de nenumărate ori; de aceea mai spun încă o dată ceea ce știți cu toții și anume că frățele nostru decedat a căzut victimă urii turbate a filistinilor de șpiți. Acolo, pe acoperișul acela, unde odinioară petreceam pașnic și veseli, unde răsunau cîntece pline de voie bună, unde, labă în labă și umăr la umăr, eram uniți, o singură inimă, un singur suflet! acolo voia să se cațăre pentru a sărbători împreună cu seniorul Puff în pacea singurătății amintirea vremilor frumoase de odinioară, adevărate zile în Aranjuez[1]. Acolo filistinii de șpiți, care urmăreau în fel și chip să împiedice orice încercare de reînnoire a voioasei noastre asociații motănești, au așezat într-un colț întunecos al podului capcanele fatale; într-una din ele a căzut nefericitul Mucius și, cu laba dinapoi zdrobită, i-a fost scris să moară! Dureroase și primejdioase sînt rănile pe care ni le pricinuiesc filistinii, căci ei se folosesc întotdeauna de arme tocite, fără ascuțiș; și totuși, cu organismul lui viguros și rezistent, răposatul s-ar fi putut vindeca, cu toată rana sa gravă. Dar durerea sufletească, profundă și chinuitoare, de a se vedea învins de niște josnici șpiți, de a-și vedea distrusă întreaga lui carieră atît de strălucită, gîndul neîncetat la rușinea adusă nouă tuturor iată ce a pus capăt vieții sale. A refuzat orice pansament, nu a vrut să ia nici un medicament. Se spune că a vrut să moară![2]

(La aceste ultime cuvinte, eu, și împreună cu mine toți ceilalți, n-am putut suporta o durere atît de cumplită, și am izbucnit cu toții în urlete și bocete atît de jalnice, încît s-ar fi putut muia și pietrele. După ce ne-am mai liniștit puțin, fiind din nou în stare să ascultăm, Hinzmann continuă patetic.)

---

[1] Aluzie la Schiller, *Don Carlos*, actul I, scena 1.

[2] Parodie după Schiller, *Moartea lui Wallenstein*, actul IV, scena 10.

O, Mucius, coboară-ți privirea spre noi! Privește la lacrimile ce le vărsăm pentru tine! Ascultă tînguirile neîmgliate ce se înalță pentru tine, răposate motan! Da, coboară sau urcă-ți privirea spre noi, cum ți-o veni mai la îndemînă; fii cu spiritul printre noi, dacă, în general, dispui de un spirit și dacă acela care sălășluia odinioară în tine nu a fost utilizat aiurea! Fraților! După cum am spus, botul meu rămîne mut în ce privește biografia răposatului, pentru că habar n-am de ea. Dar cu atît mai vii îmi sînt în minte calitățile exterioare ale decedatului și pe acelea, scumpii și neprețuiții mei prieteni, vi le voi pune sub nas, pentru ca să puteți aprecia în toată amploarea ei groaznica pierdere pe care am suferit-o prin moartea acestui neasemuit motan! Luați aminte, voi, tineri, mînați de ispită și nu vă abateți nici odată din calea virtuții! Mucius era ceea ce prea puțini au fost în viața lor, un membru destoinic al comunității pisicești, un soț bun și fidel, un părinte model și iubitor, un luptător înfocat pentru adevăr și dreptate, un filantrop neobosit, un sprijin al săracilor, un tovarăș credincios în clipe de nevoie! Un membru destoinic al comunității pisicești am spus? Da! Căci a exprimat întotdeauna cele mai bune opinii și era chiar gata la anumite sacrificii, atunci cînd i se făcea pe plac și-i dușmănea numai și numai pe aceia care-l contraziceau și nu voiau să se supună voinței lui. Un soț bun și credincios am spus? Da! Căci nu alerga după alte pisicuțe decît atunci cînd erau mai tinere și mai drăguțe decît soția lui și cînd era împins să facă aceasta de o poftă de nestăpînit. Un tată model și iubitor? Da! Căci nimeni n-a auzit vreodată ca, sub imboldul unui apetit ieșit din comun, să înfulece vreun pisoi din propria-i progenitură, așa cum se întîmplă s-o facă un tată grosolan și neiubitor din specia noastră. Dimpotrivă, îi convenea grozav atunci cînd mama își ducea undeva toți puii și nu mai auzea nimic despre soarta lor. Un luptător înfocat pentru adevăr și dreptate am zis? Da! Căci și-ar fi jertfit și viața pentru ele; de aceea, dat fiind că avem o singură viață, nu prea-i păsa nici de una, nici de alta, lucru care, de altfel, nici nu-i poate fi luat în nume de rău. Un filantrop neobosit, sprijinul săracilor, am spus? Da! Căci nu era an ca în ziua de Anul Nou să nu ducă în curte o codiță mică de scrumbie sau cîteva oscioare pentru frații săi cei săraci, lipsiți de hrană; și,

întrucît își făcuse pe această cale datoria de nobil prieten al pisicilor, își permitea să mîrîie amenințător la acei motani nevoiași care îi mai cereau ceva în plus. Un tovarăș credincios în clipele de nevoie am spus? Da! Căci atunci cînd ajungea la strîmtoare nu uita nici chiar pe acei prieteni pe care pînă atunci îi neglijase cu totul. O, răposatule! Ce aș mai putea adăuga despre vitejia ta, despre înaltul și luminatul tău simț pentru tot ce este frumos și nobil, despre erudiția ta, despre cultura ta artistică, despre miile de virtuți care s-au înmănunchiat în tine! Ce aș mai putea spune, zic, deci, despre toate acestea, fără să sporesc și mai mult îndreptățita noastră durere pricinuită de pierderea ta?! Prieteni, frați înduioșați! căci, într-adevăr, spre marea mea mulțumire, observ după anumite gesturi lipsite de echivoc că am reușit să vă înduioșez, așadar, frați înduioșați! Să luăm pildă de la acest decedat și să ne străduim să călcăm cu totul pe urmele lui. Să fim ceea ce a fost această ființă perfectă. Și atunci, asemenea acestei ființe perfecte, ne vom bucura și noi, după moarte, de odihna binemeritată a motanilor cu adevărat înțelepți și strălucind de toate genurile și toate soiurile de virtuți! Priviți-l cum zace liniștit, fără ca întregul elogiu adus perfecțiunii sale să-i smulgă un cît de vag zîmbet de satisfacție. Credeți-mă, însă, o, îndoliată asistență că și critica cea mai aspră și injuriile cele mai grosolane ar fi rămas și ele fără nici un efect asupra decedatului! Credeți-mă că dacă ar pătrunde în acest cerc chiar și un diabolic de spiț filistin, căruia odinioară i-ar fi scos fără doar și poate ochii cu ghearele, nici atunci nu i-ar putea fi stîrnit mînia, nici atunci nu i-ar fi cîtuși de puțin tulburată dulcea și suava lui odihnă!

Astăzi neasemuitul nostru Mucius este mai presus de orice laudă și ponegrire, mai presus de orice atacuri, de orice sarcasm și batjocură, mai presus de larma haotică a vieții. S-a stins surîsul lui fermecător, au dispărut caldele îmbrățișări și strîngeri de labă cu care își întîmpina prietenii; dar au dispărut și ghearele și dinții cu care își înfrunta dușmanii! Datorită virtuților sale, a putut obține odihna pe care, în viață, a căutat-o zadarnic. E drept însă, am impresia că și noi toți, adunați aici ca să ne bocim prietenul, vom ajunge la aceeași odihnă, fără să fie absolut necesar să întruchipăm un model al tuturor virtuților, așa ca el. Mă gîndesc

că ar putea exista și un alt motiv de a cultiva virtuțile, în afară de dorința de a obține această odihnă. Dar aceasta nu este decît o vagă idee asupra căreia vă las să meditați singuri. Aveam de gînd să vă îndemn să vă consacrați viața întreagă pentru a învăța să muriți atît de frumos ca prietenul nostru Mucius. Totuși, renunț s-o fac, întrucît voi mi-ați putea opune atîtea argumente serioase! Așa, bunăoară, mi-ați putea obiecta că și răposatul ar fi trebuit să învețe să fie mai prudent și să evite capcanele, ca să nu moară înainte de vreme. Apoi, îmi amintesc de un motănel foarte tînăr, încă băiețaș, care auzind de la dascălul său aceeași povață, adică să învețe toată viața cum trebuie să mori, i-a răspuns destul de obraznic că lucrul ăsta nu pare chiar atît de greu, întrucît fiecare reușește să-l facă chiar de la prima încercare! Și-acum, tineri îndurerați, să păstrăm o clipă de reculegere!

(Hinzmann tăcu și-și trecu din nou lăbuța dreaptă peste urechi și peste obraz; apoi, cu ochii închiși, păru să cadă într-o adîncă meditație. Într-un tîrziu, după ce toată lumea se plictisi să-l aștepte, seniorul Puff îi dădu un ghiont și-i șopti: „Hinzmann, nu cumva ai adormit? Fă ce știi și termină cu predica asta, că ne chinuie o foame disperată!" Hinzmann sări ca ars, apoi, reluîndu-și atitudinea elegantă de orator, continuă.)

Iubiți frați! Nădăjduiam încă să ajung la unele idei înalte, pentru a încheia în mod strălucit această solemnă cuvîntare. Dar văd că nu-mi vine nimic în cap. Presupun că marea durere, pe care m-am străduit s-o simt, m-a cam prostit. Prin urmare vă rog să socotiți cuvîntarea mea, căreia nu-i veți refuza toate aplauzele, ca încheiată și să intonăm legiuitul *De* sau *Ex profundis*[1].

Astfel își sfîrși destoinicul motan adolescent discursul funebru care, din punct de vedere retoric, mi s-a părut foarte bine ticluit și foarte impresionant, dar căruia i-aș fi putut aduce totuși unele completări. Și anume, am avut impresia că Hinzmann a vorbit mai mult pentru a-și arăta strălucitul talent oratoric, decît pentru a cinsti *post mortem* memoria bietului nostru Mucius. Nimic din ceea ce a spus nu se potrivea cu amicul Mucius, care fusese un mo-

[1] Din adîncuri (lat.). *Biblia*, *Psalmul 130*.

tan fără pretenții, sincer și simplu și, după cum avusesem prilejul să-mi dau seama, avusese o fire blajină și devotată. De altfel, elogiul pe care Hinzmann i-l adusese era cu dublu înțeles, așa că, pînă la urmă, cuvîntarea mi-a displăcut; iar în timp ce era rostită, am fost izbit numai de eleganța oratorului și de felul lui de a declama, care era într-adevăr foarte expresiv. Seniorul Puff părea a gîndi la fel cu mine; am schimbat cu el o privire, din care se putea vedea că eram de acord asupra discursului lui Hinzmann.

Așa cum se spusese în încheiere, am intonat un *De profundis* care, dacă e cu putință, a răsunat și mai jalnic și mai sfîșietor decît îngrozitorul cîntec funebru dinainte de cuvîntare. Este îndeobște cunoscut faptul că, în specia noastră, cîntăreții stăpînesc în chipul cel mai desăvîrșit putința de a exprima cea mai adîncă durere, pricinuită fie de un amor prea pasionat sau respins, fie de pierderea unei ființe iubite. De aceea, chiar și omul, care-i o făptură rece și lipsită de sensibilitate, este adînc impresionat de cîntecele de acest fel, nefiind în stare să-și manifeste depresiunea sufletească decît cu ajutorul unor înjurături bizare. După ce s-a cîntat *De profundis*, am luat trupul neînsuflețit al fratelui nostru și l-am coborît într-o groapă adîncă, ce se afla într-un colț întunecos al beciului. Tocmai în această clipă, s-a petrecut lucrul cel mai neașteptat și, totodată, cel mai înduioșător din cîte s-au întîmplat în cursul întregii solemnități. Trei fetițe-pisicuțe, mai frumoase ca soarele, au apărut deodată cu niște frunze de morcov și de pătrunjel pe care le-au cules chiar aici, în beci, și le-au aruncat în mormîntul încă deschis, în timp ce o pisică, ceva mai în vîrstă decît ele, cînta o melodie simplă și grațioasă. Melodia îmi era foarte cunoscută și, dacă nu mă înșel, textul original al cîntecului începea cu cuvintele: *O, brad frumos, o, brad frumos!* și așa mai departe. După cum mi-a șoptit la ureche seniorul Puff, erau fiicele răposatului Mucius, care luau și ele parte în felul acesta la ceremonia funebră a tatălui lor.

Nu-mi mai puteam desprinde ochii de la frumoasa cîntăreață, care era de o drăgălășenie nespusă; îndeosebi m-am simțit transportat de glasul ei dulce, care reda cu o simțire atît de adîncă melodia tristului cîntec funebru. Nu mi-am putut stăpîni lacrimile, însă durerea pe care a răscolit-o în mine era cu totul deosebită, întrucît mă făcea

să simt o dulce voluptate. Îndrăznesc să mărturisesc fără sfială că inima mi-a fost răpită în întregime de cîntăreață: parcă nu mai văzusem niciodată pînă atunci o fecioară-pisică atît de atrăgătoare, cu atîta noblețe în privire și în gesturi, de o frumusețe atît de cuceritoare.

Groapa a fost astupată cu multă trudă de patru motani voinici, care au tras peste ea cu gharele lor atît nisip și pămînt cît au putut. Înmormîntarea s-a terminat și ne-am așezat la masă. Drăgălașele fete ale lui Mucius voiau să plece, ceea ce noi însă nu le-am îngăduit, ci, dimpotrivă, am insistat să ia parte la praznicul de îngropăciune. Datorită unor manevre abile, eu am reușit să duc la masă pe cea mai frumoasă dintre pisicuțe și să mă așez alături de ea. Dacă la început am fost izbit de strălucirea frumuseții ei și fermecat de vocea-i melodioasă, acum eram transportat în al nouălea cer de inteligența ascuțită, de gingășia sentimentelor, de puritatea sufletului și de feminitatea care părea să iradieze din întreaga sa ființă. Tot ce spunea căpăta pe buzele ei un farmec cu totul deosebit; fiecare cuvînt părea o duioasă și delicată idilă. Așa, bunăoară, mi-a vorbit cu căldură despre o fiertură de lapte dulce, pe care o mîncase cu poftă cu cîteva zile înainte de moartea tatălui ei. Iar atunci cînd i-am spus că asemenea fiertură se găsește deosebit de bine și la maestrul meu, adăugîndu-i-se și o porție mare de unt, pisicuța m-a privit cu ochii ei de porumbiță, limpezi și cu reflexe verzui, apoi m-a întrebat cu un ton care m-a făcut să simt un fior:

— Sînteți sigur, sigur de tot, domnul meu? Și dumneavoastră vă place fiertura de lapte?... Cu unt! repetă ea cufundată parcă într-o visare.

Cine nu știe că fetelor frumoase și înfloritoare, în vîrstă de șase pînă la opt luni (atîta putea să aibă frumoasa mea), nimic nu le stă mai bine ca un dram de visare, căci atunci devin adesea cu totul irezistibile. Astfel se explică faptul că, înflăcărat de amor, i-am strîns lăbuța cu putere și am exclamat tare:

— Copilă angelică! Vino să iei micul dejun la mine! Îți voi oferi fiertură cu lapte și această fericire nu o voi schimba pentru toate extazele vieții!

Roșind, ea își plecă rușinată ochii, lăsîndu-și însă lăbuța într-a mea, ceea ce trezi în mine cele mai frumoase speranțe.

O dată, în casa maestrului meu, am auzit pe un domn bătrîn — mi se pare că era un avocat — spunînd că pentru o fată tînără nu există nimic mai primejdios decît să-şi lase prea mult timp mîna în mîna unui bărbat, întrucît el ar putea considera aceasta, pe bună dreptate, ca o *traditio brevi manu*[1] a întregii sale persoane şi să ridice astfel tot felul de pretenţii, care nu mai pot fi respinse decît cu foarte mare greutate. Şi eu aveam o poftă nebună să ridic asemenea pretenţii şi tocmai mă pregăteam să le formulez, cînd conversaţia noastră fu întreruptă de o libaţiune în cinstea decedatului. Între timp, cele trei fete mai mici ale răposatului Mucius manifestaseră o bună dispoziţie şi o naivitate picantă care îi încîntase pe toţi ceilalţi motani, astfel că, întreaga societate, a cărei durere şi întristare scăzuse simţitor datorită mîncării şi băuturii, se înveselise şi se însufleţise şi mai mult. Toată lumea rîdea şi glumea, iar după ce se strînse masa, însuşi gravul senior Puff propuse o mică partidă de dans. Se făcu în grabă loc: trei motani îşi dreseră glasurile şi curînd fetele lui Mucius, trezite la viaţă, prinseră a sări sprintene în braţele tinerilor.

Eu nu o slăbeam nici o clipă pe frumoasa mea. Am invitat-o la dans, ea mi-a dat lăbuţa şi ne-am repezit şi noi în rîndurile dansatorilor. Ah, cum îmi ardea obrazul de răsuflarea ei! Cum îmi fremăta pieptul la pieptul ei! Ah, cum înlăbuţam deliciosul ei trup! O, fericită şi divină clipă!

După ce am dansat două sau chiar trei „hopseruri", mi-am dus frumoasa într-un colţ al beciului unde, potrivit codului manierelor galante, i-am oferit ce se putea găsi la micul bufet improvizat, întrucît serbarea nu avea caracterul unui bal. Cu acest prilej, am dat frîu liber sentimentelor mele. Sărutîndu-i lăbuţa de nenumărate ori, o asiguram că voi fi cel mai fericit dintre muritori dacă ea va voi să mă iubească cît de puţin.

— Ce faci, nenorocitule! tună deodată o voce în spatele meu. E fiica ta, Mina!

M-am cutremurat, căci am recunoscut prea bine vocea. Era Mismis! Jocul capricios al întîmplării făcea ca, în clipa cînd credeam că o uitasem cu desăvîrşire pe Mismis, să aflu

[1] Transfer făcut fără formalităţi (lat.).

un lucru pe care nici nu-l puteam bănui: că m-am îndrăgostit de propriul meu copil! Mismis era în mare doliu și nu știam ce să mai cred.

— Mismis, i-am spus eu cu glas blînd. Cum ai ajuns aici? De ce acest doliu și... o, cerule! fetele acelea... surorile Minei?

Mi-a fost dat să aflu lucruri de necrezut. Imediat după ce a fost învins de vitejia mea cavalerească în duelul acela pe viață și pe moarte, odiosul meu rival — motanul negru-gri-galben — se despărțise de Mismis și, cum i s-au vindecat rănile, a plecat fără ca nimeni să știe unde. Atunci Mucius i-a cerut mîna, pe care ea i-a acordat-o bucuroasă. Faptul că nu mi-a spus acest lucru îi face cinste și arată toată delicatețea sentimentelor lui. Prin urmare pisicuțele acelea zglobii și naive erau surorile vitrege ale Minei mele!

— O, Murr! îmi spuse Mismis cu duioșie, după ce-mi povesti toate cele întîmplate. Admirabilul tău spirit s-a lăsat amăgit numai în ceea ce privește sentimentul de care a fost cuprins. În realitate, sentimentul ce s-a trezit în pieptul tău, atunci cînd ai zărit-o pe Mina noastră, a fost dragostea unui părinte și nu a unui amant înfocat. Mina *noastră!* O, ce cuvînt duios! Murr, e cu putință oare să rămîi atît de insensibil, e cu putință oare ca în inima ta să se fi stins orice urmă de dragoste pentru cea care te-a iubit atît de mult și — martor îmi este cerul — te mai iubește cu aceeași pasiune; pentru cea care ți-ar fi rămas credincioasă pînă la moarte, dacă nu intervenea un altul care să o seducă cu minciunile lui perfide! O, slăbiciune, numele tău e pisică!" Știu, la astate gîndești; dar nu este oare cea mai mare virtute a unui motan să ierte slăbiciunea pisicii? Murr! Mă vezi doborîtă la pămînt, nemîngîiată după pierderea celui de al treilea soț iubitor! dar în bezna acestei tristeți se aprinde din nou flacăra dragostei, care odinioară a fost fericirea și mîndria mea, viața mea însăși! Murr! Pleacă-ți urechea la mărturisirea mea! Te mai iubesc încă și credeam că ne vom căsă...

Lacrimile îi sugrumară glasul.

Întreaga scenă mi-a făcut o impresie foarte penibilă. Mina ședea palidă și frumoasă, ca prima zăpadă care sărută uneori, toamna, ultimele flori, pentru a se preface îndată într-o apă neagră.

(Nota Editorului. Murr! Murr! Iar un plagiat! În *Extraordinara poveste a lui Peter Schlemihl*[1] eroul cărții își descrie iubita, care se numește și ea Mina, exact cu aceleași cuvinte.)

În tăcere, le priveam pe amindouă, pe mamă și pe fiică. Aceasta din urmă îmi plăcea totuși infinit mai mult și, întrucît în specia noastră relațiile de rudenie apropiată nu constituie un impediment canonic pentru căsătorie... Probabil că privirea m-a trădat, pentru că Mismis părea să-mi fi ghicit gîndul ascuns.

— Barbarule! strigă ea sărind spre Mina și înlăbuțind-o cu putere la pieptul ei. Barbarule, ce ți-ai pus în gînd? Cum? Ești în stare să disprețuiești această inimă care te iubește și să îngrămădești crime peste crime!

Deși habar n-aveam ce pretenții putea să aibă Mismis și ce crime îmi putea reproșa, totuși, ca să nu stric petrecerea în care se transformase praznicul de înmormîntare, am găsit mai potrivit să fac haz de necaz. De aceea am asigurat-o pe Mismis, care-și ieșise cu totul din fire, că am fost indus în eroare doar de extraordinara asemănare a ei cu Mina și că, în sufletu-mi, se aprinsese același sentiment pe care-l port pentru încă mereu frumoasa Mismis. Ea își uscă îndată lacrimile și, așezîndu-se lîngă mine, începu o conversație intimă, ca și cînd între noi n-ar fi avut niciodată loc vreo neînțelegere. Unde mai pui că tînărul Hinzmann o invită la dans pe frumoasa Mina, așa că este ușor de închipuit în ce situație tristă și penibilă mă aflam.

Din fericire, seniorul Puff o luă pe Mismis pentru ultimul dans cu care se încheia serbarea, căci altfel ar fi fost în stare să-mi facă tot felul de propuneri ciudate. M-am furișat binișor afară din beci, gîndind: „Va trece și asta"!

Socot că, pentru mine, acest praznic a fost un punct de cotitură cu care se încheiaseră lunile mele de ucenicie și începea un nou ciclu al vieții.

(F.m.)... îl îndemnase pe Kreisler să se ducă dis-de-dimineață în încăperile abatelui. Capelmaistrul găsi pe preasfinția-sa tocmai cînd acesta încerca să deschidă cu o bardă

[1] Nuvelă de scriitorul german *Adelbert von Chamisso* (1781—1838).

și o daltă o ladă mare în care, judecînd după forma ei, trebuia să fie împachetat un tablou.

— Aha! exclamă abatele cînd intră Kreisler, ai picat tocmai la timp, capelmaistre! Poți să-mi dai o mînă de ajutor la o muncă grea și migăloasă. Lada e bătută în mii de cuie, de parcă ar trebui să rămînă închisă pe vecie. A sosit direct din Neapoli și conține un tablou pe care, deocamdată, vreau să-l atîrn în cabinetul meu și să nu-l arăt fraților. De aceea n-am chemat pe nimeni să mă ajute; dar acum trebuie să mă ajuți dumneata, capelmaistre.

Kreisler se apucă de treabă și, în curînd, din ladă apăru un tablou mare și frumos cu o splendidă ramă aurită. Nu mică fu mirarea lui Kreisler cînd constată că locul de deasupra micului altar din odaia abatelui, unde pînă atunci atîrnase un minunat tablou de Leonardo da Vinci, reprezentînd *Sfînta familie*, era acum gol. Abatele socotea acest tablou ca unul din cele mai bune din colecția lui de originale. Totuși această capodoperă trebuia să facă loc unui tablou a cărui frumusețe și totodată netăgăduită noutate Kreisler le recunoscu de la prima privire.

După ce fixară amîndoi și cu multă trudă rama pe perete, cu ajutorul unor șuruburi anume făcute, abatele alese un loc de unde lumina îi cădea cel mai bine și începu să contemple tabloul cu atîta satisfacție sinceră, cu o bucurie atît de vădită, încît dădea impresia că, în afară de pictura într-adevăr admirabilă, mai era și altceva la mijloc. Subiectul acestui tablou era una dintre minuni. Sfînta Fecioară, încununată de gloriosul nimb ceresc, ținea în mîna stîngă un lujer de crin, în timp ce cu cele două degete mijlocii ale mîinii drepte atingea pieptul gol al unui tînăr. Sub degete, se putea vedea sînge de un roșu dens picurînd din rana deschisă. Tînărul sta pe jumătate ridicat din patul pe care era întins; părea că se trezește din somnul morții. Nu deschisese încă ochii, dar zîmbetul luminos ce-i plutea pe chip arăta că o văzuse pe Maica Domnului în vis, că durerea pricinuită de rană trecuse și că moartea nu mai avea nici o putere asupra lui. Un cunoscător nu putea să nu admire desenul corect, compoziția abilă, distribuirea justă a luminii și umbrelor, măreția cu care erau așezate cutele veșmintelor, frumusețea maiestuoasă a figurii Mariei, dar mai ales coloritul viu care este de cele mai multe ori mai presus de posi-

bilitățile artiștilor moderni. Geniul autentic al artistului se manifestase însă cel mai mult și, cum e și firesc, în felul cel mai hotărît, în expresia de nedescris a fețelor. Maria era femeia cea mai frumoasă și cea mai încîntătoare din cîte s-au văzut vreodată; și totuși fruntea ei era luminată de o măreție divină, iar în ochii ei negri strălucea blînd o seninătate suprapămîntească. De asemenea, extazul ceresc al tînărului trezit la viață era surprins și exprimat de artist cu o rară vigoare. Printre tablourile din ultima vreme, Kreisler nu cunoștea nici unul care putea fi comparat cu acesta. O spuse abatelui, oprindu-se apoi amănunțit și îndelung asupra diferitelor calități ale operei și adăugînd că nu crede să se fi făcut ceva mai splendid în ultima vreme.

— Faptul își are explicația lui, după cum vei afla îndată, îi răspunse abatele zîmbind. Cu tinerii noștri artiști se petrece un lucru ciudat. Ei studiază la nesfîrșit, inventează, desenează, fac niște cartoane uriașe și, pînă la urmă, iese ceva mort, rigid, care nu-și poate croi un drum în viață pentru că nu este viu. În loc să copieze cu grijă operele unui vechi și celebru maestru pe care să-l fi ales drept model și exemplu, și să pătrundă astfel în însuși spiritul lui, ei vor să fie chiar de la început maeștri și pictează *similia*[1]. Procedînd însă așa, cad în imitația lucrurilor de o importanță secundară, devenind tot atît de ridicoli ca aceia care, încercînd să se asemuiască vreunui om mare, se căznesc să tușească, să graseieze sau să umble încovoiați ca el. Ceea ce lipsește tinerilor noștri pictori este inspirația autentică, ce face să țîșnească tabloul în toată strălucirea sa vie din adîncul ființei lor și li-l pune în fața ochilor. Vedem pe cîte unii chinuindu-se zadarnic să ajungă în acea stare de spirit sublimă, fără de care nu se poate naște nici o operă de artă. Dar ceea ce sărmanii de ei iau drept inspirație autentică, aceea care înalță spiritul senin și calm al vechiului maestru, nu e de fapt decît un amestec bizar, întocmit din admirația înfumurată față de propria lor concepție și din grija chinuitoare de a imita vechiul model în cele mai mici amănunte. Astfel se întîmplă că o compoziție, menită să capete viață autentică, devine o caricatură respingătoare. Tinerii noștri pictori nu izbutesc să exprime în mod clar ce-au

[1] Ceva asemănător (lat.).

conceput în sufletul lor, și mă întreb dacă nu cumva aceasta se datorește faptului că, deși toate celelalte pot fi destul de bune, coloritul este nereușit. Într-un cuvînt, vreau să spun că știu cel mult să deseneze, dar nu sînt în stare să picteze. Nu este adevărat că tehnica culorilor s-ar fi pierdut, sau că tinerilor pictori le-ar lipsi sîrguința. Prima ipoteză este exclusă, pentru că de cînd s-a format ca artă adevărată, adică începînd din epoca creștină, arta picturală nu a cunoscut nici o clipă de întrerupere; dimpotrivă, maeștri și discipoli formează un lanț continuu și permanent, iar schimbările inevitabile în cursul timpului, deși, firește, au dus treptat la o abatere de la adevăr, nu au putut influența cîtuși de puțin transmiterea procedeelor tehnice. Cît privește sîrguința, aș putea mai degrabă să le reproșez artiștilor excesul de zel, și nicidecum lipsa lui. Cunosc un tînăr artist care chiar dacă începe un tablou destul de bine, îl mîgălește și îl refăce de atîtea ori pînă ce totul dispare într-un ton șters și plumburiu. Probabil că abia atunci tabloul corespunde imaginației lui interioare, în care figurile sînt lipsite de suflul adevărat al vieții. Privește aici, capelmaistre: ai în față un tablou care respiră viață, o viață adevărată și încîntătoare; și aceasta, pentru că s-a născut dintr-o inspirație autentică și cucernică. Miracolul îți apare cît se poate de limpede. Tînărul pe care-l vezi ridicîndu-se în capul oaselor a fost atacat și lovit de moarte de niște ucigași, în timp ce era cu totul lipsit de apărare. Și atunci el, care fusese pînă atunci un păcătos lipsit de credință, bătîndu-și joc în chip diabolic de toate poruncile bisericii, a strigat, cuprins de desperare, chemînd în ajutor pe Sfînta Fecioară. Divina născătoare de Dumnezeu s-a îndurat de el și l-a trezit din morți ca să mai poată trăi, ca să-și vadă greșelile și să-și închine cu evlavie viața bisericii și slujirii ei. Tînărul acesta, asupra căruia cea trimisă de Dumnezeu și-a revărsat harul, este însuși pictorul care a făcut acest tablou.

Kreisler își exprimă uimirea față de cele spuse de abate și adaugă că, înțeleasă astfel, minunea trebuie să se fi întîmplat în vremuri nu prea depărtate.

— Și dumneata, dragă Johannes, rosti abatele cu blîndețe, și dumneata ai părerea greșită că porțile cerești ale milei sînt astăzi închise; că sfinții — întruchipare a îndurării și compasiunii — pe care omul cuprins de groază în fața

primejdiei și morții îi invocă printr-o rugă înflăcărată, nu mai umblă pe pământ, nu mai apar celui căzut în nenorocire spre a-i aduce mîngîiere și pace. Crede-mă, Johannes, minunile nu au încetat niciodată; dar ochiul omenesc a orbit, cufundat în păcat, și de aceea nu este în stare să suporte strălucirea nepămîntească a cerului, nu poate recunoaște mila divină atunci cînd i se manifestă sub forma unei apariții vizibile. Și totuși, iubitul meu Johannes, cele mai splendide minuni divine se petrec în însuși sufletul omului, iar el are datoria să vestească aceste minuni lumii întregi, cu ajutorul cuvintelor, sunetelor sau culorilor. Astfel, călugărul care a pictat acest tablou a proclamat splendid miracolul convertirii sale; tot așa și dumneata, Johannes — trebuie să vorbesc despre dumneata, cuvintele îmi țîșnesc din inimă — tot așa și dumneata vestești în lume minunea cunoașterii luminii veșnice și neîntinate prin sunete ce izvorăsc cu o putere neasemuită din adîncul ființei dumitale. Și însuși faptul că poți face aceasta, nu este oare o minune plină de har pe care cel veșnic o săvîrșește spre mîntuirea dumitale?

Cuvintele abatelui produseră o stranie tulburare în sufletul lui Kreisler și — lucru care i se întîmpla foarte rar — simți o încredere deplină în puterea sa creatoare. O senzație de fericire îl copleși.

În tot acest timp, capelmaistrul nu-și luase ochii de la pictura aceea cu adevărat minunată. Dar, așa cum se întîmplă de obicei cînd te uiți la un tablou cum era cel de față cu efecte puternice de lumină în primul și al doilea plan, doar mai tîrziu descoperi figurile din umbra planului din fund, și Kreisler desluși abia acum făptura învăluită într-o mantie largă, care fugea pe ușă, ținînd în mînă un pumnal, slab luminat de o singură rază din nimbul strălucitor al reginei cerești. Era, vădit, ucigașul. În fuga lui, arunca totuși o privire îndărăt și pe chip i se putea citi o spaimă fără margini.

Kreisler fu lovit ca de trăsnet cînd recunoscu în chipul ucigașului pe prințul Hector. În același timp i se părea că a mai văzut undeva, deși doar în treacăt, pe tînărul înviat din morți. O sfială, neînțeleasă chiar pentru el însuși, îl împiedică să împărtășească abatelui această impresie. În schimb, îl întrebă dacă nu i se pare nepotrivit și chiar supărător faptul că pictorul așezase în primul plan — deși mas-

cate de umbre puternice — obiecte de îmbrăcăminte modernă. De asemenea, după cum abia acum își dădea seama, veșmintele cu care era îmbrăcat însuși tînărul erau moderne.

Într-adevăr, în primul plan, în dreapta, se afla o măsuță și, aproape lipit de ea, un scaun de al cărui spătar atîrna un șal turcesc. Pe măsuță se vedea o sabie și o pălărie ofițerească împodobită cu pene. Tînărul era îmbrăcat cu o cămașă de croială modernă și purta o vestă cu toți nasturii descheiați. Deasupra avea o haină de culoare închisă, descheiată și ea, de o croială perfectă. Regina cerească purta aceleași veșminte care se pot vedea în mod obișnuit în tablourile celor mai buni maeștri vechi.

— Pe mine nu mă supără de loc accesoriile din primul plan și nici haina tînărului, răspunse abatele. Dimpotrivă, socot că dacă s-ar fi abătut de la adevăr, fie chiar în amănuntele cele mai lipsite de însemnătate, pictorul ar fi dat dovadă nu de har divin, ci de prostie și deșertăciune lumească. El trebuie să înfățișeze miracolul așa cum s-a petrecut în realitate, redînd fidel locul, împrejurările, îmbrăcămintea persoanelor și așa mai departe. De aceea oricine își dă seama, de la prima privire, că miracolul s-a petrecut în zilele noastre și astfel tabloul cucernicului călugăr a devenit unul din cele mai frumoase trofee ale bisericii triumfătoare, în aceste vremi de necredință și stricăciune.

— Și totuși, pălăria, sabia, șalul, măsuța, scaunul, într-un cuvînt toate aceste accesorii din primul plan, nu-mi plac de loc. Aș fi preferat să le fi omis cu totul, iar el să-și fi pus, în loc de haina pe care o poartă, o simplă tunică. Spuneți și dumneavoastră, v-ați putea închipui personajele din *Sfînta Scriptură* îmbrăcate în costume moderne? Un sfînt Iosif cu gheroc de postav, un Mîntuitor în frac, o Fecioară cu șal turcesc pe umeri? Nu vi s-ar părea o nedemnă, ba chiar o groaznică profanare a lucrurilor celor mai sublime? Și totuși, vechii pictori, îndeosebi cei germani, au înfățișat toate personajele biblice în costumele epocii lor, și ar fi cu totul greșit să se afirme că veșmintele acelea erau mai potrivite pentru pictură decît cele de astăzi care, cu excepția unor veșminte femeiești — trebuie s-o recunoaștem — sînt destul de anoste și nepicturale. Unele mode ale premergătorilor noștri ajungeau însă pînă la monstruozitate; amin-

tiți-vă de încălțările acelea cu vîrfuri răsucite în sus și lungi de un cot, de șalvarii largi, de tunicile și mînecile despicate și de cîte altele. Cu totul insuportabile erau unele veșminte femeiești, care desfigurau fețele și deformau taliile, așa cum vedem în tablourile vechi, unde cîte o fată în floarea tinereții și frumoasă ca o zînă arată, numai și numai din pricina îmbrăcămintei, ca o matroană posomorită. Și totuși tablourile acelea nu supărau pe nimeni.

— Acum, răspunse abatele, pot să-ți arăt în puține cuvinte toată deosebirea dintre timpurile cucernice de odinioară și cele de astăzi, pline de stricăciune. Odinioară, dragă Johannes, întîmplările biblice pătrunseseră atît de mult în viața oamenilor — aș putea spune chiar se împletiseră cu ea — încît ei credeau că minunile s-au săvîrșit sub ochii lor, și că Atotputernicul ar putea să le facă oricînd, în orice zi. De aceea, pentru un pictor cucernic întîmplările biblice se înfățișau ca actuale. El vedea harul divin pogorîndu-se printre oamenii din jurul său, și picta așa cum îi vedea în realitate. Azi, aceste întîmplări sînt ceva foarte îndepărtat, care există doar în sine, fără nici un contact cu actualitatea, ci doar ca o amintire palidă și lipsită de viață. Zadarnic se străduiește artistul să ajungă la o viziune reală căci, chiar dacă nu și-o mărturisește, sufletul lui a devenit banal din pricina deșertăciunii lumești. Este ridicol reprosul ce se aduce vechilor maeștri că nu ar fi cunoscut costumele, găsind în asta explicația faptului că în tablourile lor nu au înfățișat decît veșminte din epoca lor; tot atît de ridicoli sînt și tinerii noștri pictori care se căznesc să redea, în scenele lor biblice, cele mai absurde și mai lipsite de gust costume medievale, dovedind astfel că n-au privit nemijlocit în viața reală, lucrul pe care au vrut să-l zugrăvească, ci s-au mulțumit cu reflexul lui, așa cum l-au contemplat în tablourile vechilor maeștri. Tocmai de aceea, dragul meu Johannes, tocmai pentru că prezentul este prea profan și crează un contrast respingător cu acele legende sfinte, tocmai pentru că nimeni nu e în stare să-și imagineze acele minuni ca petrecute chiar în mijlocul nostru, încercarea de a prezenta acțiunea în veșmintele noastre moderne ni se pare lipsită de gust, monstruoasă, o adevărată pîngărire. Dacă însă un miracol se săvîrșește într-adevăr sub ochii noștri, atunci e cu totul

neîngăduit să se schimbe costumul de astăzi. Din același motiv — dacă vor să găsească un punct de sprijin în realitate — tinerii pictori, cînd zugrăvesc întîmplări vechi, trebuie să respecte în toate amănuntele costumele epocii respective. Și, repet, autorul acestui tablou are întru totul dreptate evocînd actualitatea. Și tocmai aceste accesorii pe care dumneata, Johannes, le privești cu atît dispreț, îmi dau un fior sfînt, pentru că mă închipui pe mine însumi intrînd în strîmta odăiță a acelei case din Neapole unde, numai cu cîțiva ani în urmă, s-a petrecut minunea învierii din morți a tînărului.

Cuvintele abatelui stîrniră în Kreisler tot felul de gînduri. În multe privințe trebuia să-i dea dreptate; însă, în ceea ce privește marea evlavie a timpurilor trecute și corupția celor de astăzi, avea impresia că prea mult vorbea în el călugărul, gata să vadă peste tot semne, minuni și revelații. După părerea lui, un suflet curat — străin de extazul crispat al unui cult ce întunecă mințile — nu are nevoie de minuni și revelații pentru a exercita virtuțile creștinești. Aceste virtuți nu au dispărut de pe pămînt. Iar dacă ar dispărea, atunci puterea divină care ne-a părăsit, lăsîndu-ne pradă demonului întunericului, nici n-ar mai încerca să ne readucă pe calea cea bună cu ajutorul vreunui miracol.

Kreisler păstră însă pentru sine toate aceste gînduri, continuînd să contemple în tăcere tabloul. Cu cît îl privea mai mult și mai cu atenție, trăsăturile feței ucigașului îi apăreau tot mai clare și Kreisler se convinse că originalul după care fusese pictat acest personaj nu putea fi nimeni altul decît prințul Hector.

— Mi se pare, cucernice părinte, rupse el în sfîrșit tăcerea, mi se pare că văd acolo, în fundal, un aprig vînător care și-a ales drept țintă animalul cel mai nobil, și anume omul, pe care îl urmărește în toate felurile. După cîte observ, de data asta a întrebuințat o armă excelentă și ascuțită și n-a dat greș. Nu tot atît de bine îi merge însă cu arma de foc, căci nu de mult a dat greș în mod rușinos cînd a țintit într-un cerb sprinten. Mărturisesc că aș fi tare curios să aflu *curriculum vitae*[1] al acestui vînător atît de pătimaș;

[1] Autobiografia (lat.).

m-aș mulțumi și cu un extras epitomatic din care să-mi pot da seama unde ar fi bine să mă ascund și dacă n-ar fi cumva indicat să mă adresez direct Sfintei Fecioare, în vederea obținerii unei scrisori de liberă trecere și de protecție, de care aș avea eventual trebuință.

— Timpul le va lămuri pe toate, capelmaistre! zise abatele. Tare m-aș mira dacă, în scurtă vreme, nu ți se vor limpezi sumedenie de lucruri, care astăzi îți apar învăluite în întuneric. Multe se mai pot întîmpla încă potrivit dorințelor dumitale, de care abia acum îmi dau seama. E ciudat — atîta lucru pot să-ți spun de pe acum — că la Sieghartshof domnește o părere atît de greșită în ceea ce privește persoana dumitale! Maestrul Abraham este poate singurul care te-a înțeles cu adevărat.

— Maestrul Abraham! exclamă Kreisler. Îl cunoașteți pe acest respectabil bătrîn?

— Dumneata uiți că frumoasa noastră orgă își datorează structura ei, nouă și plină de efect, iscusinței maestrului Abraham! Dar mai tîrziu vei afla mai multe. Deocamdată, așteaptă cu răbdare ce va aduce viitorul.

Kreisler își luă rămas bun de la abate. Avea de gînd să coboare în parc pentru a-și mai pune ordine în gîndurile ce i se învălmășeau în cap. În clipa cînd cobori scara auzi în spatele lui un glas care-l chema:

— *Domine, domine* capelmaistru! *Paucis te volo!*[1]

Era *pater* Hilarius care îi spuse că așteptase cu multă nerăbdare să termine lunga consfătuire cu abatele. Tocmai își îndeplinea slujba de pivnicer și scosese un neasemuit vin de Franconia, care stătuse ani îndelungați în pivniță. Kreisler trebuia neapărat să bea un pocal acum la gustarea de dimineață, ca să poată prețui la cuvenita-i valoare vița nobilă; să se convingă că vinul acela e focos, întremător al spiritului și al inimii, făcut anume pentru un compozitor atît de strașnic și un muzician atît de desăvîrșit.

Kreisler știa prea bine că ar fi fost trudă zadarnică orice încercare de a scăpa de insistențele înflăcăratului *pater* Hilarius. De altfel, avînd în vedere starea de spirit în care se afla, simțea că un păhărel de vin bun nu i-ar strica de

[1] Domnule, domnule... vreau să-ți spun numai cîteva cuvinte (lat. alterată).

loc, așa că îl urmă pe veselul pivnicer, care-l duse în chilia lui, unde îi aștepta o măsuță acoperită cu un șervet alb, pe care se afla o garafă cu licoarea acea nobilă, precum și pîine proaspătă, scoasă atunci din cuptor, sare și chimion.

— *Ergo bibamus!* exclamă *pater* Hilarius, umplînd pînă la gură frumoasele pocale din sticlă verzuie și ciocnind vesel cu Kreisler. Nu-i așa, reluă el după ce goliră paharele, că preavenerabilul nostru abate vrea să te vîre în rasa monahală? Nu te lăsa, Kreisler! Eu mă simt bine în ea și n-aș lepăda-o cu nici un preț, dar *distinguendum est inter et inter!* Pentru mine toată viața stă într-un pahar de vin bun și un strașnic cîntec bisericesc, dar dumneata, ehe-hei... dumneata ești făcut pentru cu totul alte lucruri! Dumitale viața îți surîde altfel, și alte lumini ai în față decît cele ale altarului! Cu alte cuvinte, Kreisler, hai să ciocnim! Să-ți trăiască iubita și atunci cînd o fi să faci nunta, domnul abate, cu toată ciuda lui, o să-ți trimită prin mine cel mai bun vin care se află în îmbelșugata noastră pivniță!

Pe Kreisler cuvintele lui Hilarius îl atinseră în mod neplăcut, așa cum ne doare atunci cînd vedem ceva gingaș și curat ca neaua, atins de niște mîini grosolane și stîngace.

— Pe toate le știi, toate le afli, deși stai între cei patru pereți ai dumitale, spuse Kreisler, retrăgîndu-și paharul.

— *Domine!* exclamă *pater* Hilarius. *Domine* Kreisler! Nu te supăra! *Video mysterium*[1], dar știu să-mi țiu gura. Să bem în sănătatea... În sfîrșit, hai să luăm o gustare *in camera et faciemus bonum cherubim*[2]... și *bibamus* ca Domnul să ne țină aici la abație și mai departe, în liniștea și pacea care au domnit pînă acum.

— Nu cumva o amenință vreo primejdie? întrebă Kreisler neliniștit.

— *Domine*, spuse *pater* Hilarius cu voce scăzută și aplecîndu-se confidențial spre Kreisler, *domine dilectissime!*[3] Ai stat destul printre noi ca să-ți dai seama de armonia în care trăim, de felul în care diferitele înclinații ale fraților se unesc într-o voie bună, favorizată de mediul care ne încon-

---

[1] Văd un mister (lat.).
[2] În chilie și (prin aceasta) să îmbunăm heruvimul (lat.).
[3] Preascumpe domn! (Lat.)

joară, de blîndețea legilor mănăstirii și de întregul nostru fel de viață. Poate că asta a dăinuit prea mult. Află că tocmai acum a sosit *pater* Cyprianus, care era de mult așteptat și pe care Roma ni l-a recomandat în chipul cel mai stăruitor. E un om încă tînăr; dar pe chipul lui scofîlcit și uscat nu se poate citi nici urmă de voie bună. Dimpotrivă, trăsăturile lui întunecate și încremenite poartă pecetea unei severități neînduplecate, arătînd ca un ascet care a ajuns la ultimul grad de autoflagelare. Pe lîngă asta, din întreaga lui ființă se desprinde un fel de dispreț dușmănos față de tot ce-l înconjoară; poate că, într-adevăr, acest dispreț își are obîrșia în sentimentul unei superiorități spirituale asupra noastră a tuturor. A și apucat să se informeze, prin cîteva întrebări răzlețe, despre regulamentul mănăstirii, și se pare că a fost foarte supărat aflînd felul nostru de viață. Ia aminte, Kreisler, acest venetic o să întoarcă pe dos toată rînduiala noastră în care ne-am simțit atît de bine! Ia aminte, *nunc probo*[1]*!* Asceții noștri nu vor întîrzia să i se alăture și, în curînd, se va forma o partidă opusă abatelui și este foarte probabil ca izbînda acestei partide să fie asigurată, căci sînt sigur că *pater* Cyprianus este un emisar al Sfîntului Scaun în fața voinței căruia abatele trebuie să se plece. Ah, Kreisler! S-a isprăvit cu muzica noastră, s-a isprăvit și cu șederea dumitale plăcută în mijlocul nostru! I-am vorbit de corul nostru atît de bine organizat și i-am spus că am ajuns să executăm fără greș operele marilor maeștri. Ascetul acela sumbru s-a strîmbat însă cumplit, spunînd că asemenea muzică este numai pentru lumea profană, nicidecum pentru biserică, din care papa Marcellus al II[2] a vrut s-o surghiunească pe bună dreptate. *Per diem* dacă nu va mai fi nici cor, iar mie poate o să-mi închidă și pivnița de vinuri, atunci... dar, deocamdată *bibamus!* Nu trebuie să-ți faci gînduri înainte de vreme, *ergo*[3] — gil-gil!

Kreisler își exprimă părerea că, cine știe, lucrurile n-o să meargă chiar atît de prost cu noul-venit care, poate, pare mai sever decît este în realitate; cît îl privește, el nu

---

[1] Acum închei (lat.).

[2] *Marcellus al II-lea* (1501—1555), papă între 9 aprilie și 1 mai 1555.

[3] Deci (lat.).

poate crede că, ținînd seamă de caracterul ferm de care abatele a dat întotdeauna dovadă, acesta se va pleca atît de ușor în fața voinței unui călugăr străin, mai ales că nici lui nu-i lipsesc relații importante și influente la Roma.

În această clipă, se auziră clopotele — semn că începe ceremonia solemnă a primirii fratelui celui străin, Cyprianus, în rîndurile ordinului sfîntului Benedict. Kreisler se îndreptă spre biserică, însoțit de *pater* Hilarius, care mai întîi își turnă grabnic pe gît restul de vin din pahar, mormăind un *bibendum quid* speriat. Prin ferestrele coridorului pe care-l străbăteau se putea vedea ce se petrece în încăperile abatelui.

— Ia te uită! exclamă *pater* Hilarius, trăgîndu-l pe Kreisler în colțul unei ferestre.

Aruncînd o privire înăuntru, Kreisler văzu un călugăr căruia abatele îi vorbea cu înfrigurare, în timp ce fața i se împurpurase toată. Apoi, abatele îngenunche în fața călugărului, care îi dădu binecuvîntarea sa.

— N-am avut oare dreptate, șopti Hilarius, cînd am spus că e ceva din cale-afară de neobișnuit cu călugărul ăsta străin, care a venit pe capul nostru?

— Fără îndoială, răspunse Kreisler. E ceva cu totul deosebit cu acest Cyprianus și sînt sigur că vor ieși la iveală lucruri pe care nu le cunoaștem.

Pater Hilarius se alătură celorlalți frați, pentru a lua parte la procesiunea solemnă, ce se îndrepta spre biserică cu crucea în frunte, în timp ce pe de lături mergeau novicii purtînd prapuri și luminări aprinse.

În clipa cînd abatele, însoțit de călugărul cel străin, trecu pe lîngă Kreisler, acesta recunoscu într-o clipă că fratele Cyprianus era chiar tînărul din tablou, pe care Sfînta Fecioară îl înviase din morți. Fiind cuprins de încă o bănuială, Kreisler alergă în odaia lui și scoase micul portret pe care i-l dăduse maestrul Abraham. Nu mai încăpea nici o îndoială! Avea în fața lui același om, doar că mai tînăr, mai fraged și îmbrăcat în uniformă de ofițer. Cînd...

Consecințele binefăcătoare ale unei culturi superioare. Un bărbat în floarea vîrstei

(M.R.P.)... CUVÎNTAREA mișcătoare a lui Hinzmann, ospățul funebru, frumoasa Mina, reîntîlnirea cu Mismis, dansul — toate acestea au stîrnit în pieptul meu un vîrtej de sentimente dintre cele mai contradictorii. Ca să folosesc o expresie curentă în viața de toate zilele, nu mă simțeam de loc în apele mele și, pradă unei depresiuni sufletești, doream să zac în beci, într-o groapă, asemeni prietenului meu Mucius. Situația era oarecum desperată și nu știu ce m-aș fi făcut dacă autenticul și sublimul meu spirit poetic nu mi-ar fi pus la îndemînă versuri din belșug, pe care nu m-am lăsat pînă ce nu le-am așternut pe hîrtie. Deși rimele se plătesc cu prețul unor picături de sudoare, caracterul divin al poeziei se manifestă mai ales prin versificare — formă care îți dăruiește o indescriptibilă satisfacție intimă, ce învinge toate suferințele pămîntești și, după cît se spune, adesea chiar foamea și durerea de dinți. Așa, bunăoară, cînd moartea îți răpește tatăl, mama ori soția, ești frînt de durere, după cum se și cade la orice deces. Dar gîndul la splendidul cîntec funebru[1], pe care crezi că l-ai conceput în minte, nu te lasă niciodată cu desăvîrșire lipsit de mîngîiere și te mai însori încă o dată numai și numai ca să nu renunți la speranța de a mai avea un prilej pentru asemenea inspirație tragică. Iată versurile în care este zugrăvită cu vigoare poetică și o pregnantă veridicitate atît starea mea de spirit, cît și trecerea de la durere la bucurie:

Sub bolta beciului pustie
Ce glas se tînguie stingher?
Chemarea-i inima-mi sfîșie:
„Nu zăbovi, căci altfel pier!“

[1] Aluzie la satira *Hinkmars von Repkow, Muzică fără cuvinte* de scriitorul german *Gottlieb Wilhelm Rabener* (1714—1771).

Prietenul meu bun și mare
Acolo zace îngropat.
Îmi cere mie alinare,
Vrea ajutoru-mi devotat!

Dar nu, nu-i umbră trecătoare,
Aievea glasul a strigat!
E al soției iubitoare
Ce-și plînge soțul adorat.
Rinaldo-i gata să revină,
Amorul iarăși îi dă ghes.
Dar vai! privirea e haină
Și ascuțite gheare ies.

E ca! nevasta! M-aș ascunde!
Aș vrea să fie totul vis.
Ce zbucium! Dorul mă cuprinde!
Vedenia din paradis
Se-apropie, de parcă zboară,
Lumină-i unde calcă ea.
Simt că mi-e inima ușoară
Iar pieptul o povară grea.

Amicul mort... Ea regăsită...
Soția... fiica... Singerînd
Între durere și ispită
O, suflete, ce ai de gînd?
Să-mi las eu mintea tulburată
De-un vesel dans la parastas?
Să scap de-iluzia fermecată
Voi face necesarul pas!

În lături, vană amăgire
Și idealului fă-i drum!
Pisica — ură și iubire
Îmbină — nici nu știe cum.
O, Mina! Mismis! Falsc chipuri!
O, sex netrebnic și nebun!
Refuz otrăvuri și tertipuri,
Fugind, pe Mucius îl răzbun.

Rozînd un os, mîncînd un peşte
Mi-apari, o frate! iarăşi viu.
Vreau să trăiesc înţelepţeşte,
Motan ca tine vreau să fiu!
Iar dacă ura cea cîinească
Pricinuit-a moartea ta,
Pe şpiţi blestemul să-i zdrobească,
Te-o răzbuna durerea mea.

Simţeam în suflet şi pe buze
Veninul inimii pustii...
Dar mulţumescu-vă, o muze
Şi-naripate fantesii!
Mă simt acuma mult mai bine;
C-un formidabil apetit
Golesc, ca Mucius, străchini pline
Şi-n poezie-s adîncit.

Da, artă! — prunc din universuri
Ce mîngîi orice suferinţă
Dă-mi harul de a scrie versuri
C-o genială uşurinţă.
Şi-atunci femeile vrăjite
Vor spune „O, poete Murr!
Ce nostalgii, în noi, iubite,
Trezeşte dulcele-ţi murmur!"

Efectul versificării era prea binefăcător ca să mă mulţumesc numai cu acest poem. Am mai făcut cîteva, unul după altul cu aceeaşi uşurinţă şi cu acelaşi succes. Pe cele mai izbutite le-aş fi împărtăşit chiar aici cititorului, dacă nu mi-aş fi propus să le public laolaltă cu numeroasele vorbe de duh şi improvizaţii pe care le-am scris în clipele mele libere şi care mă fac aproape să plesnesc de rîs. Această culegere ar urma să fie intitulată *Ce am creat în ceasurile de inspiraţie*. Trebuie să mărturisesc aici un lucru care îmi face cinste şi anume că, şi în lunile mele de tinereţe, cînd se ştie că furtunile patimilor nu sînt încă istovite, raţiunea mea lucidă şi tactul meu delicat au ştiut totdeauna să-mi ţină în frîu orice dezlănţuire anormală a beţiei simţurilor. Astfel am reuşit să înăbuş definitiv dragostea mea subită

pentru frumoasa Mina. În primul rînd, după o matură chibzuință, a trebuit să recunosc că, față de situația mea, această pasiune e absurdă. Pe urmă am mai aflat că, deși avea înfățișare de copilă naivă și cuminte, Mina era o făptură obraznică și capricioasă care, în anumite ocazii, nu pregeta să-și vire ghearele chiar și în ochii celor mai modești motănei. Pentru a evita însă riscul oricărei recidive, m-am ferit cu grijă din calea Minei. Întrucît însă mă temeam și mai rău de firea exaltată a lui Mismis și de pretențiile ei imaginare, stăteam mai mult în casă ca să nu întîlnesc cumva pe vreuna din ele. N-am mai vizitat nici beciul, nici podul și nici acoperișul. Maestrul părea că privește cu ochi buni atitudinea aceasta. Cînd studia la masa de lucru, îmi dădea voie să mă așez la spate, pe jilț, și, cu gîtul întins pe sub brațul lui, să mă uit la cartea pe care o citea. Erau niște cărți frumoase, pe care eu și maestrul meu le studiam împreună — de pildă: *De prodigiosis naturae et artis operibus, talismanes et amuleta dictis* de Arpe[1], *Lumea vrăjită* a lui Becker[2], *Cartea amintirilor* a lui Francesco Petrarca[3] și altele. Această lectură mă distra grozav și dădea spiritului meu un nou elan.

...Maestrul plecase de acasă; soarele lumina blînd, iar boarea primăverii adia prietenos prin fereastra deschisă. Uitînd de hotărîrile mele, am ieșit și eu, ca să fac o mică plimbare pe acoperiș. Însă nici n-am apucat bine să mă urc, că am și zărit-o pe văduva lui Mucius ivindu-se de după horn. De spaimă, am încremenit pe loc; mă și vedeam copleșit de reproșuri și jurăminte. Ce eroare! În urma ei apăru tînărul Hinzmann, chemînd-o pe frumoasa văduvă cu nume dulci. Ea se opri, răspunzîndu-i cu vorbe drăgăstoase. Amîndoi se salutară foarte afectuos, apoi trecură repede pe lîngă mine, fără să mă salute, fără să-mi dea, măcar, cea mai mică atenție. Era limpede că tînărului Hinzmann îi era rușine de mine, căci lăsă capul în jos și își plecă privirea

---

[1] *Despre minunile naturii și artei, numite talismane și amulete* (lat.), lucrare a filologului și juristului *Peter Friedrich Arpe* (1682—1748), apărută în traducere germană în 1792.

[2] Lucrare raționalistă, apărută în 1691, îndreptată împotriva vrăjitoriei, de predicatorul olandez *Balthasar Becker* (1634—1698).

[3] *Rerum memorandorum libri*, de *Petrarca* (1304—1374), a apărut pentru prima oară în traducere germană în 1541.

spre pămînt; dar fluşturatica şi cocheta văduvă mi-a aruncat o căutătură sfidătoare.

Orice s-ar spune, în ce priveşte structura lui psihică, motanul este o făptură foarte absurdă. Nu puteam oare să mă bucur că văduva lui Mucius şi-a găsit un alt iubit? Totuşi, nu m-am putut împiedica să nu simt un fel de ciudă, care semăna aproape a gelozie. Mi-am jurat să nu mă mai duc niciodată pe acoperiş, unde socoteam că suferisem o gravă ofensă. În schimb, săream adesea pe pervazul ferestrei, mă prăjeam la soare, priveam strada ca să mă distrez şi făceam tot felul de reflecţii profunde, îmbinînd astfel utilul cu agreabilul.

Un subiect al acestor reflecţii îl constituia întrebarea: de ce nu mi-a trecut niciodată prin minte să mă aşez din propriul meu îndemn în pragul casei, sau să hoinăresc pe stradă, cum am văzut că fac mulţi din specia mea, fără nici un fel de teamă sau sfială. Îmi închipuiam că trebuie să fie ceva deosebit de plăcut şi eram convins că acum, cînd atinsesem anii maturităţii şi acumulasem suficientă experienţă a vieţii, nu mai putea fi vorba de acele primejdii care m-au ameninţat cînd minor încă, destinul m-a zvîrlit în lumea largă. Plin de încredere, am coborît, aşadar treptele şi, la început, m-am aşezat în prag, în plin soare. Se înţelege de la sine că mi-am luat o poziţie din care oricine putea deduce de la prima vedere că are în faţa lui un motan cult şi binecrescut. Locul acesta din faţa uşii îmi plăcea grozav. În timp ce razele binefăcătoare ale soarelui îmi încălzeau blana, eu îmi spălam botul şi mustăţile cu lăbuţa îndoită graţios. Două fetiţe care — judecînd după gheozdanele lor mari, cu catarame — se întorceau probabil de la şcoală, nu numai că şi-au manifestat încîntarea în faţa acestei privelişti, ci mi-au oferit şi o bucăţică de pîine albă, pe care, potrivit obişnuitei mele galanterii, am primit-o cu toată gratitudinea.

Cu darul primit, mai mult mă jucam decît aveam de gînd să-l mănînc, cînd, deodată, spre groaza mea de nedescris, jocul mi-a fost întrerupt de un mîrîit puternic. În faţa mea se oprise puternicul bătrîn, unchiul lui Ponto — pudelul Scaramuz. Făcînd un salt, am vrut să fug din dreptul uşii, dar Scaramuz mi-a strigat:

— Nu fi atît de laș și stai liniștit locului. Crezi cumva c-am să te mănînc?

Cu o smerită politețe l-am întrebat pe domnul Scaramuz cu ce i-ar putea fi de folos modesta mea persoană. El mi-a răspuns însă răstit:

— Cu nimic; nu-mi poți fi cu nimic de folos, *monsiè* Murr, și, de altfel, cum ar fi aceasta cu putință? Am vrut doar să te întreb dacă știi cumva unde a dispărut pezevenchiul de nepotu-meu, tînărul Ponto? Știu că odată vagabondați împreună și mi se pare că sînteți prieteni la toartă, ceea ce nu-mi place de loc. Ei? ia spune, nu știi pe unde hoinărește? N-a mai dat ochii cu mine de cîteva zile.

Descumpănit din pricina manierelor îngîmfate și disprețuitoare ale bătrînului ăstuia grosolan, i-am răspuns cu răceală că între mine și tînărul Ponto nu poate fi — și nici n-a fost vreodată — vorba de prietenie intimă, mai ales că în ultima vreme Ponto încetase să mă frecventeze. De altminteri nici eu n-am căutat cîtuși de puțin să-l văd.

— Bine, bine, a bombănit bătrînul, mă bucur. Asta arată că puștiul are simțul onoarei și nu-i pornit să se înhaite fără socoteală cu indivizi de tot soiul.

Asta nu mai era de suportat. Clocoteam de mînie. Spiritul bursîlor s-a trezit deodată în mine și, uitînd de orice teamă, i-am scuipat ticălosului de Scaramuz drept în obraz epitetul de „mitocan bătrîn!" Totodată mi-am ridicat laba dreaptă, cu ghearele scoase, spre ochiul lui stîng. Bătrînul a sărit doi pași înapoi și mi-a vorbit pe un ton mai puțin răstit decît la început:

— Haide, haide, Murr! Fără supărare. De altfel, ești un motan cumsecade și vreau să-ți dau un sfat bun. Ferește-te de haimanaua aceea de Ponto! Nu-i soi rău, asta poți să mă crezi pe cuvînt, dar e tare zvăpăiat. Și încă ce zvăpăiat! Gata de orice poznă, nu ia nimic în serios — n-are nimic sfînt! Fii cu băgare de seamă, îți spun. Altfel o să te atragă în tot felul de tovărășii, care nu ți se potrivesc de loc, și ai să te trezești că trebuie să te adaptezi cu greutate la fel de fel de relații sociale străine de firea dumitale adevărată, ceea ce îți va distruge personalitatea. Firea dumitale e simplă și sinceră; mi-ai dat dovadă chiar adineauri. Uite, dragă Murr, dumneata — după cum ți-am mai spus — ești un motan vrednic de toată prețuirea și asculți totdeauna pove-

țele bune. Ascultă-mi sfatul! Un tînăr, oricîte prostii, nebunii, ba chiar fapte dubioase ar face, tot mai arată, din cînd în cînd, puțină candoare, puțin sentimentalism, așa cum e firea celor cu temperament sangvinic, și cînd vine vorba despre el, se zice, folosind o expresie franțuzească: „*Au fond*[1], e un băiat de treabă!", scuzîndu-i-se astfel toate păcatele săvîrșite împotriva moralei și bunei rînduieli. Dar acest „fond" în care zace sămînța binelui, se ascunde atît de adînc și asupra lui s-au îngrămădit atîtea gunoaie — consecințe ale unei vieți desfrînate — încît sămînța e înăbușită în germen. Adesea, în locul bunătății adevărate, ni se vîră pe gît această candoare idioată care, dracu s-o ia! ne împiedică să recunoaștem spiritul răului ascuns sub o mască atrăgătoare. Încrede-te, dragă motane, în vasta experiență a unui pudel bătrîn care a văzut multe în viața lui; nu te lăsa păcălit de afurisitul acela de „*au fond*, e un băiat de treabă!" Dacă-l întîlnești cumva pe ticălosul de nepotu-meu, spune-i în față tot ce-ai auzit de la mine și rupe cu el definitiv orice prietenie. Ei, rămîi cu bine! Cred că asta n-o mai mănînci, dragă Murr?

Zicînd acestea, bătrînul pudel Scaramuz înhață lacom bucățica de pîine din fața mea și se depărtă cu pas liniștit și cu capul plecat, tîrîndu-și pe pămînt urechile lungi și păroase și dînd ușurel din coadă. Gînditor, priveam în urma acestui bătrîn, a cărui înțelepciune era cu totul pe placul meu.

— A plecat? a plecat? am auzit deodată o șoaptă chiar în spatele meu.

Și ce să vezi! Înaintea ochilor mi s-a ivit tînărul Ponto, care se furișase după ușă, așteptînd ca bătrînul să plece. Apariția neașteptată a lui Ponto m-a pus oarecum în încurcătură, căci însărcinarea pe care o primisem de la bătrînul lui unchi și pe care trebuia s-o îndeplinesc acum îmi părea totuși riscantă. Mi-am amintit de cuvintele acelea groaznice strigate cîndva de Ponto: „Dacă o să-ți treacă vreodată prin cap să-mi arăți sentimente dușmănoase, nu uita că sînt mai puternic și mai îndemnatic decît tine. O singură săritură, o mușcătură zdravănă cu dinții mei ascuțiți o să

[1] În fond (franc.).

te scoată pe loc din circulație!" Am găsit că-i foarte potrivit să tac din gură.

Probabil că, datorită acestei lupte interioare, atitudinea mea exterioară părea destul de rece și jenată, căci Ponto mi-a aruncat o privire cercetătoare. Îndată însă a izbucnit în hohote de rîs și mi-a zis:

— Înțeleg, prietene Murr. Desigur că bătrînul ți-a înșirat fel de fel de grozăvii despre purtările mele. A spus că sînt un dezmățat, în stare să fac orice prostie și orice ticăloșie. Nu fi atît de prost să crezi măcar un singur cuvîntel din toate astea. În primul rînd, uită-te la mine și spune-mi ce zici despre înfățișarea mea?

Privindu-l cu atenție, mi-am dat seama că niciodată nu arătase mai dolofan, niciodată îmbrăcămintea nu-i fusese atît de elegantă și de pusă la punct, niciodată întreaga lui făptură nu respirase atîta armonie ca acum. I-am spus-o fără înconjur.

— Și atunci, replică Ponto, poți să crezi, dragă Murr, că un pudel care se învîrte într-o tovărășie proastă, care se dedă dezmățului și se desfrînează în mod sistematic — chiar dacă nu o face din plăcere ci numai din plictiseală, așa cum se întîmplă cu foarte mulți pudeli — crezi tu, oare, că un asemenea pudel poate arăta așa cum mă vezi? Ai subliniat îndeosebi armonia pe care o vădește întreaga mea făptură. Chiar asta ar trebui să-ți fie dovada cît de mult se înșală posacul acela de unchiu-meu. Tu, ca motan literat ce ești, gîndește-te la înțeleptul care, răspunzînd unuia ce reproșa viciosilor, în primul rînd, lipsa de armonie în întreaga lor făptură, a spus: „Dar e oare cu putință ca viciul să fie armonios?"[1] Să nu te mire de loc, prietene Murr, negrele calomnii ale bătrînului meu. Posac și zgîrcit din fire, cum sînt toți unchii, își varsă toată furia pe mine pentru că a trebuit să plătească *par honneur*[2] cîteva mici datorii pe care le-am făcut la cărți. Mă împrumutasem de la un cîrnățar care tolera la el jocuri interzise și dădea adesea pe credit jucătorilor creier, ficățel și crupe de acelea cu care își umple cîrnații. Bătrînul nu poate uita o anumită perioadă,

[1] Citat inexact din *Nepotul lui Rameau* de Denis Diderot; în original, în traducerea lui Goethe.

[2] Pentru a-și salva onoarea (franc.).

cînd viața pe care o duceau nu era tocmai vrednică de laudă, dar care s-a încheiat de mult, cedînd locul unei cuminţenii exemplare.

Tocmai atunci trecu pe stradă un foxterier obraznic, care se holba la mine de parcă n-ar mai fi văzut semeni de-ai mei niciodată, şi îmi răcni în urechi tot felul de grosolănii. Apoi mă apucă deodată de coadă, pe care o întinsesem cît era de lungă, ceea ce, probabil, nu-i era pe plac. Dar, în timp ce mă ridicam să mă apăr, Ponto se şi repezise la nespălatul acela de bătăuş; îl răsturnă şi dădu cu el de pămînt de cîteva ori, încît scandalagiul fugi ca din puşcă, cu coada între picioare şi schelălăind jalnic.

Am fost adînc mişcat de bunele sentimente de care Ponto dăduse, astfel, dovadă faţă de mine, şi de prietenia lui activă. M-am gîndit că acel „*au fond* e un băiat de treabă!" pe care unchiul Scaramuz îl înfăţişa ca pe ceva suspect, trebuie aplicat la Ponto într-un sens mai favorabil şi-l poate scuza cu mai mult temei decît pe mulţi alţii. În general, aveam impresia că bătrînul vedea toate în culori prea negre şi că Ponto, deşi era un fluşturatic, nu era în stare de vreo răutate. I-am spus acestui prieten toate fără înconjur, mulţumindu-i totodată, în felul cel mai călduros, că-mi luase apărarea.

— Mă bucur, dragă Murr, că bătrînul acela pedant nu te-a indus în eroare şi că-ţi dai seama ce inimă bună am, mi-a răspuns Ponto, tot privind în jur, după cum îi era obiceiul, cu ochii lui veseli şi isteţi. Aşa-i că i-am tras o chelfăneală zdravănă neobrăzatului aceluia? N-o s-o uite el multă vreme. De altfel, l-am pîndit astăzi toată ziua. Haimanaua asta mi-a furat ieri un cîrnat şi merita să primească o lecţie bună. Dar îmi pare bine că am putut răzbuna astfel şi jignirea ce ţi-a adus-o, dovedindu-ţi totodată prietenia ce ţi-o port. Cum s-ar zice, am prins două muşte dintr-o dată. Dar, să ne întoarcem la vorba noastră. Mai uită-te o dată atent la mine, dragă motane, şi spune-mi dacă nu observi cumva vreo schimbare importantă în înfăţişarea mea?

L-am examinat cu luare-aminte pe tînărul meu prieten şi — Doamne! — abia acum am observat colierul de argint, frumos lucrat, pe care-l purta la gît şi pe care erau gravate

cuvintele: „Baronul Alzibiades von Wipp. Marschallstrasse — nr. 46".

— Cum? am exclamat eu uimit; ți-ai părăsit stăpînul, profesorul de estetică, și ai trecut la un baron?

— De fapt, răspunse Ponto, nu eu l-am părăsit pe profesor, ci el m-a alungat cu lovituri de picior și cu bătăi.

— Dar cum de s-a putut întîmpla așa ceva? Știu că stăpînul tău ținea mult la tine și se purta frumos?

— Ah, e o poveste idioată și tristă, care dacă s-a sfîrșit bine pentru mine e numai datorită jocului capricios al ironiei soartei. De vină a fost bunătatea mea stupidă, la care s-a adăugat, ce-i drept, și un pic de vanitate. Voiam să-mi înconjur stăpînul în orice clipă cu mici atenții, arătîndu-mi totodată îndemînarea și cunoștințele. De aceea, luasem obiceiul să fac „aport" aducîndu-i, din propriul meu îndemn, orice fleac pe care îl găseam pe jos. Să vezi ce s-a întîmplat! Știi, de bună seamă, că profesorul Lothario are o nevastă tînără și frumușică foc, care-l iubește la nebunie — lucru de care nu are nici un motiv să se îndoiască, întrucît în fiece clipă îl asigură de dragostea ei și-l copleșește cu mîngîieri, mai ales cînd, cu nasul înfundat în cărți, profesorul își pregătește prelegerile. E întruparea femeii casnice: niciodată nu iese în oraș, înainte de douăsprezece, iar la zece și jumătate e sculată din pat. Fiind o femeie cu obiceiuri simple, nu se dă în lături să discute cu bucătăreasa și cu fata din casă toate problemele gospodărești, pînă în cele mai mici amănunte; iar atunci cînd bugetul săptămînii a secat, din pricina unor cheltuieli neprevăzute, și domnul profesor nu trebuie să fie tulburat de la treburile lui, nu pregetă să facă apel la economiile lor. Dobînda pentru aceste împrumuturi o plătește sub formă de rochii abia purtate și pe care lumea slujnicelor le admiră în fiecare duminică, precum admiră și pălăriile cu pene dăruite fetei din casă, drept răsplată pentru anumite servicii secrete și alte amabilități. Ținînd seama de atîta perfecțiune, i se poate ierta acestei femei atît de drăgălașe micul capriciu (dacă așa ceva s-ar putea numi capriciu) că toate grijile și toate năzuințele ei se reduc la dorința de a fi îmbrăcată după ultima modă. Tot ce este mai elegant nu-i destul de elegant pentru ea, tot ce este mai scump nu-i destul de scump pentru ea, dacă a îmbrăcat o rochie de trei ori și o pălărie a pus-o de patru

ori, dacă a purtat un şal turcesc timp de o lună, soţia profesorului capătă o idiosincrazie faţă de ele şi-şi dă lucrurile cele mai scumpe pe un preţ de nimic sau, aşa cum ţi-am spus, le dăruieşte slujnicelor. Că soţia unui profesor de estetică are un simţ dezvoltat pentru formele frumoase, nu poate fi nicidecum de mirare; dimpotrivă, soţul ar trebui să se bucure cînd acest simţ o face pe soţie să-şi oprească adesea, cu plăcere, privirea ochilor ei focoşi asupra unor tineri bine făcuţi, ba chiar să-i urmărească o bucată de vreme. Am văzut uneori pe cîte un tinerel simpatic, dintre cei ce frecventau prelegerile profesorului, greşind uşa, şi, în loc să intre pe cea care duce în aulă, s-o deschidă pe furiş pe cea care dă în camera soţiei lui, unde se strecura tot aşa, pe furiş. Aproape că-mi venea să cred că această confuzie nu era chiar întîmplătoare; sau că, cel puţin, nimeni nu o regreta, pentru că n-am văzut pe nici unul grăbindu-se să-şi îndrepte greşeala. Dimpotrivă, fiecare dintre cei care intrau, ieşeau abia după o bună bucată de vreme şi, pe deasupra, cu un zîmbet atît de mulţumit, de parcă vizita la doamna profesor i-ar fi fost tot atît de plăcută şi de folositoare ca şi o prelegere de estetică a domnului profesor. Frumoasa Laetitia (aşa se numeşte soţia profesorului) nu prea nutrea multă simpatie pentru mine. Nu-mi dădea voie să intru în camera ei, şi poate că avea dreptate, căci nu e un loc potrivit chiar şi pentru pudelul cel mai civilizat, acolo unde există primejdia permanentă ca vreo dantelă să fie ruptă sau ca vreo rochie, din cele azvîrlite pe scaune, să fie murdărită. Dar geniul rău al doamnei profesor a vrut ca într-o zi să pătrund în buduarul ei. Domnul profesor tocmai băuse, la prînzul pe care-l luase în oraş, ceva mai mult vin decît ar fi trebuit şi se afla într-o stare de spirit deosebit de însufleţită. Ajungînd acasă se duse, contrar obiceiurilor sale, direct în camera nevestii. Nu ştiu ce-mi veni, să mă strecor şi eu după dînsul. Doamna profesor era îmbrăcată cu o rochie de casă, de un alb care n-ar putea fi comparat decît cu zăpada proaspăt căzută. Veşmintele ei arătau o artă subtilă a toaletei; asemenea artă se ascunde sub aparenţele simplicităţii şi, ca un duşman invizibil, triumfă cu atît mai sigur. Într-adevăr, doamna profesor era fermecătoare şi profesorul, cam ameţit de băutură, îşi dădu seama de acest lucru cu mai multă intensitate ca de obicei. Înflăcărat de dragoste, o răsfăţa

cu tot felul de nume dulci și o copleșea cu cele mai gingașe mingiieri, fără să observe un fel de neatenție, o neliniște și chiar sila ce se puteau citi destul de limpede în purtarea ei. Sentimentalismul crescînd al înflăcăratului estetician îmi făcea o impresie dintre cele mai penibile. De aceea mi-am adus aminte de vechea mea ocupație și am început să adulmec prin odaie. Tocmai în clipa cînd, în culmea extazului, profesorul exclama: „Minunată, divină femeie! Vino...", m-am apropiat de el, țopăind pe picioarele de dinapoi și, dînd ușor din coadă, așa cum obișnuiesc să fac în asemenea împrejurare, i-am adus delicat în gură o frumoasă mănușă bărbătească de culoarea lămîii, pe care o găsisem sub sofaua doamnei profesor. Profesorul s-a uitat la ea încremenit, apoi a exclamat, deodată speriat, ca unul trezit dintr-un vis frumos: „Ce înseamnă asta? A cui e mănușa? Cum de-a ajuns aici în cameră? Cu aceste cuvinte îmi luă mănușa din gură, o cercetă pe toate fețele, o mirosi, apoi exclamă iarăși: Cum a ajuns mănușa asta aici, Laetitia? Vorbește! Cine a fost la tine?"

„Ce ciudat ești, dragă Lothar, a răspuns frumoasa și credincioasa Laetitia, cu un glas nesigur, pe care zadarnic încerca să-l stăpînească. A cui vrei să fie? Maioreasa a fost pe la mine și la plecare nu-și putea găsi mănușa; credea că a pierdut-o pe stradă."

„Maioreasa! a strigat profesorul, ieșindu-și cu totul din fire. Maioreasa! Femeia aceea mititică și delicată, care și-ar putea vîri toată mîna în degetul ăsta mare! Ei, drăcia dracului! Ce haimana împopoțonată a fost pe-aici? Blestemata asta de mănușă miroase a săpun parfumat! Cine a fost aici, nenorocito! Ce trădare infernală mi-a distrus liniștea și fericirea? Femeie nerușinată și stricată!"

Doamna profesor tocmai se pregătea să leșine, cînd a intrat camerista. Bucuros să scap de teribila scenă conjugală pe care o provocasem, m-am folosit de acest prilej ca s-o șterg cît mai repede.

A doua zi profesorul umbla tăcut și posac. Părea preocupat de un singur gînd; o singură idee părea să-l roadă: „Cine să fie? bolborosea el din cînd în cînd, cine să fie oare?" Către seară și-a luat pălăria și bastonul; eu am început să zburd și să latru vesel. M-a privit îndelung și, cu lacrimi fierbinți în ochi, mi-a spus pe un ton în care se citea o adîncă

durere: „Bunul meu Ponto! Ești un suflet credincios și cinstit!"

Apoi a apucat-o în grabă înspre poartă; iar eu l-am urmat îndeaproape, cu hotărîrea fermă să-l înveselesc pe bietul om cu toate ghidușiile pe care eram în stare să le născocesc. Cînd am ieșit pe poartă, ne-am întîlnit cu baronul Alzibiades von Wipp — unul dintre bărbații cei mai eleganți din oraș — călare pe un frumos cal englezesc. Cum l-a zărit pe profesor, a cotit grațios spre el și s-a informat de sănătatea lui, apoi și de cea a doamnei profesor. Zăpăcit, profesorul a bîiguit ceva neînțeles.

„Într-adevăr, e foarte cald!" a spus atunci baronul, scoțînd din buzunarul hainei o batistă de mătase. În același timp însă din buzunar i-a căzut și o mănușă — pe care eu, potrivit obiceiului, am adus-o îndată stăpînului meu. Profesorul mi-a smuls cu un gest brusc mănușa din gură și a strigat: „E mănușa dumneavoastră, domnule baron?" „Desigur, a răspuns acesta, mirat de violența profesorului; desigur. Cred că mi-a căzut chiar din buzunar și pudelul dumneavoastră îndatoritor a ridicat-o."

Întinzîndu-i și mănușa pe care o găsisem sub sofaua din camera soției, profesorul i-a spus cu un ton tăios: „Atunci am plăcerea să vă înmînez și perechea ei, pe care ați pierdut-o ieri".

Fără să mai aștepte răspunsul baronului, vizibil tulburat, profesorul a pornit înapoi ca un nebun.

Bineînțeles că m-am ferit să-l urmez în odaia scumpei lui soții, căci îmi puteam ușor închipui furtuna care, de altminteri, a răzbit curînd pînă în antret. Dar, pitit într-un ungher al antretului, am tras cu urechea și l-am văzut pe profesor, roșu de furie, dînd-o pe cameristă afară din odaie; iar apoi, cînd fata s-a încumetat să-i răspundă obraznic, el a alungat-o și din casă. În sfîrșit, noaptea tîrziu, profesorul s-a întors istovit în camera sa. Schelălăind încetișor i-am dat să înțeleagă că luam sincer parte la durerea lui. El m-a îmbrățișat și m-a strîns la piept ca pe cel mai bun prieten al său: „Bunul, cinstitul meu Ponto! mi s-a adresat stăpînul pe un ton jalnic. Tu, suflete credincios, numai tu m-ai trezit din visul amăgitor, care mă împiedica să-mi văd dezonoarea. Datorită ție am putut să scutur jugul ce mi-l pusese o femeie

prefăcută și astfel am putut deveni iarăși un om liber și descătușat. Cum să-ți mulțumesc, Ponto? Niciodată, niciodată să nu mă părăsești! Am să te iubesc și am să te îngrijesc ca pe cel mai credincios prieten. Numai tu mă vei putea mîngîia în clipele cînd gîndul la groaznica nenorocire care m-a lovit mă va cufunda în desperare!"

Aceste mișcătoare manifestări ale unui suflet nobil și recunoscător au fost întrerupte de bucătăreasă, care a năvălit în odaie cu fața descompusă și albă ca varul, aducîndu-i profesorului tragica veste că doamna profesor a căzut la pat, pradă unor groaznice convulsiuni și că e gata să-și dea sufletul. Profesorul a coborît scările în goană, de parcă ar fi zburat.

Cîteva zile, nu mi-am văzut aproape de loc stăpînul. Hrana mea, de care pînă atunci se îngrijise el cu dărnicie, fu lăsată pe seama bucătăresei, o ființă morocănoasă și nesuferită; în locul bunătăților de odinioară, abia dacă se îndura să-mi arunce resturile cele mai păcătoase, aproape de nemîncat. Adesea uita cu desăvîrșire de mine, așa că pentru a-mi potoli foamea eram silit să mă invit la masă la cîte o cunoștință, ba chiar să pornesc după pradă.

În sfîrșit, într-o zi cînd mă tîram prin casă flămînd și cu urechile pleoștite, profesorul mi-a dat oarecare atenție.

„Ponto, mă strigă el surîzînd, cu fața strălucitoare ca soarele, unde ai fost, bătrînul și cinstitul meu cîine? Nu te-am văzut de atîta vreme! Bănuiesc chiar că, împotriva voinței mele, te-au neglijat și n-ai fost hrănit ca lumea! Hai, vino-ncoace; astăzi am să-ți dau eu de mîncare iarăși!"

L-am urmat pe bunul meu stăpîn în sufragerie. Doamna profesor, frumoasă și fragedă ca un trandafir, i-a ieșit în întîmpinare, cu fața strălucind ca soarele ca și soțul ei. Amîndoi se giugiuliră mai duios decît orișicînd; ea îi spunea „îngerul meu", iar el îi spunea „șoricelul meu" — și se îmbrățișau și se sărutau ca două turturele. Era o adevărată bucurie să-i vezi. Și față de mine doamna profesor se arătă mai prietenoasă ca niciodată; îți poți închipui ușor, dragă Murr, că am știut, cu galanteria mea înnăscută, să mă port distins și grațios. Cui i-ar fi putut trece prin minte primejdia ce atîrna deasupra capului meu! Mi-ar veni și mie greu să-ți povestesc amănunțit toate festele perfide, pe care mi

le-au jucat dușmanii mei, ca să mă piardă și, de altfel, te-ar obosi și pe tine. Mă voi mărgini să-ți amintesc numai unele dintre ele, care-ți vor da o idee clară despre situția mea nesuferită. Stăpînul avea obiceiul să-mi pună într-un colț al sufrageriei, lîngă sobă, porțiile ce mi se cuveneau de supă, zarzavat și oase, în timp ce el însuși ședea la masă. Eu mîncam atît de manierat și atît de îngrijit încît nu rămînea niciodată pe parchet vreo pată de grăsime cît de mică. Care mi-a fost prin urmare groaza cînd, într-o zi la prînz, strachina mea — de care abia mă apropiasem — se sparse în mii de bucăți și supa grasă se vărsă pe parchetul curat. Profesorul se năpusti asupra mea, ocărîndu-mă furios, și, cu toate că doamna profesor a încercat să-mi ia apărarea, pe fața-i, deodată palidă, se putea citi o ciudă cumplită. Ea fu de părere că, dacă pata aceea urîtă nu se va putea șterge, locul ar putea fi dat la rindea, sau chiar se va putea pune un parchet nou. Profesorului îi era groază de asemenea reparații; parcă îi și auzea pe tîmplari răzuind și ciocănind. Așa că scuzele, pline de simpatie față de mine ale doamnei profesor, l-au întărîtat de-a binelea împotriva stîngăciei mele, ceea ce mi-a adus, în afară de cuvinte de ocară, și o pereche de palme zdravene. Eu, fiind absolut nevinovat, stăteam năucit, neștiind ce să cred și ce să spun. Abia cînd lucrul acesta s-a repetat de două sau de trei ori, mi-am dat seama de perfidie! Mi se puneau strâchini crăpate, care se spărgeau în sute de bucăți la cea mai ușoară atingere. Nu mi se mai îngădui să stau în sufragerie. Mîncarea mi-o dădea bucătăreasa, afară, dar cu atîta zgîrcenie, încît, împins de o foame chinuitoare, eram silit să șterpelesc cîte o bucățică de pîine sau cîte un os. De aici însă se iscau scandaluri nemaipomenite și trebuia să îndur învinuirea de hoție, cînd era vorba numai de satisfacerea celor mai elementare necesități naturale.

Ceea ce a urmat a fost însă și mai rău! Văicărindu-se îngrozitor, bucătăreasa se plînse că i-a dispărut o pulpă mare de berbec și că numai eu aș fi putut s-o fur. Cazul fu prezentat profesorului ca o importantă problemă de gospodărie. Stăpînul meu emise părerea că nu observase niciodată la mine înclinația spre furt și că, nu aveam de loc dezvoltat organul furtului. Și apoi, nici nu era de crezut să fi putut mînca o pulpă întreagă de berbec, fără să rămînă

nici o urmă. S-au făcut cercetări și... în culcușul meu s-au găsit resturile pulpei!

Uite, Murr! Jur cu laba pe conștiință că eram absolut nevinovat! Nici nu mi-a trecut vreodată prin cap să fur friptura! Dar ce valoare aveau jurămintele mele, cînd dovezile materiale vorbeau împotriva mea! Profesorul era cu atît mai îndîrjit, cu cît îmi luase apărarea și se înșelase în buna lui părere despre mine. Am primit o bătaie zdravănă. Dacă profesorul a continuat și după aceea să-și arate dezgustul pe care-l nutrea față de mine, doamna profesor, în schimb, devenea tot mai prietenoasă. Mă mîngîia mereu pe spate — lucru pe care nu-l făcuse niciodată pînă atunci — și chiar, din cînd în cînd, îmi oferea ceva bun. Pe atunci nici nu puteam bănui că toate nu erau decît fățărnicie și înșelăciune. Curînd aveam să aflu însă adevărul. Într-o zi, priveam nostalgic și cu stomacul gol pe ușa sufrageriei, gîndindu-mă îndurerat la frumoasele vremuri cînd, în timp ce aroma fripturii plutea în odaie, nu ridicam în zadar o privire rugătoare spre profesor, adulmecînd — cum se zice — aerul. Deodată, doamna profesor strigă: „Ponto, Ponto!" oferindu-mi o frumoasă bucată de friptură, pe care o ținea cu îndemînare între delicatul ei deget mare și gingașul ei arătător. Nu este exclus ca, tîrît de entuziasmul apetitului meu stîrnit, să fi închis gura ceva mai brusc decît era exact necesar; dar de mușcat, n-am mușcat mîna aceea delicată ca un crin, asta te rog să mă crezi, dragă Murr. Și totuși, doamna profesor țipă ca din gură de șarpe: „Afurisitul de cîine!" și căzu leșinată în fotoliu. Spre groaza mea, am văzut într-adevăr cîteva picături de sînge curgîndu-i din deget. Profesorul fu cuprins de o furie turbată; mă bătu, mă călcă în picioare, într-un cuvînt mă maltrată atît de cumplit încît, dacă nu aș fi izbutit să scap fugind grabnic din casă, n-aș mai fi aici cu tine, iubite motane, încălzindu-mă pe prag la soare. Să mă întorc în casă, nici nu mă puteam gîndi. Îmi dădeam seama că eram neputincios în fața intrigilor pe care doamna profesor le urzise împotriva mea, din pură sete de răzbunare pentru mănușa baronului. De aceea am hotărît să-mi caut, fără întîrziere un alt stăpîn. În condiții obișnuite, grație frumoaselor talente cu care m-a înzestrat generoasa natură-mamă, ar fi fost un lucru ușor. Dar foa-

mea și suferința mă doborîseră în așa măsură, încît aveam toate temeiurile să mă tem că voi fi alungat de pretutindeni din pricina înfățișării mele mizere. Copleșit de tristețe și chinuit de grija tiranică a hranei, am ieșit pe poartă. În clipa aceea l-am văzut pe domnul baron Alzibiades von Wipp, care tocmai trecea pe lîngă mine. Nu știu cum mi-a venit ideea să-i ofer serviciile mele. Poate că undeva, într-un ungher întunecos al minții, mi-a încolțit gîndul că astfel voi avea prilejul să mă răzbun pe ingratul profesor, ceea ce, de altfel, s-a și întîmplat mai tîrziu. Am trecut țopăind pe lîngă baron, apoi m-am oprit ca să-l aștept, iar cînd am văzut că mă privește cu oarecare bunăvoință, l-am urmat acasă fără alte ceremonii.

„Ia te uită, Friedrich, spuse el către un tînăr, pe care-l numea valet, deși alte slugi nu mai avea; ia te uită ce pudel s-a luat după mine. Păcat că nu-i mai frumos!

Dar Friedrich îmi lăudă expresia feței și talia mea grațioasă, adăugînd că, se vede, n-am fost bine îngrijit de stăpînul meu și că, probabil, de aceea l-am părăsit. Mai adăugă că pudelii care se iau așa, de bunăvoie, după cineva, sînt de obicei niște animale foarte credincioase și cinstite; așa că, în fața atîtor argumente, baronului nu-i mai rămînea decît să mă primească. La început, deși datorită îngrijirilor lui Friedrich căpătasem o înfățișare cît se poate de elegantă, baronul nu părea că ține prea mult la mine și nu accepta decît cu greu să-l însoțesc în plimbările lui. Curînd însă lucrurile au luat altă întorsătură. În timpul uneia din plimbări, ne-am întîlnit cu doamna profesor. Aici trebuie să recunoști, dragă Murr, caracterul plin de caracter — da! chiar așa am vrut să spun — caracterul plin de caracter al unui pudel cinstit. Te asigur că, deși această femeie mi-a pricinuit atîta suferință, m-am bucurat sincer revăzînd-o. Am sărit în jurul ei, am lătrat vesel, într-un cuvînt, mi-am exprimat în toate chipurile bucuria.

„Ia te uită: Ponto!“ a exclamat ea și, în timp ce mă mîngîia, i-a aruncat o privire plină de înțeles baronului, care se oprise și el. Am sărit înapoi la stăpînul meu care, de asemenea, începu să mă dezmierde. Părea cufundat în niște gînduri ciudate; șopti de mai multe ori, parcă pentru el însuși: „Ponto!... Ponto!... Ar fi oare cu putință?“

În vremea asta am ajuns la un pare din apropiere. Doamna profesor s-a așezat lîngă cunoștințele ei, printre care însă nu se afla scumpul și bunul domn profesor. Ceva mai la o parte s-a așezat și baronul, astfel că, fără să fie observat, putea să n-o scape din ochi pe doamna profesor. Eu m-am înfipt în fața stăpînului meu și l-am privit drept în ochi, dînd ușor din coadă, ca și cînd i-aș fi așteptat ordinele. „Ponto, a repetat el, oare s-ar putea?... Ia să-l pun la încercare!" a adăugat după o clipă de gîndire.

Cu aceste cuvinte, a scos din portofel un petic de hîrtie pe care a scris cîteva cuvinte cu creionul. Apoi l-a împăturit și, după ce mi l-a vîrît sub zgardă, mi-a spus încet, arătînd spre doamna profesor: „Ponto, *allons!*"[1] Nu era nevoie să fiu un pudel atît de inteligent și de versat în problemele mondene — cum și sînt într-adevăr — ca să ghicesc ce voia de la mine. M-am îndreptat îndată spre masa la care ședea doamna profesor și m-am prefăcut că-mi face o poftă nebună cozonacul din fața ei. Doamna profesor a devenit amabilitatea personificată: cu o mînă mi-a întins o bucată de cozonac, în timp ce cu cealaltă m-a scărpinat după gît. Am simțit cum a scos peticul de hîrtie. Curînd după aceea, a părăsit societatea în care se afla și s-a îndreptat spre o alee dosnică, unde am urmat-o. Am văzut cum a citit cu înfrigurare biletul, apoi, scoțînd un creion din coșulețul ei de tricotat, a scris cîteva cuvinte pe același petic de hîrtie, pe care l-a împăturit din nou.

„Ponto, mi-a spus ea, privindu-mă galeș, Ponto, să știi că ești un pudel grozav de deștept, dacă faci imediat aport!" Zicînd acestea, mi-a vîrît bilețelul sub zgardă, iar eu m-am grăbit să ajung în cîteva salturi la stăpînul meu. Acesta a înțeles imediat că i-am adus un răspuns, căci a scos îndată bilețelul de sub zgardă. Se vede treaba că ceea ce-i scrisese doamna profesor era din cale-afară de plăcut, căci ochii baronului au prins a sclipi de bucurie. „Ponto! mi-a strigat el încîntat. Ești un pudel strașnic. Steaua mea cea norocoasă mi te-a scos în cale!" Îți poți ușor închipui, dragul meu Murr, că și eu mă bucuram tot atît de mult, dîndu-mi seama că, după cele întîmplate, crescusem foarte mult în ochii stăpînului meu.

---

[1] Să mergem! (franc.)

În culmea bucuriei am făcut, aproape fără să fiu rugat, tot felul de comedii. Am imitat cum vorbesc cîinii, mă prefăceam că am murit și apoi înviam etc.

„Ce cîine extraordinar de inteligent!" a exclamat o doamnă în vîrstă, care ședea lîngă doamna profesor. „Într-adevăr, extraordinar de inteligent!" a răspuns baronul. „Extraordinar de inteligent!" a răsunat ca un ecou vocea doamnei profesor.

Ca să nu mai lungesc vorba, am să-ți spun doar atît, dragul meu Murr, că am asigurat în permanență această corespondență și o asigur și acum. Ba uneori, cînd profesorul lipsește, fug cu o scrisorică pînă la casa lui. Alteori, cînd, la căderea serii, domnul baron Alzibiades von Wipp se furișează la frumoasa Laetitia, eu rămîn la ușă și, în clipa cînd în depărtare se arătă domnul profesor, fac o larmă atît de fioroasă și de infernală cu lătratul, încît stăpînul meu simte tot așa de bine ca și mine apropierea dușmanului și i se ferește din cale.

Mie parcă nu-mi prea venea să aprob purtarea lui Ponto. Mă gîndeam la răposatul Mucius și la propria mea oroare față de orice fel de zgardă. Aceasta era de ajuns ca să-mi dau seama că o fire cinstită, ca acea a unui motan cumsecade, nu s-ar învoi să facă pe codoșul. Toate acestea i le-am spus tînărului Ponto, fără nici un înconjur. El, însă, mi-a ris în nas, întrebîndu-mă dacă morala pisicilor este într-adevăr chiar atît de severă și dacă nu mi s-a întîmplat uneori și mie să întrec măsura, adică ceva care să nu încapă în sertarul prea strîmt al moralei. M-am gîndit la Mina și am tăcut.

— În primul rînd, dragă Murr, continuă Ponto, în primul rînd, experiența elementară a vieții ne arată că nimeni n-a izbutit să scape de ce i-a fost scris, oricît s-a căznit. Tu, ca un motan cult ce ești, poți aprofunda chestiunea, citind o carte foarte instructivă, scrisă într-un stil cît se poate de agreabil, intitulată: *Jacques le fataliste*[1]. Destinul însuși a hotărît ca profesorul de estetică, domnul Lothario, să devină un... în sfîrșit, înțelegi ce vreau să spun, dragă motane. Felul în care profesorul s-a purtat în remarcabila poveste cu mănușa — poveste care ar trebui să devină

[1] *Jacques Fatalistul*, roman de Denis Diderot.

celebră și bine ai face, Murr, să scrii ceva despre ea — dovedește vocația lui indiscutabilă, sădită de natura însăși, pentru marele ordin, pe care atîția bărbați îl poartă, fără să știe, cu cea mai impunătoare demnitate, cu atitudinea cea mai respectabilă. Domnul Lothario și-ar fi realizat această vocație chiar dacă n-ar exista un baron Alzibiades von Wipp, sau un pudel Ponto. Și apoi, crezi că domnul Lothario a meritat ceva mai bun din partea mea, decît să mă arunc în brațele dușmanului său? De altfel, desigur că baronul ar fi găsit și alte mijloace ca să se înțeleagă cu doamna profesor, pentru a-l dezonora în același fel pe profesor, fără ca eu să pot trage foloasele de care mă bucur acum de pe urma agreabilei legături dintre baron și doamna Laetitia. Noi, pudelii, nu sîntem niște moraliști chiar atît de severi încît să ne frămîntăm cu mustrări de conștiință și să disprețuim bucățile grase pe care și așa viața le acordă cu destulă zgircenie.

L-am întrebat pe tînărul Ponto dacă foloasele pe care le trage de pe urma slujbei sale la baronul Alzibiades von Wipp sînt într-adevăr atît de mari și de importante, încît să întreacă neplăcerile și ponoasele servituții pe care o implică. În acest chip i-am dat să înțeleagă că tocmai această servitute rămîne veșnic odioasă pentru un motan, în al cărui piept arde nestinsă flacăra libertății.

— Vorbești cum te pricepi, sau mai bine zis, cum ți se pare că pricepi, căci îți lipsește cu totul experiența în ceea ce privește sferele mai înalte ale vieții. Tu nu știi ce înseamnă să fii favoritul unui om atît de galant și de cult ca baronul Alzibiades von Wipp! Căci nu mai e nevoie să-ți spun, o, motane iubitor de libertate, că din clipa cînd m-am purtat atît de înțelept și de serviabil, am devenit favoritul lui. O scurtă descriere a felului nostru de trai te va face să înțelegi cît de plăcută și de avantajoasă este situația mea actuală. Dimineața, noi (adică eu și stăpînul meu) ne sculăm nici prea devreme, nici prea tîrziu; cu alte cuvinte, atunci cînd ceasul bate ora unsprezece. Trebuie să-ți spun că pătucul meu, lat și moale, este instalat nu departe de patul baronului și că horăim atît de armonios, încît trezindu-ne brusc, nu ne putem da seama care anume dintre noi a sforăit. Baronul sună clopoțelul și îndată apare valetul, care aduce baronului o ceașcă de cacao așa de fier-

binte, de ies aburi din ea; iar mie cea mai grozavă și dulce cafea cu frișcă, într-un castronel de porțelan, pe care-l golesc cu aceeași poftă ca baronul ceașca lui. După gustare ne jucăm împreună vreo jumătate de oră; această gimnastică nu numai că este prielnică sănătății noastre trupești, ci ne înveselește și spiritul. Dacă vremea e frumoasă, baronul are obiceiul să se așeze la fereastra deschisă și să privească trecătorii prin ochean. Cînd trecătorii nu sînt tocmai numeroși, mai e și o altă atracție, căreia baronul se poate consacra o oră întreagă, fără să obosească cîtuși de puțin. Chiar sub fereastră se află în caldarîm o piatră de o culoare roșietică, o piatră cu totul deosebită, iar în mijlocul ei se află o scobitură. Ei, trebuie să scuipi cu atîta dibăcie, încît să nimerești exact în scobitură. După un exercițiu îndelungat și sistematic, baronul a ajuns să parieze că va nimeri la a treia încercare — și să știi că pînă acum a cîștigat multe pariuri. După această distracție vine momentul foarte important al îmbrăcării. De pieptănarea iscusită a părului și de așezarea buclelor, și mai ales de înnodarea artistică a cravatei, baronul se îngrijește singur, fără ajutorul valetului. Întrucît aceste două operații complicate iau destul de mult timp, Friederich se folosește de acest răgaz ca să mă îmbrace pe mine. Cu alte cuvinte, îmi spală blana cu ajutorul unui burete muiat în apă căldicică, apoi, cu un pieptene destul de des, îmi piaptănă părul lung, pe care coaforul l-a lăsat să crească la locurile alese ca potrivite, și, în sfîrșit, îmi pune frumoasa zgardă de argint, cu care baronul m-a onorat îndată ce mi-a descoperit calitățile. Clipele următoare sînt consacrate literaturii și artelor frumoase. Adică mergem la un restaurant sau la o cafenea, unde mîncăm un biftec sau o friptură la grătar, bem un păhărel de Madeira și răsfoim puțin cele mai noi reviste și ziare. După aceea încep vizitele matinale. Ne ducem la cîte o actriță sau la o cîntăreață vestită, ba chiar și la cîte o dansatoare, ca să-i comunicăm noutățile zilei — în primul rînd felul în care s-a desfășurat vreun debut în ajun. Este cu totul uimitoare abilitatea cu care baronul Alzibiades von Wipp știe să împărtășească în așa fel vestile, încît să mențină întotdeauna buna dispoziție a doamnelor. O dușmancă sau, să zicem, o rivală, n-a reușit niciodată să se bucure nici măcar de o mică parte a gloriei care o încunună pe sărbătorita pe care baronul o

vizitează în buduarul ei; rivala aceea e totdeauna fluierată și huiduită. Și dacă aplauzele furtunoase, pe care le-a obținut cu adevărat, nu mai pot fi trecute sub tăcere, domnul baron are singur la îndemînă o poveste scandaloasă despre dînsa, pe care doamna vizitată o ascultă cu aceeași plăcere cu care apoi se grăbește s-o răspîndească, și astfel cuvenita doză de otravă să ofilească din timp florile cununei. Vizitele mai simandicoase la contesa A., la baroneasa B., la ambasadoarea C. etc. ocupă timpul pînă la trei și jumătate. Deci la această oră, baronul și-a terminat treburile cele mai importante, așa că, la patru, se poate așeza la masă liniștit, iarăși într-un restaurant. După-masă mergem la cafenea, unde jucăm o partidă de biliard, iar după aceea, dacă timpul este favorabil, facem o mică plimbare — eu întotdeauna pe jos, baronul uneori călare. Astfel se apropie ora de teatru, care nu trebuie să-i scape baronului pentru nimic în lume.

Se pare că, în viața teatrală, joacă un rol extrem de important; căci, nu numai că trebuie să informeze publicul despre toate amănuntele în legătură cu scena și cu actorii, ci să distribuie și cuvenitul elogiu sau critica meritată, ca astfel să dirijeze gustul și să-l mențină pe făgașul cuvenit, lucru pentru care simte o vocație înnăscută. Întrucît chiar și persoanelor celor mai fine din specia mea accesul în sălile de teatru le este interzis pe nedrept, orele de spectacol sînt singurele în care mă despart de iubitul meu baron și mă distrez de unul singur. Cum o fac și cum folosesc relațiile mele cu ogarii de casă, prepelicarii, mopșii și alte persoane distinse din specia mea, asta o vei afla mai tîrziu, dragă Murr.

După teatru, luăm iarăși masa la un restaurant unde, într-un cerc de oameni veseli, baronul dă frîu liber bunei sale dispoziții. Toată lumea vorbește și rîde, găsind că totul „pe cuvînt de onoare, e divin!“ — și nimeni nu știe ce spune și de ce rîde și ce anume trebuie socotit „pe cuvînt de onoare, e divin!“ În aceasta constă însă caracterul sublim al conversației, adică întreaga viață socială a acelora care, asemenea stăpînului meu, sînt adepții dogmei moderne. Uneori, noaptea tîrziu, se duce la un cerc de cunoștințe, unde pare că excelează în mod deosebit. Dar nici despre asta nu știu nimic, pentru că baronul nu m-a luat niciodată cu el, avînd,

desigur, motive foarte întemeiate. Cît de bine dorm în pătucul meu moale lîngă patul baronului, asta ți-am mai spus-o. Și acum, bunul meu motan, spune și tu dacă, ducînd viața pe care ți-am descris-o în toate amănuntele, bătrînul și morocănosul meu unchi mă mai poate învinui de vagabondaj și desfriu? Recunosc că, după cum ți-am și mărturisit-o, acum cîtva timp am putut da prilej la tot felul de reproșuri. Mă aflam într-o tovărășie proastă și găseam o plăcere deosebită să mă vîr nepoftit peste tot, mai ales la ospețele de nuntă, și să fac scandal fără nici un motiv. Toate acestea nu le-am înfăptuit însă dintr-o simplă înclinație pentru încăierări, ci doar din lipsa unei culturi superioare pe care, ținînd seama de condițiile din casa profesorului, nu aveam cum să mi-o însușesc. Acum însă s-au schimbat toate. Dar pe cine văd acolo? E baronul Alzibiades von Wipp! Mă caută, mă fluieră... mă cheamă! *Au revoir*, amice!

Cu un salt, Ponto porni cu o săgeată în întîmpinarea stăpînului. Înfățișarea baronului corespundea întru totul impresiei pe care mi-o puteam face după cele povestite de Ponto. Era înalt și nu atît subțire, cît, mai degrabă, costeliv. Îmbrăcămintea, atitudinea, mersul, gesturile — toate puteau fi luate ca prototip al ultimei mode care însă, exagerată pînă la fantastic, dădea întregii sale făpturi un aer ciudat și straniu. În mînă ținea un bastonaș subțire cu miner de oțel, peste care îl făcu pe Ponto să sară de cîteva ori. Oricît de înjositor îmi părea acest lucru, trebuie să mărturisesc că, la extrema dibăcie și putere a lui Ponto, se adăuga acum și o grație, pe care pînă acum n-o observasem. În fine, felul în care baronul pășea — cu pieptul scos înainte, cu tot trupul încordat și călcînd cu pași mari de cocoș — și Ponto care îl însoțea, țopăind grațios, cînd înaintea lui, cînd alături de el, și binevoind să acorde doar cîte un salut scurt și cam semeț camarazilor pe care îi întîlnea, toate acestea aveau ceva care, fără să-mi dau seama, îmi impunea. Începeam să bănuiesc ce voia să spună Ponto prin cultură superioară și mă străduiam să mă lămuresc definitiv în această privință. Dar treaba mergea foarte greu, sau mai bine zis, sforțările mele au rămas zadarnice. Mai tîrziu mi-am dat seama că, în ceea ce privește anumite lucruri, toate teoriile pe care le construiește spiritul nostru dau greș și cunoașterea adevărată nu se poate obține decît prin practica vie; cultura

superioară, pe care cei doi — baronul Alzibiades von Wipp și pudelul Ponto — și-o însușiseră în mediul lumii elegante, face parte din aceste anumite lucruri.

Trecînd pe lîngă mine, baronul Alzibiades von Wipp a dus lornieta la ochi și m-a scrutat cu o privire foarte ascuțită. Am avut impresia că în ochii lui se putea citi curiozitate și mînie. O fi observat conversația mea cu Ponto și nu i-o fi plăcut acest lucru? M-am cam speriat și m-am grăbit să urc scările.

Acum, ca să-mi îndeplinesc datoria de biograf sîrguincios, ar trebui să-mi descriu din nou starea sufletească. N-aș putea s-o fac mai bine, decît cu ajutorul cîtorva versuri din cele mai sublime, pe care în ultima vreme le scot la comandă — cum se spune, din mînecă. Vreau...

(F.m.) ...îmi irosisem cei mai frumoși ani ai vieții cu aceste biete jucării stupide. Iar acum, bătrîne neghiob ce ești, dai vina pe destin, pe care l-ai sfidat cu trufie! Ce te interesează persoanele sus-puse, ce te interesează lumea întreagă — de care ți-ai bătut joc, pentru că o socoteai nebună, pe cîtă vreme cel mai nebun erai tu însuți! De meserie, da, de meserie trebuia să te ții; să construiești orgi, nu să faci pe vrăjitorul și prezicătorul. Soția mea ar fi rămas lîngă mine, nu mi-ar fi furat-o ei. Aș fi stat în atelierul meu ca un meșteșugar hărnic; calfe vînjoase ar fi ciocănit în jurul meu — și împreună am fi construit instrumente cum nu s-au mai auzit și nu s-au mai văzut în lumea întreagă! Iar Chiara!... Poate că băieței sprinteni mi s-ar agăța de gît, sau poate că aș juca pe genunchi o fetiță drăgălașă... Mii de draci! Ce mă oprește să las toate și chiar din clipa asta să pornesc în lumea largă să-mi caut soția pierdută!

Vorbind așa, maestrul Abraham își zvîrli sub masă toate sculele, împreună cu micul automat la care începuse să lucreze și, sărind de pe scaun, porni cu aprindere să măsoare camera în lung și în lat. Gîndul la Chiara, care nu-l mai părăsea aproape nici o clipă, îi trezi tot dorul dureros din suflet. Cu Chiara începuse pentru el viața nouă, superioară și, ca și atunci, îi dispăru nemulțumirea izvorîtă din sentimentul meschin că și-a ridicat privirea mai presus de meseria lui și s-a apucat de artă adevărată. Deschise cartea lui Severino și privi îndelung portretul Chiarei. Apoi,

asemenea unui somnambul care, cu simțurile amorțite, acționează ca un automat numai după cum îi dictează gîndul cel adînc, se duse spre scrinul aflat într-un unghier al camerei. Aruncă jos toate cărțile și lucrușoarele de deasupra și, deschizîndu-l, scoase globul de cristal, împreună cu întreaga aparatură trebuincioasă pentru misteriosul experiment cu fata invizibilă; legă globul de un șnur subțire de mătase ce atîrna de tavan și așeză în cameră toate, așa cum se cerea pentru oracolul ascuns. Abia după ce sfîrși, se trezi ca dintr-o ceață de vis, foarte mirat de cele ce făcuse.

— Ah! se tîngui el cu glas tare, și căzu istovit și zdrobit de durere în fotoliu. Ah, Chiara, Chiara! Biata mea Chiara, pierdută pe veci! Niciodată nu voi mai auzi glasul tău dulce, dezvăluind tot ce este mai ascuns în inimile oamenilor. Nu mi-a rămas nici o mîngîiere pe lumea asta, nici o speranță, decît mormîntul!

Deodată globul de cristal începu a oscila și se auzi un sunet melodios, ca și cum vîntul ar fi mîngîiat coardele unei harpe. Curînd sunetul se transformă în cuvinte:

Viața încă nu s-a stins,
De speranță-i încă plină.
Oare sufletul s-a prins
Jurămînt să țină?
Fată, leacul o să-ți vină
De la cea care a plîns
Și-acum rana ți-o alină.
Prin durere ai învins!

— O, cerule! șopti bătrînul cu buzele tremurătoare. E ea, chiar ea îmi vorbește din slăvile cerului; nu se mai află printre cei vii!

Dar sunetul acela melodios se auzi din nou, apoi tot mai încet și mai îndepărtat răsunară cuvintele:

Pe acei care iubesc
Moartea rece nu-i răpune.
Cei ce-n zori se chinuiesc
Veseli sînt la soare-apune.
Ceasul iarăși o să-ți sune —

Izbăvirea ți-o vestesc.
Să purcezi la cele bune
Cum te-ndeamnă cel ceresc.

Cînd crescînd, cînd aproape stingîndu-se, dulcea melodie îl legăna pe bătrîn într-un somn adînc, care-l învăluia cu aripa-i neagră. Dar din beznă răsări, asemenea unei stele strălucitoare, visul fericirii de odinioară. Chiara își culcă iarăși capul la pieptul maestrului și amîndoi erau iarăși tineri și fericiți; nici un duh întunecat nu mai era în stare să tulbure paradisul dragostei lor.

...Aici editorul trebuie să-l avertizeze pe stimatul cititor că motanul a smuls iarăși cîteva foi de maculatură din care pricină, în această povestire plină de întreruperi mai apare încă o întrerupere. După paginație se vede însă că lipsesc numai opt coloane, care se pare că nu conțin nimic deosebit de important, întrucît cele ce urmează se leagă destul de bine cu restul. Așadar, citim mai departe

...nu putea aștepta. Prințul Irenäus era un dușman neîmpăcat al tuturor întîmplărilor ieșite din comun, îndeosebi dacă propria lui persoană era solicitată să cercetez mai îndeaproape cazul. De aceea, așa cum obișnuia să facă în situațiile critice, luă o priză dublă de tabac, îl privi pe vînător cu faimoasa și nimicitoarea-i privire frederichiană și spuse:

— Lebrecht, am impresia că ești un lunatic, că ți se năzare vedenii și faci o larmă cu totul fără rost.

— Înălțimea-voastră, răspunse vînătorul foarte calm să mă dați afară ca pe cel din urmă nemernic, dacă toate nu s-au petrecut întocmai cum v-am povestit. Îndrăznesc să v-o repet fără înconjur: Rupert este un pungaș fără pereche.

— Cum? exclamă prințul Irenäus plin de mînie, Rupert, majordomul meu credincios, care a slujit vreme de cincizeci de ani casa princiară, fără să fi lăsat să ruginească o singură broască, fără să fi uitat măcar o singură dată să descuie sau să încuie ușile la timp — tocmai el să fie un pungaș? Lebrecht, ai înnebunit, ai turbat! Mii de...

Prințul se întrerupse brusc, ca întotdeauna cînd se surprindea înjurînd, lucru cu totul împotriva oricăror ma-

niere princiare. Vinătorul se folosi de această clipă pentru a adăuga în grabă:

— Înălțimea-voastră se înfurie și începe să înjure, dar așa ceva nu se poate trece sub tăcere și trebuie să spun adevărul.

— Cine s-a înfuriat? Cine înjură? se miră prințul mai potolit. Numai măgarii înjură! Vreau să-mi spui din nou toată povestea cît se poate mai scurt, ca să pot înfățișa sfetnicilor mei cazul într-o ședință secretă, unde se vor discuta toate în chip amănunțit și se vor hotări măsurile ce trebuie luate. Dacă Rupert este într-adevăr un pungaș, atunci... În sfîrșit, vom vedea ce urmează.

— După cum am spus, începu vinătorul, ieri, cînd luminam drumul domnișoarei Julia, același om, care de multă vreme ne tot dă tîrcoale, s-a furișat pe lîngă noi. „Stai puțin, mi-am zis, pun eu mîna pe diavolul ăsta!" După ce am condus-o pe domnișoara pînă sus, mi-am stins torța și m-am așezat la pîndă în întuneric. N-a trecut mult și iată că omul acela a ieșit din tufiș și a bătut încetișor la ușă. M-am apropiat tiptil. Ușa s-a deschis și a apărut o fată, care l-a lăsat pe străin înăuntru. Era Nanni — cred că înălțimea-voastră o cunoaște pe frumoasa Nanni a doamnei consilier?

— *Coquin!* strigă prințul. Cu înaltele capete încoronate nu se vorbește despre frumoasele Nanni! Dar, spune mai departe, *mon fils*[1].

— Da, frumoasa Nanni, continuă vinătorul; niciodată nu mi-aș fi închipuit că poate avea legături atît de ordinare. Prin urmare, mi-am zis, o mică afacere amoroasă și nimic altceva. Totuși nu puteam să-mi scot din cap că, sub această afacere s-ar mai putea ascunde și altceva. Am rămas la pîndă lîngă casă. După o bună bucată de vreme, s-a întors doamna consilier. Abia a apucat să intre dînsa în casă, cînd la catul de sus s-a deschis o fereastră și străinul a sărit cu o sprinteneală de necrezut drept în ghivecele cu garoafe și micsandre, de care domnișoara Julia se îngrijește ea însăși cu atîta dragoste. Grădinarul e amărît cum nu se mai poate; stă acum afară cu cioburile sparte și voia să se plîngă de-a dreptul înălțimii-voastre, dar nu l-am lăsat să intre, pentru că ticălosul s-a îmbătat dis-de-dimineață.

---

[1] Fiule (franc.).

— Lebrecht, îl întrerupse prințul. Asta pare să fie o imitație, căci același lucru se petrece și în opera domnului Mozart numită *Nunta lui Figaro* și pe care am văzut-o la Praga. Nu te abate de la adevăr, băiete!

— N-am spus nici un cuvințel, pe care să nu-l pot întări cu cel mai grozav jurămînt, continuă vînătorul. Individul căzuse și tocmai mă pregăteam să pun mîna pe el cînd, deodată, s-a ridicat ca fulgerul în picioare și a luat-o la goană. Și încotro gîndiți că a luat-o, înălțimea-voastră?

— Eu nu gîndesc nimic, îi reteză vorba prințul solemn. Nu mă tulbura cu întrebări plictisitoare despre ce cred și ce gîndesc, ci povestește-mi pînă la sfîrșit. După aceea voi gîndi.

— Drept la pavilionul acela nelocuit a fugit omul meu, zise vînătorul. Cică nelocuit! Cum a bătut la ușă, înăuntru s-a și aprins lumina și cine credeți că a ieșit? Chiar cinstitul și credincioșul domn Rupert, pe care străinul l-a urmat în casă; apoi ușa a fost iarăși zăvorîtă. După cum poate vedea înălțimea-voastră, Rupert întreține legături cu niște oaspeți străini și primejdioși care, judecînd după felul cum caută să se ascundă, au gînduri rele. Cine știe ce scop urmăresc și n-ar fi cu neputință ca însuși prealuminatul meu prinț să fie amenințat de niște făcători de rele chiar aici, în liniștitul și pașnicul Sieghartshof.

Dat fiind că prințul Irenäus se considera o persoană princiară deosebit de importantă, era firesc să fi văzut uneori în închipuirea lui fel de fel de intrigi de curte și persecuții perfide. De aceea ultimele cuvinte ale vînătorului le puse la inimă, cufundindu-l pentru cîteva clipe într-o cugetare adîncă.

— Ai dreptate, Lebrecht, ai dreptate! rosti el într-un tîrziu, cu ochii holbați de groază. Toată povestea asta — cu străinii care ne dau tîrcoale pe ascuns și cu lumina ce se ivește noaptea în pavilion — este mai suspectă decît pare la prima vedere. Viața mea e în mîinile lui Dumnezeu! Dar sînt înconjurat de slujitori credincioși și, dacă vreunul dintre ei și-ar jertfi viața pentru mine, fii sigur că am să-i răsplătesc familia cu mărinimie! Răspîndește vestea asta printre oamenii mei, dragă Lebrecht! Știi prea bine că inima unui prinț este neînfricată și că nu cunoaște teama de moarte, care-i chinuiește pe muritorii de rînd.

Totuşi, un prinţ are şi datorii faţă de poporul său, şi de dragul acestuia trebuie să se conserve, mai ales că moştenitorul tronului este încă nevîrstnic. De aceea nu voi părăsi castelul, pînă nu se va pune capăt uneltirilor din pavilion. Poruncesc ca pădurarul-şef să vină aici cu vînătorii şi cu toţi ceilalţi pădurari; de asemenea, toţi oamenii mei să se înarmeze. Pavilionul să fie împresurat fără întîrziere, iar castelul zăvorît. Îngrijeşte-te de toate acestea, dragă Lebrecht. Eu am să-mi pun la cingătoare cuţitul cu care mă duc la vînat; tu încarcă-mi pistolul cel cu două ţevi şi, vezi, ai grijă să nu laşi cocoşul ridicat, ca să nu se întîmple cumva vreo nenorocire. De asemeni, să fiu înştiinţat cînd va începe asaltul pavilionului şi cînd conspiratorii vor fi siliţi să se predea, ca să mă pot retrage în încăperile interioare. Prizonierii să fie percheziţionaţi cu cea mai mare grijă, înainte de a fi duşi în faţa tronului, ca nu cumva vreunul dintre ei, într-un gest desperat... Dar ce stai şi te uiţi aşa la mine, rînjind cu gura pînă la urechi? Ce înseamnă asta, Lebrecht?

— Înălţimea-voastră, răspunse vînătorul cu o mutră şireată, voiam numai să spun că nu e nevoie să chem pe maestrul pădurar şi pe oamenii lui.

— De ce nu e nevoie? întrebă prinţul supărat. Nu cumva te încumeţi să mă contrazici? Cu orice clipă care trece, primejdia creşte. Mii de... Lebrecht, iute, încalecă! Pădurarul-şef, oamenii lui... Cu armele încărcate... Să fie aici într-o clipită!...

— Dar au şi sosit, înălţimea-voastră!

— Cum? Ce? exclamă prinţul, căscînd gura de mirare.

— Încă în zorii zilei m-am repezit la pădurarul-şef, continuă vînătorul. La ora asta pavilionul este atît de bine împresurat, încît nici o pisică nu se poate strecura, darămite un om!

— Eşti un vînător straşnic, spuse prinţul mişcat. Şi un slujitor credincios al casei princiare. Dacă mă scapi de această primejdie poţi să te aştepţi la o medalie de merit, pe care cu însumi am s-o inventez şi am să poruncesc să fie turnată în argint sau în aur, după cum vor rămîne mai mulţi sau mai puţini oameni în viaţă, în urma luării cu asalt a pavilionului.

— Nu rămîne decît să porunciţi, spuse vînătorul, şi la porunca înălţimii-voastre, ne apucăm îndată de treabă.

Adică, spargem ușa pavilionului, îi înhățăm pe ticăloșii ce-și fac de cap acolo, și gata, s-a isprăvit! Da, da, îl prind eu pe afurisitul acela care știe să sară ca un diavol și mi-a scăpat de atîtea ori printre degete, pe puștlamaua aceea care s-a învîrtiruit în pavilion, fără să întrebe pe nimeni! Îl prind eu pe nemernicul acela care a tulburat-o pe domnișoara Julia!...

— Care nemernic? întrebă doamna Benzon, intrînd în cameră, cine a deranjat-o pe Julia? Ce tot vorbești acolo, dragă Lebrecht?

Prințul, solemn și plin de importanță, păși în întîmpinarea doamnei Benzon, ca un om căruia i-a căzut pe umeri o povară grea și nemaipomenită și-și încordează toate puterile sufletești ca s-o poarte. Îi luă mîna și, stringînd-o afectuos, rosti cu glas foarte blînd:

— Primejdia pîndește un cap încoronat, pînă și în locul cel mai ascuns și mai ferit. E destinul unui prinț ca toată blîndețea și bunătatea lui să nu-l poată apăra de demonul cel înverșunat, care aține flacăra invidiei și a setei de putere în piepturile unor vasali necredincioși! Benzon! Cea mai neagră trădare și-a ridicat împotriva mea capul ei de meduză, încununat cu șerpi. Mă vezi acum într-o mare primejdie. Curînd va sosi clipa cînd se va dezlănțui catastrofa; acestui credincios slujitor îi voi datora, poate, curînd, tronul și viața. Iar dacă va fi scris să fie altfel, atunci mă supun soartei. Știu, Benzon, că ai păstrat sentimentele pe care le-ai avut față de mine, de aceea — asemeni regelui din tragedia unui poet german, cu care, nu de mult, prințesa Hedwiga mi-a stricat ceaiul — pot să exclam: „Nimic nu-i pierdut, căci rămîi a mea!"[1] Sărută-mă, draga mea Benzon! Scumpa mea Malchen, noi doi rămînem ceea ce am fost! Doamne-Dumnezeule, îmi pare că de spaimă am luat-o razna! Să fim tari, dragostea mea, căci atunci cînd trădătorii vor fi prinși, am să-i nimicesc cu o singură privire! Vînătorule! Să înceapă asaltul pavilionului!

Vînătorul dădu să plece grabnic.

— Oprește! strigă doamna consilier. Despre ce asalt e vorba? Ce pavilion?

---

[1] Aluzie la Schiller, *Fecioara din Orleans*, actul I, scena 4.

La porunca prințului, vînătorul prezintă încă o dată un raport amănunțit.

Doamna Benzon ascultă povestirea lui cu o încordare crescîndă. După ce vînătorul sfîrși de istorisit, ea spuse rizînd:

— S-a produs cea mai nostimă neînțelegere din cîte s-ar putea închipui. Rog pe înălțimea-voastră să dea ordin ca pădurarul și oamenii lui să fie trimiși îndată la casele lor. Nici vorbă nu poate fi de vreun complot și înălțimea-voastră nu este amenințată de nici o primejdie. Necunoscutul din pavilion se și află în mîinile voastre.

— Cine-i nenorocitul acela care a îndrăznit să se instaleze în pavilion fără permisiunea mea? întrebă prințul mirat.

— În pavilion se ascunde prințul Hector! îi șopti doamna Benzon la ureche.

Prințul sări doi pași înapoi, de parcă l-ar fi lovit o mînă nevăzută.

— Cine? Cum? *Est-il possible?*[1]... Benzon, nu visez cumva? Prințul Hector?

Privirea prințului căzu asupra vînătorului, care stătea năucit, învîrtindu-și pălăria în mîini.

— Șterge-o repede de aici! strigă prințul la el. Pădurarul și toți oamenii lui să plece îndată acasă, auzi, îndată acasă! Să nu prind pe nici unul pe-aici! Benzon, se adresă el apoi doamnei consilier, buna mea Benzon, poți să-ți închipui așa ceva! Lebrecht l-a numit pe prințul Hector puslama! Nenorocitul! Dar asta trebuie să rămînă între noi, Benzon. E un secret de stat. Spune-mi, explică-mi cum de s-a putut ca prințul să simuleze o plecare și să se ascundă aici, ca și cînd ar plănui o aventură?

Întîmplarea cu vînătorul o scoase pe doamna Benzon dintr-o mare încurcătură. Oricît nu i-ar fi convenit să dezvăluie prințului Irenäus prezența prințului Hector la Sieghartshof, și cu atît mai puțin atacul asupra Juliei, totuși nu se mai putea ca lucrurile să rămînă într-o situație care devenea din ce în ce mai primejdioasă atît pentru Julia cît și pentru toate combinațiile pe care ea însăși, Benzon, le punea la cale cu atîta osteneală. Acum, cînd vînătorul descoperise ascunzătoarea prințului Hector și prințul se

[1] E cu putință, oare? (franc.)

afla în primejdie de a fi scos de acolo într-un fel nu tocmai onorabil, doamna Benzon putea să destăinuiască prezența lui, fără s-o trădeze pe Julia. De aceea îi explică prințului că, probabil, o ceartă între cei doi îndrăgostiți îl făcuse pe prințul Hector să simuleze o plecare precipitată și să se ascundă, cu ajutorul valetului său credincios, undeva în preajma iubitei. Nu se poate tăgădui că această purtare e cam romanțioasă și aventuroasă, dar care îndrăgostit n-a făcut asemenea lucruri? De altfel, valetul lui e foarte amorezat de Nanni și aceasta i-a dezvăluit stăpînei sale tot secretul.

— Slavă Domnului! exclamă prințul; va să zică valetul, și nu prințul Hector, s-a strecurat în casă și a sărit apoi în ghivecele de flori, ca pajul Cherubino[1]. Începusem să-mi fac tot felul de gînduri neplăcute — un prinț care să sară pe fereastră, asta-i ceva de neînchipuit!

— Totuși, replică doamna consilier, zîmbind cu șiretenie, totuși mi se pare că am cunoscut o persoană princiară care n-a disprețuit drumul pe fereastră, atunci cînd...

— Mă tulburi prea mult, Benzon. Mă tulburi din cale, afară! Să lăsăm ce-a fost și mai bine să ne gîndim cum să procedăm cu prințul. Toată diplomația, tot dreptul statal, tot protocolul curții se duc dracului într-o situație atît de afurisită! Ce să fac — să-l ignorez, să mă prefac că-l descopăr întîmplător, să... să... Parcă mi se învîrte o morișcă în cap! Vezi, așa se întîmplă cînd capetele princiare se coboară pînă la asemenea pozne năstrușnice, ca în romane!

Adevărul e că nici doamna Benzon nu știa cum să fie restabilite în viitor relațiile cu prințul. Dar se ivi leac și la aceasta. Înainte ca Benzon să fi apucat să răspundă, în cameră intră bătrînul majordom Rupert, care îi înmînă prințului un bilețel împăturit, asigurîndu-l totodată cu un zîmbet viclean că e de la o înaltă persoană, pe care el are cinstea s-o țină sub zăvor și cheie, nu departe de aici.

— Așadar, știai, Rupert? rosti prințul foarte binevoitor. Întotdeauna te-am socotit un slujitor credincios al casei mele, așa cum te-ai dovedit a fi și acum, ascultînd, precum îți era datoria, porunca înaltului meu ginere. Nu voi uita să te răsplătesc!

---

[1] Personaj din opera *Nunta lui Figaro*.

Mulțumind cu vorbele cele mai umile, Rupert ieși.

Se întîmplă adesea în viață ca un om să fie socotit deosebit de cinstit și virtuos, tocmai cînd pune la cale vreo ticăloșie. Cam așa se gîndea doamna Benzon, care era mai bine informată despre atentatul josnic săvîrșit de prinț și era convinsă că bătrînul ipocrit cunoștea secretul acela murdar.

Prințul despături bilețelul și citi:

„Che dolce più, che più giocondo stato
Saria, di quel d'un amonso core?
Che viver più felice e più beato,
Che ritrovarsi in servitù d'Amore
Se non fosse l'huom sempre stimulato
Da quel sospetto rio, da quel timore,
Da quel martir, da quella frenesia,
Da quella rabbia, detta gelosia.[1]

În aceste versuri ale unui mare poet veți găsi, prințul meu, motivul purtării mele misterioase. Credeam că aceea pe care o ador, care este pentru mine toată viața, tot dorul și toată speranța, aceea pentru care arde o vîlvătaie de foc în pieptul meu — nu mă iubește. Ferice însă de mine! M-am încredințat de eroarea mea, căci acum cîteva ceasuri am aflat că sînt iubit și deci îmi părăsesc ascunzătoarea. Dragoste și fericire — iată parola ce vestește sosirea mea! Curînd vă voi saluta, prințul meu, cu respect filial

Hector"

Poate că stimatul cititor nu va avea nimic împotrivă dacă biograful va întrerupe pentru două secunde povestirea, introducînd o încercare de traducere a versurilor italienești de mai sus. Ele ar suna cam în felul următor:

Ar fi mai mare fericire oare
Decît o inimă îndrăgostită?
O viață plină de-ncîntare

[1] Prima strofă a *Cîntului 31* din poemul eroic *Orlando furioso* de Lodovico Ariosto.

Amorului de-a pururea robită?
De nu ar exista acea turbare,
Acea sfială, chin și frenezie
Și bănuielile ucigătoare: —
Îmbold cumplit ce-i zice gelozie!

Cu multă luare-aminte prințul reciti bilețelul de două-trei ori și, cu cît îl recitea mai atent, cu atît sprîncenele i se încruntau mai mult.

— Benzon, rosti el într-un tîrziu, ce se întîmplă cu prințul Hector? Versuri, versuri italienești adresate unui cap princiar, unui socru încoronat, în locul unei explicații inteligente? Ce înseamnă asta? Nu are nici un sens! Prințul pare exaltat, și încă într-un fel inadmisibil. După cîte reușesc să pricep, în aceste versuri e vorba de fericirea dragostei și de chinurile geloziei. Ce vrea să spună vorbind de gelozie și, pentru numele lui Dumnezeu, de cine ar putea fi gelos aici? Spune-mi, dragă Benzon, dacă găsești măcar o scînteie de rațiune omenească în acest bilet?

Doamna consilier fu îngrozită de sensul ascuns al cuvintelor prințului Hector, sens care, după toate cele ce se petrecuseră în ajun în casa ei, era prea ușor de ghicit. Totodată, nu putu să nu admire procedeul rafinat la care recursese prințul Hector, ca să iasă liniștit din ascunzătoare. Nici nu-i trecea prin minte să facă vreo aluzie față de prinț la acest fapt; în schimb, se străduia ca din situația creată să tragă cît mai multe foloase cu putință. Kreisler și maestrul Abraham erau oamenii de care ea se temea că-i vor strica planurile, și împotriva lor se socotea îndreptățită să se folosească de orice armă pe care întîmplarea i-ar pune-o la îndemînă. Așa că îi aminti prințului de pasiunea ce se aprinsese în inima prințesei Hedwiga pentru Kreisler. Adăugă apoi că privirii perspicace a prințului nu i-a putut scăpa starea de spirit a prințesei, mai ales că purtarea exaltată a lui Kreisler îi oferise destul temei pentru a bănui existența unei legături nesăbuite între cei doi tineri. Așa că se explică foarte bine de ce prințul Hector l-a urmărit cu o ură de moarte pe Kreisler și de ce, crezînd că l-a ucis, s-a ferit din calea prințesei Hedwiga, care era cuprinsă de deznădejde. Mai tîrziu însă, aflînd despre capelmaistru

că trăiește, prințul, mînat de iubire și de dorința de a o revedea pe prințesă, s-a întors și a urmărit-o în taină. Prin urmare, gelozia despre care e vorba în versurile acelea nu se putea referi decît la Kreisler; și e cu atît mai indicat și mai necesar ca acestuia să i se interzică pe viitor șederea la Sieghartshof, cu atît mai mult, cu cît se pare că, împreună cu maestrul Abraham, a urzit un complot împotriva rînduielilor curții.

— Benzon, rosti prințul foarte serios, m-am gîndit bine la cele ce mi-ai spus în legătură cu înclinația nedemnă a prințesei, și nu pot crede nici un cuvînt. În vinele prințesei curge sînge princiar.

— Vă închipuiți cumva, replică doamna Benzon cu violență și înroșindu-se pînă la urechi, că o femeie de viță princiară poate să fie mai stăpînă decît oricare alta, pe bătăile pulsului și ale vieții însăși ce-i clocotește în vine?

— Astăzi ești într-o stare de spirit ciudată, doamnă consilier! îi întoarse vorba prințul iritat. Repet: chiar dacă în inima prințesei va fi încolțit o pasiune de prost-gust, aceasta n-ar putea fi decît un accident maladiv, un spasm, ca să zic așa — știi doar că suferă de spasme — de care se vindecă însă repede. Cît îl privește pe Kreisler, eu găsesc că e un om amuzant, căruia îi lipsește doar cultura cuvenită. Nu mi-l pot închipui atît de obraznic, încît să-și permită să se apropie de prințesă. Nu-i vorbă, este obraznic, dar cu totul în alt gen. Nu crezi că, dat fiind firea lui ciudată, o prințesă n-ar fi avut șorți de izbîndă la el, admițînd că asemenea înaltă persoană s-ar putea cobori într-atîta, încît să se îndrăgostească de dînsul? Căci, Benzon, *entre nous soit dit*, Kreisler nu prea pune preț pe noi, capetele princiare — și tocmai această ridicolă și absurdă nerozie îl face inapt pentru o ședere la curte. N-are decît să stea departe; dar dacă se întoarce, îl voi primi bucuros. Pentru că, după cum mi-a spus maestrul Abraham... da, pe maestrul Abraham să-l lași în pace, Benzon; comploturile pe care le-a urzit s-au sfîrșit totdeauna spre binele casei princiare... Dar ce voiam să spun? A, da! După cîte mi-a spus maestrul Abraham, capelmaistrul a trebuit să fugă de aici într-un chip cu totul nepotrivit, deși se bucurase din partea mea de o primire amicală; dar în afară de aceasta, el este și rămîne

un om foarte isteț care, cu tot felul său smintit de a fi, pe mine mă amuză, *et cela suffit!*[1]

Doamna consilier încremeni de furie, văzîndu-se pusă la respect cu atita răceală. Tocmai cînd se pregătea să înoate lin la vale pe firul apei, dădu, fără să bănuiască, peste o stîncă ascunsă.

Deodată în curtea castelului se stîrni o larmă grozavă. Un șir lung de trăsuri intră duruind, însoțite de o puternică gardă de husari ai marelui duce. Din trăsuri coborîră primul mareșal al curții, președintele, consilierii principelui, precum și alte personalități de seamă din Sieghartsweiler, unde sosise vestea că la Siehartshof izbucnise o revoluție ce amenința viața principelui. Iar acum vasalii și alți admiratori ai curții veneau să facă zid în jurul persoanei sale, aducînd cu ei pe apărătorii țării, pe care îi obținuseră, după mari rugăminți, de la guvernator.

De atîtea jurăminte care-i dovedeau că toți cei adunați erau gata să se jertfească trup și suflet pentru înaltul lor stăpîn, prințul își pierdu cu desăvîrșire graiul. În vreme ce, în sfîrșit, tocmai se pregătea să vorbească, intră ofițerul care comanda garda și-l întrebă de planul de operații.

Cînd primejdia care ne-a înspăimîntat se risipește sub ochii noștri, transformîndu-se într-o inofensivă sperietoare de păsări, este în firea omului ca sufletul să se umple de nemulțumire. Nu ne bucurăm că a fost o falsă primejdie, ci că am scăpat teferi de una reală.

De aceea este lesne de înțeles că prințul abia își putea stăpîni iritarea pricinuită de acea larmă inutilă.

Putea el oare să spună că toată zarva s-a stîrnit din pricina unei întîlniri nocturne între un valet și o cameristă? Din pricina geloziei romanțioase și meschine a unui prinț îndrăgostit? Se gîndea în fel și chip; liniștea plină de așteptare din sală, întreruptă doar de nechezatul războinic al cailor husarilor, îl apăsa ca plumbul.

Într-un tîrziu, își drese glasul și începu foarte patetic:

— Domnii mei! Miraculoasa providență cerească... Ce vrei, *mon ami?*

Cu această întrebare, adresată mareșalului curții, prințul își întrerupse cuvîntarea. Într-adevăr, mareșalul curții

[1] Și asta ajunge! (franc.)

îi tot făcea plecăciuni, dîndu-i să înțeleagă, din priviri, că are ceva important să-i comunice. Astfel, toți aflară vestea că prințul Hector și-a anunțat sosirea.

Chipul prințului se lumină; pricepu îndată că acum putea să termine în cîteva cuvinte povestea cu primejdia imaginară care-i clătinase tronul și că-i stătea la-ndemînă să transforme, ca prin farmec, onorata adunare într-o recepție la curte. Și chiar așa și procedă!

Curînd intră prințul Hector, îmbrăcat în uniformă de gală, frumos, puternic, mîndru ca un semizeu. Prințul Irenäus făcu cîțiva pași în întîmpinarea lui, dar, deodată, se dădu înapoi, ca lovit de trăsnet. Chiar în spatele prințului Hector, se ivi prințul Ignatius. Din nefericire, pe zi ce trecea, odrasla princiară devenea tot mai timpită. Se vede că husarii din curtea castelului îi plăcuseră din cale-afară, căci unul dintre ei se înduplecase să-i dea sabia, ranița și coiful. Venise împodobit cu toată această strălucire și începu să galopeze, chipurile călare, făcînd sărituri scurte prin întreaga sală și ținînd în mînă sabia, pe cînd teaca zăngănea infernal, lovindu-se de dușumea. Totodată rîdea și chicotea cu o deosebită grație.

Cu ochii sclipind de furie și cu o voce de tunet, prințul strigă:

— *Partez! Décampez, allez-vous-en! Tout de suite!*[1]

Speriat, Ignatius se făcu nevăzut.

Nici unul dintre cei prezenți nu a fost atît de lipsit de tact, încît să observe prezența prințului Ignatius și întreaga scenă.

Prințul Irenäus, pe a cărui față reapăru strălucitoare o expresie de blîndețe și prietenie, schimbă cîteva cuvinte cu prințul Hector. Apoi amîndoi se apropiară de cei prezenți, schimbînd, de asemenea, cîteva cuvinte cu unul sau altul. Recepția se sfîrșise, adică fuseseră rostite în chipul cuvenit observațiile spirituale și profunde, ce se fac cu asemenea prilejuri. Prințul Irenäus și prințul Hector se îndreptară spre apartamentul principesei-mame, după care — întrucît prințul Hector stăruise să facă o surpriză iubitei

[1] Pleacă, dispari, șterge-o imediat! (franc.)

sale logodnice — intrară și în apartamentul prințesei Hedwiga. Acolo o găsiră și pe Julia.

Cu graba celui mai înfocat dintre îndrăgostiți, prințul alergă spre prințesă și, sărutîndu-i drăgăstos mîna de sute de ori, îi jură că a trăit numai cu gîndul la ea; că o groaznică neînțelegere i-a pricinuit chinuri infernale și, nemaiputînd îndura despărțirea de cea pe care o adoră, acum se află în al nouălea cer.

Hedwiga îl primi cu o voioșie plină de naturalețe, care nu-i era obișnuită. Acceptă cuvintele drăgăstoase ale prințului, așa cum fac logodnicele, fără a se grăbi să răspundă la ele. Ba chiar nu se dădu în lături să glumească în legătură cu ascunzătoarea prințului, spunînd că nu-și poate închipui o metamorfoză mai nostimă decît transformarea unui calapod de scufie într-un cap de prinț. Căci așa ceva părea să fie capul care se arătase la fereastra pavilionului. De aici au pornit fel de fel de glume între fericiții logodnici; pînă și prințul Irenäus părea că se amuză de ele. Înălțimea-sa era acum încredințată definitiv de marea eroare a doamnei Benzon în ceea ce privește pe Kreisler căci, după părerea lui, dragostea Hedwigăi față de cel mai frumos dintre bărbați era cît se poate de evidentă. Spiritul și înfățișarea prințesei păreau să fi atins culmea înfloririi, așa cum se întîmplă logodnicelor fericite. Cu totul altfel stăteau însă lucrurile cu Julia. Un fior de spaimă o străbătu în clipa cînd îl zări pe prinț. Cu fața palidă ca ceara, stătea cu ochii plecați în jos, nemișcată, abia ținîndu-se pe picioare.

După o bună bucată de vreme, prințul Hector se întoarse spre ea.

— Domnișoara Benzon, dacă nu mă înșel?

— O prietenă din copilărie a prințesei; sînt ca două surori.

În timp ce prințul Irenäus rostea aceste cuvinte, prințul Hector luă mîna Juliei, șoptind abia auzit:

— Tot ce am spus era numai pentru tine!

Julia se clătină de spaimă și ochii i se umplură de lacrimi. Ar fi căzut la pămînt, dacă prințesa nu i-ar fi împins repede un scaun.

— Julia, îi șopti ea, aplecîndu-se asupra bietei fete, ține-ți firea! Nu-ți dai seama ce luptă grea duc eu?

Prințul Irenäus deschise ușa, poruncind să se aducă *Eau de Luce*[1].

— Așa ceva n-am la mine, răspunse maestrul Abraham, apărînd în ușă. Dar am eter. A leșinat cineva? Eterul poate ajuta și el.

— Atunci intră repede, maestre, Abraham, și îngrijește-te de domnișoara Julia, zise prințul Irenäus.

Însă în clipa cînd maestrul Abraham intră în sală, se întîmplă ceva cu totul neobișnuit.

Palid ca un mort, prințul Hector privea țintă la bătrîn. Părea că părul i se zbîrlește, iar fruntea i se acoperi cu broboane de sudoare rece. Făcu un pas înainte, cu trupul plecat, cu brațele întinse spre maestrul Abraham; semăna cu Macbeth, în clipa cînd îngrozitoarea fantomă însîngerată a lui Banco se așează fără veste pe locul rămas liber la masă. Calm, maestrul își scoase sticluța și dădu să se apropie de Julia.

Atunci prințul Hector păru că-și vine în fire.

— Severino, dumneata ești oare? șopti el cu glas sugrumat de groază.

— Chiar eu, răspunse maestrul Abraham, fără să-și piardă cîtuși de puțin cumpătul și fără să-și schimbe expresia feței. Chiar eu, și mă bucur că vă mai amintiți de mine, înălțimea-voastră. Acum cîțiva ani, am avut cinstea să vă fac un mic serviciu la Neapole.

Maestrul se mai apropie cu încă un pas. Atunci prințul îl apucă de braț și-l trase la o parte. Urmă o scurtă convorbire, pe care nimeni dintre cei din sală nu o înțelese, pentru că amîndoi vorbeau prea repede și în dialect napolitan.

— Severino!... Cum a ajuns portretul în mîna acelui om?

— I l-am dat eu ca să-i servească drept scut împotriva domniei-voastre.

— El știe?

— Nu.

— Ai să taci!

— Deocamdată, da?

— Severino! Toți diavolii au tăbărît pe mine! Ce înseamnă pentru dumneata „deocamdată"?

---

[1] Medicament folosit în cazuri de leșin.

— Adică atîta vreme cît ai să fii cumsecade și ai să lași în pace pe Kreisler și pe fata cea de colo.

Prințul Hector îl părăsi pe maestrul Abraham și se îndreptă spre o fereastră. În acest răstimp Julia își venise în fire. Privindu-l pe bătrîn cu expresia unei dureri de nedescris, spuse abia șoptit:

— Scumpul meu maestru? Sigur că dumneata mă poți salva? Nu-i așa că multe lucruri îți stau în putere? Știința dumitale mai poate încă să îndrepte tot?

În cuvintele Juliei maestrul întrezări o legătură miraculoasă cu convorbirea de adineauri, ca și cînd într-o viziune supremă a visului, ea ar fi înțeles tot și ar cunoaște acum întreaga taină!

— Ești un înger, îi șopti maestrul la ureche. De aceea demonul negru al păcatului nu are nici o putere asupra ta. Încrede-te în mine; nu te teme de nimic și adună-ți toate puterile sufletești. Gîndește-te și la Johannes al nostru!

— Ah, exclamă fata îndurerată. Ah, Johannes! Nu-i așa, maestre, că se va întoarce? Am să-l revăd?

— Bineînțeles, răspunse bătrînul, punînd un deget pe buze.

Julia pricepu.

Prințul Hector se străduia să pară la largul lui. Povesti că omul căruia, după cît a înțeles el, i se spune aici maestrul Abraham, a fost cu mulți ani în urmă martorul unei întîmplări foarte tragice, petrecute la Neapole și în care prințul recunoaște că a fost amestecat și el. Acum nu e momentul potrivit să istorisească această întîmplare, dar o va face cu cel dintîi prilej.

Furtuna ce-i bîntuia însă sufletul era prea violentă, ca să nu apară la suprafață vîrtejurile stîrnite de ea. De aceea chipul lui răvășit, din care dispăruse orice picătură de sînge, nu se potrivea cu conversația ușoară pe care se străduia s-o întrețină ca să poată trece peste momentul critic. Prințesa însă reușea mult mai bine să biruie încordarea acelei clipe. Cu o ironie, care transforma bănuiala și ciuda într-un subtil persiflaj, îl cicălea pe prinț, urmărindu-l prin labirintul propriilor lui gînduri. Iar el, om de lume rafinat, dispunînd pe deasupra și de toate armele depravării — care distruge tot ce este adevăr, tot ce este viață — se simțea neputincios în fața acestei ființe ciudate. Cu cît conver-

saţia Hedwigăi devenea mai vioaie, cu cît fulgerele sarcasmului ei cădeau mai aprinse şi mai orbitoare, cu atît prinţul se simţea mai năucit, mai speriat, pînă ce, în sfîrşit, această senzaţie deveni insuportabilă şi prinţul se îndepărtă în grabă.

Cît îl priveşte pe prinţul Irenäus, se petrecea în el ceea ce i se întîmpla totdeauna cu prilejul unor asemenea ciocniri — adică nu ştia ce să creadă despre el. Se mulţumi cu cîteva frînturi de fraze franţuzeşti, fără nici o însemnătate, la care înaltul oaspete îi răspunse în acelaşi fel. Tocmai cînd prinţul Hector ieşea pe uşă, Hedwiga, deodată schimbată cu totul, privi încremenită podeaua, apoi strigă tare, cu glas sfîşietor:

— Văd urma de sînge a ucigaşului!

Apoi, părînd că se trezeşte din vis, o strînse furtunos la piept pe Julia şi-i şopti:

— Copilă, biata mea copilă, nu te lăsa amăgită!

— Mistere, rosti prinţul Irenäus iritat. Mistere, închipuiri, nerozii, himere romanticec *Ma foi*[1] nu-mi mai recunosc curtea! Maestre Abraham! Dumneata care-mi repari ceasornicele cînd nu merg bine, n-ai vrea, n-ai putea oare să te uiţi puţin ce s-a stricat la acest mecanism al curţii, care pînă acum nu s-a poticnit niciodată?... Dar, spune-mi, ce-i cu acest Severino?

— Sub acest nume mi-am demonstrat la Neapole scamatoriile optice şi mecanice, răspunse maestrul.

— Aşa... aşa... înghină prinţul Irenäus, privindu-l ţintă, ca şi cum i-ar fi plutit o întrebare pe buze.

Dar se întoarse brusc şi părăsi încăperea fără să scoată un cuvînt.

Lumea credea că doamna Benzon se afla în apartamentul principesei-mame; în realitate însă, se dusese la locuinţa ei.

Julia dorea să iasă la aer; maestrul Abraham o conduse în parc unde, plimbîndu-se prin aleile pe jumătate desfrunzite, vorbiră despre Kreisler şi despre şederea lui la abaţie. Ajunseră astfel pînă la pavilionul de pescuit. Julia intră să se odihnească. Scrisoarea lui Kreisler se afla

[1] Pe legea mae (franc.).

pe masă. Maestrul socoti că nu conținea ceva ce n-ar trebui să afle tînăra fată.

În timp ce citea scrisoarea, obrajii Juliei se îmbujorară și o lumină dulce îi străluci în ochi, oglindind adînca ei bucurie.

— Vezi, copila mea, spuse maestrul prietenos, cum sufletul bun al lui Johannes îți vorbește, aducîndu-ți mîngîiere, chiar și din depărtare? Mai trebuie oare să te temi de ceva cînd statornicia, dragostea și curajul te ocrotesc de urmăririle celor răi?

— Doamne, milostive, păzește-mă de mine însămi! exclamă Julia, ridicîndu-și privirea spre cer.

Tresări de groază la sunetul cuvintelor pe care ea însăși le rostise fără voie. Aproape în nesimțire, căzu în jilț, acoperindu-și cu amîndouă mîinile fața învăpăiată.

— Nu te înțeleg, fetițo, oftă maestrul; poate că nici tu nu te înțelegi pe tine însăți. De aceea ar fi bine să-ți cercetezi adîncurile sufletului și să nu încerci să închizi ochii asupra vreunui lucru, din slăbiciune și din dorința de a te cruța.

În timp ce Julia era cufundată într-o meditație adîncă, maestrul, cu brațele încrucișate pe piept, privea în sus spre tainicul glob de cristal.

Simțea că inima i se topește de dor și de o miraculoasă presimțire.

— Da, pe tine trebuie să te întreb, șopti el, cu tine trebuie să mă sfătuiesc, tu, splendidă și luminoasă taină a vieții mele! Vorbește, vreau să-ți aud glasul! Știi că n-am fost niciodată josnic, chiar dacă unii au avut părerea asta despre mine. Căci în piept mi-a ars totdeauna flacăra dragostei, care e spiritul cosmic însuși; în inimă mi-a mocnit scînteia pe care suflarea ta a prefăcut-o în flacără vie. Să nu crezi Chiara, că dacă inima mi-a îmbătrînit, înseamnă că a și înghețat și că nu mai poate bate tot atît de tare ca atunci cînd te-am smuls din ghearele neomenosului Severino. Să nu crezi că astăzi sînt mai puțin vrednic de tine ca atunci, cînd tu însăți ai pornit în căutarea mea. Da? Lasă-mă să-ți aud glasul. Cu sprinteneala unui tînăr voi porni pe urmele sunetului dulce și voi alerga pînă te voi găsi. Atunci vom fi iarăși împreună și, într-o magică întovărășire, ne vom ocupa de magia înaltă, pe care toți oamenii,

chiar și cei mai de rînd, sînt siliți s-o recunoască, deși nu cred în ea. Iar dacă trupul tău nu mai pribegește pe acest pămînt, dacă glasul tău coboară spre mine din înălțimile lumii spiritelor, chiar și așa voi fi mulțumit și voi deveni mai puternic decît pînă acum. Dar nu, nu! Cum sunau cuvintele pe care le-ai rostit pentru mine?

Pe acei care iubesc
Moartea rece nu-i răpune.
Cei ce-n zori se chinuiesc
Veseli sînt la soare-apune!

— Maestre! exclamă Julia, care se ridicase din jilț și îl ascultase uimită. Cu cine vorbești? Ce ai de gînd să faci? Ai rostit numele lui Severino. Prințul Hector, cînd și-a venit în fire din spaimă, nu ți s-a adresat oare tot cu acest nume? Ce mister cumplit se ascunde aici?

La auzul cuvintelor fetei, bătrînul se trezi brusc din starea lui de exaltare și pe față i se zugrăvi — lucru ce nu i se mai întîmplase de mult — acea amabilitate ciudată, aproape un rînjet, care contrasta uimitor cu firea-i atît de sinceră, și dădea întregii lui înfățișări aerul unei caricaturi cam sinistre.

— Frumoasă domnișoară, rosti el cu glasul strident, cu care scamatorii de bîlci obișnuiesc să-și laude arta; frumoasă domnișoară, încă un pic de răbdare și voi avea cinstea să vă arăt aici, în pavilionul acesta, lucrurile cele mai minunate; acești pitici care dansează, acest turc mititel care ghicește vîrsta tuturor celor de față, aceste automate, aceste palingeneze[1], aceste tablouri deformate și aceste oglinzi optice — toate, toate acestea sînt niște jucării magice foarte frumoase, dar cea mai desăvîrșită dintre ele îmi lipsește încă. Fata mea invizibilă este aici! Vă rog să observați — iat-o că s-a instalat acolo sus, în globul de cristal. Dar deocamdată nu vorbește; e obosită de o lungă călătorie, căci vine direct din depărtata Indie. Peste cîteva zile, frumoasă domnișoară, va veni și invizibila mea, și atunci o veți întreba

[1] Reîntoarceri la viață după moartea aparentă. Aici, în sens de ființe care trec prin stadiile de dezvoltare ale strămoșilor, deci înapoiate.

despre prințul Hector, despre Severino și despre alte lucruri din trecut și din viitor! Acum, însă, să ne distrăm puțin.

Cu aceste cuvinte, maestrul începu să alerge prin cameră cu repeziciunea și sprinteneala unui tînăr, întorcînd arcurile mașinilor și potrivind oglinzile magice. Toate ungherele prinseră deodată viață; automatele începură să umble prin odaie întorcîndu-și capetele, un cocoș artificial începu să cînte bătînd din aripi, în timp ce niște papagali țipau strident. Și Julia, și chiar și maestrul aveau senzația că se află în același timp în odaie și afară. Deși era destul de deprinsă cu asemenea scamatorii, fata simți totuși că o străbate un fior de groază față de ciudata stare de spirit a bătrînului.

— Maestre! exclamă ea speriată, ce-i cu dumneata? Ce ți s-a întîmplat?

— Copila mea, îi răspunse el, revenind la un ton serios. Mi s-a întîmplat ceva frumos și minunat, dar tu nu trebuie să afli. Ba nu! Să lăsăm pe acești morți înviați să-și facă singuri năzbîtiile lor, în timp ce eu îți voi destăinui anumite lucruri, în măsura în care îți va fi de folos și necesar să afli. Dragă Julia, propria ta mamă păstrează față de tine o taină în inima ei! eu ți-o voi dezvălui, pentru ca să-ți dai seama de primejdia care plutește în jurul tău și să te poți feri de ea. Află deci, fără nici un înconjur că, doamna consilier a luat hotărîrea fermă să te...

(M.r.p.) ...totuși să renunț la asta. Tinere motan, fii modest ca mine și nu te repezi îndată și cu orice prilej la versuri, cînd o proză simplă și cinstită îți e de-ajuns ca să-ți poți toarce gîndurile! Într-o carte scrisă în proză, versurile trebuie să joace rolul slăninii din cîrnați, adică să-i împăneze cînd și cînd cu mici bucățele, dînd astfel întregului amestec un luciu gras și un gust mai dulce și mai plăcut. Nu mi-e cîtuși de puțin teamă că unii colegi-poeți vor găsi că această comparație este prea banală și lipsită de noblețe, căci ea a fost inspirată de una din mîncărurile noastre preferate și, într-adevăr, un vers bun, pus într-un roman mediocru, poate fi tot atît de folos, ca și o bucățică de slănină grasă într-un cîrnat uscat. O spun ca un motan cu experiență și cu multă cultură estetică. Cu toate că întreaga atitudine a lui Ponto, stilul său de viață și felul în care se străduia să rămînă în grațiile stăpînului său îmi păreau nedemne, ba chiar jalnice în lumina prin-

cipiilor mele morale și filozofice de pînă atunci, totuși aerul său nestingherit, eleganța lui, fermecătoarea lui superficialitate în relațiile mondene mă ispiteau grozav. Mă străduiam din răsputeri să mă conving că, avînd formația științifică și seriozitatea de care dădeam dovadă în tot ce făceam, mă aflu pe o treaptă mult mai înaltă decît ignorantul Ponto, care din științe a spicuit numai cîte ceva. Dar un sentiment, pe care nu-l puteam înăbuși, îmi spunea limpede că Ponto m-ar pune totdeauna în umbră; eram nevoit să recunosc existența unei trepte sociale mai distinse, din care făcea parte și pudelul Ponto.

Un cap genial ca al meu are, cu orice prilej și la orice experiență ce o face în viață, gîndurile lui proprii și originale. De aceea, meditînd asupra stării mele de spirit și asupra relațiilor mele cu Ponto, am ajuns la unele considerații foarte înțelepte, care ar merita să fie aduse la cunoștință și altora. „Cum se face, îmi spuneam eu, frecîndu-mi gînditor fruntea cu laba, că poeți și filozofi de seamă, de altfel foarte inteligenți și buni cunoscători ai lumii, sînt atît de neputincioși în relațiile lor cu așa-zisa societate distinsă? Totdeauna se pomenesc în locul unde tocmai în clipa aceea n-ar trebui să se afle, vorbesc tocmai atunci cînd ar trebui să tacă, și, dimpotrivă, tac tocmai cînd trebuie să spună ceva; năzuințele lor merg în răspăr cu rînduielile sociale, așa cum s-au format ele; astfel că se rănesc pe ei înșiși și jignesc și pe ceilalți; într-un cuvînt, seamănă cu unul care, tocmai cînd un grup vesel iese pe poartă, ducîndu-se la plimbare, dă buzna să intre, tulburînd cu insistențele lui întreaga lume. Știu că aceasta se atribuie lipsei de maniere civilizate, care nu pot fi învățate la masa de scris. Totuși, sînt de părere că aceste maniere civilizate pot fi ușor însușite și că acea stîngăcie invincibilă de care vorbeam trebuie să aibă și un alt motiv. Un mare poet sau filozof n-ar fi ceea ce este, dacă n-ar avea sentimentul propriei sale superiorități spirituale; totodată, însă, el n-ar avea acest sentiment profund, propriu oricărui om cu adevărat spiritual, dacă nu și-ar da seama că această superioritate nu poate fi recunoscută; căci tulbură acel echilibru a cărui menținere este preocuparea permanentă și de căpetenie a așa-zisei lumi bune. Acolo, orice glas trebuie să răsune în cel mai perfect acord cu ansamblul; dar tonul poetului

distonează și, dacă în unele împrejurări ar putea fi un ton foarte potrivit, totuși, în anumite clipe, tonul lui e foarte nepotrivit, pentru că nu se acordează cu ansamblul. Tonul potrivit însă, la fel ca și bunul-gust, înseamnă să respingi tot ce este nepotrivit." Mai departe: „Socot că neplăcerea pe care o creează contradicția dintre acest sentiment de superioritate și manifestarea lui adecvată, îl împiedică pe filozoful sau pe poetul lipsit de experiența vieții mondene să vadă lucrurile în ansamblu și să planeze deasupra lor. Este necesar ca, în momentul de care vorbeam, acesta să nu-și supraevalueze superioritatea spirituală și, dacă reușește, atunci nu va supraevalua nici manierele civilizate ale așazisei lumi bune care, în ultimă analiză, se rezumă la grija de a rotunji asperitățile și de a reduce toate fizionomiile la una singură, și tocmai de aceea ea nu se mai poate numi o fizionomie. Și atunci, eliberat de acea stare neplăcută, va recunoaște cu ușurință natura adevărată a acestei lumi superioare și civilizate, precum și premizele meschine pe care se întemeiază. Și această constatare îi ușurează integrarea în lumea stranie, în care manierele civilizate sînt considerate indispensabile.

Un caz special îl prezintă artiștii, poeții, scriitorii, pe care vreo persoană importantă îi invită uneori în cercul său, pentru ca, potrivit moravurilor vremii, să poată pretinde că e un fel de Mecena. Din nefericire, acești artiști au de obicei ceva care aduce a meșteșugar și de aceea sînt ori de o umilință vecină cu slugărnicia, ori de o proastă creștere care seamănă a mitocănie."

(Nota Editorului: — Îmi pare rău, Murr, că te împăunezi atît de des cu penele altora. Am toate motivele să mă tem că ești în primejdie în felul acesta să pierzi mult în ochii cititorilor. Nu crezi că toate aceste considerații, cu care te fălești atît, vin direct din gura capelmaistrului Johannes Kreisler? Și e oare cu putință ca tu să fi acumulat atîta înțelepciune și experiență a vieții încît să vezi atît de adînc în sufletul unui scriitor din specia umană, care este cel mai minunat lucru pe acest pămînt?)

„Și, continuam eu să cuget, de ce oare n-ar fi cu putință, ca un motan inteligent și plin de spirit, fie el poet, scriitor sau pictor, să reușească să atingă acea cunoaștere a civiliza-

ției superioare, în toată importanța ei, și s-o practice el însuși, în toată frumusețea și eleganța manifestărilor ei exterioare? Oare natura a acordat numai cîinilor privilegiul acestor maniere civilizate? În privința îmbrăcămintei, felului de viață, a purtărilor și deprinderilor, noi, motanii, ne deosebim într-adevăr într-o anumită măsură de neamul acela semeț, totuși avem și noi carne și sînge, trup și suflet, și, la urma urmei, cîinii fac aceleași lucruri ca și noi pentru a-și continua existența. Și cîinii trebuie să mănînce, să bea, să doarmă etc.; și pe ei îi doare cînd sînt bătuți." Atunci am luat hotărîrea să urmez întru totul învățăturile tînărului și distinsului meu prieten pudelul Ponto și, în deplină armonie cu mine însumi, m-am întors în camera maestrului meu. O simplă privire, aruncată în oglindă, m-a convins pe loc că însuși faptul că am luat hotărîrea fermă de a năzui spre un mai înalt grad de civilizație a fost de-ajuns ca să influențeze în mod favorabil înfățișarea mea exterioară. M-am contemplat cu multă satisfacție. Există oare un sentiment mai plăcut decît acela al mulțumirii de sine? Am început să torc?

În ziua următoare, nu m-am mulțumit să stau în prag, ci am pornit să mă plimb pe stradă. Deodată l-am zărit în depărtare pe domnul baron Alzibiades von Wipp, în urma căruia sărea voios prietenul meu Ponto. Nici nu se putea ceva mai binevenit. Am luat o atitudine cît se poate de demnă și de distinsă și m-am apropiat de prietenul meu cu acea grație care, fiind un dar neprețuit al generoasei naturi, nu poate fi învățată prin nici un fel de artificiu. Dar, grozăvie! Ce-mi era scris să pățesc?! Îndată ce mă văzu, baronul se opri și mă privi foarte atent prin lornieta lui. Apoi strigă:

— *Allons!* Ponto! Pisica, pisica! Pe ea!

Iar Ponto, acest prieten fățarnic, se năpusti asupra mea cu o furie turbată! Îngrozit și uluit de această josnică trădare, n-am fost în stare să-i opun nici o împotrivire. M-am lipit de pămînt cît am putut, ca să mă feresc de dinții ascuțiți, pe care pudelul mi-i arăta mîrîind. Ponto sări însă de cîteva ori peste mine, fără să mă apuce și-mi șopti la ureche:

— Murr! Nu fi prost și nu te teme! Nu vezi că nu e în serios? Vreau numai să-mi mulțumesc stăpînul!

Apoi își reluă săriturile și chiar se prefăcu că mă apucă de urechi, fără să-mi pricinuiască însă nici un rău.

— Și acum, îmi șopti el în sfîrșit, spală putina, Murr! Fugi pe ferestruica aceea de la pivniță!

N-am așteptat să mi-o spună de două ori și am șters-o cu iuțeala unui fulger. Cu toate încredințările lui Ponto că nu-mi va pricinui nici un rău, mi-era totuși frică, pentru că, în asemenea cazuri critice, nu știi niciodată dacă prietenia e destul de puternică, încît să poată rezista firii cu care te naști.

După ce m-am vîrît în beci, Ponto a continuat să joace comedia pe care o începuse în cinstea stăpînului său. Mîrîia și lătra în fața ferestruicii, încerca să-și vîre botul printre gratii, se prefăcea că turbează de furie pentru că i-am scăpat și acum nu mă mai putea urmări.

— Ei, vezi, șoptea el în vremea asta, îți dai seama acum de roadele binefăcătoare ale unui grad superior de civilizație? În clipa aceasta i-am dovedit stăpînului meu că sînt cuminte și ascultător, fără ca totuși să-mi fac din tine un dușman, dragă Murr. Așa se poartă un adevărat om de lume, pe care soarta l-a predestinat să fie o unealtă în mîinile altora mai puternici. Atunci cînd e asmuțit, el trebuie să atace, dar totodată să dea dovadă de atîta abilitate, încît să muște numai dacă e și în interesul lui.

M-am grăbit să-i împărtășesc dorința mea fierbinte de a-mi însuși și eu cîte ceva din înaltul lui grad de civilizație și l-am întrebat dacă vrea să mă primească învățăcel și cum am putea proceda. Ponto a stat o clipă pe gînduri, apoi mi-a spus că cel mai bun lucru ar fi să-mi fac mai întîi o idee clară și concretă despre lumea bună în care are el acum privilegiul să trăiască. Pentru aceasta nimic nu era mai indicat decît să-l însoțesc în seara aceea la fermecătoarea Badine, care primește în timpul spectacolelor de teatru. Badine era o femeiușcă de ogar în serviciul soției mareșalului curții princiare.

M-am dichisit cît am putut mai bine, am aruncat o privire în Knigge și am răsfoit cîteva din piesele cele mai recente ale lui Picard[1], pentru ca, la caz de nevoie, să pot arăta că sînt versat și în literatura franceză, apoi am coborît

[1] *Louis-Benoît Picard* (1769—1828), autor francez de comedii.

la uşă. Ponto nu se lăsă mult aşteptat. În cea mai bună înţelegere, am luat-o de-a lungul străzii şi curînd am ajuns în camera viu luminată a Badinei, unde am găsit o adunare pestriţă de şpiţi, pudeli, mopşi, căţeluşi de salon şi ogari de casă; unii şedeau în cerc, alţii formau mici grupuri prin unghere. Am simţit că inima îmi bate puternic în această societate de fiinţe cu natură duşmănoasă. Unii dintre pudeli îmi aruncau priviri mirate şi dispreţuitoare, de parcă ar fi vrut să zică: „Ce caută acest motan ordinar printre noi, fiinţe sublime?" Din cînd în cînd, cîte un şpiţ elegant îşi rînjea colţii şi-mi dădeam seama cît de bucuros şi i-ar fi înfipt în mine, dacă buna-cuviinţă, demnitatea şi educaţia morală a oaspeţilor nu ar fi interzis orice fel de încăierare. Ponto mă scoase din încurcătură, prezentîndu-mă frumoasei gazde, care mă asigură cu o graţioasă condescendenţă cît de mult se bucura să numere printre oaspeţii ei un motan atît de celebru ca mine. Abia acum, după ce Badine schimbase cîteva cuvinte cu mine, unii dintre oaspeţi începură şi ei să-mi acorde mai multă atenţie, cu o bonomie adevărat ciinească, adresîndu-mi cuvîntul şi pomenindu-mi de calitatea mea de autor şi de operele mele, care i-ar fi amuzat uneori grozav. Toate acestea îmi măgulеau vanitatea şi aproape nu observam că toţi cei care mă întrebau nu-mi mai aşteptau răspunsul, că-mi lăudau talentul fără să-l cunoască şi că-mi elogiau operele fără să le fi înţeles. Un instinct natural mă învăţa cum să răspund, şi anume, fără a ţine seama de întrebare, să dau o replică scurtă şi în termeni atît de generali, încît s-ar fi putut potrivi în orice caz; să nu am nici o părere şi să mă feresc să abat conversaţia de la o superficialitate plată spre profunzimi. Ponto îmi spuse în treacăt că un bătrîn şpiţ i-ar fi declarat că, pentru un motan, sînt destul de amuzant şi că am aptitudini pentru o conversaţie frumoasă. Aşa ceva bucură chiar şi pe insul cel mai pesimist!

Istorisind în *Confesiunile* sale cum a furat o panglică şi a văzut, fără să îndrăznească a mărturisi adevărul, că o biată fată a fost pedepsită pentru furtul săvîrşit de el, Jean-Jacques Rousseau recunoaşte cît de greu îi este să facă abstracţie de acest abis al sufletului său. Acum mă aflu exact în aceeaşi situaţie ca şi acel respectabil autobiograf. Deşi nu am de mărturisit nici o crimă, totuşi, pen-

tru a rămîne credincios adevărului, nu am dreptul să trec sub tăcere imensa prostie pe care am comis-o în seara petrecută la Badine și care, încă mult timp după aceea, m-a tulburat adînc, ba chiar mi-a pus rațiunea în primejdie. Dar nu-i oare tot atît de greu, ba chiar adesea și mai greu, să recunoști o prostie decît să mărturisești o crimă?

Iată ce s-a întîmplat: foarte curînd am început să mă simt atît de nemulțumit și de indispus, încît ardeam de dorința să mă văd iar la adăpost, sub soba maestrului meu, departe de camera Badinei. Eram strivit de un plictis fără margini care, pînă la urmă, m-a făcut să uit orice conveniență. M-am furișat încetișor într-un colț mai depărtat, ca să mă las pradă toropelii la care mă îmbia conversația din jurul meu. Această conversație — pe care, la început, din pricina proastei mele dispoziții, o socotisem, în chip greșit, ca o pălăvrăgeală anostă și stupidă — îmi părea acum un uruit monoton de moară, prielnic unei stări foarte plăcute de visare vagă, căreia îi urmează îndată somnul adevărat. Tocmai cînd eram cufundat în această visare vagă, în acest ușor delir, am simțit deodată ca o lumină puternică străbătînd prin pleoapele mele închise. Deschizînd ochii am văzut chiar în fața mea o domnișoară ogar, frumoasă și albă ca zăpada: era, după cum am aflat mai tîrziu, Minona, fermecătoarea nepoată a Badinei.

— Domnul meu, rosti Minona cu acel gungurit dulce care nu poate să nu trezească un viu ecou în pieptul înflăcărat al unui tînăr, de ce stați atît de retras și de singuratic? Cred că vă plictisiți! Îmi pare foarte rău! Dar se înțelege că un poet, atît de mare și de profund ca dumneavoastră, plutind în sfere înalte, trebuie să găsească foarte plată și superficială agitația vieții mondene obișnuite.

M-am ridicat cam jenat și am regretat îndată faptul că firea mea înnăscută, mai puternică decît toate teoriile bunelor maniere, m-a făcut, fără voie, să-mi arcuiesc spinarea așa cum obișnuiesc pisicile, lucru de care Minona păru că zîmbește. Dar revenind îndată la bunele maniere, am luat lăbuța Minonei, am dus-o la buze și i-am vorbit de momentele de inspirație de care un poet este adesea copleșit. Minona m-a ascultat cu atîta luare-aminte, arătîndu-mi vădit cea mai sinceră simpatie, încît m-am ridicat

tot mai mult spre sferele înalte ale poeziei pure și pînă la urmă nici eu nu prea pricepeam ce spuneam. Probabil că Minona mă înțelegea tot atît de puțin; dar părea grozav de entuziasmată și m-a asigurat că încă de multă vreme ardea de dorința de a-l cunoaște pe genialul Murr și că una din clipele cele mai fericite din viața ei e cea de față. Ce să mai spun?! Curînd s-a vădit că Minona îmi citise operele, poeziile mele cele mai sublime — dar nu numai atît! nu numai că le citise, ci înțelesese și tîlcul lor cel mai adînc! Multe dintre ele le știa pe dinafară și mi le-a recitat cu o însuflețire și o grație care m-au transportat în al nouălea cer al poeziei, mai ales că ceea ce auzeam din gura celei mai frumoase reprezentante a speciei sale erau versurile *mele*.

— O, preafrumoasă domnișoară! am exclamat eu în culmea încîntării; m-ați înțeles! Ați învățat pe dinafară versurile mele! O, ceruri divine! Poate fi oare o fericire mai mare pentru un poet care năzuiește spre înălțimi?

— Murr, șopti Minona, motane genial, cum ți-ai putea închipui că o inimă sensibilă, un suflet însetat de poezie ar putea rămîne străin față de poet?

Rostind aceste cuvinte, Minona a scos un suspin adînc și acest suspin mi-a dat lovitura de grație. Nici nu se putea altfel! M-am îndrăgostit atît de tare de frumoasa domnișoară ogar încît, orbit și cu mintea rătăcită, nici nu mi-am dat seama cum, în toiul entuziasmului, s-a întrerupt și a început a flecări dintr-o dată cu un fante de mops despre tot felul de banalități, și cum apoi, tot restul serii m-a evitat, tratîndu-mă într-un fel care ar fi trebuit să-mi arate limpede că tot entuziasmul și toate laudele ei se refereau la propria-i persoană. Într-un cuvînt, m-am purtat pînă la sfîrșit ca un idiot, care nu vede nimic, ținîndu-mă scai după frumoasa Minona, cîntînd-o în versuri minunate, făcînd din ea eroina a tot felul de povești fermecătoare și năstrușnice, vîrîndu-mă în niște grupuri unde nu aveam ce căuta și primind în schimb numai bobîrnace, jigniri dureroase și dispreț.

Adesea, în momente de luciditate, vedeam toată neghiobia purtării mele; îmi aminteam însă din nou, prostește, de Tasso și de alți poeți mai recenți, care simțeau cavalerește și care nu se gîndeau decît la înalta stăpînă a gîndurilor lor, căreia îi închinau cîntecele lor și pe care o adorau de la distanță, ca eroul acela din La Mancha pe

Dulcinea lui. Şi atunci mă cuprindea iarăşi dorinţa să nu fiu mai prejos şi mai puţin poetic decît ei, şi juram credinţă eternă nălucirii visurilor mele de dragoste, graţioasei şi albei fecioare de ogar pe care voiam s-o slujesc cavalereşte pînă la ultima mea suflare. Cuprins de această ciudată sminteală, am făcut prostie după prostie, pînă cînd şi prietenul meu Ponto a găsit de cuviinţă să mă părăsească, după ce mă avertizase serios de primejdioasele mistificări şi curse ce mi le întindeau la tot pasul. Cine ştie ce mi s-ar mai fi întîmplat, dacă steaua mea norocoasă n-ar fi veghеat asupra-mi! Această stea norocoasă m-a îndemnat să mă strecor într-o seară, tîrziu, la Badine, cu singura dorinţă de a o vedea pe iubita mea Minona. Am găsit însă uşa încuiată. Zadarnic am aşteptat, sperînd că se va ivi vreun prilej să pătrund înăuntru. Cu inima plină de dragoste şi de dor voiam cel puţin să vestesc iubitei mele că sînt în preajmă-i. Am intonat sub fereastră cea mai duioasă melodie spaniolă din cîte au fost concepute şi compuse vreodată. Trebuia să fi fost ceva din cale-afară de jalnic!

Am auzit-o pe Badine lătrînd, am deslușit chiar şi mîrîitul dulce al Minonei. Înainte de a fi putut să-mi dau seama ce se întîmplă, fereastra s-a deschis şi m-am pomenit cu o găleată de apă rece ca gheaţa, drept în cap. E lesne de închipuit cu ce repeziciune m-am retras pe domeniul meu. Jarul interior şi apa rece ca gheaţa pe blană sînt atît de puţin în armonie, încît e cu neputinţă să rezulte ceva bun. Urmarea e cel puţin o febră — ceea ce s-a şi întîmplat. Ajuns acasă, am simţit că frigurile încep să mă scuture cu putere. Probabil că, după paloarea feţei, după privirea stinsă a ochilor şi fierbinţeala frunţii, precum şi după pulsul meu neregulat, maestrul şi-a dat seama că sînt bolnav. Mi-a adus puţin lapte cald, pe care l-am sorbit cu lăcomie, pentru că de sete mi se lipise limba de cerul gurii. Apoi, înfăşurîndu-mă în pled, m-am lăsat în voia bolii. La început am delirat despre civilizaţie superioară, ogari de casă ş.a.m.d., dar încetul cu încetul somnul mi s-a liniştit şi, pînă la urmă, a devenit atît de adînc încît, fără exagerare, cred că am dormit trei zile şi trei nopţi în şir.

După ce, în sfîrşit, m-am trezit, m-am simţit uşor şi liber; eram pe deplin vindecat de febră şi — o, minune! — şi de dragostea mea smintită. Îmi dădeam seama perfect

de prostia în care mă tîrîse pudelul Ponto, de nerozia ce-o făcusem, amestecîndu-mă — eu, care eram născut motan — printre clinii, care mă dispreţuiau pentru că nu erau în stare să-mi înţeleagă spiritul profund şi care, fiind nişte fiinţe fără valoare, erau siliţi să se ţină de forme, neputîndu-mi oferi, prin urmare, decît o coajă fără miez. Dragostea pentru artă şi ştiinţă se trezi în mine cu o forţă nouă şi atmosfera intimă din casa maestrului meu mă atrăgea mai mult ca oricînd. Au venit astfel lunile maturităţii şi ale bărbăţiei: nu eram nici motan-burş, nici leu de salon, şi simţeam că nu trebuie să fii nici unul, nici altul ca să te cultivi şi să te formezi pentru a corespunde celor mai înalte şi mai profunde cerinţe ale vieţii.

Maestrul meu trebuia să facă o călătorie şi găsi cu cale să mă dea în gazdă la prietenul lui, capelmaistrul Johannes Kreisler. Întrucît o dată cu această schimbare de reşedinţă începe o nouă perioadă a vieţii mele, o închei pe cea actuală, din care, tu, tinere motan, cred că vei putea extrage numeroase şi bune învăţăminte pentru viitorul tău...

(F.m.) ...zgomote depărtate şi înăbuşite parcă îi ajungeau la ureche şi i se părea că aude paşii călugărilor pe coridoare. Cînd Kreisler se trezi de-a binelea văzu, într-adevăr, pe fereastră, biserica luminată şi auzi murmurul corului. Slujba de la miezul nopţii se terminase de mult, prin urmare se întîmplase ceva cu totul neobişnuit. Kreisler presupuse că o moarte fulgerătoare şi neprevăzută răpise dintre cei vii pe vreunul din călugării bătrîni, care, potrivit obiceiului mănăstiresc, fusese depus în biserică. Se îmbrăcă în grabă şi se îndreptă într-acolo. Pe coridor îl întîlni pe *pater* Hilarius care, ameţit încă de somn, mergea buimac, căscînd zgomotos şi ţinînd luminarea cu capătul aprins în jos, astfel că ceara picura sfîrîind şi ameninţînd în orice clipă să stingă flacăra.

— Preavenerabile domnule abate, bolborosi el cînd Kreisler îl strigă, preavenerabile domnule abate, asta-i împotriva tuturor regulilor de pînă acum! O slujbă de înmormîntare noaptea, şi încă la ora asta! Şi numai pentru că fratele Cyprianus stăruie! *Domine, libera nos de hoc monacho!*[1]

---

[1] Doamne, scapă-ne de acest monah! (lat.)

Cu greu izbuti Kreisler să-l convingă pe călugărul încă adormit că nu e abatele, ci Kreisler. Află atunci cu destulă trudă de la *pater* Hilarius, că în cursul nopții fusese adus la mănăstire, nu se știe de unde, cadavrul unui străin, pe care, după cît arătau lucrurile, îl cunoștea numai fratele Cyprianus și care nu fusese probabil un om de rînd întrucît, cedînd stăruințelor lui Cyprianus, abatele primise să se facă slujba chiar atunci, urmînd ca îndată după utrenie corpul să fie scos din biserică.

Kreisler îl urmă pe *pater* Hilarius în biserica slab luminată care, din această pricină, avea un aer straniu și sinistru.

Fuseseră aprinse numai luminările uriașului policandru de metal, ce atîrna, din tavanul înalt, în fața altarului principal, astfel că flăcările pîlpîitoare abia izbuteau să lumineze naosul, aruncînd în galeriile laterale doar dîre misterioase de lumină, în care statuile sfinților păreau că se mișcă și umblă, prinzînd o viață fantomatică. Chiar sub policandru, scăldat într-o lumină puternică, se afla coșciugul deschis în care zăcea cadavrul; călugării care îl înconjurau, palizi și nemișcați, păreau și ei niște morți, ce ieșiseră din morminte la ceasul cînd umblă strigoii. Cu glasuri surde și răgușite cîntau strofele monotone ale recviemului, iar în răstimpurile de tăcere nu se auzea decît, venind de afară, vaerul lugubru al vîntului nopții; ferestrele înalte scîrțîiau ciudat, de parcă duhurile celor pieriți ar fi bătut în ele, voind să intre în locașul unde auzeau cucernica tînguire.

Kreisler se apropie de rîndurile călugărilor și atunci recunoscu în cel mort pe aghiotantul prințului Hector.

Duhurile întunecate, care îl bîntuiau atît de des, prinseră din nou viață, sfîșiindu-i cu ghearele lor pieptul rănit.

„Spirite răutăcios, vorbi el cu sine însuși, mă aduci aici pentru ca tînărul acesta înțelept să sîngereze, căci după cum se spune, cînd se apropie ucigașul, cadavrul începe să sîngereze! Eheu! Parcă eu nu știu că tot sîngele i s-a scurs în zilele acelea rele cînd își ispășea păcatele pe patul de moarte? Nu i-a rămas nici o picătură blestemată, cu care și-ar putea otrăvi ucigașul, chiar dacă acesta s-ar apropia de el; și cu atît mai puțin pe Johannes Kreisler, pentru că nu-l privește vipera pe care a strivit-o sub călcîi, în clipa cînd ea își pregătea limba ascuțită pentru o mușcătură

mortală. Ridică-ți pleoapele, mortule, ca să te pot privi drept în față și să-ți dai seama că păcatul nu cade asupra mea! Dar nu poți! Cine ți-a poruncit să-ți pui în cumpănă viața în schimbul unei alte vieți? De ce ai jucat jocul primejdios cu moartea, dacă nu erai pregătit să pierzi? Dar trăsăturile feței tale palide sînt blînde; durerea morții a șters de pe chipul tău frumos orice urmă a groaznicului păcat și, dacă momentul n-ar fi nepotrivit, aș putea spune că cerul ți-a deschis porțile îndurării, căci în pieptul tău sălășluia iubirea... Dar dacă mă înșel? Dacă nu tu ți-ai ridicat mîna asupra mea ca un demon rău, ci însăși steaua mea norocoasă a vrut așa, ca să mă smulgă unei groaznice fatalități ce mă pîndește din umbră? Ridică-ți dar pleoapele, tinere palid și, cu privirea-ți împăcată descoperă tot, tot — chiar dacă ar trebui să mor de durere pentru tine, sau de groază că umbra neagră ce se tîrăște după mine mă va înșfăca îndată. Da, privește-mă... Sau mai bine, nu, nu! Căci ai putea să te uiți la mine ca Leonhard Ettlinger și dacă voi crede că ești el, ai să fii nevoit să cobori cu mine în abisul din care glasul lui înăbușit de strigoi îmi ajunge adesea pînă în urechi. Dar văd că zîmbești. Obrajii și buzele ți se colorează. N-ai fost lovit mortal? Nu, nu, nu vreau să reîncep lupta cu tine, dar..."

Kreisler, care în timpul acestui solilocviu se lăsase, fără să-și dea seama, într-un genunchi, sprijinindu-și coatele pe celălalt și ținîndu-și palmele sub bărbie, se ridică brusc gata să facă cine știe ce gest smintit, sălbatic; dar în aceeași clipă cîntecul călugărilor amuți, iar copiii din cor, acompaniați de sunetele dulci ale orgii, intonară *Salve regina*[1]. Sicriul fu închis și călugării se îndepărtară cu pași solemni. Atunci bietul Johannes scăpă din strînsoarea sinistră a strigoilor și, copleșit de durere și de tristețe, îi urmă pe călugări. În clipa cînd dădea să treacă pragul, dintr-un ungher întunecos răsări o făptură, care se apropie de el cu pași grăbiți.

Călugării se opriră și toată lumina luminărilor căzu pe un băietan voinic, care putea să aibă optsprezece sau douăzeci de ani. Pe chipul lui, despre care nu se putea spune decît că era înfiorător de urît, se citea o ură sălbatică; părul

[1] Salut, regină (lat.)

negru îi atîrna în laţe, o cămaşă zdrenţuită de pînză colorată abia îi acoperea trupul; pantalonii pescăreşti îi ajungeau şi ei abia pînă la pulpele goale, astfel că se putea vedea bine ce structură atletică avea.

— Blestematule, de ce mi-ai omorît fratele? ţipă sălbatic flăcăul, făcînd să răsune bolta bisericii; în acelaşi timp sări ca un tigru asupra lui Kreisler şi-l strînse de gît, gata să-l sugrume.

Însă înainte ca Johannes Kreisler, năucit de acest atac neaşteptat, să fi avut timpul să se gîndească a se apăra, se pomeni lîngă el cu *pater* Cyprianus, care strigă cu glas poruncitor:

— Giuseppo, smintitule şi păcătosule! Ce cauţi aici? Unde ai lăsat-o pe bătrînă? Piei de aici!... Preavenerabile abate, porunceşte să vină argaţii mănăstirii şi să-l zvîrle pe acest mişel afară din sfîntul lăcaş.

În clipa cînd Cyprianus apăruse lîngă el, vlăjganul îi dădu îndată drumul lui Kreisler din strînsoare.

— Lăsaţi, sfinte părinte, bombăni el, nu mai faceţi atîta gălăgie cînd omul vrea să-şi caute dreptatea. Plec şi singur, nu e nevoie să asmuţiţi argaţii asupra mea.

Rostind aceste cuvinte, băiatul dispăru dintr-un salt, pe o portiţă care fusese uitată deschisă şi pe care se şi strecurase în biserică. Curînd veniră argaţii, dar nu găsiră de cuviinţă să urmărească prin întunericul nopţii pe îndrăzneţul ce se depărta.

Era în firea lui Kreisler ca tocmai încordarea pricinuită de întîmplări extraordinare şi misterioase să aibă un efect binefăcător asupra spiritului său, după ce izbutea să biruie furtuna ce-l ameninţase cu distrugerea.

De aceea abatele trebuie să fi fost foarte nedumerit de calmul lui Kreisler, cînd acesta veni la el în ziua următoare şi-i spuse ce impresie zguduitoare făcuse asupra lui, în împrejurări atît de stranii, cadavrul aceluia care voise să-l ucidă şi pe care îl doborîse fiind în legitimă apărare.

— Nici biserica, nici legea lumească nu te pot învinui şi pedepsi de moartea acelui om plin de păcate, dragul meu Johannes, spuse abatele. Cu toate acestea, încă multă vreme nu vei putea scăpa de glasul lăuntric, care-ţi va şopti că ar fi fost mai bine să cazi tu victimă, decît să-ţi ucizi adver-

sarul. Aceasta arată că Atotputernicului îi este mult mai pe plac să-ți jertfești propria-ți viață, decît să ți-o salvezi cu prețul unei fapte pripite și sîngeroase. Dar să lăsăm deocamdată asta, căci trebuie să-ți vorbesc grabnic despre altceva. Ce muritor poate prevedea schimbările pe care le aduce clipa ce urmează? Nu demult eram încredințat că, pentru mîntuirea sufletului dumitale, nimic nu putea fi mai folositor decît să renunți la lume și să intri în rîndurile ordinului nostru călugăresc. Acum sînt de altă părere și te-aș sfătui, oricît de drag îmi ești și oricît de mult te prețuiesc, să părăsești cît mai repede abația. Să nu te înșeli în privința mea! Și să nu mă întrebi de ce, împotriva convingerilor mele, mă supun voinței aceluia, care amenință să răstoarne tot ce-am clădit cu atîta trudă. Chiar de aș vrea să-ți vorbesc despre motivele mele, ar trebui să fii prea bine inițiat în tainele adînci ale bisericii, ca să mă poți înțelege. Totuși, față de dumneata pot vorbi mai deschis, decît cu oricare altul. Află deci că în curînd șederea dumitale la abație nu-ți va mai asigura liniștea binefăcătoare de pînă acum; dimpotrivă, năzuințele dumitale cele mai intime vor primi o lovitură de moarte și sfîntul lăcaș îți va părea o temniță pustie și tristă. Se schimbă întreaga rînduială a mănăstirii; libertatea, ce se îngemăna cu moravurile cucernice, încetează; în schimb, spiritul întunecat al fanatismului monahal va domni curînd cu o neînduplecată severitate între aceste ziduri. O, scumpul meu Johannes! Cîntecele dumitale splendide nu vor mai înălța sufletele către meditații sublime: corul va fi desființat și curînd nu se vor mai auzi decît răspunsurile monotone, pe care frații mai bătrîni le vor bolborosi cu glasurile lor răgușite și false...

— Și toate acestea se întîmplă din voința acelui străin, călugărul Cyprianus? întrebă Kreisler.

— Așa este, răspunse abatele cu mîhnire, plecîndu-și privirea spre pămînt. Așa este, bunul meu Johannes, și nu e vina mea că nu se poate altfel. Și totuși, adăugă abatele, după o clipă de tăcere și pe un ton deodată solemn, tot ce slujește la întărirea temeliilor bisericii și la sporirea strălucirii ei trebuie să se înfăptuiască și nici o jertfă nu e prea mare!

— Dar cine-i acest om sfînt, atît de atotputernic, care poate să vă poruncească și care, cu un singur cuvînt, a fost

în stare să mă scape de vlăjganul acela pus pe omor? întrebă Kreisler cu ciudă.

— Dragă Johannes, îi răspunse abatele, ești amestecat într-o taină, pe care deocamdată nu o cunoști în întregime. Curînd însă vei afla mai multe, poate mai multe decît știu chiar eu, și ți le va spune maestrul Abraham. Cyprianus, pe care îl numim încă fratele nostru, este unul dintre cei aleși. El a fost învrednicit să intre în legătură nemijlocită cu puterile veșnice ale cerului și de pe acum trebuie să-l cinstim ca pe un sfînt. Cît privește acel îndrăzneț, care s-a furișat în biserică în timpul slujbei și a vrut să te sugrume, este un țigan vagabond și pe jumătate nebun; de multe ori economul nostru a dat poruncă să fie biciuit, pentru că fura găinile grase din cotețele sătenilor. Pentru a-l alunga, nu era nevoie de nici un miracol deosebit.

În timp ce rostea aceste ultime cuvinte, abatelui îi flutură în colțul gurii un ușor zîmbet ironic, care dispăru îndată.

Kreisler se simțea profund nemulțumit; își dădea seama că abatele, cu toate calitățile spiritului, ale intelectului său, juca față de el un joc fățarnic și că toate motivele pe care le invocase pentru a-l hotărî să se călugărească ascundeau o intenție tainică, la fel ca și acelea pe care le aducea acum pentru a-l convinge de contrariul. Kreisler hotărî să părăsească abația și să se smulgă definitiv din toate aceste secrete primejdioase care, dacă și-ar prelungi șederea, amenințau să se încîlcească într-o mreajă, din care nu va mai putea scăpa. În clipa cînd îi trecu prin minte că se poate întoarce îndată la Sieghartshof, la maestrul Abraham, și că o va putea revedea pe *ea*, că va putea auzi glasul *ei*, al aceleia care îi stăpînea toate gîndurile, simți acea dulce strîngere de inimă, care este semnul sigur al unei iubiri înflăcărate.

Adîncit în ideile ce-l frămîntau, Kreisler cobora pe aleea principală a parcului, cînd îl ajunse din urmă *pater* Hilarius, care începu pe dată:

— Ai fost la abate, Kreisler, și ți-a spus totul? Ei, n-am avut eu dreptate? Sîntem pierduți! Acest preasfințit măscărici, hait! mi-a scăpat cuvîntul, dar rămîne între noi, cînd a ajuns la Roma — știi despre cine vorbesc — a fost primit îndată în audiență de sfinția-sa papa. I-a căzut în genunchi și i-a sărutat papucul. Fără să-i facă vreun semn să se ridice, sfinția-sa papa l-a lăsat să stea așa prosternat

un ceas întreg. „Aceasta să-ți fie prima pedeapsă bisericească", i-a spus sfinția-sa cînd, în sfîrșit, i-a îngăduit să se ridice. După care i-a ținut o lungă predică despre greșelile pline de păcate în care căzuse. Apoi, în anumite încăperi secrete, Cyprianus a primit tot felul de instrucțiuni și a pornit la drum. De mult nu se mai ivise nici un fel de sfînt! Miracolul — doar ai văzut tabloul, Kreisler, — miracolul zic, și-a luat chipul adevărat abia la Roma. Eu nu-s decît un cinstit călugăr benedictin, un bun *praefectus chori*[1] — ceea ce cred că nu-mi vei tăgădui — și închin bucuros un păhărel de vin de Nierenstein sau un Bocksbeutel în cinstea singurei noastre salvatoare — biserica. Dar așa ceva... singura mea mîngîiere e că nu va rămîne multă vreme aici. Datoria lui e să umble prin lume. *Monachus in claustro non valet ova duo; sed quando est extra, bene valet triginta*[2]. Va face și minuni... Uite-l, uite-l, Kreisler, vine pe alee încoace. Ne-a văzut și acum știe ce poză trebuie să ia.

Kreisler îl văzu pe călugărul Cyprianus, care pășea solemn pe alee, cu privirea fixă ridicată spre cer și cu mîinile împreunate, de parcă ar fi fost cuprins de un extaz religios.

Hilarius se depărtă în grabă, dar Kreisler rămase locului, contemplîndu-l pe acel călugăr, al cărui chip, și întreaga făptură, aveau ceva straniu, care-l deosebea de toți ceilalți oameni. Un destin măreț și neobișnuit lasă totdeauna urme vizibile, așa că era foarte posibil că o soartă cu totul ieșită din comun să-i fi plămădit acestui călugăr înfățișarea de acum.

Călugărul voia să-și vadă de drum, cufundat în extazul său, fără să-l ia în seamă pe Kreisler; acesta se simți însă îndemnat să-l oprească pe severul emisar al capului bisericii, pe înverșunatul prigonitor al celei mai frumoase dintre arte. Ieșindu-i înainte, i se adresă astfel:

— Îngăduiți-mi, preacucernice, să vă prezint mulțumirile mele. Prin cuvîntul dumneavoastră, care atîrnă atît de greu, m-ați salvat la timp din mîinile acelui țigan vagabond, care mi-ar fi sucit gîtul ca unei găini furate.

[1] Conducătorul corului (lat.).
[2] Textual: Călugărul închis în mănăstire nu face cît două ouă; dar afară face și cît treizeci (lat.).

Călugărul păru că se trezește dintr-un vis. Își frecă fruntea cu mîna și îl privi multă vreme țintă, ca și cum ar fi vrut să-și amintească cine e. Deodată, fața i se schimonosi într-o expresie înfricoșător de aspră și, cu ochii scînteind de mînie, strigă:

— Nemernicule, ticălosule! Ai fi meritat să te las cufundat în păcatele tale! Nu ești tu acela care, cu zdrăngănitul tău lumesc, ai profanat cultul sfînt al bisericii, reazemul de căpetenie al religiei? Oare nu ești tu cel care, prin scamatorii vane, ai tulburat sufletele cele mai cucernice, pînă ce s-au abătut de la cele sfinte și, prin cîntece deșănțate, s-au dat roabe plăcerilor lumești?

Kreisler se simți jignit de aceste învinuiri smintite, dar totodată înălțat, văzînd trufia neroadă a fanaticului călugăr, care se folosea de arme atît de copilărești.

Privindu-l drept în ochi, îi răspunse foarte liniștit:

— Dacă e un păcat să proslăvești puterea cea eternă, într-o limbă pe care ea însăși ne-a dăruit-o pentru ca acest har ceresc să trezească în pieptul nostru entuziasmul înflăcărat al evlaviei și chiar intuirea unui alt tărîm, dacă este un păcat să te înalți deasupra celor pămîntești pe aripile seralice ale cîntecului și, plin de iubire și de un dor sacru, să năzuiești spre culmile cele mai înalte, atunci, preacinstite, aveți dreptate; da, atunci sînt un mare păcătos. Îngăduiți-mi însă a fi de altă părere și să cred cu toată tăria că, dacă va amuți cîntecul, cultul bisericesc va fi lipsit de gloria adevărată a celui mai sfînt entuziasm.

— În cazul acesta, replică aspru călugărul, roagă-te Sfintei Fecioare să-ți ia vălul ce-ți acoperă ochii și să te ajute să înțelegi sacrilegiul erorii dumitale.

— Odată, zîmbi cu blîndețe Kreisler, un compozitor[1] a fost întrebat cum de reușește ca toate compozițiile sale religioase să fie atît de pătrunse de o inspirație cu adevărat divină. Cucernicul maestru, cu suflet de copil, a răspuns: „Cînd văd că lucrarea mea nu vrea să înainteze, spun cîteva *Ave* plimbîndu-mă prin odaie, și atunci îmi vin iarăși idei". Același maestru s-a exprimat în felul următor despre o altă lucrare importantă cu caracter religios[2]. „Abia cînd

[1] Se referă la Joseph Haydn.
[2] Se referă la oratoriul *Creația*, terminat în 1798.

am ajuns la jumătatea lucrării mele mi-am dat seama că e izbutită; niciodată n-am fost mai cucernic ca în perioada cînd am lucrat la ea; în fiecare zi cădeam în genunchi și mă rugam lui Dumnezeu să-mi dea puteri ca să-mi pot duce lucrarea la bun sfîrșit". Impresia mea este, preasfinte, că nici acest maestru, nici bătrînul Palestrina nu s-au tudit pentru un lucru plin de păcat; și că numai o inimă prinsă în gheața unei înverșunări ascetice nu-i în stare să se înflăcăreze de sublima evlavie a cîntecului.

— Om de nimic! exclamă călugărul cu mînie. Cine ești tu ca să discut cu tine, cînd locul tău este în pulberea de la picioarele mele? Afară, afară din abație, ca să nu mai pîngărești cele sfinte!

Revoltat la culme de tonul poruncitor al monahului, Kreisler strigă cu aprindere:

— Dar cine ești *tu*, monah smintit, ca să te ridic mai presus de tot ce este omenesc? Te-ai născut oare liber de orice păcat? Niciodată nu te-au bîntuit gîndurile păcătoase ale iadului? Nu te-ai abătut oare niciodată de pe poteca lunecoasă pe care ai pornit? Iar dacă Sfînta Fecioară, îndurîndu-se de tine, te-a smuls într-adevăr din ghearele morții pe care poate chiar o meritai din pricina vreunei fapte cumplite ce vei fi săvîrșit, a făcut-o ca să-ți recunoști smerit păcatele și să le ispășești, nu să te fălești, cu o trufie profanatoare, cu harul ceresc și chiar cu cununa de sfînt, pe care nu o vei dobîndi niciodată.

Călugărul se uita la Kreisler cu o privire nimicitoare, bolborosind cuvinte neînțelese. Acesta urmă însă tot mai înfocat:

— Iar atunci, călugăr trufaș ce ești, continuă din ce în ce mai aprins Kreisler, atunci cînd purtai încă această haină...

Cu aceste cuvinte, îi puse înaintea ochilor miniatura pe care o primise de la maestrul Abraham; dar, în clipa cînd zări portretul, călugărul își pocni fruntea cu pumnii, într-un gest de cumplită disperare și scoase un țipăt de durere atît de sfîșietor, de parcă ar fi primit o lovitură de moarte.

— Afară cu *tine*, strigă Kreisler, afară cu *tine* din abație, călugăr criminal ce ești! Ehei, sfîntule! Dacă te întîlnești cumva cu hoțul acela de găini, cu care te-ai înhăitat, apoi spune-i că altă dată n-ai să mai poți și nici n-ai să mai

vrei să mă aperi. Și mai spune-i să aibă grijă să nu-și mai întindă labele spre gîtul meu, căci altfel am să-l străpung ca pe o ciocîrlie, sau ca pe fratele lui; căci în ce privește străpunsul...

În clipa asta Kreisler se îngrozi de el însuși. Monahul continua să stea nemișcat în fața lui, apăsîndu-și fruntea cu pumnii, fără să poată scoate un singur cuvînt, sau măcar un sunet, în timp ce lui Kreisler i se păru că aude un fîșnet în tufiș și că, în aceeași clipă, bruta de Giuseppo va tăbări asupra lui. O porni la fugă. Tocmai atunci călugării cîntau vecernia și Kreisler o luă spre biserică, cu speranța că acolo sufletul lui, adînc tulburat și rănit, se va liniști.

Vecernia se sfîrși, călugării ieșiră din biserică, luminările se stinseră. Tot timpul gîndurile lui Kreisler se îndreptaseră spre maeștrii vechi și evlavioși de care amintise în cearta lui cu Cyprianus. Acum inima îi era plină de muzică, de o muzică cucernică; cîntase Julia și furtuna din suflet i se potolise. Voia acum să iasă printr-o capelă laterală, a cărei ușă dădea într-un coridor lung, de unde o scară ducea spre camera lui.

Cînd Kreisler intră în capelă, un călugăr, care pînă atunci zăcuse prosternat în fața icoanei făcătoare de minuni a Maicii Domnului, se ridică cu trudă. La lumina candelei, veșnic nestinse, Kreisler îl recunoscu pe monahul Cyprianus care era acum într-o stare jalnică, cu totul istovit, ca și cum s-ar fi trezit dintr-un leșin. Kreisler îl ajută să se, ridice atunci călugărul îi vorbi cu glas slab și tremurat.

— Te recunosc, dumneata ești Kreisler! Fie-ți milă, nu mă părăsi; ajută-mă să ajung pînă la treapta aceea, unde vreau să mă odihnesc. Dar așază-te și dumneata lîngă mine, cît mai aproape, ca să nu ne audă decît cea Preamărită... Îndură-te de mine, continuă călugărul, după ce amîndoi se așezară pe treapta altarului. Îndură-te de mine și spune-mi adevărul — nu cumva fatalul portret l-ai primit de la bătrînul Severino și știi totce este în legătură cu taina aceea groaznică?

Kreisler îi mărturisi sincer și deschis că portretul l-a primit de la maestrul Abraham Liscov și, tot fără nici o teamă, îi povesti cele petrecute la Sieghartshof; cum, din anumite mașinațiuni, a ajuns la concluzia că e vorba de o

crimă și că portretul stîrnește amintirea ei, precum și teama că poate fi dată în vileag. Călugărul, pe care unele momente ale povestirii lui Kreisler păreau că-l zguduie adînc, rămase tăcut o bucată de vreme. Într-un tîrziu, îmbărbătat și cu glas mai sigur, vorbi:

— Știi prea multe, Kreisler, pentru ca să nu afli și restul. Află deci că acel prinț Hector, care te-a urmărit cu gîndul să te omoare, este fratele meu mai mic. Tatăl nostru este un prinț, al cărui tron urma să-l moștenesc eu, dacă urgia vremilor nu l-ar fi răsturnat. Cum tocmai izbucnise războiul, ne-am înrolat amîndoi și serviciul în armată ne-a dus la Neapole, întîi pe mine, apoi pe fratele meu. Pe vremea aceea, eram sclavul tuturor viciilor lumești și, mai ales, eram stăpînit în întregime de o patimă sălbatică pentru femei. Amanta mea era o dansatoare, pe cît de frumoasă, pe atît de stricată; dar afară de ea alergam după toate tîrfele ce-mi ieșeau în cale. Într-o zi, pe înserat, urmăream în port două din aceste ființe. În clipa cînd voiam să mă apropii de ele, am auzit deodată o voce stridentă strigînd: „Ce mare haimana e și prințișorul ăsta! Se ține după tîrfe, cînd ar putea să se odihnească în brațele celei mai frumoase prințese!“ Întorcîndu-mi privirea, văzui o țigancă bătrînă și zdrențăroasă, pe care, cu cîteva zile în urmă zărisem cum o înhățau zbirii[1] pe strada Toledo, pentru că doborise la pămînt, cu cîrja ei, o namilă de sacagiu cu care se certase. „Ce vrei de la mine, vrăjitoare bătrînă?“ i-am strigat eu; dar, drept răspuns, babornița a revărsat asupra mea un torent de injurături din cele mai murdare, ceea ce a avut ca urmare că trecătorii, ce se plimbau de colo colo, fără nici o treabă, să facă cerc în jur, rizînd cu hohote de păținia mea. Voiam să plec, dar bătrîna m-a apucat de pulpana hainei, fără să se scoale de jos și, încetînd deodată să înjure, mi-a șoptit, în timp ce pe fața-i dezgustătoare s-a ivit un rînjet: „Ei, prințișor dulce, nu vrei să stai puțin cu mine? Nu vrei să auzi nimic despre îngerul de fată care s-a îndrăgostit de tine ca o nebună?“ Apoi bătrîna s-a ridicat greoi, tot ținîndu-mă de mînă, și mi-a șoptit la ureche despre o fată frumoasă ca soarele, tînără și încă nevinovată. Am crezut că femeia e o codoașă ordinară și voiam să scap de ea dîndu-i

[1] Membrii forței polițienești, în Italia, pînă în 1808.

cîțiva ducați, pentru că în momentul acela n-aveam chef să încep o nouă aventură. Însă bătrîna n-a primit banii și, pe cînd mă îndepărtam, a strigat după mine: „Du-te, du-te, domnișorule! Curînd ai să mă cauți dumneata singur, cu dor și jale la inimă!“

Trecuse o bucată de timp și uitasem cu desăvîrșire de țiganca aceea cînd, într-o zi, într-un loc numit Villa reale[1], unde lumea obișnuia să se plimbe, a trecut pe lîngă mine o doamnă, care mi s-a părut atît de fermecătoare, cum nu mai văzusem alta pînă atunci. M-am grăbit să-i ies înainte și, în clipa cînd i-am zărit fața, am simțit că mi se deschide paradisul. Așa am gîndit atunci, ca un om plin de păcate ce eram, și motivul, pentru care repet acum gîndul acela nelegiuit, este ca să-ți poți face o idee despre farmecul neasemuit cu care Atotputernicul o împodobise pe frumoasa Angela; cu atît mai mult, cu cît acum nu s-ar cuveni, și de bună seamă că nici n-aș izbuti să vorbesc prea mult despre frumusețea pămîntească. Alături de ea mergea, sau mai bine zis șchiopăta, rezemîndu-se într-un toiag, o femeie în vîrstă, îmbrăcată foarte decent și care atrăgea atenția numai prin faptul că era extraordinar de grasă și de greoaie. Cu toate că era îmbrăcată cu totul altfel și deși o scufie mare îi acoperea o parte a feței, am recunoscut îndată că bătrîna doamnă nu era alta decît țiganca din port. Rînjetul ei și un semn ușor pe care mi l-a făcut cu capul, mi-au dovedit că nu mă înșelasem. Nu mai puteam însă să-mi iau ochii de la minunea aceea de frumusețe; fata își lăsă privirile în jos și evantaiul îi scăpă din mînă. M-am aplecat repede să-l ridic. În momentul cînd l-a primit, i-am atins degetele; tremurau. În mine s-a aprins focul unei patimi diabolice și nu bănuiam cîtuși de puțin că prima clipă a groaznicei încercări, la care mă supunea cerul, sosise. Stăteam pironit locului, năucit și cu mințile pierdute, fără măcar să-mi dau seama că doamna aceea se urca împreună cu însoțitoarea ei într-o trăsură ce aștepta la capătul aleii. Numai în clipa cînd trăsura a pornit, mi-am venit în fire și am fugit după ea ca un nebun. Am ajuns la timp ca să văd trăsura oprindu-se în fața unei case, pe o străduță îngustă, ce ducea în vasta piață Largo delle Piane. Amîndouă au coborît și,

[1] Castel regal (ital.).

cum trăsura a plecat îndată ce ele au intrat în casă, am dedus că locuiau acolo. În piața Largo delle Piane locuia și bancherul meu, *signor* Alessandro Sperzi, și nu știu cum mi-a dat în gînd să-i fac tocmai atunci o vizită. El și-a închipuit că venisem pentru afaceri și a început să-mi vorbească amănunțit despre situația treburilor mele. Eu însă n-aveam în cap decît pe doamna aceea și, cum nu eram în stare nici să ascult, nici măcar să gîndesc la altceva, în loc de răspuns i-am povestit lui *signor* Sperzi despre fermecătoarea aventură a acelei clipe. Bancherul însă mi-a spus despre frumoasa mea mult mai multe lucruri decît mi-aș fi putut închipui. La fiecare șase luni o casă comercială din Augsburg transfera, chiar prin el, o sumă însemnată pentru această doamnă. Numele ei era Angela Benzoni; iar bătrîna era cunoscută sub numele de doamna Magdala Sigrun. În schimb, *signor* Sperzi avea obligația să informeze amănunțit casa comercială din Augsburg despre felul de viață pe care-l ducea fata. Prin urmare, întrucît și mai înainte trebuise să se ocupe de educația ei, după cum în prezent se îngrijea de problemele gospodăriei ei, putea fi considerat ca un fel de tutore. Bancherul era de părere că fata e rodul unei legături interzise între două persoane de rang înalt. Mi-am exprimat mirarea față de *signor* Sperzi că asemenea comoară e încredințată unei femei atît de suspecte, ca bătrîna aceea care hoinărește pe străzi îmbrăcată în chip de țigancă zdrențăroasă și care, după cît mi se pare, a vrut să-și joace rolul de codoașă. Bancherul m-a asigurat însă că nu există o îngrijitoare mai credincioasă și mai atentă ca ea. A venit aici împreună cu fetița, care avea atunci numai doi ani. Cît despre obiceiul de a se travesti din cînd în cînd în țigancă, nu era decît un capriciu, care poate fi trecut cu vederea într-o țară unde carnavalul domnește în toată libertatea... Dar trebuie, sînt obligat chiar să fiu concis. Curînd după aceea, bătrîna a venit la mine, în veșmintele ei de țigancă, și m-a dus la Angela care, roșindu-se toată de o sfială fecioarelnică, mi-a mărturisit dragostea ei. Pradă însă erorii mele, eu tot mai credeam că bătrîna era o proxenetă fără scrupule; curînd însă m-am convins de contrariul. Angela era nevinovată și pură ca neaua și, acolo unde mă pregăteam să gust plăceri pline de păcat, am învățat să cred într-o virtute, pe care astăzi trebuie s-o recunosc, firește, ca o amăgire

diabolică, infernală. Pe măsură ce patima mea se întețea, îmi creștea și supunerea față de bătrînă, care-mi șoptea neîncetat la ureche că trebuie să mă însor cu Angela. Și chiar dacă un timp lucrul acesta trebuia să rămînă secret, va veni totuși ziua cînd voi încununa fruntea soției mele cu diadema princiară — căci, prin naștere, Angela îmi era egală...

Ne-am cununat într-o capelă a bisericii San Filippo. Mă simțeam în al nouălea cer; am rupt toate relațiile, am renunțat la slujba mea, nu mă mai arătam în cercurile unde odinioară mă desfrînam în voie. Dar tocmai această schimbare bruscă a felului meu de viață m-a trădat. Dansatoarea aceea, de care mă descotorosisem, m-a urmărit și a aflat unde mă duceam în fiecare seară; bănuind că astfel se va putea răzbuna, a destăinuit fratelui meu secretul dragostei mele. Fratele meu m-a pîndit și, urmărindu-mă, m-a surprins în brațele Angelei. Scuzîndu-se pe un ton glumeț pentru indiscreția lui, Hector mi-a reproșat că am fost prea egoist și că nici măcar nu l-am socotit demn să-i acord încrederea ce se cuvine unui prieten sincer. Dar eu mi-am putut da seama prea bine cît de izbit a fost de frumusețea extraordinară a Angelei. Scînteia zburase și aprinsese în sufletul lui flacăra unei patimi pustiitoare. Venea des, deși numai în ceasurile cînd știa că mă găsește și pe mine. Aveam impresia că patima lui este împărtășită și toate furiile geloziei îmi sfîșiau inima. Am cunoscut chinurile iadului!

Într-o zi, intrînd în camera Angelei, mi s-a părut că aud vocea lui Hector în încăperea vecină. Cu moartea în suflet, am rămas țintuit locului, ca o stană de piatră. Deodată Hector a năvălit din încăperea vecină, cu fața roșie ca focul și cu ochii holbați de furie.

— Blestematule! De acum înainte n-ai să-mi mai stai în cale!

A strigat aceste cuvinte făcînd spume la gură, a scos cu un gest fulgerător pumnalul și mi l-a împlîntat în piept pînă la mîner. Chirurgul chemat în grabă a constatat că lama mi-a străpuns inima. Preaslăvita Fecioară m-a socotit vrednic să-mi redea viața printr-o minune.

Călugărul rosti ultimele cuvinte cu glas scăzut și tremurător; apoi se cufundă în gînduri tulburi.

— Şi ce s-a întîmplat cu Angela? îl întrebă Kreisler.

— Cînd ucigaşul a vrut să culeagă roadele fărădelegii sale, iubita mea a fost cuprinsă de convulsiuni şi a murit în braţele lui... Otravă...

După ce rosti acest cuvînt, călugărul se prăbuşi cu faţa la pămînt şi începu să horcăie ca un muribund.

Kreisler trase clopotul, punînd întreaga mănăstire pe picioare. Cyprianus, leşinat, fu transportat la bolniţă.

A doua zi, Kreisler îl găsi pe abate plin de o voie bună cu totul neobişnuită.

— Ha-ha! îi strigă el. Nu voiai să crezi, Johannes, că se pot întîmpla minuni în zilele noastre; iar ieri ai săvîrşit tu însuţi în biserică cea mai mare minune din cîte pot exista. Ia spune-mi, ce i-ai făcut sfîntului nostru trufaş, că zace acum ca un păcătos pocăit şi doborît la pămînt? Cuprins de o copilăroasă teamă de moarte, ne imploră pe toţi să-l iertăm că a vrut să se înalţe mai presus de noi! Nu cumva dumneata, căruia îţi cerea să te spovedeşti, l-ai pus pe el să se spovedească?

Kreisler nu găsi cu cale să ascundă nimic din cele ce se petrecuseră între el şi monahul Cyprianus. De aceea, îi povesti amănunţit abatelui, începînd cu predica pe care i-o ţinuse fără înconjur încrezutului călugăr, atunci cînd ponegrise arta sfîntă a muzicii, şi sfîrşind cu starea groaznică ce l-a cuprins cînd a rostit cuvîntul „otravă". După aceea Kreisler îi spuse abatelui că nu înţelege nici acum de ce portretul acela, de care se îngrozise prinţul Hector, a avut acelaşi efect şi asupra călugărului Cyprianus. Tot astfel, nu era încă de loc dumirit de rolul pe care maestrul Abraham îl joacă în această întîmplare sinistră.

— Iubitul meu fiu, spuse abatele cu un zîmbet prietenos, astăzi ne aflăm unul în faţa celuilalt cu totul în alte condiţii decît numai cu cîteva ceasuri înainte. O inimă bărbată, un suflet neclintit şi, mai ales, acel simţ profund şi drept, care sălăşluieşte în pieptul nostru asemenea unei revelaţii profetice, fac împreună mai mult decît mintea cea mai lucidă, decît privirea cea mai pătrunzătoare, oricît de multă experienţă ar avea. Tu ai confirmat acest lucru, dragul meu Johannes, folosind cu atîta iscusinţă arma ce ţi-a fost pusă în mînă fără nici un fel de îndrumări, şi la un moment atît de potrivit, încît dintr-o singură lovitură ai

doborît la pămînt un dușman pe care, poate, nici planul cel mai bine chibzuit nu l-ar fi putut scoate din luptă. Fără să știi, mi-ai făcut mie, mănăstirii, ba poate chiar întregii biserici, un serviciu ale cărui consecințe binefăcătoare sînt incalculabile. Acum vreau și pot să-ți vorbesc deschis; întorc spatele acelora care au vrut să mă înduc în eroare, vorbindu-te de rău. Te poți bizui pe mine, Johannes! Voi avea grijă ca să ți se împlinească dorința cea mai frumoasă, care stăpînește sufletul tău. Cecilia ta — știi despre ce ființă încîntătoare vorbesc... dar deocamdată să nu discutăm despre asta. Ceea ce vrei să mai afli, în legătură cu acea groaznică întîmplare din Neapole, poate fi spus în puține cuvinte. În primul rînd, cucernicul nostru frate Cyprianus a găsit cu cale să treacă sub tăcere un mic amănunt. Angela a murit din pricina otrăvii pe care i-o dăduse el însuși, cu mințile tulburate de o gelozie diabolică. Maestrul Abraham se afla pe atunci la Neapole, purtînd numele de Severino. I se părea că dăduse de urmele iubitei lui Chiara, ceea ce era adevărat; atunci i-a ieșit în cale țiganca aceea bătrînă, Magdala Sigrun, pe care o cunoști. După îngrozitoarea crimă, bătrîna s-a adresat maestrului și, înainte de a pleca din Neapole, i-a încredințat acel portret a cărui taină tu nu o cunoști încă. Dacă apeși pe butonul de oțel de pe margine, atunci portretul lui Antonio, care nu este decît un capac, va sări în sus, și, nu numai că vei vedea portretul Angelei, dar îți vor cădea în palmă și cîteva file subțiri, de o importanță extraordinară, deoarece conțin dovezi ale dublei crime. Acum înțelegi de ce talismanul acesta are un efect atît de mare. Probabil că maestrul Abraham a mai avut prilejul să se întîlnească în peregrinările lui cu cei doi frați; dar despre asta va ști să-ți povestească el însuși mai bine decît mine. Acum, Johannes, să vedem ce mai face bolnavul nostru, fratele Cyprianus.

— Și cum rămîne cu minunea? întrebă Kreisler, întorcîndu-și privirea spre locul de deasupra micului altar, unde îl ajutase pe abate să agațe tabloul despre care stimatul cititor probabil că-și mai amintește. Mare-i fu însă mirarea, cînd în locul acelui tablou, văzu iarăși *Sfînta familie* a lui Leonardo da Vinci, care-și reluase vechiul loc.

— Și cum rămîne cu minunea? își repetă Kreisler întrebarea.

— Vorbești de acel frumos tablou, care a fost atîrnat aici? răspunse abatele cu o privire ciudată. Am dat ordin să fie atîrnat în bolniță. Poate că, privindu-l, bietul nostru frate Cyprianus se va simți întărit... poate că Preaslăvita Fecioară îl va ajuta încă o dată.

Întorcîndu-se în camera lui, Kreisler găsi următoarea scrisoare din partea maestrului Abraham:

„Dragul meu Johannes!

Nu mai zăbovi nici o clipă! Părăsește abația și vino cît mai curînd încoace! Dracul, ca să se amuze, a stîrnit aici o harababură de nedescris! Cînd ne vom vedea, îți voi spune mai mult. Îmi e peste puteri să-ți scriu, căci toate astea îmi stau în gît ca un os. Despre mine, despre steaua speranței care a răsărit pentru mine, nici un cuvînt. Deocamdată, îți comunic în grabă doar atît: n-ai s-o mai găsești pe doamna consilier Benzon, ci pe contesa von Eschenau. Diploma de la Viena a sosit și căsătoria Juliei cu distinsul prinț Ignaz e ca și anunțată oficial. Prințul Irenäus este preocupat de gîndul la noul tron, pe care se va așeza în calitate de suveran. Doamna Benzon, sau mai exact contesa von Eschenau, i-a făgăduit acest lucru. În răstimp, prințul Hector, s-a jucat de-a v-ați ascunselea, pînă ce, pînă la urmă, a fost chemat cu adevărat în armată. Se va întoarce însă curînd și atunci se vor sărbători două nunți dintr-o dată. Ce mai veselie o să fie! Trompetiștii își gargarisesc de pe acum gîtlejurile, vioriștii își ung arcușurile, făclierii din Sieghartshof toarnă lumînări... Vezi, dar! Curînd va fi onomastica prințesei-mame, și atunci voi întreprinde lucruri mărețe, dar dumneata trebuie să fii neapărat de față. Cel mai bun lucru este să vii, îndată ce ai citit aceste rînduri! Gonește încoace cît poți de repede! Pe curînd... *À propos!* Ferește-te de popi: abatele însă îmi e tare drag. *Adieu!*"

Scrisoarea aceasta a bătrînului maestru era atît de scurtă și, totodată, atît de cuprinzătoare, încît...

POST-SCRIPTUM AL EDITORULUI[1]

AJUNGÎND LA SFÎRŞITUL celui de al doilea volum, editorul este nevoit să împărtăşească stimaţilor săi cititori o veste foarte tristă. Pe motanul Murr, înţeleptul, eruditul filozof şi poet, moartea l-a răpus în mijlocul strălucitei sale cariere. A decedat în noaptea de 29 spre 30 noiembrie, după o scurtă dar grea suferinţă, păstrîndu-şi pînă în ultima clipă calmul şi seninătatea unui adevărat înţelept.

Iată deci încă o dovadă că geniile precoce nu au niciodată noroc; fie că, nimerind într-un mediu defavorabil, cad cu timpul într-o indiferenţă lipsită de caracter şi de spiritualitate, pierzîndu-se în gloata anonimă, fie că nu izbutesc să ajungă la o vîrstă mai înaintată.

Sărmane Murr! Moartea prietenului tău Mucius a fost o prevestire a propriei tale morţi şi dacă ar fi trebuit să-ţi fac eu discursul funebru, ar fi ieşit din inima mea cu totul altfel decît cel al nepăsătorului Hinzmann. Căci mi-ai fost drag, mai drag decît mulţi alţii... În sfîrşit! Odihneşte în pace! Pace cenuşii tale!...

Păcat că răposatul nu şi-a terminat expunerea concepţiilor sale despre viaţă, care rămîn astfel numai ca un fragment. În schimb, în hîrtiile pe care le-a lăsat, s-au găsit multe cugetări şi observaţii scrise, pe cît se pare, în timpul cînd se afla la capelmaistrul Kreisler. Afară de aceste note, s-a mai păstrat şi o bună parte din cartea ce conţine biografia lui Kreisler şi pe care bietul Murr o sfîşiase.

De aceea editorul socoate că nu ar fi nepotrivit să împărtăşească stimaţilor cititori ceea ce s-a mai putut găsi din biografia lui Kreisler, într-un al treilea volum ce urmează să apară cu prilejul tîrgului de Paşti — intercalînd ici-colo, în locurile potrivite, acele observaţii şi cugetări ale motanului, ce par vrednice a fi comunicate lumii.

---

[1] E.T.A. Hoffmann.

FEREASTRA DIN COLȚ A VĂRULUI MEU

(1822)

ACEEAŞI SOARTĂ L-A LOVIT pe bietul meu văr, ca şi pe celebrul Scarron[1]. Din pricina unei boli îndărătnice nu-l mai slujesc nici pe el picioarele, aşa că n-are alt chip să se mişte, decît să se tîrască din pat pînă la jilţul căptuşit cu perne şi de la jilţ în pat, ajutîndu-se cu o cîrjă solidă şi de braţul energic al unui invalid morocănos care face pe infirmierul numai atunci cînd are gust. Şi mai este încă o asemănare între vărul meu şi franţuzul acela care, deşi n-a scris prea mult, a izbutit să încetăţenească în literatura franceză un gen de umor, aparte, cu totul în afara făgaşului obişnuit al spiritului francez. Ca şi Scarron, vărul meu se îndeletniceşte şi el cu meşteşugul scrisului; ca şi Scarron este înzestrat şi el cu o minte deosebit de vioaie, făcînd minunate glume pline de umor, în felul lui propriu. Însă, spre cinstea scriitorilor germani, trebuie să remarcăm că n-a găsit niciodată cu cale să-şi aromatizeze bucatele picante cu *asa foetida*[2], pentru a gîdila papilele gustative ale criticilor săi germani, care nu digeră prea bine aşa ceva. Lui îi ajunge mirodenia nobilă care stimulează şi întăreşte totodată. Scrierile sale sînt căutate; probabil că sînt bune şi pline de haz; eu nu mă pricep. Conversaţia cu vărul meu mă înviora atît de mult, încît găseam că-i mai plăcut să-l ascult vorbind, decît să-l citesc. Dar tocmai mania invicibilă de a scrie a adus o cumplită nenorocire pe capul bietului meu văr; boala atît de grea nu izbutea să ţină în frîu tumultul fanteziei care, în adîncul fiinţei lui, continua să lucreze, dînd naştere la lucruri mereu şi mereu noi. Iată de ce îmi povestea fel de fel de istorii încîntătoare pe care, cu toate durerile

---

[1] *Paul Scarron* (1610—1660), scriitor francez, autorul vestitului *Roman comic*, pe care E.T.A. Hoffmann îl citise.

[2] Plantă umbeliformă din Persia, cu miros respingător, dar care fabrică un soi de lapte foarte gustos. Aici se face aluzie la expresiile cu dublu înţeles, frivole, întîlnite în romanul lui Scarron.

ce îl chinuiau, le născocea mereu. Dar demonul rău al bolii închisese drumul pe care ar fi trebuit să meargă gîndul ca să se poată aşterne pe hîrtie. În clipa în care voia să noteze ceva, nu numai că degetele se împotriveau şi nu-i dădeau ascultare, ci şi gîndul se împrăştia şi pierea. Lucrul acesta îl făcu să se scufunde în cea mai neagră melancolie.

— Dragul meu! îmi spuse el într-o zi, pe un ton care m-a speriat; dragul meu, s-a isprăvit cu mine! Mă văd ca acel pictor bătrîn şi smintit, care stătea cît era ziua de lungă în faţa unei pînze grunduite şi întinse pe cadru, lăudînd, faţă de toţi cei ce veneau să-l vadă, nenumăratele frumuseţi ale tabloului extraordinar, terminat chipurile. Renunţ la viaţa activă şi creatoare ce izvora din mine şi, luînd o formă exterioară, se împrietenea cu lumea din-afara mea! Spiritul meu se va retrage în chilia lui.

De atunci vărul meu n-a mai vrut să fie văzut de nimeni, nici de mine, nici de altcineva. Invalidul cel bătrîn şi posac ne dădea afară încă din prag, răstindu-se şi mîrîind la noi ca un cîine rău.

Trebuie să spun că vărul meu stă sus de tot, în nişte cămăruţe scunde. Aşa-i obiceiul scriitorilor şi al poeţilor. Ce importanţă are tavanul scund? Fantezia îşi ia zborul şi-şi clădeşte o boltă înaltă, scînteietoare, pînă în slăvile albastre ale cerului. De aceea, aidoma unei grădini închise între patru ziduri înalte, cu latura numai de zece picioare, cămăruţa poetului nu e nici lungă, nici largă, în schimb are o înălţime impunătoare. În afară de asta, locuinţa vărului meu se află în cartierul cel mai frumos al Capitalei, anume în piaţa principală. Această piaţă e înconjurată de clădiri somptuoase şi în mijlocul ei străluceşte teatrul — o clădire colosală, genial concepută. Casa în care locuieşte vărul meu se află la colţul străzii şi, prin fereastra unui mic cabinet, cuprinde dintr-o privire întreaga panoramă a acestei pieţe grandioase.

Era tocmai zi de tîrg cînd, croindu-mi drum prin mulţime, am coborît strada de unde se poate zări încă de departe fereastra din colţ a vărului meu. Nu mică mi-a fost mirarea cînd am văzut strălucind la fereastră preacunoscuta tichie roşie pe care vărul meu obişnuia s-o poarte în zilele lui bune. Ba mai mult! Cînd m-am apropiat, mi-am dat seama că vărul meu îşi pusese superbul lui halat var-

șovian și trăgea tutun din luleaua de duminică. I-am făcut semn cu mîna, am fluturat batista; pînă la urmă am izbutit să-i atrag atenția asupra persoanei mele și mi-a răspuns din cap cu prietenie. Mi s-a umplut sufletul de speranțe și am urcat treptele ca o furtună; invalidul mi-a deschis ușa; fața lui zbîrcită și mototolită, care semăna de obicei cu o mănușă udă, părea netezită de o rază de soare și devenise o mutră mai omenească. Mi-a spus că domnul e în fotoliu și că primește. Camera era dereticată; pe paravanul ce ascundea patul apăruse o coală de hîrtie pe care erau scrise, cu litere mari, următoarele cuvinte:

Et si male nunc, non olim sic erit.[1]

Toate arătau încolțirea unei speranțe noi, trezirea forțelor vitale.

— Aha! exclamă vărul meu cînd mă văzu intrînd, aha, ai venit în sfîrșit; știi că ți-am dus dorul? Căci, deși habar n-ai de operele mele nemuritoare, țin totuși la tine, pentru că ești isteț și dacă nu chiar amuzant, cel puțin amuzabil.

Simțeam cum mi se roșesc obrajii la auzul acestui compliment din partea sincerului meu văr, care urmă fără să țină seama de emoția mea:

— Desigur, tu crezi că starea mi s-a ameliorat vădit, sau că am scăpat cu totul de boală. Cîtuși de puțin. Picioarele mele sînt niște vasali credincioși, în revoltă față de capul stăpînului lor și care nu vor să mai aibă nimic de-a face cu restul prețiosului meu cadavru. Asta înseamnă că nu mă pot mișca din loc și că mă trag cît mai grațios de ici pînă colo cu roaba asta de fotoliu pe rotile, în timp ce bătrînul meu invalid fluieră cele mai melodioase marșuri din anii lui de război. Am însă o mîngîiere: această fereastră, unde pentru mine a răsărit din nou viața plină de culori și unde mă simt aproape de viltoarea ei neistovită. Vino, dragul meu, și privește afară!

M-am așezat în fața vărului meu, pe un taburet mic, care încăpea numai bine în dreptul ferestrei. Priveliștea era într-adevăr stranie și impresionantă. Întreaga piață

[1] Și chiar dacă acum îmi merge rău, într-o zi nu va mai fi așa (lat.). Horațiu, *Ode, Cartea a doua*, X.

părea un furnicar de lume, atît de compact, încît puteai să juri că un măr aruncat în mijlocul mulțimii n-ar putea ajunge niciodată pînă jos, pe pămînt. Cele mai variate culori luceau în bătaia soarelui, ca niște pete mărunte, care făceau să mă gîndesc la o grădină de lalele legănate de vînt. Mărturisesc că priveliștea te atrăgea; de la o vreme devenea însă obositoare; unor persoane sensibile putea să le provoace chiar o ușoară amețeală, asemănătoare acelei stări, destul de agreabile de altfel, prin care treci înainte de a te cuprinde visul. Îmi explicam astfel plăcerea pe care i-o dădea vărului meu fereastra din colț și i-am spus și lui acest lucru.

El își plesni însă fruntea cu palmele și între noi se desfășură următoarea conversație:

Vărul meu: — Ah, dragă vere! Acum îmi dau seama că în tine nu licărește nici cea mai mică scînteie de talent literar. Îți lipsește prima condiție ca să poți călca vreodată pe urmele vrednicului tău văr olog, adică îți lipsește ochiul care știe să vadă cu adevărat. Piața asta nu-ți apare decît ca viitoarea pestriță și amețitoare a unei mulțimi ce se frămîntă într-o activitate fără rost. Ehei, prietene! Pentru mine ea înfățișează spectacolul variat al vieții burgheze și mintea mea, ca un adevărat Callot[1] sau un Chodowiecki[2], concepe mii de schițe, ale căror contururi sînt adesea destul de îndrăznețe. Ridică-te! Vreau să văd dacă nu te pot face să cîștigi măcar primele elemente ale artei de a privi. Uită-te drept în fața ta, jos în stradă; ține binoclul meu; cred că ai observat persoana aceea îmbrăcată oarecum altfel decît pe la noi, purtînd pe braț un coș mare de piață? E adîncită într-o discuție cu negustorul de perii și pare că pune la cale și alte treburi domestice urgente, afară de cele în legătură cu hrana trupului.

Eu: — Da, am zărit-o. Are un văl galben ca lămîia care îi înfășoară capul ca un fel de turban, după moda franțuzească. De altfel, atît chipul cît și întreaga ei făptură arată limpede că e o franțuzoaică. O fi vreuna care, după ultimul război[3], a rămas aici, aranjîndu-și strașnic afacerile.

---

[1] *Jacques Callot* (1592—1635), desenator și gravor francez.

[2] *Daniel Nikolaus Chodowiecki* (1726—1801), pictor și gravor german.

[3] Se referă la perioada războaielor napoleoniene.

Vărul meu: — Ai ghicit destul de bine. Pariez că bărbatul ei trage un venit frumușel din vreo ramură a industriei franceze, așa că nevastă-sa poate să-și umple cu vîrf și îndesat coșnița cu toate bunătățile. Iată, se afundă acum în mulțime. Încearcă s-o urmărești în toate ocolurile fără s-o pierzi din ochi; vălul galben îți luminează calea.

Eu: — Ia te uită cum acest far galben își croiește drum prin îmbulzeală! A și ajuns aproape de biserică. Acum tîrguiește ceva la o tarabă... uite-o că a plecat... vai! am pierdut-o!... ba nu, a răsărit colo, la capătul pieței, lîngă negustorii de păsări... a pus mîna pe o giscă jumulită... o pipăie cu degete de cunoscătoare.

Vărul meu: — Bravo, vere. Dacă-ți fixezi privirea pe un punct, vederea devine mai clară. Dar, în loc să-ți predau fără nici un haz o artă ce nu se prea poate învăța, prefer să-ți atrag atenția asupra unor lucruri amuzante care se petrec sub ochii noștri. Uite, o vezi pe cucoana aceea, acolo, în colț, cum își croiește drum cu amîndouă coatele ei ascuțite, fără să-i pese de mulțime?

Eu: — Ce înfățișare năstrușnică: o pălărie de mătase a cărei lipsă de formă e atît de capricioasă încît sfidează orice modă, mai ales cu penele acelea multicolore care fluturâ în vînt; un pardesiu scurt, de mătase, care n-a mai păstrat nimic din culoarea originară, și deasupra, un șal destul de arătos; garnitura de voal a rochiei de stambă galbenă îi ajunge pînă la glezne; ciorapi albăstrii; botine cu șireturi; în urma ei o slujnică impunătoare, cu două coșnițe, o plasă pentru pește, un sac de făină. Doamne, Dumnezeule! ce priviri furibunde aruncă în jurul ei persoana asta îmbrăcată în mătase din cap pînă-n picioare, cu cîtă furie năvălește unde-i înghesuiala mai mare, cu cîtă sete apucă orice: zarzavat, fructe, carne; cum cîntărește toate din ochi, pipăie, se tocmește și nu cumpără nimic.

Vărul meu: — Ființa asta care nu scapă nici o zi de tîrg este pentru mine „gospodina turbată". Trebuie să fie fata vreunui burghez bogat, poate a unui fabricant de săpun căreia vreun mic secretar intim a reușit să-i obțină mîna, împreună cu zestrea anexată. Cerul n-a dăruit-o nici cu frumusețe, nici cu grație; în schimb toți vecinii o socoteau fata cea mai harnică și cea mai gospodină și într-adevăr muncește cu atîta înverșunare de dimineața pînă seara,

încît l-a năucit pe bietul secretar intim căruia îi vine să-și ia lumea în cap. Surlele și trîmbițele cumpărăturilor, comenzilor, micilor tîrguieli și feluritelor nevoi ale gospodăriei sună neîncetat pe toate tonurile, făcînd din casa secretarului intim un fel de mecanism de ceasornic, care cîntă într-una o simfonie îndrăcită, compusă de însuși Satana. Cam la fiecare a patra zi de tîrg o însoțește altă slujnică.

Sapienti sat![1] Ia te uită, grupul acesta, care tocmai se formează acum, ar merita să fie imortalizat de creionul unui Hogarth[2]. Uită-te colo, la cea de a treia intrare a teatrului!

Eu: — Văd două femei bătrîne așezate pe niște scăunele scunde; toată marfa o țin în față, în cîte un coș nu prea mare; una are de vînzare basmale colorate, de acelea care iau ochii proștilor; cealaltă are un vraf de ciorapi albaștri și cenușii și fel de fel de împletituri de lînă. Și-au aplecat și și-au apropiat capetele și-și șușotesc la ureche; una din ele soarbe o cafeluță; cealaltă pare să fi uitat cu totul de păhărelul de rachiu pe care tocmai voia să-l dea pe gît, atît de aprinsă este de subiectul conversației. Într-adevăr, două fizionomii care-ți sar în ochi! Ce surîsuri drăcești, ce gesticulație a brațelor lor uscate!

Vărul meu: — Cele două femei stau întotdeauna alături. Cu toate că negoțul uneia n-are a face cu al celeilalte și deci n-ar trebui să dea prilej la neînțelegeri și zavistie, pînă astăzi, totuși, își aruncau piezîș priviri dușmănoase și, dacă mă pot bizui pe experiența mea de fizionomist, mai adăugau și tot soiul de cuvinte batjocoritoare. Ia, ia privește, vere, cum din ce în ce devin un singur trup și un singur suflet. Vînzătoarea de basmele oferă vînzătoarei de ciorapi o ceșcuță de cafea. Ce-o fi însemnînd asta? Aha, știu! Acum cîteva minute o fată tînără, de o frumusețe rară, să fi avut cel mult șaisprezece ani, cu o înfățișare și

[1] Celui avertizat îi e de-ajuns (lat.).
[2] *William Hogarth* (1697—1764), gravor englez ale cărui lucrări satirice sînt pline de spirit critic.

niște maniere care vădeau buna-cuviință și sfiala sărăciei, s-a apropiat de coș, atrasă de marfa bătătoare la ochi. I-a plăcut o basma albă cu margini înflorate, și care, probabil, îi trebuia neapărat. În timp ce fata se tocmea, bătrîna folosea toate viclesugurile artei negustorești, desfășurînd basmaua și făcînd să sclipească în lumina soarelui culorile ei țipătoare. S-au înțeles asupra prețului. Însă cînd sărmana fată și-a scos mica ei avere din batista înnodată, și-a dat seama că nu-i ajung banii pentru asemenea cumpărături. Cu obrajii aprinși și cu ochii plini de lacrimi fata s-a depărtat în mare grabă, în timp ce, rizînd batjocoritor, bătrîna și-a păturit basmaua și a aruncat-o înapoi în coș, adăugînd, bineînțeles, și tot felul de expresii amabile. Dar, ce să vezi! cealaltă vrăjitoare o cunoaște pe fată și, spre desfătarea precupeței celei dezamăgite, se pricepe să depene într-un fel de cronică scandaloasă de imoralitate, poate chiar și de crimă, povestea tristă a unei familii scăpătate. Ceșcuța de cafea este, fără îndoială, răsplata pentru calomnia grosolană și nerușinată.

Eu: — Din tot ce imaginezi acum s-ar putea, dragă vere, să nu fie nici un cuvînt adevărat; totuși, datorită probabil felului viu în care prezinți lucrurile, cînd mă uit la cele două femei îmi pare atît de plauzibil tot ce-ai spus încît, vrînd-nevrînd, trebuie să cred că e așa.

Vărul meu: — Înainte de a părăsi fațada teatrului, să mai aruncăm o privire la femeia aceea grasă și blajină, cu obrajii plesnind de sănătate, care, cu liniște și nepăsare stoică, stă pe un scaun de nuiele, cu mîinile vîrîte sub șorțul alb, în fața unui vraf de mărfuri: linguri, cuțite și furculițe lucitoare, obiecte de faianță, farfurii și castroane de porțelan de formă demodată, cești de ceai și căni de cafea, ciorăpărie și mai știu eu ce încă — toate întinse pe niște bucăți de pînză albă, astfel încît marfa ei, adunată probabil de la niște licitații nenorocite, formează un adevărat *orbis pictus*[1]. Dînsa ascultă oferta cumpărătorului fără să facă nici o schimă, ca și cum nu i-ar păsa de fel dacă are să vîndă sau nu; se învoiește cu prețul și nu-și scoate mîna de sub șorț

[1] Lumea în imagini (lat.). Referire la lucrarea pedagogului ceh *J.A. Comenius (Komensky)* (1592—1670), care, prin cartea lui intitulată *Orbis pictus*, caută să învețe prin imagini în loc de cuvinte.

decît ca să primească banii, lăsînd să-şi ia clientul singur marfa cumpărată. E o precupeaţă calmă şi cumpănită, care va izbuti să pună ceva deoparte. Acum patru săptămîni n-avea altă marfă decît vreo jumătate de duzină de ciorapi scumpi de bumbac şi cam tot atîtea pahare. Afacerile ei cresc cu fiecare zi de tîrg şi faptul că nu şi-a adus un scaun mai bun şi-şi ţine, ca şi înainte, mîinile sub şorţ arată că are o fire echilibrată şi că norocul n-o face să devină trufaşă şi încrezută. Ce idee năstrușnică îmi trece deodată prin minte! Îmi imaginez un spiriduş poznaş ca acel de sub jilţul bigotei din desenul lui Hogarth[1], care aici s-ar strecura sub scaunul negustoresei şi, invidios pe norocul ei, ar tăia pe furiş picioarele scaunului. Buf! Femeia ar cădea peste sticlărie şi peste porţelanurile ei, sfîrşind astfel cu negustoria. Ar fi, cum s-ar zice, un faliment, în adevăratul înţeles al cuvîntului.

Eu: — Într-adevăr, dragul meu, m-ai învăţat să văd mult mai clar. Rotindu-mi privirea peste mulţimea învolburată şi pestriţă, zăresc ici-colo fete tinere care, însoţite de bucătărese curat îmbrăcate, purtînd atîrnate de braţ coşuri încăpătoare, străbat piaţa tîrgului şi cumpără cele trebuincioase pentru nevoile gospodăriei. Îmbrăcămintea aleasă a acestor tinere, întregul lor fel de a fi arată limpede că fac parte din înalta burghezie. Cum se poate că vin chiar ele la piaţă?

Vărul meu: — Foarte simplu. De cîţiva ani încoace a devenit un obicei ca pînă şi funcţionarii superiori de stat să-şi trimită fiicele la piaţă ca să înveţe în chip practic acea parte a menajului care priveşte cumpărarea alimentelor.

Eu: — Un obicei într-adevăr vrednic de toată lauda, care, în afară de folosul practic, trebuie să ducă şi la dezvoltarea spiritului gospodăresc.

Vărul meu: — Crezi? În ceea ce mă priveşte, sînt convins că e tocmai pe dos. Ce alt scop ar putea avea obiceiul de a tîrgui tu însuţi, decît să te încredinţezi de calitatea mărfii şi de preţurile reale? Calitatea, aspectul şi toate însuşirile unei legume bune, a unei cărni proaspete etc. le învaţă o gospodină tînără foarte uşor pe altă cale, iar economia neînsemnată, împiedicînd aşa-numita ciupeală de la

---

[1] Se referă la gravura lui Hogarth *Credulitate, superstiţie şi fanatism.*

coşniţă, care nici măcar nu se realizează, căci însoţitoarea are mijloace sigure să se înţeleagă cu negustorii, acea economie nu compensează dezavantajele ce le poate aduce vizitarea pieţei. Niciodată nu mi-aş expune fata, de dragul cîtorva pfenigi, primejdiei să audă, în mijlocul gloatei grosolane, cuvinte necuviincioase, sau să înghită glumele fără perdea ale vreunui mojic sau ale unei muieri necioplite. Unde mai pui că pentru anumite manevre ale tinerilor amorezi, unii călări, în uniforme albastre, alţii pedeştri, în tunici galbene, cu guler negru, piaţa e locul... Dar priveşte, priveşte! Ce zici de fata aceea care se apropie dinspre pompa de apă, în tovărăşia unei bucătărese în vîrstă? Ia binoclul meu, dragă, ia binoclul!

Eu: — O, ce fiinţă încîntătoare! Graţia şi gingăşia în persoană. Dar îşi ţine ruşinoasă privirile în pămînt... calcă sfios, şovăielnic, lipindu-se speriată de însoţitoarea sa, care îi croieşte drum luînd cu asalt zidul mulţimii; o urmăresc... acum bucătăreasa s-a oprit lîngă coşurile cu zarzavat... tîrguieşte ceva... o trage pe fată de mînă; cu faţa pe jumătate întoarsă, minuţa scoate repede bani din pungă şi i-i dă, bucuroasă să termine cît mai repede. ...Nu pot s-o pierd din ochi, mulţumită şalului ei roşu. ... Amîndouă par să caute ceva... În sfîrşit! Se opreso lîngă o femeie care vinde zarzavaturi deosebit de bune, în nişte coşuri elegante. Toată atenţia fetei aceleia minunate este atrasă de un coş cu cele mai frumoase conopide; copila alege singură una şi o pune în coşniţa bucătăresei... Uite, nerușinata! ...O scoate din coşniţă, o pune înapoi în coşul precupeţei şi alege alta, în timp ce, din felul cum îşi clatină capul împodobit cu o bonetă de dantele, se vede că o copleşeşte de mustrări pe biata fată care se încumetase pentru întîia oară să fie independentă.

Vărul meu: — Ce sentimente îţi închipui că încearcă tînăra aceasta din care vor să facă cu de-a sila o gospodină, lucru cu totul împotriva gingăşiei ei sufleteşti? O cunosc pe această fată fermecătoare; e fiica unui înalt consilier de la Finanţe, o fiinţă sinceră, lipsită de orice afectare, plină de feminitate, cu judecata sigură şi tactul delicat, propriu femeilor de acest fel... Oho! ia uite, vere! Nici nu se putea o coincidenţă mai fericită. De după colţ tocmai vine opusul acestui tablou. Ce zici de fata astălaltă?

Eu: — O, ce siluetă drăguță și subțirică!... Tînără... sprintenă... cu privirea dîrză și sigură de sine... Pentru ea, pe cer strălucește totdeauna soarele și văzduhul răsună de muzică... Cu cită îndrăzneală și nepăsare își taie drum prin desișul mulțimii... Slujnica, fata aceea care vine în urma ei cu coșul, pare să fie de aceeași vîrstă și se vede că între ele domnește o oarecare cordialitate... Domnișoara poartă lucruri tare drăguțe... șalul e modern... pălăria potrivită cu toaleta de dimineață... rochia e croită cu gust... toate-s drăguțe și cuviincioase... Dar vai! ce-mi văd ochii? Domnișoara e încălțată cu pantofi albi de satin. Cu pantofi vechi de bal la piață!... De altfel, cu cît o privesc mai mult, cu atît mă izbește o anumită ciudățenie, pe care n-o pot exprima prin cuvinte... E drept că, după cît se pare, își face cu multă grijă cumpărăturile; alege mereu, se tîrguiește, vorbește, gesticulează, cu o vioiciune care aproape că merge pînă la o agitație exagerată; mie mi se pare însă că se gîndește și la altceva, în afară de tîrguielile pentru gospodărie...

Vărul meu: — Bravo, dragul meu, bravo! Privirea ți se ascute, după cît bag de seamă. Numai că, în ciuda îmbrăcămintei cuviincioase, chiar dacă n-ai ține seamă de sprinteneala întregii sale făpturi, pantofii de satin alb purtați la piață ar fi trebuit să-ți trădeze că micuța domnișoară face parte din corpul de balet sau, în general, din lumea teatrului. Ceea ce urmărește nu va întîrzia, poate, să se vădească... Aha! am ghicit bine! Privește, te rog, ceva mai la dreapta, în susul străzii, și spune-mi pe cine vezi pe trotuarul din fața hotelului, unde nu-i îmbulzeală?

Eu: — Văd un tînăr înalt și zvelt, în tunică galbenă, cu guler negru și nasturi de metal. De sub un chipiu mic, roșu, cu firet de argint, se revarsă plete negre, frumoase, deși cam prea bogate. Mustăcioara neagră ce-i împodobește buza de sus scoate și mai bine în evidență expresia feței lui palide, de o frumusețe virilă. Are o mapă la subsuoară — nu încape îndoială că e un student care tocmai se duce la cursuri; dar iată cum a prins rădăcini acolo, cu privirea pironită asupra pieței, uitînd de cursuri și de toate din jurul lui.

Vărul meu: — Așa-i, dragă vere. Toată atenția lui este concentrată asupra micii noastre actrițe. Iată, însă, că a

sosit clipa; tînărul se apropie de fructăria cea mare, unde marfa e expusă în grămezi ademenitoare, și pare să întrebe de niște fructe care, din întîmplare, lipsesc. E cu neputință ca un prinz bun să se sfîrșească fără fructe la desert; prin urmare, actrița noastră trebuie să-și încheie tîrguielile la fructărie. Un măr rotund și rumen îi alunecă jucăuș din mînuță... uniforma galbenă se apleacă, îl ridică... o reverență ușoară și grațioasă din partea micii zîne de la teatru... și iată conversația în toi; sfaturi și ajutor reciproc la alegerea destul de grea a unor portocale încheagă definitiv o prietenie care s-a legat, desigur, încă înainte, cînd și-au dat această dulce întîlnire și care, nu mai încape vorbă, se va repeta și pe viitor în tot felul de variații...

Eu: — Acest fiu al muzelor poate să facă ochi dulci și să aleagă portocale cît o vrea; pe mine nu mă interesează, cu atît mai mult cu cît la colțul acela al fațadei teatrului, unde florăresele își așteaptă mușteriii, a apărut din nou îngerul acela de fată, încîntătoarea fiică a consilierului secret.

Vărul meu: — Spre florile acelea nu-mi prea place să mă uit; am eu motivele mele. Florăreasa care ține soiurile cele mai alese și mai frumoase de garoafe și trandafiri, precum și alte plante mai rare, este o fată drăgălașă și cuminte, însetată să-și cultive mintea; îndată ce negoțul îi lasă o clipă de răgaz, citește cu lăcomie cărți a căror copertă arată că fac parte din marea oaste estetică a lui Kralowski[1], oaste ce răspîndește biruitor lumina spirituală pînă în cele mai depărtate colțuri ale capitalei. O florăreasă care citește este pentru un scriitor o priveliște irezistibilă. De aceea, mai de mult, cînd s-a întîmplat să trec pe lîngă coșurile de flori — și în zilele cînd nu-i tîrg florile sînt expuse la vînzare — am rămas uimit locului, cînd am văzut-o pe florăreasă citind. Ședea sub o adevărată boltă de mușcate, cu cartea deschisă pe genunchi și cu capul sprijinit în palmă. Eroul se afla pesemne într-o mare primejdie sau era tocmai un moment culminant al acțiunii, căci obrajii fetei se îmbujoraseră, buzele îi tremurau; părea ruptă cu desăvîrșire de tot ce era în jurul ei. Am să-ți mărturisesc fără nici o reticență, dragă vere, ciudata slăbiciune a unui scriitor.

[1] *F. Kralowski* avea o bibliotecă de împrumut la Berlin.

Intii am rămas pironit locului, apoi am început să-i dau tircoale, îmboldit de curiozitate. Ce putea să citească fata aceea? Eram în întregime stăpînit de acest gînd. Amorul meu propriu de scriitor se trezise, gîdilat de presupunerea că vreuna din operele mele o transportase pe fată în lumea fantastică a visurilor făurite de mine. Pînă la urmă mi-am luat inima în dinți, m-am apropiat și am întrebat de prețul unor garoafe care se aflau tocmai în rîndul din fund. În timp ce fata îmi aducea ghiveciul, am luat cartea deschisă, întrebînd: „Ce citești, copilă dragă?" O, Doamne! Era într-adevăr un opuscul de-al meu. Fata aduse florile și-mi spuse un preț moderat. Puțin îmi păsa însă de flori și de tulpini de garoafe! În clipa aceea fata era pentru mine un public mult mai prețios decît toată lumea de vază din întreaga capitală. Cuprins de emoție și înflăcărat de cele mai încîntătoare simțăminte ca autor, am întrebat-o, cu o nepăsare prefăcută, cum îi place cartea. „Tii, dragă domnule, mi-a răspuns fata, e o carte nostimă de tot! La început te cam zăpăcește, dar după aceea zici că ești chiar acolo."

Spre marea mea uimire, fata mi-a povestit limpede și pe înțeles cuprinsul micului basm, încît mi-am dat seama că-l citise de mai multe ori; mi-a repetat că e o carte nostimă de tot, care a făcut-o cînd să rîdă din toată inima, cînd să se întristeze pînă la lacrimi. M-a sfătuit ca, în cazul cînd nu aș fi citit-o încă, să iau după-amiază volumul de la Kralowski, căci tocmai în după-amiaza aceea ea se ducea să schimbe cărțile. Ei, acuma trebuia să dau lovitura cea mare. Cu privirile în pămînt, cu glasul dulce ca mierea de Hybla[1], cu zîmbetul fericit al unui autor în culmea beatitudinii, am șoptit: „Iată-l, îngerul meu, pe autorul care ți-a prilejuit atîta plăcere; iată-l în fața ta, în carne și oase". Fata m-a privit fără să scoată un cuvînt, cu ochii mari și gura căscată. Am luat asta drept dovada nețărmuritei uimiri, a unei bucurii aproape vecină cu spaima, pricinuită de apariția neașteptată, în mijlocul mușcatelor, a geniului sublim a cărui forță creatoare produsese o asemenea operă. „Poate că, m-am gîndit eu, văzînd că expresia de pe chipul fetei rămîne neschimbată, poate că nici nu-i vine să creadă în întîmplarea fericită, care l-a adus atît de aproape de ea

[1] Localitate lîngă Megara, în Grecia, renumită pentru mierea sa.

pe celebrul autor al cărții." M-am străduit din răsputeri să-i demonstrez că eu și acel autor eram una și aceeași persoană, dar fata devenise parcă o stană de piatră și din gura ei nu ieșea decît: „Hm!... așa... zău, zău!" Dar ce să-ți mai descriu în amănunt rușinea de care am fost cuprins în clipa aceea. Mi-am dat seama că fata nu se gîndise niciodată că acele cărți pe care le citește trebuia, mai întîi, să fie născocite. Noțiunea de scriitor, de autor, îi era cu totul străină și sînt sigur că, dacă aș fi insistat, ar fi ieșit la iveală naiva și copilăroasa credință că bunul Dumnezeu face cărțile să crească precum, de pildă, ciupercile.

Descurajat, am întrebat-o încă o dată de prețul garoafelor. În vremea asta fetei se vede că îi venise în minte o altă idee nedeslușită despre felul cum se întocmesc cărțile, deoarece, cînd i-am numărat banii, s-a interesat cu candoare și pe un ton firesc, dacă eu făceam toate cărțile domnului Kralowski. Ca fulgerul am dispărut cu ghiveciul meu de garoafe în brațe.

Eu: — Dragul meu, asta se cheamă vanitate de autor pedepsită. În timp însă ce tu povesteai această întîmplare tragică, eu nu mi-am luat ochii de la favorita mea. Abia cînd a ajuns în dreptul florilor, demonul trufaș al bucătăriei i-a lăsat libertate deplină. Bucătăreasa cea posacă și-a pus jos coșnița încărcată, ca să se dăruiască plăcerii de nedescris a conversației cu alte trei tovarășe de breaslă; în vremea asta, ba își încrucișa brațele dolofane pe piept, ba și le punea în șolduri, după cum părea să-i dicteze manifestarea retorică a vorbirii și, în pofida sfaturilor din *Biblie*, cele spuse nu se mărgineau la da, da și nu, nu. Ia te uită ce minunat buchet a ales îngerul acela de fată! În urma ei vine acum cu buchetul un flăcău voinic. Hm! Nu-mi place însă s-o văd mergînd și totodată înfruptîndu-se din coșulețul cu cireșe, pe care-l are în mînă. Cum se împacă fructele cu băsmăluța fină de batist, care probabil se află și ea acolo?

Vărul meu: — Pofta ei de ființă tînără nici nu se sinchisește, în clipa asta, de petele de cireșe pentru care, de altfel, avem sarea de măcriș și alte mijloace casnice încercate. Asta e numai o dovadă a nepăsării cu adevărat copilărești care o face ca, îndată ce-a ieșit din îmbulzeala aces-

tei piețe infernale, să se bucure pe deplin de libertatea redobîndită... De o bucată de vreme însă, îmi atrage atenția un bărbat care pentru mine e o enigmă. Chiar acuma s-a oprit lîngă cea de a doua cișmea, în dreptul unei căruțe, unde o țărancă vinde magiun ieftin dintr-un butoi pintecos. Înainte de toate, admiră, dragul meu, dibăcia cu care femeia aceea, cu un linguroi de lemn în mînă, satisface întîi cererile de magiun de un sfert de pfund[1], de o jumătate și de un pfund întreg și apoi împarte cu iuțeală fulgerătoare porțioare de trei groși amatorilor lacomi care întind, spre bunătatea de marfă, cîte o bucată de hîrtie, ba unii chiar și căciula din cap. Porția aceasta, care într-o clipă e înghițită cu cea mai mare plăcere, ține locul unei îmbelșugate gustări de dimineață... Caviarul poporului! Privind la această îndeminatică împărțire a magiunului cu ajutorul unei linguri de lemn, îmi vine în minte că am auzit odată, în copilăria mea, despre o nuntă țărănească atît de bogată, că pînă și delicata fiertură de orez, acoperită cu un strat gros de scorțișoară, zahăr și cuișoare, a fost împărțită cu polonicul. Cinstiților oaspeți nu le-a trebuit decît să caște frumușel gura pentru a primi porția cuvenită, petrecîndu-se toate în același chip ca în țara de basm unde curge lapte și miere. Ei, ai găsit omul de care îți spuneam?

Eu: — Desigur! De unde o fi răsărit o arătare ca asta? Înalt de cel puțin șase picioare[2], uscat ca un băț și, cu toată cocoașa pe care o poartă în spate, țeapăn ca o luminare. De sub pălărioara lui în trei colțuri se vede panglica ce-i leagă părul c-o fundă, alunecîndu-i apoi pe spate în toată lățimea ei. Gherocul cenușiu, de o croială de mult ieșită din modă, încheiat cu nasturi de sus pînă jos, parcă e lipit pe corp, fără să facă nici o cută și abia acum cînd s-a apropiat de căruță am putut observa că poartă pantaloni negri, ciorapi negri și încălțări cu catarame uriașe de cositor. Ce-o fi avînd oare în cutia aceea pătrată, care aduce cu o lădiță a unui negustor ambulant și pe care o ține cu atîta grijă sub brațul sting?

Vărul meu: — Fii atent: vei afla îndată!

---

[1] *Pfund*, măsură de greutate egală cu aprox. 0,5 kg.
[2] Un picior are aprox. 0,300 m.

Eu: — Iată, acuma saltă capacul cutiei... soarele pătrunde înăuntru... o lucire puternică... lădița e căptușită cu tablă. Omul își scoate pălăria din cap... face în fața negustoresei de magiun o plecăciune aproape respectuoasă... Ce figură originală și expresivă!... buze subțiri... nas de uliu... ochi mari și negri... sprîncene groase și arcuite... frunte înaltă... păr negru, frizat cu un moț în formă de inimioară și cu niște zulufi mititei ce cad țepeni peste urechi... Întinde către țărănca din căruță cutia; femeia o umple îndată cu magiun și i-o înapoiază, dînd prietenos din cap... Omul nostru mai face o plecăciune și se îndepărtează... A ajuns lîngă un butoi cu heringi... trage un sertăraș al cutiei, pune acolo cîțiva pești sărați pe care i-a tîrguit, închide sertărașul la loc... După cît văd mai are un al treilea sertăraș pentru pătrunjel și alte rădăcini de zarzavat... Cu pași mari și tacticoși străbate piața în toate direcțiile, pînă se oprește în fața unei tarabe pe care sînt expuse grămezi mari de păsări jumulite. Ca și în celelalte părți, înainte de a tîrgui face și aici cîteva plecăciuni adînci... discută îndelung cu precupeața, care îl ascultă cu o mutră deosebit de prietenoasă; așază jos, cu grijă, cutia și ia de pe tarabă două rațe pe care le vîră cu ușurință în buzunarul larg al hainei... Dumnezeule! iată că mai vîră și o găscă... Curcanului îi aruncă doar niște priviri drăgăstoase... totuși, pînă la urmă, nu se poate opri să nu-l mîngîie măcar cu două degete; ridică repede cutia, face în fața femeii o plecăciune cît se poate de amabilă și pleacă, smulgîndu-se cu greu de obiectul atît de ispititor al poftei sale... Apucă acuma drumul cel mai scurt spre măcelărie... Nu cumva omul nostru o fi un bucătar care are de pregătit un ospăț?... Cumpără o pulpă de vițel, pe care o lasă de asemenea să alunece într-unul din buzunarele lui încăpătoare... În sfîrșit, și-a terminat cumpărăturile; o ia în sus, pe Charlottenstrasse, pășind cu un aer atît de ciudat, încît ai zice că a picat din lună.

Vărul meu: — Mult mi-am mai frămîntat eu mintea cu această figură exotică... Ce zici, dragul meu, de următoarea ipoteză? Omul acesta ar putea să fie un profesor de desen, care și-a petrecut viața predînd în școli de rang mijlociu, unde poate că predă și acuma. Prin diferite combinații lucrative, a izbutit să strîngă foarte mulți bani; e zgîrcit, bănuitor, dezgustător de cinic, burlac... Se închină unui

singur Dumnezeu: pintecele... Nu are altă plăcere decît să mănînce bine, singur în camera lui... Nu are nici un servitor, el duce toată gospodăria; în zilele de tîrg, după cum ai văzut, își cumpără cele trebuincioase pentru o jumătate de săptămînă și, într-o bucătărioară care se află alături de cămăruța lui sărăcăcioasă, gătește mîncăruri pe care le înghite apoi cu lăcomie, cu poftă animalică, deoarece în cazul acesta bucătarul îl mulțumește întotdeauna pe stăpîn. Cred că ai băgat de seamă cu cîtă dibăcie și ingeniozitate a transformat o cutie veche de vopsele într-o coșniță de piață.

Eu: — Să-l lăsăm în plata Domnului pe individul acesta respingător.

Vărul meu: — De ce respingător? Trebuie să se găsească pe lume și astfel de originali, cum spunea un om cu multă experiență de viață; și avea dreptate, căci varietatea nu poate fi niciodată prea bogată. Dar dacă individul acesta îți displace chiar atît de mult, aș putea, dragul meu, să-ți construiesc o altă ipoteză în privința lui. Patru franțuji, toți patru parizieni, și anume: un profesor de limbi străine, un profesor de scrimă, un profesor de dans și un cofetar au venit în tinerețea lor împreună la Berlin, unde au găsit cu ușurință prilejuri să-și cîștige pîinea, așa cum și era de așteptat pe acele vremuri (la sfîrșitul veacului trecut). Din clipa în care călătoria în diligență i-a apropiat unii de alții, s-a legat între ei o strînsă prietenie și au rămas de atunci uniți trup și suflet. După ce-și isprăveau munca, își petreceau serile în discuții aprinse în jurul unei cine frugale, așa cum le șade bine unor autentici franțuji. Cu vremea picioarele profesorului de dans au înțepenit, vîrsta a moleșit brațul profesorului de scrimă, concurenți care se lăudau cu noile expresii pariziene l-au lăsat în urmă pe profesor, iar rafinatele rețete ale cofetarului au fost întrecute de alți elevi mai tineri ai celor mai subtili gastronomi din Paris.

În răstimpul acesta însă, fiecare membru al credinciosului cvartet pusese deoparte bănuți albi pentru zile negre. S-au mutat toți laolaltă într-o locuință spațioasă și confortabilă, deși departe de centru și părăsindu-și ocupațiile, duc împreună — în spiritul vechii tradiții franceze — o viață veselă și fără griji, știind să evite necazurile și greutățile vremurilor grele. Fiecare dintre ei are cîte o ocupație care aduce folos și plăcere întregului grup. Maes-

trul de dans și cel de scrimă își vizitează foștii elevi, astăzi ofițeri superiori în retragere, șambelani, mareșali etc., căci au dat lecții în lumea cea mai aleasă, și acum culeg noutățile zilei, care vor forma un nesecat subiect de conversație. Profesorul scotocește prin prăvăliile anticarilor, căutînd mereu tot alte lucrări literare franțuzești a căror limbă a fost aprobată de Academie. Cofetarul are în grija lui bucătăria. Face el însuși cumpărăturile și tot el pregătește bucatele, ajutat doar de un bătrîn slujitor franțuz. În momentul de față mai ajută în gospodărie un băiețandru cu obrajii rotofei, pe care cei patru l-au luat de la *Orphelins françois*[1], după moartea unei franțuzoaice bătrîne și fără dinți care de la rangul de guvernantă coborîse treptele ierarhice pînă ce-a ajuns să spele vasele... Uite-l colo pe flăcăiandrul nostru, îmbrăcat în albastru, cu un coș de chifle într-o mînă și în cealaltă cu alt coș plin vîrf cu salată... Iată cum, cît ai bate din palme, am transformat pe repingătorul și cinicul profesor de desen neamț într-un blajin bucătar franțuz și cred că se potrivește de minune cu înfățișarea și întreaga lui ființă.

Eu: — Născocirea asta face cinste talentului tău de scriitor, dragul meu. Dar de cîteva minute privirea mi-e atrasă de cele două pene mari, albe, care se înalță colo, în îmbulzeala cea mai mare. În sfîrșit, a apărut și întreaga siluetă lîngă cișmea — o femeie înaltă și zveltă care nu arată de loc rău: mantila de mătase grea, trandafirie e nouă-nouță... pălăria după ultima modă... voal de dantelă fină... mănuși albe *glacé*... Ce a îndemnat-o pe această doamnă, invitată probabil la vreun dejun, să se înghesuie prin mulțimea din piață?... Cum așa? Este și ea din tagma cumpărătoarelor? Se oprește și face semn unei femei bătrîne, murdare și zdrențăroase, o întruchipare vie a mizeriei din drojdia poporului și care abia o urmează șchiopătînd și ținînd sub braț o coșniță de piață ruptă. Eleganta doamnă se oprește pentru a da de pomană invalidului orb, rezemat de zid, la colțul teatrului. Își scoate cu greutate mănușa de pe mîna dreaptă — o, Doamne! iese la iveală un pumn roșu și, mai ales, foarte masculin. Fără să caute ori să aleagă prea mult, îi vîră repede orbului în mînă o monedă, apoi aleargă grăbită pînă în mijlocul lui Charlottenstrasse și de

[1] Orfelinatul francez (franc.).

acolo pornește într-un pas maiestuos de promenadă în susul străzii, pînă în Linden, fără să se mai sinchisească de zdrențăroasa ei însoțitoare.

Vărul meu: — Ca să mai răsufle puțin, femeia a pus coșul jos și acum poți trece în revistă dintr-o singură privire toate cumpărăturile acelei doamne elegante.

Eu: — E într-adevăr destul de ciudat. O căpățînă de varză... mulți cartofi... cîteva mere... o plinișoară... niște scrumbii învelite în hîrtie... o bucată de brînză de o culoare cam suspectă... un ficat de berbec... o răsură... o pereche de papuci... o descălțătoare de cizme... Ce dracu...

Vărul meu: — Liniștește-te, dragă vere, destul cu doamna în roz! Uită-te cu luare-aminte la orbul acela căruia fluturatica fiică a desfrîului i-a dat de pomană. Există oare un tablou mai mișcător al suferinței omenești nemeritate și al resemnării celei mai smerite în fața lui Dumnezeu și a destinului? Cu spatele rezemat de zidul teatrului, cu palmele-i uscate și bătătorite sprijinite într-un toiag pe care l-a împins puțin înaintea lui, pentru ca trecătorii neatenți să nu-l calce pe picioare, cu fața de o paloare cadaverică ridicată în sus și cu capela de ostaș din *Landwehr*[1] îndesată pe ochi, stă nemișcat, mereu în același loc, de dimineață pînă la spartul tîrgului.

Eu: — Cerșește, deși ostașii rămași orbi sînt foarte bine îngrijiți.

Vărul meu: — Te-nșeli amarnic, dragă vere. Bietul om face pe argatul pentru o precupeață de zarzavat din cea mai de jos treaptă a acestei tagme, căci precupețele mai răsărite își aduc marfa cu căruța. Orbul acesta vine aici în fiecare dimineață, cărînd în spinare, ca un adevărat animal de povară, coșuri atît de pline de zarzavat, încît sub greutatea lor se încovoaie spre pămînt și înaintează cu mult chin, sprijinindu-se în toiag. Precupeața în slujba căreia se află, sau care îl folosește, poate, numai pentru căratul zarzavatului în piață, deși e o femeie înaltă și zdravănă, abia dacă-și dă osteneala să-l apuce de braț cînd vede că puterile îl părăsesc de tot, ajutîndu-l în acest fel să ajungă la destinație, adică la locul unde stă acum. Aici ia coșurile

[1] Armată de rezervă, alcătuită din contingente mai vechi.

din spinarea orbului şi le cară singură de partea cealaltă a străzii, iar pe el îl lasă să aştepte şi nu-şi mai aduce aminte de dînsul pînă în clipa cînd se închide tîrgul şi-i încarcă din nou în spinare coşurile goale sau pe jumătate goale.

Eu: — E ciudat cum, chiar cînd ochii nu sînt închişi sau cînd nu există alt semn vizibil care să trădeze lipsa vederii, această infirmitate se observă îndată, după capul ridicat — poziţie atît de caracteristică orbilor; parcă ar fi o permanentă străduinţă a infirmului să vadă ceva în bezna care-l înconjoară.

Vărul meu: — Pentru mine nu există privelişte care să mă mişte mai mult decît a orbului cu fruntea înălţată pentru a zări ceva în depărtare. Amurgurile trandafirii ale vieţii s-au stins pentru bietul om, în schimb ochiul său lăuntric năzuieşte să vadă veşnica lumină care-i luceşte de pe alt tărîm, plină de mîngîiere, speranţă şi fericire... Dar devin prea serios... În fiecare zi de tîrg, ostaşul orb mă face să adun o adevărată comoară de observaţii. Îţi dai seama, dragul meu, cît de viu se manifestă filantropia berlinezilor faţă de acest sărman! Adesea trec pe lîngă el şiruri întregi de oameni şi nici unul dintre ei nu uită să-l miluiască. Dar tot interesul este să remarci în ce fel i se face pomana. Priveşte o clipă şi spune-mi ce vezi.

Eu: — Iată, tocmai se apropie trei, patru... cinci slujnice voinice şi înalte; coşurile lor încărcate peste măsură, probabil cu mărfuri ce cîntăresc greu, aproape că le taie braţele vînjoase şi învineţite; au toate motivele să se grăbească spre a scăpa de poverile lor şi totuşi fiecare se opreşte o clipă, viră mîna în coşniţă şi-i pune repede orbului în palmă o monedă, fără măcar să-l privească. În bugetul zilnic al tîrguielilor această cheltuială este socotită obligatorie şi inevitabilă. Asta-i bine. Iată că se apropie o doamnă a cărei îmbrăcăminte şi, de altfel, întreaga înfăţişare vădesc bunăstare; se opreşte în faţa invalidului, scoate o punguliţă, caută şi caută, dar nici o monedă nu-i pare destul de mică pentru milostenia pe care şi-a propus s-o îndeplinească; cheamă bucătăreasa, dar din întîmplare şi aceasta a rămas fără mărunţiş; trebuie să se ducă să schimbe la precupeţele de zarzavat... În sfîrşit, s-au găsit cei trei groşi care urmează să fie dăruiţi! Îl loveşte uşor pe orb peste mînă, ca să-i atragă

luarea-aminte că va primi ceva... el întinde palma... doamna filantroapă îi apasă moneda în palmă şi-i închide pumnul ca nu cumva să se piardă darul mărinimos... De ce oare mamzela aceea frumuşică se tot învîrte, apropiindu-se din ce în ce mai mult de orb? Aha, în fugă, i-a vîrît orbului în mînă o monedă, în aşa fel că nimeni n-a văzut-o, afară doar de mine care o ţin în focarul binoclului meu. Poţi să fii sigur că nu era o monedă de trei groşi... Bărbatul impunător şi obez, în haină cafenie, care se apropie atît de tacticos, trebuie să fie un burghez foarte înstărit. Şi el se opreşte în faţa orbului şi începe o lungă conversaţie cu acesta, stînd în drumul trecătorilor şi împiedicîndu-i să-i facă orbului pomană; în sfîrşit scoate din buzunar o pungă mare, verde, îi desface baierele cu oarecare trudă şi scotoceşte în ea cu un fel de furie, încît mi se pare că se aude pînă aici clinchetul banilor... *Parturiunt montes!*[1] ...Totuşi, aş vrea să cred că într-adevăr mişcat de spectacolul suferinţei, nobilul filantrop s-a învrednicit să se despartă de un bănuţ mai mărişor. Una peste alta, socot că în zilele de tîrg orbul adună o sumă frumuşică şi mă mir numai că primeşte tot ce i se dă, fără cel mai mic semn de recunoştinţă; am impresia că observ doar o uşoară mişcare a buzelor, care arată că rosteşte ceva, ce ar putea să fie o mulţumire — dar şi această mişcare nu o zăresc decît din cînd în cînd.

Vărul meu: — Ai în faţă expresia desăvîrşită a resemnării totale: ce înseamnă pentru orb banii? Singur nu-i poate folosi. Abia cînd ajung în mîna altcuiva, în care e obligat să se încreadă pe de-a-ntregul, abia atunci el îşi capătă valoarea. S-ar putea să mă înşel, dar am impresia că femeia pentru care orbul cară coşurile cu zarzavat e o zgripţuroaică şi-l chinuie fără milă; pe deasupra, cred că îi înhaţă toţi banii. De fiecare dată cînd aduce înapoi coşurile, îl ceartă; îl ceartă mai mult sau mai puţin aprig, după cum a avut o vînzare mai proastă sau mai bună. Însăşi faţa lui lividă, trupul lui numai piele şi os, precum şi îmbrăcămintea aceea zdrenţuită te fac să presupui că e într-o stare foarte nenorocită şi ar fi de datoria unui om de bine să cerceteze mai îndeaproape relaţiile dintre ei.

---

[1] Se încordează munţii! (lat.). Din Horaţiu, *Arta poetică*, v. 139.

Eu: — Rotindu-mi privirea asupra întregii piețe, observ că acele căruțe cu făină — vezi, colo? — peste care sînt întinse prelate ca niște corturi, oferă o priveliște pitorească, pentru că sînt un fel de punct de sprijin în jurul căruia masa pestriță se împarte în pîlcuri-pîlcuri.

Vărul meu: — Cunosc ceva care contrastează cu căruțele albe, înconjurate de argații de la moară, prăfuiți de făină, și de slujnicele cu obrajii rumeni, fiecare o adevărată *bella molinara*. Îmi pare rău că tocmai azi lipsește familia de cărbunari care, de obicei, își expune marfa chiar aici peste drum, lîngă teatru, în fața ferestrei mele; mi se pare că s-a mutat în celălalt capăt al pieței. Această familie se compune dintr-un bărbat voinic și înalt, cu fața expresivă și cu trăsături energice, cu mișcări iuți, aproape violente, într-un cuvînt chipul clasic al cărbunarului din romane. Mărturisesc că dacă l-aș întîlni în pădure, singur, aș simți un fior de teamă și în clipa aceea sentimentele lui amicale ar fi pentru mine lucrul cel mai plăcut de pe lume. În contrast izbitor cu acest bărbat se arată al doilea membru al familiei — un flăcău înalt cel mult de o șchioapă, cu trupul strîmb și, luat în totul, cît se poate de caraghios. Știi doar, dragă vere, că există oameni cu înfățișări dintre cele mai ciudate; despre unii ai zice, la prima vedere, că sînt cocoșați dar, cercetîndu-i mai de aproape, vezi că e cu neputință să spui unde anume se află cocoașa.

Eu: — Asta îmi amintește exclamația copilărească a unui militar plin de duh care, datorită slujbei lui, avea de-a face cu asemenea bizarerii ale naturii și pentru care caracterul inexplicabil al unei construcții ciudate era prilej de a se minuna. „O cocoașă, zicea el, văd că băiatul acesta are o cocoașă, dar numai dracu știe unde o ține!"

Vărul meu: — Natura își propusese să clădească un uriaș în locul micului cărbunar, după cum arată mîinile și picioarele lui zdravene — aș zice cele mai grozave pe care le-am văzut în viața mea. Acest omuleț, îmbrăcat într-o mănțăluță cu guler larg și cu o căciulă caraghioasă pe cap, nu are astîmpăr nici o clipă; e cînd ici, cînd colo sare și se învîrte cu o mobilitate chiar neplăcută, străduindu-se din răsputeri să facă pe amabilul, pe seducătorul,

pe *primo amoroso*[1] al pieței. Nu lasă să treacă nici o femeie — afară doar dacă-i o doamnă din înalta societate — fără ca să nu se țină după ea cu un pas mărunțel și să-i debiteze, cu poze, gesturi și strîmbături inimitabile, fel de fel de dulcegării, în gustul cărbunarilor, de bună seamă. Citeodată merge cu galanteria pînă acolo, că tot vorbind, își petrece ușurel brațul peste șoldul fetei și, cu căciula în mînă, îi face complimente sau îi oferă serviciile lui cavalerești. Și, închipuie-ți, fetele nu numai că îl rabdă, dar îi și zîmbesc prietenos și pare că primesc cu plăcere galanteriile acestei stîrpituri. Desigur că piticul e înzestrat din fire cu mult haz și cu un talent remarcabil pentru comunicări. E măscăriciul întregii regiuni; fără el nu se-ntîmplă nici un botez, nici o nuntă, nici o petrecere cu dans la circiuma din sat, nici un ospăț; toți se distrează și rîd apoi de glumele lui un an întreg.

Restul familiei — nepunînd la socoteală copiii și slujnicele care au rămas acasă — îl alcătuiesc două femei voinice cu înfățișare întunecată și posacă, datorită firește și prafului de cărbune care le-a pătruns adînc în zbîrciturile feței. Devotamentul duios al unui șpiț mare, cu care familia împarte fiecare îmbucătură a prînzului luat în piață, mi-a arătat, de altfel, că viața în coliba cărbunarilor se scurge foarte așezat și patriarhal. Piticul e înzestrat cu o putere de uriaș, de aceea familia îl folosește pentru transportarea sacilor de cărbuni acasă la cumpărători. Am văzut deseori cum femeile îi încărcau în spinare cîte zece coșuri, unul peste altul, iar el le ducea de parcă n-ar fi simțit nici o povară. Din spate era priveliștea cea mai caraghioasă și mai bizară cu putință. Bineînțeles că nu se mai vedea nimic din micul cărbunar: parcă ar fi fost un sac imens de cărbuni căruia i-ar fi crescut o pereche de piciorușe. Arăta ca un fel de animal fantastic, un fel de cangur fabulos care străbate piața cu pas săltăreț.

Eu: — Privește, privește, dragul meu! Colo, lîngă biserică, s-a iscat larmă. Două zarzavagioaice au intrat pesemne în conflict violent cu privire la blestematul *meum* și *tuum*[2] și, cu mîinile înfipte în șolduri, se tratează cu expre-

---

[1] Primul amorez (ital.).
[2] Al meu... al tău (ital.).

siile cele mai alese. Lumea aleargă, face cerc strîns în jur; iar glasurile lor se ridică tot mai tari şi mai stridente... braţele li se zbat cu violenţă în aer... femeile se apropie tot mai mult una de alta... sînt gata să se bată cu pumnii. Poliţia îşi croieşte drum prin grămada de oameni... Dar, ce se întîmplă? Văd deodată o mulţime de pălării lucioase între cele două precupeţe furioase; în cîteva clipe spiritele înfierbîntate ale cumetrelor s-au potolit: cearta s-a sfîrşit fără intervenţia poliţiei... femeile se întorc liniştite la coşurile lor de zarzavat... mulţimea care, din cînd în cînd, în momentele cele mai aprige ale certei, şi-a manifestat aprobarea strigînd zgomotos, acum se împrăştie.

Vărul meu: — Vere dragă, ai băgat de seamă că de cînd tot stăm noi la fereastra asta numai o singură dată s-a iscat o ceartă în piaţă şi, de altfel, a şi fost potolită repede, datorită amestecului mulţimii? De obicei, chiar şi o sfadă mai serioasă şi mai gravă o potoleşte tot în acelaşi fel lumea, intervenind între cei care se ceartă şi despărţindu-i cît mai repede. Nu demult, pe locul dintre prăvăliile măcelarilor şi tarabele zarzavagiilor, se proţăpise un vlăjgan cu înfăţişare sălbatică, îmbrăcat în zdrenţe, şi care, fără veste, s-a luat la ceartă cu un măcelar ce trecea pe lîngă el. Nici una, nici două, vlăjganul a dat să-l lovească pe măcelar cu cogeamite ciomag, pe care-l purta pe umăr ca pe o puşcă. Lovitura l-ar fi doborît la pămînt pe măcelar, dacă acesta nu s-ar fi ferit la vreme cu o mişcare sprintenă şi dacă n-ar fi fugit în prăvălia lui, de unde a ieşit la iuţeală gata să sară asupra duşmanului, înarmat fiind cu un satîr greu de măcelărie. Era limpede că o asemenea întîmplare se va încheia cu un omor şi cu intrarea justiţiei în acţiune. Dar zarzavagioaicele — toate femei trupeşe şi vînjoase — s-au simţit datoare să-l îmbrăţişeze atît de strîns şi cu atîta dragoste pe măcelar, încît acesta n-a mai putut să facă nici o mişcare; stătea ţintuit locului, cu arma lui ridicată deasupra capului, precum se spune în pasajul acela patetic despre cruntul Pyrrhus[1]:

„*Întruchiparea unui tiran, nehotărît*
Între putere şi voinţă".

[1] Personaj mitologic, fiul lui Ahile.

În vremea asta, alte femei și fel de fel de vînzători, împresurindu-l pe vlăjganul bătăios, care cred că era un fost criminal, au dat răgaz poliției să vină la fața locului și să pună mîna pe el.

Eu: — Așadar, există în popor un simț pentru ordinea ce trebuie păstrată, simț care nu poate avea decît efectele cele mai folositoare pentru toți.

Vărul meu: — În orice caz, observînd piața, mi-am întărit părerea că după perioada aceea nefericită, cînd un dușman trufaș și semeț a cotropit țara și s-a străduit zadarnic să înăbușe *spiritul* care s-a înălțat curînd cu puteri înnoite, asemenea unui arc de oțel comprimat cu forța, după perioada aceea nenorocită, în poporul berlinez s-a petrecut o transformare minunată. *Într-un* cuvînt, poporul a progresat în ce privește moravurile exterioare și, dacă te ostenești să te duci într-o zi frumoasă de vară, îndată după-amiază, la corturi și să observi pilcurile ce se îmbarcă pentru Moabit[1], vei vedea pînă și printre slujnicele și salahorii de rînd o năzuință spre o anumită „*courtoisie*“, care îți face mare plăcere. Cu masele s-a petrecut același lucru ca și cu fiecare individ care a văzut multe lucruri noi, multe lucruri neobișnuite și o dată cu *nil admirari* a dobîndit și o mlădiere a comportării. Odinioară poporul berlinez era grosolan și brutal; un străin, de pildă, nu putea întreba de o stradă, de o casă, sau despre orice alt lucru, decît riscînd să primească un răspuns mojic sau batjocoritor, ba chiar să fie păcălit cu îndrumări false. Ștrengarul de pe străzile Berlinului, care folosea orice prilej — o haină mai bătătoare la ochi, un mic accident comic ce se putea întîmpla oricui — pentru a-și ride în chip dezgustător de trecători, ștrengarul acela nu mai există. Căci băieții care vînd acum în fața porților „țigări de Hamburg *avec du feu*“[2], acei bezmetici care sfîrșesc la Spandau[3] ori la Straussberg[4] sau, așa cum s-a întîmplat de curînd cu unul din tagma lor, pe eșafod, n-au nimic comun cu ceea ce era adevăratul ștrengar de pe străzile Berlinului; acela nu era un vagabond ci de obicei, ucenic

---

[1] Pe atunci suburbie a Berlinului, astăzi cartier din oraș.
[2] Cu foc (franc.).
[3] Închisoare din Berlin.
[4] Închisoare din apropierea Berlinului.

la vreun meşter şi — poate ai să rîzi — cu toate că era un stricat şi n-avea nici un dumnezeu avea totuşi un *point d'honneur*[1] al lui şi nu era de loc lipsit de haz.

Eu: — O, dragă vere, dă-mi voie să te întrerup o clipă ca să-ţi spun ce am păţit zilele acestea din pricina afurisitului haz popular. Treceam prin dreptul lui Branderburger Tor, urmat de nişte birjari din Charlottenburg care mă tot pofteau să mă urc în birjă. Unul dintre ei, un flăcău de vreo şaisprezece-şaptesprezece ani, a mers cu neobrăzarea pînă acolo încît m-a apucat de braţ cu mîna lui murdară. „Să nu pui mîna pe mine!" l-am repezit cu furios. „Păi de ce, domle, mi-a răspuns vlăjganul holbîndu-se la mine fără pic de ruşine, de ce să nu pun mîna pe mneata? Nu-ţi face cinste?"

Vărul meu: — Într-adevăr, e o vorbă de duh, dar duhneşte din ea cea mai adîncă depravare... Vorbele de duh ale precupeţelor berlineze erau celebre în lumea întreagă; li s-a făcut chiar cinstea de a fi numite shakespeareene, cu toate că, cercetate mai de aproape, puteai vedea că vigoarea şi originalitatea lor se întemeia mai ales pe neobrăzarea sfruntată cu care acele mîrşăvii erau servite... Odinioară piaţa era arena certurilor, bătăilor, înşelăciunii şi hoţiei şi nici o femeie cumsecade nu se încumeta să-şi facă singură tîrguielile, decît cu riscul de a se expune la cele mai mari jigniri. Căci, pe lîngă micii negustori puşi pe război cu ei înşişi şi cu lumea întreagă, mai erau şi oamenii care anume provocau dezordine, ca să poată pescui în apă tulbure, bunăoară adunătura recrutată din toate colţurile lumii şi care făcea pe atunci parte din efectivul regimentelor. Acum însă, priveşte, dragul meu, îmbucurătorul tablou al bunăstării şi al moravurilor paşnice pe care-l oferă piaţa. Ştiu că rigorişti entuziaşti, asceţi hiperpatrioţi[2] se înverşunează împotriva îmbunătăţirii mereu crescînde a felului de comportare a poporului, socotind că o dată cu şlefuirea moravurilor se şterge şi dispare caracterul specific popular. Dar eu sînt convins că este cu neputinţă ca un popor care nu se poartă grosolan sau disprepuitor cu ai lui ori cu străinii,

[1] Punct de onoare (franc.).

[2] Se referă la *Fr. S. Jahn* (1778—1852), „părintele gimnasticii" şi la adepţii săi.

ci dă dovadă de bună-cuviință, să-și stîrbească prin aceasta ceva din caracterul său. Însă oricît ar fi de grăitoare exemplele pe care le-aș putea cita pentru întărirea spuselor mele, ele ar fi foarte prost privite de acei rigoriști.

În vremea asta mulțimea se rărise; piața devenea din ce în ce mai goală. Zarzavagioaicele își încărcau coșurile ori în căruțe, ori de-a dreptul pe umeri; plecau și carele cu făină. Florăresele își duceau acasă marfa nevîndută, în niște roabe mari; cel mai mult zel îl desfășura poliția, pentru a menține ordinea pretutindeni și mai ales printre șirurile de căruțe. De altfel, această ordine nici n-ar fi fost tulburată dacă nu s-ar fi găsit cîte un flăcău de la țară, pornit cu tot dinadinsul să-și descopere propria lui strîmtoare Behring de-a curmezișul pieței, urmînd apoi vajnic cursul de-a dreptul printre tarabele de fructe spre poarta bisericii nemțești. Faptul stîrnea multă larmă și pricinuia mult necaz genialului căruțaș.

— Piața aceasta, continuă vărul meu, este și acum o imagine fidelă a vieții veșnic schimbătoare. O activitate înfrigurată, nevoia clipei au adunat la un loc această mulțime de oameni; numai în cîteva momente piața se preface într-un pustiu, glasurile care se amestecau într-o larmă haotică amuțesc și locul, părăsit acum, rostește limpede sinistrele cuvinte: „A fost!“

Ceasul bătu ora unu; invalidul cel morocănos intră în cameră și rosti cu o mutră acră:

— Domnul ar trebui să lase o dată fereastra în pace și să mănînce, altfel bucatele servite au să se răcească iară.

— Va să zică tot ai poftă de mîncare, dragă vere? l-am întrebat eu.

— O, da, îmi răspunse el cu un zîmbet dureros, vei vedea îndată.

Invalidul îi împinse jilțul cu rotile pînă în sufragerie. Iată care erau bucatele servite: o farfurie nu prea mare, plină cu bulion de carne, un ou fiert și o jumătate de chiflă.

— O singură îmbucătură mai mult, îmi spuse vărul meu în șoaptă, strîngîndu-mi îndurerat mîna, o fărîmă din carnea cea mai ușoară îmi pricinuiesc dureri îngrozi-

toare, răpindu-mi orice curaj de a trăi și cea din urmă scînteie de bună dispoziție care mai încercă să lucească din cînd în cînd.

Am arătat spre foaia de hîrtie prinsă de paravan și m-am aruncat la pieptul lui, îmbrățișîndu-l cu putere.

— Da, dragul meu, exclamă el cu o voce care m-a înfiorat de durere pînă în adîncul sufletului, da, dragul meu: *Et si male nunc, non olim sic erit!*

Bietul meu văr!

CUPRINS

Meşterul Martin butnarul şi calfele lui (1817—1818), în româneşte de *Valeria Sadoveanu*. 5

Piticuţ — Zis şi Cinabru (1819)

în româneşte de *Al. Philippide* 65

Părerile despre viaţă ale motanului Murr (1820—1822),

în româneşte de *Valeria Sadoveanu* 161

Fereastra din colţ a vărului meu (1822),

în româneşte de *Valeria Sadoveanu* 553